

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI**

**“ASOSIY O‘RGANILAYOTGAN TIL (ARAB TILI)”
FANIDAN
(1-kurs uchun)**

O‘QUV-USLUBIY MAJMUA

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar soha

Ta’lim sohasi: 120000 – Gumanitar fanlar

Ta’lim yo’nalishi: 5120100 – Filologiya va tillarni o’qitish (arab tili)

Samarqand – 2016

O'quv-uslubiy majmua namunaviy dastur va ta'lim yo'nalishining o'quv rejasi asosida ishlab chiqilgan va Arab tili nazariyasi va amaliyoti kafedrası majlisining 26.08.2016 yildagi 1-sonli majlisida, Tarjima nazariyasi va amaliyoti fakultet ilmiy-uslubiy kengashining 28.08.2016-yildagi 1-sonli majlisida muhokama qilingan.

Tuzuvchilar:

Norboyev Z.A. –SamDCHTI, “Arab tili nazariyasi va amaliyoti” kafedrası o'qituvchisi.

Mamadaliyev M. – SamDCHTI, “Arab tili nazariyasi va amaliyoti” kafedrası o'qituvchisi.

Taqrizchilar:

Rahimov A. –SamDCHTI, “Sharq tillar” kafedrası mudiri, f.f.n, dotsent.

MirjafarovS.-Sam DU “Ingliz tili” kafedra katta o'qituvchisi.

Fanning o'quv-uslubiy majmuasi Samarqand davlat chet tillar instituti O'quv-uslubiy kengashida ko'rib chiqilgan va tasdiqlangan (2016 ____ yildagi ____- sonli bayonnoma)

MUNDARIJA:

Annotasiya	4
Kirish.....	5
Meyoriy hujjatlar	7
Fanning o'quv dasturi	8
Fanning ishchi dasturi	25
Fanning tayanch konspekti	87
Fanning amaliy mashg'ulotlari uchun mashqlar to'plami	188
O'quv materiallari.....	198
Ta'lim texnologiyalari	199
Talabalar bilimini baholash mezonlari	281
Referatlar va kurs ishlari	288
Nazorat turlari uchun tayorlangan topshiriqlar variant	289
Test savollari	299
Umumiy savollar	319
Tarqatma va taqdimot materiallari	321
Mustaqil ish turlari va mavzulari.....	322
Fanni o'zlashtirish bo'yicha maslahat va tavsiyalar.....	335
Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.....	416
Xorijiy adabiyotlar.....	417
Glossariy / lug'at	418

ANNOTATSIYA

Mazkur «Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili)» fanining o'quv-uslubiy majmuasi Samarqand davlat chet tillar instituti, Tarjima nazariyasi va amaliyoti fakulteti, Arab tili nazariyasi va amaliyoti kafedrası 1- kursida olib boriladigan mashg'ulotlar uchun mo'ljallangan. Ushbu o'quv-uslubiy majmua barcha mashg'ulotlar uchun tayyorlangan fanning o'quv dasturi, ishchi dasturi, me'yoriy hujjatlari (diskda ilova tarzida), tayanch konspekti amaliy mashg'ulotlar uchun mashg'ulotlar to'plami (diskda ilova tarzida), ta'lim texnologiyalari, talabalar bilimini baholash mezonlari, nazorat savollari, test savollari, umumiy savollar, mustaqil ish turlari va mavzulari, fanlarni o'zlashtirish bo'yicha maslahat va tavsiylar, foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati, glossariy haqidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Ushbu majmuadan arab tilini o'rganuvchi talabalar va shu fanni o'rgatuvchi o'qituvchilar foydalanishi mumkin.

KIRISH

Respublikamizda bosqich-bosqich demokratik tamoyillarning ustivorligiga asoslangan yangi jamiyatni qurishga yo'naltirilgan islohotlar doirasida ta'lim-tarbiya ishlariga katta ahamiyat berilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va Kadrlar tayyorlashning Milliy dasturi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy taraqqiyotini ta'minlab beruvchi asosiy omil sifatida namoyon bo'lib, ushbu hujjatlarda zamon talablariga muvofiq bo'lgan barcha shart-sharoitlar va hammadan avval inson manfaatlarining ustivorligini ta'minlovchi imkoniyatlar, uning ehtiyojlarini amalga oshirish masalalari bilan bir qatorda raqobatbardosh, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash asoslari belgilab qo'yilgan. Chunonchi, Respublikamiz Prezidentining 2012 yil 10 dekabridagi PQ-1875-sonli "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida keltirilishicha "...mamlakatda O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonunini hamda Kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirish doirasida chet tillarga o'qitishning kompleks tizimi, ya'ni uyg'un kamol topgan, o'qimishli, zamonaviy fikrlovchi yosh avlodni shakllantirishga, respublikaning jahon hamjamiyatiga yanada integratsiyalashuviga yo'naltirilgan tizim yaratildi".

Davlatimizning xorijiy sharq mamlakatlari bilan ijtimoiy, siyosiy, madaniy va iqtisodiy aloqalari mustahkamlanib borayotgan bir paytda chet tillarini, jumladan, sharq tillarini mukammal biluvchi, salohiyatli filologlar, tarjimashunoslar, sinxron-tarjimonlarni yetishtirib berish kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Bunda O'zbekistonning uzluksiz ta'lim tizimiga chet tillarini o'rgatish bo'yicha xalqaro ta'lim standartlarini joriy qilish va "chet tillarini egallashning Umumevropa kompetensiyalari: o'rganish, o'qitish, baholash" darajalariga asoslanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqsadlardan kelib chiqqan holda tuzilgan ushbu majmua asosiy o'rganilayotgan til (arab tili) bo'yicha bakalavriat yo'nalishida tahsil olayotgan 1-kurs talabalariga mo'ljallangan bo'lib, yil davomida o'tiladigan nazariy va amaliy mashg'ulotlarning mazmuni, mustaqil ta'lim mavzularini o'z ichiga oladi.

Majmuani tuzishda mamlakatimizda so'nggi yillarda chet tilini o'qitish borasida olib borilayotgan davlat siyosati bilan bog'liq o'zgarish va islohotlar hamda talablar ham e'tiborga olindi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yuqoridagi Qarori hamda uning asosida yaratilgan "Xorijiy tillar bo'yicha o'quv fanlaridan o'quvchilarning tayyorgarlik darajasiga qo'yiladigan majburiy Talablar"dan kelib chiqqan holda talabalarning chet tilini o'zlashtirish darajasi **"A1 boshlang'ich"** bosqichidan boshlab **"V2+ tilni mustahkam egallash va erkin muloqot qila olish"** bosqichigacha bo'lgan ko'nikmalar doirasidagi bilimlarni qamrab olishga qaratildi. Shuningdek, majmuada arab tili bo'yicha muayyan til tayyorgarligini o'tab kelgan sharq tillariga ixtisoslashgan maktab va litsey o'quvchilari uchun V1+ bosqichini davom ettirishga mos keluvchi mavzular berildi.

Majmua sharq tillarini o'qitish uchun kommunikativ-faoliyatli, shaxsga yo'naltirilgan, integrativ va salohiyatli yondashuvlarga asoslanish zaruratidan kelib chiqqan holda yaratildi. Xususan, bunda: **kommunikativ-faoliyatli yondashuv** rivojlantiruvchi, funksional va kommunikativ xususiyatga ega bo'lib ta'lim jarayonida faollikni kuchaytirishga yordam beradi; **shaxsga yo'naltirilgan yondashuv** talabani bosqichma-bosqich rivojlanishini kuzatish shaxsiyatini rivojlantirish uchun qulay shart-sharoit yaratishga qaratilgan; **integrativ yondashuv** talabani turli hil sohalaridan (adaptasion, shaxsiy-relevant, umumintelektual va kasbiy) olingan materiallarni bir xil darajada qo'llashni nazarda tutadi; **salohiyatli yondashuv** ma'lum bir daraja va yetarli salohiyatga ega bo'lishga qaratilgan.

«Asosiy o'rganilayotgan fan (arab tili)» fani bo'yicha uslubiy majmua Samarqand davlat chet tillar instituti Tarjima nazariyasi va amaliyoti fakultetining Arab tili nazariyasi va amaliyoti kafedrasida tayyorlangan.

Mazkur fan bakalavr mutaxassiligi O'quv rejasi umumkasbiy fanlaridan bo'lib, unda bakalavr hozirgi zamon arab tili bo'yicha har tomonlama to'liq ma'lumot va bilim oladi hamda tegishli malaka va ko'nikmalarga ega bo'ladi.

O'UM tarkibiga fanning namunaviy va ishchi dasturi, ma'ruzalar matni, ta'lim texnologiyalari, reyting ishlanmasi, fan bo'yicha mustaqil ish, referat va kurs ishi mavzulari, tavsiya etiladigan adabiyotlar ro'yxati, glossariy va muallif haqidagi ma'lumotlar kiritilgan.

O'UM tarkibiga kiritilgan har bir xujjat, ma'ruzalar, adabiyotlarlar ro'yxati va talaba uchun beriladigan mavzular davr talabiga mos ravishda o'zgartirib, fanning yangi yutuqlari bilan boyitib boriladi.

“Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili)” fanidan tuzilgan ushbu o'quv-uslubiy majmua o'z ichiga quyidagi qismlarni qamrab olgan:

- Annotatsiya
- Kirish
- Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili) fani o'quv dasturi
- Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili) fani ishchi dasturi
- Fanning tayanch konspekti
- Fanning amaliy mashg'ulotlari uchun mashqlar to'plami
- Fanning ta'lim texnologiyalari
- Talabalar bilimini baholash mezonlari
- Mustaqil ish turlari va mavzulari
- Nazorat savollari
- Test savollari
- Umumiy savollar
- Fanni o'zlashtirish bo'yicha maslahat va tavsiyalar
- Tavsiya etiladigan darslik, o'quv qo'llanmalar
- Xorijiy adabiyotlar ro'yxati
- Glossariy/Lug'at
- Mualliflar haqida ma'lumot
- Mundarija

O'quv-uslubiy majmua oxirida ushbu ma'lumotlar hamda me'yoriy xujjatlar, fan bo'yicha darslik, tarqatma materiallarning elektron shaklini o'z ichiga qamrab olgan CD disk ham ilova etiladi, barcha o'zgarishlar diskda o'z ifodasini topadi.

“ASOSIY O’RGANILAYOTGAN TIL” (ARAB TILI) FANINING ME’YORIY HUJJATLARI

1. “Filologiya va tillarni o‘qitish (arab tili bo‘yicha)” Malaka talablari O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2015-yil 21-avgustdagi 303-sonli buyrug‘i bilan tasdiqlangan.

2. “Filologiya va tillarni o‘qitish (arab tili bo‘yicha)” o‘quv rejasi O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2015-yil 21-avgustdagi 303-sonli buyrug‘i bilan tasdiqlangan.

3. “Filologiya va tillarni o‘qitish (arab tili)” ishchi rejasi SamDCHTI Ilmiy kengashining 2015-yil 28-avgustdagi 1-sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

(diskda ilova qilindi)

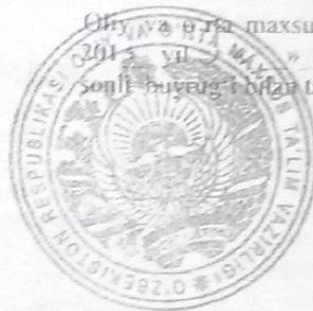
128.7

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

Ro'yxatga olindi:

№ 552 512 0100-3.01

2015 yil «7» EI

ASOSIY O'RGANILAYOTGAN TIL (ARAB TILI)
fanining

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000	-	Gumanitar soha
Ta'lim sohasi:	120000	-	Gumanitar fanlar
Ta'lim yo'nalishlari:	5120100	-	Filologiya va tillarni o'qitish (sharq tillari bo'yicha)
	5120100	-	Filologiya va tillarni o'qitish (mumtoz tillar bo'yicha)
	5120200	-	Tarjima nazariyasi va amaliyoti (sharq tillari bo'yicha)

Toshkent - 2015

Fanning o'quv dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi O'quv-uslubiy birlashmalari faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2015 yil "____" _____dagi _____ - son bayonnomasi bilan ma'qullangan.

Fanning o'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik institutida ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

Orifxo'jayev N. – Toshkent davlat Sharqshunoslik instituti "Arab filologiyasi" kafedrası katta o'qituvchisi.

Usmonova N. – Toshkent davlat Sharqshunoslik instituti "Arab filologiyasi" kafedrası katta o'qituvchisi.

Rustamiy S. – Toshkent davlat Sharqshunoslik instituti "Mumtoz filologiya" kafedrası dotsenti, filol. f. n.

Isamutdinov A. – Toshkent davlat Sharqshunoslik instituti "Mumtoz filologiya" kafedrası o'qituvchisi.

Taqrizchilar:

M.A.Shomaqsudova – Toshkent davlat sharqshunoslik instituti "Arab filologiyasi"

kafedrası katta o'qituvchisi.;

Z.N.Shokirova – Toshkent Islom Universiteti Sharq tillari kafedrası

katta o'qituvchi t.f.n.

Fanning o'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik instituti O'quv-uslubiy Kengashida ko'rib chiqilgan va tasdiqlangan (2015 yil _____dagi _____ sonli bayonnomasi).

KIRISH

Respublikamizda bosqichma-bosqich demokratik tamoyillarning ustuvorligiga asoslangan yangi jamiyatni qurishga yo'naltirilgan islohotlar doirasida ta'lim-tarbiya ishlariga katta ahamiyat berilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va Kadrlar tayyorlashning Milliy dasturi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy taraqqiyotini ta'minlab beruvchi asosiy omil sifatida namoyon bo'lib, ushbu hujjatlarda zamon talablariga muvofiq bo'lgan barcha shart-sharoitlar va hammadan avval inson manfaatlarining ustuvorligini ta'minlovchi imkoniyatlar, uning ehtiyojlarini amalga oshirish masalalari bilan bir qatorda raqobatbardosh, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash asoslari belgilab qo'yilgan. Chunonchi, Respublikamiz Prezidentining 2012- yil 10-dekabrda PQ-1875-sonli "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida keltirilishicha "...mamlakatda O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonunini hamda Kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirish doirasida chet tillarga o'qitishning kompleks tizimi, ya'ni uyg'un kamol topgan, o'qimishli, zamonaviy fikrlovchi yosh avlodni shakllantirishga, respublikaning jahon hamjamiyatiga yanada integratsiyalashuviga yo'naltirilgan tizim yaratildi".

Davlatimizning xorijiy sharq mamlakatlari bilan ijtimoiy, siyosiy, madaniy va iqtisodiy aloqalari mustahkamlanib borayotgan bir paytda chet tillarini, jumladan, sharq tillarini mukammal biluvchi, salohiyatli filologlar, tarjimashunoslar, sinxron-tarjimonlarni yetishtirib berish kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Bunda O'zbekistonning uzluksiz ta'lim tizimiga chet tillarini o'rgatish bo'yicha xalqaro ta'lim standartlarini joriy qilish va "chet tillarini egallashning Umumyevropa kompetensiyalari: o'rganish, o'qitish, baholash" darajalariga asoslanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu dastur jahon andozalari talablariga javob beradigan 5120100-Filologiya va tillarni o'qitish (mumtoz tillar bo'yicha) yo'nalishidagi bakalavr ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarga arab tilini o'qitishda foydalanish uchun mo'ljallangan.

ToshDShda arab tilini o'qitish o'z mazmuni, strukturasi va o'ziga xos vazifalariga ega bo'lgan tugallangan mustaqil kurs bo'lib hisoblanadi. Mazkur dastur arab tilidan turli saviyadagi bilimga ega bo'lgan yoki uni boshidan o'rganayotgan talabalar uchun mo'ljallangan bo'lib, mutaxassislarni tayyorlashda undan differensial usulda foydalanish imkonini beradi.

Fanning maqsad va vazifalari

Fanni o'qitishdan **maqsad** – talabalarga arab tilini o'rgatish, ularda yozma va og'zaki nutq malakalarini shakllantirishdir. Bunda arab tilidagi mumtoz matnlarning o'ziga xos lingvistik xususiyatlarini e'tiborga olish.

Fanning **vazifasi** talabalarga arab tilini o'rganishga qo'yilgan talablar asosida arabcha matnni, xususan mumtoz matnlarni o'qib, mazmunini bayon qilib bera olishlarini yoki berilgan o'zbekcha matnni arab tiliga o'gira olishlarini o'rgatishdan iborat.

Fan bo'yicha talabalarning tasavvur, bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar

"Asosiy o'rganilayotgan til" (Arab tili) o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida **bakalavr**:

- filolog-adabiyotshunos sifatida: mumtoz va hozirgi adabiy jarayonlarni to'g'ri tahlil qila bilishi va turli janrga mansub badiiy asarlarni tahrir qila bilishi;
- tarjimon sifatida: chet tilidan ona tiliga, ona tilidan chet tiliga turli matn va nutqlarni og'zaki va yozma shaklda, to'g'ri va sifatli tarjima qila olishi;
- ilmiy sohada: o'rganilayotgan til va umumiy tilshunoslik sohasida til tizimi, uning qo'llanilishi va tarkibi bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borish **haqida tasavvurga ega bo'lishi**;

- ta'lim sohasida: uzluksiz ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini tashkil etish va o'tkazilishiga ko'maklashish (o'quv personal), tadqiqotlarda ishtirok etish, ma'lumotlarni to'plash, ularni tahlil etish, umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim muassasalarida o'quv mashg'ulotlarini o'tkazish, zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarni egallash va tadbiq etishni ***bilishi va ulardan foydalana olishi***.

- arab tili va adabiyotiga oid axborotni to'plash, tahlil qilish, saqlash, ularga ishlov berish va unumli foydalanish metodlarini egallashi, o'zining kasbiy faoliyatida asosli mustaqil fikrlar va kerakli qarorlar qabul qila olishi;

- bakalavriatning mos yo'nalishi bo'yicha raqobatbardosh umumkasbiy tayyorgarlikka ega bo'lishi;

- yangi bilimlarni mustaqil o'zlashtirishda arab tilida gapira olishi, bu borada o'z bilimi va salohiyatini takomillashtirib borishi va o'z mehnatini ilmiy asosda tashkil qila bilish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi***.

- asosiy ilmiy tadqiqot muammolari va maxsus tayyorgarlik yo'nalishidagi rivojlanish istiqbollari, fanlarning o'zaro aloqasini tushunishi;

- o'rganilayotgan sharq tilining taraqqiyot bosqichlari;

- o'rganilayotgan tildan o'qitilayotgan tilga tarjima qilish amaliyoti spesifikasi va stilistik xususiyatlari, me'yoriy grammatika asoslari;

- o'rganilayotgan tilning rivoji va til doirasidagi ekstralingvistik shakllanishning asosiy faktorlari hamda tarixiy manbalari, uning dialektik xilma-xilligi haqida tasavvurga ega bo'lishi;

- o'rganilayotgan sharq tilining yozma, adabiy va og'zaki shakllari;

- tilning ilmiy tavsifi, yozuv, grafik xususiyatlari, orfografiyasi, punktuatsiyasi, leksik-grammatik xususiyatlari, so'z yasalishi va uning tuzilishi, boshqa tillardan so'z o'zlashtirishda sharq tillarining qonuniyatlari;

- sodda va qo'shma gaplar, so'z birikmalari, leksika va yozma nutq, dialektik leksikaning asosiy xususiyatlarini bilishi va ulardan foydalana olishi;

- asosiy o'rganilayotgan tildagi adabiy matnlarni o'qitilayotgan tilga tarjima qila olish;

- har turli va murakkab matnlarni o'qitilayotgan tildan asosiy o'rganilayotgan tilning hozirgi adabiy shakliga yozma tarjima qila olish;

- asosiy o'rganilayotgan chet tilida muloqot qilish, nutq so'zlash;

- o'rganilayotgan chet tili va o'qitilayotgan tildagi ma'lumotlarni qo'llab anotatsiya, referat yozish, ma'lumotlar to'plash ***malakalariga ega bo'lishi kerak***.

Fanning o'quv rejadagi boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi va uslubiy jihatdan uzviyligi

“Asosiy o'rganilayotgan til (Arab tili)” fani asosiy ixtisoslik fani hisoblanib to'rt yil mobaynida o'qitiladi. Dasturni amalga oshirish o'quv rejasida ko'zda tutilgan sharq tillariga berilgan umumkasbiy (tili o'rganilayotgan mamlakat adabiyoti, o'rganilayotgan mamlakat tarixi, tilshunoslikka kirish, adabiyotshunoslikka kirish), maxsus fanlar (maxsus filologiyaga kirish, sharq tillarini o'qitish metodikasi, tarjima nazariyasi va amaliyoti, asosiy sharq tili leksikologiyasi, asosiy sharq tili nazariy grammatikasi) fanlaridan yetarli bilim va ko'nikmalariga ega bo'lishlik talab etiladi.

Fanning ilm-fan va ishlab chiqarishdagi o'rni

Mazkur fandan olingan bilimlar o'rta umumta'lim maktabi, akademik litsey, kasb-hunar kollejlari va bakalavrlarga arab tili va boshqa o'quv fanlarini o'qitish jarayonida qo'l keladi.

Shuningdek, bu fanning sharq tillari bilan bog'liq ilmiy tadqiqot institutlarida ilmiy faoliyat olib borishdagi ahamiyati kattadir.

Fanni o'qitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Talabalarning arab tili fanini o'zlashtirishda sharq tillari uchun o'qitishning ilg'or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi informatsion-pedagogik texnologiyalarni tadbiq qilish muhim ahamiyatga egadir. Fanni o'zlashtirishda sharq tillaridagi darslik, o'quv va uslubiy qo'llanmalar, ma'ruza matnlari, tarqatma materiallar elektron materiallar, kompyuter vositasida matnlarni o'zlashtirishda sharq tillari uchun mo'ljallangan usullardan foydalaniladi.

ASOSIY QISM

5120100 – Filologiya va tillarni o'qitish (sharq tillari bo'yicha) va 5120200 – Tarjima nazariyasi va amaliyoti (sharq tillari bo'yicha) ta'lim yo'nalishlari uchun

Fanning nazariy mashg'ulotlari mazmuni

Ta'limning 1-bosqichi

Al-bosqichi bilan ta'limni boshlagan talabalar uchun

Arab tili haqida umumiy ma'lumot. Arab tili fonetikasi. Arab alifbosi va yozuvi.
«ا، و، ذ، د، ر، ز» undoshlari. «ب، ت، ث، ن، ي» undoshlari. Arab tilida unilarni ifodalash. Qisqa va cho'ziq unilar. Harakatlar.

Yozuv. Urg'u (bosh va 2-daijali) «ك، ج، ل، م» undoshlari. Arab tilida qo'shimcha. Tanvinlar.

«س، ش، ص، ض، ط، ظ» undoshlari. Ikkilangan undoshlar. Tashdid Mavzu ustida amaliyot.

«ه، ح، غ، خ، ف، ق، ع» undoshlari. Diftonglar. Hamza undoshi.

Arab tilida bo'g'in. Hamza imlosi. Vaslali hamza Shamsiy va qamariy harflar.

Arab tilida so'z turkumlari. o'zak va negiz. Noo'zak xarflar. Vazn (qolip)lar tushunchasi. Jins kategoriyasi. «ة» ta marbuta. Ko'rsatish olmoshlari.

Son kategoriyasi. Birlik, ikkilik va ko'plik shakllarini yasash. Kishilik olmoshlari.

Arab tilida aniqlik va noaniqlik haqida. «ال» aniqlik artikli. Son kategoriyasi (davomi). To'g'ri va siniq ko'plik shakllari. Siniq ko'plik turlari.

Moslashgan aniqlovchi. Moslashuv qoidalari. Gap. Ismiy gap. Soda ismiy gap. So'roq gap va uning turlari.

Sifat va uning turlari. Asliy va nisbiy sifatlar. Yoyiq ismiy gaplar. Mavzuga oid matn va mashqlar.

Kelishik kategoriyasi. Birlik, ikkilik va ko'plikdagi otlarning kelishiklar bo'yicha turlanishi. Uch va ikki kelishikli otlar.

«التدريس غرفة في» matni bilan ishlash.

Ko'makchi (predlog)lar va ularning turlari. Ko'makchi (predlog)li ot bilan ifodalanган kesim. «ليس» inkor fe'li haqida.

Fe'lining o'tgan zamonda ifodalanishi. «جلس» fe'lining o'tgan zamondatuslanishi. Mavzuga doir amaliyotlar. «المنزل في» matni ustida ishlash.

Izofa. Izofa zanjiri. «اي» so'roq olmoshi haqida. Mavzu yuzasidan amaliyotlar.

Birikma olmoshlari. Birikma olmoshlarining otlar bilan qollanilishi. «نور، فم، اخ، اب، غير» so'zlarning birikma olmoshlari bilan ifodalanishi.

Izofa (davomi). «Idafa ma'naviyya va lafziyya» haqida. «كان» fe'li va uning o'tgan zamonda tuslanishi. «العربية اللغة ندرس» matni bilan ishlash. (191-b)

Ikki kelishiklik otlar. «ي» va «ا» largatugallangan otlarning turlanish xususiyatlari haqida. Birikma olmoshlarning ko'makchi (predlog)lar bilan ifodalanishi.

Fe'l. «Fe'ldagi bob» tushunchasi. Fe'lining o'tgan zamonda tuslanishi va inkor shaklli. Fe'liy gaplar. Fe'liy gaplarda moslashuv qoidalari. To'ldiruvchi va uning turlari. «الاقرباء والعائلة» matni ustida ishlash.

Fe'llar bilan birikma olmoshlarning ifodalanishi. Fe'llardagi birikma olmoshlarning

funksiyasi.Mavzuga doir amaliyotlar bajarish.

Fe'ning xozirgi-kelasi zamoni.Tuslash qoidolari.Fe'ning xozirgi-kelasi zamonda inkor shakli.

Gapning uyushiq bolaklari.Fe'liy gapda uyushiq bo'laklar. Fe'ning II va V - boblari. «العمل يوم» matni ustida ishlash.

Hol va uning turlari. Holat holi haqida. Fe'ning IV- bobi. «المعلم زيارة» matni ustida ishlash.

Fe'llarda mayl. Shart va buyruq mayllari. Arab tilida murojaatni ifodalash. Mavzuga doir matnlar va mashqlar bajarish.

Fe'ning III va VI -boblari. Egaga ta'sir etivuchi yuklamalar haqida.Mutlaq inkorni ifodalash.«عمل وقت لكل» matni bilan ishlash.

Fe'ning VII va VIII-boblari. «اخوانها و كان». Bo'lmoq va aylanmoq fe'llari. «في المطار» matni ustida ishlash.

matni ustida ishlash.

Fe'ning IX va X -boblari. «الصغير الخروف و الذئب»matni ustidaishlash.

Fe'ning XI - XV - boblari va ularning xususiyatlari. Mavzuga doir amaliyotlar.«ترجمتى حياتى» matni ustida ishlash.

Fe'ning buyruq mayli (davomi).II-X-boblardagi fe'llarning buyruq mayli. Mavzuga doir mashqlar bajarish

Izohlovchi va uning turlari. To'rt undoshli fe'llar. To'rt undoshli fe'llarning I-IV-boblari.

Masdar. Uch va to'rt undoshli fe'llar masdarlari. O'zini o'zi to'ldiruvchi. Mavzuga oid matn ustida ishlash.«التدريس غرفة في» matnibilan ishlash.

Fe'ning istak mayli.Bir martalik ish harakati haqida.«الدب و الصياد»matni ustidaishlash.

Sifatdosh. Uch va to'rt undoshli fe'llarning sifatdoshlari. Mavzuga oid matn va mashqlar bilan ishlash.

Sifat (davomi). Rang tus va nisbiy kamchiliklarni bildiruvchi sifatlar. Kasb-hunarni bildiruvchi otlar.Mavzuga doir amaliyotlar.

Boshlamoq va yaqin bo'lmoq fe'llari va ularning xususiyatlari. «الدراسية السنة» matnibilan ishlash.

Sifatlarning qiyosiy (solishtinna) darajasi. Mavzuga doir matn va mashqlar bajarish.

Sifatlarning orttirma darajasi. Sifatlarda orttirma darajaning 2 turi va yasalish usullari. «اللاذقية الى رحلة» matni ustida ishlash.

«التميز». Cheklash va uning xususiyatlari. Mavzuga doir amaliyotlar. «المطعم في»

matni bilan ishlash. Makon va zamonni ifodalovchi otlar. Qurol-asbobni ifodalovchi otlar.

CI+-tilga ixtisoslashgan akademik litseylarni bitirib kelgan talabalar uchun

Arab tilida so'z turkumlari.O'zak va negiz. Noo'zak xarflar. Vazn (qolip)lar tushunchasi. Jins kategoriyasi. «ة» ta marbuta.Ko'rsatisholmoshlari.

Son kategoriyasi. Birlik, ikkilik va ko'plik shakllarini yasash. Kishilik olmoshlari.

Arab tilida aniqlik va noaniqlik haqida. «ال» aniqlik artikli.Son kategoriyasi (davomi).To'g'ri va siniq ko'plik shakllari. Siniq ko'plik turlari.

Moslashgan aniqlovchi.Moslashuv qoidolari.Gap.Ismiy gap.Soda ismiy gap. So'roq gap va uning turlari.

Sifat va uning turlari. Asliy va nisbiy sifatlar. Yoyiq ismiy gaplar. Mavzuga oid matn va mashqlar.

Kelishik kategoriyasi. Birlik, ikkilik va ko'plikdagi otlarning kelishiklar bo'yicha turlanishi. Uch va ikki kelishikli otlar.

«التدريس غرفة في» matni bilan ishlash.

Ko'makchi (predlog)lar va ularning turlari. Ko'makchi(predlog)li ot bilan ifodalangan kesim. «ليس» inkor fe'li haqida.

Fe'lining o'tgan zamonda ifodalanishi. «جلس» fe'lining o'tgan zamonda tuslanishi. Mavzuga doir amaliyotlar. «المنزل في» matni ustida ishlash.

Izofa. Izofa zanjiri. «اي» so'roq olmoshi haqida. Mavzu yuzasidan amaliyotlar.

Birikma olmoshlari. Birikma olmoshlarning otlar bilan qo'llanilishi

«خم نو، فم، اخ، اب، غير» so'zlarning birikma olmoshlari bilan ifodalanishi izofa (davomi). «Idafa ma'naviyya va lafziyya» haqida «كان» fe'li va uning o'tgan zamonda tuslanishi.

«العربية اللغة ندرس» matnibilan ishlash. (191-b)

Ikki kelishiklik otlar. «ا» va «ي» larga tugallangan otlarning turlanish xususiyatlari haqida. Birikma olmoshlarning ko'makchi (predlog)lar bilan ifodalanishi.

Fe'l. «Fe'ldagi bob» tushunchasi. Fe'lining o'tgan zamonda tuslanishi va inkor shakli. Fe'liy gaplar. Fe'liy gaplarda moslashuv qoidalari. Toldiruvchi va uning turlari.

«الاقرباء و العائلة» matni ustida ishlash.

Fe'llar bilan birikma olmoshlarning ifodalanishi. Fe'llardagi birikma olmoshlarning funksiyasi. Mavzuga doir amaliyotlar bajarish.

Fe'ning xozirgi-kelasi zamoni Tuslash qoidalari. Fe'ning xozirgi-kelasi zamonda inkor shakli.

Gapning uyushiq bo' laklari. Fe'liy gapda uyushiq bo'laklar. Fe'ning II va V — boblari. «العمل يومو» matni ustida ishlash.

Holva uning turlari. Holat holi haqida. Fe'ning IV- bobbi. «المعلم زيارة» matni ustida ishlash.

Fe'llarda mayl. Shart va buyruq mayllari. Arab tilida murojaatni ifodalash. Mavzuga doir matnlar va mashqlar bajarish.

Fe'ning III va VI -boblari. Egaga ta'sir etivuchi yuklamalar haqida. Mutlaq inkorni ifodalash. «عمل وقت لكل» matni bilan ishlash.

Fe'ning VII va VIII-boblari. «اخوانها و كان». Bo'lmoq va aylanmoq fe'llari. «في» matni ustida ishlash.

Fe'ning IX va X -boblari. «الصغير الخروف و الذئب» matni ustida ishlash.

Fe'ning XI - XV - boblari va ularning xususiyatlari. Mavzuga doir amaliyotlar. «حياتي ترجمتي» matni ustida ishlash.

Fe'ning buyruq mayli (davomi). II-X-boblardagi fe'llarning buyruq mayli. Mavzuga doir mashqlar bajarish

Izohlovchi va uning turlari. To'rt undoshli fe'llar. To'rt undoshli fe'llarning I-IV-boblari.

Masdar. Uch va to'rt undoshli fe'llar masdarlari. O'zini o'zi to'ldiruvchi. Mavzuga oid matn ustida ishlash. «التدريس غرفة في» matni bilan ishlash.

Fe'ning istak mayli. Bir martalik ish harakati haqida. «الدب و الصياد» matni ustida ishlash.

Sifatdosh. Uch va to'rt undoshli fe'llarning sifatdoshlari. Mavzuga oid matn va mashqlar bilan ishlash.

Sifat (davomi). Rang tus va nisbiy kamchiliklarni bildiruvchi sifatlar. Kasb-hunarni bildiruvchi otlar. Mavzuga doir amaliyotlar.

Boshlamoq va yaqin bo'lmoq fe'llari va ularning xususiyatlari. «الدراسية السنة» matni bilan ishlash.

Sifatlarning qiyosiy (solishtirma) darajasi. Mavzuga doir matn va mashqlar bajarish.

Sifatlarning ortirma darajasi. Sifatlarda ortirma darajaning 2 turi va yasaliş usullari. «اللاذقية الى رحلة» matni ustida ishlash.

«التميز». Cheklash va uning xususiyatlari. Mavzuga doir amaliyotlar. «المطعم في» matni bilan ishlash. Makon va zamoni ifodalovchi otlar. Qurol-asbobni ifodalovchi otlar.

Ta'limning 2-bosqichi

Hosila boblaridan buyruq yasash. Masdarlar I bob fe'lining masdari hosila

boblarining masdari. Mutloq masdar. Bir martalik harakat nani. Mavzu bo'yichajumlalar tarjima qilish.

Fe'lining istak mayli. ان - yuklamasi.

ف - حتى - yuklamari.

Sifatdoshlar. I-X bob fe'llarining sifatdoshlari va ularning gapdagi vazifasi. Mavzuni mustahkamlash uchun mashqlar.

Fe'llarning aniq va majhul darajalari yuzasidan mustahkamlash uchun mashqlar bajarish

Arab tilidagi sifat va uning gapdagi vazifasi. Asliy sifat va nisbiy sifat. Mavzu bo'yicha mashqlar bajarish Kasb nomini anglatuvchi ismlar. Yozma ish.

Yordamchi fe'llar. "Boshlanish" fe'llari. "Yaqinlik" fe'llari. Mavzu bo'yicha mashqlar bajarish. القطار في matni..

Sifat darajalari. Tamyiz. Ismul-makon va ismuz-zamon. Qurol aslaha nomlari. "Alg'urabu vas-sag'labu" teksti..

Arab tilidagi son kategoriyasi. 1-10 gacha bo'lgan sanoq sonlar. 11-19 gacha bo'lgan sonlar va ularning gapdagi vazifasi..

Yahlit sonlar. 21-99 gacha bo'lgan sonlar va ularning gapdagi vazifasi.

100 vaundan ortiq sanoq sonlar va ularning ishlatilishi. كم olmoshi. Mavzu bo'yicha mashqlar bajarish Yozma ish.

Arab tilidagi tartib sonlar. 1-10 gacha bo'lgan tartib sonlar. 11-19 gacha bo'lgan tartib sonlar..

20 va undan yuqori tartib sonlar. 21-99 gacha bo'lgan tartib sonlar va ularning ishlatilishi.

100 dan yuqori tartib sonlar va ularning gapdagi vazifasi. Mavzu bo'yicha mashqlar bajarish. Yozma ish.

Kasr sonlar. Taqsim son va foiz. Mavzu bo'yicha mashqlar bajarish.

Vaqt, sana va yilni ifodalash. Oy nomlari. Hafta nomlari. Yozma ish.

To'g'ri va noto'g'ri fe'llar. Ikkilangan fe'l Uning o'tgan va hozirgi kelasi zamoni va gapda qo'llanishi.

Ikkilangan fe'ning mayillarda o'zgarish holatlari. Mavzu bo'yicha mashqlar bajarish. Aniqlik, shart, buyruq va istak mayllari.

Ikkilangan fe'llarning hosila boblari. Istisnolikning ifodalanishi

Hamzali fe'llar. Hamzali fe'llarning o'tgan va hozirgi kelasi zamonda tuslanishi. Mavzu bo'yicha mashqlar bajarish.

Hamzali fe'llarning mayillarda o'zgarish holatlari. Aniqlik, shart, buyruq va istak mayllari.

Hamzali fe'llarning hosila boblari. Mavzu bo'yicha mashqlar bajarish.

Hamzali fe'llardan masdar va sifatdoshlar yasash. Mavzu bo'yicha mashqlar bajarish. Yozma ish.

Qo'shma gap va uning turlari. الذي nisbiy olmoshi.

Aniqlovchi ergashgan gapli qo'shma gap.

Bo'sh fe'llar. To'g'riga o'xshash fe'llar. Ularning o'tgan va hozirgi kelasi zamonda tuslanishi.

To'g'riga o'xshash fe'llarning mayillarda o'zgarishi. Aniqlik maylida, shart maylida, buyruq maylida, istak maylida.

To'g'riga o'xshash fe'llarning hosila boblari. Masdar va sifatdoshlari. Taajjubning ifodalanishi.

Ega ergash gapli qo'shma gap. Kesim ergash gapli qo'shma gap.

Ajvaf fe'llar, ularning o'tgan va hozirgi kelasi zamonda tuslanishi. "Nuriya" teksti.

Ajvaf fe'llari mayillarda o'zgarishi. Aniqlik maylida, shart maylida, buyruq maylida, istak maylida.

Ajvaf fe'llarning sifatdoshlari va uning hosila boblari. To'ldiruvchi ergash gapli qo'shma gap

Noqis fe'llar, ularning o'tgan, hozirgi kelasi zamoni, mayllari, masdarlari,

sifatdoshlari, hosila boblari.

Shart ergash gapli qo'shma gap.

To'siqsiz ergash gapli qo'shma gap. Ko'chirma va o'zlashtirma gap. "Qissatun xabashiyyatun" matni.

Tushum kelishigi. Birgalikni ifodalovchi tushum kelishigi. Abstrakt otlar. Yozma ish.

Dona otlar. Kishi nomlarini yasash. Payt ergash gapli qo'shma gap. Hol ergash gapli qo'shma gap.

Kuchaytiruv mayli. Orin ergash gapli qo'shma gap. "Fis-sayyaratul-ammati" matni.

Hohish, istakni ifodalash, maqtov va tahqir fe'llari. Mavzu yuzasidan amaliy mashqlar bajarish. "Ummul-xayr" matni. Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Shaxsi noma'lum gap. O'xshatish ergash gapli qo'shma gap. Mavzu yuzasidan amaliy mashqlar bajarish Yozma ish.

Soda gapning maxsus turlari. Sabab vamaqsad ergash gapli qo'shma gap.

Ikki tomonlama moslashuvchi aniqlovchi. Yozma ish.

Ta'limning 3-bosqichi

Ismiy jumladagi bosh bo'laklarning tarkibi va uning o'ziga xos xususiyatlari. Arab matbuot tili ustida ishlash. matnni tarjima qilish. محاوره

Arab tilida fe'llarning tuz. Fe'ning inkor shakli. Siyosiy matn tarjimasi: Badiiy matn ustida ishlash:

Arab tilida tugallangan va tugallanmagan fe'l turlarining ma'nolari. Arab matbuot tili ustida ishlash. Tarjima tili: Badiiy matn tarjimasi. محاوره

O'timliva o'timsiz fe'llar va ularning old ko'makchilar va ularsiz boshqaruvi. OAV sahifalaridan namunalar tarjima qilish Badiiy matn tarjimasi. محاوره

Fe'liy jumlar va ular arab nahvchi olimlarining talqinida Siyosiy tarjima uchun matn. Badiiy matn tarjimasi

Fe'liy jumalarda ega va uning xususiyatlari. Siyosiy tarjima uchun matn uchun matn. Badiiy matn tarjimasi:

Fe'liy jumalarda bosh bo'laklarning moslashuvi va ularning o'ziga xos xususiyatlari. Siyosiy matn tarjimasi. Badiiy matn tarjimasi. محاوره

Arab tilida fe'llarning bajaradigan vazifasiga va tuzilishiga ko'ra tasnifi. Siyosiy tarjima uchun matn. Badiiy matn tarjimasi.

Masdarlarning turlari. Siyosiy tarjima uchun matn: Badiiy matn ustida ishlash. محاوره

Masdarlar va ularning gapdagi vazifasi. Ega vazifasida kelgan masdarlarning sintaktik xususiyatlari. Siyosiy tarjima uchun matn. Badiiy matn tarjimasi. محاوره

To'ldiruvchi vazifasida kelgan masdarlarning sintaktik shakli. Siyosiy tarjima uchun matn. Badiiy matn ustida محاوره

Sifat darajalari va ularning gapdagi vazifalari. Siyosiy tarjima uchun matn. Badiiy matn tarjimasi.

Aniq va majhul daraja sifatdoshlar ustida mashqlar bajarish. محاوره

Arab tilida aniq va majhul daraja sifatdoshlar va ularning fe'l o'rnida ishlatilishi. Siyosiy tarjima uchun matn. Badiiy matn ustida ishlash محاوره

Old ko'makchilar bilan kelgan birikma olmoshlari va ulardagi imlo o'zgarishlari. Matbuot xabarlari. Badiiy matn ustida ishlash. محاوره

Old ko'makchi bilan kelgan birikma olmoshlari va ularning gapdagi vazifasi. Matbuot matnini tarjima qilish. Badiiy matn ustida ishlash. محاوره

Arab tilida tamyiz va uning xususiyatlari. Ismiy jumlada tatbiq etiluvchi yuklamalar. Inna va axavatuxa. Siyosiy tarjima uchun matn. Badiiy matn ustida ishlash. محاوره

Haftalik xabarlar tafsiloti Badiiy matn tarjimasi izohlovchi va uning turlari.»

Izohlovchi va ularning turlari. Siyosiy tarjima uchun matn Badiiy matn. Tarjima tahlil. محاوره Tushum kelishigining ishlatilishi. Siyosiy matn ustida ishlash. Badiiy matn. Tarjima tahlil. محاوره

Arab tilida mansubatlar ya'ni tushum kelishigidagi ismlar. Arab tilida «Al-majrurot» ya'ni kasraga tugovchi ismlar. Siyosiy matn. Badiiy matn ustida ishlash. محاوره

Arab tilida mansubadar ya'ni tushum kelishigidagi ismlar. Arab tilida «Al-majrurot» ya'ni kasraga tugovchi ismlar. Siyosiy matn. Badiiy matn ustida ishlash. محاوره

Qaratqich kelishigining birikma yasashdagi sintaktik vazifasi. Matbuot tili ustida ishlash. Badiiy matn tarjimasi uchun matn. محاوره

Qaratqich kelishigining birikma yasashdagi sintaktik vazifasi. Matbuot tili ustida ishlash. Badiiy matn tarjimasi uchun matn. محاوره

Arab tilida ko'chirma va o'zlashtirma gaplar. Siyosiy matn ustida ishlash. Badiiy matn tarjimasi محاوره

Arab tilida ko'chirma va o'zlashtirma gaplar. Siyosiy matn ustida ishlash. Badiiy matn tarjimasi. محاوره

“Kam”olmoshi va uning qo'llanilishidagi xususiyatlar. Siyosiy matn ustida ishlash. Badiiy matn tarjimasi. محاوره

Birikma olmoshlarining ko'makchilar bilan kelishi va undagi imlo o'zgarishi. Siyosiy matn ustida ishlash. Badiiy matn tarjimasi.

Fe'llarga qo'shib kelgan birikma olmoshlari va ularning vazifalari. OAV dan namunalar tarjima qilish. Badiiy matn tarjimasi. محاوره

Arab tilida taajjubning ifodalanishi. Siyosiy matn ustida ishlash. Badiiy matn tarjimasi.

Nutq va talaffuzni mustahkamlash.

Kesimi old ko'makchi bilan ifodalangan sodda ismiy gap. Arab matbuot tili ustida ishlash. Tarjima tahlil. Badiiy matn tarjimasi. محاوره

Arab tilida sanoq sonlar. 1-20, 20-99. Siyosiy matn ustida ishlash. Badiiy matn tarjimasi. Yangi so'zlar ishtirokida gaptuzish. محاوره

Siyosiy matn ustida ishlash. Badiiy matn tarjimasi. Yangi so'zlar.

Arab tilida tartib son va uning gapdagi vazifasi. Arab matbuot tili ustida ishlash. Tarjima tahlil qilish. Badiiy matn tarjimasi. محاوره

Arab tilida tartib son va uning gapdagi vazifasi. Arab matbuot tili ustida ishlash. Tarjima tahlil qilish. Badiiy matn tarjimasi. محاوره

Arab matbuot tili ustida ishlash. Tarjima tahlil. Badiiy matn tarjimasi. Yangi so'zlar ishtirokida gaplarni tuzish. محاوره

Siyosiy matn: “Fi asiyal vusta”. Matn: “Arrasailul rasmiyya”. Nutq va talaffuz ustida ishlash. محاوره

Siyosiy matn ustida ishlash. Badiiy matn tarjimasi. محاوره

Siyosiy matn ustida ishlash. Badiiy matn tarjimasi. Yangi so'zlar. محاوره

Ta'limning 4-bosqichi

Takrorlash. Siyosiy matnni o'qib tarjima qilish. Arab t. da izofa turlari.

Arab mamlakatlari matni ustida ishlash. “Tanishuv matni”

Badiiy asardan namunalar o'qib tarjima qilish. “Turfa hangomalar” Grammatik mavzu buyicha mashqlar. Al-muhavarot “Shahrimiz haqida”

Berilgan matnning yangi II matnning so'zlari bo'yicha mashqlar bajarish. Muxavarat. Arab tilida izofa va uning turlari. “O'zim haqimda”

O'tilgan tekstlar bo'yicha yangi tekstlar tuzish. Mustahkamlash. Muxavarat. Arab tilida izohlovchi va uning turlari “Bizning uyimiz”

Siyosiy matnni o'qib, tarjima qilish. Muxavarat. Sanoq sonlar va sanalmish o'ratsidagi sintaktik munosabat. “Talabalar turarjoyida”

Badiiy matn. “Kleopatra va qadimgi Misr” Muxavarat. Yangi so'zlar ustida ishlash. Gram, mavzuni mustahkamlash. Sanoq son. “Minnatdorchilik bildirish”

Siyosiy matnni gapirib ber. “VI matn” So'zlarini o'zlashtirish. Muxavarat. Yozma ish. “Ish joyida”

Badiiy matnni gapirib ber. “Misr hukmdori” Mashqlar bajarish. Xatolar ustida

ishlash.Muxavarat. “Bizning universitet”.Arab tilida tartib sen

Badiiy matn.“Qadimgi Misr liboslari” Muxavarat. Tartib sonlar va sanalmish o‘rtasidagi sintaktik munosabatlar. “Bizning fakultet”

Matn yuzasidan savol-javob. (VII matn).«Al-kalimat al-jadida ».Muxavarat. “Arab bo‘limi haqida’Arab tilida cheklov

Berilgan matnni yodlash, (7-8 matn) shu mavzuga yaqin yangi matn tuzish.Muxavarat. “Darsda”

Fe‘l mayllarining qo‘shma gap lar tarkibida qo‘llanilishi. Yozma ish.Siyosiy matnni (12 matn) o‘qish. “Kutubxonada”

Siyosiy tarjima. (13 natn) Aniqlovchi ergash gapli qo‘shma gap va uning tarkibiy qismi. Muxavorot. “Ko‘chada”

Badiiy tarjima. “Rim merosi” Toldiruvchi ergash gap va uning ommaviy axborot vositalarida qo‘llanilishi. Ijtimoiy matnni o‘qish. “Ma‘lumotxonada”

Siyosiy tarjima. (15 matn) Mavzuni davomi.Spoitga oid matnni o‘qish. “Mexmonxonada”

Badiiy tarjima. Murakkab zamon formalari va ulaming badiiy asar va ommaviy axborot vositalarida ishlatilishi. Muxovarot

Siyosiy tarjima.O‘tilgan mavzulami qaytarish.ilm-fanga oid matnni o‘qish “Restoranda” Badiiy tarjima. Sabab ergash gapli qo'shma gaplar va ularning badiiy asarlarda qo‘llanilishi.Muxovarot “Nima yeymiz?”

Gazetadan matn tarjima.Grammatik mavzuning davomi. Markaziy Osiyodan chiqqan O‘rta asr olimlarining hayoti va ijodi haqida matn. “Sartaroshxonada”

Badiiy tarjima. Izofa va uning turlari. Muhaddislarning hayoti va ijodi haqida matn “Inson tana a‘zolari”

Siyosiy tarjima(21 matn)

Lafziy izofa va uning jumla tarkibida ishlatilishi. Yangi so'zlar bilan ishlash “Sport va sport taraqqiyoti”

Badiiy taijima. “Radioning kashf etilishi”

Shart ergash gapli qo‘shma gap va ularning turlari hamda og'zaki va yozma nutqdagi o‘mi Muxovarot “Arab mamlakatlari”.

Amaliy mashg‘ulotlarning taxminiy ro‘yxati

12. مع الناس	1. الحروف
13. نطق الحروف	2. عند الطبيب
14. الحركات	3. اسرتى
15. الشدة و التثوين	4. تدريبات على ما سبق
16. فى الطريق	5. تدريبات على ماسبق
17. فى مكتب البريد	6. التعارف
18. فى المكتب البرق و الهاتف	7. فى المطار
19. فى السوق	8. بطاقة الوصول
20. فى قسم الشرطة	9. فى الفندق
21. تدريبات على ما سبق	10. فى المطعم
	11. فى البنك

Amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish bo‘yicha tavsiyalar

Amaliy mashg‘ulotlarini tashkil etish yuzasidan kafedra tomonidan ko‘rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar asosiy ma‘ruza mavzulari bo‘yicha olgan bilim va ko‘nikmalarini chet tilida matn o‘qish va tarjima qilish orqali yanada boyitadilar. Shuningdek, darslik va o‘quv qo‘llanmalar asosida talabalar bilimlarini mustahkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish, ilmiy maqolalar va tezislarni chop etish orqali talabalar bilimini oshirish, masalalar yechish, mavzular bo‘yicha taqdimotlar va ko‘rgazmali qurollar tayyorlash, normativ-huquqiy hujjatlardan

foydalanish va boshqalar tavsiya etiladi.

Kurs ishini tashkil etish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar

Talabalar tilshunoslik bo'yicha kurs ishi yozadilar. Bundan maqsad talabalarning arab tili bo'yicha olgan bilimlarini umumlasosiy sharq tiliirish, ma'lum bir asarda u yoki bu grammatik kategoriyalarning qay darajada o'z ifodasini topgani haqida ilmiy mulohaza qilib, fikrini bayon etish.

Kurs ishlarining namunaviy mavzulari

- M.A.Abdulvalining «Sog'inch» hikoyasida sonning ifodalanishi.
- N.Mahfozning «Qalampir» hikoyasida aniqlik va noaniqlik kategoriyasi qiyosiy taxlili.
- Mahmud Taymuming «Qahramon» hikoyasida qo'llanilgan izohlovchi turlari.
- Nagib Mahfuzning «Birinchi aprel» hikoyasida zamon kategoriyasi ning qo'llanishi.

Mustaqil ta'limning shakli va mazmuni

Talaba mustaqil ishining asosiy maqsadi o'qituvchining rahbarligi va nazorati ostida talabada muayyan o'quv ishlarini mustaqil ravishda bajarish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishdir.

Talaba mustaqil ishining asosiy vazifalari yangi bilimlarni mustaqil tarzda puxta o'zlasosiy sharq tilini o'zlashtirish, kerakli ma'lumotlarni izlab topish, axborot manba'lari va internet tarmog'idan maqsadli foydalanishdir.

Talaffuz. Magnit tasmlariga yozilgan o'quv matnlarini eshitish va takrorlash. O'tilgan matnlarni o'qib, magnit tasmasiga yozish.

Eshitib tushunish. Magnit tasmasiga o'rtacha tezlikda o'qib yozilgan, notanish so'zlari 15% dan oshmaydigan arab tilidagi matnlarni eshitish va mazmunini ona tilida aytib berish. Tasmaga tushirilgan matnlarni eshitib, qog'ozga tushirish. Arab mamlakatlari radio va televideniya orqali berilgan axborotlarni eshitib, mazmunini ona tilida yozish

Eshitib tarjima qilish. Arab tilidagi original radio va televiden dasturlarni jumlamasi- jumla eshitib, ona tiliga tarjima qilish. O'zbek tilidagi radio va televiden dasturlarni jumlamasi- jumla eshitib, arab tiliga tarjima qilish. Arab tilidagi axborotlarni eshitib shu onda (sinxron) ona tiliga tarjima qilish. O'zbek tilidagi axborotlarni eshitib, shu onda (sinxron) arab tiliga tarjima qilish.

Kompyuterdan foydalanish. O'zbekcha, arabcha matnlarni kompyuterga kiritish. O'zbekcha, arabcha matnlarni tahrir qilish (tarjimani tuzatish, qisqartirish, qo'shish va h.k.). Matnni printerdan chiqarish uchun uning maketini tayyorlash (shrift turi, satr oralari, uzunligini belgilash va h.k.). Tayyor matnlarni printerdan chiqarish.

Yuqorida berilgan mavzular yuzasidan mustaqil ish uchun turli xildagi referat, slayd va prezentatsiya, rasmlar asosida biron bir haddam ifodalab berish kabi vazifalar tavsiya etiladi.

Talabalar quyida berilgan mavzular yuzasidan og'zaki va yozma nutq malakasiga ega bo'lishlari kerak. Buning uchun quyidagi mavzularni tavsiya etish mumkin.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning mavzulari:

1. Bizning universitet
2. Bizning fakultet
3. Arab bolimi haqida
4. Kutubxonada
5. Mehmonxonada
6. Sartaroshxonada

- 7.Sport musobaqalari
- 8.Shahar va transport vositalari

5120100 – Filologiya va tillarni o‘qitish (mumtoz tillar bo‘yicha) ta‘lim yo‘nalishi uchun

Fanning nazariy mashg‘ulotlari mazmuni

Arab tili haqida umumiy ma‘lumot. Arab tilining geneologik tasnifdagi o‘rni. Arab tilining tipologik tasnifdagi o‘rni. Arab tilining sharq madaniyatlari va ilm-fani tarixidagi o‘rni. Hozirgi zamon arab adabiy tili va lahjalari.

Arab tili fonetikasi haqida umumiy ma‘lumot

Arab tilining tovushlar tizimi. Undoshlarning hosil bo‘lish o‘rni va talaffuz usuliga ko‘ra tasnifi. Tovushlarning o‘zaro ta‘siri. To‘liq va juz‘iy assimilyatsiya. Undosh tovushlarning ta‘sirida unli tovushlar talaffuzining o‘zgarishi. Bo‘g‘in, uning turlari va urg‘u. Vaslali va qat‘iy hamza.

Arab yozuvi (grafika)

Arab yozuvining konsonantlik xususiyati. Unlilarning yozuvda ifodalanishi. Hamza belgisining yozilish qoidalari, abjad tartibi.

Morfologiya va sintaksis

Arab tilida o‘zak va negiz. Vaznlar. So‘z va so‘z turkumlari: fe‘l, ism, harf (الكلمة و) (تقسيمهاالي فعل و اسم و حرف).

Harflar va ularning xususiyatlari (الكلام علي الحرف).

Fe‘llar va ularning xususiyatlari (الكلام علي الفعل). Fe‘lning o‘tgan va hozirgi-kelasi zamon hamda buyruqqa bo‘linishi (تقسيم الفعل الي ماض و مضارع و امر) ning hosil bo‘lishi va ularning vaznlari. To‘liq tuslanadigan va to‘liq tuslanmaydigan fe‘llar (تقسيم الفعل الي جامد و متصرف) va “maqtov” va “tahqir” (افعال التعجب) fe‘llarining o‘ziga xos xususiyatlari. Ta‘ajjub fe‘llari (تقسيم الفعل الي صحيح و معتل) hamda ularning o‘ziga xos xususiyatlari. Fe‘llarda o‘timlilik va o‘timsizlik hodisasi (تقسيم الفعل الي لازم و متغذ). Fe‘lning aniq va majhul nisbatlari (تقسيم الفعل الي مبني للمعلوم و مبني للمجهول) shakllari. Ta‘kidlangan (kuchaytiruv mayli) va ta‘kidlanmagan fe‘llar (تقسيم الفعل الي مؤكد و غير مؤكد). Fe‘l oxirining o‘zgarishi va o‘zgarmasligi (اعراب الفعل و بناؤه) hodisalari. Oxiri o‘zgarmaydigan fe‘llar (بيان نصب الفعل و) (بيان المعرب من الافعال). Istak mayli (رفع) ning ifodalanishi. Shart mayli (جزم الفعل و مواضعه) ning ifodalanishi. Aniqlik mayli (تقسيم الاسم الي اسم و مشتق) ning hosil bo‘lishi. Tub ismlarning turlari (تقسيم الاسم الي اسم و مشتق) ning hosil bo‘lishi. Tub ismlarning turlari (تقسيم الاسم الي مقصور و منقوص و منقوص) ning hosil bo‘lishi. Ismlarning oxirgi harakatiga ko‘ra turlarga (تقسيم الاسم الي مفرد و مثنى و جمع) bo‘linishi. Ismlarda son kategoriyasi: birlik, ikkilik, ko‘plik (تقسيم الاسم الي مفرد و مثنى و مؤنث). Ismlarda jins kategoriyasi: muzakkar, muannas (تقسيم الاسم الي نكرة و معرفة) ifodalanishi. Kishilik olmosh

(الضمير) lari va ularning turlari. Atoqli ismlar (العلم)ning ifodalanishi. Ko'rsatish olmoshlari (اسم الاشارة) va nisbiy olmoshlar (الموصولة) ning ifodalanishi. Ismlarning (المحلي بال) "al" artikli bilan kelish o'rinlari. Arab tilida izofa (المعرف بالاضافة). Ismlarning undov so'zlar bilan aniqlanishi (المعرف بالتداء). Ikki kelishikli va uch kelishikli ismlar (منون غير منون). Ismlar oxirining o'zgarishi va o'zgarimasligi (عراب الاسم و بناؤه). Oxiri o'zgaradigan ismlar (بيان) (المعرب من الاسماء) va ularning turlari.

Ismlarning bosh kelishikda kelish o'rinlari (رفع الاسم و مواضعه). Fe'liy jumlada ega (الفاعل) ning ifodalanishi. Majhul nisbat fe'lning egasi (نائب الفاعل) ning ifodalanishi hamda uning aniq nisbat fe'l egasi bilan o'xshash va farqli tomonlari. Ot kesimli gapda ega va kesim (المبتدا و الخبر)larning ifodalanishi. "kāna" va unga o'xshash fe'l ishtirok etgan gapning egasi (خبر ان و) va "inna" va unga o'xshash yuklama ishtirok etgan gapning kesim (اخوانها) larining ifodalanishi.

Ismlarning tushum kelishigida kelish o'rinlari (نصب الاسم و مواضعه). Vositasiz to'ldiruvchi (مفعول به) ning ifodalanishi. O'z-o'zini to'ldiruvchi (مفعول مطلق) Sabab va maqsadni bildiruvchi tushum kelishigi (مفعول لاجله) ning ifodalanishi. O'rin yoki paytni bildiruvchi tushum kelishigi (مفعول فيه). Birgalikni ifodlovchi to'ldiruvchi (مفعول معه). Istisnolikning "illa" orqali ifodalanishi (المستثنى بالا). Hol (الحال). Tamyiz (التمييز). Undalma (خبر كان و اخواتها) va (اسم ان و اخواتها) ning ifodalanishi.

Ismlarning qaratqich kelishigida kelish o'rinlari (جر الاسم و مواضعه). Predlog bilan qaratqich kelishigining ifodalanishi (المجرور بالحرف). Qaratqich kelishigini talab qiluvchi predloglar (حروف الجر) va ularning turlari. Muzof ilayhi (المضاف اليه). Ismlarning aslida mavjud bo'lib, yozuvda ifodalanmaydigan harakatlari (تتمة في الاعراب التقديرى للاسم) to'g'risida umumiy ma'lumot. Kelishikda o'z oldidagi so'zga ergashuvchi gap bo'laklari (التوابع). Sifatlovchi aniqlovchi (النعت) ning ifodalanishi. Teng bog'langan ismlar va gaplar (العطف) ning ifodalanishi. Ta'kid (التوكيد). Izohlovchi (البدل). Yozuvda ifodalanmaydigan harakatlar (نهاية في) (العراب المحلي) to'g'risida umumiy ma'lumot. Son va uning turlari (العدد).

Sodda gap sintaksisi. Ega va kesim moslashuvining o'ziga xos xususiyatlari. Predikativ birikmalar. Sodda gap turlari: yig'iq va yoyiq gaplar.

Gapning mazmuniga ko'ra turlari: darak, so'roq va undov gaplar.

Grammatik birikish usullari. Bitishuv. Moslashuv. Boshqaruv.

Qo'shma gap sintaksisi. Bog'langan qo'shma gap. Ergash gapli qo'shma gap. Ega ergash gapli qo'shma gap. Kesim ergash gapli qo'shma gap. Aniqlovchi ergash gapli qo'shma gap. To'ldiruvchi ergash gapli qo'shma gap. Hol ergash gapli qo'shma gap. Sabab ergash gapli qo'shma gap. Maqsad ergash gapli qo'shma gap. O'rin ergash gapli qo'shma gap. Payt ergash gapli qo'shma gap. Shart ergash gapli qo'shma gap.

Arab tili stilistikasi. Arab tilida uslub va uning turlari. Badiiy uslub va uning o'ziga xosligi. Badiiy uslub va poetika. So'z ma'nolari va ularning uslubiyatdagi o'zni. Polisemantik so'zlar. Omonim, sinonim va antonim so'zlar hamda ularning badiiy adabiyotda tutgan o'zni. Arab tilining ilmiy uslubi. Terminologiya masalalari va uning ilmiy uslubni shakllantirishdagi o'zni. Rasmiy uslub va uning o'ziga xos belgilari. Arab tilida hujjatlar va ularning qoliplari. Publisistik uslub va uning o'ziga xos belgilari. Arab matbuoti tili.

Amaliy mashg'ulotlarning taxminiy ro'yxati

- Arab mamlakatlarining siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy-ma'rifiy hayotiga oid matnlar.
- O'zbekiston Respublikasining siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy-ma'rifiy hayotiga oid matnlar.
- O'rta asrlarda Markaziy Osiyoda yashab, ijod etgan olimlarning hayoti va ijodi haqida matnlar.
- Markaziy Osiyolik olimlarning arab tilida yaratgan asarlaridan lavhalar.
- O'rta asrlarda arab tilshunosligi bo'yicha yaratilgan sarf qoidalaridan namunalar.
- O'rta asrlarda arab tilshunosligi bo'yicha yaratilgan nahv qoidalaridan namunalar.

- O'rta asrlarda arab lug'atshunosligida yaratilgan asarlardan misollar.
- Arab tilidagi qur'onshunoslik ilmiga oid asarlardan namunalar.
- Arab tilidagi balog'at ilmiga oid asarlardan namunalar.
- Arab fonetikasining o'ziga xos xususiyatlari, tajvid va qiroat qoidalariga oid asarlardan matnlar.
- Arab adabiy tilida yozishmalar va ularning uslubi.
- Arab qasidalaridan namunalar.
- Arab hikoyatlaridan namunalar.
- Imom Buxoriy, Termiziy hadislaridan namunalar.
- Arab xalq maqollari va matallari.
- Arab xalq topishmoqlari.
- Global muammolarga oid matnlar.
- Turkiy xalqlar urf-odatiga oid arabcha matnlar.
- Arab va o'zbek xalqlari tarixiga oid arabcha matnlar.
- Arab va o'zbek xalqlari etnografiyasiga oid arabcha matnlar.

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarini tashkil etish yuzasidan kafedra tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar asosiy ma'ruza mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini chet tilida matn o'qish va tarjima qilish orqali yanada boyitadilar. Shuningdek, darslik va o'quv qo'llanmalar asosida talabalar bilimlarini mustahkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish, ilmiy maqolalar va tezislarni chop etish orqali talabalar bilimini oshirish, masalalar yechish, mavzular bo'yicha taqdimotlar va ko'rgazmali qurollar tayyorlash, normativ-huquqiy hujjatlardan foydalanish va boshqalar tavsiya etiladi.

Laboratoriya ishlarini tashkil etish bo'yicha ko'rsatmalar

Fan bo'yicha laboratoriya ishlari o'quv rejada ko'zda tutilmagan.

Mustaqil ta'limning shakli va mazmuni

Talaba mustaqil ishining asosiy maqsadi o'qituvchining rahbarligi va nazorati ostida talabada muayyan o'quv ishlarini mustaqil ravishda bajarish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishdir.

Talaba mustaqil ishining asosiy vazifalari yangi bilimlarni mustaqil tarzda puxta o'zlashtirish, kerakli ma'lumotlarni izlab topish, axborot manba'lari va internet tarmog'idan maqsadli foydalanishdir.

Talaffuz. Zamonaviy texnik vositalar orqali o'qilishi (ovozi) yozib olingan o'quv matnlarini eshitish va takrorlash. O'tilgan matnlarni o'qib, talaffuzni tekshirish.

Eshitib tushunish. Ovozli yozib olingan matnning o'rtacha tezlikda o'qilishini eshitish, notanish so'zlari 15% dan oshmaydigan arab tilidagi matnlarni eshitib, mazmunini ona tilida so'zlab berish. Matnlarni eshitib, qog'ozga tushirish. Arab mamlakatlari radio va televideniya orqali berilgan axborotlarni eshitib, mazmunini ona tilida yozish.

Eshitib tarjima qilish. Arab tilidagi original radio va televizion dasturlarni jumlamajumla eshitib, ona tiliga tarjima qilish.

O'qib tarjima qilish. Matnni o'qish, notanish so'zlarning ma'nosini aniqlash, matnni tarjima qilish (og'zaki yoki yozma shaklda).

Kompyuterdan foydalanish. O'zbekcha, arabcha matnlarni kompyuterga kiritish. O'zbekcha, arabcha matnlarni tahrir qilish (tarjimani tuzatish, qisqartirish, qo'shish va h.k.).

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda talabalarga mustaqil ish sifatida og'zaki va yozma nutq malakasini hosil qilish maqsadida berilgan yoki ixtiyoriy tanlangan matnlarni

o‘qib tarjima qilish, insho yozish, ularning til sohasidagi bilimlarini oshirish maqsadida arab tili grammatikasiga oid mavzularni yoritish kabi vazifalarni topshirish mumkin.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ishlarning mavzulari

I. Og‘zaki nutqni rivojlantirish uchun manbalar:

1. Arab tili o‘qish kitoblari.
2. Arabiyzabon olimlarning hayoti va ijodi haqida matnlar.
3. Arabiyzabon olimlar ijodidan namunalar.
4. Kichik hajmdagi qo‘lyozma asarlar.

II. Yozma nutqni rivojlantirish uchun insho mavzulari:

1. Men nima uchun arab tilini o‘rganaman.
2. Mening o‘lkam - mustaqil O‘zbekiston.
3. Arab o‘lkalari.
4. Toshkent – islom madaniyati poytaxti.
5. Markaziy Osiyoda yashab o‘tgan, arab tilida asarlar yaratgan olimlar.
6. Ibn Sino – tilshunos olim.
7. Muhaddis olimlar.
8. Mumtoz arab she‘riyati.
9. Alisher Navoiyning turkiy tillar rivojiga qo‘shgan hissasi.
10. Qadimiy qo‘lyozmalar va ularning ahamiyati.

III. Arab tili grammatikasiga oid mavzulardan namunalar:

1. “Al” artiklining xususiyatlari.
2. Arab tilida maf’ullar.
3. Arab tilida harfi jarlar va ularning turlari.
4. Arab tilidagi noqis fe’llarning qo‘llanilishida fonetik o‘zgarishlar.
5. Arab tilida sifat va uning darajalari.
6. Arab tilida “kam” olmoshi va uning qo‘llanilishidagi xususiyatlari.
7. Arab tilida ega yoki to‘ldiruvchi vazifasida kelgan masdarlarning sintaktik shakli.
8. Arab tilida murakkab zamon formalari.
9. Arab tilida shaxsi noma’lum gap.
10. Arab tilida to‘siqsiz ergash gapli qo‘shma gap.

Dasturning informatsion-uslubiy ta’minoti

Mazkur fanni o‘qitish jarayonida ta’limning zamonaviy metodlari, pedagogik va axbarot-kommunikatsiya texnologiyalari qo‘llanilishi nazarda tutilgan.

- Arab tili grammatikasiga oid bo‘lgan ma’ruza darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida taqdimot va elektron didaktik texnologiyalaridan foydalaniladi.

- Mavzular yuzasidan aqliy xujum, guruxli fikrlash, charxpalak, zinama-zina, blis so‘rov kabi yangi texnologiyalardan foydalanish.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro‘yxati

Asosiy adabiyotlar:

1. Ibrohimov N.I., YUsupov M. Arab tili grammatikasi. I jild. Namangan, 2009.
2. Ibrohimov N.I., YUsupov M. Arab tili grammatikasi. II jild. Namangan, 2009.

Qo‘shimcha adabiyotlar:

1. Axvlediani V.G. Foneticheskiy traktat Avitsenny. Tbilisi. 1966.
2. Ashixmina N.P., Alimdjanova Z.N. Al Biruniy – prosvetitel Vostoka. TashGIV. T., 2003.

3. Baranov X.K. Arabsko-russkiy slovar. M., 1985.
4. Borisov V.M. Russko-arabskiy slovar. M., 1992.
5. Boxodirov M., Boxodirov R. Arab tili. T., 2008.
6. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitelno-istoricheskom osvechenii. M., 2001.
7. Ibrohimov B. O'zbekcha-arabcha so'zlashgich. T., 1994.
8. Ibrohimov N., Xasanov B., Musaev O., Ibrohimov B. O'zbekcha-arabcha lug'at
عربى - قاموس أوزبكى. T., 2000.
9. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. Uchebnik arabskogo yazyka. M., 2000.
10. Kovtonyuk V.V. Arabskiy yazyk. Posobie po rechevoy praktike. M., 2002.
11. Kuzmin S.A Uchebnik arabskogo yazyka. M., 2001.
12. Lebedev V.V., Bochkarev G.I. CHitaem arabskie teksty. Uchebnoe posobie v pyati
chastyax. M., 2002.
13. Lebedev V.G. CHureva L.S. Prakticheskiy kurs arabskogo literaturnogo yazyka. I-
II chasti. M., 2005.
14. Musaev O. Arab tili asosiy qoidalari tizimi. ToshDSHI. T., 2000.
15. Nosirova M.A. O'rta asr arab nahvidan namunalar ToshDSHI. T., 2004.
16. Orifxo'jaev N. Arab tili (O'quv-uslubiy qo'llanma.) T., 2009.
17. Talabov E.T. Arab tili darsligi. T., 1994.
18. Talabov E. Arab -o'zbekcha-ruscha so'zlashgich. T., 1994.
19. Fateeva I.G. , SHokirova Z. Arab matbuot tili ustida ishlash. T., 2004.
20. Xalidov B.Z. Uchebnik arabskogo yazyka. T., 1997.
21. Qodirov T.Sh, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining
fonetikasi (o'zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.
22. على جارم، مصطفى أمين. البلاغة الواضحة. البيان. المعانى. البديع. القاهرة. 1999.
23. حفني ناصر. الدروس النهوية. الاسكندرية. 2007.

Internet saytlar:

1. ديوان امرؤ القيس :
2. ديوان لبيد بن ربيعة العامري. لبيد بن ربيعة بن مالك أبو عقيل العامري
<http://www.shamela.ws>
3. ابو عبد الله الخوارزمي. مفاتيح العلوم.
4. عباس حسن -النحو الوافي بيروت 1975
5. النحو الواضح في قواعد اللغة العربية لدارس المرحلة الاولى، دار المعارف بمصر 1964

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O`RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI**

«Tasdiqlayman»

O`quv ishlari bo'yicha prorektor

_____ F.SH. Ro`ziqulov

2016-yil 26-avgust

Arab tili nazariyasi va amaliyoti kafedrası

Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fani bo'yicha

SILLABUS

(ishchi o`quv dasturi)

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar soha

Ta'lim sohasi: 120000 - Gumanitar ta'lim

Ta'lim yo`nalishi: 5120100 – Filologiya va tillarni o`qitish (arab tili)

Kurs	I
Semestr	I - II
Umumiy o`quv soati	528
Shu jumladan:	
Ma'ruza	106(54+52)
Amaliy mashg`ulot	186 (92 +94)
Mustaqil ta'lim	236(118+118)

SAMARQAND 2016

Ushbu ishchi o`quv dastur O`zbekiston Respublikasi Oliy va o`rta maxsus ta'lim vazirligining 2011-yil 17-noyabrdagi 467–sonli buyrig`i bilan tasdiqlangan o`quv dasturiga muvofiq ishlab chiqildi

Tuzuvchilar:

Norboyev Z. – Sam DCHTI “Arab tili nazariyasi va amaliyoti” kafedra o`qituvchisi.

Mamadaliyev M. – Sam DCHTI “Arab tili nazariyasi va amaliyoti” kafedra o`qituvchisi.

Taqrizchilar:

Mirjafarov S. - Sam DU “Ingliz tili” kafedra katta o`qituvchisi.

Ahrorov H. - Sam DCHTI “Arab tili nazariyasi va amaliyoti” kafedra dotsenti, f.f.n.

Fanning ishchi o`quv dasturi Samarqand davlat chet tillar instituti “Tarjima nazariyasi va amaliyoti” fakulteti “Arab tili nazariyasi va amaliyoti” kafedrasi yig`ilishining 2016-yil 26-avgustdagi 1-son majlisida muhokamadan o`tgan va fakultet kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri:

dots. A.Turobov

Fanning ishchi o`quv dasturi “Tarjima Arab tili nazariyasi va amaliyoti” fakulteti Ilmiy kengashining 2016-yil 26-avgustdagi 1-son qarori bilan tasdiqlandi.

Ilmiy kengash raisi:

B.Odilov

Kelishildi: O`quv-uslubiy bo`lim boshlig`i:

M.B.Xoliqov

O'quv fani dasturining qisqacha tavsifi (sillabus)

Mazkur fan 1-2 semestrda mo'ljallangan bo'lib, umumiy o'quv soati 528 soatni tashkil etadi. Fanga ajratilgan 528 soat o'z navbatida 106 soat ma'ruza, 186 soat seminar va 236 soat mustaqil ta'limga bo'linadi.

Sillabus (lotincha *Syllabus errorum* – “ikkilanishlar ro'yxati”) – 1864 yildan Rim cherkovi tomonidan ishlab chiqilib, muhokama qilina boshlangan ta'limot va tamoyillar ro'yxati. Avvallari mazkur atama (lotincha *syllabus* – katalog) Rim papasi tomonidan ishlab chiqilgan qonunlarni kodifikatsiyalash uchun qo'llanilgan¹.

1864 yil 8 dekabrda Papa Piy IX anafemat, panteizm, naturalizm, ratsionalizm, sotsializm, kommunizm, yashirin tashkilotlar, diniy tashkilotlar, vijdon erkinligi tamoyili, cherkovning davlatdan alohidaligi kabilardan iborat “Hozirgi vaqtdagi eng asosiy ikkilanishlar” nomi bilan mashhur bo'lgan ro'yxatni “*Quana Cura*” entsiklikasiga ilova qilgan.

Umuman olganda, “*Syllabus errorum*” siyosiy, diniy, madaniy va maishiy liberalizmga qarshi yo'naltirilgan ta'limot sifatida yuzaga kelgan.

Sillabus(*Syllabus*) – o'quv fanining qisqacha tavsifi va asosiy jihatlarini o'zida aks ettiruvchi o'quv kursi bo'yicha o'quvchi uchun maxsus ishlab chiqilgan dastur. Sillabus o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida kommunikatsiya vositasi sifatida xizmat qiladi.

Sillabus kursni o'zlashtirishning birinchi kunidan bilishi zarur bo'lgan o'quv fanining qisqacha annotatsiyasi, uni o'rganishning maqsadi, o'tiladigan mavzular jadvali, muvaffaqiyatli o'zlashtirish shart-sharoitlaridan tashkil topadi.

Sillabusning tarkibiy qismlari:

O'qituvchi haqida ma'lumot.

Fanning nomi va kodi.

Fanni o'tish vaqti va joyi.

Prerekvizitlar (Prerequisie) va postrek-vizitlar (Posrequisie)

¹Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPV, 2006.

Fanning qisqacha tavsifi.

Adabiyotlar ro'yxati.

Talabanning ishlari natijalarini nazorat qilish va baholash tizimi.

O'quv fanini o'zlashtirishga qo'yiladigan talablar.

Quyida o'z faoliyatimizni tartibli yuritish uchun tartiblagan sillabusimizni taqdim etamiz.

SILLABUS

Fanning qisqacha tavsifi			
OTMning nomi va joylashgan manzili:	Samarqand davlat chet tillar instituti	Bo'stonsaroy ko'chasi, 93-uy	
Kafedra:	Arab tili nazariyasi va amaliyoti	Tarjima nazariyasi va amaliyoti fakulteti tarkibida	
Ta'lim sohasi va yo'nalishi:	Ta'lim sohasi: 120000 - Gumanitar fanlar	Ta'lim yo'nalishi: 5120100 – Filologiya (arab)	
Fanni (kursni) olib boradigan o'qituvchi to'g'risida ma'lumot:	O'qituvchi, Mamadaliyev Muxsin Saydazimovich	e-mail: login: parol:	Mamadaliyev M. <u>@samdchti.uz</u>
Dars vaqti va joyi:	2-bino 15-auditoriya	Kursning davomiyligi:	02.09.2016-30.06.2017
Individual grafik asosida	dushanba, seshaba va juma kunlari 14 ⁰⁰ dan		

ishlash vaqti:		17 ⁰⁰ gacha			
Fanga ajratilgan soatlar:	Auditoriya soatlari:			Mustaqil ta`lim:16	236
	Ma`ruza:	106	Amaliyot:		
Fanning boshqa fanlar bilan bog`liqligi (prerekvizitlari):		“Arab tilining morfologik sistemasi”			

KIRISH

O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi [qonunini](#) hamda Kadrlar tayyorlash [milliy dasturini](#) amalga oshirish doirasida chet tillarga o'qitishning kompleks tizimi, ya'ni uyg'un kamol topgan, o'qimishli, zamonaviy fikrlovchi yosh avlodni shakllantirishga, respublikaning jahon hamjamiyatiga yanada integratsiyalashuviga yo'naltirilgan tizim yaratildi. Bu tizimning asosiy maqsadi hozirgi kunda boshlang'ich ta'lim, umumo'rta ta'lim, akademik litsey, kasb-hunar va oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan yoshlarning chet tillarni chuqur bilishi va erkin gaplasha olishini shakllantirishdan iborat.

Ushbu o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasining jahondagi rivojlangan mamlakatlar orasida munosib o'rinini egallashiga xizmat qiladigan yetuk bakalavr darajasidagi arabshunos-filolog mutaxassislarni tayyorlashda foydalanish uchun mo'ljallab tuzildi. Hozirgi kunda respublikamizda chet tillarni o'rganishga katta e'tibor berilmoqda. Ushbu fikrimizning isboti sifatida hurmatli yurtboshimizning 2012 yil 10 dekabrda "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora –tadbirlari to'g'risida"gi qarorlarini keltirishimiz mumkin.

Shu bilan birga, chet tillarni o'rganishni tashkil qilishning amaldagi tizimini tahlil etish shuni ko'rsatmoqdaki, ta'lim standartlari, o'quv dasturlari va darsliklar zamon talablariga, xususan, ilg'or axborot va media-texnologiyalardan foydalanish borasidagi talabga to'liq javob bermayapti. Ta'lim asosan an'anaviy uslublarda olib borilmoqda. Ta'lim tizimining barcha bosqichlarida chet tillarni uzluksiz o'rganishni tashkil qilish, shuningdek, o'qituvchilar malakasini oshirish hamda zamonaviy o'quv-uslubiy materiallar bilan ta'minlash yanada takomillashtirilishini taqozo etadi.

Zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda o'qitishning ilg'or uslublarini joriy etish yo'li bilan, o'sib kelayotgan yosh avlodni chet tillarga o'qitish, shu tillarda erkin so'zlasha oladigan mutaxassislarni tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish hamda buning negizida, ularning jahon sivilizatsiyasi yutuqlari hamda dunyo axborot resurslaridan keng ko'lamda foydalanishlari, xalqaro hamkorlik va muloqotni rivojlantirishlari uchun shart-sharoit va imkoniyatlar yaratishdan iborat.

Hozirgi kunda jahon tillaridan biri hisoblangan arab tilini o'qitish o'z mazmuni strukturasi va o'ziga xos vazifalariga ega bo'lgan tugallangan mustaqil kurs bo'lib hisoblanadi. Mazkur dastur arab tilidan turli saviyadagi bilimga ega bo'lgan yoki uni boshidan o'rganayotgan talabalar uchun mo'ljallangan bo'lib, mutaxassislarni tayyorlashda undan differensial usulda foydalanish imkonini beradi.

O'quv fanining maqsadi va vazifalari:

Fanni o'qitishdan **maqsad**-talabalarga arab tilini o'rgatish, bu tilda erkin so'zlasha olishi va eng muhimi boy ma'naviy merosimizning shu tilde bitilgan namunalarini o'qiy olishga o'rgatishdan iborat.

Fanning **vazifasi** talabalarga arab tilini o'rganishga qo'yilgan talablar asosida arabcha matnni o'qib, mazmunini bayon qilib bera olishlarini yoki berilgan o'zbekcha matnni arab tiliga o'gira olishlarini, o'z ona tiliga o'zlashib qolgan arabiy so'zlarni shaklan va mazmunan tahlil qila olish, bu tilde bitilgan manbalarni tadqiq qilish malakalarini egallashini o'rgatishdan iborat.

Fanning o'qitish jarayonini tashkil etish va o'tkazish bo'yicha tavsiyalar

Fanni o'qitishning usullari va texnikasi. Kirish, mavzuga oid vizuallash, muammoli ta'lim, keys-stadi, pinbord, paradoks va loyiqalash usullari, amaliy ishlar.

O'qitishni tashkil etish shakllari: dialog, polilog, muloqot hamkorlik va o'zaro o'rganishga asoslangan frontal, kollektiv va guruh.

O'qitish vositalari: o'qitishning an'anaviy shakllari (darslik, ma'ruza matni) bilan bir qatorda - kompyuter va axborot texnologiyalari.

Kommunikatsiya usullari: tinglovchilar bilan operativ teskari aloqaga asoslangan bevosita o'zaro munosabatlar.

Teskari aloqa usullari va vositalari: kuzatish, blits-so'rov, oraliq va joriy va yakunlovchi nazorat natijalarini tahlili asosida o'qitish diagnostikasi.

Boshqarish usullari va vositalari: o'quv mashg'uloti bosqichlarini belgilab beruvchi texnologik karta ko'rinishidagi o'quv mashg'ulotlarini rejalashtirish, qo'yilgan maqsadga erishishda o'qituvchi va tinglovchining birgalikdagi harakati, nafaqat auditoriya mashg'ulotlari, balki auditoriyadan tashqari mustaqil ishlarning nazorati ta'lim jarayonida qo'llanadi.

Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan talablar:

Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili) o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida **bakalavr:**

filolog-tilshunos sifatida: mamlakatda mavjud turli foydalanish ko'lamiga ega bo'lgan tillarga struktur va funksional tavsif bera olishi;

filolog-adabiyotshunos sifatida: hozirgi adabiy jarayonlarni to'g'ri tahlil qila bilishi va turli janrga mansub badiiy asarlarni tahrir qila bilishi;

tarjimon sifatida: chet tilidan ona tiliga, ona tilidan chet tiliga turli matn va nutqlarni og'zaki va yozma shaklda, to'g'ri va sifatli tarjima qila olishi;

ilmiy sohada: o'rganilayotgan til va umumiy tilshunoslik sohasida til tizimi, uning qo'llanilishi va tarkibi bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borishi;

servis va boshqa turdagi xizmatlarni ko'rsatish sohasida: shaxs psixologiyasining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda turli muassasalarda turistik rahnamolik (gid), havo kemalarida servis xodimi, turli firma va mehmonxonalarda menejer xizmatini ko'rsata olish ko'nikmalariga ega bo'lishi;

ta'lim sohasida: uzluksiz ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini tashkil etish va o'tkazilishiga ko'maklashish (o'quv personal), tadqiqotlarda ishtirok etish, ma'lumotlarni to'plash, umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim muassasalarida o'quv mashg'ulotlarini o'tkazish, zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarni egallash va tadbiq etishni **bilishi kerak.**

dunyoqarash tavsifidagi bilimlar tizimini egallagan bo'lishi;

gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy fanlar asosini, arab davlatlari siyosatining dolzarb masalalarini bilishi va uning ijtimoiy muammolari va jarayonlarini mustaqil tahlil qilish qobiliyatiga ega bo'lishi;

Arab tili va adabiyotiga oid axborotni to'plash, tahlil qilish, saqlash, ularga ishlov berish va unumli foydalanish metodlarini egallashi, o'zining kasbiy faoliyatida asosli mustaqil fikrlar va kerakli qarorlar qabul qila olishi;

bakalavriatning mos yo'nalishi bo'yicha raqobatbardosh umumkasbiy tayyorgarlikka ega bo'lishi;

yangi bilimlarni mustaqil o'zlashtirishda arab tilida gapira olishi, bu borada o'z bilimi va salohiyatini takomillashtirib borishi va o'z mehnatini ilmiy asosda tashkil qila bilish **ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.**

asosiy ilmiy tadqiqot muammolari va maxsus tayyorgarlik yo'nalishidagi rivojlanish istiqbollari, fanlarning o'zaro aloqasini tushunishi;

o'rganilayotgan sharq tilining taraqqiyot bosqichlari;

o'rganilayotgan tildan o'qitilayotgan olib borilayotgan tilga tarjima qilish amaliyoti spesifikasi va stilistik xususiyatlari, me'yoriy grammatika asoslari;

- o`rganilayotgan tilning rivoji va til doirasidagi ekstralingvistik shakllanishning asosiy faktorlari hamda tarixiy manbalari, uning dialektik xilma-xilligi haqida tasavvurga ega bo`lishi;
- o`rganilayotgan sharq tilining yozma, adabiy va og`zaki shakllari;
- tilning ilmiy tavsifi, yozuv, grafik xususiyatlari, orfografiyasi, punktuatsiyasi, leksik-grammatik xususiyatlari, so`z yasalihi va uning tuzilishi, boshqa tillardan so`z o`zlashtirishda sharq tillarning qonuniyatlari;
- sodda va qo`shma gaplar, so`z birikmalari, leksika va yozma nutq, dialektik leksikaning asosiy xususiyatlarini bilishi va ulardan foydalana olishi;
- asosiy o`rganilayotgan tildagi adabiy matnlarni o`qitilayotgan tilga tarjima qila olish;
- o`rganilayotgan tilda chet ellik mutaxassislar bilan muayyan sohada va umumiy masalalarda to`laqonli jonli muloqot olib borish;
- har turli va murakkab matnlarni o`qitilayotgan tildan asosiy o`rganilayotgan tilning hozirgi adabiy shakliga yozma tarjima qila olish;
- asosiy o`rganilayotgan chet tilida muloqot qilish, nutq so`zlash;
- asosiy o`rganilayotgan chet tilidan o`qitilayotgan tilga suhbat qilish, nutq so`zlash va ma`ruzalarni og`zaki izchil va sinxron tarjima qila olish;
- o`rganilayotgan chet tili va o`qitilayotgan tildagi ma`lumotlarni qo`llab annotatsiya, referat yozish, ma`lumotlar to`plash **malakalariga ega bo`lishi kerak.**

Fanning o`quv rejadagi boshqa fanlar bilan o`zaro bog`liqligi:

Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fani asosiy ixtisoslik fani hisoblanib to`rt yil mobaynida o`qitiladi. Dasturni amalga oshirish o`quv rejasida ko`zda tutilgan sharq tillariga berilgan umumkasbiy (tili o`rganilayotgan mamlakat adabiyoti, o`rganilayotgan mamlakat tarixi, tilshunoslikka kirish, adabiyotshunoslikka kirish, tillar o`qitish metodikasi va ta`lim texnologiyalari), ixtisoslik fanlari (o`rganilayotgan til filologiyasiga kirish, chet tili (til aspektlari amaliyoti), tarjima nazariyasi va amaliyoti, asosiy sharq tili leksikologiyasi, asosiy sharq tili nazariy grammatikasi, stilistika va matn tahlili, nazariy fonetika, chet tili tarixi, manbashunoslik) fanlaridan yetarli bilim va ko`nikmalariga ega bo`lishlik talab etiladi.

Fanning gumanitar fanlar tizimidagi tutgan o`rni

“Islom madaniyati” yoki “Arab tilidagi madaniyat” deb atalmish bu madaniyatning shakllanib, rivojlanishiga Imom Buxoriy, Termiziy, Xorazmiy, Beruniy, Ibn Sino, Ulug`beklar kabi ko`plab ajdodlarimiz ham salmoqli hissa qo`shganlar. O`zligimizni anglash, kelajakka intilgan umumbashar karvonida o`zimizga munosib o`rin egallash va uni qo`ldan chiqarmaslik uchun, o`zib kelayotgan avlodni ma`naviy-axloqiy pok, ilm-ma`rifatga chanqoq, Vataniga, xalqiga sadoqat ruhida tarbiyalashimiz uchun ajdodlarmizdan qolgan nihoyatda boy ilmiy-adabiy merosni xalqimizga yetkazishimiz, farzandlarimiz ongiga singdirishimiz lozim. Bu esa arab tilini o`rganish va o`rgatishni taqozo etadi. Shuning uchun ushbu fan asosiy ixtisoslik fani hisoblanadi.

Fanning ishlab chiqarishdagi o`rni

Maktabgacha ta`lim muassasasi, o`rta umumta`lim maktabi, akademik litsey, kasb-hunar kollejlari faoliyat olib borilganda asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) kursidan olingan bilimlar qo`l keladi. Shuning uchun ushbu fan umumkasbiy fan hisoblanib, sharq filologiyasi bo`yicha bakalavr tayyorlash bosqichining ajralmas bo`g`inidir.

Fanni o`qitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar:

Talabalarining arab tili fanini o`zlashtirishda sharq tillari uchun o`qitishning ilg`or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi informasion-pedagogik texnologiyalarni tadbiq qilish muhim ahamiyatga egadir. Fanni o`zlashtirishda sharq tillaridagi darslik, o`quv va uslubiy qo`llanmalar, ma`ruza matnlari, tarqatma materiallar, elektron materiallar,

kompyuter vositasida matnlarni o'zlashtirishda sharq tillari uchun mo'ljallangan usullardan foydalaniladi.

Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili) kursini loyihalashtirishda quyidagi asosiy kontseptual yondoshuvlardan foydalaniladi:

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim. Bu ta'lim o'z mohiyatiga ko'ra ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarini to'laqonli rivojlanishlarini ko'zda tutadi. Bu esa ta'limni loyihalashtirilayotganda, albatta, ma'lum bir ta'lim oluvchining shaxsini emas, avvalo, kelgusidagi mutaxassislik faoliyati bilan bog'liq o'qish maqsadlaridan kelib chiqqan holda yondashilishni nazarda tutadi.

Tizimli yondoshuv. Ta'lim texnologiyasi tizimning barcha belgilarini o'zida mujassam etmog'i lozim: jarayonning mantiqiyliigi, uning barcha bo'g'inlarini o'zaro bog'langanligi, yaxlitligi.

Faoliyatga yo'naltirilgan yondoshuv. Shaxsning jarayonli sifatlarini shakllantirishga, ta'lim oluvchining faoliyatni aktivlashtirish va intensivlashtirish, o'quv jarayonida uning barcha qobiliyati va imkoniyatlari, tashabbuskorligini ochishga yo'naltirilgan ta'limni ifodalaydi.

Dialogik yondoshuv. Bu yondoshuv o'quv munosabatlarini yaratish zaruriyatini bildiradi. Uning natijasida shaxsning o'z-o'zinafaollashtirishi va o'z-o'zini ko'rsata olishi kabi ijodiy faoliyati kuchayadi.

Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish. Demokratik, tenglik, ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi faoliyat mazmunini shakllantirishda va erishilgan natijalarni baholashda birgalikda ishlashni joriy etishga e'tiborni qaratish zarurligini bildiradi.

Muammoli ta'lim. Ta'lim mazmunini muammoli tarzda taqdim qilish orqali ta'lim oluvchi faoliyatini aktivlashtirish usullaridan biri. Bunda ilmiy bilimni ob'ektiv qarama-qarshiligi va uni hal etish usullarini, dialektik mushohadani shakllantirish va rivojlantirishni, amaliy faoliyatga ularni ijodiy tarzda qo'llashni mustaqil ijodiy faoliyati ta'minlanadi.

Axborotni taqdim qilishning zamonaviy vositalari va usullarini qo'llash - yangi kompyuter va axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga qo'llash.

O'qitishning usullari va texnikasi. Amaliy mashg'ulotlar (kirish, mavzuga oid, vizuallash), muammoli ta'lim, keys-stadi, pinbord, paradoks va loyihalash usullari, amaliy ishlar.

O'qitishni tashkil etish shakllari: dialog, polilog, muloqot hamkorlik va o'zaro o'rganishga asoslangan frontal, kollektiv va guruh.

O'qitish vositalari: o'qitishning an'anaviy shakllari (darslik, ma'ruza matni) bilan bir qatorda - kompyuter va axborot texnologiyalari.

Kommunikatsiya usullari: tinglovchilar bilan operativ teskari aloqaga asoslangan bevosita o'zaro munosabatlar.

Teskari aloqa usullari va vositalari: kuzatish, blits-so'rov, oraliq va joriy va yakunlovchi nazorat natijalarini tahlili asosida o'qitish diagnostikasi.

Boshqarish usullari va vositalari: o'quv mashg'uloti bosqichlarini belgilab beruvchi texnologik karta ko'rinishidagi o'quv mashg'ulotlarini rejalashtirish, qo'yilgan maqsadga erishishda o'qituvchi va tinglovchining birgalikdagi harakati, nafaqat auditoriya mashg'ulotlari, balki auditoriyadan tashqari mustaqil ishlarning nazorati.

Monitoring va baholash: o'quv mashg'ulotida ham butun kurs davomida ham o'qitishning natijalarini rejali tarzda kuzatib borish. Kurs oxirida test topshiriqlari yoki yozma ish variantlari yordamida tinglovchilarning bilimlari baholanadi.

"Asosiy o'rganilayotgantil" (arab tili) fanini o'qitish jarayonidakompyuter texnologiyasidan turli xil matnlarni tarjimasidan va yangiliklar tarjimasidan foydalaniladi. Ayrim mavzular bo'yicha talabalar bilimni baholash test asosida, slaydlar bajarish va kompyuter yordamida bajariladi. "Internet" tarmog'idagi rasmiy xabarlar va yangiliklardan foydalaniladi, tarqatma materiallar tayyorlanadi, test tizimi hamda tayanch so'z va iboralar asosida oraliq va yakuniy nazoratlar o'tkaziladi.

"Asosiy o'rganilayotgan til" (arab tili) fanidan ma'ruza va amaliy mashg'ulot mavzulari va ularga ajratilgan soatlar taqsimoti.

T/ Q	Mavzu nomi	Jami soat	Ma'ruz a	Amaliy mashg' ulot	Must aqil ta'lim
I Semestr					
1.	Arab tili haqida umumiy ma'lumot	6	2	2	2
1.1	Mustaqillik darsi. Arab tili haqida umumiy ma'lumot				
1.2	Fonetika: Arab tili alifbosi va yozuvi				
2.	ا،ب،ت undosh harflarining ifodalanishi.	6	2	2	2
2.1	ا،ب،ت undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.				
2.2	ا،ب،ت undosh harflarini yod olish.				
3.	ث،ح،ج undosh harflarining ifodalanishi.	6	2	2	2
3.1	ث،ح،ج undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.				
3.2	ث،ح،ج undosh harflarini yod olish.				
4.	خ،د،ذ undosh harflarining ifodalanishi	6	2	2	2
4.1	خ،د،ذ undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.				
4.2	خ،د،ذ undosh harflarini yod olish.				
5.	ر،ز،س undosh harflarining ifodalanishi .	6	2	2	2
5.1	ر،ز،س undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.				
5.2	ر،ز،س undosh harflarini yod olish.				
6.	ش،ص،ض undosh harflarining ifodalanishi.	6	2	2	2
6.1	ش،ص،ض undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.				
6.2	ش،ص،ض undosh harflarining fonetik qoidalari.				
6.3	ش،ص،ض undosh harflarining ishtirokida so`zlar yozish.				
7.	ط،ظ،ع undosh harflarining ifodalanishi.	6	2	2	2
7.1	ط،ظ،ع undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.				
7.2	ط،ظ،ع undosh harflarining fonetik qoidalari.				
7.3	ط،ظ،ع undosh harflarining ishtirokida so`zlar yozish.				
8.	ق،ف،غ undosh harflarining ifodalanishi.	8	2	2	2
8.1	ق،ف،غ undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.				
8.2	ق،ف،غ undosh harflarining fonetik qoidalari.				2
8.3	ق،ف،غ undosh harflarining ishtirokida so`zlar yozish.				
9.	ك،ل،م undosh harflarining ifodalanishi.	8	2	2	2
9.1	ك،ل،م undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.				
9.2	ك،ل،م undosh harflarining fonetik qoidalari.				2
9.3	ك،ل،م undosh harflarining ishtirokida so`zlar yozish.				

10.	undosh harflarining ifodalanishi.	8	2	2	2
10.1	undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.				
10.2	undosh harflarining fonetik qoidalari.				2
10.3	undosh harflarining ishtirokida soʻzlar yozish.				
11.	Arab tilida unlilar.	8	2	2	2
11.1	Arab tilida unlilar toʻgʻrisida umumiy maʼlumot				
11.2	Arab tilida qisqa unlilar va harakatlar. "حَرَكَة"				
11.3	Arab tilida choʻziq unlilar. "حَرْفٌ مَدٍّ"				2
11.4	Choʻziq va qisqa unlilar ishtirokida soʻzlar yozish.				
12.	Arab tilida urgʻu va boʻgʻinlar.	8	2	2	2
12.1	Arab tilida urgʻu va uning ifodalanishi.				
12.2	Arab tilida boʻgin va uning turlari.				
12.3	Tanvinlar va ularning ifodalanishi.				2
13.	Arab tilida shamsiy va qamariy harflar.	8	2	2	2
13.1	Arab tilida shamsiy harflar va ularning ifodalanishi. "الْحُرُوفُ الشَّمْسِيَّةُ"				
13.2	Arab tilida qamariy harflar va ularning ifodalanishi. "الْحُرُوفُ الْقَمَرِيَّةُ"				
13.3	Arab tilida ikkilangan undoshlar. "حَرْفٌ مَدْعَمٌ"				2
14.	Arab tilida hamzaning ifodalanishi.	14	2	2	2
14.1	Arab tilida hamza undoshi toʻgʻrisida umumiy maʼlumot.				
14.2	Qatʼiy hamza undoshi va uning ifodalanishi. "هَمْزَةُ الْقَطْعِ"				2
14.3	Qatʼiy hamza undoshi va uning oʻziga xos xususiyatlari. "هَمْزَةُ الْقَطْعِ"			2	2
14.4	Vaslali hamza undoshi va uning ifodalanishi. "هَمْزَةُ الْوَصْلِ"				2
15.	Arab tilida "Al" aniqlik artikli.	10	2	2	2
15.1	Arab tilida "Al" aniqlik artikli. "ال التَّعْرِيفِ"				
15.2	"Al" artiklidagi hamza va "lom"ning ifodalanishi.			2	2
16.	Morfologiya: Arab tilida soʻz turkumlari. Oʻzak va nooʻzak harflar.	10	2	2	2
16.1	Arab tilida soʻz turkumlari. Vazn qoliplari.				
16.2	Oʻzak va nooʻzak harflar.			2	2
17.	Otlarda jins kategoriyalari.	10	2	2	2
17.1	Otlarda jins kategoriyalari. "مُذَكَّرٌ وَ مُؤَنَّثٌ"				
17.2	Otlarda jins kategoriyalarining yasalishi va oʻtilgan mavzu boʻyicha amashqlar ustida ishlash. جَوَارٍ			2	2
18.	Olmoshlar.	8	2	2	2
18.1	Arab tilida olmoshlar toʻgʻrisida umumiy maʼlumot va oʻzbek tili bilan qiyosiy tahlili. "ضَمِيرٌ"				
18.2	Arab tilida kishilik olmoshlari. "اسْمٌ مُضَمَّرٌ"				2

19.	Ko`rsatish olmoshlari.	8	2	2	2
19.1	Arab tilida ko`rsatish olmoshlari. "اسْمُ الْإِشَارَةِ"				
19.2	Ko`rsatish olmoshlari mavzusi bo`yicha mashqlar ustida ishlash. Yangi so`zlarni yod olish. حَوَارِ				2
20.	Arab tilida son kategoriyasi. Ot kesimli gap.	12	2	2	2
20.1	Arab tilida son kategoriyasi.				
20.2	Arab tilida ikkilik son. "عَدَدٌ مُتَنِيٌّ"				
20.3	Ot kesimli gap va uning tuzilishi. "جُمْلَةٌ أَسْمِيَّةٌ"			2	2
20.4	Mavzular bo`yicha mashqlar ustida ishlash. Yangi so`zlarni yod olish. حَوَارِ				2
21.	Arab tilida to`g`ri ko`plik.	12	2	2	2
21.1	Arab tilida ko`plik son.				
21.2	Arab tilida to`g`ri ko`plik. "جَمْعُ التَّصْحِيحِ"				
21.3	Arab tilida to`g`ri ko`plikning yasalishi.			2	2
21.4	To`g`ri ko`plik mavzusi bo`yicha mashqlar ustida ishlash. Yangi so`zlarni yod olish. حَوَارِ			2	
22.	Arab tilida siniq ko`plik.	12	2	2	2
22.1	Otlarda siniq ko`plik to`g`risida ma'lumot.				
22.2	Otlarda siniq ko`plik. "جَمْعٌ مُكَسَّرٌ"				
22.3	Siniq ko`plik qoliplari.			2	2
22.4	Mashqlar ustida ishlash. Yangi so`zlarni yod olish. حَوَارِ				2
23.	Arab tilida sifat.	12	2	2	2
23.1	Arab tilida sifat to`g`risida umumiy ma'lumot. "نَعْتٌ"				
23.2	Arab tilida asliy sifat.				2
23.3	Mavzu bo`yicha mashqlar ustida ishlash. Yangi so`zlarni yod olish. حَوَارِ			2	2
24.	Nisbiy sifat.	12	2	2	2
24.1	Arab tilida nisbiy sifat. "أَسْمُ النِّسْبَةِ"				
24.2	Arab tilida nisbiy sifat yasalishi.			2	2
24.3	Mavzu bo`yicha mashqlar ustida ishlash. حَوَارِ				2
25.	Arab tilida aniqlovchi.	12	2	2	2
25.1	Arab tilida aniqlovchi.				
25.2	Arab tilida moslashgan aniqlovchi.				
25.3	Mavzu bo`yicha mashqlar ustida ishlash.			2	2
25.4	Mavzu bo`yicha mashqlar ustida ishlash. Yangi so`zlarni yod olish. حَوَارِ			2	
26.	Arab tilida kelishiklar.	8	2	2	2
26.1	Arab tilida kelishiklar.				
26.2	So`zlarning kelishikda turlanishi.				2
26.3	Matnlar ustida ishlash. حَوَارِ				
27.	Ikki kelishikli otlar.	10	2	2	2
27.1	Arab tilida ikki kelishikli otlar. "غَيْرُ مُنْصَرَفٍ"				
27.2	Arab tilida ikki kelishikli otlar.				
27.3	"فِي الْغُرْفَةِ الدَّرْسِ" matni ustida ishlash.			2	2
27.4	"فِي الْغُرْفَةِ الدَّرْسِ" matni ustida ishlash.				
28.	Ko`makchilar. Predloglar.	12	-	2	2
28.1	Arab tilida ko`makchilar.				

28.2	Arab tilida predloglar va ularning turlari."حَرْفُ الْجَرِّ"				
28.3	Arab tilida predloglar va ularning ishlatilishi.			2	2
28.4	Predloglar bo'yicha mashqlar ustida ishlash."فِي مَكْتَبَةٍ" matni ustida ishlash. Yangi so'zlarni yod olish.			2	2
29.	Arab tilida birikma olmoshi.	12	-	2	2
29.1	Arab tilida birikma olmoshi."صَمِيمٌ مُتَّصِلٌ"			2	2
29.2	Birikma olmoshining otga qo'shilib kelishi.			2	2
29.3	"فِي مَكْتَبَةٍ" so'zning ishlatilishi."غَيْرٌ" matni ustida ishlash.			2	2
Jami		264	54	92	118
II Semestr					
30.	Birikma olmoshining ko'makchilarga birikib kelishi.	10	2	2	2
30.1	Birikma olmoshlarining predloglarga birikib kelishi.			2	2
30.2	Mashqlarustidaishlash."فِي" matniustidaishlash.Yangiso'zlarniyodolish.				
31.	Arab tilida gap va uning turlari.	14	2	2	2
31.1	Arab tilida gap va uning turlari."جُمْلَةٌ"				
31.2	So'roq gap."جُمْلَةُ الاسْتِفْهَامِ"				2
31.3	Arab tilida ismiy gap."جُمْلَةٌ اِسْمِيَّةٌ"			2	2
31.4	Arab tilida f'el kesimli gap."فِي جُمْلَةٍ فِعْلِيَّةٍ" matni ustida ishlash.				2
32.	Moslashmagan aniqlovchi.	12	2	2	2
32.1	Arab tilida moslashmagan aniqlovchi."اِضَافَةٌ"				
32.2	Arab tilida moslashmagan aniqlovchi va uning o'zbek tili bilan qiyosi.				2
32.3	Arab tilida "Izofa" va uning ifodalanishi.			2	2
33.	Izofaning vazifasi.	12	2	2	2
33.1	Izofaning gapdagi vazifasi.				
33.2	Izofaning gaplarda kelish qoidalarining o'ziga xos xususiyatlari..				2
33.3	"طَسَقْتُ" matni bilan ishlash.			2	2
34.	fe'li haqida umumiy ma'lumot.	12	2	2	2
34.1	"كَانَ" fe'li to'g'risida umumiy ma'lumot va uning tuslanishi.				2
34.2	"لَيْسَ" fe'li to'g'risida umumiy ma'lumot va uning tuslanishi.				
34.3	O'tilgan mavzu bo'yicha mashqlar ustida ishlash.			2	2
35.	Fe'l.	8	2	2	2
35.1	Fe'l haqida umumiy ma'lumot."فِعْلٌ"				
35.2	Fe'l haqida umumiy ma'lumot.				
35.3	Uch o'zak undoshli fe'llar."ثَلَاثِيٌّ"				2
36.	Arab tilida fe'l boblari va o'tgan zamon.	10	2	2	2
36.1	Arab tilida fe'l boblari.				
36.2	Fe'lning o'tgan zamoni."فِعْلٌ مَاضٍ"				
36.3	O'timli va o'timsiz fe'llar."فِعْلٌ مُجَاوِزٌ وَ لَا زَمٌ"			2	2

36.4	“العائلة و الأقرباء” matni ustida ishlash.				
37.	Arab tilida hozirgi-kelasi zamon.	8	2	2	2
37.1	Fe’lning hozirgi-kelasi zamon shakli.				
37.3	“يَوْمَ امْس” matni ustida ishlash.				2
38.	Fe’llarga qo’shiluvchi birikma olmoshlari.	10	2	2	2
38.1	Fe’llarga qo’shiluvchi birikma olmoshlari.				
38.2	O’tilgan mavzu ustida mashqlar bilan ishlash.			2	2
39.	Gapning uyushiq bo’laklari.	10	2	2	2
39.1	Gapning uyushiq bo’laklari.				
39.2	Arab tilida bog’lovchilar. "عَاطِفٌ"				
39.3	“في المكتبة” matni ustida ishlash.			2	2
40.	Arab tilida to’ldiruvchi.	10	2	2	2
40.1	Arab tilida to’ldiruvchi. "مَفْعُولٌ"				
40.2	Mavzular bo’yicha mashqlar ustida ishlash.			2	2
41.	Son.	10	2	2	2
41.1	Arab tilida son. "أَسْمُ الْعَدَدِ"				
41.2	Arab tilida sanoq son.			2	2
41.3	Mavzular bo’yicha mashqlar ustida ishlash.				
42.	Arab tilida tartib son.	10	2	2	2
42.1	Arab tilida tartib son.				
42.2	Mavzular bo’yicha mashqlar ustida ishlash.			2	2
43.	Arab tilida kunlar, oylar va yillar.	12	2	2	2
43.1	Arab tilida kunlarning ifodalanishi.				
43.2	Arab tilida oylarning ifodalanishi.			2	2
43.3	Arab tilida yillarning ifodalanishi.				2
43.4	Mavzular bo’yicha mashqlar ustida ishlash.				
44.	Fe’l mayllari.	10	2	2	2
44.1	Arab tilida fe’l mayllari.				
44.2	Mavzu bo’yicha mashqlar ustida ishlash.			2	2
45.	Arab tilida sifatdoshlar.	10	2	2	2
45.1	Arab tilida sifatdoshlar.				
45.2	Mavzu bo’yicha mashqlar ustida ishlash.			2	2
46.	Fe’llarning ikkinchi bobi.	10	2	2	2
46.1	Arab tilida fe’llarning ikkinchi bobi.				
46.2	Mavzu bo’yicha mashqlar ustida ishlash.			2	2
46.3	Mavzu bo’yicha mashqlar ustida ishlash.				
47.	Fe’llarning uchunchi bobi.	10	2	2	2
47.1	Arab tilida fe’llarning uchunchi bobi.				
47.2	Mavzu bo’yicha mashqlar ustida ishlash.			2	2
48.	Fe’llarning to’rtinchi bobi.	10	2	2	2
48.1	Arab tilida fe’llarning to’rtinchi bobi.				
48.2	Mavzu bo’yicha mashqlar ustida ishlash. "زِيَرَةُ الْمُعَلِّمِ" matni ustida ishlash.			2	2
49.	Fe’llarning beshinchi bobi.	10	2	2	2
49.1	Arab tilida fe’llarning beshinchi bobi.				
49.2	Mavzu bo’yicha mashqlar ustida ishlash. "يَوْمُ الْعَمَلِ" matni ustida ishlash.			2	2
50.	Fe’llarning oltinchi bobi.	10	2	2	2
50.1	Arab tilida fe’llarning oltinchi bobi.				
50.2	Mavzu bo’yicha mashqlar ustida ishlash.			2	2

51.	Fe'llarning ettinchi bobi.	10	2	2	2
51.1	Arab tilida fe'llarning ettinchi bobi.				
51.2	Mavzu bo'yicha mashqlar ustida ishlash.			2	2
52.	Fe'llarning sakkizinchi bobi.	8	2	2	2
52.1	Arab tilida fe'llarning sakkizinchi bobi.				
52.2	Mavzu bo'yicha mashqlar ustida ishlash.				2
53.	Fe'llarning to'qqizinchi bobi.	8	2	2	2
53.1	Arab tilida fe'llarning to'qqizinchi bobi.				
53.2	Mavzu bo'yicha mashqlar ustida ishlash.				2
54.	Fe'llarning o'ninchi bobi.	8	2	2	2
54.1	Arab tilida fe'llarning o'ninchi bobi.				
54.2	Mavzu bo'yicha mashqlar ustida ishlash.				2
55.	Arab tilida hol.	10	2	2	2
55.1	Arab tilida hol va uning turlari...				
55.2	Arab tilida holat holi..			2	2
55.3	Mavzu bo'yicha mashqlar ustida ishlash.				
Jami		264	52	94	118
I-II semester bo'yicha jami:		528	106	186	236

Asosiy qism:

Asosiy qismda fanni mavzulari mantiqiy ketma-ketlikda keltiriladi. Har bir mavzuning mohiyati asosiy tushunchalar va tezislar orqali ochib beriladi. Bunda mavzu bo'yicha talabalarga DTS asosida etkazilishi zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar to'la qamrab olinishi kerak.

Asosiy qism sifatiga qo'yiladigan talab mavzularning dolzarbligi, ularning bir-biriga uzviy jihatdan bog'liqligi va bir-birining mazmunini to'ldirib borishi, yetishib chiqayotgan filologlarning fan bo'yicha har bir aspektlardagi mavzularni chuqur o'zlashtirib yetuk mutaxassis qilib tayyorlash.

Arab tili haqida umumiy ma'lumot:

Arab tili somiy-homiy tillar oilasining somiy tarmog'iga tegishlidir. Somiy tillar tarmog'i juda katta tarmoq hisoblanadi va olimlar tomonidan yaxshi o'rganilgan. Qadimgi somiy tilida ashshurlar, ibriylar, finikiylar, oromiylar va arablar gaplashganlar.

Somiy tillar tarmog'i 4 guruhga bo'linar ekan, arab tili Janubiy, Markaziy yoki Arabiston tili guruhiga kiradi. Qadimgi darajasini - qadimgi arab tili, o'rta va yangi darajasini - klassik va zamonaviy arab tili va ularning shevalari tashkil etadi.

Arab tili tarixida uchta katta davr ajralib talqin qilinadi:

1. Qadimgi arab tili. (er.av. II asrdan to IVer. asrgacha).
2. Klassik arab tili. (V-XIX asrgacha).
3. Zamonaviy arab tili. (XIX asrdan to shu kungacha).

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

ا،ب،ت

undosh harflarining ifodalanishi:

ا- alif harfi arab alifbosidagi dastlabki undosh harf hisoblanadi. Alif harfining to'rt hil

ko`rinishi mavjud.</p> <p>ب - {ba} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ra lab-lab, hosil bo`lish o`rniga ko`ra portlovchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangli undosh tovushdir.</p> <p>ت - {ta} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ratiloldi, hosil bo`lish o`rniga ko`ra portlovchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangsiz undosh tovushdir.</p> <p>Qo`llanilgan ta`lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta`lim, blits va pog`onama-pog`. Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.
ث،ح،ج undosh harflarining ifodalanishi: ث - {s.a} arab tili uchun xos bo`lgan undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ra tishora, hosil bo`lish o`rniga ko`rasirg`aluvchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangli undosh tovush. ج - {jim} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ra tiloldi, hosil bo`lish o`rniga ko`rasirg`aluvchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangli undosh tovush.</p> <p>ح - {x.a} arab tili uchun xos bo`lgan hosil bo`lish o`rniga ko`rasirg`aluvchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangsiz, hosil bo`lish usuliga ko`ra bog`iz undosh tovushi. hosil bo`lish o`rni jihatdan ع bilan mos keladi. Ularning talaffuzidagi farq shunday: ح ning talaffuzida muskullar ع dagidek qattiq jipslashmaydi, balki tarang bo`lib tortiladi va tor oraliq hosil qiladi. Nafas chiqarganda havo shu oraliq orqali ishqalanib o`tadi, natijada sirg`aluvchi jarangsiz undosh hosil bo`ladi, tovush paychalari titramaydi. Yumshoq tanglay ko`tariladi. Burun bo`shliqidagi havo yo`li berkiladi. Nutq organlari tarang bo`ladi. Masalan: حسن Qo`llanilgan ta`lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta`lim, blits va pog`onama-pog`. Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.
خ،د،ذ undosh harflarining ifodalanishi: خ - {xa} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ra chuqur tilorqa, hosil bo`lish o`rniga ko`ra sirg`aluvchi, jarangsiz, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra undosh tovush.</p> <p>د - {dol} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ratiloldi, hosil bo`lish o`rniga ko`ra portlovchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangli undosh tovush.</p> <p>ذ - {z.ol} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ratishora, hosil bo`lish o`rniga ko`ra sirg`aluvchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangli undosh tovush. ذ ning talaffuzida til uchini tishlar orasiga qo`yib yuqori tishlarga qattiq yopishtirish kerak, til uchi va pastki tishlar o`rtasida ozgina oraliq bo`lishi lozim. ذ tovushlarini shu tariqa talaffuz qilish kerak.</p> <p>Qo`llanilgan ta`lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta`lim, blits va pog`onama-pog`. Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.
ز،س،ر undosh harflarining ifodalanishi: ر - {ra} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ra tiloldi, hosil bo`lish o`rniga ko`ra sirqaluvchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangli undosh, titroq sof sonor undosh tovush, talaffuzida til uchi yuqori tishlarga yo`naladi, tiloldi esa tanglayning old

qismiga tegib turadi. ر ning talaffuzida til uchi titraydi. Arab tilidagi ر o'zbek tilidagiga qaraganda ancha qattiq talaffuz qilinadi. Arab tilidagi ر ning aytilishida til uchi ko'proq titraydi (راحة- rohat). ز - {za} undosh harfi hosil bo'lish usuliga ko'ra tiloldi, hosil bo'lish o'rniga ko'ra sirqaluvchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko'ra jarangli undosh tovush. س - {sin} undosh harfi hosil bo'lish usuliga ko'ra tiloldi, hosil bo'lish o'rniga ko'ra sirqaluvchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko'ra jarangsiz undosh tovush. Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'. Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.
ش، ص، ض undosh harflarining ifodalanishi: ش {shin} undosh harfi hosil bo'lish usuliga ko'ra tiloldi, hosil bo'lish o'rniga ko'ra sirqaluvchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko'ra jarangsiz undosh tovush. ض - {d.od} itboq, tishora, shovqinli, portlovchi, jarangli undosh. ض talaffuz xususiyati jihatdan itboq ط ga to'la mos keladi. ض ning talaffuzida tovush paychalari titraydi. Natijada bu tovush jarangli bo'ladi. Shuni aytish kerakki, ط kabi ض ning aniq talaffuziga butun nutq a'zolarining, ayniqsa, tilning tarangligi bilan erishiladi. Masalan: ضيف، ضحك ص - {s.od} itboq, tilorqa, shovqinli, sirqaluvchi, jarangsiz undosh tovush. ص ning talaffuzida nutq a'zolarining holati tishorqa س ning talaffuzi kabidir. Til uchi pastki tishlar orqasiga tegadi, til orqasi havo o'tadigan oraliq hosil qilib qattiq tanglayga ko'tariladi. Bu oraliq س ga qaraganda itboq ص da ancha tor bo'ladi. Til va butun nutq a'zolari taranglashadi. Til orqasi iloji boricha yumshoq tanglayga ko'tariladi. ط va ض kabi havo shiddat bilan chiqadi. Masalan: صوت، مصر Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'. Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.
ط، ظ، ع undosh harflarining ifodalanishi: ط - {t.o} itboq, tishora, shovqinli, portlovchi, jarangsiz undosh tovush. ط ning talaffuzidagi nutq a'zolarining holati oddiy ت dagidek. Lekin itboq ط ning talaffuzida tilning old qismi milkka qattiq tiralib, undan keskin ajraladi. Til orqasi yumshoq tanglayga iloji boricha ko'tariladi. o'avo oqiz bo'shliqi orqali o'tadi. Masalan: طريق، طالب ظ - {z.o} itboq, tishorqa, shovqinli, sirg'aluvchi, jarangli undosh tovush. Talaffuzida nutq a'zolarining holati itboq ص ga to'la mos keladi. Faqat ظ ning talaffuzida tovush paychalari titragani uchun jarangli tovushga aylangan. Masalan: نظام، نظر ع {ayn} portlovchi, jarangli, shovqinli, bog'iz undoshi. ع ning hosil bo'lishida bog'iz muskullari qattiq jipslashib taranglashadi. Jipslashish spazmatik qisilish xususiyatiga ega bo'ladi. Vaqf (pauza)dan so'ng muskul bir oz bo'shashadi. Bog'iz muskullarining qisqarishi vaqtida tovush paychalari titraydi. Shuning uchun ع jarangli undoshdir. Yumshoq tanglay ko'tariladi va havo oqiz bo'shliqi orqali chiqadi. Masalan: علم، عين Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'. Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.
غ، ف، ق

undosh harflarining ifodalanishi:

غ-{g`ayn} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ra chuqur tilorqa, hosil bo`lish o`rniga ko`ra sirqaluvchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangli undosh tovush.

ف-{fa} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ra lab-tish, hosil bo`lish o`rniga ko`ra sirqaluvchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangsiz undosh tovush.

ق-{fa} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ra chuqur tilorqa, hosil bo`lish o`rniga ko`ra portlovchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangsiz undosh tovush.

Qo`llanilgan ta`lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta`lim,blits va pog`onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

ك، ل، م

undosh harflarining ifodalanishi:

ك-{kof} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ra tilorqa, hosil bo`lish o`rniga ko`ra portlovchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangsiz undosh tovush.

ل-{lom} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ra tilorqa, hosil bo`lish o`rniga ko`ra yon, sof sonor, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangli undosh tovush.O`zbek tilidagiga nisbatan yumshoqroq talaffuz qilinadi. «Alloh» so`zi bundan mustasno.

م-{mim} undosh harfi hosil bo`lish usuliga ko`ra lab-lab, hosil bo`lish o`rniga ko`ra portlovchi, shovqin va ovozning ishtirokiga ko`ra jarangli, sof sonor undosh tovush.

Qo`llanilgan ta`lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta`lim,blits va pog`onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

ن، و، ه، ي

undosh harflarining ifodalanishi:

ن-{nun} tiloldi, jarangli, portlovchi, sof sonor undosh tovush.

و-{vov} lab-lab, sirqaluvchi undosh tovush. Talaffuz vaqtida lablar oldinga cho`zilib yumaloqlanadi va toraytiriladi. Tilning orqa qismi yumshoq tanglayga ko`tarilib, ozgina orqaga tortiladi. Lablar va til tarang bo`ladi. و ning talaffuzida titrab jarangli tovush chiqaradigan tovush paychalari ham ishtirok etadi. Yumshoq tanglay ko`tariladi va burun bo`shlig`idagi havo yo`li berkiladi. O`zbek tilidagisi arab tilidagi ?dan talaffuz O`rniga ko`ra lab-tish tovushi ekanligi bilan farq qiladi. Masalan: vatan - وطن va و - و.

ه-{hoi havvas} bog`iz tovushi, jarangsiz, sirg`aluvchi, shovqinli undosh; O`zbek tilidagidan yengilroq talaffuz qilinadi.

ي-{yoy} tilo`rta, sirqaluvchi, jarangli undosh tovush.

Qo`llanilgan ta`lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta`lim,blits va pog`onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida unlilar:

Unlilarning bir-biridan farqi rezonator vazifasini o`tovchi og`iz bo`shlig`ining shakliga bog`liq. Og`iz bo`shlig`ining shakli esa til, lab va pastki jag`ning holatiga bog`liq bo`ladi. Shunday qilib, unli tovushlar: 1) tilning muayyan tovushni hosil qiladigan qismi (gorizontal harakatiga); 2) tilning tovush hosil qiladigan qismining ko`tarilish darajasi (vertikal harakatiga); 3) labning holatiga qarab bir-biridan farq qiladi.Arab tilidagi qisqa

unlilar *a, i, u* o'zbek tilidagi *a, i, u* fonemalariga o'xshashdir. Cho'ziq fonemalar esa qisqalariga sifat jihatdan mos keladi, ulardan artikulyatsiyani ko'proq cho'zish bilan farq qiladi.

Arab tilida undoshlar unli tovushlarning talaffuziga ta'sir qiladi. Shuning uchun unli fonemalar undoshlarning xususiyatiga qarab, yoki o'zgarishsiz, ya'ni fonema sifatida, yoki vaziyatga qarab fonemaning varianti sifatida talaffuz qilinadi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Urg'u va bo'g'inlar:

Arab tilida urg'ular asosiy va ikkinchi darajali bo'ladi. Asosiy urg'uli bog'in ovozning yuqoriligi bilan ajralib turadi - u alohida kuch bilan, boshqa bog'inlardan ajralib talaffuz qilinadi. Ikkinchi darajali urg'u tushgan bo'g'in asosiy urg'ulidan bir oz sust, biroq urg'usizlardan birmuncha kuchli aytiladi. ular bir so'zda bir asosiy va bir yoki ikkita ikkinchi darajali urg'uli bog'inlar bo'ladi.

Asosiy urg'u hech qachon so'z oxiriga tushmaydi. Agar so'z oxiridan ikkinchi bog'in cho'ziq bo'lsa, asosiy urg'u o'shanga tushadi:

mak-tu:-bun, da-ras-tum

So'z oxiridan ikkinchi bog'in qisqa bo'lsa, urg'u undan oldingi uchinchi bog'inga tushadi:

mak-ta-bun, ma-sha:ki-lu

Ikki bog'inli so'zlarda urg'u, hoh cho'ziq, hoh qisqa bo'lsin, birinchi bog'inga tushadi:

qul-tu, na:-la, ya-dun

Ikkinchi darajali urg'ular, asosiy urg'uli bog'inning har ikki tomonidan cho'ziq bo'ginlar mavjud bo'lsa, o'shalarga tushishi mumkin:
mus-tah-di-mun.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Shamsiy va qamariy harflar.Ikkilangan undoshlar va tashdid:

Arab alifbosida 28 harf ikki guruhga bo'linadi:

1. Qamariy harflar:

أ، ب، ج، ح، خ، ع، غ، ف، ق، ك، م، ه، و، ي

2.Shamsiy harflar:

ت، ث، د، ذ، ر، ط، س، ش، ص، ض، ز، ظ، ل، ن

Agar so'z shamsiy harf bilan boshlangan bo'lsa, "lom" tovushi talaffuz qilinmaydi.Uning hisobiga birinchi harf bo'lgan shamsiy harf ikkilantirib talaffuz qilinadi.Yozuvda bu harf ustiga "tashdid" harakati qo'yiladi.Qamariy harflardan oldin kelgan "lom" da bunday o'zgarish sodir bo'lmaydi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum,

munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida hamzaning ifodalanishi:

Arab tili fonetikasiga hos bo'lgan yana bir fonema hamzadir.

hamza - portlovchi, jarangsiz, bog'iz undosh tovushi. U tovush paychalarining to'la birlashishi va ularning tovush chiqarish oraliqidan o'tilib chiqadigan kuchli havo oqimi ostida ochilishi natijasida hosil bo'ladigan kuchsiz shovqindir.

Bu tovushning hosil bo'lishi: yumshoq tanglay ko'tariladi va havoning burun bo'shliqi orqali o'tadigan yo'li yopiq bo'ladi. 'amza tovushi biron unli tovush talaffuz qilinishidan oldin yoki talaffuz qilingandan keyin eshitiladi. Masalan: اقرأ

Bu tovush «bog'iz portlovchisi» deb ham yuritiladi va u mustaqil fonemadir. Boshqa undoshlar kabi hamza ham *tashdid*lanadi. Bunday paytda tovush paychalarining birlashib ochilishi orasidagi vaqf uzayadi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida “AL” anqlik artikli:

Arab tilida fe'l va yordamchi so'z turkumlaridan boshqa ko'pchilik so'zlarning oldidan “al” artikli qo'shilib keladi. “Al” artiklli so'zdan oldingi so'z undosh tovush bilan tugagan bo'lsa, “Al” dagi vaslali hamzaning talffuzi o'zidan oldin kelgan so'z oxiridagi undosh harf harakatiga bog'liq.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida so'z turkumlari.O'zak va noo'zak harflar:

An'anaga ko'ra arab filologlari arab tildagi barcha so'zlarning 3 ta katta guruhga bo'ladilar.

1. Ism. - Bu gruppaga ot, sifat, son, olmosh, sifatdosh, masdarlar, va h.k.z.

2. Fe'l.- Bu gruppaga barcha fe'llar, fe'l formasidagi so'zlar.

3. Harf. - Bu gruppaga artikli, old qo'shimchalar bog'lovchi, predlog, yuklama, undov va h.k.z.

Arab morfologiyasida so'z turkumlari turkum guruhlaridir. Ism turkumio'z tarkibiga ot, sifat, son, olmosh, sifatdosh va masdarlarni oladi. So'nggi ikkisida fe'llik xususiyati ham mavjuddir.Ismalar kelishik (Bosh, qaratqich, tushum) jins (muzakkar va muannas), grammatik son (Birlik, ikkilik, ko'plik) va holat (aniq va noaniqlik) kategoriyalariga ega. So'zlarning o'zaro boqlanishi so'z tarkibi bilan ham kelishiklar yordami bilan ham shuningdek yordamchi so'zlar vositasi bilan ham olib boriladi.

Arab tilidagi so'zlarning o'zagi uning skletini tashkil etib faqatgina undosh tovushlardan tuziladi. So'zning o'zagi ko'pincha asosiy umuman ma'nolarni bildiradi. So'z tarkibidagi unli tovushlar o'zakning ma'nosini o'zgartiradi va grammatik munosabatni aks ettiradi. So'z strukturasinio'zgarishi va tovushlarning almashish hodisalari arab morfologiyasining harkaterli xususiyatidir.

Bu soʻzlarning forma va konkret leksik maʼnolari farqlansa ham ular oʻzaro umumiy oʻzakka ega, ular asosiy maʼno bilan bogʻlanadilar. Arab tilida oʻzak aksariyat holatda 3 undosh tovushdan iborat bladi. Bundan tashqari 2-4-5 oʻzakli soʻzlar ham mavjud – كتاب ، كَتَاب ، جَحْفَل ، فَم ، سفرجل

Qoʻllanilgan taʼlim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli taʼlim,blits va pogʻonama-pogʻ.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Otlarda jins kategoriyalari.

Arab tilida otlar ikki jinsga muzakkar va muannasga ajraladi. Muannas jinsning grammatik belgisi soʻz oxiridagi -atun, -atu qoʻshimchasidir. U yozuvda ة (ta-marbuta) harfi bilan ifodalaniladi.

مكتبة -kutubhona المدينة -shahar غرفة -hona

القرية - qishloq.

Shuningdek, اء au qoʻshimchasi bilan tugagan hamda اى (a) qoʻshimchasi bilan tugagan soʻzlar, agar, اى (a) harfi oʻzak tarkibiga kirmasa muannas soʻz hisoblanadi. Masalan:

حُبْلَى - oqiroyoq, عَسْدَالِك - esdalik, صَحْرَاء -sahro,

Qoʻllanilgan taʼlim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli taʼlim,blits va pogʻonama-pogʻ.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Kishilik olmoshlari (الضمائر)

Arab tilida kishilik olmoshlari birlik, ikkilik, koʻplik va muzakkar, muannas shakllariga ega. Shuningdek, boshqa soʻzlar bilan birikishiga koʻra «mustaqil» va «birikma» koʻrinishlari bor.

Mustaqil kishilik olmoshlari alohida yoziladi. Gapda ular ega yo ot-kesim vazifasini bajaradi.

Mustaqil kishilik olmoshlari quyidagilar:

Shaxs	Jins النوع	Birlik المفرد	Ikkilik المثنى	Koʻplik المجموع
I المتكلم	المذكر والمؤنث	أنا men	نحن biz	نحن biz
II المخاطب	المذكر	أنت sen	أنتم siz (ikkingiz)	أنتم sizlar
	المؤنث	أنت sen		أنتن sizlar
	المذكر	هو u	هما	هم ular

هَنْ ular	u (ikkovi)	هِي u	المؤنث	III الغائب
--------------	------------	----------	--------	---------------

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Ko`rsatish olmoshlari:

Arab tilida ko`rsatish olmoshlari ikkiga bo`linadi:

1. Yaqin predmetlarga nisbatan qo'llaniladigan ko`rsatish olmoshlari.
2. Uzoq predmetlarga nisbatan qo'llaniladigan ko`rsatish olmoshlari.
3. Ko`rsatish olmoshlari jinsda va sonda turlanadi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida son kategoriyasi.Ot kesimli gap:

Ba'zan gapning kesimi predlog bilan kelgan otdan iborat bo'ladi. Bunda tabiiyki, ega bilan kesim jinsda va sonda o`zaro moslashmaydi. Kesim noaniq holatda keladi degan qoidaga ham asos qilinmaydi. Bunday kesim eganing mavjudlik o`rnini yoki paytini bildirish uchun xizmat qiladi.

Masalan:

الطَّالِبُ فِي الْكُلِّيَّةِ - *Student fakultetdadir.*
 الفَلَاخَةُ فِي الْحَقْلِ - *Dehqon ayol daladadir.*
 الامتحانات فِي الاسبوع الماضي - *Imtihonlar kelasi haftadadir.*

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida to`g`ri ko`plik:

To`g`ri ko`plik muzakkar jinsdagi ismlarning oxiriga «تُونَ» va muannas jinsdagi ismlarning oxiriga «تَات» qo`shimchalari qo`shib yasaladi. Masalan:

مدرسون → مدرس ; مدرسات → مدرسة ;
 فلاخون → فلاخ ; فلاحات → فلاحة ;
 مترجمون → مترجم ; مترجمات → مترجمة

To`g`ri muzakkar ko`plik جمع المذكر السالم faqat erkak jinsidagi odam («oqil-oqil, aqli»)larni bildirgan so`zlar uchun ishlatiladi.

To`g`ri muannas ko`plik جمع المؤنث السالم esa ayol jinsidagi odamlar, jonotlar va jonot emaslar uchun ishlatilishi mumkin. Masalan:

حمامات → كaptar - حمامات ;
 حيوانات → hayvon - حيوانات ;
 إعلانات → e`lon - إعلانات ;
 لغات → tillar - لغات .

Oxirida «تَاء» yoki «تَاء» qo`shimchasi bo`lgan so`zlarga to`g`ri muannas ko`plik

qo'shimchasi «ت» qo'shilganda «و» tovushi «و»ga aylanadi. Masalan:

حمرات → حمراء ; سماءات → سماء ;

«سى» qo'shimchasi esa «ي»ga aylanadi:

صغريات → صغرى ; بشريات → بشرى ;

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida siniq ko`plik:

Siniq ko`plik yasashning juda ko`p turlari mavjud. Ba'zi so`zlardan barovariga bir necha variantlarda siniq, ko`plik hosil qilish ham mumkin. Birlikdagi so`zlar siniq ko`plikka aylanayotganda aniq bir formaga tushmaydi. Uni lug'at orqali yodlab qolish bilan o`zlashtiriladi. Siniq ko`plik hosil qilish yo'llari quyidagicha:

1. فاعل qolipidan فاعل varianti orqali hosil qiladi.

فعل qolipidagi rang, jismoniy kamchiliklarni bildiradigan hamda فعل qolipidagi otlardan فعل formasi orqali ko`plik yasaladi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida sifat:

Bizga ma'lumki arab tilida sifatlar fe'llardan yasaladi. Arab tilidagi sifatlar ham o'zbek tilidagi sifatlar kabi predmet yoki shaxsning belgisini, ya'ni rangini, hajmini, ta'mi va hokazolarni anglatishda ishlatiladi. Shunday qilib predmetning shaklini, hajmini rangini, muamunini bildirib, uni darajalab ko`rsata oladigan so`zlar sifatlar deyiladi.

Sifatlar arab tilida ham 3 hil darajaga ega: oddiy, qiyosiy, orttirma daraja.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Nisbiy sifat:

Nisbiy sifat predmetning belgisini boshqa predmetga yoki tushunchaga nisbatan bildiradi. U ko`pincha belgisi aniqlab kelayotgan aniqlanmishning ishlangan materialini,. Kelib chiqqan joyini, biror predmetga mansubligini va shunga o`hshash boshqa belgilarini bildiradi.

Nisbiy sifat ham asliy sifat kabi muzakkar va muannas shakllariga ega.

Nisbiy sifatning muzakkari asosan otdan oxiridagi-un qo'shimchasini olib tashlab, o`rniga يى qo'shimchasini qo'yish bilan hosil bo`ladi. Muannas nisbiy sifat esa, ko`pchilik sifat qatori muzakkar oxiriga ى - atun qo'shimchasini qo`shish bilan hosil qilinadi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida aniqllovchi:

Moslashgan aniqllovchi odatda predmetning belgisini bildiruvchi sifatlovchi aniqllovchidir. Moslashgan aniqllovchi ko'pincha asliy yoki nisbiy sifatlar, tartib sonlar, aniq va majhul nisbiy sifat-doshlar, ko'rsatish olmoshlari va boshqalar bilan ifodalanadi.

Agar moslashgan aniqllovchi sifat, tartib son, sifat-dosh bilan ifodilangan bo'lsa, aniqlanishdan keyin keladi va u bilan to'rt holatda moslashadi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A3, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida kelishiklar:

Arab tilida ism guruhiga, kiruvchi so'zlarning 3 ta kelishigi mavjud: Bosh, qaratqich, tushum kelishiklar. Bu kelishiklar o'ziga hos qo'shimchalarga ega.

Bosh	Qaratqich	Tushum
كِتَابٌ	كِتَابٍ	كِتَابًا
الْكِتَابُ	الْكِتَابِ	الْكِتَابَ
الطَّائِلَةُ	الطَّائِلَةِ	الطَّائِلَةَ

Shu yo'sinda turlanuvchi so'zlar 3 kelishikli deyiladi.

Bular noaniq holatda kelganda tanvin bilan tugaydigan birlik va sinik ko'plikdagi so'zlar.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Ikki kelishikli otlar:

Ikkiliksondagiso'zningqaratqichvatushumkelishiklaribir-hilqo'shimchalargaega.

Tog'riko'plikdagiso'zlarningkelishiklardaturlanishiquyidagicha.

B.k. - فَلَاحُوتَفْلَاحَاتٍ

Q.T.k. - فَلَاحِيَتَفْلَاحَاتٍ

Ko'rsatish olmoshlari aslida kelishikda turlanmaydi, lekin ularning ikkilikdagi variantlari qaratqich va tushum kelishiklarida boshqacha bo'ladi.

YAqindagi

Uzoqdagi

B.k. دَيْنِكَ , هَاتَانِدَانِكَ , هَذَا

Q.k. تَيْنِكَ , هَاتَيْنِدَيْنِكَ , هَذَيْنِ

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Ko'makchilar.Predloglar:

Predloglar so'z turkumining حرف guruhiga kiritiladi. Bunday so'zlar mustaqil ma'no bildiruvchi so'zlar oldidan kelib, ana shu so'zni qaratqich kelishigida turishiga sabab bo'ladi.

Arab tilida predloglar ikki qismga ajratiladi:

1. Mustaqil predloglar

2. Ravish predloglar

Mustaqil predloglarga *في* - da, *على* - ga, *دا*, *ustida*, *من* - dan, *حتى* - gacha, *بِ* - bilan, *لِ* - uchun, *ga tegishli*, *bilan*, *birga* va shu kabi predloglar kiradi.

Ravish predloglarga esa *فوق* - ustida, *تحت* - ostida, *tagida*, *بين* - o`rtasida, *بعد* - keyin, *قبل* - avval, *أمام* - yaqinida, *وراء* - orqasida, *داخل* - ichida, *تاشقarisida* - tashqarisida va shu kabi predloglar kiradi.

Bu predloglardan ayrimlari berilgan so`zga qo`shilib yoziladi, qolganlari esa alohida ishlatiladi.

Qo`llanilgan ta`lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta`lim, blits va pog`onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Birikma olmoshlar

Mustaqil olmoshlar-الضمائر المنفصلة (أنا، أنت، هو، kabi) alohida yoziladi va faqat bosh kelishikda ishlatiladi.

Birikma olmoshlar-الضمائر المتصلة ni mustaqil olmoshlarning qaratqich va tushum kelishiklaridagi ko`rinishlari deyish mumkin. Ular o`zlaridan oldingi so`z – ot, fe`l, ko`makchi, yuklamaga qo`shilib yoziladi va odatda, gapning ikkinchi darajali bo`laklari-aniglovchi, to`ldiruvchi, hol vazifasida ishlatiladi.

Ular quyidagilar:

الفاعل	النوع	المُفْرَدُ	الْمُتَنَّى	الْمَجْمُوعُ
المتكلم	المذكر المؤنث	-ي		نا
المخاطب	المذكر المؤنث	ك- ك-	كُما	كُحْمُ كُنْ
الغائب	المذكر المؤنث	هُ- هَا-	هُمَا-	هُمُ- هُنَّ-

Ot bilan birikkan olmosh haqiqiy izofa birikmasini tashkil qiladi. Bunda birikma olmosh o`zbek tilidagi egalik qo`shimchilariga teng keladi: *أُمُّكَ* - onang, *أَبُونَا* - otamiz, *جَدِّي* - bobom va hokazo.

Fe`l bilan birikkan olmosh tushum kelishigidagi vositasiz to`ldiruvchi vazifasini bajaradi: *ضربتُه* - uni urding, *قتلها* - uni (muannas) o`ldirdi, *رأيتك* - seni ko`rdik.

Ko`makchilar bilan birikkan olmoshlar vositali to`ldiruvchi, hol yoki ko`makchili kesim vazifasini bajaradi. Masalan:

أخذت منه - Undan oldim;

ذهبنا معه - U bilan ketdik;

فيها كتب كثيرة - Unda ko`p kitoblar bor.

Mantiqiy urg`u birikma olmoshga tushayotgan bo`lsa, uni ta`kidlash uchun o`sha birikma olmoshdan keyin unga teng mustaqil olmosh ishlatiladi:

أُمِّي - onam, *أُمِّي* - o`zimning onam;

رأيتك - uni ko`rdik, *رأيتك* - uning o`zini ko`rdik;

ذهب معك - sen bilan ketdi, *ذهب معك* - sening o`zing bilan ketdi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida f'el kesimli gap:

Fe'liyumladaegauyushib, turli jinsdakelsa, jumlaningboshidagife'lkesimo`zidankeyinturganeganingjinsibilanginamoslashadi.

Masalan:

ذهب الرجل والمرأة - *Kishi va ayol ketdi.*

ذهبت المرأة والرجل - *Ayol va kishi ketdi.*

Agar fe'l kesim turli jinsdagi uyushib kelgan egalardan keyin kelsa, egalarning turgan o'rnidan qat'iy nazar, muzakkar jinsda va ikkilikda bo'ladi.

Masalan:

الرجل والمرأة ذهبا إلى المكتبة - *Kishi va ayol kutubhonaga ketdi.*

Agar fe'l kesim uyushib kelgan bo'lsa, unda bitta kesim egadan oldin kelib u bilan jinsda moslashadi, qolganlari esa undan keyin kelib, u bilan jinsda va sonda moslashadi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15.

Moslashmagan aniqlovchi:

Yuqorida o'tgan qoidalar aniqlovchi bo'lib keladigan ko'rsatish olmoshlariga ham tegishlidir. Kesim agar ismiy bo'lsa ham unga, ham tegishli bo'ladi. Faqat bunda kesim umumiy qoidaga binoan noaniq holatda bo'ladi.

هؤلاء الرجال عقلاء - *Bu kishilar aqllidirlar.*

هؤلاء النساء عاقلات - *Bu ayollar aqllidirlar.*

هذه البيوت جديدة - *Bu uylar yangidir.*

هذه المقالات مفيدة - *Bu maqolalar foydalidir.*

Arab tilida moslashgan aniqlovchi birikmasidan tashqari moslashmagan aniqlovchi ham bor. Bunda ikki ism bir-birini aniqlab keladi. Ammo ular bir-biri bilan moslashmaydi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15.

Arab tilida “Izofa” va uning ifodalanishi:

Uning birinchi ismi ikkinchi ismini kasrali bo'lishini talab qiladi. Bunday birikmani *izofa birikmasi* deyiladi, u ikki qismdan tashkil topadi. Buning birinchisi *muzof*, ikkinchisi *muzof ilayhi* deyiladi. Izofa birikmasi ikki hil bo'ladi.

1) Ma'naviy izofa,

2) Lafziy izofa.

Ma'naviy izofa lafziy izofadan 5 ta narsa bilan farq qiladi:

1. Ma'naviy izofada *muzof* doimo ism bo'lib keladi.

2. Muzof ilayhi (al) artiklini olgan bo'lsa, muzofni aniqlab keladi.

3. Muzof ilayhi olgan bo'lsa.

4. Ma'naviy izofa va predloglari ma'nosida bo'ladi.

Ma'naviy izofaning muzofi tanvin olmaydi. Izofaning luqaviy ma'nosi إضافة ya'ni «tayanish».

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15.

لَيْسَ وَ كَانَ

fe'li haqida umumiy ma'lumot:

Bu fe'l كان va unga o'hshash fe'llardan bo'lib, ega va kesimdan iborat jumalarga kiradi. Egani o'z holidan qoldirib, kesimning tushum kelishigida bo'lishini yoki ب predlogi bilan kasrali bo'lishini talab qiladi.

Masalan:

محمد عالم - Muhammad olim

محمد ليس بعالم yoki محمد ليس عالما - Muhammad olim emas.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Fe'l:

Arab tilidagi fe'llarning infinitiv (noaniq) shakli yog'. Shuning uchun Yevropa va rus tillaridagi darsliklarda va luqatlarda shartli infinitiv shaklida fe'lning 3-shaxs, muzakkar, birlikdagi shakli beriladi.

Masalan: كَتَبَ ، فَرَحَ ، كَبِرَ

Uch o'zakli fe'llarning 1 bobi فَعَلَ vaznida bo'ladi.

Masalan: فَعَلَ ، فَعِلَ ، فَعُلَ

Shu bob fe'llarining 80 foizi mana shu vaznda bo'ladi. Bundan tashqari فَعُلَ ، فَعِلَ vaznidagi fe'llar ham bor.

Masalan: فَرَحَ ، كَبِرَ

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida fe'l boblari va o'tgan zamon:

O'tgan zamon fe'li bir ish-harakatning o'tgan zamonda bajarib bo'linganligiga dalolat qiluvchi fe'ldir.

«Ali darslarini tayyorlayapti, bir ozdan keyin uhlaydi» degani kabi. Bu fe'lining ajratib turuvchi belgilaridan biri unga yuklamasini qabul qilishidir.

Masalan:

Uch o'zakli fe'llarning o'tgan va hozirgi-kelasi zamon quyidagi olti vaznda keladi:

1. فَعَلَ
2. فَعِلَ
3. فَعُلَ
4. يَفْعُلُ
5. يَفْعِلُ
6. يَفْعَلُ

Agar o'tgan zamon shaklining o'rta o'zagi dammali bo'lsa, hozirgi-kelasi zamonda ham dammali bo'ladi.

Masalan: كَبُرَ - يَكْبُرُ

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida hozirgi-kelasi zamon:

O'ozirgi –kelasi zamon fe'llarining inkori uchun لا inkor yuklamasi, ba'zan ما inkor yuklamasi ishlatiladi.

Masalan: لا يكتب

Bu fe'llarning majhul darajasi يُفْعَلُ vaznida yasaladi.

Masalan: - يُكْتَبُ - yoziladi

Bularning hozirgi zamonidan kelasi zamonini ajratish uchun سوف yoki س yuklamalari qo'shiladi.

Masalan: سيكتب - u yozadi.

Bu fe'llarga qo'shiladigan قد yuklamasi gumon ma'nosini anglatadi.

Masalan:

قد يعرفه أبوك - «Otang uni taniydiganga o'hshaydi».

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida bog'lovchilar:

Jumlada ega, kesim, to'ldiruvchi va hol kabi bosh va ikkinchi darajali bo'laklar bo'lishi hammaga ma'lum. Ba'zi hollarda shu bo'laklar jumlada bir nechta bo'lib, uyushib kelishi mumkin. Bunday uyushib kelgan bo'laklarni *uyushiq bo'laklar* deyiladi. Uyushiq bo'laklar bir hil jinsda, sonda, kelishikda va maylda bo'ladilar. Bunday bo'laklar bir-birlari bilan turli bog'lovchilar orqali bog'lanadilar:

1. Biriktiruvchi bog'lovchilar.

Bunday bog'lovchilarga ف، ثم، ل، و larkiradi. Bulardan ikkitabir hil bo'lakni o'zarotengboqlaydi. bog'lovchisiesakeyindegan ma'noni bildirib, biriga ikkinchisini qisqamuddatdansa'ngboqlaydi. bog'lovchisima'lumbirvaqtdansa'ngboqlaydi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida to'ldiruvchi:

Fe'l kesim o'zi bilan to'ldiruvchi olib kelishi mumkin. Odatda to'ldiruvchi o'timli fe'llardan keyin keladi. to'ldiruvchilar *kimni, nimani, kimga, nimaga, kim bilan, nima bilan?* so'roqlariga javob bo'ladi. To'ldiruvchilar vositali va vositasiz bo'ladi. Vositasiz to'ldiruvchi o'timli fe'l bilan boshqariladigan va ish harakat bevosita unga yo'naltirilgan ismdir. To'ldiruvchi ism kelishigidagi ism bo'lib odatda egadan keyin keladi.

Bunday to'ldiruvchini arab grammatistlari *المفعول به* deyдилar va bu to'ldiruvchi kimni, nimani? so'roqiga javob bo'ladi. Ba'zi hollarda to'ldiruvchini ajratib ko'rsatish uchun egadan oldin ham qo'yish mumkin.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida son

Asosiy sanoq sonlar quyidagilar:

№	son	muzakkarda	muannasda	raqamlarda ifodalanishi	
				bosma nashrlarda	qo‘lyozmal arda
1	Nol	صِفْرُ			
2	Bir	وَاحِدٌ	وَاحِدَةٌ	1	
3	Ikki	إِثْنَانِ	اِثْنَتَانِ	2	
4	Uch	ثَلَاثٌ	ثَلَاثَةٌ	3	
5	To‘rt	أَرْبَعٌ	أَرْبَعَةٌ	4	
6	Besh	خَمْسٌ	خَمْسَةٌ	5	
7	Olti	سِتٌّ	سِتَّةٌ	6	
8	Etti	سَبْعٌ	سَبْعَةٌ	7	
9	Sakkiz	ثَمَانٍ	ثَمَانِيَةٌ	8	
10	To‘qqiz	تِسْعٌ	تِسْعَةٌ	9	
11	O‘n	عَشْرٌ	عَشْرَةٌ	10	
12	Yigirma	عَشْرَوْنَ		20	
13	O‘ttiz	ثَلَاثُونَ		30	
14	Qirq	أَرْبَعُونَ		40	
15	Ellik	خَمْسُونَ		50	
16	Oltmish	سِتُّونَ		60	
17	Etmish	سَبْعُونَ		70	
18	Sakson	ثَمَانُونَ		80	
19	To‘qson	تِسْعُونَ		90	
20	YUz	مائة، مئة		100	
21	Ming	أَلْفٌ		1000	
22	Million	أَلْفٌ أَلْفٌ - مِلْيُونُ		1 000 000	
23	Milliard	أَلْفٌ مِائَتُونَ - مِلْيَارُ		1 000 000 000	

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum,

munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18.

Arab tilida tartib son

Tartib sonlar *nechanchi?* so'rog'iga javob bo'lib, predmetning belgisini bildiruvchi sifat, sifat-doshlar kabi ko'pincha moslashgan aniqlovchi vazifasida ishlatiladi. Masalan: *Kutubxona to'rtinchi qavatda.*

Tartib sonlar gapning boshqa bo'laklari-ega, kesim, to'ldiruvchi, hol vazifalarida ham ishlatilishi mumkin: **Birinchi-** menman. **Sen ikkinchisan.** **Kecha uchinchini ko'rdim.** **To'rtinchida** uchrashamiz.

«Birinchi» tartib soni muzakkarda «أَوَّلُ» (ko'pligi-أَوَّلِي), muannasda «أُولَى» (ko'pligi-أُولَيَاتُ) shaklida, 2-chidan 10-gacha tartib sonlar esa muzakkarda فاعل (ko'pligi-فَاعِل), muannasda فاعلة (ko'pligi-فَاعِلَاتُ) vaznida yasaladi.

Demak birinchi o'nlik tartib sonlari quyidagi ko'rinishga ega:

	muzakkarda		Muannasda	
	birlik	ko'plik	Birlik	ko'pli
Birinchi	أَوَّلُ	أَوَائِلُ	أُولَى	أُولَيَاتُ
Ikkinchi	ثَانِ (الثَّانِي)	ثَوَان (الثَّوَانِي)	ثَانِيَة	ثَانِيَات
Uchinchi	ثَالِث	ثَوَالِث	ثَالِثَة	ثَالِثَات
To'rtinchi	رَابِع	رَوَابِع	رَابِعَة	رَابِعَات
Beshinchi	خَامِس	خَوَامِس	خَامِسَة	خَامِسَات
Oltinchi	سَادِس	سَوَادِس	سَادِسَة	سَادِسَات
Ettinchi	سَابِع	سَوَابِع	سَابِعَة	سَابِعَات
Sakkizinchi	ثَامَن	ثَوَامَن	ثَامَنَة	ثَامَنَات
To'qqizinchi	تَاسِع	تَوَاسِع	تَاسِعَة	تَاسِعَات
O'ninchi	عَاشِر	عَوَاشِر	عَاشِرَة	عَاشِرَات

Qo'shma sonlar tarkibidagi «birinchi» so'zi (21nchi, 31nchi, 41nchi...) muzakkarda حَادِي (الحَادِي), muannasda حَادِيَة (الحَادِيَة) shaklida, qolgan birliklar (2-9) esa birinchi o'nlikdagi kabi فاعل vaznida bo'ladi.

“11nchi”dan “19nchi”gacha bo'lgan tartib sonlar kelishiklarda o'zgarmaydi, har ikki bo'lagi — (fatha)ga tugagan bo'ladi. Aniqlik artikli “ال” faqat birinchi so'zga qo'shiladi.

“20nchi”, “40nchi”, “100nchi” kabi yaxlit (oxiri “0” bo'lgan) tartib sonlar shaklan sanoq sonlardan farq qilmaydi. Masalan:

o'ttiz, o'ttizinchi; ألف-ming, minginchi...

Demak 11nchidan yuqori tartib sonlar quyidagicha bo'ladi:

	muzakkar		Muannas	
	Noaniq holatda	Aniq holatda	Noaniq holatda	Aniq holatda
11nchi	حَادِي عَشَرَ	الْحَادِي عَشَرَ	حَادِيَة عَشَرَ	الْحَادِيَة عَشَرَ
12nchi	ثَانِي عَشَرَ	الثَّانِي عَشَرَ	ثَانِيَة عَشَرَ	الثَّانِيَة عَشَرَ
13nchi	ثَالِث عَشَرَ	الثَّالِث عَشَرَ	ثَالِثَة عَشَرَ	الثَّالِثَة عَشَرَ
14nchi	رَابِع عَشَرَ	الرَّابِع عَشَرَ	رَابِعَة عَشَرَ	الرَّابِعَة عَشَرَ
15nchi	خَامِس عَشَرَ	الخَامِس عَشَرَ	خَامِسَة عَشَرَ	الخَامِسَة عَشَرَ
16nchi	سَادِس عَشَرَ	السَّادِس عَشَرَ	سَادِسَة عَشَرَ	السَّادِسَة عَشَرَ
17nchi	سَابِع عَشَرَ	السَّابِع عَشَرَ	سَابِعَة عَشَرَ	السَّابِعَة عَشَرَ
18nchi	ثَامَنِي عَشَرَ	الثَّمَانِي عَشَرَ	ثَامَنِيَة عَشَرَ	الثَّمَانِيَة عَشَرَ
19nchi	تَاسِع عَشَرَ	التَّاسِع عَشَرَ	تَاسِعَة عَشَرَ	التَّاسِعَة عَشَرَ
20nchi	عَشْرُون	العَشْرُون	عَشْرُون	العَشْرُون

30nchi	ثلاثون	الثلاثون	ثلاثون	الثلاثون
40nchi	أربعون	الأربعون	أربعون	الأربعون
100nchi	مائة، مئة	المائة، المئة	مائة، مئة	المائة، المئة
1000nchi	ألف	الألف	ألف	الألف

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18, Q24, Q27.

Arab tilida kunlar, oylar va yillarning ifodalanishi

Dunyo mamlakatlarining aksariyatida yil hisobi Iso Masihning tug'ilgan kunidan boshlanadi. Bu taqvim "milodiy" (milod-tug'ilish) deb ataladi. Milodiy taqvim bo'yicha bir yil 365 kun (har to'rt yilda bir keladigan kabisa yili 366 kun)dan iborat.

Musulmon mamlakatlarining asosiy ko'pchiligida Muhammad (s.a.v.)ning 622 milodiy yilda Makkadan Madinaga **hijrat** (ketish, ko'chish) qilganlaridan boshlanadigan yil hisobi ham joriy etilgan. Bu taqvim "hijriy taqvim" deyiladi. Hijriy taqvim "qamariy" yoki "shamsiy" bo'ladi.

Hijriy-qamariy taqvimda hisob oyning samodagi holatiga ko'ra olib boriladi. Bir oy 29 kun bo'lsa, keyingi oy 30 kun, undan keyingisi yana 29 kun bo'ladi va hokazo. SHunda bir yil 354 kundan iborat bo'ladi. Milodiy taqvimning 32 yili hijriy-qamariy taqvimning 33 yiliga tengdir. Milodiy yilning qaysi hijriy-qamariy yiliga to'g'ri kelishini quyidagicha hisoblab chiqariladi:

$$m-622+m622/32qh.$$

(Bunda m.-milodiy yilni, h.-hijriy yilni anglatadi).

Masalan: 2005m.-622+2005m.-622/32q1426h.

Demak 2005 m. yil 1426 hijriy-qamariy yilga to'g'ri keladi.

Hijriy-qamariy yilning qaysi milodiy yilga to'g'ri kelishi quyidagicha aniqlanadi:

$$H.-h./33+622qm.$$

Masalan: 1410h.-1410h./33+622q1990m.

Demak 1410h. qamariy yil 1990 m. yilga to'g'ri keladi.

Hijriy-shamsiy taqvim Eronda joriy qilingan. Bu hisob bo'yicha yilning uzunligi milodiy taqvimdagi kabi 365 kunga teng. Milodiy taqvim bilan hijriy-shamsiy taqvim o'rtasidagi farq-622 yil. Masalan, 2005m. yil 1383h. shamsiy yilga to'g'ri keladi (2005-622q1383).

Arab tilida yillar tartib son bilan ifodalanadi:

العام الألفان والخامس الميلادي yoki السنة الألفان والخامسة الميلادية-2005م. 2005m.yil-

-السنة الألف والأربعمئة والثانية والعشرون الهجرية- 1422هـ. 1422h.yil-

العام الألف والأربعمئة والثاني والعشرون الهجري

Yil sanoq sonlarda ko'rsatilib, **عام**, **سنة** so'zlar bilan izofa birikmasini hosil qilishi ham mumkin:

عام ألف وتسعمئة وتسعة وتسعين الميلادي-1999م. 1999m.-

سنة ألف وأربعمئة واثنني عشرة الهجرية-1412هـ. 1412h.-

Oy nomlari

Arab mamlakatlarida milodiy taqvim bilan oylarning ikki xil-ovrupocha va suryoniycha nomlari ishlatiladi:

№	Oy	ovrupocha	suryoniycha
1	Yanvar	يَنَآيَرُ	كانون الثاني
2	Fevral	فَبْرَآيَرُ	شَبَّاطُ
3	Mart	مَارِسُ	أَذَارُ
4	Aprel	أَبْرَيْلُ	نَيْسَانُ

5	May	مايو	أيار
6	Iyun	يونيو	حزيران
7	Iyul	يوليو	تموز
8	Avqust	أغسطس	أب
9	Sentyabr	سبتمبر	أيلول
10	Oktyabr	أكتوبر	تشرين الأول
11	Noyabr	نوفمبر	تشرين الثاني
12	Dekabr	ديسمبر	كانون الأول

Hijriy-qamariy taqvim bilan esa, Islomgacha boʻlgan davrda ham ishlatilgan asli arabcha oy nomlari qoʻllaniladi. Ular quyidagilar:

المَحْرَم، صَفَر، ربيع الأول، ربيع الثاني، جُمادى الأول، جُمادى الآخرة، رَجَب، شَعْبَان، رَمَضَان، شَوَّال، ذُو القعدة، ذُو الحِجَّة

Oy kunlari quyidagicha ifodalanadi:

1 sentyabr – أول أيلول yoki اليوم الأول من شهر أيلول

8 dekabr – ثامن ديسمبر yoki اليوم الثامن من شهر كانون الأول (ديسمبر)

Hafta kunlari

Arab mamlakatlarida haftaning birinchi kuni shanba, oxirgi kuni juma hisoblanadi. Hafta kunlarining nomlari quyidagilar:

SHanba	السَّبْت	Seshanba	الثَّلاثاء
YAkshanba	الأحد	Chorshanba	الأربعاء
Dushanba	الاثنين	Payshanba	الخميس
Juma الجُمعة			

Soatni ifodalash

Arab tilida soat tartib son bilan ifodalanadi:

الساعة التاسعة – Soat toʻqqiz

في الساعة السابعة – Soat ettida

Vaqtini belgilashda «Soat 17, 23» kabi 12dan ortiq sonlar ishlatilmaydi. SHuning uchun odatda, vaqtini belgilashda «ertalab–صباحا», «peshindan oldin–قبل الظهر», «peshindan keyin–بعد الظهر», «kechqurun–مساءً», «tungi–ليلاً» soʻzlari qoʻshib aytiladi.

Daqiqalar miqdori soatni bildirgan raqamga «oʻtdi», «oshdi» maʼnosidagi bogʻlovchisi yo «kam» maʼnosini anglatadigan yuklamasi bilan bogʻlanadi. Bu maʼnodagi yuklamasidan keyingi soʻz tushum kelishigida boʻladi. Misollar:

الساعة الثامنة وعشر دقائق صباحا – Ertalabki soat sakkizdan oʻn minut oʻtdi

في الساعة الخامسة إلا ربعاً مساءً – Kechki chorak kam beshda

Qoʻllanilgan taʼlim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli taʼlim, blits va pogʻonama-pogʻ.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18, Q24, Q27.

Feʼl mayllari:

Buyruq maylidagi feʼl 2 va 3- shaxsdagi buyruq, iltimos maʼnolarini bildiradi (ogʻi, ogʻing, ogʻisin, ogʻisinlar), 1 shaxsda esa hohish, istak maʼnolarini ifodalaydi (ogʻiy, ogʻiylik).

Buyruq mayli arab tilida deb yuritiladi va u shart mayli asosida yasaladi. 2 shaxs uchun buyruq shartmayli oldidagi qoʻshimchasini olib tashlash yoʻlibilanshilqilinadi.

Bundaso`zboshidagi yonma-yonturgan vabir bog`inichidagi ikkita undoshtovushular oldigavas lali hamzani qo`yish bilan ikkibog`inga ajratiladi.

Fe'llarning istak mayli hozirgi-kelasi zamon shaklidan oxirgi undosh harakatini fathalash yo`li bilan yasaladi.

Shahs	Jins	Ko`plik	Ikkilik	Birlik
I		نكتب	-	أكتب
II	m.z.	تكتبوا		تكتب
II	m.n.	تكتبين	تكتبنا	تكتبين
III	m.z.	يكتبوا	يكتبنا	يكتب
III	m.n.	يكتبين	يكتبنا	يكتبين

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18, Q24, Q27.

Arab tilida sifatdoshlar:

Sifatdoshlar arab tilida fe'ldan hosil bo'lgan va o'zida ham fe'llik, ham sifatlik xususiyatlarni mujassamlashtirilgan so'zlardir. Arab tilidagi sifatdoshlarning o'zbek tilidagidan farqi shuki, o'zbek tilida ular zamonga qarab o'zgarsa (borgan, borayotgan) arab tilida barcha zamonlar uchun bir hil shaklga ega.

Sifatdoshlar ikki hil bo'ladi:

1. Aniq nisbat sifatdoshlari. Bular 1 bob fe'lidan فاعل qolipida hosil bo'ladi va fe'ldan anglashilgan ish-harakatning bajaruvchisini (sub'ektini) bildiradi.

Masalan: شرب - شارب kiruvchi. -ichuvchi

Bu so'zlar ism toifasidagi boshqa so'zlar kabi ال artiklini olishi, jinsda va sonda hamda kelishikda turlanishi mumkin.

Masalan: الداخلون - الداخلان - الداخل

الداخلات - الداخلتان - الداخله

2. Majhul daraja sifatdoshlari. Bular 1 bob fe'lidan مفعول vazniida hosil bo'ladi, hamda fe'l ifodalangan ish-harakat ob'ekti bo'lgan predmetni yoki ish-harakat natijasida hosil bo'lgan natijani (ish-harakat natijasini) bildiradi.

فتح - مفتح - ochilgan.

شرب - مشروب - ichilgan.

قتل - مقتول - o'ldirilgan

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18, Q24, Q27.

Fe'llarning ikkinchi bobi

II bob fe'lini o'tgan va xozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

xozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, son
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	

نُؤَقِبْ	----	أَلْقِبْ	لَقِبْنَا	----	لَقَّبْتُ	muz. I sh. muan.
نُؤَقِّبُونَ	تُلَقِّبَانِ	تُلَقِّبْ	لَقَّبْنُمُ	لَقَّبْتُمَا	لَقَّبْتِ	muz. II sh. muan.
يُلَقِّبُونَ	يُلَقِّبَانِ	يُلَقِّبْ	لَقَّبُوا	لَقَّبَا	لَقَّبَ	muz. III sh. muan.
يُلَقِّبْنَ	تُلَقِّبَانِ	تُلَقِّبْ	لَقَّبْنَ	لَقَّبْنَا	لَقَّبْتُ	

II bob fe'lining quyidagi ma'nolari bor:

1. Ish-harakatni birovga qildirish- kauzativlik ma'nosi. Bunda o'timsiz fe'l o'timli, o'timli fe'l esa o'ta o'timli (ya'ni ikkita to'ldiruvchini boshqarib keladigan) fe'lga aylanadi:

U <u>yozishni</u> bildi.	I عِلْمَ الْكِتَابَةِ.
U o'quvchigayozishni o'rgatdi.	II عِلْمَ التَّلْمِيزِ الْكِتَابَةِ.

2. Ish-harakatni kuchaytiradi:

<u>maydalab tashlamoq</u>	II قَطَعَ (يَقْطَعُ) تَقْطِيعُ	<u>bo'lmoq</u>	I قَطَعَ
vayron qilmoq	II حَطَمَ (يَحْطِمُ) تَحْطِيطُ	<u>kesmoq</u>	I حَطَمَ

3. Ismning ma'nosini fe'llashtiradi - ismni fe'lga aylantiradi:

4.

arablashtirmoq	II عَرَّبَ (يُعَرِّبُ) تَعْرِيبُ	Arab	عَرَبِيٌّ
yog'och qilib chiqmoq	II خَشَبَ (يُخَشِبُ) تَخْشِيبُ	yog'och	خَشَبٌ
devor bilan o'rab chiqmoq	II سَوَّرَ (يُسَوِّرُ) تَسْوِيرُ	devor	سُورٌ

5. "...deb bilmoq", e'lon qilmoq ma'nolarini bildiradi:

6.

rost deb bilmoq; ishonmoq	II صَدَّقَ (يُصَدِّقُ) تَصْدِيقُ	rost so'zlamoq	I صَدَّقَ
yolg'on deb bilmoq; rad qilmoq	II كَذَّبَ (يُكَذِّبُ) تَكْذِيبُ	yolg'on so'zlamoq	I كَذَّبَ

II bob fe'lining mayllari biz yuqorida tanishib o'tgan (I bob fe'lga oid bo'lgan) qoidalar asosida hosil qilinadi.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A3,A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15.

Fe'llarning uchunchi bobi

III bob fe'li masdari فَعَالٌ qolipida ham hosil qilinadi. Ba'zi III bob fe'llarning masdari har ikkala qolipda hosil qilinadi.

III bob fe'lini o'tgan va hozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
نُسَافِرُونَ	----	أَسَافِرُ	سَافِرَتَا	----	سَافِرَتُ	muz. I sh. muan.
نُسَافِرُونَ	نُسَافِرَانِ	نُسَافِرُ	سَافِرْتُمَا	سَافِرْتُمَا	سَافِرَتِ	muz. II sh. muan.
نُسَافِرُونَ	نُسَافِرَانِ	نُسَافِرِينَ	سَافِرْتُمْ	سَافِرْتُمْ	سَافِرَتِ	muz. III sh. muan.
يُسَافِرُونَ	يُسَافِرَانِ	يُسَافِرُ	سَافِرُوا	سَافِرَا	سَافَرَ	muz. III sh. muan.
يُسَافِرُونَ	يُسَافِرَانِ	يُسَافِرُ	سَافِرَتَا	سَافِرَتَا	سَافِرَتِ	

III bob fe'lining quyidagi ma'nolari bor:

1. Ikki shaxs yoki ikki tomon o'rtasidagi o'zaro munosabatni ifodalaydi:

yo'zishmoq	كَتَبَ (يُكَاتِبُ) مُكَاتِبَةٌ III	yo'zmoq	كَتَبَ I
bellashmoq	سَلَقَ (يُسَلِقُ) مُسَلَقَةٌ ، سَبَقَ III	o'zib ketmoq	سَلَقَ I
kurashmoq	نَاضَلَ (يُنَاضِلُ) مُنَاضِلَةٌ ، نِضَالٌ III		نَاضَلَ I

2. Bir shaxsga xos bo'lgan ish yoki xususiyatni boshqa shaxsga nisbatan qo'llash–ishlatish ma'nosini beradi:

3.

sadoqatli bo'lmoq	صَادَقَ (يُصَادِقُ) مُصَادَقَةٌ III	rost gapirmoq, sodiq bo'lmoq	صَدَقَ I
-------------------	-------------------------------------	------------------------------	----------

3. III bob fe'llari ichida ma'nolari yuqoridagi ma'nolarga mos kelmagan bir necha fe'llar ham bor:

latifa aytib (birovning) ko'nglini xush qilmoq	نَدَرَ (يُنَادِرُ) مُنَادَرَةٌ III	kamyob, nodir bo'lmoq	نَدَرَ I
--	------------------------------------	-----------------------	----------

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A3, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15.

Fe'llarning to'rtinchi bobi

IV bob fe'lining barcha shakllarining boshida kelgan hamza qat'iy (o'qiladigan) hamzadir. U vasl qilinmaydi.

IV bob fe'lini o'tgan va hozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
نُكْرِمْنَ	----	أُكْرِمُ	أَكْرَمْنَا	----	أَكْرَمْتُ	muz. I sh. muan.
نُكْرِمُونَ نُكْرِمَنَّ	نُكْرِمَانِ نُكْرِمَانِ	نُكْرِمُ نُكْرِمِينَ	أَكْرَمْنَاهُمْ أَكْرَمْنَاهُنَّ	أَكْرَمْنَاهُمْ أَكْرَمْنَاهُنَّ	أَكْرَمْتُ أَكْرَمْتُ	muz. II sh. muan.
يُكْرِمُونَ يُكْرِمَنَّ	يُكْرِمَانِ نُكْرِمَانِ	يُكْرِمُ نُكْرِمُ	أَكْرَمُوا أَكْرَمْنَا	أَكْرَمَا أَكْرَمْنَا	أَكْرَمَ أَكْرَمْتُ	muz. III sh. muan.

IV bob fe'lining quyidagi ma'nolari bor:

1. II bob fe'lidagi kabi o'timsiz fe'lni o'timli fe'lga, o'timli fe'lni esa o'ta o'timli fe'lga aylantirib, qisqa muddatli ish-harakatni bildirib keladi:

Bildirmoq	أَعْلَمَ (يُعْلَمُ) إِعْلَامٌ	o'rgatmoq	II عَلَّمَ	I عَلَّمَ
tushuncha bermoq	أَفْهَمَ (يُفْهَمُ) إِفْهَامٌ	tushuntirmoq	II فَهَّمَ	I فَهَّمَ

2. Ismning ma'nosini bildirgan tarafga qarab yo'l olish ma'nosini bildiradi:

dengizga yo'l olmoq	أَبْحَرَ (يُبْحَرُ) إِبْحَارٌ	dengiz	بَحْرٌ
---------------------	-------------------------------	--------	--------

3. Ushbu bobdagi ba'zi fe'llar o'timsizligicha qoladi:

4.

meva qilmoq	أَثْمَرَ (يُثْمَرُ) إِثْمَارٌ	meva	ثَمَرٌ
-------------	-------------------------------	------	--------

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18, Q24, Q27.

Fe'llarning beshinchi bobi

V bob fe'lini o'tgan va hozirgi-kelasi zamonlarda tuslash:

hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, son, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
نَتَفَعَّحُوا	----	أَتَفَعَّحُ	تَفَعَّحْنَا	----	تَفَعَّحْتُ	muz. I sh. muan.
تَتَفَعَّحُونَ	تَتَفَعَّحَانِ	تَتَفَعَّحُ	تَفَعَّحْتُمْ	تَفَعَّحْتُمَا	تَفَعَّحْتُ	muz. II sh.

تَفْتَحْنَ	تَفْتَحَانِ	تَفْتَحِينَ	تَفْتَحُنَّ	تَفْتَحُومَا	تَفْتَحْتِ	muan.
يَفْتَحُونَ	يَفْتَحَانِ	يَفْتَحُ	يَفْتَحُوا	يَفْتَحَا	يَفْتَحْ	muz. III sh. muan.
يَفْتَحْنَ	تَفْتَحَانِ	تَفْتَحُ	تَفْتَحُنَّ	تَفْتَحَا	تَفْتَحْتِ	

V bob fe'lining quyidagi ma'nolari bor:

1. V bob fe'li II bob fe'li oldiga ت qo'shimchasini qo'shib yasalgani uchun bu bob fe'li ifodalagan ma'noni o'zlik ma'noda ifodalaydi:
- 2.

gaplashmoq	تَكَلَّمَ (يَتَكَلَّمُ)	gapirmoq	كَلَّمَ II
o'rganmoq	تَعَلَّمَ (يَتَعَلَّمُ)	o'rgatmoq	عَلَّمَ II

2. V bob fe'li I bob fe'li ifodalagan ma'noni o'zida mujassamlashtirish yoki unga o'xshashga urinish ma'nosini ifodalaydi:

o'zini katta tutmoq	تَكَبَّرَ (يَتَكَبَّرُ)	katta bo'lmoq	كَبُرَ I
chiroyli bo'lishga intilmoq	تَجَمَّلَ (يَتَجَمَّلُ)	chiroyli bo'lmoq	جَمَلَ I

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18, Q24, Q27.

Fe'llarning oltinchi bobi

VI bob fe'lini o'tgan va hozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, son, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
تَتَعَامَلُ	----	أَتَعَامَلُ	تَعَامَلْنَا	-----	تَعَامَلْتُ	muz. I sh. muan.
تَتَعَامَلُونَ	تَتَعَامَلَانِ	تَتَعَامَلُ	تَعَامَلْتُمْ	تَعَامَلْتُمَا	تَعَامَلْتَ	muz. II sh. muan.
يَتَعَامَلُونَ	يَتَعَامَلَانِ	يَتَعَامَلُ	تَعَامَلْتُمْ	تَعَامَلْتُمَا	تَعَامَلْتَ	muz. III sh. muan.
يَتَعَامَلُونَ	يَتَعَامَلَانِ	يَتَعَامَلُ	تَعَامَلْتُمْ	تَعَامَلْتُمَا	تَعَامَلْتَ	muz. III sh. muan.

VI bobning quyidagi ma'nolari bor:

1. Ko'pchilik o'rtasidagi o'zaro, bir-biriga nisbatan qilingan ish-harakatni ifodalaydi:

o'zaro muzokara	تَخَاطَبَ (يَتَخَاطَبُ) VI	muzokara	خَاطَبَ III
-----------------	----------------------------	----------	-------------

olib bormoq		olib bormoq	
bir – biri bilan musobaqalashmoq	تَسَابَقَ (يَتَسَابَقُ) تَسَابَقٌ	musobaqalashmoq	سَابَقَ III

3. Ish-harakatning bajarilish jarayonida uning tadrijiy suratda ko`payib borishi yoki kamayishini ifodalaydi:

asta-sekin	تَهَاطَ (يَتَهَاطُ) تَهَاطٌ VI	pasaymoq,	هَبَطَ
pasaymoq		qo`nmoq	
buyuklashmoq	تَعَظَّمَ (يَتَعَظَّمُ) تَعَظُّمٌ VI	buyuk bo`lmoq	عَظِمَ

4. O`zini biror holatga solib ko`rsatish, mug`ombirlik qilish ma`nosi:

o`zini bilmaganga olmoq	تَجَاهَلَ (يَتَجَاهَلُ) تَجَاهُلٌ VI	ilmsiz bo`lmoq	جَهَلَ I
yolg`ondan oqsamoq	تَعَارَجَ (يَتَعَارَجُ) تَعَارُجٌ VI	oqsamoq	عَرَجَ I

Qo`llanilgan ta`lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta`lim, blits va pog`onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18, Q24, Q27.

Fe'llarning yettinchi bobi

VII bob fe'li I bob fe'li oldiga –old qo`shimchasi qo`shish bilan hosil qilinadi. Bu erdagi charfi fe'lining o`zlik-majhul nisbatda ekanligidan darak bersa, vaslali hamza esa talaffuzni osonlashtirish maqsadida qo`yilgan. O`zlik-majhul nisbati deb, ob`ekli (bajaruvchisi bor) fe'lni ob`ektsiz (bajaruvchisi yo`q) fe'lga aylantiruvchi fe'l ko`rinishiga aytiladi. VII bob fe'llari doimo o`timsiz bo`ladi.

VII bob fe'lini o`tgan va xozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

xozirgi-kelasi zamon			o`tgan zamon			shaxs, jins
ko`plik	ikkilik	birlik	ko`plik	ikkilik	Birlik	
تَنَعَّسُ		أَنَعَسُ	إِنْعَكَ سَنَا		إِنْعَكَ سَنْتُ	muz. I sh. muan.
تَنَعَّسُونَ	تَنَعَّسَانِ	تَنَعَّسُ	إِنْعَكَ سَنُتُمْ	إِنْعَكَ سَنُتُمَا	إِنْعَكَ سَنْتَ	muz. II sh. muan.
تَنَعَّسِينَ	تَنَعَّسَانِ	تَنَعَّسِينَ	إِنْعَكَ سَنُتُنَّ	إِنْعَكَ سَنُتُمَا	إِنْعَكَ سَنْتِ	
يَتَنَعَّسُونَ	يَتَنَعَّسَانِ	يَتَنَعَّسُ	إِنْعَكَ سَوَا	إِنْعَكَ سَا	إِنْعَكَ سَ	muz. III sh. muan.
يَتَنَعَّسِينَ	يَتَنَعَّسَانِ	يَتَنَعَّسِينَ	إِنْعَكَ سَنُنَّ	إِنْعَكَ سَنُتَا	إِنْعَكَ سَنْتُ	

VII bob fe'lining quyidagi ma`nolari bor:

1. I bob fe'li bildirgan ma`noga nisbatan o`zlik-majhul (noaniqlik) ma`nosini bildiradi:

bo`linmoq	انْقَسَمَ – انْقِسَامٌ (يُنْقَسِمُ) VII	bo`lmoq	قَسَمَ I
o`z-o`zidan sinmoq	انْكَسَرَ – انْكَسَارٌ (يُنْكَسِرُ) VII	sindirmoq	كَسَرَ I
chaqirilgan	انْعَقَدَ – انْعِقَادٌ (يُنْعَقِدُ) VII	chaqirmoq	عَقَدَ I

bo`lmoq	(majlis)
---------	----------

2. Gohida VII bob fe'li IV bob fe'li bildirgan ma'noga nisbatan ham o'zlik-majhul (qaytish) ma'nosini bildiradi:

ozod bo`lmoq, ketmoq	انطلاق – انطلق (يُطْلَقُ) VII	qo'yib yubormoq, ozod qilmoq	أطلق IV
bezovtalanmoq	انزعج (يُزَعَجُ) – انزعج VII	bezovta qilmoq	أزعج IV

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18, Q24, Q27.

Fe'llarning sakkizinchi bobi

VIII bob fe'li I bob fe'lining birinchi o'zak undoshini sukunlab, uning ketidan to'qshimchasini qo'shib yasaladi. Talaffuzini osonlashtirish uchun uning oldiga vaslali hamza qo'yiladi.

VIII bob fe'lini o'tgan va xozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

xozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, son, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
نَبَسِمُ		أَبَسِمُ	إِبَسِمْنَا		إِبَسِمْتُ	muz. I sh. muan.
نَبَسِمُونَ	نَبَسِمَانِ	نَبَسِمُ	إِبَسِمْنَا	إِبَسِمْتُمَا	إِبَسِمْتُ	muz. II sh. muan.
نَبَسِمِينَ	نَبَسِمَانِ	نَبَسِمِينَ	إِبَسِمْنَا	إِبَسِمْتُمَا	إِبَسِمْتُ	muz. III sh. muan.
يَبَسِمُونَ	يَبَسِمَانِ	يَبَسِمُ	إِبَسِمُوا	إِبَسِمَا	إِبَسِمَ	muz. III sh. muan.
يَبَسِمِينَ	يَبَسِمَانِ	يَبَسِمُ	إِبَسِمْنَا	إِبَسِمْتُمَا	إِبَسِمْتُ	

VIII bob fe'lining quyidagi ma'nolari bor:

1. I bob fe'lining ma'nosiga nisbatan qaytish ma'nosini bildiradi. Bunda I bobdagi o'timli fe'li VIII bobda o'timsizga aylanadi. Bu jihati bilan VIII bob fe'li VII bob fe'liga o'xshab ketadi:

shug'ullanmoq	VIII اشغَلَ (يُشَغَلُ) – اشغَلَ	mashg'ul qilmoq	I شَغَلَ
ko'tarilmoq	VIII اَرْتَفَعَ (يُرْتَفَعُ) – اَرْتَفَعَ	ko'tarmoq	I رَفَعَ

2. I bobdagi ish-harakatni o'zi uchun, o'zining maqsadi yoki manfaati uchun bajarish ma'nosini bildiradi: bu ma'no faqat VIII bob fe'liga xos bo'lgan ma'nodir:

tinglamoq, quloq solmoq	VIII اسْتَمَعَ (يَسْتَمِعُ) – اسْتَمَعَ	eshitmoq	I سَمِعَ
faxrlanmoq	VIII افْتَخَرَ (يَفْتَخِرُ) – افْتَخَرَ	faxrli bo'lmoq	I فَخَرَ
bo'lib olmoq	VIII اقْتَسَمَ (يَقْتَسِمُ) – اقْتَسَمَ	bo'lmoq	I قَسَمَ

VIII bob fe'llari ichida o'timli fe'llar ham mavjud:

hurmat qilmoq	VIII اخْتَرَمَ (يُخْتَرَمُ) – اخْتِرَامٌ	I حَرَمَ
o`ziga tortmoq	VIII اجْتَنَبَ (يَجْتَنِبُ) – اجْتِنَابٌ	I جَنَبَ

VIII bob fe'lida ushbu fonetik o`zgarishlar ro`y bergan:

- a) Agar birinchi o`zak undosh ط ض ص emfatik undoshlaridan biri bo`lsa, VIII bobni hosil qilish uchun qo`shiladigan ت undoshi emfatik ط undoshiga o`zgaradi:

urilmoq, iztirob chekmoq	VIII اضْطَرَبَ (يَضْطَرِبُ) – اضْطِرَابٌ	urmoq	I ضَرَبَ
xabardor bo`lmoq	VIII اِطَّلَعَ (يُطَّلِعُ) – اِطْلَاعٌ	balqimoq, xabar qilmoq	I طَّلَعَ

- b) Agar birinchi o`zak undosh ظ ذ د harflaridan biri bo`lsa, qo`shiluvchi ت undoshi odatda to`lalgicha shu tovushga o`zgaradi:

eslamoq, esga olmoq	VIII اِشْكَرَ (يُشْكِرُ) – اِشْكَارٌ	eslab o`tmoq, atab o`tmoq	I نَكَرَ
zulm ko`lmoq	VIII اِظْلَمَ (يُظْلِمُ) – اِظْلَامٌ	zulm qilmoq	I ظَلَمَ

- v) birinchi o`zak harf ز bo`lsa, qo`shimcha ت undoshi -ga o`zgaradi:

gullamoq, yashnamoq	VIII اَزْدَهَرَ (يَزْدَهَرُ) – اَزْدِهَارٌ	gullamoq	I زَهَرَ
---------------------	--	----------	----------

Qo`llanilgan ta`lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta`lim,blits va pog`onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A3,A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15.

Fe'llarning to`qqizinchi bobi

IX bob fe'li rang va jismoniy holatni bildiruvchi fe'l va sifatdan shakllangani uchun u biror rangga aylanish yoki jismoniy holatda bo`lish ma'nosini bildiradi.

IX bob fe'li o`zlik-majhul nisbatning maxsus shakli bo`lib, undan fe'lining va sifatdoshning majhul nisbatlari hosil qilinmaydi.

IX bob fe'lining o`tgan va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi avvalgi biz ko`rib o`tgan fe'l boblaridan biroz farq qiladi. Buning sababi, IX bob fe'lidagi oxirgi undoshning ikkilanib kelishidir. IX bob fe'lining (يُفْعَلُ) shakllari o`tgan va hozirgi-kelasi zamonda aslida (يُفْعِلُ) qolipida bo`lgan deb qabul qilinishi lozim.

اُحْمَرَّ – qizarmoq fe'lining o`tgan zamonda tuslanishi:

ko`plik	Ikkilik	birlik	shaxs, son, jins
اُحْمَرَرْنَا	-----	اُحْمَرَرْتُ	muzakkar I sh. Muannas
اُحْمَرَرْتُمْ اُحْمَرَرْتُنَّ	اُحْمَرَرْتُمَا اُحْمَرَرْتُنَّ	اُحْمَرَرْتُ اُحْمَرَرْتُ	muzakkar II sh. Muannas

أَحْمَرُوا أَحْمَرُونَ	أَحْمَرَا أَحْمَرَتَا	أَحْمَرُ أَحْمَرْتُ	muzakkar III sh. Muannas
---------------------------	--------------------------	------------------------	---------------------------------------

Ushbu fe'l hozirgi-kelasi zamonda quyidagicha tuslanadi:

ko`plik	Ikkilik	birlik	shaxs, son, jins
أَحْمَرُ	-----	أَحْمَرُ	muzakkar I sh. Muannas
أَحْمَرُونَ أَحْمَرُونَ	أَحْمَرَانِ أَحْمَرَانِ	أَحْمَرُ أَحْمَرِينَ	muzakkar II sh. Muannas
يَحْمَرُونَ يَحْمَرُونَ	يَحْمَرَانِ يَحْمَرَانِ	يَحْمَرُ يَحْمَرُ	muzakkar III sh. Muannas

Bu erda ushbu fonetik o`zgarishlar ro`y bergan:

1. Tilda bo`ladigan fonetik o`zgarishlar natijasida ikkita bir xil undoshning bir-biriga intilishi tufayli qisqa unlining tushib qolishi va ularning juftlashishi–ikkilanish ro`y bergan.

2. Fe'llarning tuslanish qoidasiga ko`ra, ikkita bir xil undoshning ikkinchisi sukunli bo`lsa, ikkilanish ro`y bermaydi.

IX bob fe'lining barcha shakllarini hosil qilishda ushbu ikki qoidaga murojaat qilamiz.

ko`karmoq	IX أَزْرَقَ (يَزِرُّقُ) أَزْرَقًا	←	ko`k	أَزْرَقَ (يَزِرُّقُ) أَزْرَقًا
qiyshaymoq	IX اَعْوَجَّ (يَعْوِجُ) اَعْوَجًا	←	qiyshiq bo`lmoq	اَعْوَجَّ (يَعْوِجُ) اَعْوَجًا
kar bo`lmoq	IX اَطْرَشَ (يَطْرِشُ) اَطْرَشًا	←	Kar	اَطْرَشَ (يَطْرِشُ) اَطْرَشًا

Bu bobning buyruq mayli اِفْعَلْ yoki اِفْعَلْ qolipida bo`ladi:

ko`plik	Ikkilik	birlik	shaxs, on, jins
أَحْمَرُوا (أَحْمَرُوا) أَحْمَرُونَ (أَحْمَرُونَ)	أَحْمَرَا (أَحْمَرَا) أَحْمَرَتَا (أَحْمَرَتَا)	أَحْمَرُ (أَحْمَرُ) أَحْمَرِي (أَحْمَرِي)	muzakkar II sh. Muannas

Qo`llanilgan ta'lim texnologiyalari: Charhpalak, tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim, blits va pog`onama-pog`.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15, Q18, Q24, Q27.

Fe'llarning o`ninchi bobi

X bob fe'lini o`tgan va xozirgi-kelasi zamonlarda tuslash:

xozirgi-kelasi zamon			o`tgan zamon			shaxs, son, jins
ko`plik	ikkilik	birlik	ko`plik	ikkilik	birlik	
تَسْتَفْهِمُ		أَسْتَفْهِمُ	إِسْتَفْهِمْنَا		إِسْتَفْهِمْتُ	muz. I sh.

						muan.
تَسْتَفْهَمُونَ	تَسْتَفْهَمَانِ	تَسْتَفْهَمُ	اِسْتَفْهَمْتُمْ	اِسْتَفْهَمْتُمَا	اِسْتَفْهَمْتِ	muz. II sh. muan.
تَسْتَفْهَمَنَّ	تَسْتَفْهَمَانِ	تَسْتَفْهَمِينَ	اِسْتَفْهَمْتُنَّ	اِسْتَفْهَمْتُمَا	اِسْتَفْهَمْتِ	
يَسْتَفْهَمُونَ	يَسْتَفْهَمَانِ	يَسْتَفْهَمُ	اِسْتَفْهَمُوا	اِسْتَفْهَمَا	اِسْتَفْهَمَا	muz. III sh. muan.
يَسْتَفْهَمَنَّ	يَسْتَفْهَمَانِ	يَسْتَفْهَمُ	اِسْتَفْهَمْتُمْ	اِسْتَفْهَمْتُمَا	اِسْتَفْهَمْتِ	

Xbobfe'lining asosiyma'nolari quyidagilardir:

1. IV bob fe'li anglatgan ma'noga qaytish (ya'ni IV bob ifodalagan ma'noni o'zlik - majhul ma'noda ifodalash) ma'nosi:

uyg'onmoq	اِسْتَفْهَمْتُ (يَسْتَفْهَمُ) اِسْتَفْهَمْتُ	←	uyg'otmoq	اِفْعَلْ IV
o'zini topshirmoq	اِسْتَسْلَمْتُ (يَسْتَسْلِمُ) اِسْتَسْلَمْتُ	←	topshirmoq	اَسْلَمَ IV

2. Fe'l-o'zak (Ibobfe'li) anglatganish-harakatniiltimosqilish, talabqilishyokio'zigajalbqilish:

so'rab bilmoq	اِسْتَعْلَمْتُ (يَسْتَعْلِمُ) اِسْتَعْلَمْتُ	←	bilmoq	عَلِمَ I
ishlatmoq	اِسْتَحْدَمْتُ (يَسْتَحْدِمُ) اِسْتَحْدَمْتُ	←	ishlamoq	حَدَمَ I
kechirim so'ramoq	اِسْتَعْفَرْتُ (يَسْتَعْفِرُ) اِسْتَعْفَرْتُ	←	kechirmoq	عَفَرَ I

3. Fe'langlatganma'nobilanbirorkishiyokinarsanisifatlamoma'nosi:

yaxshi deb hisoblamoq	اِسْتَحْسَنَ (يَسْتَحْسِنُ) اِسْتَحْسَنَ	←	yaxshi bo'lmoq	حَسُنَ I
chiroyli deb hisoblamoq	اِسْتَجَمَلَ (يَسْتَجْمِلُ) اِسْتَجَمَلَ	←	chiroyli bo'lmoq	جَمَلَ I

4. Ayrim otlardan «ot bildirgan ma'noga aylanish» mazmunini ifodalaydi:

toshga aylanmoq	اِسْتَحْجَرَ (يَسْتَحْجِرُ) اِسْتَحْجَرَ	←	tosh	حَجَرٌ
burgutga aylanmoq	اِسْتَنْسَرَ (يَسْتَنْسِرُ) اِسْتَنْسَرَ	←	burgut	نَسْرٌ

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A3,A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15.

Arab tilida hol:

Avvalo holning ta'rifini aytsak. Hol fo'ilning, maf'ulning yoki ikkalasini birgalikdagi yoki bulardan tashqari jar va majrurning va muzof ilayhining holatini bildiradigan, ikkinchi darajali mansub holdagi, noaniq ismdir. Buni tushuntirish uchun quyidagi misollarni tushuntiramiz: استقبل الطالب عامةً الدراسي مبتسماً *Og'uvchi o'zining og'uv yilini tabassum qilgan holda kutib oldi.*

Bu misoldagi الطالب - استقبل fe'lining foilidir. مبتسماً esa o'sha foil ning holidir.

Qo'llanilgan ta'lim texnologiyalari. tushunchalar tahlili, aqliy hujum, munozara, individual yondashuv, savol-javob, muommoli ta'lim,blits va pog'onama-pog'.

Adabiyotlar: A1, A2, A4, A3,A5, A 8, Q 4, Q7, Q8, Q 15.

Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fani bo'yicha ma'ruza mashg'ulotlarning kalendar tematik rejasi:

tg'r	Ma'ruza mashg'ulotlar mavzulari (barcha)	soat	Bajarilish vaqti	Bajarilganlik belgisi
1.	Arab tili haqida umumiy ma'lumot. Arab alifbosi va yozuvi.	2		
2.	"Alif", "Ba", "Ta" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi	2		
3.	"S.a", "X.a", "Jim" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.	2		
4.	"Xa", "Dol", "Zol" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.	2		
5.	"Ra", "Za", "Sin" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.	2		
6.	"Shin", "Sod", "Dod" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi	2		
7.	"To", "Zo", "Ayn" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi	2		
8.	"G'ayn", "Fa", "Qof" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi	2		
9.	"Kof", "Lom", "Mim" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi	2		
10.	"Nun", "Vov", "Hoyo havvas", "Yoy" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi	2		
11.	Arab tilida unlilar to'g'risida qisqacha va cho'ziq unlilar.	2		
12.	Arab tilida urg'u va bo'g'inning ifodalanishi. Tanvinlar.	2		
13.	Arab tilidashamsiyvaqamariyharflar, ularning ifodalanishi. Tashdidlar	2		
14.	Arab tilidahamzaundoshito'g'risidama'lumot. Qat'iy va vaslali hamzaning ifodalanishi.	2		
15.	Arab tilida "Al" aniqlik artikli.	2		
16.	Arab tilida so'z turkumlari. Vazn qoliplari. O'zak va noo'zak harflar.	2		
17.	Otlarda jins kategoriyasi.	2		
18.	Arab tilida kishilik olmoshlari va ajratish olmoshlari	2		
19.	Arab tilida ko'rsatish olmoshlari.	2		
20.	Arab tilida son kategoriyasi. Ikkilik son va ot kesimli gaplar.	2		

21.	Arab tilida ko`plik son.To`g`ri ko`plik va uning ifodalanishi.	2		
22.	Otlarda siniq ko`plik.Siniq ko`plik vazn qoliplari.	2		
23.	Arab tilida sifat to`g`risida umumiy ma'lumot.Asliy sifat.	2		
24.	Arab tilida nisbiy sifat.	2		
25.	Arab tilida moslashgan aniqlovchi.	2		
26.	Arab tilida kelishiklar.	2		
27.	Arab tilida ikki kelishikli otlar.	2		
II Semestr				
28.	Birikma olmoshining ko`makchilarga birikib kelishi.	2		
29.	Arab tilida gap va uning turlari.	2		
30.	Arab tilida moslashmagan aniqlovchi.	2		
31.	Izofaning vazifasi.	2		
32.	“Kana” va “Laysa” fe’li va uning ifodalanishi.	2		
33.	Fe’l.Uch o`zak undoshli fe’llar.	2		
34.	Arab tilida fe’l boblari.	2		
35.	Fe’lning hozirgi zamon shakli.	2		
36.	Fe’llarga qo`shiluvchi birikma olmoshlari.	2		
37.	Gapning uyushiq bo`laklari.	2		
38.	Arab tilida to`ldiruvchi.	2		
39.	Arab tilida son.	2		
40.	Arab tilida tartib son.	2		
41.	Arab tilida kun, oy va yillarning ifodalanishi.	2		
42.	Arab tilida fe’l mayllari.	2		
43.	Arab tilida sifatdoshlar.	2		
44.	Arab tilida fe’llarning ikkinchi bobi.	2		
45.	Arab tilida fe’llarning to`rtinchi bobi.	2		
46.	Arab tilida fe’llarning beshinchi bobi.	2		
47.	Arab tilida fe’llarning uchinchi bobi.	2		
48.	Arab tilida fe’llarning oltinchi bobi.	2		
49.	Arab tilida fe’llarning ettinchi bobi.	2		
50.	Arab tilida fe’llarning sakkizinchi bobi.	2		
51.	Arab tilida fe’llarning to`qizinchi bobi.	2		
52.	Arab tilida fe’llarning o`ninchi bobi.	2		

53.	Arab tilida hol va uning turlari...	2		
	JAMI	106		

Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fani bo`yicha amaliy mashg`ulotlarning kalendar tematik rejasi:

tg`r	Amaliy mashg`ulotlar mavzulari (barcha)	soat	Bajarilish vaqti	Bajarilganlik belgisi
1-Mavzu Arab tili haqida umumiy ma'lumot.				
1.1	Arab tili haqida umumiy ma'lumot. Arab alifbosi va yozuvi.	2		
2-Mavzu "Alif", "Ba", "Ta" undosh harflarining ifodalanishi.				
2.1	"Alif", "Ba", "Ta" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. Harflarni yod olish.	2		
3-Mavzu "S.a", "X.a", "Jim" undosh harflarining ifodalanishi.				
3.1	"S.a", "X.a", "Jim" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. Harflarni yod olish.	2		
4-Mavzu "Xa", "Dol", "Zol" undosh harflarining ifodalanishi.				
4.1	"Xa", "Dol", "Zol" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. Harflarni yod olish.	2		
5-Mavzu "Ra", "Za", "Sin" undosh harflarining ifodalanishi.				
5.1	"Ra", "Za", "Sin" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. Harflarni yod olish.	2		
6-Mavzu "Shin", "S.od", "D.od" undosh harflarining ifodalanishi.				
6.1	"Shin", "Sod", "Dod" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. Harflarni yod olish.	2		
7-Mavzu "T.o", "Z.o", "Ayn" undosh harflarining ifodalanishi.				
7.1	"T.o", "Z.o", "Ayn" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. Harflarni yod olish.	2		
8-Mavzu "G`ayn", "Fa", "Qof" undosh harflarining ifodalanishi.				
8.1	"G`ayn", "Fa", "Qof" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. Harflarni yod olish.	2		
9-Mavzu "Kof", "Lom", "Mim" undosh harflarining ifodalanishi.				
9.1	"Kof", "Lom", "Mim" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. Harflarni yod olish.	2		

10-Mavzu “Nun”, “Vov”, “Hoyo havvas”, “Yoy” undosh harflarining ifodalanishi.				
10.1	“Nun”, “Vov”, “Hoyohavvas”, “Yoy” undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.Harflarni yod qilish.	2		
11-Mavzu Arab tilida unlilar.				
11.1	Arab tilida unlilar to`g`risida qisqacha ma`lumot.Arab tilida qisqa unlilar va harakatlar. Arab tilida cho`ziq unlilar. Cho`ziq va qisqa unlilar ishtirokida so`zlar yozish.	2		
12-Mavzu Arab tilida urg`u va bo`g`inlar.				
12.1	Arab tilida urg`u va uning ifodalanishi.Arab tilida bo`gin va uning turlari.Tanvinlar va ularning ifodalanishi.	2		
13-Mavzu Arab tilida shamsiy va qamariy harflar.Ikkilangan harflar.				
13.1	Arab tilida shamsiy harflar va ularning ifodalanishi. Arabtilida qamariy harflar va ularning ifodalanishi. Arab tilida ikkilangan undoshlar.	2		
14-Mavzu Arabtilida hamzaning ifodalanishi.				
14.1	Arab tilida hamza undoshi to`g`risida ma`lumot. Qat`iy hamza undoshi va uning ifodalanishi.	2		
14.2	Vaslali hamza undoshi va uning ifodalanishi. Hamza undoshining imlosi.	2		
15-MavzuArabtilida “AL” artikli.				
15.1	Arab tilida “Al” aniqlik artikli.	2		
15.2	“Al” artiklidagi hamzaning ifodalanishi.	2		
16-Mavzu Arab tilida so`z turkumlari.O`zak va noo`zak harflar.				
16.1	Arab tilida so`z turkumlari.Vazn qoliplari.O`zak va noo`zak harflar.	2		
17-Mavzu Otlarda jins kategoriyasi.				
17.1	Otlarda jins kategoriyasi. Muannas va muzzakar kategoriyalarining o`ziga xos xususiyatlari	2		
17.2	Otlarda jins kategoriyasining yasalishi va mashqlar ustida ishlash.	2		
18-Mavzu Arab tilida olmoshlar.				
18.1	Arab tilida olmoshlar to`g`risida umumiy ma`lumot. Arab tilida kishilik olmoshlari.	2		
19-MavzuArabtilidako`rsatisholmoshlari.				
19.1	Arab tilida ko`rsatish olmoshlari. Ko`rsatish olmoshlari bo`yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
20-Mavzu Arab tilida son kategoriyasi.				
20.1	Arab tilida son kategoriyasi.Arab tilida ikkilik son.	2		
20.2	Ot kesimli gap.Mavzular bo`yicha mashqlar ustida	2		

	ishlash.			
21-Mavzu Otlarda ko`plik son.				
21.1	Arab tilida ko`plik son. Arab tilida to`g`ri ko`plik.	2		
21.2	Arab tilida to`g`ri ko`plikning yasalihi.	2		
21.3	To`g`ri ko`plik bo`yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
22-Mavzu Otlarda siniq ko`plik.				
22.1	Otlarda siniq ko`plik to`g`risida ma`lumot. Otlarda siniq ko`plik.	2		
22.2	Siniq ko`plik qoliplari bo`yicha ma`lumot. Mashqlar ustida ishlash.	2		
23-Mavzu Arab tilida sifat.				
23.1	Arab tilida sifat to`g`risida umumiy ma`lumot. Arab tilida asliy sifat.	2		
23.2	Arab tilida asliy sifat vaznlari. Mavzu bo`yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
24-Mavzu Arab tilida nisbiy sifat.				
24.1	Arab tilida nisbiy sifat.	2		
24.2	Arab tilida nisbiy sifat yasalihi. Mavzu bo`yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
25-Mavzu Arab tilida aniqlovchi.				
25.1	Arab tilida aniqlovchi.	2		
25.2	Arab tilida moslashgan aniqlovchi.	2		
25.3	Mavzu bo`yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
26-Mavzu Arab tilida kelishiklar.				
26.1	Arab tilida kelishiklar. So`zlarning kelishikda turlanishi. Matnlar ustida ishlash.	2		
27-Mavzu Arab tilida ikki kelishikli otlar.				
27.1	Arab tilida ikki kelishikli otlar.	2		
27.2	"Fiy g`urfati darsi" matni ustida ishlash.	2		
28-Mavzu Arab tilida ko`makchilar.				
28.1	Arab tilida ko`makchilar. Arab tilida predloglar va ularning turlari.	2		
28.2	Arab tilida predloglar va ularning ishlatilishi.	2		
28.3	Matn va mashqlar ustida ishlash.	2		
29-Mavzu Arab tilida birikma olmoshi.				
29.1	Arab tilida birikma olmoshi.	2		
29.2	Birikma olmoshining otga qo`shilib kelishi.	2		
29.3	"G`ayri" so`zning ishlatilishi. "فِي مَكْتَبَةٍ" matni ustida ishlash.	2		
30-Mavzu Birikma olmoshining ko`makchilarga birikib kelishi				
30.1	Birikma olmoshlarining predloglarga birikib kelishi.	2		
30.2	Mashqlar ustida ishlash.	2		

31-Mavzu Arab tilida gap va uning turlari.				
31.1	Arab tilida gap va uning turlari. So`roq gap.	2		
31.2	Arab tilida ismiy gap. Arab tilida f`el kesimli gap.	2		
32-Mavzu Arab tilida moslashmagan aniqlovchi.				
32.1	Arab tilida moslashmagan aniqlovchi va o`zbek tili bilan qiyosi	2		
32.2	Arab tilida "Izofa" va uning ifodalanishi. Izofa zanjiri.	2		
33-Mavzu Izofaning vazifasi.				
33.1	Izofaning gapdagi vazifasi.	2		
33.2	Matn va mashqlar ustida ishlash.	2		
34-Mavzu "Kana va Laysa" fe'li haqida umumiy				
34.1	"Kana" fe'li to'g'risida umumiy ma'lumot. "Laysa" fe'li to'g'risida umumiy ma'lumot.	2		
34.2	O'tilgan mavzu bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
35-Mavzu Fe'l haqida ma'lumot.				
35.1	Fe'l haqida umumiy ma'lumot. Uch o`zak undoshli fe'llar.	2		
36-Mavzu Arab tilida fe'l boblari. Fe'lining o'tgan zamoni.				
36.1	Arab tilida fe'l boblari. Fe'lining o'tgan zamoni.	2		
36.2	O'timli va o'timsiz fe'llar. "Oila va qarindoshlar" matni ustida ishlash.	2		
37-Mavzu Fe'lining hozirgi kelasi zamoni.				
37.1	Fe'lining hozirgi zamon shakli.	2		
37.2	"Ish kuni" matni ustida ishlash.	2		
38-Mavzu Fe'llarga qo'shiluvchi birikma olmoshlari.				
38.1	Fe'llarga qo'shiluvchi birikma olmoshlari.	2		
38.2	O'tilgan mavzu ustida mashqlar bilan ishlash.	2		
39-Mavzu Gapning uyushiq bo'laklari.				
39.1	Gapning uyushiq bo'laklari. Arab tilida bog'lovchilar.	2		
39.2	"Kutubxonada" matni ustida ishlash.	2		
40-Mavzu Arab tilida to'ldiruvchi.				
40.1	Arab tilida to'ldiruvchi.	2		
40.2	Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
41-Mavzu Arab tilida son.				
41.1	Arab tilida son.	2		
41.2	Arab tilida sanoq son. Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		

42-Mavzu Arab tilida tartib son.				
42.1	Arab tilida tartib son.	2		
42.2	Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
43-Mavzu Arab tilida kun.				
43.1	Arab tilida kun.	2		
43.2	Arab tilida oylar.Arab tilida yillarning ifodalanishi.Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
44-Mavzu Arab tilida fe'l mayllari.				
44.1	Arab tilida fe'l mayllari.	2		
44.2	Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
45-Mavzu Arab tilida sifatdoshlar.				
45.1	Arab tilida sifatdoshlar.	2		
45.2	Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
46-Mavzu Fe'llarning ikkinchi bobi.				
46.1	Arab tilida fe'llarning ikkinchi bobi.	2		
46.2	Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
47-Mavzu Arab tilida fe'llarning uchinchi bobi.				
47.1	Arab tilida fe'llarning uchinchi bobi.	2		
47.2	Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
48-Mavzu Fe'llarning to'rtinchi bobi.				
48.1	Arab tilida fe'llarning to'rtinchi bobi.	2		
48.2	Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
49-Mavzu Arab tilida fe'llarning beshinchi bobi.				
49.1	Arab tilida fe'llarning beshinchi bobi.	2		
49.2	Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
50-Mavzu Arab tilida fe'llarning oltinchi bobi.				
50.1	Arab tilida fe'llarning oltinchi bobi.	2		
50.2	Mavzu bo'yicha matnlar bilan ishlash.	2		
51-Mavzu Fe'llarning yettinchi bobi.				
51.1	Arab tilida fe'llarning yettinchi bobi.	2		
51.2	Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
52-Mavzu Arab tilida sakkizinchi bobi.				
52.1	Arab tilida fe'llarning sakkizinchi bobi.Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		

53-Mavzu Fe'llarning to'qqizinchi bobi.				
53.1	Arab tilida fe'llarning to'qqizinchi bobi.Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
54-Mavzu Arab tilida fe'llarning o'ninchi bobi.				
54.1	Arab tilida fe'llarning o'ninchi bobi.Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
55-Mavzu Arab tilida hol.				
55.1	Arab tilida hol va uning turlari...	2		
55.2	Arab tilida holat holi..Mavzular bo'yicha mashqlar ustida ishlash.	2		
	JAMI	186		

Mustaqil ta'lim tashkil etishning shakli va mazmuni

Talaba mustaqil ta'limning asosiy maqsadi o'qituvchining rahbarligi va nazorati ostida talabada muayyan o'quv ishlarini mustaqil ravishda bajarish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishdir.

Talaba mustaqil ta'limning asosiy vazifalari yangi bilimlarni mustaqil tarzda puxta o'zlasosiy sharq tilini o'zlashtirish, kerakli ma'lumotlarni izlab topish, axborot manba'lari va internet tarmog'idan maqsadli foydalanishdir.

Talaffuz. Magnit tasmlariga yozilgan o'quv matnlarini eshitish va takrorlash. O'tilgan matnlarni o'qib, magnit tasmasiga yozish.

Eshitib tushunish. Magnit tasmasiga o'rtacha tezlikda o'qib yozilgan, notanish so'zlari 15% dan oshmaydigan arab tilidagi matnlarni eshitish va mazmunini ona tilida aytib berish. Tasmaga tushirilgan matnlarni eshitib, qog'ozga tushirish. Arab mamlakatlari radio va televideniyasi orqali berilgan axborotlarni eshitib, mazmunini ona tilida yozish

Eshitib tarjima qilish. Arab tilidagi original radio va televizion dasturlarni jumlama-jumla eshitib, ona tiliga tarjima qilish.O'zbek tilidagi radio va televizion dasturlarni jumlama-jumla eshitib, arab tiliga tarjima qilish. Arab tilidagi axborotlarni eshitib shu onda (sinxron) ona tiliga tarjima qilish. O'zbek tilidagi axborotlarni eshitib, shu onda (sinxron) arab tiliga tarjima qilish.

Kompyuterdan foydalanish. O'zbekcha, arabcha matnlarni kompyuterga kiritish. O'zbekcha, arabcha matnlarni tahrir qilish (tarjimani tuzatish, qisqartirish, qo'shish va h.k.). Matnni printerdan chiqarish uchun uning maketini tayyorlash (shrift turi, satr oralari, uzunligini belgilash va h.k.). Tayyor matnlarni printerdan chiqarish.

Talabalar quyida berilgan mavzular yuzasidan og'zaki va yozma nutq malakasiga ega bo'lishlari kerak. Buning uchun quyidagi mavzularni tavsiya etish mumkin.

Talabaning qiziqish va qobiliyatiga qarab, unga ilmiy xarakterdagi topshiriqlar berish, o'qituvchi bilan xamkorlikda ilmiy maqolalar tayyorlash va chop ettirish mumkin.

Uyga vazifalarni bajarish, qo'shimcha darslik va adabiyotlardan yangi bilimlarni mustaqil o'rganish, kerakli ma'lumotlarni izlash va ularni toppish yo'llarini aniqlash, internet tarmoqlaridan foydalanib ma'lumotlar to'plash va ilmiy izlanishlar olib borish, ilmiy to'garak doirasida yoki mustaqil ravishda ilmiy manbalardan foydalanib ilmiy maqola va ma'ruzalar tayyorlash kabilar talabalarning darsda olgan bilimlarini chuqurlashtiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi. Shuning uchun ham mustaqil ta'limsiz o'quv faoliyati samarali bo'lishi mumkin emas.

“Asosiy o'rganilayotgan til” (Arab tili) fanidan mustaqil ish majmuasi fanning barcha mavzularini qamrab olgan.

“ Asosiy o`rganilayotgan til” (arab tili) fani bo`yicha talabalar mustaqil ta`limining mazmuni va hajmi

N	Mustaqil ta`lim mavzulari.	Berilgan topshiriqlar.	Bajariladigan Muddat.	Hajmi (soatda)
I semester				
1	ا،ب،ت undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to`g`ri talaffuz qilish va harflarning to`g`ri yozilishini o`rganish.	Sentabr	4
2	ث،ج،ح undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to`g`ri talaffuz qilish va harflarning to`g`ri yozilishini o`rganish.	Sentabr	4
3	د،ذ،خ undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to`g`ri talaffuz qilish va harflarning to`g`ri yozilishini o`rganish.	Sentabr	4
4	س،ز،ر undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to`g`ri talaffuz qilish va harflarning to`g`ri yozilishini o`rganish.	Sentabr	4
5	ش،ص،ض undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to`g`ri talaffuz qilish va harflarning to`g`ri yozilishini o`rganish.	Sentabr	4
6	ط،ظ،ع undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to`g`ri talaffuz qilish va harflarning to`g`ri yozilishini o`rganish.	Noyabr	4
7	غ،ف،ق undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to`g`ri talaffuz qilish va harflarning to`g`ri yozilishini o`rganish.	Noyabr	4
8	ك،ل،م undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to`g`ri talaffuz qilish va harflarning to`g`ri yozilishini o`rganish.	Noyabr	4
9	ن،و،ه،ى undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to`g`ri talaffuz qilish va harflarning to`g`ri yozilishini o`rganish.	Noyabr	4
10	Arab tilida unlilar to`g`risida ma`lumot. Cho`ziq unlilar , qisqa unlilar va harakatlar.	Berilgan mavzuni chuqur o`rganishi uchun misollar va mashqlar ustida ishlash.	Noyabr	4
11	Arab tilida urg`u va uning ifodalanishi, bo`gin va uning turlari, tanvinlar va ularning ifodalanishi.	Urg`u va bo`g`inning to`laqonli tushunilishi uchun mustaqil tarzda misollar ustida ishlashni ta`minlash.	Noyabr	4
12	Arab tilida shamsiy va qamariy	Berilgan mavzuni chuqur o`rganishi uchun misollar va	Dekabr	4

	harflar.Ikkilangan undoshlar va tashdid.	mashqlar ustida ishlash.		
13	Arab tilida hamzaning ifodalanishi,qat'iy hamza undoshi va uning ifodalanishi, vaslali hamza undoshi va uning ifodalanishi va hamza undoshining imlosi.	Berilgan mavzuni chuqur o`rganishi uchun misollar va mashqlar ustida ishlash.	Dekabr	4
14	Arab tilida "AL" aniqlik artikli, "Al" aniqlik artikli. "ال التَّعْرِيفِ", "Al" artiklidagi hamzaning ifodalanishi.	Berilgan mavzuni chuqur o`rganishi uchun misollar va mashqlar ustida ishlash.	Dekabr	4
15	Arab tilida so`z turkumlari, o`zak va noo`zak harflar va vazn qoliplari.	Berilgan mavzuni chuqur o`rganishi uchun misollar va mashqlar ustida ishlash.	Dekabr	4
16	Otlarda jins kategoriyasi "مذكر و مؤنث", otlarda jins kategoriyasining yasalihi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Dekabr	4
17	Arab tilida olmoshlar to`g`risida umumiy ma'lumot, arab tilida kishilik olmoshlari, arab tilida ajratuvchi olmoshlari.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Dekabr	4
18	Arab tilida ko`rsatish olmoshlari. "اسم الإشارة"	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Yanvar	4
19	Arab tilida son kategoriyasi. Arab tilida ikkilik son. Ot kesimli gap va uning tuzilishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Yanvar	4
20	Arab tilida ko`plik son. Arab tilida to`g`ri ko`plik va to`g`ri ko`plikning yasalihi,	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Yanvar	4
21	Otlarda siniq ko`plik to`g`risida ma'lumot va otlarda siniq ko`plik, siniq ko`plik qoliplari .	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Yanvar	4
22	Arab tilida sifat to`g`risida umumiy ma'lumot.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar	Yanvar	4

	Arab tilida asliy sifat.	ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.		
23	Arab tilida nisbiy sifat va nisbiy sifat yasalishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Yanvar	4
24	Arab tilida aniqlovchi. Arab tilida moslashgan aniqlovch.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral	4
25	Arab tilida kelishiklar va so`zlarning kelishikda turlanishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral	4
26	Arab tilida ko`makchilar. Arab tilida predloglar va ularning turlari. "حَرْفُ الْجَرِّ" Arab tilida predloglar va ularning ishlatilishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral	4
27	Arab tilida birikma olmoshi. Birikma olmoshining otga qo`shilib kelishi. "غَيْر" so`zning ishlatilishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral	4
28	Birikma olmoshining ko`makchilarga birikib kelishi, birikma olmoshlarining predloglarga birikib kelishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral	4
29	Arab tilida gap va uning turlari, so`roq gap, Arab tilida ismiy gap. Arab tilida f`el kesimli gap.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral	4
30	Arab tilida moslashmagan aniqlovchi, arab tilida "Izofa" va uning ifodalanishi. Izofa zanjiri.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral	2
JAMI				118
II semester				
31	Izofaning gapdagi vazifasi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Mart	4

32	“كَانَ” fe’li to’g’risida va “لَيْسَ” fe’li to’g’risida umumiy ma’lumot.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo’shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Mart	4
33	Fe’l haqida umumiy ma’lumot va uch o’zak undoshli fe’llar.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo’shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Mart	4
34	Arab tilida fe’l boblari. Fe’lning o’tgan zamon. O’timli va o’timsiz fe’llar.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo’shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Mart	4
35	Arab tilida hozirgi-kelasi zamon.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo’shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Mart	4
36	Fe’llarga qo’shiluvchi birikma olmoshlari	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo’shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Mart	4
37	Gapning uyushiq bo’laklari. Arab tilida bog’lovchilar.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo’shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Aprel	4
38	Arab tilida to’ldiruvchi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo’shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Aprel	6
39	Arab tilida son. "أَسْمُ الْعَدُوِّ" Arab tilida sanoq son.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo’shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Aprel	6
40	Arab tilida fe’l mayllari.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo’shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Aprel	6
41	Fe’l kesimli gaplar va ularning tez aniqlanish ko’nikmasini hosil qilish va to’ldiruvchi va uning gaplarda kelish xususiyatlarini o’rgatish.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo’shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Aprel	6
42	Uyushiq gap bo’laklari va fe’liy jumalalarda	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo’shimcha kitoblardan	Aprel	6

	bosh bo`laklarning uyushib kelishini o`rgatish.	notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.		
43	Fe'ning arab tilidagi o`rmini va ahamiyati uqtirish, uning zamonlarda tuslash xususiyatlarini o`rgatish	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	May	6
44	Talabalarda harflarni to`g`ri talaffuz qilish ko`nikmalarini tarbiyalash, harflarni talaffuz qilganda muayyan qoidalarga amal qilishga o`rgatish, harflar ishtirokida berilgan so`zlarni tez va to`g`ri talaffuz qilishlariga erishish.	Harflarni talaffuz qilganda qoidaga asosan talaffuz qilishini o`rgatish, talaffuz jihatidan bir-biriga yaqin harflar o`rtasidagi farqni farqlashga, ko`proq eshitish ko`nikmasini hosil qilishlarni o`rgatish.	May	6
45	Hamza tovushi, aniqlik belgisi "-al", shamsiy va qamariy harflarining yozuvdagi o`rinlarini belgilashga o`rgatish	Berilgan hamzalik so`zlardan qat'iy va vaslali so`zlarni ajratib yozish; shamsiy va qamariy harflari bilan boshlangan so`zlarga "-al" qo`shish	May	6
46	Arabcha matnlarni to`g`ri o`qish va tarjima qilishda predloglarning ahamiyatini uqtirish; pauzal o`qish qoidalarini o`rgatish	"حَاسَةُ السَّمْعِ" matnidagi predloglarning tarjimasida uning o`rniga to`g`ri e'tibor qilib, matndagi so`zlarning pazali o`qilishini ham o`rganish.	May	6
47	Arab tilidagi so`zlarni lug`atdan topishda malaka va ko`nikmalarni shakllantirish, so`z turkumlarini amalda qo`llay bilish malakasini hosil qilish	Matndagi so`zlarning asl o`zagini topish va noo`zak harflarni aniqlash; berilgan tarqatma materialdagi so`zlarni 3 turkumga bo`lib chiqish	May	6
48	Arab tilidagi kishilik va ko`rsatish olmoshlarining gaplardagi o`rni, tarjimasini to`g`ri qilish va ularning matnlarda kelish qoidalariga o`rgatish va ularni qo`llashni o`rgatish.	"فِي عُرْفَةٍ دَرَسٍ" matning tarjimasida ishlash va matndagi olmoshlarning tarjimasida va o`qilishiga ahamiyat berish.	May	6
49	Arab tilida ko`plik, to`g`ri ko`plik va siniq ko`pliklarning bir-biridan farqi va siniq ko`plikning qoliplari ustida ikop'proq ishlash	Matnlarda kelgan so`zlarning to`g`ri va siniq ko`pligini tezroq toppish uchun ular ustida ko`proq ishlash.	Iyun	6

	va takrorlashni o`rgatish.			
50	Fe'l kesimli gaplar va ularning tez aniqlanish ko'nikmasini hosil qilish va to'ldiruvchi va uning gaplarda kelish xususiyatlarini o`rgatish.	امس matnidagi fe'l kesimli gaplarni aniqlash va to'ldiruvchilarni toppish shu qoliplardagi gaplar tuzish tuzilgan gap tarkibida f'el kesimli gap va to'ldiruvchilar ishtirok etishi.	Iyun	6
51	Uyushiq gap bo'laklari va fe'liy jumalalarda bosh bo'laklarning uyushib kelishini o`rgatish.	يوم العمل matnidagi uyushiq bo'laklarni toppish va ular ustida talaba mustaqil ishlashini tashkil etish.	Iyun	6
52	Fe'ling arab tilidagi o`rnini va ahamiyati uqtirish, uning zamonlarda tushlash xususiyatlarini o`rgatish	“ رحلة الى القرية ” matnidagi fe'llarning zamonlarini aniqlash va ular yordamida fe'liy jumalalar tuzish	Iyun	6
JAMI				118

Dasturning informasion uslubiy ta'minoti:

Mazkur fanni o`qitish jarayonida ta'limning zamonaviy metodlari, pedagogik va axbarot-kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilishi nazarda tutilgan.

- Arab tili grammatikasiga oid bo'lgan ma'ruza darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezintasion va elektron didaktik texnologiyalaridan foydalanish.
- Mavzular yuzasidan aqliy xujum, guruxli fikrlash, charxpalak, zinama-zina, blis so'rov kabi yangi texnologiyalardan foydalanish.

" Asosiy o`rganilayotgan til" (arab tili) fanidan talabalar bilimini baholashning texnologik xaritasi.

Ta'lim yo`nalishi: Filologiya va tillarni o`qitish (arab tili bo'yicha)

O`quv shakli: Kunduzgi

Kurs: I Arab

Semestr: I-II

Jami o`quv yuklamasi: 528

Ma'ruza mashg'ulotlari: 106 (54+52)

Amaliy mashg'ulotlar: 186 (94+92)

Mustaqil ta'lim: 236

Semestr lar №	Mavzular tartib raqami	O'quv yuklamasi						Baholash turi	Baholash shakli	Ball		Muddati
		Musta-	Ma'ruza	Amaliyot	Labarat.	Seminar	Jami			Maks.	Sar.	
I	1-134	60	28	46	-	-	134	Jb	Og'zaki	20	11.0	Dekabr
	135-264	58	26	46	-	-	130	Jb	Og'zaki	20	11.0	Fevral

	1-264	118	54	92	-	-	264	Ob	Yozma	30	16,5	Fevral
	1-264	118	54	92	-	-	264	JB+ Ob		70	39	Fevral
	1-264	118	54	92	-	-	264	Yab	Yozma	30	16,5	Fevral
	1-264	118	54	92	-	-	264	JB+ Ob+ Yab		100	55	Fevral
I	1-264	118	54	92	-	-	264					
Semestr lar №	Mavzular tartib raqami	O'quv yuklamasi						Baholash turi	Baholash shakli	Ball		Muddati
		Mustaqil	Ma'ruza	Amaliyot	Labarat.	Seminar	Jami			Maks.	Sar.	
II	1-134	60	26	48	-	-	134	Jb	Og'zaki	20	11.0	Aprel
	135-264	58	26	46	-	-	130	Jb	Og'zaki	20	11.0	Iyun
	1-264	118	52	94	-	-	264	Ob	Yozma	30	16,5	Iyun
	1-264	118	52	94	-	-	264	JB+ Ob		70	38,6	Iyun
	1-264	118	52	94	-	-	264	Yab	Yozma	30	16,5	Iyun
	1-264	118	52	94	-	-	264	JB+ Ob+ Yab		100	55	Iyun
II	1-264	118	52	94	-	-	264					

Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili) fanlaridan talabalar bilimni reyting tizimi asosida baholash mezonlari.

Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili) fanlari bo'yicha reyting jadvallari, nazorat turi, shakli, soni hamda har bir nazoratga ajratilgan maksimal ball, shuningdek joriy va oraliq nazoratlarining saralash ballari haqidagi ma'lumotlar fan bo'yicha birinchi mashg'ulotda talabalarga e'lon qilinadi.

Fan bo'yicha talabalarining bilim saviyasi va o'zlashtirish darajasining Davlat ta'lim standartlariga muvofiqligini ta'minlash uchun quyidagi nazorat turlari o'tkaziladi:

- **Joriy nazorat (JN)** - talabaning fan mavzulari bo'yicha bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baholash usuli. Joriy nazorat fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda amaliy mashg'ulotlarda og'zaki so'rov, test o'tkazish, suhbat, nazorat ishi, kollektivum, uy vazifalarini tekshirish va shu kabi boshqa shakllarda o'tkazilishi mumkin;

- **Oraliq nazorat (ON)** - semestr davomida o'quv dasturining tegishli (fanlarning bir necha mavzularini o'z ichiga olgan) bo'limi tugallangandan keyin talabaning nazariy bilim va amaliy ko'nikma darajasini aniqlash va baholash usuli. Oraliq nazorat bir semestrda bir marta o'tkaziladi va shakli yozma o'quv faniga ajratilgan umumiy soatlar hajmidan kelib chiqqan holda belgilanadi;

- **Yakuniy nazorat (YaN)** - semestr yakunida muayyan fan bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni talabalar tomonidan o'zlashtirish darajasini baholash usuli. Yakuniy nazorat asosan tayanch tushuncha va iboralarga asoslangan "Yozma ishi" shaklida o'tkaziladi.

ON o'tkazish jarayoni kafedra mudiri tomonidan tuzilgan komissiya ishtirokida muntazam ravishda o'rganib boriladi va uni o'tkazish tartiblari buzilgan hollarda, ON natijalari bekor qilinishi mumkin. Bunday hollarda ON qayta o'tkaziladi.

Oliy ta'lim muassasasi rahbarining buyrug'i bilan ichki nazorat va monitoring bo'limi rahbarligida tuzilgan komissiya ishtirokida YaN ni o'tkazish jarayoni muntazam ravishda o'rganib boriladi va uni o'tkazish tartiblari buzilgan hollarda, YaN natijalari bekor qilinishi mumkin. Bunday hollarda YaN qayta o'tkaziladi.

Talabaniing bilim saviyasi, ko'nikma va malakalarini nazorat qilishning reyting tizimi asosida talabaniing fan bo'yicha o'zlashtirish darajasi ballar orqali ifodalanadi.

Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili) fanlari bo'yicha talabalarning semestr davomidagi o'zlashtirish ko'rsatkichi 100 ballik tizimda baholanadi.

Ushbu 100 ball baholash turlari bo'yicha quyidagicha taqsimlanadi:

Ya.N.-30 ball, qolgan 70 ball esa J.N.-40 ball va O.N.-30 ball qilib taqsimlanadi.

Ball	Baho	Talabalarning bilim darajasi
86-100	A'lo	“Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili)” fani mavzulari bo'yicha asosli va dalilli xulosa va qaror qabul qilish. Ismlar, fe'l va uning boblari, hol va uning turlari, qo'shma gap va uning turlari haqida keng bilimga ega bo'lish, soha bo'yicha ijodiy fikrlay olish. Mustaqil mushohada yurita olish. “Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili)” fanini o'qish jarayonida olgan bilimlarini amalda qo'llay olish. Fanga doir barcha atamalarining mohiyatini batafsil tushuntirish.
71-85	Yaxshi	“Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili)” fani mavzulari bo'yicha xulosa va qaror qabul qilish. Ismlar, fe'l va uning boblari, hol va uning turlari, qo'shma gap va uning turlari haqida umumiy bilimga ega bo'lish. Ma'lum bir kamchliklarga yo'l qo'ysa-da mustaqil mushohada yurita olish. “Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili)” fanini o'qish jarayonida olgan bilimlarini amalda qisman qo'llay olish. Fanga doir asosiy atamalarining mohiyatini umumiy planda tushuntirish.
55-70	Qoniqarli	“Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili)” fani mavzulari bo'yicha yuzaki ma'lumotga ega bo'lish. Ismlar, fe'l va uning boblari, hol va uning turlari, qo'shma gap va uning turlari haqida ayrim tushunchalarni bilish. Fanga doir ayrim atamalarining mohiyatini qiyinchilik bilan tushuntirish.
0-54	Qoniqarsiz	“Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili)” fani bo'yicha aniq tasavvurga ega bo'lmaslik. Fanga doir atamalarni bilmaslik.

Fan bo'yicha saralash bali 55 ballni tashkil etadi. Talabaniing saralash balidan past bo'lgan o'zlashtirishi reyting daftarchasida qayd etilmaydi.

- Talabalarning o'quv fani bo'yicha mustaqil ta'lim joriy, oraliq va yakuniy nazoratlar jarayonida tegishli topshiriqlarni bajarishi va unga ajratilgan ballardan kelib chiqqan holda baholanadi.

- Talabaniing fan bo'yicha reytingi quyidagicha aniqlanadi: **RqV*O'/100**

buerda: **V**- semestrda fanga ajratilgan umumiy o'quv yuklamasi (soatlarda); **O'**- fan bo'yicha o'zlashtirish darajasi (ballarda).

- Fan bo'yicha joriy va oraliq nazoratlarga ajratilgan umumiy ballning 55 foizi saralash ball hisoblanib, ushbu foizdan kam ball to'plagan talaba yakuniy nazoratga kiritilmaydi.

- Joriy **JN** va oraliq **ON** turlari bo'yicha 55 ball va undan yuqori bali to'plagan talaba fanni o'zlashtirgan deb hisoblanadi va ushbu fan bo'yicha yakuniy nazoratga kirmasligiga yo'l qo'yiladi.

- Talabaniing semestr davomida fan bo'yicha to'plagan umumiy bali har bir nazorat turidan belgilangan qoidalarga muvofiq to'plagan ballari yig'indisiga teng.

• **ON** va **YaN** turlari kalendar tematik rejaga muvofiq dekanat tomonidan tuzilgan reyting nazorat jadvallari asosida o'tkaziladi. **YaN** semestrning oxirgi 2 haftasi mobaynida o'tkaziladi.

• **JN** va **ON** nazoratlarda saralash balidan kam ball to'plagan va uzrli sabablarga ko'ra nazoratlarda qatnasha olmagan talabaga qayta topshirish uchun, navbatdagi shu nazorat turigacha, so'nggi joriy va oraliq nazoratlar uchun esa yakuniy nazoratgacha bo'lgan muddat beriladi.

• Talabaning semestrda **JN** va **ON** turlari bo'yicha to'plagan ballari ushbu nazorat turlari umumiy balining 55 foizidan kam bo'lsa yoki semester yakuniy joriy, oraliq va yakuniy nazorat turlari bo'yicha to'plagan ballari yig'indisi 55 balidan kam bo'lsa, u akademik qarzdor deb hisoblanadi.

• Talaba nazorat natijalaridan norozi bo'lsa, fan bo'yicha nazorat turi natijalari e'lon qilingan vaqtdan boshlab bir kun mobaynida fakultet dekaniga ariza bilan murojaat etishi mumkin. Bunday holda fakultet dekanining taqdimnomasiga ko'ra rektor buyrug'i bilan 3 (uch) a'zodan kam bo'lmagan tarkibda apellyatsiya komissiyasi tashkil etiladi.

• Apellyatsiya komissiyasi talabalarning arizalarini ko'rib chiqib, shu kunning o'zida xulosasini bildiradi.

• Baholashning o'rnatilgan talablar asosida belgilangan muddatlarda o'tkazilishi hamda rasmiylashtirilishi fakultet dekani, kafedra mudiri, o'quv-uslubiy boshqarma hamda ichki nazorat va monitoring bo'limi tomonidan nazorat qilinadi.

Joriy baholash uchun quyidagi so'rov turlarini belgilash mumkin (so'rov uchun materiallar kafedrada ko'rib chiqilgan va tasdiqlangan):

1. Matn bilan ishlash

- tez va ifodali o'qish;
- to'g'ri talaffuz qilish;
- leksika va iboralarni o'zlashtirish;
- eshitib tushunish;
- to'g'ri tarjima qilish.

2. Grammatik mavzuni o'zlashtirish

- mavzuni konspekt qilish;
- mavzu yuzasidan savollarga javob berish;
- auditoriyaga tushuntirib berish.

3. Savol-javob va interfaol o'yinlar

- aqliy hujum
- klaster
- keys-stadi
- ZXU
- blis-so'rov
- charxpalak va b.

4. Bayon

- og'zaki bayon qilish;
- yozma bayon qilish.

Izoh: Joriy nazoratni baholash uchun belgilangan 40 ballning hamda oraliq nazoratni baholash uchun ajratilgan 30 ballning yarmisi (taxminan 50 foizi) mustaqil ta'limni baholashga ajratiladi. Jadvallarning birinchi ustunida faqat auditoriyadagi joriy nazoratni baholash uchun har haftalik ballar ko'rsatilgan. Ballarning qolgan qismi ($\approx 50\%$) mustaqil ta'limni baholash uchun reyting ishlanmasida aks ettirilgan.

Talabalar JN dan to'playdigan ballarning namunaviy mezonlari

N	Ko'rsatgichlar	JN ballari		
		maks	1-JN	2-JN

1.	Darslarga qatnashganlik va o`zlashtirishi darajasi. Amaliy mashg`ulotlardagi faolligi, amaliy mashg`ulot daftarlarining yuritilishi va holati	20	0-10	0-10
2.	Mustaqil ta'lim topshiriqlarining o`z vaqtida va sifatli bajarilishi. Mavzular bo'yicha uy vazifalarini bajarilish va o`zlashtirishi darajasi.	10	0-10	0-10
JAMI JN BALLARI		40	20	20

Asosiy o`rganilayotgan til fanidan kunlik baholash mezonlari

Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) 1-kurs	ajratilgan amaliy soat	O`tiladigan dars soni	Ajratilgan ball	0-54 ball uchun		55-70 ball uchun		71-85 ball uchun		86-100 ball uchun	
Joriy nazorat 1	46	23	10	0,11	0,24	0,24	0,3	0,31	0,37	0,37	0,44
Joriy nazorat 2	46	23	10	0,11	0,24	0,24	0,3	0,31	0,37	0,37	0,44
Mustaqil ta'lim 1 JN uchun	60	30	10	0,08	0,18	0,18	0,23	0,24	0,28	0,29	0,33
Mustaqil ta'lim 2 JN uchun	58	29	10	0,09	0,19	0,19	0,24	0,24	0,29	0,29	0,34
Joriy nazorat 1	48	24	10	0,1	0,23	0,23	0,29	0,3	0,35	0,36	0,42
Joriy nazorat 2	46	23	10	0,11	0,24	0,24	0,3	0,31	0,37	0,37	0,44
Mustaqil ta'lim 1 JN uchun	60	30	10	0,08	0,18	0,18	0,23	0,24	0,28	0,29	0,33
Mustaqil ta'lim 2 JN uchun	58	29	10	0,09	0,19	0,19	0,24	0,25	0,29	0,29	0,35

Oraliq nazoratini baholash mezonlari (30 ball*)

Bir semestr davomida bir marta rejada tasdiqlangan haftalarda o`tkazilib, yozma, og`zaki va test asosida bo`lib o`tadi. Bu oraliq nazorat uchun quyidagi so`rov turlarini qo`llash mumkin:

1. Yozma ish

- grammatik mavzuni yoritish;
- Arab tilidagi 5-10 ta jumlani o`zbek tiliga va o`zbek tilidagi 5-10 ta jumlani arab tiliga tarjima qilish.

2. Og`zaki so`rov

- grammatik mavzuni topshirish;
- leksika va iboralarni topshirish hamda ma'lum matnni tarjima qilish.

3. Test

- 10-20 savollardan iborat test yechish.

Oraliq nazorat turi uchun ajratilgan maksimal ball – 30 ball.

ORALIQ BAHOLASH

T/r	Baholash mezonlari	Ajratilgan ball	OB	Jami
1.	Fanning ON uchun belgilangan bo'limlari bo'yicha nazariy bilimlarning talabalar tomonidan to'liq o'zlashtirilganligi	10	10	10
2.	Qo'yilgan savollarga berilgan javoblarning ilmiy asoslanganligi hamda olingan nazariy bilimlarni misollar orqali isbotlash ko'nikmasining shakllanganligi	10	10	10
3.	Talabaning o'tilgan fan bo'yicha mustaqil fikrlash qobiliyatini namoyon etishi	10	10	10
	Jami:	30	30	30

Yakuniy nazoratni baholash mezonlari (30 ball)

Yakuniy baholash semestr oxirida bir marta o'tkazilib, yozma yoki og'zaki ko'rinishida bo'ladi hamda quyidagi so'rov turlarini o'z ichiga oladi:

1. Ikki tomonlama tarjima.

- O'zbek /arab tilidan arab /o'zbek tiliga tarjima
- grammatik mavzuga oid
- leksikaga oid

2. Tanish leksikaga oid notanish matn bilan ishlash.

- yozma tarjima qilish
- mavzuga oid savollar (yoki dialog) tuzish
- grammatik tahlil qilish va sharhlash

Matnning taxminiy hajmi quyidagicha bo'lishi mumkin:

- 500 – 600 belgi

3. Diktant. (orfografik, grammatik, stilistik qoidalar hamda frazeologik yoki leksik birliklari yuzasidan)

4. Test. (test savollari talabaning nazariy va amaliy bilimlarini tekshirishda qo'llaniladi va mavzularning hajmidan kelib chiqqan holda 15 yoki 30 savollardan iborat bo'ladi.)

Izoh: Har bir o'qituvchi o'tilayotgan mavzular xususiyatlaridan hamda guruhdagi o'zlashtirish ko'rsatkichlaridan kelib chiqqan holda, yakuniy nazorat uchun belgilangan 30 ball doirasida mazkur so'rovlarga turlicha yondoshishi va ballarni taqsimlashiga ruxsat etiladi.

YAKUNIY BAHOLASH

1.	Talabaning olingan nazariy bilimlarni to'la o'zlashtirganligi	10	10	10
2.	Talaba tomonidan berilgan javoblarning aniq va lo'nda holda ilmiy jihatdan asoslanganligi	10	10	10
3.	Asosiy va qo'shimcha adabiyotlarda berilgan fikrlarni mustaqil yoritish darajasining yuqoriligi	10	10	10
	Jami:	30	30	30
	Hammasi: 40+30+30 q	100	100	100

Yakuniy nazoratda “Yozma ish”larni baholash mezonlari

Yakuniy nazorat “Yozma ish” shaklida amalga oshirilganda, sinov ko‘p variantli usulda o‘tkaziladi. har bir variant 3 ta nazariy savol iborat. Nazariy savollar fan bo‘yicha tayanch so‘z va iboralar asosida tuzilgan bo‘lib, fanning barcha mavzularini o‘z ichiga qamrab olgan.

Har bir nazariy savolga yozilgan javoblar bo‘yicha o‘zlashtirish ko‘rsatkichi 0-10 ball oralig‘ida baholanadi.. Talaba maksimal 30 ball to‘plashi mumkin.

Yakuniy va oraliq nazoratlarda baholash mezonlari

Ball	Talabani bilim, ko‘nikma, fikrlash darajasi
YaN/ON 30-29	Talaba fanning mohiyati va filologiyadagi o‘rnini, o‘tilgan materialni chuqur tushunadi, savolga aniq va to‘liq javob beradi, faktlarga to‘g‘ri baxo beradi, mustaqil fikrlay oladi, xulosalarni asoslay olish qobiliyatiga ega, javobda mantiqiy ketma-ketlikka amal qiladi, masalani xal qilishga ijodiy yondasha oladi, amaliy topshiriqlarni to‘g‘ri va o‘ziga xos usullarda xal qila oladi, to‘g‘ri xulosa chiqaradi.
28	Talaba o‘tilgan materialni chuqur tushunadi, savolga to‘liq javob beradi, lekin ayrim noaniqliklarga yo‘l qo‘yadi, faktlarga to‘g‘ri baho bera oladi, mustaqil fikrlash va xulosalarni asoslay olish qobiliyatiga ega, javobda mantiqiy ketma-ketlikka amal qiladi, masalani xal qilishga umuman ijodiy yondasha oladi, amaliy topshiriqlarni to‘g‘ri xal qiladi, lekin xulosalarda ba’zi noaniqliklarga yo‘l qo‘yadi.
27-26	Talaba o‘tilgan materialni va uning mohiyatini ancha chuqur tushunadi, savolga to‘liq javob beradi. Lekin umumiy xarakterdagi ayrim noaniqliklarga yo‘l qo‘yadi, faktlarga to‘g‘ri baho bera oladi, mustaqil fikrlash va xulosalarni asoslash qobiliyati bor, javobda mantiqiy ketma-ketlikka amal qiladi, masalani hal qilishga umuman ijodiy yondasha oladi, amaliy topshiriqlarni umuman to‘g‘ri xal qila oladi, lekin xulosalarda noaniqliklar uchraydi.
25-24	Talaba o‘tilgan materialni va uning mohiyatini juda yaxshi tushunadi, savolga umuman to‘liq javob beradi, lekin ayrim noaniqliklarga yo‘l qo‘yadi, faktlarga to‘g‘ri baho bera oladi, mustaqil fikrlay oladi, lekin bazi xulosalarni to‘liq asoslab bera olmaydi, masalani hal qilishga umuman ijodiy yondasha oladi, amaliy topshiriqlarni biroz qiyinchilik bilan, lekin umuman to‘g‘ri xal qiladi, xulosalarda noaniqliklar uchraydi.
23-21	Talaba o‘tilgan materialni va uning filologiyadagi ahamiyatini yaxshi tushunadi, savollarga to‘liq javob beradi, lekin bazi umumiy xarakterdagi xatoliklarga yo‘l ko‘yadi, faktlarga baho berishda biroz qiynaladi, umuman mustaqil fikrlay oladi, lekin ayrim xulosalarni asoslab bera olmaydi, masalani xal qilishga ancha ijodiy yondashadi, amaliy topshiriqlarni xal qilishda ayrim umumiy xarakterdagi xatoliklarga yo‘l qo‘yadi, xulosalarida noaniqliklar uchraydi.
20-17	Talaba o‘tilgan materialni va uning ahamiyatini tushunadi, savollarga ancha aniq va to‘liq javob beradi, lekin ayrim xatoliklarga yo‘l ko‘yadi, ayrim faktlarni shunchaki yodlab olganligi sezilib turadi, ayrim xulosalarni to‘g‘ri asoslab bera olmaydi, masalani xal qilishga ijodiy yondashish sezilmaydi, amaliy topshiriqlarni xal qilishda ayrim xatoliklarga yo‘l ko‘yadi, xulosalarida noaniqliklar uchraydi.
16-13	Talaba o‘tilgan materialni umuman biladi. Savollarga aniq va to‘liq javob berishga harakat qiladi, lekin ayrim jiddiy xatoliklarga yo‘l ko‘yadi, qator faktlarni shunchaki yodlab olganligi seziladi, xulosalarni asoslashda qiynaladi, ijodiy yondashish sezilmaydi, amaliy topshiriqlarni umuman xal qiladi, ba’zi jiddiy xatoliklarga yo‘l qo‘yadi.
12-11	Talaba o‘tilgan materialni umuman biladi, aniq javob berishga harakat qiladi, lekin javobda jiddiy kamchiliklar bor, mulohaza yuritishda xatoliklarga yo‘l qo‘yadi, faktlarni asosan shunchaki yodlaganligi seziladi, ayrim xulosalarni asoslab bera olmaydi va masalani xal qilishga ijodiy yondasha olmaydi, amaliy topshiriqlarni

	qiynalib bo'lsada hal qiladi, lekin jiddiy xatoliklarga yo'l qo'yadi.
10-7	Talaba o'tilgan materialni qisman biladi. Javobda jiddiy kamchiliklarga yo'l qo'yadi, faktlarni baholab bera olmaydi, xulosalarni asoslashda qiynaladi, ijodiy yondasha olmaydi, amaliy topshiriqlarni xal qilishda qiynaladi yoki xal qila olmaydi.
6-5	Talaba o'tilgan material haqida qisman tasavvurga ega, material yaxshi o'zlashtirilmagan, bilgan narsasini ham faqat yodlaganligi sezilib turadi, faktlarga baho bera olmaydi, amaliy topshiriqlarni deyarli hal qila olmaydi.
4-2	Talaba o'tilgan material xaqida juda kam tasavvurga ega, ayrim faktlarni uzuk-yuluq bilishi mumkin, amaliy topshiriqlarni xal qila olmaydi, jiddiy qo'pol xatoliklarga yo'l qo'yadi.
1	Talaba material bo'yicha deyarli hech narsa bilmaydi, juda kam tasavvurga ega yoki umuman tasavvurga ega emas.

Asosiy o'rganilayotgan til (Arab tili) bo'yicha bilim va ko'nikmalar baholananganda, talaba quyidagi talablarga javob berishi kerak:

86-100 ball "a'lo"	
O'qish:	ifodali va ravon o'qiydi
Tarjima qilish:	to'g'ri tarjima qiladi
Tushunish:	eshitganini to'liq tushunadi
Gapirish:	lug'at boyligi mavjud, ravon va grammatikaning qoidalariga rioya qilib gapiradi
Qo'llash:	leksik va grammatik bilimlarni to'la va to'g'ri qo'llaydi, ijodiy yondashadi va mantiqan mushohada qiladi
Ishlash:	o'z bilim va ko'nikmalarini mustahkamlashda mustaqil ishlaydi
71-85 ball "yaxshi"	
O'qish:	o'qiydi, biroq talaffuzida xato qiladi
Tarjima qilish:	juz'iy xato bilan tarjima qiladi
Tushunish:	eshitganini tushunadi
Gapirish:	lug'ati o'tilgan mavzular doirasida, juz'iy xatolar bilan gapiradi, ayrim stilistik xatolarga qilishi mumkin
Qo'llash:	leksik va grammatik bilimlarini qo'llaydi, lekin to'laligicha ijodiy yondashmaydi va mushohada qilmaydi
Ishlash:	mustaqil fikrlaydi, lekin ba'zi talablarga javob bera olmaydi
55-70 ball "qoniqarli"	
O'qish:	o'rta tezlikda o'qiydi, talaffuzda bir qator xatolar qiladi
Tarjima qilish:	matnning umumiy ma'nosini chiqarib berishi mumkin
Tushunish:	eshitganini qisman tushunadi
Gapirish:	xatolar bilan gapiradi, fikrini mantiqan bir-biriga ulolmay, ifodalashda qiynaladi
Qo'llash:	leksik va grammatik bilimlarni yetarlicha qo'llay olmaydi
Ishlash:	mustaqil ishlay olmaydi
0-54 ball "qoniqarsiz"	
O'qish:	har bir so'z talaffuzida xato qiladi yoki umuman o'qiy olmaydi
Tarjima qilish:	tarjimasi xato yoki tarjima qila olmaydi
Tushunish:	eshitganini tushunmaydi
Gapirish:	gapira olmaydi
Qo'llash:	dars jarayonida faoliyat va tashabbus ko'rsatmaydi, fanga qiziqishi yo'q

Asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar

1. Ibroximov N.I., YUsupov M. Arab tili grammatikasi. T., 1997. 1-jild
2. Ibroximov N.I., YUsupov M. Arab tili grammatikasi. T., 2004. 2-jild
3. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
4. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
5. Kovtonyuk V.V. «Arabskiy yazık. Posobie po rechevoy praktike». M. 2002
6. Lebedev V.G. CHureva L.S. «Prakticheskiy kurs arabskogo literaturnogo yazıka». I-Ichaste. M.2005
7. Talabov E.T. Arab tili darsligi. T., 1994.
8. Xalidov B.Z. «Uchebnik arabskogo yazika» T., 1997.

Qo'shimcha adabiyotlar

24. Ashixmina N.P., Fateeva I.G., Djamalova S.V. Sbornik kontrolnykh rabot i testovyx zadaniy po arabskomu yazıku dlya studentov I-II kursov TashGIV. T., 2002.
25. Ashixmina N.P., Alimdjanova Z.N. Al Biruni –prosvetitel Vostoka TashGIV. T., 2003.
26. Gabuchan G.M., Suxina T.I., Fomichyov V.D. Leksicheskiy minimum dlya nachalnogo etapa izucheniya arabskogo yazıka. Pod redaksiyey A.V. Germanovicha. 1997.
27. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitelno-istoricheskoy osvechenii. M., 2001.
28. Ibrohimov B. O'zbekcha-arabcha so'zlashgich. T., 1994.
29. Ibrohimov N., Xasanov B., Musaev O., Ibrohimov B. O'zbekcha –arabcha lug'at عربى-قاموس أوزبىكى. T., 2000.
30. Lebedev V.V., Bochkarev G.I. CHitaem arabskie tekсты. Uchebnoe posobie v pyati chastyax. M., 2002.
31. Musaev.O. Arab tili asosiy qoidalari tizimi. ToshDSHI. T., 2000.
32. Nosirova M.A. O'rta asr arab nahvidan namunalar ToshDSHI. T., 2004.
10. Nosirova M.A. Mahmud Zamaxshariyning Al-Unmuzaj fi-n-nahv risolasi ToshDSHI. T., 2005.
11. Orifxo'jaev N.M. Arab tili darslarida o'quv o'yinlarini tatbiq etish bo'yicha tavsiya va namunalar. ToshDSHI. T., 2004.
12. Solih Ahmad Baxshi نصوص مختارة ToshDSHI. T., 2002.
13. Talabov E. Arabcha-o'zbekcha-ruscha so'zlashgich. T., 1994.
14. Usmonova N.X. Arab tilidan o'quv qo'llanma (3-kurslar uchun) ToshDSHI. T., 2002.
15. Fateeva I.G., SHokirova Z. Arab matbuot tili ustida ishlash. T., 2004.
16. Qodirov T.SH va Qodirova M.T. «Arabcha- o'zbekcha-ruscha tematik lug'at. ToshDSHI. T. 2006.
17. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o'zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.
18. مصر. "ملخص قواعد اللغة العربية" فؤاد نعمة.
19. عباس حسن –النحو الوافى
20. محمد فاخر –توضيح النحو
21. 1964. النحو الواضح في قواعد اللغة العربية لدارس المرحلة الاولى، دار المعارف بمصر.
22. Xolidov B.Z. Arab tili darsligi. T., 2007.

Internet saytlari:

1. <http://syr.ivka.rsuh.ru/article.html?idq1903348>
2. <http://islam-book.info/arabskiy-yazik/knigi-na-arabskom-3>
3. <http://www.ar-ru.ru/kutub/big-books/65-uchebnik-kuzmin>

4. <http://www.ar-ru.ru/kutub/big-books/64-kovalev-sharbatov-uchebnik>
5. http://www.ziyouz.uz/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=78:2012
6. <http://bookre.org/reader?file=809912>
7. <http://www.ar-ru.ru/baramij/dictionaries/95-baranov-30-mh>
8. <http://www.ar-ru.ru/kutub/light-books/62-sarfologija>
9. <http://www.ar-ru.ru/component/content/article/85-uncategorised/101-frolova1>
10. <http://ar-ru.ru/baramij/49-qawamis/73-elektrony-slovar-baranova>

ASOSIY O'RGANILAYOTGAN TIL" (ARAB TILI) FANINING TAYANCH KONSPEKTI

TUZUVCHI: NORBOYEV ZAFAR ABSUMUMINOVICH

1-MA'RUZA: ARAB TILI HAQIDA UMUMIY MA'LUMOT.

REJA:

1. Arab tilining geneologik tasnifidagi o'rni.
2. Arab tilining tipologik tasnifidagi o'rni.
3. Arab tilining ilmiy-tarixiy ahamiyati.
4. Hozirgi zamon arab adabiy tili va lahjalari.

Arab tili Somiy-Homiy tillar oilasining somiy tarmog'iga tegishlidir. Somiy tillar tarmog'i juda katta tarmoq hisoblanadi va olimlar tomonidan yahshi o'rganilgan. Qadimgi somiy tilida ashshurlar, ibriylar, finikiylar, oromeylar, va arablar gaplashganlar.

Somiy tillar tarmog'i 4 guruhga bo'linar ekan, arab tili Janubiy Markaziy yoki Arabiston tili guruhiga kiradi. Qadimgi darajasini - qadimgi arab tili, o'rta va yangi darajasini - klassik va zamonaviy arab tili va ularning shevalari tashkil etadi.

Barcha somiy tillar tarmog'iga o'xshash umumiylik xosdir. Bu umumiylik olimlar tomonidan qiyosiy-tarixiy metod asosida aniqlanib quyidagi omillarda yaqqol ko'zga tashlanadi:

1. Fonetik umumiylik:

- a) Barcha somiy tillarda unlilarning cho'ziq va qisqa ko'rinishlari mavjud.
- b) Undoshlarning uchlik guruhi mavjud.
- v) So'z hech qachon unli tovushdan boshlanmaydi.
- g) Shuningdek ko'sh undoshli boshlanish ham so'zlarda uchramaydi.

2. Leksik umumiylik. Olimlar barcha somiy tillar uchun yuzlab umumiy so'z yoki o'zakni aniqladilar:

3. Morfologik umumiylik:

- a) Barcha somiy tillarda umumiy xususiyat -o'zakning undosh harflardan iborat bo'lishidir. Odatda o'zak uch undoshdan va kamroq besh undoshdan iborat bo'ladi.
- b) Unlilar ba'zan qo'shimcha undoshlar bilan o'zak mazmunini ta'kidlash yoki grammatik kategoriyani ko'rsatish uchun hizmat qiladi.
- v) Arab tilida barcha somiy tillar kabi ichki flektsiya mavjud.
- g) Ichki qurilishda o'zgarmagan so'zlarda suffiksatsiya ham mavjud.
- d) Arab tilida barcha somiy tillar kabi ikki jins mavjud.
- ye) Arab tilida barcha somiy tillar kabi butunlik va yaqqollik tushunchasi mavjud va hokazo.

Arab tili tarixiy jihatdan Somiy tillar tarmog'ida eng yosh til hisoblanadi. Janubiy arablar va Shimoliy arab qabilalarning tillari qo'shilib chatishgan holda bizga islomgacha bo'lgan (johiliya davri) arab adabiyoti orqali yetib keladi.

Arabiston yarim orolining Shimolida yashovchi Adnon qabilasi bilan Janubda yashovchi Kahtan qabilasi o'rtasida savdo sotiq ishlari natijasida tillarini boyish jarayoni bo'lib o'tdi. Shimoliy Adnon qabilasining mudariy tili nomini olgan til juda rivojlandi va mintaqada hukmronlik qila boshladi.

Aynan mana shu mudoriy tili asosida adabiy arab tili paydo bo'ldi. Shunday qilib arab adabiy tilining paydo bo'lishini asosiy omili - himyariylar va mudoriylar tilining qo'shilib ketishi va rivojlanishi. Bu tilning asosiy namunasi islomgacha (joliyya davri) bo'lgan adabiyotda va Qur'oni Karimda o'z ifodasini topdi.

Arab tili tarixida uchta katta davr ajralib talqin qilinadi:

4. Qadimgi arab tili. (er.av. II asrdan to IVer. asrigacha).

5. Klassik arab tili. (V-XIX asrgacha).

6. Zamonaviy arab tili. (XIX asrdan to shu kungacha).

7. Qadimgi arab tilidagi yozma yodgorliklar lahen samud safoviti yozuvlarida bitilgan bo'lib Arabiiston yarim oroli mintaqasida va Suriyaniing janubiy qismida topilgan. Ular eramizni I va IV asrlarigacha taalluqlidir.

Klassik arab tilining ilk davri og'zaki holdagi johiliya she'riyatiga borib taqaladi. Bu she'riyat eramizning VIII va IX asrlarida arab filologlari tomonidan yozildi. Qur'oni Karim klassik arab tilining eng yorqin namunasi sanaladi. Zamonaviy arab tili klassik arab tilining keyingi rivojlanish mahsuli hisoblanadi.

So'nggi adabiy arab tili va adabiyotining rivojlanishida Qur'oni Karimning tutgan o'rni juda katta.

VIII-IX asrlarida arab grammatikasining aksariyat masalalari ishlab chiqildi. Arab halifaligi kengayishi va islom dinining tarqalishi bilan fath qilingan davlatlarda arab tili din, ilm, devonxonalarda davlat ishlaridagi hujjatlarni yuritish rasmiy til sifatida ishlatila boshladi. Natijada klassik arab tili Yaqin va O'rta Sharq, Shimoliy Afrika, Pireney yarim oroli, Markaziy Osiyo mintaqalarida keng tarqaldi va butun musulmon sharqida davlatlararo xalqaro til mavqeiga ega bo'ldi. Bu mintaqalarda turli sohalarda bitilgan minglab ilmiy, adabiy tarixiy asarlar ana shu klassik adabiy arab tilida yozildi. Bizning ajdodlarimizdan Muso al-Xorazmiy, imom al-Buxoriy, imom at-Termiziy, Ahmad al-Farg'oniy, ar-Roziy, al-Farobiy, al-Beruniy, Ibn Sino, az - Zamaxshariy, Mahmud Qoshqariy kabi buyuk allomalar turli ilm sohalariga oid yozilgan qimmatbaho asarlarini arab tilida yaratishdi. Bu asarlarning ko'plari qo'lyozma zaxiralarda saqlanmoqda. Masalan: O'zR.Fanlar akademiyasining sharqshunoslik institutida saqlanayotgan qo'lyozmalarning 30 foizi arab tilida bitilgan, ko'plari o'zbek va rus tillariga tarjima qilinib, sharqshunos olimlarimiz tomonidan tadqiq etilgan. Ammo hanuzgacha yuzlab arabiy zabon qo'lyozmalar o'z tadqiqotchilarini kutmoqda. Shu bois respublikamizda arab tilini o'rganish ahamiyati yanada oshadi, chunki barcha arab tilida bitilgan ma'naviy boyligimizni tarjima qilib, xalqimizga yetkazish arabshunoslarning eng katta burchi. Bu qo'lyozmalar bizning tariximiz, mafkuramiz, falsafamiz, ta'limotlarimiz umuman ma'naviy merosimiz qisman mujassamlashtirilgan ekan, xalqimiz undan bahramand bo'lishi lozim.

XIX asrga kelib arab tili tarixida yangi bosqich boshlandi. Klasik adabiy arab til asosida uning yangi shakli-zamonaviy arab tili vujudga keldi. Milliy yuksalish harakati - an-nahda - arab tilini o'zgarayotgan yangi hayot sharoitiga moslashuvini talab qildi. Zamonaviy arab tili XIX asrning ikkinchi yarmida milliy-ozodlik harakati jarayonida yanada rivojlanib ketdi. Shu davrda yashab ijod qilgan yirik yozuvchilar, shoirlar, publitsistlar zamonaviy arab tilini yaratishda o'zlarining katta hissalarini qo'shdilar. Bular: misrlik Ahmad Shavqiy Ibrohim, Abdulloh Nodim, Mustafu Komil, Jurji Zaydon, livanlik Nasif al-Yazijiy, Butrus al-Bustaniy, Ahmad Foris ash-Shidyaq, Amin ar-Rayhoniy, suriyalik adib Ishoq, Abdurahmon al-Kavakibiy va boshqalar.

Zamonaviy arab tili hozirda 22 ta arab davlatlarida «Davlat tili» maqomidadir. U ilm, fan, matbuot, badiiy adabiyotda, ijtimoiy-siyosiy, ommaviy xabarlarida, ta'lim-tarbiya muassasalarida, radio, televideniye, barcha davlat hujjatlari olib borishda qo'llanadi. Zamonaviy adabiy arab tili har xil arab davlatlarida yashovchi arab xalqlari uchun umumiy bo'lib, ularning o'zaro munosabatlarida va yaqinlashish jarayonida muhim vositadir.

Mustaqil O'zbekiston hozirgi kunda arab davlatlari bilan siyosiy, iqtisodiy, madaniy aloqalar o'rnatmoqda. Arab tlini yahshi o'zlashtirib, bemaolol gaplasha oladigan arab tilida puhta tarjima qilib, ilmiy tadqiqotlar olib boradigan mutahassislarga talab katta. Shu bois respublikamizda arab tilini o'rganishga ahamiyat berilib kelmoqda ekan, butun dunyoda arab tili jahon tili sifatida mavqei oshganligini, ko'p davlatlarda uni o'rganilayotganligini hisobga olib, nazarda tutishimiz kerak. Jahondagi 15 yirik tilning bittasi arab tilidir.

Adabiy arab tili bilan bir qatorda har bir arab davlati o'z shevasiga ega. Hozirgi arab shevalari bir tomondan zamonaviy arab adabiy tilidan, ikkinchi tomondan bir-biridan talaffuz, lug'at va nahv jihatida sezilarli darajada farq qiladi. Hatto bir shevada gapiruvchi

ikkinchi shevada so'zlovchini tushunmasligi mumkin. Arab mamlakatlarida lahjalar faqatgina og'zaki nutqda foydalanilmasdan, balki radio eshittirishda, teatr, kino va adabiyotda o'z o'rnini topmoqda. Ayniqsa, misr adabiyotida salmoqli o'rin tutgan she'riy asarlar yaratilgan. Adabiy asarlardagi so'zlashuv-dialog ko'pincha lahjalarda yoziladi. Ba'zi bir yozuvchilar o'z asarlarini ham adabiy tilda, ham lahjada yozadilar. Masalan, mashhur yozuvchii Mahmud Taymur birinchi bo'lib ikki tilda yozish uslubini qo'llagan.

Keng tarqalgan arab shevalarini o'rgatish arab tilini o'rganish jarayonida o'rin olgan.

SAVOLLAR

1. Arab tili qaysi tillar oilasiga kiradi?
2. Bu tarmoqning umumiy xususiyatlari nimada?
3. Arab tili qanday shakllandi?
4. Arab tili tarixini qanday bosqichlarga ajratish mumkin?
5. Arab tili rivojiga mintaqamizning olimlaridan qaysilari katta hissa qo'shgan?
6. Bizning madaniy merosimizda arab tilining ahamiyati qanday?
7. Zamonaviy arab tili qachon rivojlangan?
8. Adabiy arab tili va arab shevalarining o'rtasida qanday farq bor?

TOPSHIRIQLAR

1. Arab nahvi rivojiga hissa qo'shgan Markaziy Osiyolik olimlar haqida ma'lumot bering.

ADABIYOTLAR

1. Dyakonov I.M. Semito-homitskie yaz'ki. M. 1958
2. Zvegintsev V.A. Istoriya arabskogo yaz'koznaniya. M. 1958
3. Belova A.G. Istoriya arabskogo yaz'ka. Kurs lektzii. Voenn'y institut. M. 1979.
4. Belkin V.M. Istoriya stanovleniya sovremennogo arabskogo literaturnogo yaz'ka. Sb. Arabskaya filologiya. M. M. 1968. Str 27-39.
5. Sharbatov G.Sh. Sovremenn'y arabskiy yaz'k. M. 1961.
6. Ibrohimov N.I., Yusupov M. Arab tili grammatikasi. T.1997.
7. Kovalyov A.A., Sharbatov G.Sh. Uchebnik arabskogo yaz'ka M. 1998. Predislovie.
8. د. محمود فهمي حجازي . علم اللغة العربية . القاهرة ، 1998
9. علوم اللغة . القاهرة ، 1998 .

2- MA'RUZA: ا ب ت undosh harflarining ifodalanishi.

ا (Alif) – arab alifbosining birinchi harfi bo'lib, bu harfning yozuvdagi vazifasi, uning oldidagi, ustidagi yoki ostidagi belgi va harakatlarga bog'liq bo'ladi.

Alif hamza ء yoki madga ~ ga tayanch bo'lishi mumkin. O'zi alohida bir tovushni bildirmaydi.

Alif “a” harfi ikki ko'rinishlidir. YOzuvsda (Alif) o'zidan keyingi harfga birikmay, ya'ni ulanmasdan yoziladi, lekin o'zidan avvalgi harfga ulanishi mumkin.

ا		ل		
أَسَدٌ - كِتَابٌ - عَصَا - رُؤْيَدًا				
أَجْرٌ	إِبْنٌ	إِبْرَة	أَرْضٌ	أَنْقُلُو
g'isht	o'g'il	nina	er	quloq

ب

(Ba) – arab alifbosining ikkinchi harfi bo‘lib, u o‘zbek tilidagi “b” kabi talaffuz qilinadi.
Maxraji – ikki lab bir-biriga yopishadi, jarangli tovush. YOzuvida (Ba) ب harfi o‘zidan avvalgi va keyingi harflarga qo‘l beradi ya’ni birikib yoziladi.
(Ba) ب harfi to‘rt xil ko‘rinishda yoziladi.

ب	ب	ب	ب
بَطِيخ – سَيُورَة – مَكْتَب – كِتَاب			
qorin	بَصَلْ piyoz	دَنْجَر dengiz	تَوْتِي to‘ti
			اَوْتوبُس avtobus

ت

(Ta) – arab alifbosining uchinchi harfi bo‘lib, u o‘zbek tilidagi “t” kabi talaffuz qilinadi.
Maxraji – til uchi va oldingi ikki tish tubi ya’ni tagida.
(Ta) ت tanglayning oldidan, tishning orqasidan chiqadigan jarangsiz harfdir. YOzuvida o‘zidan oldingi va keyingi harflarga ulanadi.
(Ta) ت harfi to‘rt xil ko‘rinishli harf hisoblanadi.

ت	ت	ت	ت
تَمْسَاح – مِفْتَاح – طَسْت – خُضْرَوَات (ة - ة) - (مَكْنَسَة - زَهْرَة)			
tut	تَلْمِيذ o‘quvchi	تَفَاح olma	تُرَاب tuproq
			اَنْجِير anjir

SAVOLLAR

1. Alif o‘zbek tili fonetikasidagi qaysi harfga yaqin talaffuz qilinadi?
2. Ba harfining talaffuzdagi o‘ziga xos jihati?
3. Jarangli-jarangsiz undoshlar talaffuzida qanday farq bor?
4. Undoshlar mahrajiga ko‘ra qanday tavsiflanadi?

TAYANCh IBORALAR

1. Portlovchi.
2. Jarangli
3. Jarangsiz.
4. Lab-tish.
5. Chuqur tilorqa.
6. Tiloldi.
7. Shovqinli.
8. Tishora.

ADABIYOTLAR

1. Kovalyov A.A., Sharbatov G.Sh., Uchebnik arabskogo yaz’ka, 1998.
2. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz’ka, 1981.
3. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
4. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.

5. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
6. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o‘zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.

3- MA’RUZA: ث ج ح undosh harflarining ifodalanishi.

ث

(Sa) – arab alifbosining to‘rtinchi harfi bo‘lib, o‘zbek tilida uning o‘xshashi yo‘q.

Maxraji – oldingi ikki ustki tishlar orasi va tilning ikki tarafi. Jarangsiz va biroz shovqinli, shu bilan birga tanglay oldi sirg‘aluvchisi ham. Uning talaffuz qilinishi tili biroz chuchuklarga yaqindir. Tepa va pastki tishlar o‘rtasiga tilning uchini joylash va tepa qismiga jipslashtirib, “Sa” ث kuch bilan talaffuz qilinadi.(Sa) ث harfi yozilishda o‘zidan oldingi va keyingi harflarga ulanadigan harflardan biri.

(Sa) ث harfi to‘rt xil ko‘rinishli harfdir.

ث	ث	ث	ث
ثَعْلَبٌ - مُثَقَّبٌ - مُثَلَّثٌ - مُحَرَّاتٌ	ثَوْبٌ	ثَوْرٌ	ثَلَاثَةٌ
تون	kiyim	buqa	muzlatgich
ثَقِيلٌ	og‘ir		

ج

(Jim) – arab alifbosining beshinchi harfi bo‘lib, u o‘zbek tilidagi “j” harfi kabi talaffuz qilinadi.

Maxraji – tilning o‘rtasi va uning ro‘parasidagi tanglay. SHovqinli tovush va jarangli til oldi undoshi.

(Jim) ج harfi yozuvda o‘zidan oldingi va keyingi harflarga birikadi. So‘z oxirida yoki alohida yozganimizda bu harfning pastki qismi satr chizig‘idan tushirib yoziladi.

(Jim) ج harfi to‘rt xil ko‘rinishli bo‘ladi.

ج	ج	ج	ج
جَزْرٌ - حَجَرٌ - صَجِيجٌ - دَجَاجٌ	جَدُولٌ	جِدَارٌ	جَدُّ
soy	devor	buva	
جَبَلٌ	جَبْنٌ		
tog‘	pishloq		

ح

ح sirqaluvchi, shovqinli, jarangsiz, bog‘iz undosh tovushi. hosil bo‘lish o‘rni jihatdan ع bilan mos keladi. Ularning talaffuzidagi farq shunday: ح ning talaffuzida muskullar ع dagidek qattiq jipslashmaydi, balki tarang bo‘lib tortiladi va tor oraliq hosil qiladi. Nafas chiqarganda havo shu oraliq orqali ishqalanib o‘tadi, natijada sirqaluvchi jarangsiz undosh hosil bo‘ladi, tovush paychalari titramaydi. Yumshoq tanglay ko‘tariladi. Burun bo‘shliqidagi havo yo‘li berkiladi. Nutq organlari tarang bo‘ladi. Masalan: حسن

Bu tovush ikkilanganda havoning bog‘iz muskullari oralig‘idan chiqayotgan vaqti cho‘ziladi. Masalan: تحم

ح	ح	ح	ح
حَوْتٌ - نَحْلَةٌ - رُمْحٌ - مِصْبَاحٌ	حَقِيْبَةٌ	حِذَاءٌ	حَدِيْدٌ
chemadon	poyabzal	temir	
حَبْلٌ	حَجَرٌ		
arqon	tosh		

SAVOLLAR

1. S.a o'zbek tili fonetikasidagi qaysi harfga yaqin talaffuz qilinadi?
2. H.o harfining talaffuzdagi o'ziga xos jihati?
3. Jarangli-jarangsiz undoshlar talaffuzida qanday farq bor?
4. Undoshlar mahrajiga ko'ra qanday tavsiflanadi?
5. Jim harfining to'rt ko'rinishidagi o'ziga xos jihatlari?

TAYANCH IBORALAR

1. Portlovchi.
2. Jarangli
3. Jarangsiz.
4. Lab-tish.
5. Chuqur tilorqa.
6. Tiloldi.
7. Shovqinli.
8. Tishora.

ADABIYOTLAR

1. Kovalyov A.A., Sharbatov G.Sh., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1998.
2. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
3. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
4. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
5. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
6. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o'zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.

4- MA'RUZA: خ د ذ undosh harflarining ifodalanishi.

خ

(Xa) – arab alifbosining ettinchi harfi bo'lib, o'zbek tilidagi “x” kabi talaffuz qilinadi.

Maxraji – xalqumning eng yuqori qismi. Jarangsiz va shovqinli chuqur tanglayni orqasidan tovush chiqadi.

(Xa) خ harfi yozuvda o'zidan oldingi va keyingi harflarga qo'shilib yoziladigan harflardan biri. Bu harf ham (Jim) ج va (Ha) ح harflari kabi alohida yoki so'z oxirida yozilganda satr ostiga tushirilib yoziladi.

(Xa) خ harfi to'rt xil ko'rinishli harflardan biridir.

خ	خ	خ	خ	خ
خريطة – مخرز – شيخ – طبخ	خريطة	خاتم	خروف	خريطة
ip	uzuk	qo'zichoq	karta	non

(Dal)– arab alifbosining sakkizinchi harfi bo‘lib, u o‘zbek tilidagi “d” ga o‘xshash bo‘lib jaranglidir.

Maxraji – til uchi va oldingi ikki tepa tishning tubi. Bu harf tanglay oldi tovushi, tish ortida talaffuz qilinadi.

(Dal) د harfi yozuvda o‘zidan keyingi harfga ulanmaydigan olti harfdan biri.

(Dal) د harfi ikki xil ko‘rinishlidir.

د	د
دَوَاءٌ dori	دُكَّانٌ do‘kon
دِيكٌ xo‘roz	دَجَاجَةٌ tovuq
	دُبٌّ ayiq

ذ

(Zal) – arab alifbosining to‘qqizinchi harfi bo‘lib, uning tovushi o‘zbek tilida yo‘q.

Maxraji – tilning ikki tarafi va oldingi ikki ustki tishlar orasi. U tanglay oldi sirg‘aluvchisi, jarangli va shovqinli.

(Zal) ذ harfini to‘g‘ri talaffuz qilish uchun tilni “Sa” ث harfining talaffuzi kabi bo‘lishi talab etiladi. YAgona farq – tovushning ishtiroki.

(Zal) ذ harfi yozuvda o‘zidan keyingi harfga ulanmaydigan olti harfdan biridir.

(Zal) ذ harfi ikki xil ko‘rinishli harf hisoblanadi.

ذ	ذ
ذَيْلٌ dum	ذِرَاعٌ tirsak
	ذُرَّةٌ Jo‘xori
	ذَهَبٌ oltin
	ذُبَابَةٌ pashsha

SAVOLLAR

1. Xa o‘zbek tili fonetikasidagi qaysi harfga yaqin talaffuz qilinadi?
2. Dol harfining talaffuzdagi o‘ziga xos jihati?
3. Jarangli-jarangsiz undoshlar talaffuzida qanday farq bor?
4. Undoshlar mahrajiga ko‘ra qanday tavsiflanadi?
5. Xa harfining to‘rt ko‘rinishidagi o‘ziga xos jihatlari?
6. Ikki ko‘rinishli harflar to‘g‘risida ma’lumot bering?
7. Arab tili alifbosida nechta ikki ko‘rinishli harflar bor?

TAYANCH IBORALAR

1. Portlovchi.
2. Jarangli
3. Jarangsiz.
4. Lab-tish.
5. Chuqur tilorqa.
6. Tiloldi.
7. Shovqinli.
8. Tishora.

ADABIYOTLAR

1. Kovalyov A.A., Sharbatov G.Sh., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1998.
2. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
3. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
4. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
5. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
6. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o'zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.

5- MA'RUZA: ر ز س undosh harflarining ifodalanishi.

ر

(Ra) – arab alifbosining o'ninchi harfi bo'lib, biz o'rganayotgan arab tilida yagona titrovchi harf sanaladi. Talaffuzi o'zbek tilidagi “r” ga o'xshash, biroq arab tilidagi (Ra) ر harfi qattiqroq va til uchi titrash bilan farqlanadi.

Maxraji – til uchi va qisman til o'rtasi. Qattiq tanglayga urilib chiqadi.

(Ra) ر harfi o'zidan keyingi harfga birikmay yoziladigan olti harfdan biridir. YOzilishi satr ustidan boshlanib, satr ostida tugaydi. (Ra) ر harfi ikki xil ko'rinishda bo'ladi.

ر		ر		
رَأْسٌ - كُرَّةٌ - نَسْرٌ - جِمَارٌ		رَخِيصٌ	رُكْبَةٌ	رَايَةٌ
		arzon	tizza	bayroq
				رَمْلٌ
				qum
				رَجُلٌ
				oyoq

ز

(Zay) ز – arab alifbosining o'n birinchi harfi bo'lib, o'zbek tilidagi “z” kabi talaffuz etiladi.

(Za yoki Zay) jarangli undosh va shovqinli tovushdir.

Maxraji – til uchi va oldingi ikki yuqori hamda pastki tishlar orasi.

(Za yoki Zay) ز harfi ham o'zidan keyingi harfga ulanmaydigan olti harfning biridir. U yozuvda satr ustida boshlanib, satr ostida tugaydi.

(Za yoki Zay) harfi ikki xil ko'rinishdadir.

ز		ز		
زُرَافَةٌ - جَزْرٌ - خُبْزٌ - قَفَّازٌ		زَيْتٌ	زُبْدَةٌ	زَبِيبٌ
		'yog	'sariyog	mayiz
				زَيْتُونٌ
				zaytun
				زُرٌّ
				tugma

س

(Sin) – arab alifbosining o'n ikkinchi harfi bo'lib, o'zbek tilidagi “s” harfi tovushi kabi talaffuz qilinadi.

Maxraji – til uchi hamda oldingi ikki yuqori va ostki tishlar orasi. Jarangsiz undosh.

(Sin) س harfi yozuvda o'zidan oldingi va keyingi harfga ulanadigan harflardan hisoblanadi. Alohida yoki so'z oxirida yozilganda uning pastki qismi satrdan tushirib yoziladi.

(Sin) س harfi to'rt xil ko'rinishda yoziladi.

س	س	س	س
سَمَاعَةٌ - مِسْمَارٌ - شَمْسٌ - فَأْسٌ			

سَلَمَ	سِنَ	سَرِيْرَ	سُوْرَ	سُوْقَ
zina	tish	karavot	to'siq	bozor

SAVOLLAR

1. Ra o'zbek tili fonetikasidagi qaysi harfga yaqin talaffuz qilinadi?
2. Za harfining talaffuzdagi o'ziga xos jihati?
3. Jarangli-jarangsiz undoshlar talaffuzida qanday farq bor?
4. Undoshlar mahrajiga ko'ra qanday tavsiflanadi?
5. Sin harfining to'rt ko'rinishidagi o'ziga xos jihatlari?
6. Ikki ko'rinishli harflar to'g'risida ma'lumot bering?
7. Arab tili alifbosida nechta ikki ko'rinishli harflar bor?

TAYANCH IBORALAR

1. Portlovchi.
2. Jarangli
3. Jarangsiz.
4. Lab-tish.
5. Chuqur tilorqa.
6. Tiloldi.
7. Shovqinli.
8. Tishora.

ADABIYOTLAR

1. Kovalyov A.A., Sharbatov G.Sh., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1998.
2. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
3. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
4. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
5. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
6. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o'zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.

6- MA'RUZA: ش ص ض undosh harflarining ifodalanishi.

ش

(SHin) – arab alifbosining o'n uchinchi harfi bo'lib, o'zbek tilidagi “sh” tovushi kabi talaffuz etiladi.

(SHin) ش jarangli va shovqinli undosh.

Maxraji – til o'rtasi.

(SHin) ش harfi o'zidan oldingi va keyingi harflarga birikishi mumkin bo'lgan harflardan bo'lib, alohida yoki so'z oxirida yozilganda, uning pastki qismi satrdan tushirib yoziladi.

(SHin) ش harfi to'rt xil ko'rinishda bo'ladi.

ش	ش	ش	ش
---	---	---	---

شَمَامَ - مَشْبَبْكَ - رِيْش - فِرَاشْ

شَدِيدٌ qattiq	شَمْعٌ sham	شَعْرٌ soch	شُرْفَةٌ balkon	شَارِبٌ mo'ylov
-------------------	----------------	----------------	--------------------	--------------------

ص

(Sod) – arab alifbosining o‘n to‘rtinchi harfi bo‘lib, o‘zbek tilida bu harfning o‘xshashi yo‘qdir.

Talaffuzi til uchi pastki tish tizmasining ichki tomoniga bir oz tegib turadi. Tilning o‘rtasi qattiq tanglayga qarab ko‘tariladi va havo o‘tishi uchun tor tirqish hosil qilinadi. A‘zolarining ana shunday holatida havo sirg‘alib “Sod” ص harfi talaffuz qilinadi.

Maxraji – tilning uchi va oldingi ikki tish tubi.

(Sod) ص harfi tanglay oldida talaffuz qilinuvchi, tish orti sirg‘aluvchisi, jarangli va shovqinli undoshdir.

(Sod) ص harfi yozuvda o‘zidan oldingi va keyingi harflarga ulanadigan harflar sarasidan. YOzuvida alohida yo so‘z oxirida yozilganda uning pastki qismi satrdan tushirilib yoziladi. (Sod) ص harfi to‘rt xil ko‘rinishdagi harf.

ص	ص	ص	ص
---	---	---	---

صَابُونٌ – قَصْرٌ – قَفْصٌ – إِجَاصٌ

صَوْفٌ jun	صَوْتُ ovoz	صَغِيرٌ kichik	صَعْبٌ qiyin	صَبَاحٌ tong
---------------	----------------	-------------------	-----------------	-----------------

ض

ض - itboq, tishora, shovqinli, portlovchi, jarangli undosh. ض talaffuz xususiyati jihatdan itboq ط ga to‘la mos keladi. ض ning talaffuzida tovush paychalari titraydi. Natijada bu tovush jarangli bo‘ladi. Shuni aytish kerakki, ط kabi ض ning aniq talaffuziga butun nutq a‘zolarining, ayniqsa, tilning tarangligi bilan erishiladi. Masalan: ضيف ، ضحك

(Dzod) ض harfi yozuvda o‘zidan oldingi va keyingi harflarga birika oladi.

YOzuvida alohida yo so‘z oxirida yozilganda (Dzod) ض harfi to‘rt xil ko‘rinishda yoziladi.

ض	ض	ض	ض
---	---	---	---

ضِفْدَعٌ – مِئْصَدَةٌ – بَيْضٌ – حَوْضٌ

ضَيْفٌ mehmon	ضَيْعٌ sirtlon	ضَابِطٌ ofitser	ضَلْعٌ qovurg‘a	ضَعِيفٌ kuchsiz
------------------	-------------------	--------------------	--------------------	--------------------

SAVOLLAR

1. Shin o‘zbek tili fonetikasidagi qaysi harfga yaqin talaffuz qilinadi?
2. S.od harfining talaffuzdagi o‘ziga xos jihati?
3. Jarangli-jarangsiz undoshlar talaffuzida qanday farq bor?
4. Undoshlar mahrajiga ko‘ra qanday tavsiflanadi?
5. Dod harfining to‘rt ko‘rinishidagi o‘ziga xos jihatlari?

TAYANCH IBORALAR

1. Portlovchi.
2. Jarangli
3. Jarangsiz.
4. Lab-tish.
5. Chuqur tilorqa.
6. Tiloldi.
7. Shovqinli.
8. Tishora.
9. Sof sonor
10. Bo`g`iz undoshi
11. Chuqur tanglay

ADABIYOTLAR

1. Kovalyov A.A., Sharbatov G.Sh., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1998.
2. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
3. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
4. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
5. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
6. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o'zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.

7- MA'RUZA: ط undosh harflarining ifodalanishi.

ط

ط itboq undosh deyiladi. Bu tovush talaffuzining muhim sharti shuki, til orqasi yumshoq tanglayga ko'tariladi va tovush kuch bilan chiqadi. Itboq tovushning talaffuzi boshqa undoshlarga qaraganda ancha jadal, nutq organlari ancha tarang bo'ladi.

ط - itboq, tishora, shovqinli, portlovchi, jarangsiz undosh tovush. ط ning talaffuzidagi nutq a'zolarining holati oddiy ت dagidek. Lekin itboq ط ning talaffuzida tilning old qismi milkka qattiq tiralib, undan keskin ajraladi. Til orqasi yumshoq tanglayga iloji boricha ko'tariladi. o'avo oqiz bo'shliqi orqali o'tadi. Masalan: طريق، طالب

ط ط ط ط ط
طاووس - قطار - مشط - بساط

طَوِيلٌ	طِفْلٌ	طَيَّارَةٌ	طَبِيبٌ	طَبَّاشِيرٌ
uzun	bola	samolyot	shifokor	bo'r

ظ

(Zo) – arab alifbosining o'n ettinchi harfi bo'lib, o'zbek tilida o'xshashi yo'qdir. SHovqinli, jarangli va tish ortidan sirg'alib chiqadi. Talaffuzi (Sod) ص tovushi kabi bo'lib, yolg'iz farqi (Sod) ص jarangsiz (Zo) ظ harfi esa jarangli undosh hisoblanadi.

Maxraji – tilning ikki tarafi va oldingi ikki ustki tishlar orasidir.

(Zo) ظ harfi o'zidan oldingi va keyingi harflarga ulanadi. (Zo) ظ harfi to'rt xil ko'rinishda keladi.

ظ	ظ	ظ	ظ
---	---	---	---

ظَبِّي - مِظْلَةٌ - مَحَافِظُ - شَوَاطِظُ

ظَلَّ soya	ظَلَفَ tuyoq	ظُلْمَةٌ qorong'ulik	ظَفَّرَ tirnoq	ظَرَفَ konvert
---------------	-----------------	-------------------------	-------------------	-------------------

ع

ع portlovchi, jarangli, shovqinli, bog'iz undoshi. ع ning hosil bo'lishida bog'iz muskullari qattiq jipslashib taranglashadi. Jipslashish spazmatik qisilish xususiyatiga ega bo'ladi. Vaqf (pauza)dan so'ng muskul bir oz bo'shashadi. Bog'iz muskullarining qisqarishi vaqtida tovush paychalari titraydi. Shuning uchun ع jarangli undoshdir. Yumshoq tanglay ko'tariladi va havo oqiz bo'shliqi orqali chiqadi. Masalan: علم، عين

Bog'iz muskullari ajralganda tilning holati o'rta qator undoshlardagidek bo'ladi. Shuning uchun ع da *a* fonemasining o'rniga uning varianti 'a talaffuz qilinadi. i va u fonemalarida o'zgarish bo'lmaydi. Masalan: عمر علم عادل. Ekkilanganda bog'iz muskullari qattiq birlashgan holdagi vaqf uzaytiriladi. Masalan: دعم

ع	ع	ع	ع	ع
عَدُوٌّ dushman	عُشٌّ uya	عِنْبٌ uzum	عَامِلٌ ishchi	عَيْنٌ ko'z

SAVOLLAR

1. T.o o'zbek tili fonetikasidagi qaysi harfga yaqin talaffuz qilinadi?
2. Z.o harfining talaffuzdagi o'ziga xos jihati?
3. Jarangli-jarangsiz undoshlar talaffuzida qanday farq bor?
4. Undoshlar mahrajiga ko'ra qanday tavsiflanadi?
5. Ayn harfining to'rt ko'rinishidagi o'ziga xos jihatlari?

TAYANCH IBORALAR

1. Portlovchi.
2. Jarangli
3. Jarangsiz.
4. Lab-tish.
5. Chuqur tilorqa.
6. Tiloldi.
7. Shovqinli.
8. Tishora.
9. Sof sonor
10. Bo'g'iz undoshi
11. Chuqur tanglay

ADABIYOTLAR

1. Kovalyov A.A., Sharbatov G.Sh., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1998.
2. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
3. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
4. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.

5. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
6. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o‘zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.

8- MA’RUZA: غ ف ق undosh harflarining ifodalanishi.

غ

(G‘ayn) – arab alifbosining o‘n to‘qqizinchi harfi bo‘lib, o‘zbek tilidagi “g” undoshi kabi.

Maxraji – xalqumning eng yuqori qismi. Jarangli va shovqinli. CHuqur tanglayni oxiridan chiqadi.

(G‘ayn) غ harfi yozuvda o‘zini oldidagi va ortidagi do‘sti bo‘lgan harfga qo‘l beradi ya’ni ulanadi.

(G‘ayn) غ harfi alohida yoki so‘z oxirida kelganida uning pastki qismi satrdan tushirib yoziladi.

Uni (‘ayn) harfidan farqi tepasida nuqtasi borligidir.

(G‘ayn) غ harfi to‘rt xil ko‘rinishdagi harflardan biri hisoblanadi.

غ	غ	غ	غ
---	---	---	---

غَرَابٌ – مَغْرَفَةٌ – صَمْعٌ – دِمَاعٌ

غُصْنٌ	غَوَاصٌّ	غَالٍ	غَنَمٌ	غُرْفَةٌ
shox	g‘avvos	qimmat	qo‘y	xona

ف

(Fa) – arab alifbosining yigirmanchi harfi bo‘lib, o‘zbek tilidagi “f” harfi kabi. Biroq bizning tilimizda “f” ko‘pincha “p”ga o‘xshab talaffuz qilinadi. Arab tilida esa “p” yo‘q, shu bois e’tiborli bo‘lish lozim.

Maxraji – oldingi ikki ustki tish uchi va ostki labning tashqi tarafi, shovqinli va jarangsiz tovush.

(Fa) ف harfi yozuvda o‘zidan oldingi va keyingi harfga ulanadigan harflardan hisoblanib, satr ustida yoziladi. (Fa) ف harfi to‘rt xil ko‘rinishga ega.

ف	ف	ف	ف
---	---	---	---

فَرَسٌ – قُفْلٌ – سَيْفٌ – خِفَافٌ

فِصَّةٌ	فَصْلٌ	فَحْمٌ	فَجْلٌ	فَلَّاحٌ
kumush	sinf	ko‘mir	rediska	dehqon

ق

(Qof) – arab alifbosining yigirma birinchi harfi bo‘lib, o‘zbek tilidagi “q” undoshi kabi talaffuz etiladi.

Maxraji – tilning tubi bilan yuqori tanglay xalqumga yaqinroq bo‘ladi. Jarangsiz bo‘lib, yozuvda o‘zidan oldingi va keyingi harfga ulanadigan harflardan hisoblanadi. Uni alohida va so‘z oxirida satr chizig‘i ustidan boshlab ostiga yumaloq qilib yozish to‘g‘ri bo‘ladi.

(Qof) ق harfi to‘rt xil ko‘rinishli harflardandir.

ق	ق	ق	ق
---	---	---	---

قَرْد – بُرْتُقَال – مَرْفَق – صُنْدُوق

قَلِيلٌ oz	قَصَابٌ qassob	قَرْنٌ shox	قَرِيبٌ yaqin	قَبِيحٌ xunuk
---------------	-------------------	----------------	------------------	------------------

SAVOLLAR

1. G`ayn o`zbek tili fonetikasidagi qaysi harfga yaqin talaffuz qilinadi?
2. Fa harfining talaffuzdagi o`ziga xos jihati?
3. Jarangli-jarangsiz undoshlar talaffuzida qanday farq bor?
4. Undoshlar mahrajiga ko`ra qanday tavsiflanadi?
5. Qof harfining to`rt ko`rinishidagi o`ziga xos jihatlari?
6. G`ayn harfining maxraji qanday?
7. Hosil bo`lish o`rniga ko`ra g`ayn harfining fonetik qoidasi?
8. Hosil bo`lish usuliga ko`ra qof harfining fonetik qoidasi?

TAYANCH IBORALAR

9. Portlovchi.
10. Jarangli
11. Jarangsiz.
12. Lab-tish.
13. Chuqur tilorqa.
14. Tiloldi.
15. Shovqinli.
16. Tishora.
17. Sonor.
18. Lab-burun.
19. Lab-tish.
20. Bog`iz portlovchisi.
21. Chuqur tilorqa.
22. Tiloldi.
23. Shovqinli.
24. Sof sonor.
25. Itboq.
26. Tishora.

ADABIYOTLAR

1. Kovalyov A.A., Sharbatov G.Sh., Uchebnik arabskogo yaz`ka, 1998.
2. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz`ka, 1981.
3. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
4. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
5. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
6. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o`zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.

9- MA'RUZA: ك ل م undosh harflarining ifodalanishi.

ك

(Kaf) – arab alifbosining yigirma ikkinchi harfi bo‘lib, u o‘zbek tilidagi “k” kabi talaffuz etiladi.

Maxraji – tilning tubi (osti) bilan yuqori tanglay. Tilning o‘rtasiga yaqin va xalqumdan uzoq bo‘lib, jarangsizdir.

(Kaf) ك harfi yozuvda o‘zidan oldingi va keyingi harfga ulanadi. Satr ustida bo‘lib, alohida va oxirida ko‘rinishlari bir oz yaqin, so‘z boshi va o‘rtasi ham o‘xshashdir. Alohida ko‘rinishi so‘z boshida ko‘rinishidan farqli hisoblanadi.

(Kaf) ك harfi to‘rt ko‘rinishli harfdir.

ك	ك	ك	ك
---	---	---	---

كُرَّة - مَكْنَسَة - دِيك - شُبَّاك

كَبِير	كُمْبُوتَر	كَعْك	كَيْس	كَهْف
katta	kompyuter	pechene	xalta	g‘or

ل

(Lam) – arab alifbosining yigirma uchinchi harfi bo‘lib, u o‘zbek tilidagi “l” harfiga nisbatan yumshoqroq talaffuz etiladi.

Maxraji – tilning old qismi o‘rtasidan uchigacha bo‘lgan joy. Talaffuzda til uchi tanglay oldiga yopishib turadi. (Lam) ل tish oldi tanglay undoshidir.

(Lam) ل harfi yozuvda o‘zidan oldingi va keyingi harflarga ulanadi, hamda alohida va so‘z oxirida kelganda satr ostiga biroz tushirib yoziladi. (Lam) ل harfi to‘rt xil ko‘rinishlidir.

ل	ل	ل	ل
---	---	---	---

لَيْمُونَة - مِلْعَقَة - رَجُل - رِجَال

لَبَن	لِسَان	لِص	لُغْز	لَوْن
sut	til	o‘g‘ri	topishmoq	rang

م

(Mim) – arab alifbosining yigirma to‘rtinchi harfi bo‘lib, uning talaffuzi o‘zbek tilidagi “m” kabi bo‘ladi. Maxraji – ikki lab orasi va burun tovushi.

(Mim) م harfi, yozuvda o‘zidan oldingi va keyingi harflarga ulanadi, hamda alohida yoki so‘z oxirida kelganda, uning yakunlovchi qismi, satr chizig‘i ostiga tushirilib yoziladi.

(Mim) م harfi to‘rt xil ko‘rinishdadir.

م	م	م	م
---	---	---	---

مِلْعَقَة - سَمَك - لَحْم - تَرَام

مَسَاحَة	مِشْمِش	مَطَر	مُدْرَس	مِلْح
o‘chirg‘ich	o‘rik	yomg‘ir	o‘qituvchi	tuz

SAVOLLAR

1. Lom o‘zbek tili fonetikasidagi qaysi harfga yaqin talaffuz qilinadi?
2. Mim harfining talaffuzdagi o‘ziga xos jihati?

3. Jarangli-jarangsiz undoshlar talaffuzida qanday farq bor?
4. Undoshlar mahrajiga ko'ra qanday tavsiflanadi?
5. Kof harfining to'rt ko'rinishidagi o'ziga xos jihatlari?
6. Kof harfining maxraji qanday?
7. Hosil bo'lish o'rniga ko'ra mim harfining fonetik qoidasi?
8. Hosil bo'lish usuliga ko'ra lom harfining fonetik qoidasi?

TAYANCH IBORALAR

1. Portlovchi.
2. Jarangli
3. Jarangsiz.
4. Lab-tish.
5. Chuqur tilorqa.
6. Tiloldi.
7. Shovqinli.
8. Tishora.
9. Sof sonor
10. Bo'g'iz undoshi
11. Chuqur tanglay

ADABIYOTLAR

1. Kovalyov A.A., Sharbatov G.Sh., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1998.
2. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
3. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
4. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
5. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
6. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o'zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.

10- MA'RUZA: ن و ه ي undosh harflarining ifodalanishi.

ن

(Nun) – arab alifbosining yigirma beshinchi harfi bo'lib, u o'zbek tilidagi “ n” kabi talaffuz etiladi.

Arab tilida (Mim) م va (Nun) ن harflari sirg'aluvchi burun ya'ni g'unna tovushlari hisoblanadi. Maxraji – til uchi quyi qismidir.

(Nun) ن harfi yozuvda o'zidan oldingi va keyingi harflarga ulanadi. Bu harf alohida yoki so'z oxirida yozilganda, ostki qismi satr chizig'i tagiga tushirilib, yoziladi. (Nun) ن harfi to'rt xil ko'rinishlidir.

ن	ن	ن	ن	
نَمْلَةٌ – أَرْنبٌ – سِكِّينٌ – فِنْجَانٌ				
نَمِرٌ yo'lbars	نَافُورَةٌ fontan	نَظَّارَةٌ ko'zoynak	نَجْمٌ yulduz	نَحِيفٌ oriq

و - lab-lab, sirqaluvchi undosh tovush. Talaffuz vaqtida lablar oldinga cho'zilib yumaloqlanadi va toraytiriladi. Tilning orqa qismi yumshoq tanglayga ko'tarilib, ozgina orqaga tortiladi. Lablar va til tarang bo'ladi. و ning talaffuzida titrab jarangli tovush chiqaradigan tovush paychalari ham ishtirok etadi. Yumshoq tanglay ko'tariladi va burun bo'shlig'idagi havo yo'li berkiladi. O'zbek tilidagisi arab tilidagi و dan talaffuz O'rniga ko'ra lab-tish tovushi ekanligi bilan farq qiladi. Masalan: *vatan* - وطن *va* - و.

(Vav) و harfi yozuvda o'zidan keyingi harfga ulanmaydigan olti harfdan biridir. (Vav) و harfi ikki xil ko'rinishlidir.

و	و
---	---

وَسَادَةٌ - مَوْزٌ - دَلْوٌ - جَرَوْ

وَلَدٌ	وَرَّةٌ	وَسْطٌ	وَرَقٌ	وَحْشِيٌّ
bola	g'oz	o'rta	barg	vahshiy

(Ha) – arab alifbosining yigirma ettinchi harfi bo'lib, u o'zbek tilidagi (masalan: “hozir”, “hikoya”, “hisob” degan so'zlardagi) “h” tovushiga o'xshashdir. Bu harfning talaffuzi, o'ta yumshoq qilinib, hech qanday to'siqqa uchramasdan, chiqishi kerak. SHovqinli va jarangsiz hamda sirg'aluvchi undosh bo'lib, bu harf – “hoi havas” deb ham yuritiladi.

Maxraji – xalqumning eng quyi qismi ya'ni ichkarisidir. (Ha) ه harfi yozuvda o'zidan oldingi va keyingi harflarga ulanib yoziladi. (Ha) ه harfi to'rt xil ko'rinishlidir.

هـ	هـ	هـ	هـ
----	----	----	----

هَلَالٌ - زَهْرِيَّةٌ - وَجْهٌ - وَجُوهُ

هَوَاءٌ	هَدِيَّةٌ	هُدْبٌ	هَرَمٌ	هَاتِفٌ
havo	sovg'a	kiprik	piramida	telefon

(Ya) – arab alifbosining yigirma sakkizinchi harfi bo'lib, u o'zbek tilidagi “y” harfiga to'g'ri keladi.

Maxraji – til o'rtasi ro'parasidagi tanglayga tegishi lozim. O'zi sirg'aluvchi tovushlardan.

(Ya) ي harfi yozuvda, o'zidan oldingi va keyingi harflarga ulanib, yozilishi mumkin bo'lgan harflardan biri. Alohida yoki so'zning oxirida kelganida, bu harfning pastki qismi, satr chizig'i ostida bo'ladi. ي harfi to'rt xil ko'rinishlidir.

ي	ي	ي	ي
---	---	---	---

يَدٌ - سَفِينَةٌ - كُرْسِيٌّ - شَايٌ

يُوسُفِيُّ	يَابِسٌ	يَوْمٌ	يَسَارٌ	يَمِينٌ
mandarin	quruq	kun	chap	o'ng

SAVOLLAR

1. Nun o'zbek tili fonetikasidagi qaysi harfga yaqin talaffuz qilinadi?

2. Vov harfining talaffuzdagi o`ziga xos jihati?
3. Jarangli-jarangsiz undoshlar talaffuzida qanday farq bor?
4. Undoshlar mahrajiga ko`ra qanday tavsiflanadi?
5. Yoy harfining to`rt ko`rinishidagi o`ziga xos jihatlari?
6. Hoyyi havvas harfining maxraji qanday?
7. Hosil bo`lish o`rniga ko`ra hoyyi havvas harfining fonetik qoidasi?
8. Hosil bo`lish usuliga ko`ra hoyyi havvas harfining fonetik qoidasi?

TAYANCH IBORALAR

1. Portlovchi.
2. Jarangli
3. Jarangsiz.
4. Lab-tish.
5. Chuqur tilorqa.
6. Tiloldi.
7. Shovqinli.
8. Tishora.
9. Sof sonor
10. Bo`g`iz undoshi
11. Chuqur tanglay

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz`ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o`zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.

11-MA`RUZA: ARAB TILIDA UNLILAR

REJA:

1. Arab tilidagi unli tovushlar tizimi.
2. Unlilarning akustik xususiyati.
3. Unlilarning sifat belgilariga ko`ra tasnifi.
4. Unlilarning miqdor belgilariga ko`ra tasnifi.

Aritulyatsion-akustik va eshitib his etilishi hamda tildagi funktsional hizmati jihatidan unli va undosh tovushlar o`rtasida katta farq bor.

Artikulyatsion jihatdan unli tovushlarning hosil bo`lishida o`pkadan chiqib kelayotgan havo oqimi og`iz bo`shlig`ida hech qanday to`siqqa uchramaydi. Akustik xususiyatiga ko`ra unlilar talaffuzida havo oqimi kuchsiz tebranadi. Unlilar musiqa ohangiga jo`r bo`la oluvchi mayin ohangga egadir.

Unlilarning bir-biridan farqi rezonator vazifasini o'tovchi og'iz bo'shlig'ining shakliga bog'liq. Og'iz bo'shlig'ining shakli esa til, lab va pastki jag'ning holatiga bog'liq bo'ladi. Shunday qilib, unli tovushlar: 1) tilning muayyan tovushni hosil qiladigan qismi (gorizontal harakatiga); 2) tilning tovush hosil qiladigan qismining ko'tarilish darajasi (vertikal harakatiga); 3) labning holatiga qarab bir-biridan farq qiladi.

1. Tilning gorizontal harakatiga ko'ra unlilar tiloldi, tilo'rta, tilorqa qator unlilarga bo'linadi. Masalan, tiloldi unlisi *i*.
2. Tilning vertikal harakatiga ko'ra yuqori, o'rta, quyi ko'tarilish yoki yopiq, yarim yopiq, yarim ochiq, ochiq unlilari bilan farqlanadi. Masalan, yuqori ko'tarilish unlisi *u*.
3. Unlilarning talaffuzida lab ishtirok etsa, lablangan, ishtirok etmasa, lablanmagan unlilar deyiladi. Masalan, lablangan *u*.

Unlilarning yuqoridagi klassifikatsiyasi ularning sifat belgilaridir. Unlilar yana miqdor belgisi bilan, ya'ni unlilarning talaffuz vaqti bilan o'lchanadigan qisqalik va cho'ziqlik belgilari bilan ham farqlanadi. Bunday unlilar arab tili uchun harakterli hisoblanadi va ular ma'no farqlash uchun xizmat qiladi.

Arab tilida 6 ta unli fonema bor bo'lib, ularning uchasi qisqa: (*a, i, u*) va uchasi cho'ziq (*a:, i:, u:*) unlilardir.

Arab tilidagi qisqa unlilar *a, i, u* o'zbek tilidagi *a, i, u* fonemalariga o'hshashdir. Cho'ziq fonemalar esa qisqalariga sifat jihatdan mos keladi, ulardan artikulyatsiyani ko'proq cho'zish bilan farq qiladi.

Arab tilida undoshlar unli tovushlarning talaffuziga ta'sir qiladi. Shuning uchun unli fonemalar undoshlarning xususiyatiga qarab, yoki o'zgarishsiz, ya'ni fonema sifatida, yoki vaziyatga qarab fonemaning varianti sifatida talaffuz qilinadi.

Arab tilida oltita unli tovush bor. Ular ikkiga bo'linadi. Uchta uzun va uchta qisqa unlilar.

Uzun unlilar alifboda mavjud bo'lib, ular, *ا, ي, و* lardir.

Qisqa unlilar *الضمة، الفتحة، الكسرة* bo'lib, undosh harflarni ustiga va ostiga qo'yiladi. Bular damma, fatha, kasra deb ataladi.

Damma *ـَ* harf ustiga, fatha *ـَ* harf ustiga, va kasra *ـِ* harf ostidadir.

So'zda undoshdan keyin unli kelmasa, yozuvda undosh harf ustiga yumaloq shakldagi mana bu *ـْ* belgi qo'yiladi. Bu belgi *السكون* "sukun" deb ataladi.

Damma, fatha, kasra va sukun belgilari "**harakat**", deyiladi.

SAVOLLAR

1. Arab tilida nechta unli fonema bor?
2. Unli tovushlar qanday hosil bo'ladi?
3. Unlilar tilning harakati bo'yicha qanday unlilarga bo'linadi?
4. Unlilar miqdor belgilariga ko'ra qanday unlilarga ajratiladi?

TAYANCH IBORALAR

1. Unli fonema.
2. Vokalizm.
3. Rezonator.
4. Tilning harakati.
5. Tiloldi.
6. Tilorqa.
7. Tilo'rta.
8. Yuqori ko'tarilish.
9. Quyi ko'tarilish.
10. O'rta ko'tarilish.
11. Lablangan.

12. Lablanmagan.
13. Cho'ziq.
14. Qisqa.
15. Miqdor belgi.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o'zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.

12-MA'RUZA: ARAB TILIDA URG'U VA BO'G'IN

REJA:

1. Asosiy urg'u.
2. Ikkinchi darajali urg'u.
3. Urg'uning ko'chishi.
4. Bo'g'in va uning turlari

O'zbek tilidagidan farqli ravishda, arab tilida urg'uli bog'in kuchli va ancha yuqori ovozda talaffuz qilinadi. Urg'uning o'rni, sifati hammavaqt bog'inning turi va soniga bog'liq bo'ladi.

Arab tilida urg'ular asosiy va ikkinchi darajali bo'ladi. Asosiy urg'uli bog'in ovozning yuqoriligi bilan ajralib turadi - u alohida kuch bilan, boshqa bog'inlardan ajralib talaffuz qilinadi. Ikkinchi darajali urg'u tushgan bog'in asosiy urg'ulidan bir oz sust, biroq urg'usizlardan birmuncha kuchli aytiladi. o'lar bir so'zda bir asosiy va bir yoki ikkita ikkinchi darajali urg'uli bog'inlar bo'ladi.

Asosiy urg'u hech qachon so'z oxiriga tushmaydi. Agar so'z oxiridan ikkinchi bog'in cho'ziq bo'lsa, asosiy urg'u o'shanga tushadi:

mak-tu:-bun, da-ras-tum

So'z oxiridan ikkinchi bog'in qisqa bo'lsa, urg'u undan oldingi uchinchi bog'inga tushadi:

mak-ta-bun, ma-sha:ki-lu

Ikki bog'inli so'zlarda urg'u, hoh cho'ziq, hoh qisqa bo'lsin, birinchi bog'inga tushadi:

qul-tu, na:-la, ya-dun

Ikkinchi darajali urg'ular, asosiy urg'uli bog'inning har ikki tomonidan cho'ziq bo'ginlar mavjud bo'lsa, o'shalarga tushishi mumkin:

mus-tah-di-mun.

Eslatilgan o'rinlardagi qisqa bo'lsa, ularga hech qachon ikkinchi darajali urg'ular tushmaydi.

Ma'lumki, muzakkar so'zlardan muannas shakllar yasalganda so'z oxirida yangi bog'in paydo bo'ladi. Demak, bog'inlar munosabatida o'zgarish vujudga keladi. Ana shu yangi grammatik munosabat ko'p so'zlarda bog'inning ko'chishiga sabab bo'ladi:

sa:kinun, ka:tibun

Urg'ular barcha hollarda ham ko'chavermaydi. Uch va undan ortiq bo'g'inli muzakkar shakllardan muannas so'zlar yasalgandagina urg'u ko'chishi mumkin. Yana shart shuki, orqadan ikkinchi bo'g'in urg'usiz qoladigan holat mavjud bo'lishi kerak.

mudarrisun, mudarrisatun

muhandisun, muhandisatun.

quyidagi holatlarda urg'u ko'chmaydi:

a) ikki bo'g'inli so'zlardan muannas shakllar yasalganda:

ibnun - ibnatun, zavjun - zavjatun

b) uch bo'g'inli so'zlarning ikkinchi bo'g'ini cho'ziq bo'lganda:

hama:lun - hamma:latun

Arab tilida so'zlarning uch xil bo'g'ini mavjud :

1. Qisqa bo'g'in. Bir undosh bir cho'ziq unlidan iborat bo'lgan bo'g'in qisqabo'g'in deyiladi. Masalan:

هُوَ -- xuva -> xu-va, هِيَ --xiya --> xi-ya

2. Cho'ziq bo'g'in. Bir undosh va bir cho'ziq unlidan yoki undosh+qisqaunli+undosh shaklidagi bo'g'in cho'ziq bo'g'in deyiladi. Masalan:

قَلْبٌ -- qalbun --> qal-bun, ذَاة --xaza --> xa-za

مَاءٌ --ma'un--> ma-'un, تَيْنٌ --tinun --> ti-nun

3. O'ta cho'ziq bo'g'in. Undosh+cho'ziq unli+undosh shaklidagi bo'g'in o'ta cho'ziq bo'g'in deyiladi. Masalan:

خَادٌ -- xaddun --> xad-dun-o'tkir,

مَادَّةٌ -- maddatun --> mad-da-tun-modda

Bo'g'inlar oxiridagi tovushning xarakteriga ko'ra yana ikkiga bo'linadi:

1. Och bo'g'in. Unli tovush bilan tugagan bo'g'in ochiq bo'g'in deyiladi. Masalan:

كَتَبَ --kataba --> ka-ta-ba -- yozmoq,

شَفَعَةٌ --shafatun --> sha-fa-tun -- lab.

2. Yopiq bo'g'in. Undosh tovush bilan tugagan bo'gin yopiq bo'g'in deyiladi.

Masalan:

شَرْقٌ --sharqun -- shar-qun -- sharq,

أَسْلَمْتُمْ --'aslamatum --> as-lam-tum -- sizlar islomga kirdingizlar.

Arab tilida bo'g'in unli tovush bilan boshlanmaydi. Shuningdek, bo'g'in boshida yoki oxirida ikki undosh yonma-yon kelmaydi. (o'zbek tilidagi <stol>, <baxt>) kabi.

Agar tilida bo'g'inlarni bilish alohida ahamiyat kasb etadi, chunki ko'pchilik so'zlardagi, xususan noto'g'ri fellardagi tovush o'zgarishlari asosan bo'g'inlarning turiga qarab aniqlanadi.

SAVOLLAR

1. Arab tilidagi urg'u o'zbek tilidagisidan qanday farq qiladi?
2. Asosiy urg'u nima?
3. Asosiy urg'u qaysi bo'g'inlarga tushadi?
4. Ikkinchi darajali urg'u qanday urg'u?
5. U qanday bo'g'inlarga tushadi?
6. Urg'u qanday hollarda ko'chadi?
7. Arab tilida bo'gin nima?
8. Bo'g'in va uning turlari?

TAYANCH IBORALAR

1. Asosiy urg'u.
2. Ikkinchi darajali urg'u.
3. Cho'ziq bo'g'in.
4. Yuqori ovoz.
5. Ikkinchi bo'g'in
6. Urg'usiz bo'g'in.
7. Urg'u ko'chishi.
8. Bo'g'in
9. Ochiq bo'g'in
10. Yopiq bo'g'in

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

13-MAVZU: ARAB TILIDA SHAMSIY VA QAMARIY HARFLAR

Arab alifbosidagi 28 ta harf ikki guruhga bo'linadi:

1.Qamariy harflar, ular 14 ta:

ا،ب،ج،ح،خ،ع،غ،ف،ق،ك،م،ه،و،ي

‘Bular arab tilida <الْحُرُوفُ الْقَمَرِيَّةُ> -

Alxurufu-lqamariyatu >

2. Shamsiy harflar ,ular ham 14 ta:

ت،ث،د،ذ،ر،ط،س،ش،ص،ض،ز،ظ،ل،ن

‘Bular arab tilida <الْحُرُوفُ الشَّمْسِيَّةُ> -

‘Alxurufu-shshamsiyyatu> deyiladi.

SAVOLLAR

1. Arab tilida shamsiy harf?
2. Shamsiy harflarning o'ziga xos xususiyati?
3. Qamariy harflar?
4. Qamariy va shamsiy harflarning talaffuzdagi farqi?

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.

5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Qodirov T.SH, Madinabonu va Muhlisabonu Qodirovalar. Arab adabiy tilining fonetikasi (o'zbek va rus tillarida). ToshDSHI. T. 2009.

14-MAVZU: ARAB TILIDA QAT'IIY VA VASLALI HAMZANING IFODALANISHI

REJA:

1. Hamza .
2. Qat'iy hamza va uning imlo qoidalari.
3. Vaslali hamza va uning imlo qoidalari.

Arab tili fonetikasiga hos bo'lgan yana bir fonema hamzadir.

hamza - portlovchi, jarangsiz, bog'iz undosh tovushi. U tovush paychalarining to'la birlashishi va ularning tovush chiqarish oraliqidan o'tilib chiqadigan kuchli havo oqimi ostida ochilishi natijasida hosil bo'ladigan kuchsiz shovqindir.

Bu tovushning hosil bo'lishi: yumshoq tanglay ko'tariladi va havoning burun bo'shliqi orqali o'tadigan yo'li yopiq bo'ladi. 'amza tovushi biron unli tovush talaffuz qilinishidan oldin yoki talaffuz qilingandan keyin eshitiladi. Masalan: اقرأ

Bu tovush «bog'iz portlovchisi» deb ham yuritiladi va u mustaqil fonemadir.

Boshqa undoshlar kabi hamza ham *tashdid*lanadi. Bunday paytda tovush paychalarining birlashib ochilishi orasidagi vaqf uzayadi. Masalan: تسال. Unlilarga o'rta qator undoshlari kabi ta'sir etadi va so'zning turli bog'inlarida kelishi mumkin. Hamza tovushi hozirgi arab alfavitiga kiritilmay yozuvda mahsus belgi bilan ifodalanadi. Bu hodisa B.M.Grande tomonidan quyidagicha tushuntiriladi:

Makka talaffuzini o'zida ifodalagan Qur'on arab tilining hamma imlosi uchun namuna vazifasini o'tagan; lekin unda ba'zi tovushlar uchun qo'llangan belgilar, masalan, qisqa unlilar va bog'iz portlovchisi, ya'ni hamza yog' edi.

Birinchii arab grammatistlari Qur'onga, shuningdek, jonli xalq tili va arab xalq oqzaki poeziyasi asarlariga asoslandilar.

Arablarning talaffuzida bog'iz tovushi mavjud bo'lib, uni yozuvda ifodalash lozim edi. Lekin musulmonlarning muqaddas kitobi Qur'onga hatto kichik o'zgarish kiritish ham tag'iqlangan edi. Shuning uchun bu bog'iz tovushini ifodalash uchun mahsus belgi hamza kiritilgan. Bu belgi hamzaning o'rniga yozilgan harflar ustiga qo'yila boshlangan yoki hamzadan hech qanday belgi qolmagan bo'lsa, o'zi mustaqil yozilgan.

Arab tilida hamza belgisining yozilishi o'ziga hos xususiyatlarga ega:

hamza belgisi ʾ harfining ustiga yoki tagiga, و ي harflarining esa ustiga yoziladi. hamza uchun yozilgan harf «markaz» deb ataladi, ya'ni hamza *alif*ning ustiga yoki tagiga yozilsa, markaz *alif*, vavning ustiga yozilsa, markaz vav, yaning ustiga yozilsa, markaz ya harflari bo'ladi. Markaz harflar talaffuz qilinmaydi. hamza markazsiz, mustaqil yozilishi ham mumkin.

Markaz harflar quyidagi qoidalar asosida ishlatiladi:

1. hozirgi arab adabiy tilida hamza so'zning boshida kelganda markaz doim alif bo'ladi. Agar hamza fatha yoki damma bilan harakatlangan bo'lsa, alifning ustiga, kasra bilan harakatlangan bo'lsa, alifning tagiga (darsliklardan tashqari adabiyotlarda. Gazetalarda ko'pincha alifning ustiga qo'yilib, kasra hamza belgisining tagiga qo'yiladi - !). Masalan: أخذ - olmoq, إجلس - o'tir, أكتب - yoz.

Ammo hamzaning yozilish tarixida uning so'z boshida mustaqil yozilganini ko'rish mumkin. Masalan:

يا أيها الذين آمنوا

Arab adabiyotlaridan «Al-Munjid»da yuqoridagi qoidani davom ettirib shunday deyilgan:

- a) agar soʻz boshidagi hamza oldiga boshqa harflar qoʻshilsa ham , markaz *alif* boʻladi. Masalan: بأجل ، لأفضل
- b) lekin لئن va لئلا soʻzlarida markaz *ya* harfi boʻladi. ل va لا yuklamalari birgalikda juda koʻp qoʻllangani uchun ularning birikmasini yozishda hamzaning soʻz oʻrtasidagi yozilish qoidasiga amal qilinadi;
- v) ل koʻmakchisidan keyin ال aniqlik artiklining hamzasi tushib qoladi. Masalan:

فعلت هذا للخير

B.M.Grande hamzaning yozilishidagi oʻzgarishlarga yana quyidagilarni kiritadi.

2. Agar soʻz qisqa unlili hamza bilan boshlangan boʻlsa, u holda undan keyin kelgan bogʻiz portlovchisi tushib qoladi va qisqa unlining choʻzilishi bilan tiklanadi, yaʼni 'a', 'i', 'u' birikmalari 'a:', 'i:', 'u' ga aylanadi. YOzuVda bunday ifodalanadi: a) أ - إ

-l bob, hozirgi-kelasi zamon, l shaxs koʻrsatkichi ا qoʻshilganda. Masalan:

أسف - أسف - أسف hafa boʻlmoq

-IV feʼl shakli yasalganda. Masalan:

أسف - أسف - أسف hafa qilmoq

- b) إ birikmalari إي shaklida yoziladi. Masalan: أومل ishonmoq; أومل ishon;
- أسر olmoq; إيسر - إيسر asir ol!

2. VIII bobdagi baʼzi feʼllarni tuslaganda hamza VIII bob koʻrsatkichi t bilan assimilyatsiyalashadi. Masalan: إلتخذ- إلتخذ olmoq; أتر- إتر- أتر .

إتتمر - أمر; إلتلف - ألف

Nima uchun shundayligi B.M.Grande tomonidan aytilmagan.

-Baʼzan hamza tushib qoladi. Masalan: أخذ - أخذ; hosil boʻlishi: أخذ - أخذ

-Baʼzan VI bob feʼli tuslanganda soʻz boshidagi hamza و undoshi bilan almashadi.

توامر - تأمر - أمر

hamza soʻzning oʻrtasida kelganda markaz ي و harflaridan biri boʻladi. Bu harflar «unlilarning kattalik qonuni» bilan tanlanadi.

- «Kattalik qonuni»ga asosan unlilar quyidagi tartibda boʻladi: *kasra* eng katta unli, undan kichigi *damma*, soʻngra *fatha* (*fatha* faqat sukundan katta). Kasrali hamza uchun *ya*, dammali hamza uchun *vav*, fathali hamza uchun *alif* markaz boʻladi.
- Markaz tanlashda ikki unli, yaʼni hamzaning unlisi va undan oldingi unlilar taqqoslanadi va ulardan kattasi tanlanadi. Masalan: سئل markaz ي boʻladi u i.
- Lekin arab adabiy tilida soʻzning oʻrtasidagi hamzaning bu qoidaga nomuvofiq yozilgan holatlarini ham koʻramiz, yaʼni uning uchun markaz vazifasini *vav* yoki *alif* oʻtashi kerak boʻlganda baʼzan *ya* yoziladi. Masalan:

مسألة q مسألة

مسؤول q مسئول

Bu soʻzlarning har ikkala shakli ham mavjud boʻlib, ularning ikkinchisi qonunga togʻri keladi. Birinchisini esa tez yozish uchun qulayligi sababli shu shaklda yozilgan, deb tahmin qilish mumkin.

- Agar hamza soʻzning oʻrtasida choʻziq unli alifdan keyin kelib. Fatha bilan harakatlangan boʻlsagina, markazsiz yoziladi. Masalan:
- الولد يسمع خذاه ساءل
- Soʻz oʻrtasidagi hamza tushib qolishi ham mumkin. Lekin bu juda kam uchraydigan hodisa. Masalan: إساءل q
- 1. agar hamza sukun boʻlsa, oldidagi harakatga mos keluvchi harf yoziladi: بأس يؤس بس
- 2. agar harakatli hamzadan oldingi harfning harakati sukun yoki fathali boʻlsa, hamzaning harakatiga mos keluvchi harf bilan yoziladi. Masalan: رؤف سأل مسألة
- 3. agar damma va kasradan keyin hamza fatha bilan kelsa, oldidagi harakatga mos keluvchi harf bilan yoziladi. Masalan: سؤال مؤنس
- 4. alif bilan yaning orasiga tushsa, hamzani mustaqil yoki ya bilan yozish mumkin: بقائي q
- الرائي q الرائي بقاء

5. olmoshlarda alif bilan yadan boshqa harf orasiga tushib, kasa yoki damma bilan harakatlangan bo'lsa, shu harakatga mos keluvchi harf yoziladi, agar harakati fatha bo'lsa, hamza markazsiz yoziladi:

بقاءه بقائه بقاؤه

III. So'z oxiridagi markaz tanlash hamzadan oldingi unli tovushga boqliq:

a) agar hamzadan oldin qisqa unli kelgan bo'lsa, u holda hamza uchun markaz shu qisqa unliga mos keluvchi harf boqladi. Masalan: جرؤ فتى بدأ

b) agar hamzadan oldin uzun unli yoki sukun kelgan bo'lsa, hamza markazsiz yoziladi. Masalan: جاء ساء جزء شىء

Shuningdek, hamzadan keyin «-atun» qo'shimchasi kelganda hamzaning yozilishi haqida «Al-Munjid»da shunday deyilgan:

a) hamzadan oldingi harf bo'sh harf bo'lmay, sukun bilan harakatlangan bo'lsa, markaz alif bo'ladi. Masalan: نشأة

b) hamzadan oldingi harf harakatli bo'sa, o'sha harfga mos keluvchi harf yoziladi. Masalan: فنة لؤلؤة

v) hamzadan oldin bo'sh harf ya bo'lsa, markaz ya shaklida bo'ladi, alif yoki vav bo'lsa, hamza mustaqil yoziladi. Masalan: بريئة قراءة

Arab tilida hamza ikkiga boqlinadi:

1. همزة الوصل

2. همزة القطع

«hamzatul vasli» o'zining luqaviy ma'nosidan kelib chiqsak, «birlashtiruvchi» ma'nosini beradi.

«hamzatul vasli»ning qo'llanishi bog'in nazariyasi bilan boqliq, ya'ni arab tilida bog'in ikkita undoshning ketma-ket talaffuzi bilan boshlanmaydi. Ana shunday ketma-ketlikning oldini olish uchun bog'in boshiga hamza va bitta qisqa unidan iborat bo'lgan bog'in/ 'a, 'u, 'i/ qo'shiladi. YOZUVDA bu bog'in alif va uning ustida vasla belgisi bilan beriladi. Bu belgi mos keluvchi harakat bilan og'iladi. Masalan: استجمل - ستجمل أكتب - كتب

Jumladan, اسم ابن so'zlaridagi, (i) ham yordamchi tovush bo'lib, bog'inning ketma-ket kelgan ikki undoshdan boshlanishini bartaraf etish uchun qo'llanilgan.

B.M. Grande shunday deydi: arab tilida ال artikli va ba'zi fe'llarning yordamchi shakllari unli bilan boshlanadi.

Qur'onning harakatlangan matnlarida bunday hollarda alif hamzasiz yoziladi.

* Arab tilida ال artiklining qo'shilishidan va ba'zi fe'llarda (VII, VIII, IX, X) birinchi undosh oldida unli paydo bo'ladi. Masalan: أكتب - الكتاب

* Nutq o'rtasida (bir takt oraliqida) unli tushib qoladi, ketma-ket kelgan ikkita undoshning birinchisi esa oldingi so'zning oxiriga qo'shib ketib, u bilan birga yopiq bog'in hosil qiladi. Masalan:

قال أكتب - qa:la ktub

دخل الأب - dahala l'abu

Bog'inlarga ajratsak bunday bo'ladi:

qa:-lak-tub da-ha-lal-'a-bu

YOZUVDA har ikkala holda ham alifning oq'ilmasligini ko'rsatish uchun vasla belgisi qo'yiladi.

Arab tiliga bosha tillardan o'tgan so'zlarda bo'g'in ketma-ket undoshlardan iborat bo'lganda ham bu so'zlar qanday bo'lsa shundayligicha talaffuz qilinmay, yordamchi unli qo'shiladi. Masalan: افلاتون Platon

«Hamzatul qat'i» ma'no tashuvchi bo'lgani uchun yo'qolmaydi. Masalan: IV bob fe'llarida, orttirma darajadagi sifatlarda أحمّل أفعّل

«Hamzatul qat'i»ning lug'aviy ma'nosi: ajratuvchi hamza. Birlashtiruvchi hamzaga qarshi o'laroq vaslalanmaydi. U so'zning negizini tashkil etadi yoki ma'no kashf etuvchi grammatik vaznlarning elementi sifatida ishlatiladi.

Masalan: أم أقلام

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, hamza faqatgina havo oqimining tovush chiqayotgan oraliqdagi to'siqni yorib chiqishigina emas, balki ana shu havo oqimining to'siqqa urilib to'htab qolishi natijasidagi tovushhamdir.

SAVOLLAR

1. Qat'iy hamzaning so'z boshidagi imlo qoidasi?
2. Qat'iy hamzaning so'z o'rtadagi imlo qoidasi?
3. Vaslali hamzaning qat'iy hamzadan farqi?
4. Qat'iy hamzaning so'z oxidagi imlo qoidasi?
5. Vaslali hamzaning talaffuzdagi o'ziga xos xususiyatlar.

TAYANCH IBORALAR

1. Hamza
2. Qat'iy hamza
3. Vaslali hamza

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A.«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

15-MAVZU: ARAB TILIDA “AL” ANIQLIK ARTIKLI.

REJA:

1. “Al” artiklidagi vaslali hamzaning talaffuzi bilan bog'liq imlo qoidasi.
2. “Al” artiklidagi lomning talaffuzi bilan bog'liq imlo qoidasi.

<Al- > artiklidagi < l> tovushi ba'zan talaffuzi qilinadi, ba'zanqilinmaydi va bu narsa so'zning birinchi harfiga bog'liq :

1. Agar so'z qamariy harf bilan boshlangan bo'lsa, < l> tovushi to'liq talaffuz qilinadi. Masalan:

مَدْرَسَةٌ - الْمَدْرَسَةُ ' almadrasatu—maktab,

هَرَّةٌ - الْهَرَّةُ ' alxirratu—mushuk,

2. Agar so'z shamsiy harf bilan boshlangan bo'lsa, < l> tovushi talaffuz qilinmaydi. Uning hisobiga birinchi harf bo'lga shamsiy harf ikkilantirilib talaffuz qilinadi . Yozuvda bu harf ustiga (tashdid) harakat qo'yiladi. Masalan:

شَمْسٌ - الشَّمْسُ -- 'ashshamsu—quyosh,

دَلْوٌ - الدَّلْوُ -- addalvu—chelak,

<Al-> artiklidagi <ل> harfi hech qachon tushirilib qoldirilmaydi. So'zning birinchi harfi <ل> bo'lganida ham ,ikki< ل> harfi yonma –yon yoziladi. Masalan:

لَوْحٌ - اللُّوحُ ' allavxu—doska,

لُغَةٌ - اللُّغَةُ ' allu·batu—o'yinchoq,

Lekin bunday so'zlar oldidan ل predlogi qo'shilganda, artikldagi ل harfi tushib qoladi .Masalan:

ل + اللُّوحُ -- doska uchun,

لُغَةٌ لُ -- o'yinchoq uchun

SAVOLLAR

1. Al artiklidagi lom harfining talaffuzi bilan bog'liq qoidalar?
2. Al artiklidagi hamzaning talaffuzi bilan bog'liq qoidalar?

TAYANCH IBORALAR

1. Shmasiy harflar
2. Qamariy harflar
3. Vaslali hamza

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

16-MAVZU: MORFOLOGIYA:ARAB TILIDA SO`Z TURKUMLARI.O`ZAK VA NOO`ZAK HARFLAR.

REJA:

1. Ism so'z turkumi.
2. Fe'l so'z turkumi.
3. Harf so'z turkumi.
4. Arab tilida so'z o'zagi
5. Noo`zak harflar

An'anaga ko'ra arab filologlari arab tildagi barcha so'zlarning 3 ta katta guruhga bo'ladilar.

1. Ism. - Bu gruppaga ot, sifat, son, olmosh, sifatdosh, masdarlar, va h.k.z.
2. Fe'l.- Bu gruppaga barcha fe'llar, fe'l formasidagi so'zlar.
3. Harf. - Bu gruppaga artikli, old qo'shimchalar bog'lovchi, predlog, yuklama, undov va h.k.z.

Arab morfologiyasida so'z turumlari turkum guruhlaridir. Ism turkumi o'z tarkibiga ot, sifat, son, olmosh, sifatdosh va masdarlarni oladi. So'nggi ikkisida fe'llik xususiyati ham mavjuddir.Ismlar kelishik (Bosh, qaratqich, tushum) jins (muzakkar va muannas), grammatik son (Birlik, ikkilik, ko'plik) va holat (aniq va noaniqlik) kategoriyalariga ega. So'zlarning o'zaro boqlanishi so'z tarkibi bilan ham kelishiklar yordami bilan ham shuningdek yordamchi so'zlar vositasi bilan ham olib boriladi.

Fe'llar tarkibiga zamon shakllari, darajalari, shuning mazmunlariga ko'ra sifatdosh va masdarlar kiradi. Umuman fe'llar turli shakllarni juda rivojlanganligi va kengqo'llanishi fe'liy boblarning (asosan 10 ta) mavjudligi barcha boblarning hamma zamon shakllarida tuslanishi shaxs shakllari (birlik, ikkilik, ko'plik)ning mavjudligi, mayllar (darak, buyruq, istak, shart, kuchaytirma,)ning rivojlanganligi, darajalar(aniq va majhul)ning mavjudligi bilan harakterlanadi.

Harf so'z turkumi (yordamchi so'zlar) bog'lovchi, ko'makchi (predlog), yuklama, undovlarning hammasini o'zida jamlaydi. Arab tilining bog'lovchi va ko'makchi sistemasi juda rivojlangan, undovlarning ba'zilar jins shakllariga ega. Olmoshlarning ba'zilar jins va son kategoriyalariga ega. Yuklama sistemasi unchalik rivoj topmagan.

Arab tilidagi soʻzlarning oʻzagi uning skletini tashkil etib faqatgina undosh tovushlardan tuziladi. Soʻzning oʻzagi koʻpincha asosiy umuman maʼnolarni bildiradi. Soʻz tarkibidagi unli tovushlar oʻzakning maʼnosini oʻzgartiradi va grammatik munosabatni aks ettiradi. Soʻz strukturasini oʻzgarishi va tovushlarning almashish hodisalari arab morfologiyasining harkaterli xususiyatidir.

Bu soʻzlarning forma va konkret leksik maʼnolari farqlansa ham ular oʻzaro umumiy oʻzakka ega, ular asosiy maʼno bilan bogʻlanadilar. Arab tilida oʻzak aksariyat holatda 3 undosh tovushdan iborat bladi. Bundan tashqari 2-4-5 oʻzakli soʻzlar ham mavjud – ، كَتَبَ ، جَفَلَ ، فَمَ ، سَفَرَجَلَ

a) Feʼlning 3 ta oʻzagi 3 turli undoshdan tashkil topgan boʻlsa «togʻri oʻzak» deyiladi. - كَتَبَ ، شَرَبَ -

b) Agar oʻzak tarkibida 2 ta bir hil undosh boʻlsa «ikkilangan oʻzak» deyiladi. - ظَنَّ ، ضَلَّ ،

v) Agar oʻzak tarkibida hamza boʻlsa hamzali oʻzak deyiladi - أَخَذَ -

g) Agar oʻzak tarkibida kasal harflar boʻlsa «notogʻri oʻzak» deyiladi -

Soʻz oʻzak harflardan tashqari oʻz tarkibida oʻzak boʻlmagan «ishchi harflardan» tuzilgan boʻlishi mumkin. Bunday ishchi undoshlar feʼllarga yoki boshlanqich soʻzlarga qoʻshilib yangi soʻzlar yasaydi yoki oʻzgartiradi. «Ishchi» yaʼni yordamchi undoshlar 10 ta. Ularni yodda saqlash oson boʻlishi uchun ulardan اليوم تتساه «Bugun uni esingdan chiqarasan» degan hazil maʼnodagi ibora yasalgan. Bu iboradagi ا و ي ham undosh, ham choʻziq unli, ت ham oʻrnida ifodalangan. Masalan: كَتَبَ مَكْتَبَةً ، مَكْتُوبَ

Arab filologlari soʻzlarning turli morfologik formalarini sistemalash-tirish ularning turlariga umumiy nom berish maqsadida qolip sifatida faala oʻzagidan foydalaniladi. Istalgan soʻzning oʻzak harflari فَعَلَ (faala) qolipidagi oʻzak harflar bilan almashtirilib oʻzak boʻlmagan undoshlar va harakatlar oʻzgarishsiz qoldiriladi. Shunday yoʻl bilan istalgan soʻzning vaznini topish mumkin. (فَاعِلٌ) – (فَعَلَ) كَاتِبٌ – (مَفْعُولٌ) كَتَبَ – (مَفْعُولٌ) مَكْتُوبٌ – (مَفْعَلَةٌ) كِتَابٌ – (مَفْعَلَةٌ) مَكْتَبَةٌ .

4 yoki 5 undoshli vaznga tushirilayotganda 4 va 5 harflar oʻzak harf bilan almashtiriladi.

ترجم - فَعَّلَ ، جَهْمَرَشْ - فَعَّلِلَ

SAVOLLAR

1. Arab filologlari soʻzlarni necha turga boʻladilar?
2. Ism turkumiga qaysi soʻzlar kiradi?
3. Feʼl soʻz turkumiga qaysi soʻzlar kiradi?
4. Harf soʻz turkumi qaysi yordamchi soʻzlarni oʻziga jamlaydi?
5. Oʻzak nima?
6. Soʻz tarkibidagi qanday tovushlar oʻzakning maʼnosini oʻzgartiradi?
7. Arab morfologiyasining harakterli xususiyati nimada?
8. Aksariyat oʻzaklar nechta undoshdan paydo boʻladi?
9. Soʻzlarga fazn sifatida qaysi oʻzakdan foydalaniladi?

TAYANCH IBORALAR

1. Oʻzak.
2. Hamzali oʻzak.
3. Negiz.

4. Notog'ri o'zak.
5. Undoshli tovush.
6. O'zak bo'lmagan undosh.
7. Undosh tovush.
8. Leksik ma'no.
9. Tog'ri o'zak.
10. Umumiy o'zak.
11. Ikkilangan o'zak.
12. Turkum guruhlar
13. So'z turkumlari.
14. Ism.
15. Fe'l.
16. Harf.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

17-MAVZU: OTLARDA JINS KATEGORIYALARI.

REJA:

1. Jins kategoriyasi.
2. Muzakkar jins kategoriyasi.
3. Muannas jins kategoriyasi.
4. Muannas jins kategoriyasining o'ziga xos xususiyatlari.

Arab tilida otlar ikki jinsga – muzakkar va muannasga ajraladi. Muannas jinsning gramatik belgisi so'z oxiridagi -atun, -atu qo'shimchasidir. U yozuvda **ة** (ta marbuta) harfi bilan ifodalanadi.

غُرْفَةٌ – xona, **الْمَدِينَةُ** – shahar,
مَكْتَبَةٌ – kutubxona, **الْقَرْيَةُ** – qishloq.

Shuningdek **أَء** - a'u qo'shimchasi bilan tugagan hamda **أى** - a qo'shimchasi bilan tugagan so'zlar, agar **ئى** harfi o'zak tarkibiga kirmasa, muannas so'z hisoblanadi.

Masalan:

صَحْرَاءُ – sahro, **ذِكْرَى** – xotira, **حُبْلَى** – og'iroyoq.

Boshqa tovush (harf) bilan tugagan so'zlar muzakkar jins hisoblanadi. Masalan:

كِتَابٌ – kitob, **بَابٌ** – eshik, **سَقْفٌ** – shift, **بَيْتٌ** – uy.

Arab tilida yana shunday so'zlar mavjudki, ularning jinsi gramatik belgiga emas, shu so'zning mazmuniga qarab belgilanadi:

1.– ta marbuta bilan tugagan so'z erkak zotini bildirsa yoki erkak kishiga qo'yilgan ism bo'lsa, bu so'z muzakkar so'z hisoblanadi. Masal

خَلِيفَةٌ – Xalifa, **قَتَادَةٌ** – Qatoda,
حَمْزَةٌ – Xamza, **طَلْحَةٌ** – Talxa.

1. Muannaslik gramatik belgisibo'lmagan quydagi so'zlar muannas hisoblanadi:
 - a) Ayol kishini yoki ayollarning ismini bildiruvchi so'zlar:

أُمٌّ - ona, **عُرْسٌ** – kelinchak, **زَيْنَبٌ** – Zaynab, **بِنْتُ** – Qiz,

سُعَادٌ – Suod, وُدَادٌ – Vudod.

b) tanadagi juft a'zolari bildiruvchi so'zlar:

كَيْنٌ – ko'z, قُلُوبٌ – quloq, قَوْلٌ – qo'l, رَجُلٌ – oyoq.

v) aniqlik artiklini olmaydigan va tanvin qo'shimchasi bilan tugamaydigan geografik nomlar:

مِصْرٌ – Misr,

بَصْرَةٌ – Basra,

بَغْدَادٌ – Bag'dod,

طَرَابُلُسٌ – Tripoli.

g) shamol, urush, olov, quyosh kabi so'zlar:

سَمُومٌ – shamol tur, نَارٌ – olov,

حَرْبٌ – urush,

شَمْسٌ – quyosh,

أَرْضٌ – yer,

بَيْتٌ – quduq.

Bundan tashqari ة - ta marbuta bilan tugamagan ayrim otlar har ikkala jinsda ishlatilishi mumkin.

Masalan:

فَرَسٌ – ot,

كَبِدٌ – jigar,

قَوْسٌ – yoy(qurol),

مِلْحٌ – tuz.

Arab tilida odamlarning kasb – hunari, mansabi, mavqeyini, qarindoshlik munosabatlarini bildiruvchi bir qator muzakkar otlar borki, ularning oxiriga ة - ta marbuta harfini qo'yish bilan shuso'larning muannas varianti hosil qilinadi. Masalan:

طِفْلٌ – go'dak bola,

طِفْلَةٌ – go'dak qiz,

تَلْمِيزٌ – o'quvchi bola,

تَلْمِيزَةٌ – o'quvchi qiz,

طَالِبٌ – student yigit,

طَالِبَةٌ – student qiz,

شَاعِرٌ – shoir,

شَاعِرَةٌ – shoir,

خَالَ – tog'a,

خَالَةٌ – xola,

مُهَنْدِسٌ – erkak injener,

مُهَنْدِسَةٌ – ayol injener,

طَبِيبٌ – erkak vrach,

طَبِيبَةٌ – ayol vrach.

SAVOLLAR

1. Muzakkar jins kategoriyasining o'ziga xos xususiyatlari?
2. Muannas jins kategoriyasining o'ziga xos xususiyatlari?
3. Geografik nomlar qaysi jins kategoriyasiga kiradi?
4. Ikki jins kategoriyasiga kiruvchi otlar?

TAYANCH IBORALAR

1. Jins kategoriyasi.
2. Muzakkar.
3. Muannas.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

18-19 MAVZU: ARAB TILIDA OLMOSHLAR.

REJA:

1. Kishilik olmoshlari
2. Ko'rsatish olmoshlari

3. Birikma olmoshlari
4. Birikma olmoshlarining fe'llarga qo'shilishi
5. Birikma olmoshlarining otlarga qo'shilish

Arab tilida kishilik olmoshlari (الضمائر المنفصلة) dan boshqa birikma olmoshlari ham bor. Bu olmoshlar fe'llarga, ismlarga yoki predloglarga birikib kelishi mumkin.

1. Fe'llarga birikkan olmoshlar jumladan to'ldiruvchi vazifasida keladi va tushum kelishigida, ya'ni nasb holatida bo'ladi.

Masalan:

رَأَيْتَكَ yoki أَرَأَيْتَكَ

Bu olmoshlar o'tgan, hozirgi kelasi va ba'zi buyruq fe'llariga birikishi mumkin. Bunda barcha olmoshlar fe'llarga to'g'ridan to'g'ri birikadi, ammo 1 shaxs يَ (ياء المتكلم) saqlash nuni (نون الوقفة) orqali birikadi.

Masalan:

ضَرَبَنِي عَلَمَنِي

Bu nun fe'lining oxirini kasrali bo'lishdan saqlaydi. Agar fe'lga يَ ni nunsiz biriktirsak, ضَرَبِي bo'lib, fe'lining oxiri kasra bo'lib qoladi. Bu esa mumkin emas. III shaxs muzakkar ko'pligidagi o'tgan zamon fe'lga يَ qo'shilganda bir و (vov) harfi ziyoda qilinadi.

Masalan: رَأَيْتُمُ - رَأَيْتُمُونِي yoki boshqa olmoshlar qo'shilganda ham kabi. III shaxs muzakkar ko'pligidagi o'tgan zamon fe'lga olmoshlar birikkanda oxiridagi alifi tushib qoladi.

Masalan:

ضَرَبُوا - ضَرَبُوكَ

O'ozirgi kelasi zamon fe'li II-III shaxs muzakkar ko'pligiga 1 shaxs olmoshlari نَا (ni va na) lar qo'shilganda ko'pincha oxiridagi ن (nun) tushib qoladi.

Masalan:

يَضْرِبُونَا - تَضْرِبُونَا yoki يَضْرِبُونِي - تَضْرِبُونِي

Shuningdek, huddi shu fe'l ikkiligidagi ن (nun) lar ham tushib qolishi mumkin.

Masalan:

يَضْرِبَانَا yoki تَضْرِبَانِي

Ba'zi hollarda II shaxs muannas birligidagi ن (nun) ham tushib qoladi.

Masalan: تَضْرِبِينِي asli esa - تَضْرِبِينِي

Ohiri يَ ga tugagan رَمَى va بَنَى kabi fe'llarga birikma olmoshlar birikkanda oxiri يَ (y) harfi alifga aylanib ketadi.

Masalan:

بَنَى - بَنَاهُ رَمَى - رَمَاكَ

Buyruq fe'llariga birikkanda esa, faqat o'timli fe'llarning buyruqlari birikadi.

Masalan:

إِضْرِبْنِي أَكْتُبْهُ

Bunda faqat I-III shaxs olmoshlargina birikadi. Ismlarga birikkan olmoshlar qaratqich kelishigida bo'lib, tegishlilikni bildiradi. Boshqacha qilib aytganda, ism bilan olmosh izofa bo'ladi.

Masalan:

كِتَابُكَ قَلَمُهَا

I shaxs يَ (y) (يَا) sidan boshqa barcha olmoshlar ismlarga birikkanda ismning kelishik harakatlari (okonchaniyalar) saqlanib qoladi.

Masalan:

كِتَابُكَ كِتَابُكَ كِتَابُكَ

Agar ism تَ (tamarbuta)ga tugagan bo'lsa, olmosh birikkanda oddiy تَ (t) aylanadi.

Masalan:

مَدْرَسَتُكَ - مَدْرَسَةُكَ

Agar ikki kelishikli ismlarga olmoshlar biriksa, uch kelishikli ism kabi turlanadi.

Masalan:

رَأَيْتُ أَحْمَدَكَ kabi va سَلَّمْتُ عَلَى أَحْمَدِكَ

Ohiri (a) va (y) ga tugagan ismlarga olmoshlar biriksa quyidagicha bo'ladi.
 Bosh k. قَاضِيكَ
 Qaratqich k. قَاضِيكَ
 Tushum k. قَاضِيكَ

Bosh k.	Qarat. k.	Tush. k.
عَصَاكَ	عَصَاكَ	عَصَاكَ
فَتَاكَ	فَتَاكَ	فَتَاكَ
ذَكَرَاكَ	ذَكَرَاكَ	ذَكَرَاكَ

Ohiri (hamza) ga tugagan ismlarga olmoshlar birikkanda hamza yozish qoidalariga amal qilinadi.

1 shaxs (y)si oxiri soqlom harfga tugagan ismlarga qo'shilsa, (y) bevosita qo'shiladi va barcha kelishiklarda turlanganda o'zgarmaydi.

Agar (y) alif va (y) ga tugagan ismlarga qo'shilsa (ya) ko'rinishida bo'ladi.
 Masalan:

عَصَاً - عَصَايَ kabi.

Agar 1 shaxs (y)si oxiri (iy) yoki (ay) -ga tugagan ismlarga qo'shilsa, unda ikkala (y) tashdid bilan yoziladi.

Masalan:

مُعَلِّمَيْنِ - مُعَلِّمَيَّ	جَوَارِي - جَوَارِيَّ
قَاضِي - قَاضِيَّ	مُعَلِّمِينَ - مُعَلِّمِيَّ

Quyidagi ismlar arab tilida boshqa ismlardan ajratilib أَسْمَاءُ السَّنَةِ (asmaus sittati) deyiladi: أَبٌ ، أَخٌ ، حَمٌّ ، هُنٌّ ، فَمٌّ ، ذُو

Avvalo bu olti ism nima uchun alohida o'rganiladi, boshqa ismlardan nima farqi bor? Bu savolga shunday javob beramiz: Bu olti ism birikma olmoshlari yoki birorta ism bilan izofaga kirganda, e'robi, ya'ni ismning oxirgi harfining harakatlari zoxir bo'lmaydi, balki uning o'rniga boshqa harflar bilan e'roblanadi.

Bunda bosh kelishikda damma o'rniga vov bilan e'roblanadi.

Masalan:

جاء أبوك ذهب أخوك

Qaratqich kelishigida esa, kasra o'rniga (y) bilan e'roblanadi.

Tushum kelishigida esa fatha o'rniga alif bilan e'roblanadi.

Bu ismlarning harakat o'rniga harflar bilan e'roblanishining 4 sharti bor.

1. Bu ismlarning birlikda bo'lishi.
2. Bu ismlarning izofa bo'lishi
3. Kichraytirilmagan siyg'asi (مُكَبَّرٌ) bo'lishi.
4. Izofasi 1 shaxs (y)ga bo'lmasligi.

Agar bu ismlar birlikda bo'lmay, ikkilik yoki ko'plikda bo'lsa, «Asmaus sitta» qoidalariga javob bermay, ikkilik va ko'plik qoidalariga bilan e'roblanadi.

Masalan:

أَخَوَانِ	أَبَوَانِ
أَخَوَيْنِ	أَبَوَيْنِ
أَبَاءٍ	أَبَاءٍ

Agar izofada bo'lmasa, unda uch kelishikda to'la turlanaveradi.

Agar kichraytirilgan siyqasi (مُضَعَّرٌ) bo'lsa ham uch kelishikda, zoxir harakatlar bilan turlanadi.

Masalan:

أَخِي - أَخِيَّ - أَخِيَّ	أَبِي - أَبِيَّ - أَبِيَّ
---------------------------	---------------------------

Agar izofasi 1 shaxs (y) siga bo'lsa,

Masalan: أَبِي va أَخِي kabi unda uning e'robi ي (y)dan oldingi harfning taqdiridagi harakati bilan bo'ladi.

Bu qoidalar حَنْ ، حَمْ ، أَحْ ، أَبْ larga tegishli bo'lib دُو va فَمْ larga tegishli alohida qoidalar bor.

Masalan: دُو ning «al-asmaus sitta» qoidalarida e'roblanishi uchun, u صاحب ya'ni, *ega* ma'nosida bo'lishi kerak.

Masalan:

Agar u *ega* ma'nosida bo'lmay, الذي ma'nosida bo'lsa, unda bu qoidadan chiqib ketadi.

Masalan: جاءني ذو قلم , aslida esa, جاءني الذي قلم

فَمْ esa, «asmaus sitta» qoidalarida bo'yicha e'roblanishi uchun م (m) harfidan holi bo'lishi kerak.

Masalan:

رَأَيْتُ فَاهُ ، أَعْجَبْتُ فِيهِ ، هَذَا فُوهُ

Agar فَمْ ning م (m)i tushib qolmasa unda oddiy e'robda e'roblanadi.

Masalan:

هَذَا فَمْ ، رَأَيْتُ فَمًا ، أَعْجَبْتُ بِفَمٍ

SAVOLLAR

1. Olmoshlarning qanday turlari mavjud?
2. Birikma olmoshlari nimalarga qo'shilib keladi?
3. Birikma olmoshlari fe'llarga qo'shilganda qanday o'zgarishlar yuz beradi?
4. Birikma olmoshlari otlarga qo'shilganda qanday o'zgarishlar yuz beradi?

TAYANCH IBORALAR

1. Olmosh
2. Kishilik olmoshlari
3. Birikma olmoshlari
4. Ko'rsatish olmoshlari
5. So'roq olmoshlari

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A.«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

20-MAVZU: ARAB TILIDA SON KATEGORIYASI. OT KESIMLI GAP.

REJA:

1. Birlik
2. Ikkilik
3. Ko'plik

Ma'lumki, ismlardan 2 turdagi ko'plik soni yasaladi: 1. Tog'ri ko'plik. 2. Siniq ko'plik.

Siniq ko'plik yasashning juda ko'p turlari mavjud. Ba'zi so'zlardan barovariga bir necha variantlarda siniq, ko'plik hosil qilish ham mumkin. Birlikdagi so'zlar siniq ko'plikka

aylanayotganda aniq bir formaga tushmaydi. Uni lug'at orqali yodlab qolish bilan o'zlashtiriladi. Siniq ko'plik hosil qilish yo'llari quyidagicha:

1. قَاعِلٌ qolipidan فَعْلٌ varianti orqali hosil qiladi.
2. فَعْلٌ qolipidagi rang, jismoniy kamchiliklarni bildiradigan hamda فَعْلٌ qolipidagi otlardan فَعْلٌ formasi orqali ko'plik yasaladi.

Masalan:

أَحْمَرٌ - حُمْرٌ أَسْوَدٌ - سُودٌ
أَسَدٌ - أُسْدٌ

فُعْلَةٌ , فُعْلَى , فُعْلَةٌ ba'zan فُعْلَةٌ qoliplaridagi so'zlardan فُعْلٌ formasi orqali ko'plik yasaladi.

Masalan:

تُحَفَّةٌ - تُحَفٌّ دَوْلَةٌ - دَوْلٌ

Shuningdek فُعْلٌ , فَعْلٌ , فُعِلٌ , فَعَالٌ , فُعِلٌ , فُعُولٌ , أَفْعَالٌ , فَعْلَةٌ , فَوَاعِلٌ , أَفَاعِلٌ , فُعْلَةٌ variantlarida ham siniq ko'plik hosil qilinadi.

Masalan:

سَاحِلٌ - سَوَاحِلُ سُؤَالٌ - أَسْئَلَةٌ وَزِيرٌ - وَزَرَاءُ

Bundan tashqari 4 o'zakli fe'llarga yana alohida variantlar beriladi. Yuqorida keltirganimizdek, bu formadan bu forma keladi deb yodlagandan, so'zning o'zi va ko'pligini yodlab qolish osonroq.

Siniq ko'plikdagi tanvinsiz جَرَاءٌ damma bilan tugasa 2 kelishikli hisoblanadi.

جَرَاءٌ Q.T.k. جَرَاءٌ B.k.

Faqatgina izofaning bir bo'lagi va ال olsa 3 kelishikliga aylanadi:

جَرَاءٌ Q.k. الجَرَاءُ T.k. الجَرَاءُ B.k.

Siniq ko'plikning qolgan formalari turlanmaydi.

Moslashuvda siniq ko'plik umumiy qoidaga bo'ysinadi. YA'ni aniqlanmish bilan aniqlovchi to'liq moslashadi.

Masalan:

الرجال العقلاء

Aniqlanmish qayri oqil bo'lsa, aniqlovchisi odatdagidek muannas birlikda beriladi.

Masalan:

البيوت الجديدة

Aniqlovchi vazifasida ko'rsatish olmoshlari kelganida hali yuqoridagi qoida to'liq saqlanadi.

هؤلاء الرجال هذه البيوت

SAVOLLAR

1. Ismlardan necha hil ko'plik yasaladi?
2. Necha hil siniq ko'plik yasash yo'lini bilasiz?
3. Barcha siniq ko'plikdagi ismlar 3 kelishiklimi?
4. Siniq ko'plik vaznlarini sanang?

TAYANCH IBORALAR

1. Tog'ri ko'plik
2. Siniq ko'plik
3. Qolip

4. Ikki kelishikli
5. Tanvinsiz damma
6. Turlanmaslik

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

21-MAVZU: ARAB TILIDA TO`G`RI KO`PLIK.

Reja:

1. Muzakkar to`g`ri ko`plik yasalishi.
2. Muannas to`g`ri ko`plik yasalishi.

So`zning oxiriga ma`lum qo`shimchalari qo`shish bilan xosil qilinadigan ko`plik to`g`ri ko`plik deyiladi. To`g`ri ko`plik quydagicha hosil bo`ladi.

1. Kasb-hunar , mansab , qarindosh-urug`chilik munosabatlarini bildiruvchi muzakkar so`zlardan oxiridagi tanvinni olib tashlab, **فَلَاحٌ** una qo`shimchasini qo`shish bilan. Masalan;

مُهَنْدِسٌ → **مُهَنْدِسُونَ** erkak injenerlar

فَلَاحٌ → **فَلَاحُونَ** erkak dehqonlar

ال artikli bilan kelgan so`zlardan ham yuqoridagi qo`shimchalar yordamida shakllanadi.

Masalan;

المُهَنْدِسُونَ → **الفَلَاحُونَ**

2. Bu qo`shimcha yordamida ba`zan erkak kishini bildirmaydigan so`zlardan xam ko`plik hosil buladi.

Masalan;

سِنُونَ → **سَنَةٌ** yillar

3.Kasb-hunar , mansab , qarindosh-urug`chilik munosabatlarini bildiruvchi muannas so`zlardan oxiridan -atun, qo`shimchasini olib tashlab , -aatun qo`shimchasini qo`yish bilan.

Masalan;

طَالِبَاتٌ → **طَالِبَةٌ** student qizlar

تَلْمِيذَاتٌ → **تَلْمِيذَةٌ** o`quvchi qizlar

4.Bunday ko`plikdagi so`zlar aniq holatda bo`lsa, tanvin qo`shimchasisiz yoziladi.

Masalan;

تَلْمِيذَاتٌ → **تَلْمِيذَاتُ الطَّالِبَاتِ** → **طَالِبَاتٌ**

5. Ayrim jonsiz predmet yoki abstrakt tushunchani ifodalovchi so`zlardan xam shu yo`sinda ko`plik hosil bo`ladi. Masalan ;

اِتِّفَاقَاتٌ → **اِتِّفَاقَةٌ** qo`zg`olonchilar

مُظَاهَرَاتٌ → **مُظَاهَرَةٌ** namoyishchilar

6.Odamni bildirmaydigan ayrim muzakkar so`zlardan ham shu yo`sinda ko`plik hosil qilindi. Masalan ;

إِعْلَانَاتٌ → **إِعْلَانٌ** e`lonlar

امْتِحَانَاتٌ → **امْتِحَانٌ** imtihonlar

SAVOLLAR

1. Ismlardan necha hil ko`plik yasaladi?
2. Necha hil to`g`ri ko`plik yasash yo`lini bilasiz?
3. To`g`ri ko`plikdagi ismlar 3 kelishiklimi?

1. Tog'ri ko'plik
2. Ikki kelishikli
3. Tanvinsiz damma
4. Turlanmaslik

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

22-MAVZU: ARAB TILIDA SINIQ KO`PLIK.

Reja:

1. Siniq ko`plik.
2. Siniq ko`plik vaznlari.

So'zninig orasidagi tashkil etuvchi undoshlar orasidagi unlilar o'zgarishi , noo'zak undoshlarining kirishi , umaman, so'z ichki tarkibining uzgarishi natijasida hosil bo'luvchi ko'plik siniq ko'plik deyiladi. Masalan;

كُتِبَ → كِتَابٌ odamlar أَنْسَ → أَنْسَانٌ kitoblar

Siniq ko'plik xar bir so'zdan o'ziga hos vaznda hosil bo'ladi. Bu vaznlar anchagina bo'lib , ularni ma'lum qoida asosida qolipga solib bo'lmaydi. Birlik sonda bir xil vaznda bo'lgan so'zining ko'pligi har hil vaznda bo'lishi yoki birlikda har xil vaznda bo'lgan so'zlarning ko'pligi bir xil vaznda bo'lishi mumkin. Arab tilida siniq ko'plikning eng ko'p uchraydigan vaznlari quyidagilar

أَفْعَالٌ →	قَلَمٌ →	أَقْلَامٌ	qalamlar
	نَهْرٌ →	أَنْهَارٌ	daryolar
فُعُولٌ →	طَيْرٌ →	طُيُورٌ	qushlar
	قَلْبٌ →	قُلُوبٌ	yuraklar
فِعَالٌ →	رَجُلٌ →	رَجَالٌ	odamlar
	جَمَلٌ →	جَمَالٌ	tuyalar
فُعْلٌ →	رَسُولٌ →	رُسُلٌ	elchilar
	مَدِينَةٌ →	مُدُنٌ	shaxarlar
فُعَالٌ →	طَالِبٌ →	طُلَّابٌ	talabalar
	كَاتِبٌ →	كُتَّابٌ	yozuvchilar
أَفْعَلَةٌ →	مَتَاعٌ →	أَمْتِعَةٌ	matohlar
	رَغِيقٌ →	أَرْغِفَةٌ	obinonlar
فُعْلٌ →	غُرْفَةٌ →	غُرَفٌ	xonalar
	خُلْسَةٌ →	خُلُسٌ	g'animat paytlar
فَعَائِلٌ →	جَرِيدَةٌ →	جَرَائِدٌ	gazetalar
	رِسَالَةٌ →	رِسَائِلٌ	maktublar
فَوَاعِلٌ →	قَاعِدَةٌ →	قَرَاعِدٌ	qoidalar
	عَامِلَةٌ →	عَوَامِلٌ	omillar
أَفْعُلٌ →	لِسَانٌ →	أَلْسُنٌ	tillar
	بَحْرٌ →	أَبْحُرٌ	dengizlar
فُعَلَاءٌ →	خَلِيفَةٌ →	خُلَفَاءٌ	xalifalar
	أَمِيرٌ →	أَمْرَاءٌ	amrlar
أَفْعِلَاءٌ →	قَرِيبٌ →	أَقْرِبَاءٌ	qarindoshlar
	وَلِيٌّ →	أَوْلِيَاءٌ	avliyolar
فُعَلَانٌ →	بَلَدٌ →	بُلْدَانٌ	o'lkalar
	قَضِيبٌ →	قُضَبَانٌ	tayoqlar

فَعَالِلٌ	→	تَرْجَمَةٌ	→	تَرَاجُمٌ	tarjimonlar
مَفَالِيلٌ	→	دَسَكْرَةٌ	→	دَسَاكِرٌ	qishloklar
مَفَالِيلٌ	→	مَنْظَرٌ	→	مَنَاظِرٌ	manzillar
فَعَالِلٌ	→	مَجْلِسٌ	→	مَجَالِسٌ	yiginlar
فَعَالِلٌ	→	سُلْطَانٌ	→	سَلَاطِينٌ	podshohlar
مَفَاعِيلٌ	→	عُصْفُورٌ	→	عَصَافِيرٌ	chumchuqlar
مَفَاعِيلٌ	→	مِفْتَاحٌ	→	مِفْتَاحٌ	kalitlar
فَعَالِي	→	مَسْكِينٌ	→	مَسَاكِينٌ	bechoralar
فَعَالِي	→	مَرِيضٌ	→	مَرَضَى	bemorlar
	→	مَيِّتٌ	→	مَوْتِي	o'liklar

Arab tilida kamroq uchraydigan boshqa vazndagi ko'plik xam uchrab turadi.

Bu ko'pliklarni oxiridagi qo'shimchasiga qarab , uch guruhga ajratish mumkin;

1. Tanvin qo'shimchasi bilan tugaydigan ko'plik vaznlari;

فَعَالٌ أَفْعَلَةٌ فَعُلٌ فُعُولٌ فُفْعُلٌ

2. Tanvin qo'shimchasi bilan tugamaydigan ko'plik vaznlari;

مَفَاعِيلٌ مَفَاعِلٌ مَفَاعِلٌ أَفْعَلَاءُ فَوَاعِلٌ فَعَالِلٌ

3. Alif yoki alif maqsura bilan tugaydigan ko'plik vaznlari;

فَعَالَا فَعَالِي فَعَالِي

Bular kelishikda turlanganda har xil qo'shimchalar qabul qiladi. SHuning uchun bularga ko'prok e'tibor berish kerak.

YUqorida aytgandek , siniq ko'plikning shakllanishida ma'lum qonuniyat yo'q. SHu sababli har bir so'z o'zining ko'plik bilan birga o'rganilgani maqsadga muvofiqdir.

SAVOLLAR

1. Ismlardan necha hil ko'plik yasaladi?
2. Necha hil siniq ko'plik yasash yo'lini bilasiz?
3. Barcha siniq ko'plikdagi ismlar 3 kelishiklimi?
4. Siniq ko'plik vaznlarini sanang?

TAYANCH IBORALAR

1. Tog'ri ko'plik
2. Siniq ko'plik
3. Qolip
4. Ikki kelishikli
5. Tanvinsiz damma
6. Turlanmaslik

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A.«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
- 7.

23-MAVZU: ARAB TILIDA SIFAT.

REJA:

1. Sifat haqida ma'lumot.
2. Sifatni misollar orqali tushuntirish.
3. Sifatning eng ko'p ishlatiladigan vaznlari.

Bizga ma'lumki arab tilida sifatlar fe'llardan yasaladi. Arab tilidagi sifatlar ham o'zbek tilidagi sifatlar kabi predmet yoki shaxsning belgisini, ya'ni rangini, hajmini, ta'mi va hokazolarni anglatishda ishlatiladi. Shunday qilib predmetning shaklini, hajmini rangini, muvazunini bildirib, uni darajalab ko'rsata oladigan so'zlar sifatlar deyiladi.

Sifatlar arab tilida ham 3 hil darajaga ega: oddiy, qiyosiy, orttirma daraja.

1. Biz shu vaqtgacha ko'rib kelgan sifatlar, sifatning oddiy darajasiga kiradi.

Masalan:

قريب حسن كبير

2. Qiyosiy daraja.

qiyosiy daraja uch undoshli fe'lni أَفْعُلُ (afalu) formasiga tushirish va مِنْ (min) predlogini orttirish orqali hosil qilinadi. Bunda qaysi bir predmet yoki shaxs, qaysi bir predmet yoki shaxsning belgisi qiyoslanayotgan bo'lsa o'sha so'z مِنْ (min) prelogidan keyin keladi, sifat darajasi esa sonda va jinsda o'zgarmaydi.

Masalan:

الكتاب أكبر من المجلة - Kitob jurnal dan kattaroq

أختي أصغر مني - Singlim mendan kichikroq

Misollardan ko'rinib turibdiki sifatning qiyosiy darajasi o'zbek tiliga «roq» qo'shimchasi bilan tarjima qilinadi.

Agar مِنْ (min) predlogidan keyin bevosita fe'l kelsa, prelogdan keyin (ma) yuklamasi orttiriladi;

Masalan:

الطقس اليوم أحر من كان أمس - Ob-havo bugun kechagidan issiqroq.

Shuni ham aytib o'tish kerakki, agar bir predmet, shu predmetning o'ziga, ma'lum bir vaqt o'tgandan keyin qiyoslanadigan bo'lsa predmetni 2 marta takrorlamaslik uchun o'ziga tegishli olmoshni qo'ishi mumkin.

Masalan:

3. Ortirma daraja.

Orttirma daraja o'z navbatida 2 ga bo'linadi: a) mutloq orttirma daraja;

b) qiyosiy orttirma daraja;

Mutloq orttirma daraja.

Mutloq orttirma daraja va qiyosiy orttirma daraja ham أَفْعُلُ (af'alu) vaznida bo'lib, mutloq orttirma daraja moslashgan aniqlovchilarday bo'lib keladi, shuning uchun ham u sifatlanmish bilan to'la moslashadi (holatda, kelishikda, jinsda va hokazoda) va o'zbek tilida «...eng...» deb tarjima qilinadi.

Ko'plik	Ikkilik	Birlik	Jins.
أَفْعَالُ	أَفْعَالَانِ	أَفْعُلْ	M.z.
فَعْلَائِيَّاتُ	فَعْلَائِيَّانِ	فَعْلَى	M.n.

Masalan:

العامل الأحسن - Eng yahshi ishchi

الغرفة الكبرى - Eng katta hona

الطلاب الأشهر - Eng mashhur studentlar

الطالبات الحسنيات - Eng go'zal talabalar

Qiyosiy orttirma daraja.

Qiyosiy orttirma daraja أَفْعُلُ (af'alu) o'zidan keyin kelayotgan ismni qaratqich kelishigida va aniq holatda bo'lishini talab qiladi, bu vazndagi sifat jinsda o'zgarmaydi.

Masalan:

من أحسن الطالبات - Eng yahshi student qizlardan

من أحسن الطلاب - Eng yahshi studentlardan

أَفْعُلُ (af'alu) qolipidan keyin ism birlikda noaniq holatda va qaratqich kelishigida kelsa, «eng...lardan biri» deb tarjima qilinadi.

Masalan:

أحسن طالبة - Eng yahshi student qizlardan biri

أحسن طالب - Eng yahshi studentlardan biri.

القاهرة أجمل مدينة - Qoxira eng chiroyli shaharlardan biri.

Bulardan tashqari yana, فَعْلَاءُ - أَفْعَلُ (af'alu-fa'lau) shaklidagi sifatlardan, belgini bildiruvchi sifatdoshlardan va nisbiy sifatlardan qiyosiy va ortirma daraja sintaktik yo'l bilan ya'ni ، أَكْثَرُ ، أَقْلُ kabi so'zlar va undan keyin solishtiriladigan belgi shu o'zakdan hosil bo'lgan tushum kelishigidagi noaniq holatda turgan masdar yordamida hosil qilinadi.

Masalan:

هذه الوردة أشد حُمرةً من تلك - Bu atirgul narigisidan qizilroq.

أخي أَقْلُ اجتهدا من صديقه - Ukam o'rtoqidan ko'ra kamroq tirishqoqdir.

خَيْرٌ (hayrun) yahshi, شَرٌّ (sharrun) yomon kabi sifatlardan أَفْعَلُ (af*alu) vaznida emas, shu sifatlarning o'zidan hosil bo'ladi.

Masalan:

الصلاة خيرٌ من النوم - Nomoz uyqudan yahshiroqdir.

شَرُّ البلادِ مكانٌ لا صديقَ به - Yurtlarning eng yomoni do'sti bo'lmagan yurtdir.

Arab tilida sifatlarning 20 dan oshiq vazni mavjud. SHulardan quyidagi uchasi eng ko'p uchraydigan vaznlardir.

	Vaznlar		Misollar
	mz	mn	
1	فَاعِلٌ	فَاعِلَةٌ	بارِدَةٌ -- بارِدٌ sovuq
2	فَعِيلٌ	فَعِيلَةٌ	حَامِضَةٌ -- حَامِضٌ nordon
3	فُعْلٌ	فُعْلَةٌ	كَبِيرَةٌ -- كَبِيرٌ katta
4	فِعْلٌ	فِعْلَةٌ	طَوِيلَةٌ -- طَوِيلٌ uzun
5	فَعْلٌ	فَعْلَةٌ	صَلْبَةٌ -- صَلْبٌ qattiq
6	فَعْلٌ	فَعْلَةٌ	مُرَّةٌ -- مَرٌّ achchiq
7	فَعْلٌ	فَعْلَةٌ	تَعِبَةٌ -- تَعٍ charchoq
8	فَعْلٌ	فَعْلَةٌ	خَشِيبَةٌ -- خَشِيبٌ dag'al
9	فَعْلٌ	فَعْلَةٌ	صَعْبَةٌ -- صَعْبٌ qiyin
10	فَعْلٌ	فَعْلَةٌ	بَخْسَةٌ -- بَخْسٌ arzon
			حَسَنَةٌ -- حَسَنٌ yaxshi
			جَيِّدَةٌ -- جَيِّدٌ yangi
			لَيِّنَةٌ -- لَيِّنٌ yumshoq
			جَسُورَةٌ -- جَسُورٌ jasur
			رَؤُوفَةٌ -- رَؤُوفٌ raxmdil
			أَبْيَضَةٌ -- أَبْيَضٌ oq
			أَعْرَجَةٌ -- أَعْرَجٌ oyoqsiz
			ظَمَنَى -- ظَمَانٌ chanqoq
			عَطَشَى -- عَطْشَانٌ tashna
10	فَعْلَانٌ	فَعْلَى	

Jadvaldan ko'rinib turibdiki فُعُولٌ vaznidagi sifat muzakkar va muannas jinsda o'zgarmaydi.

Bu vaznlar ichida eng ko‘p uchraydigani **فَعِيلٌ** va **فَعْلٌ** vaznlardadir. Qolganlari nisbatan kamroq uchraydi.

Bularning ichida **أَفْعَلٌ** (mn **فَعْلَاءٌ**) vazni tanvin qo‘shimchasi qabul qilmaydi. Bu vazndagi sifatlar asosan rangni va jismoniy xususiyatni ifodalovchi sifatlardir. Masalan;

- أَخْضَرُ** - **خَضِرَاءُ** zangor,
أَحْمَرُ - **حَمْرَاءُ** qizil
أَهْدَبُ - **هَدْبَاءُ** uzun kiprikli
أَشْهَلُ - **شَهْلَاءُ** ko‘k ko‘z

Bu sifatlarning ko‘pligi siniq ko‘plik vaznidadir.

SAVOLLAR

1. Sifat deb nimaga aytiladi?
2. Arab tilida sifat darajalari qanday bo‘ladi?
3. Sifat darajalari haqida gapirib bering va misollar keltiring?

TAYANCH IBORALAR

1. Sifat darajalari.
2. Oddiy daraja.
3. Qiyosiy daraja.
4. Ortirma daraja.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz’ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

24-MAVZU: ARAB TILIDA NISBIY SIFAT.

REJA:

1. Nisbiy sifat haqida ma’lumot.
2. Nisbiy sifatni misollar orqali tushuntirish.
3. Ikki o‘zak undoshdan iborat ayrim otlardagi nisbiy sifat.
4. Siniq ko‘plikdagi otlarda nisbiy sifat.

Nisbiy sifat predmetning belgisini boshqa predmetga yoki tushunchaga nisbatan bildiradi. U ko‘pincha belgisi aniqlab kelayotgan aniqlanmishning ishlangan materialini, Kelib chiqqan joyini, biror predmetga mansubligini va shunga o‘hshash boshqa belgilarini bildiradi.

Nisbiy sifat ham asliy sifat kabi muzakkar va muannas shakllariga ega.

Nisbiy sifatning muzakkari asosan otdan oxiridagi-un qo‘shimchasini olib tashlab, o‘rniga **ِيّ** iyyun qo‘shimchasini qo‘yish bilan hosil bo‘ladi. Muannas nisbiy sifat esa, ko‘pchilik sifat qatori muzakkar oxiriga **ِة** - atun qo‘shimchasini qo‘shish bilan hosil qilinadi.

Masalan:

خَشَبٌ - **خَشَبِيّ** - **خَشَبِيَّةٌ**
البيتُ خشبيٌّ **الملعقة خشبيَّةٌ**

ا yoki ي harfi bilan tugagan otlardan nisbiy sifat hosil bo'lganda ئ qo'shimchasidan oldin ا yoki ي harflari و ga aylanadi.

Masalan:

دنيا - دنيوي
آسيا - آسيوي

Bu so'zlardan ba'zan nisbiy sifat boshqacharoq shaklida ham hosil bo'ladi:

دنيا - دنيوي

Ayrim so'zlardan esa, oldingi ا (alif) tushib qolib, ي (iyyun) -qo'shimchasi qo'shish bilan hosil bo'ladi.

Masalan:

فرنسا - فرنسي
أوروبا - أوروبي

ة (ta'marbuta) bilan tugagan so'zlardan nisbiy sifat hosil bo'lganida mazkur harf tushib qoladi.

Masalan:

خرافة - خرافي - خرافية
جمهورية - جمهوري

Ayrim otlardan nisbiy sifat hosil bo'lganida so'zning vazni ham biroz o'zgaradi.

Masalan:

مدينة - مدني - مدنيّة
فرضة - فرضي - فرضيّة

Ikki o'zak undoshdan iborat ayrim otlardan nisbiy sifat hosil qilishganida, (vov) harfi orttiriladi.

Masalan:

يد - يدوي - يدويّة
سنة - سنوي - سنويّة

Ba'zi so'zlardan ikki hil nisbiy sifat hosil bo'ladi.

Masalan:

روح - روحي - روحية
روح - روحاني - روحانية

Nisbiy sifatlar gapda ko'pincha moslashgan aniqlovchi bo'lib keladi.

Masalan:

البيستاني يعمل في البستان
ابن عمي بستاني

Geografik nomlardan hosil bo'lgan nisbiy sifat o'sha yerli yoki o'sha yerda tug'ilgan vazifasida kelishi mumkin.

Masalan:

مصر - مصري - مصريّة

Nisbiy sifat gapda moslashgan aniqlovchi vazifasidan boshqa ega, kesim vazifalarida ham kelishi mumkin.

Masalan:

البيستاني يعمل في البستان - Boqbon boqda ishlaydi. (ega).
ابن عمي بستاني - Amakimning og'li boqbondir. (kesim).

SAVOLLAR

1. Nisbiy sifat nima?
2. Nisbiy sifatga misollar keltiring.
3. Nisbiy sifat kelganda yuz beradigan o'zgarishlar.
4. Nisbiy sifat vazifalari.

TAYANCH IBORALAR

1. Nisbiy sifat
2. Muzakkar jins.
3. Muannas jins.
4. Moslashuv

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
- 7.

25-MAVZU: ARAB TILIDA MOSLASHGAN ANIQLOVCHI.

REJA:

1. Aniqlovchi-aniqlanmish munosabati.
2. Aniqlovchi vazifasidagi ko'rsatish olmoshlari
3. Sondagi moslashuv

Moslashgan aniqlovchi odatda predmetning belgisini bildiruvchi sifatlovchi aniqlovchidir. Moslashgan aniqlovchi ko'pincha asliy yoki nisbiy sifatlar, tartib sonlar, aniq va majhul nisbiy sifatdoshlar, ko'rsatish olmoshlari va boshqalar bilan ifodalanadi.

Agar moslashgan aniqlovchi sifat, tartib son, sifatdosh bilan ifodalangan bo'lsa, aniqlanmishdan keyin keladi va u bilan to'rt holatda moslashadi.

1. Jinsda, ya'ni aniqlanmish qaysi jinsda bo'lsa, aniqlovchi ham o'sha jinsda bo'ladi.
Masalan:

بيتٌ جديدٌ	- yangi uy
مدينةٌ جميلةٌ	- chiroyli shahar.
بابٌ قديمٌ	- eski eshik.
يدٌ طويلةٌ	- uzun qo'l

2. Sonda, ya'ni aniqlanmish qaysi sonda bo'lsa aniqlovchi ham o'sha sonda bo'ladi.
Masalan:

بيتان جديدان	- Ikkita yangi uy.
بابان قديمان	- Ikkita eski eshik.
طلابٌ مجتهدون	- Tirishqoq talabalar.

3. Kelishikda, ya'ni aniqlanmish qaysi kelishikda bo'lsa, aniqlovchi ham o'sha kelishikda bo'ladi.

Masalan:

درس سهل - *oson dars*

مدينة كبيرة - *katta shahar*

Eslatma: Arab tilidagi kelishiklar haqida keyinroq mufasssal to'htab o'tiladi. O'zirgacha uchragan misollarning barchasi bosh kelishikdadir.

4. Holatda, ya'ni aniqlanmish aniq holatda bo'lsa, aniqlovchi ham aniq holatda bo'ladi, yoki aksincha.

Masalan:

تلميذ عاقل - *(noma'lum) aqlli og'uvchi.*

طفلة صغيرة - *(noma'lum) kichkina qizcha.*

التلميذ العاقل - *(ma'lum) aqlli og'uvchi*

الطفلة الصغيرة - *(ma'lum) kichkina qizcha.*

Tabiatan ال artiklini qabul qilmasa ham aniq hisoblanadigan so'zlar aniqlanmish bo'lib kelganida, aniqlovchi albatta ال artikli yordamida aniq holatda turishi shart.

Masalan:

مصر القديمة - *qadimgi Misr*

مكة المكرمة - *tabarruk Makka*

سمرقند الجميلة - *go'zal Samarqand*

Ko'rsatish olmoshlari bilan ifodalangan aniqlovchilar aniqlanmishdan oldinda turadi va u ham to'rt holatda aniqlanmish bilan moslashadi. Bunda aniqlanmish har doim aniq keladi, chunki ko'rsatish olmoshlari tabiatan aniq holatdadir.

Masalan:

هذان الكتابان - *bu ikkita kitob*

هذا الشارع - *bu ko'cha*

تلك السيارة - *o'sha mashina*

أولئك المعلمون - *o'sha og'ituvchilar.*

Aniqlanmish bilan aniqlovchining holatda moslashishiga alohida e'tibor berish kerak. Agar aniqlanmish aniq holatda bo'lib aniqlovchi noaniq holatda bo'lsa, bular aniqlovchi aniqlanmish munosabatidan chiqib ot kesimga aylanib qoladi.

Masalan:

الوردة الحمراء - *qizil atirgul*

الوردة حمراء - *atirgul qizildir.*

Shuningdek, aniqlovchi ko'rsatish olmoshidan iborat bo'lganida, aniqlanmish aniq holatda kelishi shart, aks holda ko'rsatish olmoshi gapning egasi, ot gapning kesimiga aylanadi.

Masalan:

- هذا التلميذ نشيط - *Bu og'uvchi bola qayratlidir.*
هذا تلميذ - *Bu og'uvchidir.*
أولئك الأطفال أذكىء - *O'sha bolalar ziyrakdirlar.*
أولئك أطفال - *O'shalar bolalardir.*

Aniqlovchi bilan aniqlanmish o'rtasidagi moslashuvning yana bir xususiyati shuki, bular o'rtasidagi sonda moslashuv quyidagi olmoshlarga bog'liq:

1. Agar aniqlanmish ot ko'plikda bo'lsa va u odamni (shaxsni) bildirsa, aniqlovchi ham albatta ko'plikda keladi.

Masalan:

- الفلاح العاقل - *aqlii dehqon*
الفلاحون العاقلون - *aqlii dehqonlar*
مدرسة مجتهدة - *tirishqoq muallima*
مدرسات مجتهدات - *tirishqoq muallimalar.*

2. Agar aniqlanmish ot ko'plikda kelsa va u odamni (shaxsni) bildirmaydigan so'z bo'lsa, aniqlanmishning muzakkar yoki muannasidan qat'iy nazar aniqlovchi birlik sonda va muannasda keladi.

Masalan:

- بيوت جديدة - *yangi uy* - *yangi uylar*
غرفة كبيرة - *katta hona* - *katta honalar*

3. Aniqlovchi ko'rsatish olmoshi bilan ifodalanganida ham bu qoida o'z kuchini saqlaydi.

Masalan:

- هذا الفلاح - *bu dehqon* - أولئك الفلاحون - *o'sha dehqonlar*
هذه الطبيبة - *bu vrach ayol* - هؤلاء الطبيبات - *bu vrach ayollar*
هذا الباب - *bu eshik* - هذه الأبواب - *bu eshiklar.*

4. Mazkur moslashuv qoidasi ot kesimli gapdagi ega bilan kesim o'rtasida bo'ladigan moslashuvga ham taalluqlidir.

Masalan:

- البيت كبير - *Uy kattadir* - البيوت كبيرة - *uylar kattadir.*
هذا قلم - *Bu qalamdir* - هذه أقلام - *bu qalamlardir.*

SAVOLLAR

1. Qanday aniqlovchiga moslashgan aniqlovchi deyiladi?
2. Qachon aniqlovchi aniqlanmishdan keyin keladi?

3. Aniqlovchi aniqlanmish bilan necha holatda moslashadi?
4. Qachon aniqlovchi albatta ال (al) aniqlik artikli olishi shart?

TAYANCH IBORALAR

1. Aniqlovchi
2. Aniqlanmish
3. Sifat
4. Tartib son
5. Holat
6. Kelishik
7. Moslashuv
8. Aniqlanmish ot
9. Ko'rsatish olmoshi

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabского yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabского yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A«Uchebnik arabского yazika». M., 2001.

26-27-MAVZU: ARAB TILIDA KELISHIKLAR.IKKI KELISHIKLI OTLAR.

REJA:

1. Arab tilida kelishik.
2. Ismlarning kelishikda turlanishi.

Arab tilida ism guruhiga kiruvchi so'zlarda uch kelishik mavjud:bosh kelishik,qaratqich kelishigi va tushum kelishigi.Kelishiklar o'ziga xos qo'shimchalarga ega va bu qo'shimchalar otning gapdagi bajarayotgan vazifasi bilan uzviy bog'liq:

№	kelishiklar	Noaniq holatda	Aniq holatda
1	Bosh kelishik	*	
2	Qaratqich kelishigi	—	
3	Tushum kelishigi mz. Tushum kelishigi mn.	وْـ	

Bu turlanish uch kelishikli turlanish deyiladi va shu yo'sinda turlanuvchi so'zlar uch kelishikli so'zlar deyiladi.Masalan:

№	Kelishiklar	Noaniq holatda	Aniq holatda
---	-------------	----------------	--------------

		mz	mn	mz	mn
1	Bosh kel.	كِتَابٌ	مَجَلَّةٌ	الْكِتَابُ	الْمَجَلَّةُ
2	Qaratqich kel.	كِتَابٍ	مَجَلَّةٍ	الْكِتَابِ	الْمَجَلَّةِ
3	Tushum kel.	كِتَابًا	مَجَلَّةً	الْكِتَابَ	الْمَجَلَّةَ

Arab tilida ot va sifatlarning asosiy qismi uch kelishikli soʻzlar hisoblanadi va ular yuqoridagi jadval asosida turlanadi. Bular noaniq holatda kelganida tanvin qoʻshimchasi bilan tugaydigan birlik va siniq koʻplikdagi soʻzlardir. دَقْتُرٌ , كَلِيَّةٌ , مَعْهَدٌ , مَدِينَةٌ , قُلُوبٌ (birliги), أَجِيحَةٌ (birliги), جَنَاحٌ kabi soʻzlar shular jumlasidandir.

Ikkilik sondagi soʻzlar kelishikda quyidagicha turlanadi:

№	Kelishiklar	Noaniq holatda		Aniq holatda	
		mz	mn	mz	mn
1	Bosh kel.	كِتَابَانِ	مَجَلَّتَانِ	الْكِتَابَانِ	الْمَجَلَّتَانِ
2	Qaratqich	كِتَابَيْنِ	مَجَلَّتَيْنِ	الْكِتَابَيْنِ	الْمَجَلَّتَيْنِ
3	kel. Tushum kel.	كِتَابَيْنِ	مَجَلَّتَيْنِ	الْكِتَابَيْنِ	الْمَجَلَّتَيْنِ

Jadvaldan koʻrinib turganidek, ikkilik sondagi soʻzning qaratqich va tushum kelishiklari bir xil qoʻshimchaga ega.

Shuningdek, aniq holda ham, noaniq holda ham bir xil kelishik qoʻshimchalarini oladilar.

Shu bilan birga muzakkar va muannas soʻzlar ham kelishiklarda bir xil qoʻshimchaga ega boʻladi.

Muzakkar toʻgʻri koʻplikdagi soʻzlar kelishiklarda quyidagicha turlanadi:

№	Kelishiklar	Noaniq holatda	Aniq holatda
1	Bosh kel.	فَلَاحُونَ	الْفَلَاحُونَ
2	Qaratqich kel.	فَلَاحِينَ	الْفَلَاحِينَ
3	Tushum kel.	فَلَاحِينَ	الْفَلَاحِينَ

Muannas toʻgʻri koʻplikdagi soʻzlarning kelishikda turlanishi quyidagichadir:

№	Kelishiklar	Noaniq holatda	Aniq holatda
---	-------------	----------------	--------------

1	Bosh kel.	فَلَا حَاتِّ	الْفَلَا حَاتِّ
2	Qaratqich	فَلَا حَاتِ	الْفَلَا حَاتِ
3	kel. Tushum kel.	فَلَا حَاتٍ	الْفَلَا حَاتٍ

Jadvallardan ko'rinib turganidek , muzakkar va muannas to'g'ri ko'plikdagi so'zlarda qaratqich va tushum kelishiklari bir xil qo'shimcha oladilar hamda aniq va noaniq holatlarda kelishik qo'shimchalari o'zgarmaydi.

Ilgari aytib o'tganimizdek , ko'rsatish olmoshlari kelishikda turlanmaydi. Lekin ularning ikkilik sondagi variantlari qaratqich va tushum kelishigida boshqacha shaklda bo'ladi:

№	Kelishiklar	Yaqindagi predmet		Uzoqdagi predmet	
		mz	mn	mz	mn
1	Bosh kel.	هَذَا	هَئَان	ذَانِكَ	تَانِكَ
2	Qaratqich kel.	هَذَيْنِ	هَاتَيْنِ	ذَيْنِكَ	تَيْنِكَ
3	Tushum kel.	هَذَيْنِ	هَاتَيْنِ	ذَيْنِكَ	تَيْنِكَ

Gapning egasi ,ot kesimli gapning egasi va kesimi hamda ularning moslashgan aniqllovchilari ko'pincha bosh kelishikda keladi.

Biror predlog bilan kelgan yoki moslashmagan aniqllovchi bo'lib kelgan ot o'zining moslashgan aniqllovchilari bilan birga qaratqich kelishigida ,vositasiz to'ldiruvchi bo'lib kelgan otlar esa tushum kelishigida keladi (bu masalaga keyinroq mufassal to'xtalinadi).

Arab tilida qaratqich va tushum kelishigi bir xil qo'shimchaga ega bo'lgan qator so'zlar mavjud. Bular ikki kelishikli so'zlar deyiladi. Ikki kelishikli so'zlarga asosan quyidagilar mansubdir:

1. al artiklini olmaydigan , lekin aniq holatda deb hisoblanuvchi tanvin qo'shimchasini olmaydigan so'zlar. Masalan:

مِصْرُ - Misr إِسْمَاعِيلُ - Ismoil
فَاطِمَةُ - Fotima يُوسُفُ - Yusuf

2. al artiklini olishi mumkin , tanvin bilan tugamaydigan birlik sondagi otlar yoki sifatlar noaniq holatda kelganida:

صَخْرَاءُ - saxro جَوْعَانُ - ochiqqan
أَبْيَضُ - oq(mz) أَكْبَرُ - eng katta

3. Noaniq holatda ham tanvin qo'shimchasi bilan tugamaydigan va noaniq holatda kelgan siniq ko'plikdagi ot va sifatlar. Masalan:

جَزَائِدُ (birl. جَزِيدَةٌ) – gazetalar,
قَوَاعِدُ (birl. قَاعِدَةٌ) – qoidalar,
أُمَرَاءُ (birl. أَمِيرٌ) – amirlar.

Bu so'zlar quyidagi tarzda turlanadi:

№	Kelishiklar	Misollar	Misollar
---	-------------	----------	----------

1	Bosh kel.	فَاطِمَةُ	أَبْيَضُ
2	Qaratqich kel.	فَاطِمَةٌ	أَبْيَضٌ
3	Tushum kel.	فَاطِمَةً	أَبْيَضًا

Shuni unutmaslik kerakki , noaniq holatda tanvin qo'shimchasi olmaydigan,lekin ال artiklini olishi mumkin bo'lgan so'zlar (2- va 3- punktlar) ال artikli bilan kelganida uch kelishikli so'zlarga aylanib ketadi.Masalan:

№	Kelishiklar	Noaniq holatda	Aniq holatda
1	Bosh kel.	جَرَائِدُ , أَكْبَرُ	الْجَرَائِدُ , الْأَكْبَرُ
2	Qaratqich		
3	kel.	جَرَائِدٍ , أَكْبَر	الْجَرَائِدِ , الْأَكْبَرِ
	Tushum kel.	جَرَائِدٍ , أَكْبَرَ	الْجَرَائِدِ , الْأَكْبَرَ

Ikki kelishikli so'zlar moslashmagan aniqllovchining aniqlanmish bo'lib kelganida ham (izofaning muzof qismi bo'lganida ham) uch kelishikli so'zga aylanib ketadi.Bu haqda keyinroq to'xtalinadi.

SAVOLLAR

1. Qanday aniqllovchiga moslashgan aniqllovchi deyiladi?
2. Qachon aniqllovchi aniqlanmishdan keyin keladi?
3. Aniqllovchi aniqlanmish bilan necha holatda moslashadi?
4. Qachon aniqllovchi albatta ال (al) aniqlik artikli olishi shart?

TAYANCH IBORALAR

1. Aniqllovchi
2. Aniqlanmish
3. Sifat
4. Tartib son
5. Holat
6. Kelishik
7. Moslashuv
8. Aniqlanmish ot
9. Ko'rsatish olmoshi

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.

30-MAVZU: BIRIKMA OLMOSHINING KO'MAKCHILARGA BIRIKIB KELISHI.

REJA:

1. Birikma olmoshlari
2. Birikma olmoshlarining fe'llarga qo'shilishi
3. Birikma olmoshlarining otlarga qo'shilish

Arab tilida kishilik olmoshlari (الضمائر المنفصلة) dan boshqa birikma olmoshlari ham bor. Bu olmoshlar fe'llarga, ismlarga yoki predloglarga birikib kelishi mumkin.

2. Fe'llarga birikkan olmoshlar jumladan to'ldiruvchi vazifasida keladi va tushum kelishigida, ya'ni nasb holatida bo'ladi.

Masalan:

رَأَيْتَكَ yoki ضَرَبَكَ

Bu olmoshlar o'tgan, hozirgi kelasi va ba'zi buyruq fe'llariga birikishi mumkin. Bunda barcha olmoshlar fe'llarga to'g'ridan to'g'ri birikadi, ammo 1 shaxs يَ si (ياء المتكلم) saqlash nuni (نون الوقفة) orqali birikadi.

Masalan:

علمني ضَرَبَنِي

Bu nun fe'lining oxirini kasrali bo'lishdan saqlaydi. Agar fe'lga يَ ni nunsiz biriktirsak, ضربني bo'lib, fe'ling oxiri kasra bo'lib qoladi. Bu esa mumkin emas. III shaxs muzakkar ko'pligidagi o'tgan zamon fe'lga يَ qo'shilganda bir و (vov) harfi ziyoda qilinadi.

Masalan: رأيتهم - رأيتُم yoki boshqa olmoshlar qo'shilganda ham رأيتُموه kabi. III shaxs muzakkar ko'pligidagi o'tgan zamon fe'lga olmoshlar birikkanda oxiridagi alifi tushib qoladi.

Masalan:

ضربوا - ضربوك

O'ozirgi kelasi zamon fe'li II-III shaxs muzakkar ko'pligiga 1 shaxs olmoshlari نَ (ni va na) lar qo'shilganda ko'pincha oxiridagi ن (nun) tushib qoladi.

Masalan:

يَضْرِبُونَا - يَضْرِبُونَ yoki يَضْرِبُونِي

Shuningdek, huddi shu fe'l ikkiligidagi ن (nun) lar ham tushib qolishi mumkin.

Masalan:

يَضْرِبَانَا yoki يَضْرِبَانِي

Ba'zi hollarda II shaxs muannas birligidagi ن (nun) ham tushib qoladi.

Masalan: تَضْرِبْنِي asli esa – تَضْرِبِينِي

Ohiri يَ ga tugagan رَمَى va بَنَى kabi fe'llarga birikma olmoshlar birikkanda oxiri يَ (y) harfi alifga aylanib ketadi.

Masalan:

بَنَى - بَنَاه رَمَى - رَمَاك

Buyruq fe'llariga birikkanda esa, faqat o'timli fe'llarning buyruqlari birikadi.

Masalan:

اُضْرِبْنِي اُكْتُبْهُ

Bunda faqat I-III shaxs olmoshlargina birikadi. Ismlarga birikkan olmoshlar qaratqich kelishigida bo'lib, tegishlilikni bildiradi. Boshqacha qilib aytganda, ism bilan olmosh izofa bo'ladi.

Masalan:

قَلَمُهَا كِتَابُكَ

I shaxs يَ (y) (يا) (ya) sidan boshqa barcha olmoshlar ismlarga birikkanda ismning kelishik harakatlari (okonchaniyalar) saqlanib qoladi.

Masalan:

كِتَابُكَ كِتَابُكَ كِتَابُكَ

Agar ism ت (tamarbuta)ga tugagan bo'lsa, olmosh birikkanda oddiy ت (t) aylanadi.

Masalan:

مدرسة - مدرستك

Agar ikki kelishikli ismlarga olmoshlar biriksa, uch kelishikli ism kabi turlanadi.

Masalan:

رَأَيْتُ أَحْمَدَكَ kabi va سَلَّمْتُ عَلَى أَحْمَدِكَ

Ohiri (a) va ي (y) ga tugagan ismlarga olmoshlar biriksa quyidagicha bo'ladi.

Bosh k. قَاضِيكَ

Qaratqich k. قَاضِيكَ

Tushum k. قَاضِيكَ

Bosh k.

عَصَاكَ

فَتَاكَ

ذِكْرَاكَ

Qarat. k.

عَصَاكَ

فَتَاكَ

ذِكْرَاكَ

Tush. k.

عَصَاكَ

فَتَاكَ

ذِكْرَاكَ

Ohiri ء (hamza) ga tugagan ismlarga olmoshlar birikkanda hamza yozish qoidalariga amal qilinadi.

1 shaxs (y)si oxiri soqlom harfga tugagan ismlarga qo'shilsa, (y) bevosita qo'shiladi va barcha kelishiklarda turlanganda o'zgarmaydi.

Agar ي (y) alif va ي (y)ga tugagan ismlarga qo'shilsa (ya) ko'rinishida bo'ladi.

Masalan:

عَصَاً - عَصَايَ kabi.

Agar 1 shaxs ي (y)si oxiri ي (iy) yoki ي (ay) -ga tugagan ismlarga qo'shilsa, unda ikkala ي (y) tashdid bilan yoziladi.

Masalan:

مُعَلِّمَيْنِ - مُعَلِّمَيَّ

قَاضِي - قَاضِيَّ

جَوَارِي - جَوَارِيَّ

مُعَلِّمَيْنِ - مُعَلِّمَيَّ

Quyidagi ismlar arab tilida boshqa ismlardan ajratilib أسماء الستة (asmaus sittati) deyiladi: أَبٌ ، أَحٌ ، حَمٌ ، هُنٌ ، فَمٌ ، ذُو

Avvalo bu olti ism nima uchun alohida o'rganiladi, boshqa ismlardan nima farqi bor? Bu savolga shunday javob beramiz: Bu olti ism birikma olmoshlari yoki birorta ism bilan izofaga kirganda, e'robi, ya'ni ismning oxirgi harfining harakatlari zoxir bo'lmaydi, balki uning o'rniga boshqa harflar bilan e'roblanadi.

Bunda bosh kelishikda damma o'rniga vov bilan e'roblanadi.

Masalan:

جاء أبوك ذهب أخوك

Qaratqich kelishigida esa, kasra o'rniga ي (y) bilan e'roblanadi.

Tushum kelishigida esa fatha o'rniga alif bilan e'roblanadi.

Bu ismlarning harakat o'rniga harflar bilan e'roblanishining 4 sharti bor.

5. Bu ismlarning birlikda bo'lishi.

6. Bu ismlarning izofa bo'lishi

7. Kichraytirilmagan siy'asi (مُكَبَّرٌ) bo'lishi.

8. Izofasi 1 shaxs ي (y)ga bo'lmasligi.

Agar bu ismlar birlikda bo'lmay, ikkilik yoki ko'plikda bo'lsa, «Asmaus sitta» qoidalariga javob bermay, ikkilik va ko'plik qoidalari bilan e'roblanadi.

Masalan:

أَبَوَانِ أَخَوَانِ

أَبَوَيْنِ أَخَوَيْنِ

أَبَاءُ أَبَاءُ أَبَاءُ

Agar izofada bo'lmasa, unda uch kelishikda to'la turlanaveradi.

Agar kichraytirilgan siyqasi (مُضَعَّرٌ) bo'lsa ham uch kelishikda, zoxir harakatlar bilan turlanadi.

Masalan:

أَبِي - أَبِي - أَبِيَا أَخِي - أَخِي - أَخِيَا

Agar izofasi 1 shaxs ي (y) siga bo'lsa,

Masalan: أَبِي va أَخِي kabi unda uning e'robi ي (y)dan oldingi harfning taqdiridagi harakati bilan bo'ladi.

Bu qoidalar حَنْ ، حَمْ ، أَحْ ، أَبْ larga tegishli bo'lib دُو va فَمْ larga tegishli alohida qoidalar bor.

Masalan: دُو ning «al-asmaus sitta» qoidalarida e'roblanishi uchun, u صاحب ya'ni, ega ma'nosida bo'lishi kerak.

Masalan:

Agar u ega ma'nosida bo'lmay, الذي ma'nosida bo'lsa, unda bu qoidadan chiqib ketadi.

Masalan: جاءني الذي قام , aslida esa, جاءني ذو قام

فَمْ esa, «asmaus sitta» qoidalar bo'yicha e'roblanishi uchun م (m) harfidan holi bo'lishi kerak.

Masalan:

رَأَيْتُ فَاهُ ، أُعْجَبْتُ فِيهِ ، هَذَا فُوهُ

Agar فَمْ ning م (m)i tushib qolmasa unda oddiy e'robda e'roblanadi.

Masalan:

هَذَا فَمٌ ، رَأَيْتُ فَمًا ، أُعْجَبْتُ بِفَمٍ

SAVOLLAR

1. Olmoshlarning qanday turlari mavjud?
2. Birikma olmoshlari nimalarga qo'shilib keladi?
3. Birikma olmoshlari fe'llarga qo'shilganda qanday o'zgarishlar yuz beradi?
4. Birikma olmoshlari otlarga qo'shilganda qanday o'zgarishlar yuz beradi?

TAYANCH IBORALAR

1. Olmosh
2. Birikma olmoshlari

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

31-MAVZU: ARAB TILIDA GAP VA UNING TURLARI.

REJA:

1. Ismiy jumla
2. Ot kesimli gap
3. Ega kesimdan oldin tursa u bilan qanday moslashadi?
4. Ega kesimdan keyin tursa u bilan qanday moslashadi?
5. Agar ega ikkita va har hil jinsda bo'lsa, moslashuv qanday bo'ladi?
6. Ega ko'plik, qayri oqil bo'lsa, fe'l kesim bilan qanday moslashadi?

7. Soʻroq gap va uning turlari?

Baʼzan gapning kesimi predlog bilan kelgan otdan iborat boʻladi. Bunda tabiiyki, ega bilan kesim jinsda va sonda oʻzaro moslashmaydi. Kesim noaniq holatda keladi degan qoidaga ham asos qilinmaydi. Bunday kesim eganing mavjudlik oʻrnini yoki paytini bildirish uchun hizmat qiladi.

Masalan:

الطَّالِبُ فِي الْكُلْيَةِ - *Student fakultetdadir.*
الْفَلَّاحَةُ فِي الْحَقْلِ - *Dehqon ayol daladadir.*
الامتحانات فِي الاسبوع الماضي - *Imtihonlar kelasi haftadadir.*

Baʼzan gapning egasi kesimdan keyin keladi va u noaniq holatda boʻladi. Bunday gapdagi kesim oʻzbekchada hol shaklida tarjima qilinib, oʻzbekcha gapdagi kesim «bor», «yogʻ» soʻzlari bilan ifodalanadi.

Masalan:

على الطاولة كتابٌ - *Stol ustida kitob bor.*
في المدينة حديقةٌ - *Shaharda park bor.*

Ot kesim ل predlogi bilan kelgan boʻlsa, koʻpincha bunday gapda egalik maʼnosi ifodalangan boʻladi. Ega bilan kesimning oʻrni almasha, albatta, yuqorida aytilgan maʼno xususiyatlari ularda oʻz aksini topadi.

Masalan:

الْقَلَمُ لِلطَّالِبِ - *Qalam studentnikidir.*
لِلطَّالِبِ قَلَمٌ - *Studentda qalam bor.*

Feʼliy jumlada ega uyushib, turli jinsda kelsa, jumlaning boshidagi feʼl kesim oʻzidan keyin turgan eganing jinsi bilangina moslashadi.

Masalan:

ذهب الرجل والمرأة - *Kishi va ayol ketdi.*
ذهبت المرأة والرجل - *Ayol va kishi ketdi.*

Agar feʼl kesim turli jinsdagi uyushib kelgan egalardan keyin kelsa, egalarning turgan oʻrnidan qatʼiy nazar, muzakkar jinsda va ikkilikda boʻladi.

Masalan:

الرجل والمرأة ذهبا إلى المكتبة - *Kishi va ayol kutubhonaga ketdi.*

Agar feʼl kesim uyushib kelgan boʻlsa, unda bitta kesim egadan oldin kelib u bilan jinsda moslashadi, qolganlari esa undan keyin kelib, u bilan jinsda va sonda moslashadi.

Agar feʼl kesimdan keyin koʻplikdagi qayri oqil ism ega boʻlib kelsa, kesim har doim birlikda va muannas jins shaklida boʻladi.

Masalan:

وقَفَّت السياراتُ أمامَ الفندق - *Mashinalar mehmonhona oldida toʻhtadi.*
الكلابُ نَبَحَتْ فِي اللَّيْلِ - *Itlar kechasi huridi.*

Tarkibidagi soʻroqning manosiga qarab, soʻroq gaplar uchga boʻlinadi;

1. Umumiy soʻroq gap. "Ha" yoki "Yoʻq" soʻzlari javob boʻla oladigan soʻroq gapdir. Umumiy soʻroq gaplar gapning boshiga qoʻyilidigan هَلْ yoki yuklamalari yordamida shakillanadi;

هَلْ أَنْتَ طَالِبٌ - *Sen (mz) studentmisan?*
أَمْ هِيَ فَلاَحَةٌ (mn) dehqonayolmi?

Umumiy soʻroq gaplar past intonatsiya bilan boshlanib yuqori intanatsiya bilan tugaydi.

Umumiy soʻroq gaplar past intonatsiya bilan boshlanib yuqori intanatsiya bilan tugaydi.

هَلْ هُوَ مُدَرِّسٌ U(mz) oʻqituvchimi?

Bazan umumiy soʻroq gap soʻroq yuklamalari ishtirokisiz xam xosil boʻladi. Bunda gapning soʻroq ekanligi oxang vositasida ifodalanadi. Masalan:

هَلْ هُوَ مُدَرِّسٌ U (mz) oʻqituvchidir ,

هو مدرّس؟ o'qituvchimi? U(mz)

2. Maxsus so'roq gap .Muayyan so'roq olmoshlari yordamida yasaladigan va to'la javobni talab qiladigan so'roq gaplar maxsus so'roq gaplar deyiladi.

Maxsus so'roq gaplar odatda so'roq olmoshlari bilan boshlanadi. Arab tilida quydagi so'roq olmoshlari mavjud :

Kim مَنْ nima مَآذًا yoki مَآيَما qanday, كَيْفَ qancha ,necha. أَيُّ qaysi, أَيُّ Qachon مَتَى, qayirda, أَيْنَ, qanday qilib,

Bu olmoshlar oldiga turli piridmidlar qo'yilib yangi so'roq olmoshlari xosil qilingan : مَا , kimdan مِمَّنْ q مَنْ + مَنْ , nima sababli , nimaga, لِمَ yoki لِمَا

qayerdan, مِنْ أَيْنَ -qayerga, أَيْنَ nimadan, مِمَّا q مَنْ + Qachongacha, إِلَى مَتَى qanchadan va h.o. Masalan ;

Otangiz qayerda? أَيْنَ أَبُوكَ

Bu olmaqayerdan ? مِنْ أَيْنَ هَذِهِ الثَّقَعَةُ

Sizlar (mz) buyerda qachongacha (bo'lasizlar)? إِلَى مَتَى أَنْتُمْ خُنَا

Bu so'roq olmoshlari ichida أي va كَمْ olmoshlari o'ziga xos harakterga ega;

1. Olmoshi qaysi so'z bilan birikkan bo'lsa, o'sha so'z bilan jinsda moslashadi; mz _ أَيُّ , mn_ أَيَّةُ . Shuningdek, o'zi birikkan so'z bilan Izofo hosil qiladi va bunda أي so'zi muzof, birikkan so'z esa noaniq holda, birlikda muzof ilahi bo'lib keladi;

qaysi kitob? أَيُّ كِتَابٍ

qaysi gazeta? أَيَّةُ جَرِيدَةٍ

siz qaysi shahardansiz? مِنْ أَيَّةِ مَدِينَةٍ أَنْتُمْ

Ayrim tarixiy yodgorleklarda bular o'rtasida jinsda moslashmaganligini xam ko'rishimiz mumkin. Masalan;

qaysi til? أَيُّ لُغَةٍ

2. Olmoshi o'zidan kiyingi otni noaniq xolda tushum kelishigida kelishga majbur qiladi. Masalan;

-Bu yerda qancha student bor ? كَمْ طَالِبًا هُنَا ؟

? - كَمْ مَجَلَّةً فِي الْمَكْتَبَةِ ؟

- كَمْ مَجَلَّةً فِي الْمَكْتَبَةِ ؟ _kutubxonada qancha jo'ral bor?

Olmoshi o'zidan kiyingi so'zni qaratqich kelishigida keltirishi mumkin (goho predligi bilan). Bunda olmoshi ehtirosni bildiruvchi "qanchalar" manisini ifodalaydi. Masalan;

Hovlida qanchalar bolalar bor! كَمْ طِفْلٍ فِي الدَّارِ

Qanchalarozguruh.... كَمْ مِنْ فِ قَلِيلَةٍ

III. Alternativ so'roq gaplar. Ikki va undan ortiq predmet yoki fikirdan birini taklif etish manosi dagi so'roq gaplar alternativ so'roq gaplardir. Bunday so'roq gap o'rtasiga yoki yuklamasi bilan boshlanadi va taklif qilinayotgan predmet (fikir) o'rtasiga yoki yuklamasi qo'yiladi. Masalan;

Siz (mz) vrachmisiz yok iinjiner misiz? هَلْ أَنْتَ طَبِيبٌ أَمْ مِهْنَدِسٌ

U (mn) maktabdami yoki kutubxonadami? أَمْ هِيَ فِي الْمَدْرَسَةِ أَوْ فِي الْمَكْتَبَةِ؟ نَآ

Bazan gapning kesimi predlog bilan kelgan otdan iborat bo'ladi. Bunda, tabiyki, ega bilan kesim jinsda va sonda o'zaro moslashmaydi. Kesim noaniq holatda keladi degan qoidaga xam amal qilinmaydi. Bunday kesim eganing mavjudlik o'rnini yoki paytini bildirish uchun xizmat qiladi. Masalan

Student fakultetdadir. الطَّالِبُ فِي الْكَلِيَّةِ

Dehqon (mn) daladadir. الْفَلَّاحَةُ فِي الْحَقْلِ

Imtixonlarkelasixaftada. الْإِمْتِحَانَاتُ فِي الْأُسْبُوعِ الْقَائِمِ

Bazan gapning egasi kesimdan kiyin keladi va u ho aniq xolatda bo'ladi. Bunday gapdagi kesim o'zbekchaga xos shakilda tarjima qilinib, o'zbekcha gapdagi kesim<<bor>>yoki<<yo'q>>so'zlari bilan ifodalanadi. Masalan;

Stolustidakitob bor. عَلَى الطَّوْلَةِ كِتَابٌ

في المدينة حديقة Shaharda park bor.

Ot kesim predlogi bilan kelgan bo'lsa, ko'pincha bunday gapda egalik manosini ifodalagan bo'ladi. Ega bilan kesimning o'zni almasha, albatda, yuqorida aytilgan mano xususiyatlari ularda o'z aksini topadi. Masalan;

القلم للطالب Qalam studentnikidir.

للطالب قلم Studentda qalam bor.

SAVOLLAR

1. Gapning kesimi predlog bilan kelganda qanday o'zgarish yuz beradi?
2. Gapning egasi kesim bilan kelganda qanday o'zgarish yuz beradi?

TAYANCH IBORALAR

1. Ega
2. Kesim
3. Ot
4. Ot kesimli gap
5. Eganing fe'l kesimdan oldin turishi.
6. Eganing fe'l kesimdan keyin turishi.
7. Fe'l-kesim
8. Ega
9. Turli jinsdagi ega
10. G'ayri oqil ega
11. Oldin turgan fe'l kesim
12. Keyin turgan fe'l kesim

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

32-MAVZU: ARAB TILIDA MOSLASHMAGAN ANIQLOVCHI. REJA:

1. Izofa birikmasi haqida ma'lumot.
2. Izofa turlari haqida ma'lumot.
3. Har bir tur haqida alohida ma'lumot.
4. Izofa zanjiri haqida ma'lumot.

Yuqorida o'tgan qoidalar aniqlovchi bo'lib keladigan ko'rsatish olmoshlariga ham tegishlidir. Kesim agar ismiy bo'lsa ham unga, ham tegishli bo'ladi. Faqat bunda kesim umumiy qoidaga binoan noaniq holatda bo'ladi.

هؤلاء الرجال عقلاء - Bu kishilar aqllidirlar.

هؤلاء النساء عاقلات - Bu ayollar aqllidirlar.

هذه البيوت جديدة - Bu uylar yangidir.

هذه المقالات مفيدة - Bu maqolalar foydalidir.

Arab tilida moslashgan aniqlovchi birikmasidan tashqari moslashmagan aniqlovchi ham bor. Bunda ikki ism bir-birini aniqlab keladi. Ammo ular bir-biri bilan moslashmaydi. Uning birinchi ismi ikkinchi ismini kasrali bo'lishini talab qiladi. Bunday birikmani *izofa birikmasi*

deyiladi, u ikki qismdan tashkil topadi. Buning birinchisi *muzof*, ikkinchisi *muzof ilayhi* deyiladi. Izofa birikmasi ikki hil bo'ladi.

- 1) Ma'naviy izofa,
- 2) Lafziy izofa.

Ma'naviy izofa lafziy izofadan 5 ta narsa bilan farq qiladi:

1. Ma'naviy izofada *muzof* doimo ism bo'lib keladi.
2. Muzof ilayhi (al) artiklini olgan bo'lsa, muzofni aniqlab keladi.
3. Muzof ilayhi olgan bo'lsa.
4. Ma'naviy izofa va predloglari ma'nosida bo'ladi.
5. Ma'naviy izofaning muzofi tanvin olmaydi. Izofaning luqaviy ma'nosi إضافة ya'ni «tayanish».

Masalan: , ya'ni bir narsani boshqa narsaga tayanirdik deganimiz kabi, Nahv olimlarining islohihga esa, bir kalimaning ikkinchi kalimaga tayanishi, ammo bunda ikkinchi ism birinchi ism tanvinining o'rinini egallaydi. Mana shuning uchun izofadagi ismlar tanvinsiz bo'ladi. Izofaga kirgan ikkilik va ko'plik nunlari hazf qilinadi, hamda tanvin tushirib qoldiriladi. Tanvinning tushib qolishini misoli quyidagicha هذا (haza sohibuka) asli esa, صاحبٌ لك (sahibun laka), izofaga kirgani uchun tanvin hazf qilingan.

Ikkilik nunining hazf qilinishi misoli quyidagicha: هذان غلاما زيد va هذان إبناه . Buning misoli qur'onda ham kelgan: تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ . Asli esa إبنان va غلامان , إيدان edi, ikkilik nunlari izofaga kirgani sababli hazf qilingan. Ko'plik nunining misoli esa quyidagicha: حمى الله محرري . Asli esa, محررين edi. Nunlar izofaga kirgani uchun hazf qilingan.

Agar ismning oxiridagi nun ikkilik yoki ko'plik nuni bo'lmasa, ular hazf qilinmaydi.

Masalan:

بساتين الشام va مأمون العاقبة

Izofaning ikkinchi qismi doimo majrur (kasrali) bo'ladi. Uning nimaning ta'sirida kasrali bo'lgani haqida ikki hil fikr bor. 1. Muzofning ta'sirida va bu tog'ri fikrdir. 2. Taqdiridagi من , ل va في harflari ta'sirida.

Izofaning ma'nolari.

1. Agar muzof ilayhi muzofning jinsidan bo'lsa, izofa مِنْ ma'nosida bo'ladi.

Masalan:

ثوبٌ حريرٍ va خاتمٌ فضةٍ
ثوبٌ مِنْ حريرٍ va خاتمٌ مِنْ فضةٍ

2. Agar muzof ilayhi iuzof ifoda qilayotgan ishning bajarilishi vaqtini bildirsa, izofa فِي ma'nosida bo'ladi.

Masalan:

صِيَامٌ نَهَارٍ va قِيَامٌ اللَّيْلِ
صِيَامٌ فِي نَهَارٍ va قِيَامٌ فِي اللَّيْلِ

3. Agar izofa مِنْ (min) va فِي (fi) ma'nolarida bo'lmasa, لِ (li) ma'nosida bo'ladi.

Masalan:

لجامُ الفرس va كتابُ محمدٍ
لجامٌ للفرس va كتابٌ لمحمدٍ

Bu turdagi izofa egalik yoki tegishlilik ma'nolarini bildiradi.

Masalan:

حصيرُ المجد va مالٌ زيدٍ

Izofaning lafziy va ma'naviyga bo'linishi:

1. Lafziy izofa.

Bunday izofadagi muzof muzore' (hozirgi kelasi zamon) fe'li kabi amal qiluvchi foil, maf'ul yoki sifat mushabbaha (doimiy sifat) ko'rinishidagi ismlar bo'ladi. Bular bunday izofada hozirgi yoki kelasi zamongagina dalolat qilishlari shart, o'tgan zamonga dalolat qilsa bo'lmaydi. Muzofning foil ko'rinishida kelganining misoli quyidagicha:

مُكْرَمُ الضَّيْفِ غَدًا va هَذَا ضَارِبُ زَيْدٍ الْآنَ

Muzofning maf'ul ko'rinishida kelishining misoli quyidagicha: هَذَا بِضُرُوبِ الْأَبِ yoki مَلْهُوفُ الْقَلْبِ ya'ni *qalbi soqingan* va مُرَوِّغُ الْفَوَادِ *yuragi qo'rqitilgan*. Sifat mushabbaha ko'rinishida kelishining misoli esa mana bunday:

عَلِيٌّ حَسَنُ الْوَجْهِ va قَلِيلُ الْجَبَلِ va عَظِيمُ الْأَمَلِ

Bunday izofa muzofni aniqlab ham kelmaydi, uni kimgadir tegishli ekanligini ham bildirmaydi. Agarchi, muzof ilayhi (al) olgan bo'lsa ham, muzof aniq holda deb, hisoblanmaydi. Bu izofaning lafziy deb atalishining sababi, u lafziy bir ishni ifoda qiladi, ya'ni, yengillatish (tanvin va ikkilik va ko'plik nunlarining tushib qolishi). Shuningdek, bunday izofani, izofa qilmay, hech qanday (li, min) va (fi) harflarisiz ham aytish mumkin.

Masalan:

هَذَا ضَارِبُ زَيْدٍ va مُكْرَمُ ضَيْفٍ

SAVOLLAR

1. Izofa birikmasi qanday birikma?
2. Izofa necha turli bo'ladi?
3. Qanday predloglar ma'nosida keladi?
4. Ma'noviy izofa nega ma'noviy deyiladi?
5. Nima uchun lafziy izofa deyiladi?
6. Lafziy izofada muzof nega ال oladi?
7. Izofa zanjiri nima?
8. Zanjir qanday tarjima qilinadi?
9. Moslashgan aniqlovchi muzof va muzof ilayhi bilan qanday moslashadi?

TAYANCH IBORALAR

1. Moslashmagan aniqlovchi
2. Izofa
3. Muzof
4. Muzof ilayhi
5. Izofa zanjiri

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

33-MAVZU: IZOFANING VAZIFASI.

REJA:

1. Izofa vazifasi.
2. Izohlovchi-izohlanmish ma'nosidagi birikmalarning izofa vazifasida kelishi.
3. Nisbiy olmosh ma'nosidagi birikmalarning izofa vazifasida kelishi.
4. Butunning qismi ma'nosidagi birikmalarning izofa vazifasida kelishi.

Yuqorida ko'rganimizdek, izofa bir predmetning ikkinchi predmetga (shaxsga) tegishli yoki mansub ekanligini bildiradi va u o'zbek tilida qaratqich kelishigi bildirgan manoga mosdir. Masalan:

غُرْفَةُ الطَّالِب - Talabanning xonasi,
 نَاحِيَةُ الْمَعْهَد - Institut eshigi,
 حَدِيقَةُ الْمَدِينَةِ - shaxar parki.

Bundan tashqari izofa yana quyidagi gramatik manolarni ifodalashi mumkin :

1. Predmetning ishlangan materialini bildiradi.

Bunda predmet muzof, predmet ishlangan material muzof , predmet ishlangan material muzof ilayhi o'rnida keladi:

يُغْشَى بِخَشَبٍ - yog'och uy,
 سَاعَةٌ زَهَبٌ - oltin soat,
 رِيشَةُ فُؤَادٍ - po'lat pero

2. <<Nil daryosi>>, <<O'zbekiston jumhuriyati>> kabi izohlovchi-izohlanmish munosabatini ifodalaydi. Bunda izohlovchi muzof , izohlanmish muzof ilayhi o'rnida keladi. Masalan:

نَهْرٌ دَجَلَةٌ - Dajla daryosi ,
 مَدِينَةُ طَرَابُلُس - Tripoli shahri,
 صَفْحَةُ الْأَهْرَام - <<Al-ahrom>> gazetasi,
 مَجَلَّةُ الْمُصَوِّر - <<Al-mussavar>> jurnali.

3. Butunning qismini ifodalaydi. Bunda جَمِيعٌ - barcha, عِدَّةٌ - bir necha, شَتَّى - barcha , بَعْضٌ - ayrim, كُلٌّ - hamma , xar bir kabi so'lar muzof, butunni ifodalovchi so'z esa ko'plikda muzof ilayhi bo'lib keladi. Masalan:

بَعْضُ الْكُتُب - Bazi kitoblar,
 شَتَّى الْمَتَادِين - Barcha sohalar
 عِدَّةُ أَقْسَام - bir necha qismlar,
 كُلُّ الطُّلَّاب - barcha studentlar.

Eslatma. Agar muzof ilayhi ko'plikda va aniq holatda bo'lsa , كُلُّ so'zi <<barcha>>, <<hamma>>, muzof ilayhi birlikda va noaniq holatda bo'lsa, <<xar bir>> so'zi manosini bildiradi. masalan :

كُلُّ النَّاس - barcha odamlar,
 كُلُّ إِنْسَان - xar bir inson

4. Agar muzof o'timli feldan shakllangan sifatdosh yoki harakat nomidan iborat bo'lsa, muzof ilayhi yoki harakat nomining vositasiz to'ldiruvchisini bildiradi. Masalan:

شَرِبَ الْمَاء - suv (ni) ichish,
 تَطْوِيرُ الْعِلَاقَةِ - aloqani rivojlantirish,
 مَقْبُرُ الْقُرْآن - Quronni tafsir qiluvchi.

5. Bazan muzof ilayhi ish-harakatning yoki otning paytini bildirishi mumkin, Masalan:

عُطْلَةُ الشِّتَاء - qishki kanikul,
 رَحْلَةُ الشِّتَاءِ وَ الصَّيْفِ - qishki va yozgi sayohat
 إِزَاعَةُ الْمَسَاءِ - oqshomgi eshittirish .

6. Goho muzof o'rnida sifat yoki sifat vazifasidagi boshqa so'z kelishi mumkin . Bunday izofadagi muzof ilayhi o'sha sifat bildirgan belgining doirasini chegaralab keladi. Masalan:

طَوِيلُ الْقَامَةِ - qomadi uzun (uzun qomadli),
 حَسَنُ الْوَجْهِ - yuzi chiroyli (go'zal yuzli),
 حَسَنُ الْخُلُق - xulqi chiroyli (chiroyli xulqli).

Bu misollardan ko'rinib turibdiki yuqoridagi izofalarning o'zi butunligicha qanday, qanaqa, savollariga javob bo'ladi va boshqa biror otning aniqlovchisi bo'lib keladi. Shuning uchun ham bu izofaning muzofi o'zidan oldin aniqlanmish bo'lib kelgan ot bilan jinsda, sonda kelishikda moslashadi.

Izofadan oldingi ot muzakkar bo'lsa, quyidagicha turlanadi:

№	Kelishiklar	Birlik	Ikkilik	Ko'plik
---	-------------	--------	---------	---------

1	Bosh kelishik	رَجُلٌ طَوِيلٌ الْقَامَةِ	رَجُلَانِ طَوِيلَا الْقَامَةِ	رَجُلٌ طَوَالٌ الْقَامَةِ
2	Qaratqich kelishigi	رَجُلٍ طَوِيلٍ الْقَامَةِ	رَجُلٌ طَوِيلِي الْقَامَةِ	رَجُلٍ طَوَالٍ الْقَامَةِ
3	Tushum kelishigi	رَجُلًا طَوِيلَ الْقَامَةِ	رَجُلٌ طَوِيلِي الْقَامَةِ	رَجُلًا طَوَالٍ الْقَامَةِ

Izofadan oldingi ot muannas bo'lsa, quyidagicha turlanadi:

№	Kelishiklar	Birlik	Ikkilik	Ko'plik
1	Bosh kelishik	شَابَةٌ طَوِيلَةٌ الْقَامَةِ	شَابَتَا طَوِيلَتَا الْقَامَةِ	شَابَاتٌ طَوِيلَاتٌ الْقَامَةِ
2	Qaratqich kelishigi	شَابَةٍ طَوِيلَةٍ الْقَامَةِ	شَابَةٌ طَوِيلَتِي الْقَامَةِ	شَابَاتٍ طَوِيلَاتٍ الْقَامَةِ
3	Tushum kelishigi	شَابَةً طَوِيلَةَ الْقَامَةِ	شَابَةٌ طَوِيلَتِي الْقَامَةِ	شَابٍ طَوِيلَاتٍ أَلْقَامَةِ

Bu ma'nodagi izofaning boshqalaridan farqi shuki, o'zidan oldingi ot aniq holatda bo'lsa izofaning muzofi ال artiklini ham qabul qilishi kerak.

SAVOLLAR

1. Izofa birikmasi qanday birikma?
2. Izofa necha turli bo'ladi?
3. Qanday predloglar ma'nosida keladi?
4. Ma'noviy izofa nega ma'noviy deyiladi?
5. Nima uchun lafziy izofa deyiladi?
6. Lafziy izofada muzof nega ال oladi?
7. Izofa zanjiri nima?
8. Zanjir qanday tarjima qilinadi?
9. Moslashgan aniqllovchi muzof va muzof ilayhi bilan qanday moslashadi?

TAYANCH IBORALAR

1. Moslashmagan aniqllovchi
2. Izofa
3. Muzof
4. Muzof ilayhi
5. Izofa zanjiri

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.

34-MAVZU: لَيْسَ وَ كَانَ FE'LI HAQIDA UMUMIY MA'LUMOT.
REJA:

1. fe'li haqida ma'lumot
2. Uning noqis ma'noli bo'lishi haqida
3. kan fe'li haqida ma'lumot.

Bu fe'l كان va unga o'hshash fe'llardan bo'lib, ega va kesimdan iborat jummalarga kiradi. Egani o'z holida qoldirib, kesimning tushum kelishigida bo'lishini yoki ب predlogi bilan kasrali bo'lishini talab qiladi.

Masalan:

محمد عالم - Muhammad olim

محمد ليس بعالم yoki محمد ليس عالما - Muhammad olim emas

Bu fe'l ham muannas (3 shaxs muannas ko'plikdan) boshlab ning si tushib qoladi. Chunki unga muannas nuni (ن) kirganda o'zidan oldingi harfni sukunli bo'lishini talab qiladi. Huddi فعلن - فعل kabi. Bunda ليس - لسن bo'ladi. Natijada ikki sukunli harf yonma-yon keldi. Bu arablar yomon ko'radigan holat hisoblanadi. Illat harfi bo'lgani uchun ي olib tashlanadi. ليس fe'li ko'pincha «emas» deb tarjima qilinadi.

Felining manosi <<bo'lmoq>>dir. Bu felo'tganzamondashaxssonda quydagichatuslanadi;

shaxs	jins	Birlik	Ikkilik	Ko'plik
III	mz mn	كَانَ كَانَتْ	كَانَا كَانَتَا	كَانُوا كَانْنَ
II	mz mn	كُنْتُ كُنْتِ	كُنْتُمَا كُنْتُمَا	كُنْتُمْ كُنْتُنَّ
I		كُنْتُ		كُنْ

O'zbek tilidagi <<bo'lmoq>> feli kabi arab tilida xam bu fel ikki vazifani bajaradi;

1. Mustaqil fel vazifasini . Masalan;

أَمْسَ كُنْتُ فِي الْقَرْيَةِ _Kecha men qishloqda bo'lgan edim.

2. Ot yoki sifat bilan birga kelib, o'tgan yoki kelasi zamonda turgan qo'shma felning yordamchi feli vazifasini. Bunda bu fel bilan kelgan ot yoki sifat noaniq holatda ega bilan jinsda va sonda moslashgani xolda tushum kelishigida keladi. Masalan;

مَرِيضًا كَانَ الطَّالِبُ _Student kasaledi.

كَانَ فَاطِمَةُ طَالِبَةً _Fotima student edi.

كُنَّا نَلْمِيزُ _Biz o'quvchibo'lganedik.

Feli garchi mano jihatdan xozirgi zamonni bildirsada, faqat o'tgan zamon shaklida ishlatiladi va u quydagicha tuslanadi.

shaxs	Jins	Birlik	ikkilik	Ko'plik
III	Mz Mn	لَيْسَ لَيْسَتْ	لَيْسَا لَيْسَتَا	لَيْسُوا لَيْسْنَ

II	Mz	أَسْتِ	أَسْتُمَا	أَسْتُمُ
	Mn	أَسْتِ	أَسْتُمَا	أَسْتُمُ
I		أَسْتُ		أَسْنَا

فلي ikki manoda ishlatiladi;

1. Mustaqil fel manosida. Bunda u<<yo'q>> deb tarjima qilinadi;

مَندَا كِتَابٌ يَـلِيسَ لِي Kitob yo'q.

سُتِلَ عَلَى الطَّوْلَةِ مَجَلَّةٌ Stol ustida jo'nal yo'q.

2. Ko'makchi fel manosida. Bunda u<<emas>> deb tarjima qilinadi;

كِتَابٌ لِي Kitob meniki emas.

جُرْنَلُ السُّتِلَ عَلَى الطَّوْلَةِ Jurnal stol ustida emas.

Agar qo'shma feldagi asosiy manoni ifodalovchi qism predlogsiz ot yoki sifatdan iborat bo'lsa, u ikki xil ifodalanishi mumkin;

a) Ega bilan jinsda va sonda moslashgani holda noaniq holda tushum kelishigida keladi. Masalan;

سُتِلَ الطَّالِبُ مَرِيضًا Student kasal emas.

بِـزَ أَسْنَا تَلَامِيذٌ Biz o'quvchi emasmiz.

b) yuqoridagi kabi ega bilan moslashgani holda predlogi bilan qaratqich kelishigida keledi. Masalan;

فُتِيْمَا سُتِلَ فَاطِمَةُ بِمَرِيضَةٍ Fotima kasal emas.

أَسْتُ بِغَافِلٍ G'ofil emasman.

SAVOLLAR

1. fe'li qanday fe'llar toifasiga kiradi?
2. fe'lidan keyin ot-kesim qaysi kelishikda turadi?
3. o'zbek tiligi qanday tarjima qilinadi?
4. fe'li qanday fe'llar toifasiga kiradi?
5. fe'lidan keyin ot-kesim qaysi kelishikda turadi?
6. o'zbek tiligi qanday tarjima qilinadi?

TAYANCH IBORALAR

1. Yordamchi fe'l
2. Noqis fe'l
3. Ot-kesim
4. Inkori fe'l

ADABIYOTLAR

1. Ibrohimov N.I., Yusupov M. Arab tili grammatikasi. T., 1997 y.
2. Talabov E. Arab tili. T., 1992 y.
3. Holidov B.Z. Uchebnik arabskogo yaz'ka. T., 1977 y.
4. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.
5. Kovalyov A.A., Sharbatov G.Sh. Uchebnik arabskogo yaz'ka. M., 1998.

35-MAVZU: FE'L HAQIDA UMUMIY MA'LUMOT.

REJA:

1. Fe'l haqida umumiy ma'lumot
2. Fe'l zamonlari haqida.
3. Uch o'zakli fe'llarning o'tgan zamoni
4. O'tgan zamon fe'li haqida
5. I bob fe'llarining tuslanishi.

Arab tilidagi fe'llarning infinitiv (noaniq) shakli yog'. Shuning uchun Yevropa va rus tillaridagi darsliklarda va luqatlarda shartli infinitiv shaklida fe'lning 3-shaxs, muzakkar, birlikdagi shakli beriladi.

Masalan: كَتَبَ ، فَرَحَ ، كَبِرَ

Uch o'zakli fe'llarning 1 bobi فَعَلَ vaznida bo'ladi.

Masalan: فَعَلَ ، فَعِلَ ، فَعُلَ

Shu bob fe'llarining 80 foizi mana shu vaznda bo'ladi. Bundan tashqari فَعَّلَ ، فَعَّلَ vaznidagi fe'llar ham bor.

Masalan: فَرَحَ ، كَبِرَ

فَعَّلَ vaznidagi fe'llarning ba'zisi o'timli, ba'zilari o'timsiz bo'ladi. Ammo فَعَّلَ vaznidagi fe'llar doimo o'timsiz bo'ladi.

Masalan: كَبَّرَ

Ba'zi o'timsiz fe'llar predloglar yordamida 2- va 4- boblarda o'timli bo'ladi. Masalan: ذَهَبَ بَ - ذَهَبَ «ketmoq»-o'timsiz, «olib ketmoq»-o'timli. Uning ta'rifi shunday:

O'tgan zamon fe'li bir ish-harakatning o'tgan zamonda bajarib bo'linganligiga dalolatdir. Uning ajratib turadigan alomati birorta harakatli va sukunli muannas تَ - sini qabul qilishidir. Masalan: كَتَبْتُ

Bu ت larni «تاء الفاعل» - «bajaruvchi ت» deb ataladi. Muannas تَ sini sukunli bo'lsin deb shart qilinishiga sabab shuki, harakatli muannas ت ham ت kabi. Ammo bu ت fe'lning alomati emas.

O'tgan zamon fe'lini inkor qilish uchun مَا inkor yuklamasi ishlatiladi.

Masalan: مَا كَتَبَ . Unga kirgan مَا yuklamasi ish-harakatning allaqachon bajarib bo'linganligini bildiradi.

SAVOLLAR:

1. Fe'llar deb nimaga aytiladi?
2. Fe'lning nechta zamoni bor?
3. O'tgan zamon fe'li qanday tuslanadi?
4. 1-bob fe'lining kichik tuslanishi qanday?

TAYANCH IBORALAR

1. Fe'l
2. Uch o'zakli fe'l
3. Fe'l zamonlari

4. Fe'l vaznlari
5. O'timli fe'l
6. O'timsiz fe'l
7. تاء الفاعل

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabского yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabского yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabского yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabской grammatiki v sravnitel'no-istoricheskom osveshenii. M., 1998.

36-MAVZU: ARAB TILIDA FE'L BOBLARI VA O'TGAN ZAMON.

REJA:

1. Fe'llarda zamon tushunchasi
2. Fe'lning o'tgan zamoni

Buning arabcha ta'rifi quyidagicha:

O'tgan zamon fe'li bir ish-harakatning o'tgan zamonda bajarib bo'linganligiga dalolat qiluvchi fe'ldir.

«Ali darslarini tayyorlayapti, bir ozdan keyin uhlaydi» degani kabi. Bu fe'lning ajratib turuvchi belgilaridan biri unga yuklamasini qabul qilishidir.

Masalan:

Uch o'zakli fe'llarning o'tgan va hozirgi-kelasi zamoni quyidagi olti vaznda keladi:

1. فَعَلَ
2. فَعِلَ
3. فَعُلَ
4. يَفْعَلُ
5. يَفْعِلُ
6. يَفْعُلُ

Agar o'tgan zamon shaklining o'rta o'zagi dammali bo'lsa, hozirgi-kelasi zamonda ham dammali bo'ladi.

Masalan: كَبُرَ - يَكْبُرُ

O'tgan zamoni bo'lsa, hozirgi-kelasi zamoni ko'pincha bo'ladi.

Masalan:

O'tgan zamoni bo'lsa, hozirgi-kelasi zamonning aksariyati vaznida bo'ladi.

Masalan:

O'tgan zamoni bo'lib, hozirgi-kelasi zamoni bo'ladigan fe'llar juda kam uchraydi.

O'ozirgi –kelasi zamon fe'llarining inkori uchun لا inkor yuklamasi, ba'zan ما inkor yuklamasi ishlatiladi.

Masalan: لا يَكْتُبُ

Bu fe'llarning majhul darajasi يُفْعَلُ vaznida yasaladi.

Masalan: - يَكْتُبُ - yoziladi

Bularning hozirgi zamonidan kelasi zamonini ajratish uchun سوف yoki س yuklamalari qo'shiladi.

Masalan: سيكتب - u yozadi.

Bu fe'llarga qo'shiladigan قد yuklamasi gumon ma'nosini anglatadi.

Masalan:

قد يعرفه أبوك - «Otang uni taniydiganga o'hshaydi».

SAVOLLAR

1. Fe'llarda zamon tushunchasi deganda nimani tushunasiz?
2. O'tgan zamon fe'lining ta'rifini aytib bering.
3. فعل vazning hozirgi-kelasi zamondagi vazni qanday?

TAYANCH IBORALAR

1. O'tgan zamon
2. Vazn
3. Old qo'shimchalar

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

37-MAVZU: ARAB TILIDA HOZIRGI-KELASI ZAMON.

REJA:

1. Fe'llarda zamon tushunchasi
2. Fe'lining hozirgi zamoni
3. Fe'lining kelasi zamoni

Arab tilida fe'lining hozirgi-kelasi zamoni hozirgi zamonda, kelasi zamonda, ba'zan esa kelasi zamonda amalga oshadigan tugallanmagan ish-harakatni bildiradi, shuningdek u har doim amalga oshadigan ish-harakatni ham ifodalashi

1 bob fe'lining hozirgi-kelasi zamoni quyidagi shakllarda bo'lishi mumkin: يُفْعَلُ, يُفْعَلُونَ, يُفْعَلُونَ, يُفْعَلُونَ.

Masalan: يُفْعَلُ, يُفْعَلُونَ, يُفْعَلُونَ. Demak, uning vazni quyidagicha: يُفْعَلُ.

Hozirgi-kelasi zamon fe'li shaxs-son quyidagicha tuslanadi:

Shaxs	Jins	Birlik	Ikkilik	Ko'plik
III	mz mn	يُفْعَلُ تُفْعَلُ	يُفْعَلَانِ تُفْعَلَانِ	يُفْعَلُونَ يُفْعَلُونَ
II	mz mn	تُفْعَلُ تُفْعَلِينَ	تُفْعَلَانِ تُفْعَلَانِ	تُفْعَلُونَ تُفْعَلُونَ
I		أُفْعِلُ		نُفْعِلُ

Masalan,

يُخْرِجَانِ - u (ikki kishi) chiqayotir,

تُخْرِجُونَ - sizlar (mn) ketayapsizlar,

يُخْرِجُونَا - biz tushamiz..

1 bob fe'lining hozirgi-kelasi zamonda ham vaznidagi ع harf (ikkinchi o'zak undosh) uch xil harakatga ega.

Qaysi fe'lda shu uch xil harakatdan qaysi biri ekanligini quyidagilardan aniqlash mumkin:

1. Agar o'tgan zamonda fe'l **فَعَلَ** vaznida bo'lsa, hozirgi-kelasi zanonu albatta vaznida bo'lsa, hozirgi-kelasi zanonu albatta **يَفْعُلُ** vaznida bo'ladi.

Masalan,

yaxshi bo'lmoq-**يَحْسُنُ**→**حَسَنَ**,

yaqinlashmoq-**يَقْرُبُ**→**قَرَّبَ**.

2. O'tgan zamonda fe'l **فَعِلَ** vaznida bo'lsa, hozirgi-kelasi zamonu ko'pincha **يَفْعُلُ** vaznida bo'ladi. Masalan,

tushunmoq-**يَفْهَمُ**→**فَهِمَ**,

bilmoq-**يَعْلَمُ**→**عَلِمَ**,

ichmoq-**يَشْرَبُ**→**شَرَبَ**.

3. Agar o'tgan zamonda fe'l **فَعَلَ** vaznida bo'lsa, hozirgi-kelasi zamonu ko'pincha **يَفْعُلُ** vaznini qabul qiladi. Masalan,

Chiqmoq-**يَخْرُجُ**→**خَرَجَ**,

kirmoq-**يَدْخُلُ**→**دَخَلَ**.

Biroq bu fe'llarning ayrimlari boshqacha vaznda bo'lishi ham mumkin. Masalan,

ketmoq-**يَذْهَبُ**→**ذَهَبَ**,

ochmoq-**يَفْتَحُ**→**فَتَحَ**,

o'tirmoq-**يَجْلِسُ**→**جَلَسَ**,

tushmoq-**يَنْزِلُ**→**نَزَلَ**.

Ko'rinib turibdiki, hozirgi-kelasi zamonda **ع** ning harakatini o'tgan zamon shakliga qiyosan aniqlash mumkin, lekin uni konkret bilib bo'lmaydi. Shuning uchun zamonaviy lug'atlarda fe'lni o'tgan zamonu (infinitiv) shaklidan qiyin qavs ichidagi (i), (u), (a) harflari shu fe'lni hozirgi-kelasi zamondagi ikkinchi o'zak undosh harakatni ko'rsatib turadi. Masalan,

1. **يَدْخُلُ** (u) → demak **دَخَلَ**

Fe'lni yodlaganda,

ع ning harakatini qo'shib yodlash kerak, chunki fe'lni ko'pchilik mayllari, fe'ldan shakllangan turli xil otlar va boshqaso'zlarning shakllashu harakatiga bog'liq holda o'zgaradi.

Hozirgi-

kelasi zamonning inkor shakli fe'loldidga **لَا** yuklamasini qo'shib bilan hosil qilinadi. Masalan,

يَخْرُجُ -u (mz) chiqadi → **لَا يَخْرُجُ** -u (mz) chiqmaydi,

يَذْهَبُ -boraman → **لَا يَذْهَبُ** -bormayman,

يَنْزِلُ -sen (mn) tushasan → **لَا يَنْزِلُ** -sen (mn) tushmaysan.

Hozirgi-kelasi zamonning majhul nisbati quyidagi vaznda hosil bo'ladi:

يَفْهَمُ → **يَفْهَمُ** -u (mz) tushuniladi,

يَعْرِفُ → **يَعْرِفُ** -u (mz) bilinadi.

Majhul nisbat fe'li aniq nisbat bilan shaxs-sonda bir xil tuslanadi.

Hozirgi-kelasi zamon fe'li oldidan quyidagi yuklamalar ishlatilishi mumkin:

1. **سَوْفَ** yoki **سَ** yuklamasi. Bular ish-harakatning kelasi zamonda sodir bo'lishini bildiradi. Masalan:

يَكْتُبُ -yozaman, **يُكْتُبُ** → **سَ كَاتِبُ** yoki **سَوْفَ كَاتِبُ** (kelajakda) yozaman.

Eslatma. Inkor formadagi fe'llarda **سَ** ishlatilmaydi: **لَا كَاتِبُ** - (kelajakda) yozaman.

2. Ish-harakatning bajarilishidagi gumonni, ehtimollikni bildiruvchi **قَدْ** yuklamasi. Masalan, **قَدْ يَذْهَبُ** -ehtimol u (mz) borar, u (mz) borsa kerak.

SAVOLLAR

1. Fe'llarda zamon tushunchasi deganda nimani tushunasiz?
2. O'tgan zamon fe'lining ta'rifini aytib bering.
3. O'ziri-kelasi zamonning ta'rifini ayting.
4. **فَعَلَ** vazning hozirgi-kelasi zamondagi vazni qanday?

TAYANCH IBORALAR

1. O'tgan zamon
2. O'zirgi zamon
3. Kelasi zamon
4. Vazn
5. Old qo'shimchalar

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

38-MAVZU: FE'LLARGA QO'SHILUVCHI BIRIKMA OLMOSHLARI.

REJA:

1. Fe'llarga birikma olmoshlarining birikishi.
2. Fe'llarga birikma olmoshlarining birikishida yuzaga keladigan o'ziga xos xususiyatlar
3. Birikma olmosh یتimli fe'lga vositasiz tıldiruvchi vazifasida qyshilib keladi:

Birikma olmoshlari fe'lining turli shakllariga birikkanida kuyidagilarga e'tibor berish lozim:

1. I shaxs, birlik son birikma olmoshi - **يَـ** fe'lga **نِـ** shaklida birikadi:

Sen meni tushunding.
Meni tushunmayapsan.

فَهَمَّتَنِي.
لَا نَفَهَمُنِي.

2. Utgan zamon, II shaxs, kuplik, muzakkar jinsdagi fe'lga birikma olmosh kushilganda orada **و (u:)** chuzik unlisi paydo buladi:

Uni tanidingizmi?

أَ (عَرَفْتُمْ+و+هَآ) عَرَفْتُمُوهَا؟

Meni tushundingizmi?

فَهَمَّتُمْ+و+نِي (فَهَمَّتُمُونِي؟)

3. III shaxs, kuplik son, muzakkar jinsdagi utgan zamon fe'lga birikma olmosh kushilganda ukilmaydigan **ا (alif)** yozuvda tushib koladi:

Mendan suradilar.
Ular bizni tanishdi.

سَأَلُوا+نِي (سَأَلُونِي).
عَرَفُوا+نَا (عَرَفُونَا).

4. Agar fe'lga birikma olmoshi shaklidagi ikkita tıldiruvchi birikishi kerak bılıb kolsa, ulardan biri tushum kelishigidagi birikma olmoshi بَیلمish **إِـ** ga birikib keladi. Masalan:

Men uni unga berdim.
Uni cenga berdim.

أَعْطَيْتُهُ إِیَّاهُ.
قَدَّمْتُهَا إِلَیْكَ.

Tushum kelishigidagi birikma olmoshlar kuyidagilardir:

kyplik	ikkilik	birlik	jins, shaxs
إِنَّا	-----	إِنِّي	muzakkar I sh muannas
إِيَّاكُمْ إِيَّاكَ	إِيَّاكُمَا إِيَّاكَ	إِيَّاكَ	muzakkar II sh muannas
إِيَّاهُمْ إِيَّاهُنَّ	إِيَّاهُمَا إِيَّاهُمَا	إِيَّاهُ	muzakkar III sh muannas

SAVOLLAR

1. Fe'llarda zamon tushunchasi deganda nimani tushunasiz?
2. Fe'llarning birikmaolmoshlariga qo'shilganda qanday o'zgarishlar bo'ladi?

TAYANCH IBORALAR

1. O'tgan zamon
2. O'ziri zamon
3. Kelasi zamon
4. Vazn
5. Old qo'shimchalar

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

39-MAVZU: GAPNING UYUSHIQ BO'LAKLARI.

REJA:

1. Arab tilida uyushiq bo'laklar.
2. Bog'lovchilar

Gapning biror bo'lagiga teng ravishda bog'langan, ammo o'zaro mustaqil bo'lgan ikki yoki undan ortiq bo'laklariga gapning uyushiq bo'laklari deyiladi. Gapning uyushiq bo'laklari bir xil so'roqqa javob bo'lib, bir xil sintaktik vazifani bajarib keladi. Gapning bosh bo'laklari ham, ikkinchi darajali bo'laklari ham uyushib kelishi mumkin.

Uyushgan ega, ismiy kesim, to'ldiruvchi, aniqlovchi va hollar bir xil kelishikda bo'ladi, uyushgan fe'l-kesimlar esa bir xil shaxs, jins va maylda bo'ladi.

Ular bir-biri bilan ushbu bog'lovchilar vositasida bog'lanadi:

1. Teng bog'lovchilar. ...وَ – va; ...ف – keyin; ...ثُمَّ – so'ngra kabilar bo'lib, ...وَ bog'lovchisi gapning ikkita uyushiq bo'lagini to'g'ridan-to'g'ri bog'lasa, ...ف bog'lovchisi ularning ketma-ketligini, ثُمَّ bog'lovchisi esa orada biroz muddat o'tganini bildiradi:

Mahmud va Umar kirib
o'tirishdi, so'ngra muallim kirdi.

دَخَلَ مُحَمَّدٌ وَعُمَرُ فَجَلَسَا ثُمَّ الْمُعَلِّمُ.

2. Zidlovchi bog'lovchilar. لَا – emas; بَلْ – emas, balki; لَكِنْ – lekin kabi zidlovchi bog'lovchilar uyushgan bo'laklardan birini boshqasiga zid (qarshi) qo'yish uchun ishlatiladi:

Zayd emas, balki Umar keldi.

مَا جَاءَ زَيْدٌ بَلْ عُمَرُ.

Qoida bir odam uchun emas,
barchagadir.

الْقَاعِدَةُ عَامَّةٌ لَا خَاصَّةٌ.

3. Ayiruvchi (yoki ajratib ko'rsatuvchi) bog'lovchilar. أَوْ – yoki; أَمْ – yoki (so'roq gaplar uchun); وَإِمَّا – yoki, ...yoki; kabi ayiruvchi bog'lovchilar uyushgan bo'laklarning faqat bittasini ajratib ko'rsatish uchun ishlatiladi:

Uyqudan avval sut yoki sharbat
ich!

اشْرَبِي قَبْلَ النَّوْمِ لَبَنًا أَوْ عَصِيرًا!

YOki sariyog' egin, yoki pishloq!

كُلْ إِمَّا زُبْدَةً وَإِمَّا جُبْنَةً!

4. "أَيّ" - ya'ni " sharhlovchi bog'lovchi ham uyushiq bo'lakli gaplarda ishlatiladi:

Abdulkarim, ya'ni o'qituvchi keldi.

جَاءَ عَبْدُ الْكَرِيمِ أَيُّ الْمُعَلِّمِ.

SAVOLLAR

1. Arb tilida uyushiq bo'laklar qaysilar?
2. Arab tilida bog'lovchilar necha xil?

TAYANCH IBORALAR

1. Uyushiq bo'laklar
2. Bog'lovchilar
3. Teng bog'lovchilar
4. Zidlov bog'lovchilar
5. Ayiruvchi bog'lovchilar

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

40-MAVZU: TO'LDIRUVCHI.

REJA:

1. To'ldiruvchi haqida ma'lumot.
2. To'ldiruvchining turlari.

Fe'l kesim o'zi bilan to'ldiruvchi olib kelishi mumkin. Odatda to'ldiruvchi o'timli fe'llardan keyin keladi. to'ldiruvchilar *kimni, nimani, kimga, nimaga, kim bilan, nima bilan?* so'roqlariga javob bo'ladi. To'ldiruvchilar vositali va vositasiz bo'ladi. Vositasiz to'ldiruvchi o'timli fe'l bilan boshqariladigan va ish harakat bevosita unga yo'naltirilgan ismdir. To'ldiruvchi ism kelishigidagi ism bo'lib odatda egadan keyin keladi.

Bunday to'ldiruvchini arab grammatistlari *المفعول به* deyдилar va bu to'ldiruvchi *kimni, nimani?* so'roqiga javob bo'ladi. Ba'zi hollarda to'ldiruvchini ajratib ko'rsatish uchun egadan oldin ham qo'yish mumkin.

Agar ega bilan to'ldiruvchi alif maksuraga tugagan bo'lsa, ular kelishiklarda o'zgarmaydi. Bunday holatda ega to'ldiruvchidan albatta oldin keladi.

Bulardan tashqari kabi to'ldiruvchilar ham bor. Masalan: Bajarilgan ishni navini, sonini va turini bildiradi.

المفعول فيه (Maf'ul fihi) - bu *في* (fiy) ma'nosini o'z ichiga olgan to'ldiruvchidir.

المفعول معه (Maf'ul maahu) – *مع* (maa) ma'nosidagi to'ldiruvchidir.

المفعول له (Mafu'l lahu) - bir maqsadni mo'ljallab bajarilgan ish harakatni bildiradi.

Barcha turdagi to'ldiruvchilar yuqoridagi misollarda ko'rinib turgani kabi mansub (tushum kelishigida) bo'ladi.

Fe'l ifodalanga ish harakatni ish- harakatni mazmuman to'ldirib, *kimni, nimani, kimdan, qaysi narsadan, kimda, nimada, kimga, qaysi narsaga* kabi so'roqlarga javob bo'luvchi gap bo'lagi to'ldiruvchi deyiladi.

To'ldiruvchi vositali va vositasiz bo'ladi.

Ish harakatning obyektini bildirib, *kimni nimani* so'rogiga javob bo'luvchi to'ldiruvchi vositasiz to'ldiruvchi deyiladi. (men kitobni o'qidim . sen Ahmadni uchratdingmi?)

Arab tilida fe'l kesimli gaplarda gapning ega va kesimidan keyin bevosita vositasiz to'ldiruvchi keladi va u tushum kelishida qo'yiladi. Masalan:

كَتَبَ الطَّالِبُ الْوَاجِبَ – student vazifani yozdi.

فَهَمَّتْ زَيْنَبُ الْمُضَوِّعَ – Zaynab mavzuni tushundi.

Vositali to'ldiruvchi *kimni* va *nimani* so'roqlaridan boshqa so'roqlarga javob bo'luvchi to'ldiruvchilar. U ham arab tilida gapning bosh bo'laklaridan keyin u yoki bu predlog bilan va, tabiiyki, qaratqich kelishigida keladi. Masalan,

سَمِعْتُ مِنَ الْوَلَدِ – men otamdan eshitdim.

يَكْتُبُ صَدِيقِي بِقَلَمِ الْجَبْرِ – do'stim ruchkada yozadi.

Agar gapda ham vositasiz, ham vositali to'ldiruvchi mavjud bo'lsa, avval vositasiz, so'ng vositali to'ldiruvchi o'rin oladi. Masalan,

أَكَلَ الطِّفْلُ الطَّعَامَ بِالْمَلْعَقَةِ - go'dak taomni qoshiq bilan yedi.

أَخَذْتُ الْمَجْلَةَ مِنَ الْمُدْرَسِ – jurnalni o'qituvchidan oldim.

Bunday to'ldiruvchilar o'z navbatida moslashgan va moslashmagan aniqlovchilarga ega bo'lishi mumkin. Bunda aniqlovchilar yuqoridagi qoidalarga muvofiq qo'yiladi.

Masalan:

قَرَأْتُ الْمَجْلَةَ الْجَدِيدَةَ – yangi jurnalni o'qidim

قَرَأْتُ مَجْلَةَ الْمُصَوِّرِ – “Almusavvir” jurnalini o'qidim

قَرَأْتُ مَجْلَةَ الْمُصَوِّرِ الْمِصْرِيَّةَ – Misrning “Almusavvir” jurnalini o'qidim

سَمِعْتُ هَذَا الْخَبَرَ مِنْ طَالِبٍ كَلْبَيْنَا – bu xabarni fakultetimiz studentidan eshitdim.

أَكَلَ الطِّفْلُ الطَّعَامَ بِالْمَلْعَقَةِ الْخَشَبِيَّةِ – Go'dak ovqatni yog'och qoshiq bilan yedi.

Arab tilida harakatni bildiruvchi *جَاءَ* - kelmoq, *ذَهَبَ* – ketmoq, *وَصَلَ* - kelmoq, *رَجَعَ* – qaytmoq, *أَتَى* - kelmoq, *قَدِمَ* - kelmoq kabi o'timsiz fellar mavjudki, harakat obyektini bildiruvchi so'zdan oldin *بِ* predligini keltirish bilan ular o'timli felga aylanadi.

جَاءَ بِاَلْكِتَابِ – kitobni olib kelmoq,

ذَهَبَ بِالْكِتَابِ – kitobni olib ketmoq,
وَصَلَ بِالْخَبَرِ – xabar olib kelmoq,
رَجَعَ بِالْبَشَرِ – xushxabar olib qaytmoq.

Yana ayrim shunday o'timsiz felar ham mavjudki, ular bilan ishlatilgan vositali to'ldiruvchi yoki hol tushum kelishigida keladi. Masalan ,

رَكِبَ السَّيَّارَةَ – mashinaga o'tirmoq,
دَخَلَ الْغُرْفَةَ – xonaga kirmoq,
سَأَلَ الْمُعَالِمَ – o'qituvchidan so'ramoq.

Eslatma. دَخَلَ - feli biror odam oldiga kirish ma'nosida ishlatilganida, shu feldan keyin عَلَي predlogi qo'llaniladi. Masalan,

دَخَلَ عَلَي الدَّيْكَانِ dekan huzuriga kirmoq.

SAVOLLAR

1. To'ldiruvchi deb nimaga aytiladi?
2. To'ldiruvchilar necha hil bo'ladi?
3. Mansubotlar guruhiga nimalar kiradi?
4. Qachon to'ldiruvchini egadan oldin qo'yish mumkin?
5. Qachon to'ldiruvchini egadan oldinga qo'yib bo'lmaydi?

TAYANCH IBORALAR

1. To'ldiruvchi.
2. Vositali to'ldiruvchisi.
3. Vositasiz to'ldiruvchisi.
4. Mutloq to'ldiruvchisi.
5. Birgalik to'ldiruvchisi.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
 2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
 3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
 4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
 5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
 6. Kuzmin S.A«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
- Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitelno-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

41-MAVZU: ARAB TILIDA SON.

REJA:

1. Arab tilida son.
2. Sanoq sonlar
3. 1-10 gacha bo'lgan sanoq sonlar
4. 11-19 gacha bo'lgan sanoq sonlar
5. Yuzliklar va mingliklar

Arab tilida ham sonlar sanoq va tartib sonlarga bo'linadi. Sanoq sonlar ham, tartib sonlar ham, raqamlarni ifodalovchi quyidagi so'zlar yordamida yasaladi:

Raqamlar	Mz.	Mn.
Bir	واحد	واحدة
ikki	اثنان	اثنتان
uch	ثلاث	ثلاثة
to'rt	أربع	أربعة
besht	خمس	خمسة

olti	ست	ستة
yetti	سبع	سبعة
sakkiz	ثمان	ثمانية
tog'qiz	تسع	تسعة
o'n	عشر	عشرة
yigirma	عشرون	عشرون
o'ttiz	ثلاثون	ثلاثون
qirq	أربعون	أربعون
ellik	خمسون	خمسون
oltmish	ستون	ستون
yetmish	سبعون	سبعون
sakson	ثمانون	ثمانون
tog'son	تسعون	تسعون
yuz	مئة (مائة)	مئة (مائة)
ming	ألف	ألف
million	مليون	مليون
milliard	مليار	مليار

Eslatma. Bu sonlar ichidan إحدى - kelishikda turlanmaydigan so'z, اثنان - ikkilik soni kabi turlanadigan so'z, 20 dan 90 gacha sonlar muzakkar tog'ri ko'plik kabi, qolganlari esa uch kelishikli so'zlardir.

أحد so'zi gapda «kimdir» gumon olmoshi yoki inkor gaplarda «hech kim» ma'nosida ham ishlatiladi. Masalan:

Oldimga kimdir keldi. - جاءني أحد

Oldimga hech kim kelmadi. - ما جاءني أحد

1 dan 10 gacha sanoq sonlar

1 va 2 sanoq sonini ifodalash uchun sonni iishlatmaslik mumkin, chunki birlik va ikkilik grammatik kategoriyasi predmetning bitta yoki ikkitaligini ko'rsatib beradi. Mas.,

kitob - yoki bitta kitob, كتاب

Ikkita jurnal. - مجلتان

Lekin predmetning bitta yoki ikkitaligi ta'kidlanishi kerak bo'lsa, واحد (واحدة), اثنان sonlari sanalmish otdan keyin qo'yiladi va sanalmish ot bilan moslashgan aniqllovchi kabi to'rt jihatdan moslashadi. Mas.,

menda bitta kitob bor. - لي كتاب واحد

Bitta kitobda haqiqat bor. - في الكتاب الواحد حقيقة

Bitta kitob sotib oldim. - اشتريت كتابا واحدا

Ikki jurnalda ikki maqola bor. - في المجلتين الاثنتين مقالتان

3-10 gacha bo'lgan sonlar sanalmish bilan ikki usulda birikadi:

1. Son bilan sanalmish ot izofa tashkil etadi. Bunda son muzof ilayhi, bo'lib keladi.

Son sanalmish ot birligining jinsiga teskari jinsda keladi., sanalmish ot esa, noaniq holatda ko'plikda keladi. Mas.,

to'rtta uy, - أربعة بيوت

yettita hona, - سبع غرف

o'n kun, - عشرة أيام

8 soni muannas ot bilan ishlatilganda, kelishiklarda عال so'zi kabi turlanadi. Mas.,

8 soat. - ثماني ساعات

8 soatda - في ثماني ساعات

8 soat kutdik. - انتظرنا ثماني ساعات

Izofa qoidasiga muvofiq gapdagi bajarayotgan vazifasiga qarab, sonning kelishigi o'zgaradi, holos. Mas.,

To'rtta honada studentlar bor. - في أربع غرف طلاب

Universitet yettita uy sotib oldi. - اشترت الجامعة سبعة بيوت

عطلتنا الشتوية عشرة أيام - Qishki kanikulimiz o'n kun.

Umumiy qoidaga binoan bunday izofalar من predlogi yordamida ajratilishi ham mumkin. Mas.,

رأيت أربعة من الطلاب - To'rt studentni ko'rdim.

3-10 gacha bo'lgan ma'lum sonni bildirgan «bir necha» so'zi ham (بضع ، بضعة) sanalmish ot bilan 3-10 gacha bo'lgan son kabi izofa hosil qiladi. Mas.,

بضعة أيام - bir necha kun

بضع ليالٍ - bir necha tun

2. Avval sanalmish ot, so'ng son keladi. Bunda ham sonning jinsi sanalmish otning jinsiga teskari bo'lishi shart. Gapdagi vazifasiga qarab ikkovining kelishigi o'zgarishi mumkin. Mas:

الأركان الخمسة للإسلام - Islomning beshta rukni

الصلوات الخمسة - Besh vaqt namoz

11 dan 19 gacha bo'lgan sanoq sonlar

11-19 gacha bo'lgan sonlar sanalmish bilan quyidagicha munosabatda bo'ladi:

1. 11 soni sanalmish ot bilan jinsda tog'ri moslashadi va har uch kelishikda ham tanvinsiz tushum kelishigida keladi. 1 soni uchun واحد – إحدى varianti ishlatiladi. Mas:

Shahrimizda 11 ta muzey bor - في مدينتنا أحد عشر متحفا

11 ta muzeyda - في أحد عشر متحفا

11 ta muzeyni tomosha qildik. - زرنا أحد عشر متحفا

2. 12 soni ham sanalmish ot bilan shunday munosabatda bo'ladi. Faqat 2 soni اثنا – اثنتا shaklida, qaratqich va tushumda esa اثني – اثنتي shaklida bo'ladi. Mas:

Qo'shnimizning 12 ta bolasi bor. - لجارنا اثنا عشر ولدا

12 ta uyda - في اثني عشر بيتا

12 ta kutubhonada - في اثنتي عشرة مكتبة

3. 13-19 gacha bo'lgan sonlar har doim tanvinsiz tushum kelishigida bo'ladi. Birlar honasining jinsi sanalmish ot jinsiga teskari, o'nlar honasining jinsi sanalmish ot jinsi bilan bir hil bo'ladi. Mas:

17 yil - سبعة عشر عاما

17 yilda - في سبعة عشر عاما

14 ta stol - أربع عشرة طاولة

20-99 gacha bo'lgan sonlarning ishlatilishi

Bu sonlarni ishlatishda quyidagilarga e'tibor berish kerak:

1. 21,31,41 va boshqalardagi 1 raqami uchun واحد – واحدة varianti olinadi va u sanalmish ot bilan jinsda tog'ri moslashadi. Birlar honasi bilan o'nlar honasi bog'lovchisi yordamida bog'lanadi hamda sanalmish ot birlikda noaniq holatda tushum kelishigida keladi. Sonlar esa har uch kelishikda uch hil turlanadi:

31 metr - واحد و ثلاثون مترا

31 metrda - في واحد و ثلاثين مترا

21 ta jurnal og'idim. - قرأت واحدة و عشرين مجلة

2. 22, 32, 42 kabi sonlarda 2 raqami uchun اثنتان – اثنتان so'zlari olinadi va u sanalmish bilan jinsda tog'ri moslashadi. Bu sonlarning sanalmish ot bilan birikuvi 21 , 31 , 41 kabilarning birikuvi bilan bir hil bo'ladi. Mas:

22 ta kitob - اثنتان و عشرون كتابا

22 ta kitobda - في اثنتين و عشرين كتابا

52 ta jurnal - اثنتان و خمسون مجلة

52 ta jurnalda - في اثنتين و خمسين مجلة

3. 23, 33, 43 va undan yuqori sonlarda birlar honasi sanalmish ot bilan teskari moslashadi. O'nlr honasi bilan و bog'lovchisi yordamida birikadi. O'ar uch kelishikda turlanadi. Sanalmish ot birlikda noaniq holatda tushum kelishigida keladi. Mas:

49 metr - تسعة و أربعون مترا

49 metrda - في تسعة و أربعين مترا

86 ta pero sotib oldim. - اشتريت ستا و ثمانين ريشة

100 va undan ortiq sanoq sonlar

Bu sonlarni ishlatishda quyidagilarni bilish kerak:

1. 100, 1000 kabi yahlit sonlar sanalmish ot bilan izofa hosil qiladi. Muzof ilayhi bo'lib kelgan sanalmish ot noaniq holatda birlikda keladi. Mas:

100 oqshom - مائة مساء

100 oqshomda - في مائة مساء

1000 kecha - ألف ليلة

1000 kechada - في ألف ليلة

2. 200 va 2000 kabi yahlit sonlar ham shu tahlit yasaladi. Faqat bu sonlarning ikkilik shakli olinadi. Mas:

200 oqshom - مائتا مساء

2000 kecha - ألفا ليلة

2000 kechada - في ألفي ليلة

3. 1000 gacha bo'lgan yuzliklarda yuz so'ziga sanalmish ot sifatida qaraladi, lekin u birlikda keladi. Sanalmish ot bilan esa izofa zanjiri hosil qilinadi. Mas:

300 - ثلاثمائة yoki ثلاث مائة

500 - خمسمائة yoki خمس مائة

300 ta studentdan - من ثلاثمئة طالب

4. YAhlit sonlardan keyin 1 yoki 2 soni qo'shilsa u quyidagicha bo'ladi:

502 ta qalam - خمسمئة قلم و قلمان

1001 kecha. - ألف ليلة و ليلة

SAVOLLAR

1. Son necha hil bo'ladi?
2. 1-10 gacha bo'lgan sanoq sonlar sanalmish bilan qanday moslashadi?
3. 21-99 gacha bo'lgan sanoq sonlarning sanalmish bilan moslashuvi qanday bo'ladi?
4. «Bir necha» so'zi qanday beriladi?
- 5.

TAYANCH IBORALAR

1. Son
2. Sanalmish
3. Moslashuv
4. Izofa shakli
5. Bir necha
6. Ko'makchi

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

42-MAVZU: ARAB TILIDA TARTIB SON.

REJA:

1.Tartib sonlar

2.Tartib sonlarning moslashish qoidalari

1 dan 10 gacha sonlar sodda sonlar bo'lib, biz ular bilan tanishmiz. 10 dan yuqorisi esa murakkab sonlarga kiradi. Sodda sanoq sonlarning sanalayotgan ism (bundan buyog'iga *sanalmish*) bilan bo'lgan sintaktik bog'lanishi turli shakllarda bo'lishi mumkin.

1) 1 va 2 sonlarini ifodalashda sanoq sonni ishlatmasa ham bo'ladi, chunki birlik yoki ikkilik sonligi uning bitta yoki ikkitaligini ko'rsatib turadi:

ikkita qalam -

قَلَمٌ qalam (bitta qalam) -

Agar sanalmishning bitta yoki ikkitaligini ta'kidlash zarur bo'lsa "bir" va "ikki" sonlari xuddi moslashgan aniqlovchi kabi sanalmishdan keyin qo'yiladi va u bilan moslashgan aniqlovchi kabi tiliq moslashadi:

bitta jurnal

مَجَلَّةٌ وَاحِدَةٌ

bitta qalam

قَلَمٌ وَاحِدٌ

ikkita jurnal

مَجَلَّتَانِ اثْنَتَانِ

ikkita qalam

قَلَمَانِ اثْنَانِ

2) 3 dan 10 gacha sanoq sonlar sanalmish bilan izofa birikmasi tuzib keladi. Bunda son aniqlanmish, sanalmish esa unga izofa bo'lib ko'plik sonda keladi. Sonning jinsi sanalmishning birlik sonidagi jinsiga teskari jinsda bo'lishi kerak:

uchta jurnal

ثَلَاثُ مَجَلَّاتٍ

uchta qalam

ثَلَاثَةُ أَقْلَامٍ

to'rtta jurnal

أَرْبَعُ مَجَلَّاتٍ

to'rtta qalam

أَرْبَعَةُ أَقْلَامٍ

8 soni "illatli harf" bilan tugagan soz bo'lgani uchun u izofaga aniqlanmish bo'lsa yoki "al" artikli olsa, "yashirinib" turgan "ي" harfi yuzaga chiqadi:

Sakkizta jurnal -

ثَمَانِيَةَ مَجَلَّاتٍ sakkizta qalam -

ثَمَانِيَةُ أَقْلَامٍ

Bunday izofa birikmasini soddalashtirish uchun uni "مِنْ" old ko'makchisi bilan bo'lib tashlash mumkin. Bu erda ham jinslar qarama-qarshiligi saqlanadi:

8 ta jurnal-

ثَمَانٍ مِنَ الْمَجَلَّاتِ

7 ta qalam-

سَبْعَةٍ مِنَ الْأَقْلَامِ

3) Sanalmish va sanoq son moslashgan aniqlovchi birikmasi tuzib, unda avval sanalmish, so'ngra son keladi. Ikkovining jinsi yuqoridagi kabi bir-biriga teskari bo'lishi va sanalmish ko'plik sonda bo'lishi shart. Masalan:

oltita qalam
beshta qoida

← الْأَقْلَامُ السِّتَّةُ
← الْقَوَاعِدُ الْخَمْسُ

أَقْلَامٌ سِتَّةٌ
قَوَاعِدُ خَمْسٍ

“أَحَدٌ – bir” سىزى ham sanoq sonni anglatadi, ammo u murakkab sonlar tarkibida keladi. Bundan tashqari أَحَدٌ سىزى gapda yana “kimdir” gumon olmoshi yoki inkor gaplarda “hech kim” ma’nosida ham ishlatiladi:

دَحَلَ أَحَدٌ Kimdir kirdi. مَا دَحَلَ أَحَدٌ. Hech kim kirmadi.

3 dan 10 gacha bʻilgan noaniq sonni بَضْعُ (muannas jinsda بَضْعَةٌ) – bir necha” سىزى ifodalaydi. Sanalmishga nisbatan u ham teskari jinsda bʻiladi va u bilan izofa birikmasi tuzib keladi:

بَضْعُ سَنَوَاتٍ bir necha yil بَضْعَةُ أَشْهُرٍ bir necha oy

4) 11 dan 19 gacha bʻilgan murakkab sanoq sonlar -birlik va ʻmlikdan tashkil topadi. 11 sonidagi “bir”ni أَحَدٌ (muannas jinsda إِحْدَى) سىزى, 12 sonidagi “ikki”ni esa اِثْنَانِ (muannas jinsda اِثْنَانِ) سىزى ifodalaydi. Bunda birlik son 10 soni bilan har ikkala komponenti tanvinsiz, faqat tushum kelishigida bʻilgan, kelishikda ʻzgarmas birikma tuzib keladi (12 dan tashqari). 11 va 12 sonlarida birlik va ʻmlik bir hil jinsda, 13 sonidan boshlab esa bir-biriga teskari jinsda bʻiladi. Sanalmish esa noaniq holatda, tushum kelishigida va birlik sonda keladi. 11 dan 99 gacha bʻilgan sanoq sonlarning 3 sonidan boshlab birligi sanalmishning jinsiga teskari jinsda bʻiladi. Ammo 1 va 2 sonlarining jinsi sanalmishning jinsi bilan bir xil jinsda bʻiladi.

11 dan 20 gacha bʻilgan sanoq sonlarning sanalmish bilan kelishi:

tarjimasi	Sanalmish muannas jinsda bʻilsa	tarjimasi	Sanalmish muzakkar jinsda bʻilsa
11 11ta jurnal	إِحْدَى عَشْرَةَ مَجَلَّةً	11ta kitob	أَحَدَ عَشَرَ كِتَابًا
12 12ta jurnal	اِثْنَانِ (اِثْنَيْنِ) عَشْرَةَ مَجَلَّةً	12ta kitob	اِثْنَانِ (اِثْنَيْنِ) عَشَرَ كِتَابًا
13 13ta jurnal	ثَلَاثَ عَشْرَةَ مَجَلَّةً	13ta kitob	ثَلَاثَةَ عَشَرَ كِتَابًا
14 18ta jurnal	ثَمَانِيَةَ عَشْرَةَ مَجَلَّةً	18ta kitob	ثَمَانِيَةَ عَشَرَ كِتَابًا
20 20ta jurnal	عِشْرُونَ مَجَلَّةً	20ta kitob	عِشْرُونَ كِتَابًا
21 21ta jurnal	وَاحِدَةً وَعِشْرُونَ مَجَلَّةً	21ta kitob	وَاحِدٌ وَعِشْرُونَ كِتَابًا

1 DAN 20 GACHA TARTIB SONLARNING SANALMISH BILAN KELISHI

10 gacha bʻilgan tartib sonlar va ularning sanalmish bilan kelishi bizga "Moslashgan aniqllovchi" darsidan ma’lum.

11 dan 19 gacha bʻilgan tartib sonlar ham sanoq sonlar kabi mabniy sonlardir. Sanalmish bilan kelayotganda ularning ikkala komponenti ham tushum kelishigida bʻiladi va faqat birliklari ا l artikli oladi. Tartib sonlarning ʻmlik, yuzlik, minglik va ulardan katta yaxlit sonlari sanoq son shaklida bʻiladi. “Birinchii” سىزى ʻmida حَادٍ (الْحَادِي) muannas jinsda حَادِيَّةٌ (الْحَادِيَّةُ) سىزى ishlatiladi. Masalan:

tarjima	sanalmish muannas jinsda bʻilsa	tarjima	sanalmish muzakkar jinsda bʻilsa
11-kecha	اللَّيْلَةُ الْوَاحِدَةُ عَشْرَةَ	11- dars	الدَّرْسُ الْوَاحِدُ عَشَرَ
12-kecha	اللَّيْلَةُ الثَّانِيَةُ عَشْرَةَ	12- dars	الدَّرْسُ الثَّانِي عَشَرَ
13-	اللَّيْلَةُ الثَّالِثَةُ عَشْرَةَ	13- dars	الدَّرْسُ الثَّالِثُ عَشَرَ

SAVOLLAR

1. Son necha hil bo'ladi?
2. 1-10 gacha bo'lgan tartib sonlar sanalmish bilan qanday moslashadi?
3. 21-99 gacha bo'lgan tartib sonlarning sanalmish bilan moslashuvi qanday bo'ladi?
4. «Bir necha» so'zi qanday beriladi?

TAYANCH IBORALAR

1. Son
2. Sanalmish
3. Moslashuv
4. Izofa shakli
5. Bir necha
6. Ko'makchi

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osvveshenii. M., 1998.

43-MAVZU: ARAB TILIDA KUNLAR, OYLAR VA YILLARNING IFODALANISHI. REJA:

1. Kunlarning ifodalanishi
2. Oylarning ifodalanishi
3. Yillarning ifodalanishi

Dunyo mamlakatlarining aksariyatida yil hisobi Iso Masihning tug'ilgan kunidan boshlanadi. Bu taqvim "milodiy" (milod-tug'ilish) deb ataladi. Milodiy taqvim bo'yicha bir yil 365 kun (har to'rt yilda bir keladigan kabisa yili 366 kun)dan iborat.

Musulmon mamlakatlarining asosiy ko'pchiligida Muhammad (s.a.v.)ning 622 milodiy yilda Makkadan Madinaga *hijrat* (ketish, ko'chish) qilganlaridan boshlanadigan yil hisobi ham joriy etilgan. Bu taqvim "hijriy taqvim" deyiladi. Hijriy taqvim "qamariy" yoki "shamsiy" bo'ladi.

Hijriy-qamariy taqvimda hisob oyning samodagi holatiga ko'ra olib boriladi. Bir oy 29 kun bo'lsa, keyingi oy 30 kun, undan keyingisi yana 29 kun bo'ladi va hokazo. SHunda bir yil 354 kundan iborat bo'ladi. Milodiy taqvimning 32 yili hijriy-qamariy taqvimning 33 yiliga tengdir. Milodiy yilning qaysi hijriy-qamariy yiliga to'g'ri kelishini quyidagicha hisoblab chiqariladi:

$$m-622+m622/32qh.$$

(Bunda m.-milodiy yilni, h.-hijriy yilni anglatadi).

Masalan: 2005m.-622+2005m.-622/32q1426h.

Demak 2005 m. yil 1426 hijriy-qamariy yilga to'g'ri keladi.

Hijriy-qamariy yilning qaysi milodiy yilga to'g'ri kelishi quyidagicha aniqlanadi:

$$H.-h./33+622qm.$$

Masalan: 1410h.-1410h./33+622q1990m.

Demak 1410h. qamariy yil 1990 m. yilga to'g'ri keladi.

Hijriy-shamsiy taqvim Eronda joriy qilingan. Bu hisob bo'yicha yilning uzunligi milodiy taqvimdagi kabi 365 kunga teng. Milodiy taqvim bilan hijriy-shamsiy taqvim o'rtasidagi farq-622 yil. Masalan, 2005m. yil 1383h. shamsiy yilga to'g'ri keladi (2005-622q1383).

Arab tilida yillar tartib son bilan ifodalanadi:

العام الألفان والخامس الميلادي yoki السنة الألفان والخامسة الميلادية-2005م. 2005m.yil-

-السنة الألف والأربعمئة والثانية والعشرون الهجرية- 1422هـ. 1422h.yil-

العام الألف والأربعمئة والثاني والعشرون الهجري

Yil sanoq sonlarda ko'rsatilib, عام, سنة so'zlaribilan izofa birikmasini hosil qilishi ham mumkin:

عام ألف وتسعمئة وتسعة وتسعين الميلادي-1999م. 1999m.-

سنة ألف وأربعمئة واثنى عشرة الهجرية- 1412هـ. 1412h.-

Oy nomlari

Arab mamlakatlarida milodiy taqvim bilan oylarning ikki xil-ovrupocha va suryoniycha nomlari ishlatiladi:

№	Oy	ovrupocha	suryoniycha
1	Yanvar	يَنَائِرُ	كانون الثاني
2	Fevral	فَبْرَائِرُ	شَبَّاطُ
3	Mart	مَآرِسُ	أَدَارُ
4	Aprel	أَبْرِيلُ	نَيْسَانُ
5	May	مَآيُو	أَيَّارُ
6	Iyun	يُونْيُو	حَزِيرَانُ
7	Iyul	يُولْيُو	تَمُوزُ
8	Avgust	أَغُسْطُسُ	أَبُ
9	Sentyabr	سَبْتَمْبَرُ	أَيْلُولُ
10	Oktyabr	أَكْطُوبَرُ	تَشْرِينُ الْأَوَّلُ
11	Noyabr	نُوفَمْبَرُ	تَشْرِينُ الثَّانِي
12	Dekabr	دِسْمَبَرُ	كانون الأول

Hijriy-qamariy taqvim bilan esa, Islomgacha bo'lgan davrda ham ishlatilgan asli arabcha oy nomlari qo'llaniladi. Ular quyidagilar:

المَحْرَمُ، صَفَرٌ، رَبِيعُ الْأَوَّلِ، رَبِيعُ الثَّانِي، جُمَادَى الْأَوَّلِ، جُمَادَى الْآخِرَةِ، رَجَبٌ، شَعْبَانُ، رَمَضَانُ، شَوَّالٌ، ذُو الْقَعْدَةِ، ذُو الْحِجَّةِ

Oy kunlari quyidagicha ifodalanadi:

أول أيلول yoki اليوم الأول من شهر أيلول – 1 sentyabr

ثامن ديسمبر yoki اليوم الثامن من شهر كانون الأول (ديسمبر) – 8 dekabr

Hafta kunlari

Arab mamlakatlarida haftaning birinchi kuni shanba, oxirgi kuni juma hisoblanadi. Hafta kunlarining nomlari quyidagilar:

SHanba	السَّبْتُ	Seshanba	الثَّلَاثَاءُ
YAkshanba	الأَحَدُ	Chorshanba	الأَرْبَعَاءُ
Dushanba	الاِثْنَيْنِ	Payshanba	الْخَمِيسُ
الْجُمُعَةُ Juma			

Soatni ifodalash

Arab tilida soat tartib son bilan ifodalanadi:

Soat to'qqiz – الساعة التاسعة

Soat ettida – في الساعة السابعة

Vaqtning belgilashda «Soat 17, 23» kabi 12dan ortiq sonlar ishlatilmaydi. SHuning uchun odatda, vaqtning belgilashda «ertalab – صباحا», «peshindan oldin» – قبل الظهر, «peshindan keyin» – بعد الظهر, «kechqurun» – مساءً, «tungi» – ليلاً so'zlari qo'shib aytiladi.

Daqiqalar miqdori soatni bildirgan raqamga «o'tdi», «oshdi» ma'nosidagi bog'lovchisi yo «kam» ma'nosini anglatadigan yuklamasi bilan bog'lanadi. Bu ma'nodagi yuklamasidan keyingi so'z tushum kelishigida bo'ladi. Misollar:

Ertalabki soat sakkizdan o'n minut o'tdi – الساعة الثامنة وعشر دقائق صباحاً

Kechki chorak kam beshda – في الساعة الخامسة إلا ربعاً مساءً

SAVOLLAR

1. Arab tilida kunlar qanday ifodalanadi?
2. Arab tilida oylar qanday ifodalanadi?
3. Arab tilida yillar qanday ifodalanadi?
4. Arab tilida soat qanday ifodalanadi?

TAYANCH IBORALAR

1. Kunlar
2. Oylar
3. Yillar
4. Soat
5. Bir necha
6. Ko'makchi

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

44-MAVZU: ARAB TILIDA KUNLAR, OYLAR VA YILLARNING IFODALANISHI.

REJA:

1. Buyruq mayli
2. Buyruq maylining yasaliishi
3. Buyruq maylining ishlatilishi
4. Istak maylining yasaliishi
5. Istak maylining ishlatilishi
6. Istak mayli yuklamalari
7. Istak maylini ifodalashda ishlatiluvchi yordamchi fe'llar

Buyruq maylidagi fe'l 2 va 3- shaxsdagi buyruq, iltimos ma'nolarini bildiradi (og'i, og'ing, og'isin, og'isinlar), 1 shaxsda esa hohish, istak ma'nolarini ifodalaydi (og'iy, og'iylik).

Buyruq mayli arab tilida **فعل الأمر** deb yuritiladi va u shart mayli asosida yasaladi. 2 shaxs uchun buyruq shart mayli oldidagi **ت** qo'shimchasini olib tashlash yo'li bilan hosil qilinadi. Bunda so'z boshidagi yonma-yon turgan va bir bog'in ichidagi ikkita undosh tovush ular oldiga vaslali hamzani qo'yish bilan ikki bog'inga ajratiladi.

Masalan:

فَتَحَ - تَفْتَحُ - تَفْتَحْ - اِفْتَحْ
دَخَلَ - تَدْخُلُ - تَدْخُلْ - اَدْخُلْ
جَلَسَ - تَجْلِسُ - تَجْلِسْ - اِجْلِسْ

Buyruq maylidagi fe'l oldiga qo'yilgan vaslali hamzaning harakati felning hozirgi-kelasi zamondagi o'rta o'zak undoshi harakatiga bog'liq. Agar o'rta o'zak undoshining harakati - **و** «damma» bo'lsa, vasali hamza - **و** og'iladi.

دَخَلَ - تَدْخُلُ - تَدْخُلْ - اَدْخُلْ

Agar o'rta o'zak undoshi harakati fatha yoki kasra bo'lsa, vaslali hamza kasra harakatini oladi.

اِجْلِسْ اِجْلِسْ

Agar buyruq maylidagi fe'l gapning o'rtasida bo'lsa va undan oldingi so'z unli tovush bilan tugagan bo'lsa, vaslali hamza qoidasiga binoan yoziladi, lekin og'ilmaydi:

قُلْتُ اِجْلِسْ

Ikkinchi shaxs buyruq mayli son va jinsda quyidagicha tuslanadi:

Jins	Ko'plik	Ikkilik	Birlik
Muzakkar	أَدْخُلُوا	أَدْخُلَا	أَدْخُلْ
Muannas	أَدْخُلْنَ	أَدْخُلَا	أَدْخُلِي

Buyruq maylining 1 va 3 shaxslari shu shaxsdagi fe'lning shart mayli oldiga **ل** yuklamasini qo'yish orqali yasaladi:

لِنَدْخُلْ لِنَدْخُلْ

Hamma shaxslar uchun buyruq maylining inkor shakli shart mayli oldiga **لَا** yuklamasini quyish orqali hosil qilinadi:

لَا تَجْلِسِي لَا يَكْتُبُوا

Ba'zan 3 shaxsga nisbatan buyruq mayli o'rnida o'tgan zamon fe'li ham ishlatilishi mumkin:

عَاشِ السَّلَامَ
طَابَتْ لَيْلَتُكُمْ

Fe'llarning istak mayli hozirgi-kelasi zamon shaklidan oxirgi undosh harakatini fathalash yo'li bilan yasaladi.

Shahs	Jins	Ko'plik	Ikkilik	Birlik
I		نَكْتُبْ	-	أَكْتُبْ
II	m.z.	نَكْتُبُوا	تَكْتُبَا	تَكْتُبْ
II	m.n.	تَكْتُبْنَ		تَكْتُبِي
III	m.z.	يَكْتُبُوا	يَكْتُبَا	يَكْتُبْ
III	m.n.	يَكْتُبْنَ	تَكْتُبَا	تَكْتُبْ

Istak mayli quyidagi vazifalarda ishlatiladi.

1. Ish-harakatni bajarishdan ko'zlangan maqsadni ifodalash uchun feldan oldin **ل** yoki **ي** yuklamasi ishlatiladi. **ل** yuklamasi istak maylidagi fe'lga qo'shib yoziladi.

Masalan:

لِيُزُورُوا - Ular ziyorat qilishlari uchun, ular ziyorat qilsinlar deb.

كَيْ أَفْهَمَ - Tushunishim uchun, tushunishim maqsadida.

Bu ibolralar oldidan o'tgan yoki hozirgi-kelasi zamondagi fe'l ham kelishi mumkin.

أسمع كي أفهم - *Tushunishim uchun quloq solyapman*

ذهب الطلاب ليزوروا - *Studentlar ziyorat qilish uchun ketdilar.*

Ba'zan har ikkala yuklama qo'shilib kelishi mumkin va u ham yuqoridagi ma'noni anglatish uchun ishlatiladi.

Masalan:

أسمع لكي أفهم - *tushunishim uchun quloq solyapman*

Agar istak maylidagi fe'l inkor ma'noda bo'lsa, mazkur yuklamalardan keyin لا yuklamasi qo'yiladi:

ل + كي + لا = لكيلا

لا تظلم لكيلا تظلم - *Zulm ko'rmayin desang, zulm qilma*

2. Istak, maqsad, niyat, zarurat, imkoniyat, qaror, rozilik, man' etish, buyruq, iltimos, hursandchilik, qo'rquv, taajjub va shunga o'hshash turli hissiyotlarni ifodalovchi fe'llardan keyin o'sha fe'llarning ikkinchi komponenti sifatidagi fe'l istak maylida keladi va istak maylidagi fe'ldan oldin أن, agar istak mayli inkor ma'noda bo'lsa لا + أن = yuklamasi ishlatiladi.

Masalan:

اسمح لي أن أقرأ - *og'ishimga ruhsat bering*

قصدت أن أدخل غرفة العميد - *Dekan honasiga kirishga jazm qildim*

Istak mayli mazkur ma'noda ishlatilganda undan oldin (يريد) أراد استطاع, *qo'lidan kelmoq, qila olmoq* fe'llari ishlatiladi:

نريد أن نرجع إلى بيتنا - *Uyimizga qaytmoqchimiz*

نستطيع أن نكتب بالعربية - *Biz arabcha yoza olamiz*

3. Zaruriyatni, imkoniyatni bildiruvchi ayrim fe'llardan keyin yuklamasi bilan birga ishlatiladi.

Bu fe'llarning xususiyati shuki, shaxs va sonda tuslanmasdan, bir hil qolipda ishlatiladi va ish-harakatning kimga tegishli ekanligini va shu fe'ldan keyingi predlog yoki shu fe'ling o'ziga qo'shilib kelgan olmoshlar orqali ifodalanadi. Bular quyidagi fe'llardir: يجب على - kerak, lozim, يمكن - mumkin, ينبغي ل - kerak.

Masalan:

يجب عليه أن يسكت - *u jim turishi kerak*

يجب عليك أن تكدح - *sen mehnat qilishing kerak*

ينبغي لك أن ترجع - *sen qaytishing kerak*

يمكنني أن أذهب - *borishim mumkin*

Ayrim hollarda zaruriyatni ifodalovchi bu fe'llar tushib qolib, ulardan keyingi predloglarning o'zi shu fe'l bildirgan ma'nolarda ishlatilishi mumkin:

علينا أن نذهب - *biz ketishimiz kerak*

لكم أن تفهموا - *sizlar tushunishingiz kerak*

4. Ba'zan istak maylidagi fe'l بعد, قبل predloglaridan keyin ham ishlatilishi mumkin:

إغسل يديك قبل أن تأكل - *ovqatlanishdan oldin qo'lingni yuv*

5. Istak mayli حتى yuklamasidan keyin ham ishlatiladi va «gacha» ma'nosini bildiradi:

سهرت حتى ينتصف الليل - *tun yarim bo'lguncha bedor bo'ldim*

6. أن inkor yuklamasidan keyin istak mayli ishlatiladi va kelasi zamonda mutlaqo amalga oshmaydigan ish-harakatni ifodalaydi:

لن أذهب معك أبدا - *men hech qachon sen bilan bormayman*

TAYANCH IBORALAR

1. Istak mayli
2. Istak mayli yuklamalari
3. استطاع fe'li
4. Buyruq mayli

SAVOLLAR

1. Istak mayli qanday yasaladi?

2. Istak mayli nimalarni ifodalashda ishlatiladi?
3. Istak maylida qaysi yuklamalardan foydalaniladi?
4. Istak maylida inkor qanday ifodalanadi?
5. Buyruq mayli qanday ifodalandi?
6. Buyruq mayli nimalarni ifodalashda ishlatiladi?

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskom osveshenii. M., 1998.

45-MAVZU: ARAB TILIDA SIFATDOSHLAR.

REJA:

1. Sifatdoshlar haqida ma'lumot.
2. Sifatdoshlarning turlari.
3. Aniq daraja sifatdoshlari.
4. Majhul daraja sifatdoshlari.
5. Sifatdoshlarning gapdagi vazifasi.
6. O'sila boblarida sifatdoshlar.

Sifatdoshlar arab tilida fe'ldan hosil bo'lgan va o'zida ham fe'llik, ham sifatlik xususiyatlarni mujassamlashtirilgan so'zlardir. Arab tilidagi sifatdoshlarning o'zbek tilidagidan farqi shuki, o'zbek tilida ular zamonga qarab o'zgarsa (borgan, borayotgan) arab tilida barcha zamonlar uchun bir hil shaklga ega.

Sifatdoshlar ikki hil bo'ladi:

1. Aniq nisbat sifatdoshlari. Bular 1 bob fe'lidan فَاعِلٌ qolipida hosil bo'ladi va fe'ldan anglashilgan ish-harakatning bajaruvchisini (sub'ektini) bildiradi.

Masalan: شَرِبَ - شَارِبٌ - kiruvchi. دَخَلَ - دَاخِلٌ - ichuvchi

Bu so'zlar ism toifasidagi boshqa so'zlar kabi ال artiklini olishi, jinsda va sonda hamda kelishikda turlanishi mumkin.

Masalan: الدَاخِلُونَ - الدَاخِلَان - الدَاخِلُ
الدَاخِلَاتُ - الدَاخِلَتَان - الدَاخِلَةُ

2. Majhul daraja sifatdoshlari. Bular 1 bob fe'lidan مَفْعُولٌ vazniida hosil bo'ladi, hamda fe'l ifodalangan ish-harakat ob'ekti bo'lgan predmetni yoki ish-harakat natijasida hosil bo'lgan natijani (ish-harakat natijasini) bildiradi.

مَفْتُوحٌ - فَتَحَ - ochilgan.

مَشْرُوبٌ - شَرِبَ - ichilgan.

مَقْتُولٌ - قَتَلَ - o'ldirilgan

Bular ham aniq daraja sifatdoshlari kabi ismlarga hos umumiy xususiyatlarga ega.

Agar majhul daraja sifatdoshi o'zidan keyin u yoki bu predlogni talab qiladigan fe'ldan yasalgan bo'lsa, u jinsda va sonda o'zgarmasdan har doim muzakkar birlikda ishlatiladi. Jins va sonda esa sifatdoshdan keyin keluvchi predlogga qo'shilib kelgan olmosh moslashadi.

غَضِبَ عَلَى - غَاظِبٌ عَلَيْهِ - غَاظِبٌ عَلَيْهَا

Aniq va majhul daraja sifatdoshlar gapda turli vazifalarni bajaradi:

1. Ular masdar kabi otlashishi va gapda ot bajaradigan vazifani bajarishi mumkin:

Masalan:

عالم - biluvchi - olim.

2. Sifatdoshlar ko'pmncha gapda moslashgan aniqlovchi vazifasida keladi.

Masalan:

عالم مشهور - mashhur olim

3. Gapning kesimi vazifasini bajaradi va bunda nutq so'zlashib tungan paytda amalga oshayotgan ish-harakatni ifodalaydi.

أنا ذاهب

O'sila boblarida aniq va majhul daraja sifatdoshlari hozirgi kelasi zamon - aniq va majhul daraja fe'llari oldidagi qo'shimchasini olib, o'rniga qo'shimchasini qo'shish va oxirgi o'zakni tanvinlash yo'li bilan yasaladi.

Aniq va majhul daraja sifatdoshlari.

boblar	Aniq daraja sifatdoshlari	Majhul daraja sifatdoshlari
I	فَاعِلٌ	مَفْعُولٌ
II	مُفَعِّلٌ	مُفَعِّلٌ
III	مُفَاعِلٌ	مُفَاعِلٌ
IV	مُفَعِّلٌ	مُفَعِّلٌ
V	مُتَفَعِّلٌ	مُتَفَعِّلٌ
VI	مُتَفَاعِلٌ	مُتَفَاعِلٌ
VII	مُتَفَعِّلٌ	مُتَفَعِّلٌ
VIII	مُتَفَعِّلٌ	مُتَفَعِّلٌ
IX	مُفَعِّلٌ	مُفَعِّلٌ
X	مُسْتَفَعِّلٌ	مُسْتَفَعِّلٌ

SAVOLLAR

1. Sifatdoshlar nima?
2. Sifatdoshlarning turlari.
3. Aniq daraja sifatdoshlari.
4. Sifatdoshlarning gapdagi vazifasi.
5. Hosila boblarida sifatdoshlar.

TAYANCH IBORALAR

1. Sifatdosh.
2. Aniq daraja sifatdosh.
3. Majhul daraja sifatdosh.
4. Hosila boblarida sifatdoshlar.
5. Aniqlovchi.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

46-MAVZU: ARAB TILIDA II BOB FE'LI.

REJA:

1. Fe'llarning ikkinchi bobi
2. Ikkinchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli
3. Ikkinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli
4. Ikkinchi bob fe'lining ma'nolari

II bob fe'lini o'tgan va hozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, son
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
نُقِبْتُ	----	أُقِبْتُ	لُقِبْنَا	----	أُقِبْتُ	muz. I sh. muan.
نُقِيبُونَ	نُقِيبَانِ	نُقِيبُ	لُقِيبُكُمْ	لُقِيبُمَا	لُقِيبُ	muz. II sh. muan.
يُنُقِبُونَ	يُنُقِيبَانِ	يُنُقِيبُ	لُقِبُوا	لُقِبَا	لُقِبَ	muz. III sh. muan.
يُنُقِبْنَ	يُنُقِيبَانِ	نُقِيبُ	لُقِبْنَ	لُقِبَا	لُقِبْتُ	

II bob fe'lining quyidagi ma'nolari bor:

1. Ish-harakatni bironvaga qildirish- kauzativlik ma'nosi. Bunda o'timsiz fe'l o'timli, o'timli fe'l esa o'ta o'timli (ya'ni ikkita to'ldiruvchini boshqarib keladigan) fe'lga aylanadi:

U <u>yozishni</u> bildi.	I عِلْمَ الْكِتَابَةِ
U o'quvchigayozishni o'rgatdi.	II عِلْمَ التَّلْمِيزِ الْكِتَابَةِ

2. Ish-harakatni kuchaytiradi:

maydalab tashlamoq	قَطَعَ (يَقْطَعُ) تَطْلِيعُ II	<u>bo'lmoq</u> <u>kesmoq</u>	I قَطَعَ
vayron qilmoq	حَطَمَ (يُحْطِمُ) تَحْطِيطُ II	buzmoq	I حَطَمَ

3. Ismning ma'nosini fe'llashtiradi - ismni fe'lga aylantiradi:

arablashtirmoq	عَرَبَ (يُعَرِّبُ) II	arab	عَرَبِيٌّ
yogʻoch qilib chiqmoq	حَسَبَ (يُحَسِّبُ) II	yogʻoch	حَشَبٌ
devor bilan oʻrab chiqmoq	سَوَّرَ (يُسَوِّرُ) II	devor	سُورٌ

4. "...deb bilmoq", eʼlon qilmoq maʼnolarini bildiradi:

rost deb bilmoq; ishonmoq	صَدَّقَ (يُصَدِّقُ) II	rost soʻzlamoch	I صَدَقَ
yolgʻon deb bilmoq; rad qilmoq	كَذَّبَ (يُكَذِّبُ) II	yolgʻon soʻzlamoch	I كَذَّبَ

II bob feʼlining mayllari biz yuqorida tanishib oʻtgan (I bob feʼliga oid boʻlgan) qoidalar asosida hosil qilinadi.

SAVOLLAR

1. Arab tilida II bob feʼli?
2. Ikkinchi bob feʼli qanday vazlarda yasaladi?
3. Ikkinchi bob feʼining majhul nisbati qanday yasaladi?
4. Ikkinchi bob feʼlining oʻtgan zamon shakli qanday yasaladi?
5. Ikkinchi bob feʼlining hozirgi-kelasi zamon shakli qanday yasaladi?
6. Ikkinchi bob feʼlining maʼnolari?

TAYANCH IBORALAR

1. Vazn.
2. Oʻtgan zamon shakli.
3. Hozirgi-kelasi zamon shakli.
4. Majhul nisbat shakli.
5. Inkori shakli.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yazʼka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitelno-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

**46-MAVZU: ARAB TILIDA III BOB FE'LI.
REJA:**

1. Fe'llarning uchunchi bobi
2. Uchunchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli
3. Uchunchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli
4. Uchunchi bob fe'lining ma'nolari

III bob fe'li masdari **فَعَالٌ** qolipida ham hosil qilinadi. Ba'zi III bob fe'llarning masdari har ikkala qolipda hosil qilinadi.

III bob fe'lini o'tgan va hozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

Hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
تُسَافِرُونَ	تُسَافِرَانِ	تُسَافِرُ	سَافَرْنَا	سَافَرْتُمْ	سَافَرْتُ	muz. I sh. muan.
تُسَافِرُونَ	تُسَافِرَانِ	تُسَافِرُ	سَافَرْنَا	سَافَرْتُمْ	سَافَرْتُ	muz. II sh. muan.
يُسَافِرُونَ	يُسَافِرَانِ	يُسَافِرُ	سَافَرْنَا	سَافَرْتُمْ	سَافَرْتُ	muz. III sh. muan.

III bob fe'lining quyidagi ma'nolari bor:

1. Ikki shaxs yoki ikki tomon o'rtasidagi o'zaro munosabatni ifodalaydi:

yo'zishmoq	كَتَبَ (يَكْتُبُ) مُكَاتَبَةٌ III	yo'zmoq	كَتَبَ I
bellashmoq	سَبَقَ (يُسَابِقُ) مُسَابَقَةٌ ، سَبَاقٌ III	o'zib ketmoq	سَبَقَ I
kurashmoq	نَاضَلَ (يُنَاضِلُ) مُنَاضَلَةٌ ، نِضَالٌ III		نَاضَلَ I

1. Bir shaxsga xos bo'lgan ish yoki xususiyatni boshqa shaxsga nisbatan qo'llash—ishlatish ma'nosini beradi:

sadoqatli bo`lmoq	صَادَقَ (يُصَادِقُ) مُصَادَقَةٌ III	rost gapirmoq, sodiq bo`lmoq	صَدَقَ I
----------------------	-------------------------------------	---------------------------------	----------

3. III bob fe'llari ichida ma'nolari yuqoridagi ma'nolarga mos kelmagan bir necha fe'llar ham bor:

latifa aytib (birovning) ko`nglini xush qilmoq	نَدَرَ (يُنَادِرُ) مُنَادَرَةٌ III	kamyob, nodir bo`lmoq	نَدَرَ I
---	------------------------------------	--------------------------	----------

SAVOLLAR

1. Arab tilida III bob fe'li?
2. Uchunchi bob fe'li qanday vazlarda yasaladi?
3. Uchunchi bob fe'ining majhul nisbati qanday yasaladi?
4. Uchunchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli qanday yasaladi?
5. Uchunchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli qanday yasaladi?
6. Uchunchi bob fe'lining ma'nolari?

TAYANCH IBORALAR

1. Vazn.
2. O'tgan zamon shakli.
3. Hozirgi-kelasi zamon shakli.
4. Majhul nisbat shakli.
5. Inkor shakli.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

47-MAVZU: ARAB TILIDA IV BOB FE'LI.

REJA:

1. Fe'llarning to'rtinchi bobi
2. To'rtinchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli
3. To'rtinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli
4. To'rtinchi bob fe'lining ma'nolari

IV bob fe'lining barcha shakllarining boshida kelgan hamza qat'iy (o'qiladigan) hamzadir. U vasi qilinmaydi.

IV bob fe'lini o'tgan va hozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

Hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
تُكْرَمُونَ	----	أَكْرَمُ	أَكْرَمْنَا	----	أَكْرَمْتُ	muz. I sh. muan.
تُكْرَمُونَ	تُكْرَمَانِ	تُكْرَمُ	أَكْرَمْتُمْ	أَكْرَمْتُمَا	أَكْرَمْتُ	muz. II sh. muan.
تُكْرَمُونَ	تُكْرَمَانِ	تُكْرَمِينَ	أَكْرَمْتُنَّ	أَكْرَمْتُمَا	أَكْرَمْتُ	muz. III sh. muan.
يُكْرَمُونَ	يُكْرَمَانِ	يُكْرَمُ	أَكْرَمُوا	أَكْرَمَا	أَكْرَمَ	muz. III sh. muan.
يُكْرَمُونَ	تُكْرَمَانِ	تُكْرَمُ	أَكْرَمْنَا	أَكْرَمْنَا	أَكْرَمْتُ	muz. III sh. muan.

IV bob fe'lining quyidagi ma'nolari bor:

1. II bob fe'lidagi kabi o'timsiz fe'lni o'timli fe'lga, o'timli fe'lni esa o'ta o'timli fe'lga aylantirib, qisqa muddatli ish-harakatni bildirib keladi:

bildirmoq	IV أَعْلَمَ (يُعْلِمُ) إِعْلَامٌ	o'rgatm oq	II عَلَّمَ	I عَلِمَ
tushuncha bermoq	IV أَفْهَمَ (يُفْهِمُ) إِفْهَامٌ	tushuntir moq	II فَهَّمَّ	I فَهِمَ

1. Ismning ma'nosini bildirgan tarafga qarab yo'l olish ma'nosini bildiradi:

dengizga yo'l olmoq	IV أَبْحَرَ (يُبْحِرُ) إِبْحَارٌ	dengiz	بَحْرٌ
------------------------	----------------------------------	--------	--------

2. Ushbu bobdagi ba'zi fe'llar o'timsizligicha qoladi:

meva qilmoq	IV أَثْمَرَ (يُثْمِرُ) إِثْمَارٌ	meva	ثَمَرٌ
-------------	----------------------------------	------	--------

SAVOLLAR

1. Arab tilida IV bob fe'li?
2. To'rtinchi bob fe'li qanday vazlarda yasaladi?
3. To'rtinchi bob fe'lining majhul nisbati qanday yasaladi?
4. To'rtinchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli qanday yasaladi?
5. To'rtinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli qanday yasaladi?
6. To'rtinchi bob fe'lining ma'nolari?

TAYANCH IBORALAR

1. Vazn.
2. O'tgan zamon shakli.
3. Hozirgi-kelasi zamon shakli.
4. Majhul nisbat shakli.
5. Inkori shakli.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

48-MAVZU: ARAB TILIDA V BOB FE'LI.

REJA:

1. Fe'llarning beshinchi bobi
2. Beshinchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli
3. Beshinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli
4. Beshinchi bob fe'lining ma'nolari

V bob fe'lini o'tgan va hozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

Hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, son, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
نَفَعُوا	----	نَفَعْتُ	نَفَعْنَا	----	نَفَعْتُ	muz. I sh. muan.
نَفَعُونَ	نَفَعَانِ	نَفَعُ	نَفَعْتُمْ	نَفَعْتُمَا	نَفَعْتَ	muz. II sh.
نَفَعْنَ	نَفَعَانِ	نَفَعِينَ	نَفَعْتُمْ	نَفَعْتُمَا	نَفَعْتَ	

						muan.
يَفْتَحُونَ	يَفْتَحَانِ	يَفْتَحُ	تَفْتَحُوا	تَفْتَحَا	تَفْتَحْ	muz.
يَفْتَحْنَ	تَفْتَحَانِ	تَفْتَحْ	تَفْتَحْنَ	تَفْتَحَا	تَفْتَحْ	III sh.
						muan.

V bob fe'lining quyidagi ma'nolari bor:

1. V bob fe'li II bob fe'li oldiga ت qo'shimchasini qo'shib yasalgani uchun bu bob fe'li ifodalagan ma'noni o'zlik ma'noda ifodalaydi:

gaplashmoq	تَكَلَّمَ (يَتَكَلَّمُ) V	gapirmoq	كَلَّمَ II
o'rganmoq	تَعَلَّمَ (يَتَعَلَّمُ) V	o'rgatmoq	عَلَّمَ II

2. V bob fe'li I bob fe'li ifodalagan ma'noni o'zida mujassamlashtirish yoki unga o'xshashga urinish ma'nosini ifodalaydi:

o'zini katta tutmoq	تَكَبَّرَ (يَتَكَبَّرُ) V	katta bo'lmoq	كَبُرَ I
chiroyli bo'lishga intilmoq	تَجَمَّلَ (يَتَجَمَّلُ) V	chiroyli bo'lmoq	جَمَّلَ I

SAVOLLAR

1. Arab tilida V bob fe'li?
2. Beshinchi bob fe'li qanday vazlarda yasaladi?
3. Beshinchi bob fe'lining majhul nisbati qanday yasaladi?
4. Beshinchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli qanday yasaladi?
5. Beshinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli qanday yasaladi?
6. Beshinchi bob fe'lining ma'nolari?

TAYANCH IBORALAR

1. Vazn.
2. O'tgan zamon shakli.
3. Hozirgi-kelasi zamon shakli.
4. Majhul nisbat shakli.
5. Inkor shakli.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.

3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A«Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitelno-istoricheskoy osvveshenii. M., 1998.

49-MAVZU: ARAB TILIDA VI BOB FE'LI.

REJA:

1. Fe'llarning oltinchi bobi
2. Oltinchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli
3. Oltinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli
4. Oltinchi bob fe'lining ma'nolari

VI bob fe'lini o'tgan va hozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

Hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, son, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
تَتَعَامَلُ	----	أَتَعَامَلُ	تَعَامَلْنَا	-----	تَعَامَلْتُ	muz. I sh. muan.
تَتَعَامَلُونَ نَ	تَتَعَامَلَانِ	تَتَعَامَلُ	تَعَامَلْتُمْ	تَعَامَلْتُمَا	تَعَامَلْتُ	muz. II sh. muan.
تَتَعَامَلُونَ	تَتَعَامَلَانِ	تَتَعَامَلِينَ	تَعَامَلْتُمْ	تَعَامَلْتُمَا	تَعَامَلْتُ	muz. III sh. muan.
يَتَعَامَلُونَ نَ	يَتَعَامَلَانِ	يَتَعَامَلُ	تَعَامَلُوا	تَعَامَلَا	تَعَامَلَ	muz. III sh. muan.
يَتَعَامَلُونَ	يَتَعَامَلَانِ	يَتَعَامَلُ	تَعَامَلْنَا	تَعَامَلْنَا	تَعَامَلْتُ	muz. III sh. muan.

VI bobning quyidagi ma'nolari bor:

1. Ko'pchilik o'rtasidagi o'zaro, bir-biriga nisbatan qilingan ish-harakatni ifodalaydi:

o'zaro muzokara olib bomoq	تَخَاطَبَ (يَتَخَاطَبُ) تَخَاطَبُ VI	muzokara olib bomoq	خَاطَبَ III
bir — biri bilan musobaqalashmoq	تَسَابَقَ (يَتَسَابَقُ) تَسَابَقُ VI	musobaqalashmoq	سَابَقَ III

1. Ish-harakatning bajarilish jarayonida uning tadrijiy suratda ko`payib borishi yoki kamayishini ifodalaydi:

asta-sekin	تَهَيَّأُ (يَتَهَيَّأُ) تَهَيَّأُ	pasaymoq, qo`nmoq	هَبَّأُ
pasaymoq			
buyuklashmoq	تَعَظَّمُ (يَتَعَظَّمُ) تَعَظَّمُ	buyuk bo`lmoq	عَظُمَ

2. O`zini biror holatga solib ko`rsatish, mug`ombirlik qilish ma`nosi:

o`zini bilmaganga olmoq	تَجَاهَلَ (يَتَجَاهَلُ) تَجَاهَلَ	ilmsiz bo`lmoq	جَهَلَ
yolg`ondan oqsamoq	تَعَارَجَ (يَتَعَارَجُ) تَعَارَجَ	oqsamoq	عَرَجَ

SAVOLLAR

1. Arab tilida VI bob fe`li?
2. Oltinchi bob fe`li qanday vazlarda yasaladi?
3. Oltinchi bob fe`lining majhul nisbati qanday yasaladi?
4. Oltinchi bob fe`lining o`tgan zamon shakli qanday yasaladi?
5. Oltinchi bob fe`lining hozirgi-kelasi zamon shakli qanday yasaladi?
6. Oltinchi bob fe`lining ma`nolari?

TAYANCH IBORALAR

1. Vazn.
2. O`tgan zamon shakli.
3. Hozirgi-kelasi zamon shakli.
4. Majhul nisbat shakli.
5. Inkor shakli.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz`ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitelno-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

50-MAVZU: ARAB TILIDA VII BOB FE`LI.

REJA:

1. Fe'llarning yettinchi bobi
2. Yettinchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli
3. Yettinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli
4. Yettinchi bob fe'lining ma'nolari

VII bob fe'li I bob fe'li oldiga **ا**old qo'shimchasi qo'shish bilan hosil qilinadi. Bu erdagi **ا**harfi fe'lining o'zlik-majhul nisbatda ekanligidan darak bersa, vaslali hamza esa talaffuzni osonlashtirish maqsadida qo'yilgan. O'zlik-majhul nisbati deb, ob'ektl (bajaruvchisi bor) fe'lni ob'ektsiz (bajaruvchisi yo'q) fe'lga aylantiruvchi fe'l ko'rinishiga aytiladi. VII bob fe'llari doimo o'timsiz bo'ladi.

VII bob fe'lini o'tgan va xozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

Hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
تَنَعَّسُ		أَنْعَسُ	إِنْعَكَ سَنَا		إِنْعَكَ سَنْتُ	muz. I sh. muan.
تَنَعَّسُونَ	تَنَعَّسَانِ	تَنَعَّسُ	إِنْعَكَ سَنْتُمْ	إِنْعَكَ سَنْتُمَا	إِنْعَكَ سَنْتَ	muz. II sh. muan.
تَنَعَّسِينَ	تَنَعَّسَانِ	تَنَعَّسِينَ	إِنْعَكَ سَنْتُنَّ	إِنْعَكَ سَنْتُمَا	إِنْعَكَ سَنْتِ	muz. III sh. muan.
يَتَنَعَّسُونَ	يَتَنَعَّسَانِ	يَتَنَعَّسُ	إِنْعَكَ سَنُوا	إِنْعَكَ سَنَا	إِنْعَكَ سَ	muz. III sh. muan.
يَتَنَعَّسِينَ	يَتَنَعَّسَانِ	يَتَنَعَّسُ	إِنْعَكَ سَنْ	إِنْعَكَ سَنَا	إِنْعَكَ سَنْتُ	

VII bob fe'lining quyidagi ma'nolari bor:

1. I bob fe'li bildirgan ma'noga nisbatan o'zlik-majhul (noaniqlik) ma'nosini bildiradi:

bo'linmoq	انْقَسَمَ – انْقَسَمَ (يَنْقَسِمُ) VII	bo'lmoq	قَسَمَ I
o'z-o'zidan sinmoq	انْكَسَرَ – انْكَسَرَ (يَنْكَسِرُ) VII	sindirmoq	كَسَرَ I
chaqirilgan bo'lmoq	انْعَقَدَ – انْعَقَدَ (يَنْعَقِدُ) VII	chaqirmoq (majlis)	عَقَدَ I

2. Gohida VII bob fe'li IV bob fe'li bildirgan ma'noga nisbatan ham o'zlik-majhul (qaytish) ma'nosini bildiradi:

ozod bo'lmoq, ketmoq	انطلاق – انطلق (يُطْلَقُ) VII	qo'yib yubormoq, ozod qilmoq	أطلق IV
bezovtalanmoq	انزعج (يُنزعج) - انزعج VII	bezovta qilmoq	أزعج IV

SAVOLLAR

1. Arab tilida VII bob fe'li?
2. Yettinchi bob fe'li qanday vazlarda yasaladi?
3. Yettinchi bob fe'lining majhul nisbati qanday yasaladi?
4. Yettinchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli qanday yasaladi?
5. Yettinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli qanday yasaladi?
6. Yettinchi bob fe'lining ma'nolari?

TAYANCH IBORALAR

1. Vazn.
2. O'tgan zamon shakli.
3. Hozirgi-kelasi zamon shakli.
4. Majhul nisbat shakli.
5. Inkori shakli.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

51-MAVZU: ARAB TILIDA VIII BOB FE'LI.

REJA:

1. Fe'llarning sakkizinchi bobi
2. Sakkizinchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli
3. Sakkizinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli
4. Sakkizinchi bob fe'lining ma'nolari

VIII bob fe'li I bob fe'lining birinchi o'zak undoshini sukunlab, uning ketidan ت qo'shimchasini qo'shib yasaladi. Talaffuzini osonlashtirish uchun uning oldiga vaslali hamza qo'yiladi.

VIII bob fe'lini o'tgan va hozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

Hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, son, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
نَبِّسُمُ		أَبْنَسُمُ	إِبْنَسَمْنَا		إِبْنَسَمْتُ	muz. I sh. muan.
نَبِّسِمُونَ	نَبِّسِمَانِ	نَبِّسِمُ	إِبْنَسَمْتُمْ	إِبْنَسَمْتُمَا	إِبْنَسَمْتُ	muz. II sh. muan.
نَبِّسِمِينَ	نَبِّسِمَانِ	نَبِّسِمِينَ	إِبْنَسَمْتُمْ	إِبْنَسَمْتُمَا	إِبْنَسَمْتُ	muz. III sh. muan.
نَبِّسِمُونَ	نَبِّسِمَانِ	نَبِّسِمُ	إِبْنَسَمُوا	إِبْنَسَمَا	إِبْنَسَمْتُ	muz. III sh. muan.
نَبِّسِمِينَ	نَبِّسِمَانِ	نَبِّسِمُ	إِبْنَسَمْتُمْ	إِبْنَسَمْتُمَا	إِبْنَسَمْتُ	muz. III sh. muan.

VIII bob fe'lining quyidagi ma'nolari bor:

1. I bobfe'liningma'nosiga nisbatan qaytishma'nosinibildiradi. Bunda I bobdagi o'timli fe'l VIII bobda o'timsizga aylanadi. Bu jihati bilan VIII bob fe'li VII bob fe'liga o'xshab ketadi:

shug'ullanmoq	VIII اشْتَعَلَ (يَشْتَعِلُ) – اشْتِعَالٌ	mashg'ul qilmoq	I شَعَلَ
ko'tarilmoq	VIII ارْتَفَعَ (يَرْتَفِعُ) – ارْتِفَاعٌ	ko'tarmoq	I رَفَعَ

2. I bobdagi ish-harakatni o'zi uchun, o'zining maqsadi yoki manfaati uchun bajarish ma'nosini bildiradi: bu ma'no faqat VIII bob fe'liga xos bo'lgan ma'nodir:

tinglamoq, quloq solmoq	VIII اسْتَمَعَ (يَسْتَمِعُ) – اسْتِمَاعٌ	eshitmoq	I سَمِعَ
faxrlanmoq	VIII افْتَخَرَ (يَفْتَخِرُ) – افْتِخَارٌ	faxrli bo'lmoq	I فَخَرَ
bo'lib olmoq	VIII اقْتَسَمَ (يَقْتَسِمُ) – اقْتِسَامٌ	bo'lmoq	I قَسَمَ

VIII bob fe'llari ichida o'timli fe'llar ham mavjud:

hurmat qilmoq	VIII احْتَرَمَ (يَحْتَرِمُ) – احْتِرَامٌ	I حَرَمَ
------------------	--	----------

o`ziga tortmoq	VIII اجْتَنَبَ (يَجْتَنِبُ) - اجْتَدَابُ	I جَدَّبَ
----------------	--	-----------

VIII bob fe'lida ushbu fonetik o`zgarishlar ro'y bergan:

- a) Agar birinchi o`zak undosh ط ض ص emfatik undoshlaridan biri bo`lsa, VIII bobni hosil qilish uchun qo`shiladigan ت undoshi emfatik ط undoshiga o`zgaradi:

urilmoq, iztirob chekmoq	VIII اضْطَرَبَ (يَضْطَرِبُ) - اضْطِرَابُ	urmoq	I ضَرَبَ
xabardor bo`lmoq	VIII اَطَّلَعَ (يَطَّلِعُ) - اِطْلَاعُ	balqimoq, xabar qilmoq	I طَّلَعَ

- b) Agar birinchi o`zak undosh ط ذ د harflaridan biri bo`lsa, qo`shiluvchi ت undoshi odatda to`lalgicha shu tovushga o`zgaradi:

eslamoq, esga olmoq	VIII اَنْكَرَ ← اَنْكَرَ (يَنْكَرُ) - اِنْكِارُ	eslab o`tmoq, atab o`tmoq	I نَكَرَ
zulm ko`lmoq	VIII اظْلَمَ ← اظْلَمَ (يَظْلِمُ) - اِظْلَامُ	zulm qilmoq	I ظَلَمَ

- v) birinchi o`zak harf ز bo`lsa, qo`shimcha ت undoshi -ga o`zgaradi:

gullamoq, yashnamoq	VIII اَزْدَهَرَ ← اَزْدَهَرَ (يَزْدَهُرُ) - اَزْدِهَارُ	gullamoq	I زَهَرَ
---------------------	---	----------	----------

SAVOLLAR

1. Arab tilida VIII bob fe'li?
2. Sakkizinchi bob fe'li qanday vazlarda yasaladi?
3. Sakkizinchi bob fe'lining majhul nisbati qanday yasaladi?
4. Sakkizinchi bob fe'lining o`tgan zamon shakli qanday yasaladi?
5. Sakkizinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli qanday yasaladi?
6. Sakkizinchi bob fe'lining ma'nolari?

TAYANCH IBORALAR

1. Vazn.

2. O'tgan zamon shakli.
3. Hozirgi-kelasi zamon shakli.
4. Majhul nisbat shakli.
5. Inkori shakli.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

52-MAVZU: ARAB TILIDA IX BOB FE'LI.

REJA:

1. Fe'llarning to'qqizinchi bobi
2. To'qqizinchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli
3. To'qqizinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli
4. To'qqizinchi bob fe'lining ma'nolari

IX bob fe'li rang va jismoniy holatni bildiruvchi fe'l va sifatdan shakllangani uchun u biror rangga aylanish yoki jismoniy holatda bo'lish ma'nosini bildiradi.

IX bob fe'li o'zlik-majhul nisbatning maxsus shakli bo'lib, undan fe'lining va sifatdoshning majhul nisbatlari hosil qilinmaydi.

IX bob fe'lining o'tgan va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi avvalgi biz ko'rib o'tgan fe'l boblaridan biroz farq qiladi. Buning sababi, IX bob fe'lidagi oxirgi undoshning ikkilanib kelishidir. IX bob fe'lining أَفْعَلْ (يَفْعَلُ) shakllari o'tgan va hozirgi-kelasi zamonda aslida أَفْعَلْ (يَفْعَلُ) qolipida bo'lgan deb qabul qilinishi lozim.

أَحْمَرٌ – qizarmoq fe'lining o'tgan zamonda tuslanishi:

ko'plik	ikkilik	birlik	shaxs, son, jins
أَحْمَرُونَا	-----	أَحْمَرُتُ	muzakkar I sh. muannas

احْمَرَّ ثَمَّ احْمَرَّتْ	احْمَرَّتُمْ احْمَرَّتُمْ	احْمَرَّتْ احْمَرَّتْ	muzakkar II sh. muannas
احْمَرُّوا احْمَرُّوا	احْمَرُّوا احْمَرَّتْ	احْمَرُّوا احْمَرَّتْ	muzakkar III sh. <i>muannas</i>

Ushbu fe'l hozirgi-kelasi zamonda quyidagicha tuslanadi:

ko`plik	ikkilik	birlik	shaxs, son, jins
نَحْمَرُّ	-----	أَحْمَرُّ	muzakkar I sh. muannas
نَحْمَرُّونَ نَحْمَرُّونَ	نَحْمَرُّانِ نَحْمَرُّانِ	نَحْمَرُّ نَحْمَرِّينِ	muzakkar II sh. muannas
يَحْمَرُّونَ يَحْمَرُّونَ	يَحْمَرُّانِ نَحْمَرُّانِ	يَحْمَرُّ نَحْمَرُّ	muzakkar III sh. <i>muannas</i>

Bu erda ushbu fonetik o`zgarishlar ro`y bergan:

1. Tilda bo`ladigan fonetik o`zgarishlar natijasida ikkita bir xil undoshning bir-biriga intilishi tufayli qisqa unlining tushib qolishi va ularning juftlashishi–ikkilanish ro`y bergan.

2. Fe'llarning tuslanish qoidasiga ko`ra, ikkita bir xil undoshning ikkinchisi sukunli bo`lsa, ikkilanish ro`y bermaydi.

IX bob fe'lining barcha shakllarini hosil qilishda ushbu ikki qoidaga murojaat qilamiz.

ko`karmoq	ازرَّقَ (يَزِرِّقُ) IX	←	ko`k	أَزْرَقَ (زَرَقَاءُ)
qiyshaymoq	اعْوَجَّ (يَعْوِجُ) IX	←	qiyshiq bo`lmoq	اعْوَجَّ (عَوَجٌ)
kar bo`lmoq	اَطْرَشَّ (يَطْرِشُ) IX	←	kar	اَطْرَشَّ (طَرَشَاءُ)

Bu bobning buyruq mayli **إِفْعَلْ** yoki **إِفْعَلْ** qolipida bo`ladi:

ko`plik	ikkilik	birlik	shaxs, on, jins
اَحْمَرُوا (اَحْمَرُوا)	اَحْمَرَا (اَحْمَرَا)	اَحْمَرُ (اَحْمَرُ)	muzakkar
اَحْمَرُونَ (اَحْمَرُونَ)	اَحْمَرَا (اَحْمَرَا)	اَحْمَرِي (اَحْمَرِي)	II sh. muannas

SAVOLLAR

1. Arab tilida IX bob fe'li?
2. To`qqizinchi bob fe'li qanday vazlarda yasaladi?
3. To`qqizinchi bob fe'lining majhul nisbati qanday yasaladi?
4. To`qqizinchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli qanday yasaladi?
5. To`qqizinchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli qanday yasaladi?
6. To`qqizinchi bob fe'lining ma'nolari?

TAYANCH IBORALAR

1. Vazn.
2. O'tgan zamon shakli.
3. Hozirgi-kelasi zamon shakli.
4. Majhul nisbat shakli.
5. Inkor shakli.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitelno-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

53-MAVZU: ARAB TILIDA X BOB FE'LI.

REJA:

1. Fe'llarning o'ninchi bobi
2. O'ninchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli
3. O'ninchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli
4. O'ninchi bob fe'lining ma'nolari

X bob fe'lini o'tgan va hozirgi-kelasi zamonlarda tushlash:

Hozirgi-kelasi zamon			o'tgan zamon			shaxs, son, jins
ko'plik	ikkilik	birlik	ko'plik	ikkilik	birlik	
نَسْتَفْعُمُ		أَسْتَفْعِمُ	إِسْتَفْعَمْنَا		إِسْتَفْعَمْتُ	muz. I sh. muan.
تَسْتَفْعُمُونَ	تَسْتَفْعِمَانِ	تَسْتَفْعِمُ	إِسْتَفْعَمْنَاهُمْ	إِسْتَفْعَمْتُمَا	إِسْتَفْعَمْتَ	muz. II sh. muan.
يَسْتَفْعِمُونَ	يَسْتَفْعِمَانِ	يَسْتَفْعِمُ	إِسْتَفْعَمُوا	إِسْتَفْعَمَا	إِسْتَفْعَمَ	muz. III sh. muan.
يَسْتَفْعِمُونَ	يَسْتَفْعِمَانِ	يَسْتَفْعِمُ	إِسْتَفْعَمْنَا	إِسْتَفْعَمْتُمَا	إِسْتَفْعَمْتُ	

Xbobfe'lining asosiyma'nolari quyidagilardir:

1. IV bob fe'li anglatgan ma'noga qaytish (ya'ni IV bob ifodalagan ma'noni o'zlik - majhul ma'noda ifodalash) ma'nosi:

uyg'onmoq	اِسْتَيْقَظَ (يَسْتَيْقِظُ) اِسْتَيْقَظَ	←	uyg'otmoq	اَيَقَظَ IV
o'zini topshirmoq	اِسْتَسْلَمَ (يَسْتَسْلِمُ) اِسْتَسْلَمَ	←	topshirmoq	اَسْلَمَ IV

2. Fe'l-o'zak (Ibobfe'li) anglatganish-harakatniiltimosqilish, talabqilishyokio'zigajalbqilish:

so'rab bilmoq	اِسْتَعْلَمَ (يَسْتَعْلِمُ) اِسْتَعْلَمَ	←	bilmoq	عَلِمَ I
ishlatmoq	اِسْتَخْدَمَ (يَسْتَخْدِمُ) اِسْتَخْدَمَ	←	ishlamoq	خَدَمَ I
kechirim so'ramoq	اِسْتَعْفَرَ (يَسْتَعْفِرُ) اِسْتَعْفَرَ	←	kechirmoq	عَفَرَ I

3. Fe'langlatganma'nobilanbirorkishiyokinarsanisifatlamoma'nosi:

yaxshi deb hisoblamoq	اِسْتَحْسَنَ (يَسْتَحْسِنُ) اِسْتَحْسَنَ	←	yaxshi bo'lmoq	حَسُنَ I
chiroyli deb	اِسْتَجَمَلَ (يَسْتَجْمِلُ) اِسْتَجَمَلَ	←	chiroyli	جَمَلَ I

hisoblamoq		bo`lmoq	
------------	--	---------	--

4. Ayrim otlardan «ot bildirgan ma'noga aylanish» mazmunini ifodalaydi:

toshga aylanmoq	اسْتَحْجَرَ (يَسْتَحْجِرُ) X	←	tosh	حَجَرٌ
burgutga aylanmoq	اسْتَنْسَرَ (يَسْتَنْسِرُ) X	←	burgut	نَسْرٌ

SAVOLLAR

1. Arab tilida X bob fe'li?
2. O'ninchi bob fe'li qanday vazlarda yasaladi?
3. O'ninchi bob fe'lining majhul nisbati qanday yasaladi?
4. O'ninchi bob fe'lining o'tgan zamon shakli qanday yasaladi?
5. O'ninchi bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli qanday yasaladi?
6. O'ninchi bob fe'lining ma'nolari?

TAYANCH IBORALAR

1. Vazn.
2. O'tgan zamon shakli.
3. Hozirgi-kelasi zamon shakli.
4. Majhul nisbat shakli.
5. Inkor shakli.

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

54-MAVZU: ARAB TILIDA HOL.

REJA:

1. Hol haqida umumiy ma'lumot.
2. Holning ta'rif haqida.
3. Holning turlari haqida.

Avvalo holning ta'rifini aytsak. Hol fo'ilning, maf'ulning yoki ikkalasini birgalikdagi yoki bulardan tashqari jar va majrurning va muzof ilayhining holatini bildiradigan,

ikkinchi darajali mansub holdagi, noaniq ismdir. Buni tushuntirish uchun quyidagi misollarni tushuntiramiz:

استقبل الطالب عامة الدراسي مبتسما

Og'uvchi o'zining og'uv yilini tabassum qilgan holda kutib oldi.

Bu misoldagi الطالب ning holidir. استقبل fe'lining foilidir. esa o'sha foil

1. Kitobni ochiq holda og'idim - قرأت الكتاب مفتوحا

Bu misoldagi maf'ulun bihi (vositasiz to'ldiruvchi) مفتوحا esa, o'sha maf'ulning holidir.

2. فحص الطبيب مريضه جالسين

Bu misoldagi الطبيب fe'ning foili, مريضه esa maf'ul. جالسين esa foil bilan maf'ulning birgalikdagi holidir.

3. نزول من السيارة ماشية خطر - O'arakatdagi mashinadan tushish hatarlidir.

Bu misoldagi من السيارة kalimasi jar va majrur bo'lib, ماشية esa uning holidir.

4. ركوب القطار متحركا ضرر - Yurib ketayotgan poezdga chiqish zararlidir.

Bundagi القطار kalimasi muzof ilayhi bo'lib, متحركا uning holidir. Bundan tashqari hol turli ma'nolarda ishlatiladi:

1. Payt holi, ish harakatning bajarilgan vaqtini bildiradi:

ذهب سليم نهرا - Salim kunduzi ketdi.

عشت هنا شهرين - Bu yerda ikki oy yashadim.

Payt holini izofa birikmasi holida ham berish mumkin.

Masalan:

بعد الظهر - Tushdan so'ng

وقت الدرس - Dars vaqtida

2. O'rin holi ish-harakatning bajarilish o'rnini yoki yo'nalishini bildiradi:

جلس في الحديقة - Boqda o'tirdim.

نظر شمالا و يمينا - O'ng va chapga qaradi.

Izofa holatda ham berish mumkin.

قرب المدرسة - Maktab yaqinida.

وراء الجدار - Devor orqasida.

3. Miqdor holi ish-harakatning necha marta bajarilganligini, bosib o'tilgan yo'lning uzunligi va vaqtining miqdorini bildiradi.

Masalan:

قرأت الكتاب مرتين - *kitobni ikki marta og'idim.*

تفكرنا طويلا - *biz uzoq o'yladik.*

4. Daraja holi esa, bajarilgan ishning darajasi va sifatini bildiradi.

عملنا أمس كثيرا و تعبنا جدا - *Kecha juda ko'p ishladik va juda charchadik*

5. Maqsad va sabab holi, bajarilgan ish-harakatning sababi va maqsadini bildiradi. Bunday hol ko'pincha masdar shaklida bo'ladi. Masalan:

ضرب ابنه تأديبا له - *Og'liga tarbiya berish maqsadida urdi.*

هو يرتجف غضبا - *U qazabdan titradi.*

6. holat holi. Bu hol ish-harakatning bajarilish vaqtidagi foil va maf'ulning holatini bildiradi. Bunday hol odatda noaniq bo'ladi. holatni bildirayotgan ism *zul hol* deyiladi va u aniq holatda bo'ladi va u hol bilan jinsda va sonda moslashadi.

Masalan;

جاء زيد راكبا - *Zayd (biror narsaga) minib keldi*

جاء الحجاج مشاة - *Hojilar piyoda keldilar*

SAVOLLAR

1. Hol haqida niimalar bilasiz?
2. Holning ta'rifi qanday?
3. Hol necha turga bo'linadi?

TAYANCH IBORALAR

1. O'rin holi
2. Payt holi
3. Daraja holi
4. Miqdor holi
5. Holat holi

ADABIYOTLAR

1. Holidov B.Z., Uchebnik arabskogo yaz'ka, 1981.
2. Ibrohimov N., Yusupov, Arab tili grammatikasi, Toshkent, 1995.
3. Talabov E., Arab tili darsligi, Toshkent, 1987.
4. M.Hasanov., Arab tili darsligi, Toshkent, 2007.
5. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. «Uchebnik arabskogo yazika» M., 2000.
6. Kuzmin S.A. «Uchebnik arabskogo yazika». M., 2001.
7. Grande B.M. Kurs arabskoy grammatiki v sravnitel'no-istoricheskoy osveshenii. M., 1998.

Quyidagi iboralarni to'g'ri talaffuz qilishga urinib ko'ring:

- (3) لِكُلِّ امْرِئٍ (2) وَالَّذِينَ (1) فَاجْلِدُوا
(6) اِنْ قَوْمِي اتَّخَذُوا (5) قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فارجعوا (4) مَا اكْتَسَبَ
(9) يُذَكِّرُ فِيهَا اسْمُهُ (8) يَهْدِي اللَّهُ (7) فَقُلْنَا اذْهَبَا
(12) كَمَا اسْتَخْلَفَ (11) اَمْ ارْتَابُوا (10) يَخْلُقُ اللَّهُ
(15) دِينُهُمَ اللَّيْلِ تَنْصِي (14) رَبَّنَا اصْرِفْ (13) ثُمَّ اسْتَوَى
(18) لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا (17) اِلَّا اِفْكٌ افْتَرَاهُ (16) وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ
(21) مَا نُرَاكَ اتَّبَعَكَ (20) واجعلنا (19) يَا لَيْتَنَّا اخَذْتُ
(24) قُلْنَا اَحْمِلْ (23) قُلْ اِنْ افْتَرَيْتُهُ (22) يَقُولُونَ افْتَرَاهُ
(27) وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ (26) وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ (25) وَقَالَ ارْكَبُوا
(30) اِنَّ ابْنِي مِنْ اَهْلِي (29) يَا اَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ (28) يَا بَنِيَّ ارْكَبْ
(33) لِامْرَأَتِهِ (32) فَاصْبِرْ (31) قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ
(36) اِلَّا اعْتَرَاكَ (35) يَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا (34) يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
وَانْتَظِرُوا (38) وَاتَّبِعُوا (37) وَاشْهَدُوا

Quyidagi so'z va iboralarni to'g'ri talaffuz qiling:

- (3) الْحَقُّ (2) النَّارُ (1) الْإِنْسَانُ
(6) الْأَعْمَى (5) الْجَنَّةُ (4) السَّمْعُ
(9) فِي هَذِهِ الدُّنْيَا (8) الْغَيْبُ (7) الْبَصِيرُ
(12) عَلَى الْمَقْعِدِ (11) تَمُرُّ الْأَيَّامُ (10) يَوْمَ الْقِيَامَةِ
(15) طُرُقُ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ (14) ذَلِكَ الْاِنْدِهَاشُ (13) أَخْبَارُ الْكُتُبِ
(18) فَنَجَانُ الْقَهْوَةِ السَّادَةِ (17) كَالْعَادَةِ (16) جُزُرُ الْبُحُورِ
(21) جَمْعِيَّةُ الْعَلَاَقَاتِ النَّقَافِيَّةِ (20) الْعَلَامَةُ الْمُحَقِّقُ (19) دَخَلَ الْمَكْتَبَةَ
(24) خَلَقَ السَّمَاوَاتِ (23) عَلَى اللَّهِ (22) بِذَاتِ الصُّدُورِ
(27) عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ (26) أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ (25) أَخْرَجْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ
(30) إِنَّهُ الْحَقُّ (29) فَالْنَّارُ مَوْعِدُهُ (28) يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا
(33) خَزَائِنُ اللَّهِ (32) هُمْ الْأَخْسَرُونَ (31) يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ
(36) غِيضَ الْمَاءِ (35) لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ (34) فَارِ التَّنُورِ
(37) وَأَقِمِ الصَّلَاةَ (38) اِنَّ الْحُكْمَ اِلَّا لِلَّهِ (39) يَا صَاحِبِي السِّجْنِ

Quyidagi so'zlarning o'zagini toping:

1. بَرَادٌ - sovutq, بَرَادٌ - choynak, بَرَادَةٌ - sovutkich, بَرْدٌ - shamollash, بَرُودَةٌ - sovuqlik.
2. مَجْلِسٌ - yig'in, حُلُوسٌ - o'tirish, حُلُوسٌ - o'tiruvchi, حُلُوسٌ - o'tiruvchi, حُلُوسٌ - o'tiruvchi, حُلُوسٌ - o'tiruvchi.
3. مَرْجِعٌ - konsultatsiya, مَرْجِعٌ - konsultatsiya, مَرْجِعٌ - konsultatsiya, مَرْجِعٌ - konsultatsiya, مَرْجِعٌ - konsultatsiya.
4. شَرِبٌ - ko'p ichuvchi, شَرِبٌ - ichish, شَرِبٌ - ichish, شَرِبٌ - ichish, شَرِبٌ - ichish.
1. بَرٌ - quruqlik, بَرٌ - quruqlik, بَرٌ - quruqlik, بَرٌ - quruqlik, بَرٌ - quruqlik.
2. قَدَحٌ - qadah, قَدَحٌ - qadah, قَدَحٌ - qadah, قَدَحٌ - qadah, قَدَحٌ - qadah.
3. يَغْلِقُ - yopish, يَغْلِقُ - yopish, يَغْلِقُ - yopish, يَغْلِقُ - yopish, يَغْلِقُ - yopish.
4. تَقَعٌ - niqoblanish, تَقَعٌ - niqoblanish, تَقَعٌ - niqoblanish, تَقَعٌ - niqoblanish, تَقَعٌ - niqoblanish.

BIRINCHI MATN

هو طالب. هي معلمة. هذه مدرسة. هذا قلم. أحمد دكتور. زينب عاملة. هذا رجل. هذه طالبة. أنا طبيب. أنت مهندسة. هذه مجلة. ذلك كتاب. مكة مدينة. العراق دولة. تلك مكتبة. هي عمه. هو خال. ذاك جد. تارك جدة. هو خليفة. عائشة امرأة. عمر خليفة. هذا سقف وهذه أرض. هذه مجلة وتلك جريدة. ذلك مقعد وهذا كرسي. تلك نافذة أما هذا فبواب. محمد نجار أما عثمان فهو مهندس. هذه منضدة وتلك منضدة أيضاً. أنا فلاحه وهي فلاحه أيضاً. أنت خياطة أما الخالة فهي فنانة. هذه مساحة وتلك ممسحة. تلك غرفة وهذه شرفة. أنا مطرب وأنت مطربة. هذا ابن وتلك أخت. الانتخاب هنا. هذه بطاقة. هي سيدة. أنا مربية. هذا إرشاد. التعليم التزام. هو شيخ. هذا اتجاه. أنت ملاح. هذه كلية.

Quyidagi gaplarni arabchaga o‘giring va intonatsiyaga e’tibor berib o‘qing:

1. Sen (*mn.*) dehqonsan. 2. U (*mz.*) injenerdir. 3. O‘sha (*narsa*) stoldir. 4. Bu dasturxondir. 5. O‘sha (*narsa*) jurnaldir. 6. Men tog‘aman. 7. Sen ammasan. 8. Xola ayoldir. 9. Bu hovlidir. 10. O‘sha (*narsa*) xonadir. 11. Sufyon erkak kishidir. 12. Fotima san‘atkordir. 13. Talha aktyordir. 14. Men o‘quvchi qizman. 15. Men student yigitman. 16. U avtomobildir. 17. Bu qo‘ldir. 18. O‘sha (*narsa*) ko‘zdir. 19. U tikuvchidir. 20. U chevardir.

Quyidagi gaplarni intonatsiyasiga e'tibor berib o'qing va o'zbekchaga o'giring:

هما مدرسان. (2) هما مدرستان (3) أنتما مهندسان. (4) أنتما مهندستان. (5) نحن شابتان. (6) نحن شابان. (7) هذان بيتان. (8) هاتان غرفتان. (9) ذانك طالبان. (10) تانك متعلمتان. (11) هما أخوان. (12) هذان مستشفیان. (13) تانك ذكریان. (14) أنتما أبوان. (15) تانك مجلتان. (16) أحمد ومحمد تلميذان. (17) زينب وفاطمة طالبتان. (18) مكة والقاهرة مدينتان. (19) العراق ومصر دولتان. (20) هاتان يدان. (21) هذان رأسان. (22) هما زوجان. (23) طلحة وعمر صديقان. (24) موسى وعيسى نبيان. (25) تانك مؤرختان.

Quyidagi gaplarni arabchaga o‘giring va intonatsiyaga e’tibor berib o‘qing:

1. O'sha ikkovi (*mz.*) dehqonlardir. 2. Bu ikkisi (*mn.*) aktrisalardir. 3. Siz ikkingiz (*mz.*) dengizchilarsiz. 4. Biz ikkimiz (*mz.*) talabalarmiz. 5. Toshkent va Namangan shaharlardir. 6. O'zbekiston va Tojikiston respublikalardir. 7. SHahand va Axxi qishloqlardir. 8. O'sha ikki (*narsa*) kasalxonalaridir. 9. Hasan va Husan aka-ukalardir. 10. Samira va Feruz san'atkorlardir. 11. Ular ikkisi er-xotinlardir. 12. Siz ikkingiz (*mn.*) chevarlarsiz. 13. O'sha ikkovlari (*mz.*) duradgorlardir. 14. U ikkisi o'quvchi bolalardir. 15. Siz ikkingiz talaba qizlarsiz. 16. O'sha ikki (*narsa*) kutubxonadir. 17. Bu ikki (*narsa*) maktabdir. 18. Bu ikki (*narsa*) qalamdir. 19. Biz ikkimiz (*mn.*) tarixchilarmiz. 20. Bu ikkisi jurnaldir.

Quyidagi gaplarni ikkilik songa aylantiring va o'zbekchaga og'zaki o'giring:

- (1) هو طالب. (2) هي معلمة. (3) هذه مدرسة. (4) هذا قلم. (5) هذه طالبة. (6) هذا رجل. (7) أنت مهندسة. (8) هذه مجلة. (9) ذلك كتاب. (10) تلك مكتبة. (11) هي عمّة. (12) هو خال. (13) ذاك جد. (14) تارك جدة. (15) هو خليفة. (16) أنا مدرس. (17) هي خالة. (18) أنت صديق. (19) أنت صديقة. (20) تلك جامعة. (21) هذه كلية. (22) هذه مدينة.

Quyidagi gaplarda ega o'rniga ko'rsatish olmoshlarining mos variantini qo'ying:

- سؤالان.... أذنان. (4) ... أخوان. (3) ... أستاذان. (2) ...
خبران.... يومان. (8) ... رئيسان. (7) ... إبرتان. (6) ...
مساآن.... مانتان. (12) ... لقآن. (11) ... طائران. (10) ...
مصنعان.... مظلتان. (16) ... ظلان. (15) ... ضوآن. (14) ...
ظبيان. ... صحفيان. (22) ... صبيان. (21) ... صوتان. (20) ... محفظتان. (19) ... صورتان. (18) ...
قصتان.... صفحاتان. (24)
صاروخان.... (25)

IKKINCHI MATN

هم معلمون. هن مربيّات. أنتم ملاحون وأنتن صبايا. زينب وفاطمة وهند طالبات. نحن أجرياء. هم جواسيس.
هؤلاء صبايا. البنات تلميذات. أحمد ومالك وفؤاد نجارون. الجمال هنا. أما البغال فهي هناك. أنتم أحبار. أنتن
مؤرخات. هذه بكار وتلك جمال. الجبال هناك والتلال هناك أيضاً. هؤلاء مهندسات وأولئك مترجمات. البنون
موظفون والبنات موظفات. الإرشادات والتوجيهات هناك. الخالات سيدات والجداث شيخات. هن بنيسات وهم
بؤساء. البرك هناك والجداول هناك أيضاً. نحن بهاليل. هذه محابر. أنتم ممثلون وهم ملاحون. تلك جعلان.

Quyidagi birikmalarning harakatini qo'ying va o'zbekchaga o'giring:

- (1) حجر جامد. (2) الدرس الصعب. (3) التلميذ النحيف. (4) علم أحمر. (5) غرفتان نظيفتان. (6) التفاحتان الحامضتان. (7)
قرية بعيدة. (8) البيوت الجديدة. (9) الماء المالح. (10) السماء الزرقاء. (11) الألواح السوداء. (12) الأشجار الخضراء. (13)
السفرجل اللذيذ. (14) التلاميذ الكسالى. (15) قاعتان واسعتان. (16) التلميذات النشيطات. (17) الشيوخ الدرد. (18) الشوارع
الوسخة. (19) الشابات الجميلات. (20) المدارس الجديدة. (21) الحيطان البيضاء. (22) الطلاب الشهل. (23) معلمون صلح.
(24) مصر القديمة. (25) طشقند المعاصرة.

Quyidagi birikmalarni arabchaga o'giring:

1. Sovuq suv. 2. Ikkita katta baliq. 3. Ikkita ko'k dasturxon. 4. Faol talabalar. (mz.). 5. Iliq ovqat. 6. Og'ir kitoblari. 7. Qisqa yo'l. 8. YAqin kelajak. 9. Oson darslar. 10. qiyin ma'ruzalar. 11. CHuqur daryolar. 12. CHIroyli o'quvchi qizlar. 13. Aqli buvilar. 14. Ikkita tor koridor. 15. Bug'doyrang yosh yigitlar. 16. Soch-soqoli oq bobolar. 17. YAngi fakultetlar. 18. Ikkita iflos maydon. 19. Ikkita katta tuya. 20. Ikkita sariq o'rik. 21. Tishi yo'q ammalar. 22. Kichik xonalar. 23. CHuqur dengizlar. 24. Ikkita yumshoq stul. 25. Uzun stollar.

Quyidagilarning harkatini qo'ying va o'zbekchaga o'giring:

- (1) هذه الجامعة جديدة. (2) هذه جامعة جديدة. (3) ذاك القلمان أصفران. (4) ذاك قلمان أصفران. (5) هاتان المجلتان صغيرتان. (6) هي سيارة جديدة. (7) أولئك المهندسون جدد. (8) هذه القاعة واسعة. (9) هذا التلميذ النشيط جديد. (10) هذه المجلات القديمة جيدة. (11) هؤلاء الأجداد شمرط. (12) أولئك الخالات جدد. (13) تلك الدبلة صفراء. (14) الشنب الأسود طويل. (15) تلك السجادة الحمراء قديمة. (16) أولئك النساء بنيسات. (17) هؤلاء الكسالى بؤساء.

Quyidagi gaplarni arabchaga o'giring:

1. Qizil dasturxon kattadir. 2. Bu ko'cha tordir. 3. Bu ikki o'quvchi (mz.) faoldir. 4. Bu toliba qizlar faoldirlar. 5. Bular faol toliba qizlardir. 6. O'sha ikkita katta ariq uzoqdir. 7. O'sha injener yigitlar bug'doyrangdirlar. 8. Bu ikki odam tikuvchidir. 9. Bu tarixshunoslar (mz.)

aqlidirlar. 10. O'sha ikki ayol chevardir. 11. O'sha o'qituvchilar (mz.) tirishqoqdirlar. 12. Bu vrach (mz.) mohirdir. 13. Siz ikkingiz oqila ayollarsiz. 14. Men baxtli insonman. 15. U dangasa odam baxtsizdir. 16. O'sha ikkita dangasa qiz o'quvchidir. 17. Bu ikki shahar ozodadir. 18. O'sha qishloq kattadir. 19. Bu daryolar chuqurdir. 20. Bu suv sho'rdir. 21. Bu sho'r suvdur. 22. Er qattiqdir. 23. Bu yumshoq non mazalidir. 24. O'sha kichkina xona kutubxonadir. 25. O'sha sochi qo'ng'iroq qiz tirishqoq o'quvchidir.

UCHINCHI MATN

الجامعة كبيرة. هذا كتاب قديم. هذا الكتاب قديم. المصباح الكهربائي منير. الغرفتان واسعتان. هؤلاء فلاحون 1) نشطاء. هؤلاء الفلاحون نشطاء. البحوث العلمية مفيدة. هن جعد. هذه الدروس الجديدة صعبة. الأدب الأوزبكي غني. هم سمر. الشوارع الوسخة بعيدة. هاتان المجلتان العربيتان قديمتان. القاهرة كبيرة. المتاحف الجديدة كثيرة. الخدمات الطبية ضرورية. هؤلاء العلماء صلح. أولئك مهندسون جدد. القاهرة عاصمة مصرية. مكة المكرمة مدينة مقدسة. التعايش السلمي مسألة جادة. الأعمال اليدوية صعبة. التعاون أمر إنساني. هذه المدن الصغيرة جميلة ونظيفة. أولئك الممثلون لبنانيون. الأسلحة الحربية مضرّة. المجلات السياسية قليلة. المواد الدراسية مختلفة. جبران خليل جبران كاتب لبناني. هذا الشاب القوي عامل مصري. المدرسون العراقيون العقلاء كثيرون. هذه السيدة مدرسة أوزبكية. ذلك الشيخ السعودي ذكي وظيف. هؤلاء السادة ضيوف محترمون. أولئك المعلمات الروسيات مجتهدات.

TO'RTINCHI MATN

وراء الشجرة، بين النافذتين، خارج المدينة، قرب الجامعة، عبر الأثير، داخل السيارة، بالسكر، للدرس، على المائدة، بالقلم، إلى الرئيس، لدى الوزير، عن الترجمة، في الكلية، من الله، كاليد، حتى الصباح، منذ الطفولة، عبر المحيط، خلال شهرين، أمام الأستاذ، إزاء النافورة، فوق الخزانة، تحت الأرض، عند المساء، حوالى كيلومتر، حول العالم، إزاء التمثال الكبير، خارج القرية البعيدة، مع القهوة السوداء، حول القضايا المهمة، خلف المكتبة الجديدة، خلال السنوات الأخيرة، كالهلال، حتى الساعات المتأخرة، بجوار البيت الأبيض، عند الرئيس السابق، فوق المبنى الجديد، وراء الشجرتين الكبيرتين، أمام الباب الأزرق، بين الطالبتين الجديتين، تحت السماء الزرقاء، بالأقلام السوداء، من القرينتين القريبتين، في مصر، إلى سمرقند الجميلة، من المدارس القديمة، لدى الجامعة الجديدة، على الطاولة الحمراء، للتلاميذ المجتهدين، من الأشعار القديمة، في الوداع الأخير، إلى الرجوع الثاني، في الظلام، مجموعة من الكتب العلمية والأدبية، في ذلك السجن الرهيب، من وراء القضبان، بين التلميذات في تلك المدرسة الصغيرة، بصمت وهدهوء تقيلين، بابتسامة واثقة صافية، بدون مقدمات أو تمهيدات أو تحضيرات وبكلمات مبتورة قاطعة جادة، أنا من هؤلاء لا من أولئك، ناحية مليئة بالأشجار، فلم بوليسى على الشاشة الصغيرة، تحت الأجنحة، أمام المحرك، أثناء الاحتراق، تلو هذه الأقوال المنتشرة، في تلك السينما، لأجل هذه التذكرة، عن المعطف الرخيص، لأجل البذلة الرمادية، بعد النصيحة الأخوية، من الفهم الحاد، من السيارات الغالية، لدى الأولاد الصغار، الاحترام شيء ضروري، اللون الرمادي نادر، للمشاركين الأعضاء، قبل المباراة، العلم أغلى من المال، من تلك الفكرة الحمقاء، العقل والفهم والذكاء أشياء مفيدة.

Quyidagi so'zlardan izofa hosil qiling va ma'nosini tushuntiring:

1. Maktab, hovli. 2. Fakultet, bino. 3. Fotima, palto. 4. Ahmad, kitob. 5. Kitob, sahifa. 6. Universitet, o'qituvchilar. 7. Dehqon (mz.), uy. 8. Uy, eshik. 9. YO'zuvchi, kitob. 10. Maktab, kutubxona. 11. O'quvchilar, stollar. 12. Fabrika, ishchilar. 13. Toliba qiz, o'rtoq. 14. Dekan, xona. 15. Arab tili, dars. 16. Samarqand, muzlatkich. 17. Toshkent, dengiz. 18. Namangan, olma. 19. Salim, bobo. 20. Zavod, ishchi. 21. Fabrika, ishchi (mn.). 22. O'quvchi, ota. 23. Salima, ini. 24. O'zbekiston, san'atkor (mz.). 25. Fotima, qaynota.

Quyidagi iboralarning arabcha variantini toping va ular ishtirokida gap tuzing:

YOsh bolalar; qimmatbaho avtomobillar; kulrang kostyum; tarqalib ketgan gap; onda-sonda; bir iloj qilib; albatta; bor ovoz bilan; zudlik bilan; yana ko'rishguncha; quyosh nurlari; ko'pincha; qandsiz qahva; ko'rishguncha; qayta; yangi maktab; eski bino; qo'rqinchli qamoqxona; so'nggi vidolashuv; moviy osmon; katta haykal; qora qalam; badiiy kitoblar; ikkinchi qaytish; go'zal Namangan; yangi she'rlar; oxirgi yillar.

Quyidagi izofalarning harakatlarini qo‘ying va o‘zbekchaga o‘giring:

- (1) طالب الجامعة (2) تلميذة المدرسة (3) بدلة الشاب (4) فستان الشابة (5) طلاب القسم العربي (6) فلاحات القرية المجتهدات (7) غرفة أستاذ الكلية (8) مبنى جامعة نمغان (9) يد الفلاح الذهبية (10) طالبات السنة الأولى (11) كلية اللغات الشرقية (12) غرفة الدرس (13) باب الغرفة الكبير (14) نافذة الغرفة الصغيرة (15) نافذتنا البيت المفتوحتان (16) طالبات الكلية الجديدة النشيطات (17) معلمو المدرسة الجديدة (18) مترجمو اللغة العربية (19) ملاحو البحر الأحمر المجتهدون (20) أخومحمد الأكبر (21) سيارة الموظف القديمة (22) جامعة نمغان الجديدة (23) كلية العلوم الشرقية (24) من طالبى الكلية (25) إلى مؤرخى الجامعة المشهورين.

Quyidagi birikmalarni arabchaga o‘giring:

1. Qishloq oqshomi. 2. Tog‘ havosi. 3. O‘rmon daraxtlari. 4. O‘qituvchining qizil qalami. 5. Dengizchining kostyumi. 6. Universitetning yangi o‘qituvchisi (mz.). 7. YAngi universitetning o‘qituvchisi (mz.). 8. O‘quvchining (mz.) ikkita qo‘li. 9. O‘qituvchining (mn.) ikkita kitobi. 10. Studentning (mn.) yangi stoli. 11. Institutning tirishqoq talabalari. 12. SHaharning bog‘ida. 13. SHaharning go‘zal bog‘idan. 14. Go‘zal shaharning bog‘iga. 15. Ishchilarning farzandlari. 16. Faol ishchilarning tirishqoq farzandlari. 17. O‘sha ko‘chaning nomi. 18. Bu shaharning eski nomi. 19. Zavod direktori. 20. Fabrikaning ishchi ayollari haqida. 21. O‘qituvchilar xonasi. 22. O‘qituvchilarning yangi xonasi. 23. Universitet o‘qituvchilarining xonasi. 24. Ikkita tarix o‘qituvchisi bilan birga. 25. YAngi fakultetning kutubxonasiga. 26. Fakultetning yangi kutubxonasi ro‘parasida.

BESHINCHI MATN

- هل هذا الرجل من طشقند ؟
- نعم، هو من طشقند.
- من أين هذه المرأة ؟
- هذه المرأة من مدينة من مدن أوزبكستان.
- متى الامتحانات في جامعتكم ؟
- الامتحانات في الأيام القليلة المقبلة.
- كيف حالك ؟
- أنا بخير، الحمد لله، شكرًا
- لماذا أنت حزين ؟
- أنا مريض قليلاً.
- من أي معهد أنتما ؟
- نحن من معهد الطب باندجان. أما ذلك الشاب فهو من معهد الاستشراق.
- أ أنتن طالبات في الجامعة ؟
- نعم، نحن طالبات في جامعة نمغان.
- هل أنتم من قرية بعيدة أم قريبة ؟
- نحن من القرية القريبة من مدينتكم.
- أين دار مدرس اللغة العربية ؟
- دار مدرس اللغة العربية في آخر هذا الشارع العريض.
- هل أنت عربي الأصل ؟
- لا، أنا أوزبكي
- منذ أية ساعة هم هنا ؟
- هم هنا منذ الصباح الباكر.
- كم طالبًا وطالبة في جامعتكم ؟
- في جامعتنا عدد كبير من الطلاب والطالبات.
- من أين هذا الشاب الطويل القامة ؟
- هو من جمهورية مصر العربية.
- في أية جامعة هو الآن ؟
- هو الآن في جامعة عين الشمس في القاهرة.
- إلى متى درس اللغة العربية اليوم ؟

Quyidagi gaplarni o'qing va o'zbekchaga o'giring:

- (1) في هذه الغرفة باب ونافدتان كبيرتان. (2) على طاولات هؤلاء التلاميذ كتب عربية وجرائد ومجلات. (3) في هذه الجامعة عدد كبير من الكليات. (4) مبنى كلية الآداب الأوزبكية وراء مطعم الجامعة. (5) طالبا القسم العربي المجتهدان الآن في بيتيهما. (6) هذه القصة الممتعة عن حياة الشعب العربي. (7) هؤلاء الفنانون المشهورون من تلك المدينة القديمة.
- (8) الحمد لله، صحتنا في حالة جيدة. (9) بالقرب من سوق مدينتنا مدرسة إسلامية وهي مدرسة ملا قيرغيز. (10) – هل معك قلم رصاص ؟ – لا، معي قلم حبر. (11) هذا المدرس الشاب من جمهورية مصر العربية.
- (12) المدرس المصري الآن في المحاضرة. (13) هؤلاء الطالبات النشيطات في مكتبة الكلية من الصباح الباكر. (14) هذه الكتب الجديدة لمدرستي اللغة الأوزبكية العجوزين. (15) مبنى كلية اللغات الأجنبية وراء حديقة الاستراحة. (16) هل معك مساحة ؟ - نعم، معي مساحة. لكم دينكم ولي ديني. (17)

OLTINCHI MATN

شقة المدرس

بيت مدرسي جامعتنا في ضاحية المدينة في أحد الشوارع العريضة. وهذا البيت مؤلف من طابقين وهو عبارة عن بناية غير ضخمة. شقق هذا البيت نيرة ومشمسة. وفي الشقق مرافق عصرية: مطبخ وحمام ومغسلة ومصباح كهربائية. شقة مدرسنا في الطابق الأول. وفي الشقة غرفة الجلوس وهي غرفة الاستقبال ومطعم وغرفة النوم. في غرفة الاستقبال كثير من الأثاث وهي كرسي جميلة وطاولة وأريكة مريحة. والأرض مفروشة ببساط أحمر ذي نقوش ملونة وعلى نافذتي هذه الغرفة ستارتان حريريتان. جهازا التلفزيون الملون والفيديو على طاولة صغيرة. عند أستاذنا جهاز التليفون اللاسلكي. وعلى حائط الغرفة صور والديه وفي غرفة النوم سرير عريض وخزانة للملابس ومراة كبيرة وعالية. في وسط المطعم مائدة وعلى المائدة زهرية من البلور. ومطبخ الشقق في هذا البيت مزود بالغاز الطبيعي. وراء هذا البيت بستان وفيه كثير من الأزهار المختلفة والأشجار المثمرة كالتفاح والشمش والكمثرى والسفرجل والخوخ. هذا البستان لمدرسينا ومدرسوننا في معظم الأوقات في بستانهم هذا. كان مدرسنا في السابق طالباً في معهد الاستشرافي طشقند. أما الآن فهو مدرس اللغة العربية وآدابها في جامعتنا. عمل مدرسنا في الجامعة ليس سهلاً.

Oltinchi matn asosida quyidagi savollarga yozma javob qaytaring:

- (1) أين بيت مدرسي جامعتنا ؟
- (2) في أي شارع بيت مدرسي جامعتنا ؟
- (3) كم طابقاً في هذا البيت ؟
- (4) هل هذا البيت عبارة عن بناية كبيرة ؟
- (5) ما هي المرافق العصرية في شقق هذا البيت ؟
- (6) في أي طابق شقة مدرسنا ؟
- (7) كم غرفة في شقة مدرسنا ؟
- (8) هل أريكة غرفة الاستقبال مريحة ؟
- (9) بم الأرض مفروشة ؟
- (10) ما لون البساط على الأرض ؟
- (11) كم عدد النوافذ في غرفة الاستقبال ؟
- (12) أين جهازا التلفزيون والفيديو ؟
- (13) هل التليفون عند أستاذنا سلكي أم لاسلكي ؟
- (14) صور من على حائط غرفة الاستقبال ؟
- (15) أين السرير العريض ؟
- (16) هل المرأة في غرفة النوم كبيرة أم صغيرة ؟
- (17) أين المائدة ؟
- (18) بم مزود مطبخ الشقق في هذا البيت ؟
- (19) أين بستان هذا البيت ؟
- (20) لمن البستان ؟
- (21) متى مدرسوننا في بستانهم ؟
- (22) متى وأين كان مدرسنا طالباً ؟
- (23) أين معهد الاستشراف ؟
- هل عمل مدرسنا في الجامعة صعب أم سهل ؟

Quyidagi gaplarni fe'li yordamida bo'lishsiz shaklga aylantiring:

- (1) بيت مدرسي معهد الاستشراق في وسط المدينة. (2) شقق هذا البيت نيرة ومشمسة. (3) أرض الغرفة مفروشة ببساط أخضر. (4) الأثاثات كثيرة في غرفة الاستقبال. (5) الستارتان على نافذتي هذه الغرفة. (6) جهازا التلفزيون والفيديو على طاولة صغيرة. (7) جهاز التلفزيون ملون. (8) جهاز التلفزيون لأستاذنا لاسلكي. (9) على جدران غرفة الجلوس صور الوالدين. (10) المائدة في وسط المطعم. (11) على المائدة طعام. (12) مطبخ هذه الشقة مزود بالغاز الطبيعي. (13) البستان أمام البيت. (14) الأشجار المثمرة والأزهار الجميلة في هذه البستان. (15) المدرسون في معظم الأوقات في بستانهم. (16) هذا الأستاذ مدرس اللغة الأوزبكية في كليتنا. (17) في هذه الشقة حمام. (18) المصاييح الكهربائية كثيرة في الشقة. (19) شقة أستاذنا في الطابق الثاني. (20) هذه الشقة مؤلفة من غرفتين.

Quyidagi gaplarni arabchaga o'giring:

1. Bu yangi darslar qiyin emas. 2. Ular (mz.) bug'doyrang emaslar. 3. O'sha muhandislar yangi emaslar. 4. Bu aktyorlar livanlik emaslar. 5. O'quv predmetlari ko'p emas. 6. Bu kuchli yosh yigit misrlik emas. 7. Jubron Xalil Jubron suriyalik yozuvchi emas. 8. Iskandariya shahri Misrning poytaxti emas. 9. Go'zal Samarqand O'zbekistonning poytaxti emas. 10. Bu ikki katta daraxt orqasida bino yo'q. 11. Istirohat parki katta haykal ro'parasida emas. 12. Siz (mn.) to'lin oydek emassiz. 13. Bu ko'k choy qandli (qand bilan) emas. 14. Ikki deraza o'rtasida televizor yo'q. 15. Bu ma'ruza tirishqoq talabalar uchun emas. 16. O'sha kinoteatrda politsiyachilar filmi yo'q. 17. Bu odam Namangandan emas. 18. Imtihonlar yaqin kunlarda emas. 19. Sizlar (mn.) uzoq qishloqdan emasmisizlar? 20. Biz Namangan universiteti tolibalari emasmiz.

Quyidagi gaplarda qavs ichidagi to'ldiruvchilarni kerakli kelishikda qo'ying:

- (3) ؟ أكلت (qo'lingni) كل يوم. (2) هل أنت مددت (arab mamlakatlari radioeshittirishlarini) (1) نسمع في (arabcha va inglizcha) (5) ؟ قرأنا (sendan mz.) (سريعا. 4) لا أخاف (kechligini) (امي arab do'stlarimizga) بكل اهتمام ففهمنا جيدا جدا. (7) كتبنا أمس (ma'ruzani) (قاعة المطالعة. 6) سمعنا ؟ (uyqingdan) (9) متى تنهضين (tushligingni) (8) دقت لي أمي بالتليفون وسألت: لماذا ما أكلت (xat) وأضع في حقيبتي. (12) (kitob va daftarlarimni). (11) أخذ (arab va ingliz tillarini) (10) ندرس الآن في منزلنا. (14) dam olish (kunlarini) ثم خرجوا من قاعة المطالعة. (13) نقضي ((paltolarini) لبس الطلاب (arabcha kitobni) ؟ (16) وهب لي أستاذي (so'zimni). (15) هل تسمعين (men o'zim) سأبقى في الغرفة ثم جلسنا على الكرسي. (18) نطلب (derazalarni va eshiklarni) ؟ (17) فتحتنا (eski) ؟ (20) لقينا أمس (uy vazifalaringizni) (العودة إلى بيوتكم. 19) هل فهمتن (mz.) (sizlardan) و جلسنا معهم في أحد من مطاعم مدينتنا. (do'stlarimizni).

ETTINCHI MATN

في يوم الراحة

كان أمس يوم الراحة فنهضت من النوم متأخرا قليلا. بعد الفطور قرأت الجرائد والمجلات الأوزبكية ثم قمت بواجباتي المنزلية وبعد انتهاء الواجبات ذهبت إلى صديقي ولعبت معه بالشطرنج حوالي ساعة. ثم ذهبتنا إلى متحف الفنون الواقع قريبا من معهدنا. ثم أكلنا غداءنا في أحد من المطاعم فرجعنا إلى بيتي وجلسنا في غرفتي قليلا ثم دقت لنا أم صديقي بالتليفون وطلبت عودة ابنها سريعا إلى بيتهم. بعد ذهاب صديقي بقيت منفردا في المنزل وقضيت باقي الأوقات بمفردي. أما غدا فيوم العمل وعادة في أيام العمل أنهض من النوم صباحا باكرا وأقوم بالتمارين الرياضية ثم أغسل وجهي ويدي بالماء البارد والصابون وبعد هذا ألبس ملابسني وأدخل غرفة الأكل. نجلس أنا وجميع أعضاء أسرتي حول المائدة. في الفطور كالعادة نأكل قطعة من الخبز مع الزبدة أو الببضة المسلوقة ونشرب فنجانا من الشاي الأخضر أو القهوة مع السكر واللبن.

وبعد الفطور أخذ كُتبي ودفاتري فأضع هذه الأشياء في الحقيبة المدرسية وأذهب إلى المعهد. أنا أدرس في جامعة الدراسات الشرقية وأدرس اللغة العربية وآدابها. وبعد الدروس أذهب إلى المكتبة أوقاعة المطالعة. مساءً أرجع إلى البيت وبعد العشاء أقرأ الكتب أو أسمع بالراديو إذاعة طشقند أو إذاعات بلدان العرب باللغة العربية.

Ettinchi matn asosida quyidagi savollarga yozma javob qaytaring:

- (1) متى كان يوم الراحة ؟
- (2) متى نهضت من نومك ؟
- (3) ماذا فعلت بعد الفطور ؟
- (4) هل قمتَ بواجباتك المنزلية ؟
- (5) إلى أين ذهبت بعد انتهاء واجباتك ؟
- (6) ماذا فعلت في بيت صديقك ؟
- (7) كم ساعة لعبتما بالشطرنج ؟
- (8) إلى أي متحف ذهبتما ؟
- (9) أين يقع متحف الفنون ؟
- (10) أين أكلتما غداءكما ؟
- (11) ماذا فعلتما في غرفتك ؟
- (12) من دق لك بالتليفون ؟
- (13) ماذا طلبت أم صديقك ؟
- (14) مع من قضيت باقي أوقاتك ؟
- (15) متى تنهض من نومك في أيام العمل ؟
- (16) هل تقوم بالتمارين الرياضية ؟
- (17) ماذا تأكلون في الفطور ؟
- (18) ماذا تشربون ؟
- (19) إلى أين تذهب بعد الفطور ؟
- (20) في أية جامعة تدرس ؟
- (21) ماذا تدرس في الجامعة ؟
- (22) إلى أين تذهب بعد الدروس ؟

Quyidagi gaplarning harakatini qo‘ying va o‘zbekchaga o‘giring:

(1) سنقوم بواجباتنا المنزلية غدا. (2) بعد ذهاب صديقتها دخلت فاطمة غرفتها وكتبت المقالة إلى الجريدة عن حياة الطلبة في الجامعة. (3) قبل العشاء غسلت يدي بالصابون. (4) نقضي عطلتنا الأسبوعية المقبلة مع أصدقائنا العرب. (5) لماذا ما لبستن ملابسك الجديدة في العيد؟ (6) دققنا له بالتليفون وطلبنا عودة أخينا الأصغر من بيته. (7) أمس ما قام موظفو وزارة الخارجية بالتمارين الرياضية أما غدا فيقومون بها. (8) جلس جميع أعضاء أسرة مدرس اللغة العربية في جامعتنا حول الطاولة فقرؤوا الجرائد والمجلات المختلفة. (9) – هل تسمعون الإذاعات العربية كل يوم؟ – نعم، هل نسمعها كل يوم أما أمس فما سمعنا هذه الإذاعات. (10) قالت لنا مدرستنا: أنتم ما فهمتم هذه المحاضرة. (11) شربنا فنجانا – لا، هي بقيت في بيت صديقي ذلك. (12) كم فنجانا شربتما من الشاي؟ – معك كتب ودفاتر وأقلام؟ أوفجانين منه. (13) قد كتبت واجباتي المنزلية من اللغة العربية أما واجبي من الأدب العربي فسأقوم به غدا بعد أكل العشاء. (14) – لماذا لا تدقن لي بالتليفون؟ هل لا تعرفين رقم تليفوني؟ (15) ما بقي شيء عندي.

Quyidagi gaplarni arabchaga o‘giring:

Onam Toshkent radioeshittirishini har kuni ertalab eshitadilar. Kechqurun esa Toshkent radiosi bilan birga arab radioeshittirishlarini ham tinglaydilar. 2. Singlim nonushtadan keyin kitob va daftarlarini portfeliga soldi-da, maktabiga jo‘nadi. U hozir maktabda o‘qiydi. 3. Ertaga haftalik dam olish kuni va bu kunni biz juda maroqli o‘tkazamiz. Do‘stim bilan shaxmat o‘ynayman, uy vazifalarimni bajaraman, vazifalarim tugaganidan keyin madaniyat saroyiga yoki istirohat bog‘iga boraman. 4. Otam birinchi qavatdagi emakxonaga kirdilar, u erda stol yoniga o‘tirdilar va bir piyola ko‘k choy ichdilar. So‘ng emakxonadan chiqdilar va mehmonxonaga kirdilar, televizor ro‘parasiga o‘tirdilar va axborot dasturini tomosha qildilar. 5. Buvim kecha xonalaridan chiqmadilar va bugun ertalabgacha o‘sha erda o‘tirdilar. Bobom esa, nonushtadan so‘ng bozorga bordilar va u erdan turli xil kiyim - kechaklar olib keldilar.

Quyidagi iboralarni o‘rganing va ular ishtirokida gap tuzing

واقع قريبا من المعهد، يوم الراحة، بعد الفطور، كالعادة، أيام العمل، قاعة المطالعة، إذاعة طشقند، لعب بالشطرنج، واجبات منزلية، حوالي ساعة، متحف الفنون، باقي الأوقات، تمارين رياضية، الماء البارد، غرفة الأكل، أعضاء الأسرة، حول المائدة، فنان من الشاي الأخضر، بيضة مسلوقة، قهوة مع السكر، إذاعات البلدان العربية، الجرائد والمجلات، أحد من المطاعم، منفردا، وزارة الخارجية، بالمفرد؛

Quyidagi gaplarni arabchaga o'giring:

1. O'qituvchimizning yangi kvartirasi fontan qarshisida joylashgan. Siz (mz.) unga kirganmisiz? 2. Men birinchi matnni juda yaxshi o'rgandim. Siz (mn.) ham uni o'rgandingizmi? 3. Dugonangizning ismi Xadicha, shunday emasmi? Uni siz arabcha harflar bilan daftaringizga yozdingizmi? 4. Ota-onamning ikkita surati devorda turipti. Uni singlim uyidan keltirib bergan. 5. Umumiy xonada (o'tirish xonasida) yumshoq divan bor. Mehmon ayollar (unga) kirishdi va o'tirishdi. 6. Tushlik vaqti yaqinlashyapti. Bir oz vaqtdan keyin oshxonalardan biriga kiramiz va uni tanovul qilamiz. 7. Jismoniy mashqlar salomatlik uchun juda foydali. Men uni har kuni ertalab bajaraman. 8. Kitob va daftarlarimni oldim va ularni portfelimga soldim. 9. Ushbu ma'ruza sizlar (mz.) uchundir. Sizlar esa uni diqqat bilan tinglamadingizlar va daftarlaringizga yozmadingizlar. 10. Arab adabiyotidan ertaga dars bo'lmaydi. Men uni ertaga kechki ovqatdan so'ng o'qiyman. 11. Sizlarning (mn.) yangi kiyimlaringiz juda chiroyli. Nima uchun ularni xotin-qizlar bayrami kuni kiymadingizlar? 12. Oliy ta'lim vazirligi xodimlari arab mamlakatlari radioeshittirishlarini tinglashmaydi va ularni tushunishmaydi. 13. Ertaga haftalik dam olish kuni. Uni biz misrlik mehmonlar bilan o'tkazamiz. 14. Talabalar paltolarini olishdi va tezlik bilan uni kiyishdi.

Quyidagi iboralarning arabcha variantini toping va ular ishtirokida gap tuzing:

Ish kunlari; vazifalar tugaganidan keyin; kitob va daftarlarim; darslardan so'ng; Toshkent radiosi; arab tili va adabiyoti; bir piyola qora choy; sariyog' bilan bir burda non; dasturxon atrofida; emakxona; sovuq suv va sovun bilan; san'at muzeyi; telefon apparati; iliq suv; telefon qilmoq; uy vazifalari; har kuni; ikki piyola qandli qahva; arab adabiyoti; tashqi ishlar vazirligi xodimlari; kenja ukam; arab do'stlarimiz; kelgusi haftalik dam olish kuni.

Quyidagi gaplar ichidan hollarni toping, ularning turini aniqlang va qay yo'l bilan shakllanganini izohlang:

(1) جميع الطرق في جمهوريتنا ممهدة ومرصوفة. (2) قام تلاميذ تلك المدرسة برحلة إلى الجبل الصخري العالي. (3) رأينا أمامنا قناة عريضة وسررنا كثيرا بمنظرها. (4) جاء الطلاب في الصباح الباكر إلى المبنى الرئيسي لجامعة نمغان. (5) زرنا الباحة مصنع تكرير النفط في مدينة فرغانة. (6) وصل فنانومسرح نوائي إلى مدينة أورغانج فوجدوها مدينة جميلة على شاطئ نهر آمودريا. (7) وصلت سيارتنا إلى طشقند في ثلاث ساعات. (8) أثناء رحلتنا إلى فرغانة زرنا مصنع تكرير النفط ومخازن النفط ثم رجعنا إلى نمغان بعد ساعتين. (9) بعد انتهاء الرحلة جئت إلى البيت ولبست ملابس المنزلية ثم لعبت مع أخي الصغير بالشطرنج حوالي ساعتين. (10) في معظم الأوقات نقوم برحلة إلى مدن أوزبكستان المختلفة ونجدها جميلة ونظيفة. (11) في السنة الماضية زرنا سمرقند وهي مدينة إسلامية قديمة كانت في التاريخ عاصمة لدولة جدنا العظيم الأمير تيمور فوجدناها مدينة تاريخية. قال العلماء عنها متحفا تحت السماء المفتوحة.

Quyidagi gaplarni arabchaga o'giring:

1. Biz o'tgan oyda Buxoroga ekskursiya qildik. Ko'rdikki, Buxoro tarixiy sharqona shahar ekan. 2. Zamonaviy mashinalarimiz hozirgi kunda Toshkent bilan Namangan o'rtasidagi yo'lni uch soatda bosib o'tadi. 3. Tolibalar institutning asosiy binosi yoniga kelishdi va avtobusga chiqishdi. Ular Andijon shahrini ziyorat qilishadi. 4. Toshkent bilan Samarqand o'rtasidagi yo'l tep-tekis va asfaltlangandir. 5. Sirdaryo katta daryo emas va unda katta kemalar qatnamaydi. 6. Respublikamizda baland tog'lar ko'p. Ular toshloq (toshdan iborat) emas, ular yam-yashil tog'lardir. 7. Ertaga biz Buxoroga jo'naymiz va u erda yangi neftni

qayta ishlash zavodini ziyorat qilamiz. 8. Katta Farg‘ona kanali va SHimoliy Farg‘ona kanali Farg‘ona vodiysida joylashgan. Unda katta paroxod va kemalar yo‘q, shuningdek, kemalar to‘xtaydigan bekat ham mavjud emas. 9. SHimoliy Farg‘ona kanali suvini Sirdaryodan oladi. 10. Port Tavfiq porti Suvaysh shahrida joylashgan va u Suvaysh kanalining boshlanishidir.

SAKKIZINCHI MATN

رحلة إلى السويس

في يوم الجمعة الماضي قام طلاب الجامعة برحلة إلى مدينة السويس وكانت نزهة بهيجة سارة. جاؤوا إلى مبنى الجامعة الرئيسي في الصباح الباكر وركبوا سيارة كبيرة. ومرت بهم هذه السيارة من خلال مصر الجديدة ثم أخذت طريقها في الصحراء وهوطريق ممهد مرصوف. قطعت السيارة هذا الطريق في ثلاث ساعات. وصلوا إلى السويس فوجدوها مدينة جميلة على شاطئ البحر الأحمر ورأوا بجوارها جبالاً صخرية عالية وسرّوا كثيراً بمنظر البحر والجبال وقصدوا إلى مينائها بور توفيق ورأوا السفن هناك عند الرصيف. ثم ساروا إلى مدخل قناة السويس ولقوا فيه بعض البواخر الكبيرة تمر بها. أثناء رحلتهم زاروا مصنع الأزرار المصرية ومعمل تكرير النفط ومخازن السمك ثم رجعوا إلى القاهرة في المساء.

Quyidagi gaplarni arabchaga o‘giring va qaysi gap bo‘lagining qaerda joylashganini izohlang:

1. Oliy ta’lim vazirligi xizmatchilari o‘tgan oyda Katta Farg‘ona kanaliga safar qilishdi va kanal qirg‘og‘iga joylashgan ko‘pgina qishloqlarga kirishdi. 2. Ularning (mz.) mashinalari Toshkent bilan Namangan o‘rtasidagi yo‘lni uch soatda bosib o‘tdi. 3. Xizmatchilar erta tongda vazirlikning baland binosi yoniga kelishdi va mashinaga o‘tirishdi. 4. Ular (mn.) o‘zlari bilan non, ozgina sariyog‘, qaynatilgan tuxum va ko‘k choy olishgan. 5. Nonushtadan so‘ng xolamning o‘g‘li kitob va daftarlarini oladi, ularni sumkasiga joylaydi va institutga jo‘naydi. U hozir Toshkent tibbiyot institutida o‘qimoqda. 6. Ish kunlari odatda men juda erta uyg‘onaman, tezlik bilan nonushta qilaman va ishga jo‘nayman. Men neftni qayta ishlash zavodida bosh muhandis bo‘lib ishlayman. 7. YAqinda zavodimizga Misr Arab Respublikasidan mehmonlar kelishdi. Ular zavod faoliyatidan juda xursand bo‘lishdi.

**“ASOSIY O’RGANILAYOTGAN TIL” (ARAB TILI) FANI BO’YICHA O’QUV
MATERIALLARI**

1. Ibrohimov N.I., YusupovM. Arab tili grammatikasi. –T., 1997.I jild
2. Ibrohimov N.I., YusupovM. Arab tili grammatikasi. –T., 2004.II jild
3. Baronov X.K. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985
4. Barisov V.M. Russko-arabskiy slovar. –M., 1972

(diskda ilova qilindi)

**“ASOSIY O’RGANILAYOTGAN TIL” (ARAB TILI) FANINING TA’LIM
TEKNOLOGIYALARI**

1-MAVZU: ARAB TILI HAQIDA UMUMIY MA’LUMOT

Birinchi mashg’ulot:

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O’quv mashg’ulotning shakli va turi:	Ma’ruza
Ma’ruza rejasi / o’quv mashg’ulotining tuzilishi	1. Arab tili haqida ma’lumot. 2. Arab alifbosi va yozuvi.
O’quv mashg’uloti maqsadi:	Mustaqillik darsi, arab tili haqida umumiy ma’lumot, arab alifbosi va yozuvi to’g’risida talabalarga ma’lumotlar berish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e’lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko’nikmasini shakllantiradi.	<i>O’quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o’z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko’nikmasini shakllantiradi.
Ta’lim usullari:	Klaster, Aqliy hujum
Ta’lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta’lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma’ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta’lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo’ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og’zaki so’rov: savol-javob Yozma so’rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag’batlantirish

O’quv mashg’ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta’lim beruvchi	Ta’lim oluvchilar
1-bosqich O’quv mashg’ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. Yangi mavzuni e’lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e’lon qilish.	1.1. Tinglaydilar. Qayd etadilar.

2-bosqish Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo‘naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi: 1. Arab tili qaysi til oilasiga kiradi? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o‘qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqish. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo‘yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O‘zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

1.2-MAVZU: ARAB ALIFBOSI VA YOZUVI

Ikkinchi mashg‘ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O‘quv mashg‘ulotning shakli va turi:	Amaliy
Ma’ruza rejasi / o‘quv mashg‘ulotining tuzilishi	1. Arab alifbosi tarkibi. 2. Arab alifbosi to‘g‘risida ma’lumot berish. 3. Arab yozuvi.
O‘quv mashg‘uloti maqsadi:	Talabalarga arab tili alifbosi va yozuvi to‘g‘risida ko‘nikma shakllantirish uchun kerakli ma’lumot berish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e’lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko‘nikmasini shakllantiradi.	<i>O‘quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o‘z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko‘nikmasini shakllantiradi.
Ta’lim usullari:	Klaster, Aqliy hujum
Ta’lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta’lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma’ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta’lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo‘ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og‘zaki so‘rov: savol-javob Yozma so‘rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag‘batlantirish

O‘quv mashg‘ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.1. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.2. Tinglaydilar. 1.3. Qayd etadilar.
2-bosqish Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi: 1. Arab yozuvining shakllanish davri? 2. Arab alifbosida nechta harf bor? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimni mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqish. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

2-MAVZU: ا،ب،ت UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

Uchunchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Ma'ruza
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ا،ب،ت undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. 2. ا،ب،ت undosh harflarini yod olish.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	ا،ب،ت undosh harflarining ifodalanishi va yozilishini tezroq o'zlashtirish, ا،ب،ت undosh harflarini yod olish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e'lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimni kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Klaster, Aqliy hujum

Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqich Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi: 1. Alif harfining talaffuzi qanday? 2. Ba harfining nechi ko'rinishi bor? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqich. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

2.1-MAVZU: اې،ب،ت UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

To'rtinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
-------------------	--------------------------

O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Amaliy
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ا،ب،ت undosh harflarining yozilishi. 2. ا،ب،ت undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	ا،ب،ت undosh harflarining yozilishi. ا،ب،ت undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish orqali ularni tez eslab qolish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e'lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Klaster, Aqliy hujum
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqich Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi: 1. Alif harfining talaffuzi qanday? 2. Ba harfining nechi ko'rinishi bor? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimni mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.

3-bosqish. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.
---	--	--

3-MAVZU: ج،ح،ث UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

Beshinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Ma'ruza
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ج،ح،ث undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. 2. ج،ح،ث undosh harflarini yod olish.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	ج،ح،ث undosh harflarining ifodalanishi va yozilishini tezroq o'zlashtirish, ج،ح،ث undosh harflarini yod olish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e'lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Klaster, Aqliy hujum
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar

1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqich Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi: 1. S.a harfining talaffuzi qanday? 2. Jim harfining nechki ko'rinishi bor? 3.X.o harfining talaffuzi bilan bog'liq o'ziga xos xususiyat? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimni mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqich. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

3.1-MAVZU: ث،ح،ج UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

Oltinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Amaliy
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ا،ب،ت undosh harflarining yozilishi. 2. ا،ب،ت undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	ث،ح،ج undosh harflarining yozilishi. ث،ح،ج undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish orqali ularni tez eslab qolish. ث،ح،ج harflar ishtirokida yangi so'zlar yozish va ularni yod olib kelish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e'lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimni kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Klaster, Aqliy hujum
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash

Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqish Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi: 1. S.a harfining maxraji qanday? 2. Jim harfining o'rta ko'rinishi qanday? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqish. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

4-MAVZU: خ،د،ذ UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

Yettinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Ma'ruza
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. خ،د،ذ undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. 2. خ،د،ذ undosh harflarini yod olish.

	3. د،ذ harflarining o`xshash shakllari.
O`quv mashg`uloti maqsadi:	د،ذ undosh harflarining ifodalanishi va yozilishini tezroq o`zlashtirish, د،ذ undosh harflarini yod olish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e`lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko`nikmasini shakllantiradi.	<i>O`quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o`z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko`nikmasini shakllantiradi.
Ta`lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta`lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta`lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta`lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag`batlantirish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
1-bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish.	1.2. Mashqlar bo`yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqich Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi: 1. X.a harfining talaffuzi qanday? 2. Dol harfining nechi ko`rinishi bor? 3.Zol harfining talaffuzi bilan bog`liq o`ziga xos xususiyat? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o`qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.

3-bosqish. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.
---	--	--

4.1-MAVZU: خ،د،ذ UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

Sakkizinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Amaliy
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. خ،د،ذ undosh harflarining yozilishi. 2. خ،د،ذ undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	خ،د،ذ undosh harflarining yozilishi. خ،د،ذ undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish orqali ularni tez eslab qolish. خ،د،ذ harflar ishtirokida yangi so'zlar yozish va ularni yod olib kelish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e'lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Klaster, Aqliy hujum
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar

1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqich Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi: 1. Dol harfining maxraji qanday? 2. Zol harfining o'rta ko'rinishi qanday? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqich. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

5-MAVZU: ر،ز،س UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

To'qqizinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Ma'ruza
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ر،ز،س undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. 2. ر،ز،س undosh harflarini yod olish. 3. ر،ز harflarining o'xshash shakllari.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	ر،ز،س undosh harflarining ifodalanishi va yozilishini tezroq o'zlashtirish, ر،ز،س undosh harflarini yod olish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e'lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar

Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqish Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi: 1. Ra harfining talaffuzi qanday? 2. Za harfining nechki ko'rinishi bor? 3. Sin harfining talaffuzi bilan bog'liq o'ziga xos xususiyat? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqish. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

5.1-MAVZU: ر،ز،س UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

O'ninchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Amaliy
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ر،ز،س undosh harflarining yozilishi. 2. ر،ز،س undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	ر،ز،س undosh harflarining yozilishi. ر،ز،س undosh harflarini yod olish uchun ko'p

	mashq qilish orqali ularni tez eslab qolish. س،ر،ز harflar ishtirokida yangi soʻzlar yozish va ularni yod olib kelish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni eʼlon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar koʻnikmasini shakllantiradi.	<i>Oʻquv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va oʻz bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash koʻnikmasini shakllantiradi.
Taʼlim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Taʼlim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Taʼlim vositalari:	Tarqatma materiallar, maʼruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Taʼlim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga moʻljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Ogʻzaki soʻrov: savol-javob Yozma soʻrov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, ragʻbatlantirish

Oʻquv mashgʻulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Taʼlim beruvchi	Taʼlim oluvchilar
1-bosqich Oʻquv mashgʻulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. Oʻtilgan mavzu boʻyicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni eʼlon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni eʼlon qilish.	1.2. Mashqlar boʻyicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqish Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yoʻnaltirilgan savollar orqali talabalar bilim bazasini tekshiradi: 1. Za harfining maxraji qanday? 2. Ra harfining oʻrta koʻrinishi qanday? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn oʻqitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqish. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu boʻyicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. Oʻzaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

6-MAVZU: ش، ص، ض UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

O'n birinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Ma'ruza
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ش، ص، ض undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. 2. ش، ص، ض undosh harflarini yod olish. 3. ش، ص، ض harflarining talaffuzi bilan bog'liq o'xshashliklar.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	ش، ص، ض undosh harflarining ifodalanishi va yozilishini tezroq o'zlashtirish, ش، ص، ض undosh harflarini yod olish. ش، ص، ض harflari ishtirokida yangi so'zlar yozish va mashq qilish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e'lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.

2-bosqish Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo‘naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi: 1. Sod harfining talaffuzi qanday? 2. Dod harfining nechki ko‘rinishi bor? 3. Shin harfining talaffuzi bilan bog‘liq o‘ziga xos xususiyat? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o‘qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqish. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo‘yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O‘zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

6.1-MAVZU: ض، ص، ش UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

O‘n ikkinchi mashg‘ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O‘quv mashg‘ulotning shakli va turi:	Amaliy
Ma‘ruza rejasi / o‘quv mashg‘ulotining tuzilishi	1. ض، ص، ش undosh harflarining yozilishi. 2. ض، ص، ش undosh harflarini yod olish uchun ko‘p mashq qilish.
O‘quv mashg‘uloti maqsadi:	ض، ص، ش undosh harflarining yozilishi. ض، ص، ش undosh harflarini yod olish uchun ko‘p mashq qilish orqali ularni tez eslab qolish. ض، ص، ش harflar ishtirokida yangi so‘zlar yozish va ularni yod olib kelish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e‘lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko‘nikmasini shakllantiradi.	<i>O‘quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o‘z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko‘nikmasini shakllantiradi.
Ta‘lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta‘lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta‘lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma‘ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta‘lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo‘ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og‘zaki so‘rov: savol-javob Yozma so‘rov: tarjima, gap tuzish

	Reytingini aniqlash, rag'batlantirish
--	---------------------------------------

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqish Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi: 1. Sod harfining maxraji qanday? 2. Dod harfining o'rta ko'rinishi qanday? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqish. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

7-MAVZU: ط, ظ, ع UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

O'n uchunchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Ma'ruza
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ط, ظ, ع undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi. 2. ط, ظ, ع undosh harflarini yod olish. 3. ط, ظ, ع harflarining talaffuzi bilan bog'liq o'xshashliklar.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	ط, ظ, ع undosh harflarining ifodalanishi va yozilishini tezroq o'zlashtirish, ط, ظ, ع undosh harflarini yod olish. ط, ظ, ع harflari ishtirokida yangi so'zlar yozish va mashq qilish.

Pedagogik vazifalar: - Yangi mavzuni e'lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	O'quv faoliyati natijalari: - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqich Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi: 1. Ayn harfining talaffuzi qanday? 2. To harfining nechi ko'rinishi bor? 3. Zo harfining talaffuzi bilan bog'liq o'ziga xos xususiyat? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqich. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

7.1-MAVZU: ط, ظ, ع UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

O'n to'rtinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Amaliy
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ط, ظ, ع undosh harflarining yozilishi. 2. ط, ظ, ع undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	ط, ظ, ع undosh harflarining yozilishi. ط, ظ, ع undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish orqali ularni tez eslab qolish. ط, ظ, ع harflar ishtirokida yangi so'zlar yozish va ularni yod olib kelish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Yangi mavzuni e'lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqish Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi: 1. To harfining maxraji qanday? 2. Zo harfining o'rta ko'rinishi qanday?	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar.

	2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqish. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

8-MAVZU: ق، ف، غ UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

O'n beshinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Ma'ruza mashg'ulot
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ق، ف، غ tovushlari va uning talaffuz maxraji 2. ق، ف، غ tovushlarini qisqa va cho'ziq unlilar bilan qo'llanilishi 3. Xulosa.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Arab tilining ق، ف، غ undosh tovushkari talaffuzi haqida ma'lumotga ega bo'lish va uni mashqlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish
Pedagogik vazifalar: 1 Talabalardagi mavjud bazani tekshirish 2 ق، ف، غ tovushlari qo'llanilishini va uni o'z maxrajida talaffuz qilish malakasini tekshirish 3. ق، ف، غ tovushni unli tovushlar bilan qo'llanilishini tekshirish	O'quv faoliyati natijalari: Arab tilining ق، ف، غ tovushlari talaffuzi haqida ma'lumotga ega bo'lmosh va uni amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual.
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni.
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test.

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1- bosqich o'quv mash- g'ulotiga ki-rish 15- 20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: ق، ف، غ، tovushlari va uning talaffuz maxraji. Maqsad: ق، ف، غ، tovushlarini og'zaki nutqada qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish va o'zlashtirish.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar.
2- bosqich asosiy 50-55 daqiqa	2.1. . Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarni bilim bazasini tekshiradi 2.2 Arab tilining ق، ف، غ، tovushlari haqida ma'lumot beradi. 2.3 Mashqlarni o'qib undagi uchragan ق، ف، غ، tovushlari ni o'qilishini nazorat qiladi	Savollarga javob beradilar. Tinglaydilar va misollar keltiradilar hamda fikr bildiradilar. Har bir talaba ق، ف، غ، tovushlari ni topadi va uni sharhlab beradi
3-bosqich Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar

8.1-MAVZU: ق، ف، غ، UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

O'n oltinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Amaliy
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ق، ف، غ، undosh harflarining yozilishi. 2. ق، ف، غ، undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	ق، ف، غ، undosh harflarining yozilishi. ق، ف، غ، undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish orqali ularni tez eslab qolish. ق، ف، غ، harflar ishtirokida yangi so'zlar yozish va ularni yod olib kelish.
Pedagogik vazifalar: - Yangi mavzuni e'lon qiladi va	O'quv faoliyati natijalari: - Yangi mavzu va dars rejasi bilan

dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqich Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi: 1. Kof harfining maxraji qanday? 2. Qof harfining o'rta ko'rinishi qanday? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimni mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqich. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

9-MAVZU: م، ل، ك، ل UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

O'n yettinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O`quv mashg`ulotning shakli va turi:	Ma`ruza mashg`ulot
Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi	4. م، ل، ك tovushlari va uning talaffuz maxraji 1. م، ل، ك tovushlarini qisqa va cho`ziq unlilar bilan qo`llanilishi 2. Xulosa.
O`quv mashg`uloti maqsadi:	Arab tilining م، ل، ك undosh tovushkari talaffuzi haqida ma`lumotga ega bo`lish va uni mashqlarda qo`llash ko`nikmalarini ko`rsatish
Pedagogik vazifalar: 1 Talabalardagi mavjud bazani tekshirish 2 م، ل، ك tovushlari qo`llanilishini va uni o`z maxrajida talaffuz qilish malakasini tekshirish 3. م، ل، ك tovushni unli tovushlar bilan qo`llanilishini tekshirish	O`quv faoliyati natijalari:</b> <p>Arab tilining م، ل، ك tovushlari talaffuzi haqida ma`lumotga ega bo`lish va uni amaliy mashqlarda qo`llash ko`nikmalarini ko`rsatish</p>
Ta`lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta`lim shakli:	Jamoaviy, individual.
Ta`lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni.
Ta`lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test.

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
3- bosqich o`quv mashg`ulotiga ki-rish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish.</p> <p>1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: م، ل، ك tovushlari ifodalanishi. Maqsad: م، ل، ك tovushlarini og`zaki nutqada qo`llash ko`nikmalarini shakllantirish va o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar. Tinglaydilar.</p> <p>Fikr bildiradilar.</p> <p>Mavzu bo`yicha javob beradilar.

4- bosqich asosiy 50-55 daqqa	2.1. . Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarni bilim bazasini tekshiradi 2.2Arab tilining م، ل، ك tovushlari haqida ma'lumot beradi. 2.3Mashqlarni o'qib undagi uchragan م، ل، ك tovushlari ni o'qilishini nazorat qiladi	Savollarga javob beradilar. Tinglaydilar va misollar keltiradilar hamda fikr bildiradilar. Har bir talaba م، ل، ك tovushlari ni topadi va uni sharhlab beradi
3-bosqich Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar

9.1-MAVZU: م، ل، ك UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

O'n sakkizinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Amaliy
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. م، ل، ك undosh harflarining yozilishi. 2. م، ل، ك undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	م، ل، ك undosh harflarining yozilishi. م، ل، ك undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish orqali ularni tez eslab qolish. م، ل، ك harflar ishtirokida yangi so'zlar yozish va ularni yod olib kelish.
Pedagogik vazifalar: - Yangi mavzuni e'lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	O'quv faoliyati natijalari: - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.

Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqich Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi: 1. Lom harfining maxraji qanday? 2. Mim harfining o'rta ko'rinishi qanday? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqich. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

10-MAVZU: ن، و، ه، ي UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

O'n to'qqizinchi mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Ma'ruza mashg'ulot

Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	5. ا، و، ن tovushlari va uning talaffuz maxraji 3. ا، و، ن tovushlarini qisqa va cho'ziq unlilar bilan qo'llanilishi 4. Xulosa.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Arab tilining ا، و، ن undosh tovushkari talaffuzi haqida ma'lumotga ega bo'lish va uni mashqlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish
Pedagogik vazifalar: 1 Talabalardagi mavjud bazani tekshirish 2 ا، و، ن tovushlari qo'llanilishini va uni o'z maxrajida talaffuz qilish malakasini tekshirish 3. ا، و، ن tovushni unli tovushlar bilan qo'llanilishini tekshirish	O'quv faoliyati natijalari: Arab tilining ا، و، ن tovushlari talaffuzi haqida ma'lumotga ega bo'lish va uni amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual.
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni.
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test.

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
5- bosqich o'quv mashg'ulotiga ki-ri-ri-15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: ا، و، ن tovushlari ifodalanishi. Maqsad: ا، و، ن tovushlarini og'zaki nutqada qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish va o'zlashtirish.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar.

6- bosqich asosiy 50-55 daqiqqa	2.1. . Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarni bilim bazasini tekshiradi 2.2 Arab tilining ئ، و، ى tovushlari haqida ma'lumot beradi. 2.3 Mashqlarni o'qib undagi uchragan ئ، و، ى tovushlari ni o'qilishini nazorat qiladi	Savollarga javob beradilar. Tinglaydilar va misollar keltiradilar hamda fikr bildiradilar. Har bir talaba ئ، و، ى tovushlari ni topadi va uni sharhlab beradi
3-bosqich Yakuniy 10 daqiqqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar

10.1-MAVZU: ئ، و، ى UNDOSH HARFLARINING IFODALANISHI MAVZUSI

Yigirmanch mashg'ulot

Vaqt: 1.20 daqiqqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Amaliy
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. ئ، و، ى undosh harflarining yozilishi. 2. ئ، و، ى undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	ئ، و، ى undosh harflarining yozilishi. ئ، و، ى undosh harflarini yod olish uchun ko'p mashq qilish orqali ularni tez eslab qolish. ئ، و، ى harflar ishtirokida yangi so'zlar yozish va ularni yod olib kelish.
Pedagogik vazifalar: - Yangi mavzuni e'lon qiladi va dars rejasi bilan talabalarni tanishtiradi; - Yangi mavzuni misollar bilan talabalarga tushuntirib beradi. - Mavzu yuzasidan talabalar ko'nikmasini shakllantiradi.	O'quv faoliyati natijalari: - Yangi mavzu va dars rejasi bilan tanishadilar; - Yangi mavzu yuzasidan savollar beradilar va o'z bilimini kengaytiradilar. - Mavzu yuzasidan mashqlar ishlash ko'nikmasini shakllantiradi.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: tarjima, gap tuzish Reytingini aniqlash, rag'batlantirish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1-bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish. 10-15 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish.	1.2. Mashqlar bo'yicha javob beradilar 1.3. Tinglaydilar. Qayd etadilar.
2-bosqish Asosiy qism. 55-60 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi: 1. Nun harfining maxraji qanday? 2. Yoy harfining o'rta ko'rinishi qanday? 3. Hozirgi havvasning yozilishidagi o'ziga xos jihatlar? 2.2. Yangi mavzuni tushuntirib beradi. 2.3. Matn o'qitish orqali talabalar bilimini mustahkamlaydi.	2.1. Savollarga javob beradilar. 2.2. Tinglaydilar. Qayd etadilar. 2.3. Tarjima qiladilar.
3-bosqish. Yakuniy qism. 7-10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	3.1. Javob beradilar. 3.2. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. 3.3. Topshiriqni yozadilar.

11-MAVZU: ARAB TILIDA UNLILAR MAVZUSI

Yigirma birinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O'quv mashg'ulotning shakli va turi:</i>	Ma'ruza va amaliy mashg'ulot
<i>Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi</i>	1. Arab tilida so'zlarning yasashida qisqa va cho'ziq unlilarining ahamiyati. 2. Harakatsiz so'zlarga qisqa unlilar qo'yish. 3. Qisqa va cho'ziq unlilarining talaffuzdagi farqlari 4. Xulosa.
<i>O'quv mashg'uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi qisqa va cho'ziq unlilarining so'zlarni to'g'ri talaffuz etishida malaka hosil qilish.

Pedagogik vazifalar: - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Qisqa va choʻziq unlilar toʻgʻrisida toʻliq maʼlumot berish; - Qisqa va choʻziq unlilarning qoidalari haqida maʼlumot berish; - Qisqa va choʻziq unlilarni amalda qoʻllash malakasini tekshirish;	Oʻquv faoliyati natijalari: - Qisqa va choʻziq unlilar haqida umumiy tasavvur doirasini koʻrsatish; - Qisqa va choʻziq unlilari va ularning farqlarini koʻrsatish; - Choʻziq unlilarning soʻzning oxirida kelishiga misollar berish; - Amaliy mashqlarda qoʻllash koʻnikmalarini koʻrsatish;
Taʼlim usullari:	Amaliy, Klaster, Aqliy hujum, CHarxpalak usuli
Taʼlim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Taʼlim vositalari:	Tarqatma materiallar, maʼruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Taʼlim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga moʻljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Ogʻzaki soʻrov: savol-javob YOzma soʻrov: test, soʻz tuzish

Oʻquv mashgʻulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Taʼlim beruvchi	Taʼlim oluvchilar
1- bosqich Oʻquv mashgʻulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. Oʻtilgan mavzu boʻyicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni eʼlon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni eʼlon qilish. Mavzu: Arab tilida unlilar. Maqsad: Arab tilidagi qisqa va choʻziq unlilarning soʻz yasashdagi ahamiyati.	Tinglaydilar. Mashqlar boʻyicha javob beradilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yoʻnaltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi (4-5ta savol). 2.2. Qisqa a unlisi - fathani va choʻziq a unlisini misollar bilan tushuntiradi. 2.3. Qisqa u unlisi – dammani va choʻziq u unlisini misollar bilan tushuntiradi. 2.4. Qisqa i unlisi – kasrani va choʻziq i unlisini misollar bilan tushuntiradi.	Savollarga javob beradilar. Mashqlar bajaradilar. Tarjima qiladilar.

	2.5. 3 – mashqdagi soʻzlardan qisqa va choʻziq unlilar ishtirok etgan soʻzlarni alohida – alohida qilib koʻchirib yozish.	
3-bosqich YAkuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu boʻyicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. Oʻzaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

12-MAVZU: ARAB TILIDA URGʻU VA BOʻGʻIN MAVZUSI

Yigirma ikki dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>Oʻquv mashgʻulotning shakli va turi:</i>	Maʼruza/amaliy mashgʻulot
<i>Maʼruza rejasi / oʻquv mashgʻulotining tuzilishi</i>	1. Arab tilida soʻzlarni toʻgʻri oʻqishda urgʻuning ahamiyati. 2. Berilgan soʻzlarga urgʻularni toʻgʻri qoʻyib kelish. 3. Ochiq va yopiq boʻgʻinli soʻzlarga qoʻyiladigan urgʻuni farqlash. 4. Xulosa.
<i>Oʻquv mashgʻuloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi urgʻuning soʻzlarni talaffuz qilishdagi ahamiyati.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Urgʻu toʻgʻrisida toʻliq maʼlumot berish; - Urgʻuning qoidalar haqida maʼlumot berish; - Urgʻuni amalda qoʻllash malakasini tekshirish;	<i>Oʻquv faoliyati natijalari:</i> - Urgʻu haqida umumiy tasavvur doirasini koʻrsatish; - Urgʻu turlari va ularning farqlarini koʻrsatish; - Urgʻuning koʻchishi hodisasini koʻrsatish; - Amaliy mashqlarda qoʻllash koʻnikmalarini koʻrsatish;
<i>Taʼlim usullari:</i>	Amaliy, Klaster, Aqliy hujum, CHarxpalak usuli
<i>Taʼlim shakli:</i>	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
<i>Taʼlim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, maʼruza matni, texnika vositalari va boshqalar
<i>Taʼlim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga moʻljallangan xonalar.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Ogʻzaki soʻrov: savol-javob YOzma soʻrov: test, soʻz tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
3- bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: Arab tilida urg'u va uning qo'llanishi. Maqsad: Arab tilidagi urg'uning so'zlarni talaffuz qilishdagi ahamiyati.	Tinglaydilar. Mashqlar bo'yicha javob beradilar.
4- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi (4-5ta savol). 2.2. Urg'uning turlarini misollar bilan tushuntiradi. 2.3. 3 mashqdagi urg'uga mos so'zlarni topishlarini nazorat qiladi 20-21 bet. 2.4. Urg'uning ochiq va yopiq bo'g'inlarga tushishini o'rgatadi..	Savollarga javob beradilar. Mashqlar bajaradilar. Tarjima qiladilar.
3- bosqich Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

13-MAVZU: ARAB TILIDA SHAMSIY VA QAMARIY HARFLAR MAVZUSI

Yigirma uchunchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Ma'ruza/amaliy mashg'ulot
<i>Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi</i>	1. Arab tilida so'zlarni to'g'ri o'qishda shamsiy va qamariyning ahamiyati. 2. Berilgan so'zlarga shamsiy va qamariy harflarni to'g'ri o'qib kelish. 3. Xulosa.

<i>O'quv mashg'uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi shamsiy va qamariy harflarning soʻzlarni talaffuz qilishdagi ahamiyati.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> • Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; • Urgʻu toʻgʻrisida toʻliq maʼlumot berish; • Urgʻuning qoidalarini haqida maʼlumot berish; • Urgʻuni amalda qoʻllash malakasini tekshirish;	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> • Shamsiy harflar haqida umumiy tasavvur doirasini koʻrsatish; • Shamsiy, qamariy harflar va ularning farqlarini koʻrsatish; • Shamsiy harflarning oʻziga xos xususiyatlari toʻgʻrisida maʼlumot berish.; • Amaliy mashqlarda qoʻllash koʻnikmalarini koʻrsatish;
<i>Ta'lim usullari:</i>	Amaliy, Klaster, Aqliy hujum, CHarxpalak usuli
<i>Ta'lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
<i>Ta'lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, maʼruza matni, texnika vositalari va boshqalar
<i>Ta'lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga moʻljallangan xonalar.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Ogʻzaki soʻrov: savol-javob YOzma soʻrov: test, soʻz tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
5- bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: Arab tilida shamsiy va qamariy harflar. Maqsad: Arab tilidagi qamariy va shamsiy harflarning soʻzlarni talaffuz qilishdagi ahamiyati.	Tinglaydilar. Mashqlar bo'yicha javob beradilar.
6- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi (4-5ta savol). 2.2. Shamsiy harflarni sanab bering. 2.3. Qamariy harflarni sanab bering. 2.4. Shamsiy harflarning talaffuzdagi o'ziga xoslik xususiyatlari..	Savollarga javob beradilar. Mashqlar bajaradilar. Tarjima qiladilar.

3-bosqich YAkuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.
-----------------------------------	---	--

14-MAVZU: ARAB TILIDA HAMZANING IFODALANISHI MAVZUSI

Yigirma to'rtinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 13 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Ma'ruza/amaliy mashg'ulot
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. Hamza bo'giz tovushi va uning talaffuz maxraji. 2. Hamza bo'giz tovushini qisqa va cho'ziq unlilar bilan qo'llanilishi 3. Xulosa.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Arab tilining hamza bo'giz undosh tovushi talaffuzi haqida ma'lumotga ega bo'lish va uni mashqlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish.
Pedagogik vazifalar: 1 Talabalaridagi mavjud bazani tekshirish 2 Hamza bo'giz tovushi qo'llanilishini va uni o'z maxrajida talaffuz qilish malakasini tekshirish 3. Hamza bo'giz tovushni unli tovushlar bilan qo'llanilishini tekshirish	O'quv faoliyati natijalari: Arab tilining hamza bo'giz tovushi talaffuzi haqida ma'lumotga ega bo'lish va uni amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual.
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni.
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test.

<i>Ish bosqich-lari va vaqti</i>	<i>FAOLIYATI</i>	
	<i>Ta'lim beruvchi</i>	<i>Ta'lim oluvchilar</i>
1- bosqich o'quv mash- g'ulotiga ki-rish 15-20 daqiq	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: hamza bo'giz tovushi va uning talaffuz maxraji Maqsad: hamza bo'giz tovushini og'zaki nutqada qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish va o'zlashtirish.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar.
2- bosqich asosiy 50-55 daqiqa	2.1. . Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarni bilim bazasini tekshiradi 2.2 Arab tilining hamza bo'giz tovushi haqida ma'lumot beradi. 2.3 Mashqlarni o'qib undagi uchragan hamza tovushini o'qilishini nazorat qiladi	Savollarga javob beradilar. Tinglaydilar va misollar keltiradilar hamda fikr bildiradilar. Har bir talaba hamza bo'giz tovushini topadi va uni sharhlab beradi.
3-bosqich Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar

15-MAVZU: ARAB TILIDA “AL” ANIQLIK ARTIKLI MAVZUSI

Yigirma beshinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O'quv mashg'ulotning shakli va turi:</i>	Ma'ruza va amaliy mashg'ulot
<i>Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi</i>	1. Arab tilida “Al” aniqlik artikli. "ال التَّعْرِيف". 2. “Al” artiklidagi “lom”ning ifodalanishi. 3. “Al” artiklidagi hamza ning ifodalanishi 4. Xulosa.
<i>O'quv mashg'uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi Al artikli bilan boshlangan so'zlarni to'g'ri talaffuz etishida malaka hosil qilish.

Pedagogik vazifalar: - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Al artiklidagi lomning inlo qoidalari haqida umumiy ma'lumotlar berish. - Al artiklidagi mzaning inlo qoidalari haqida umumiy ma'lumotlar berish. - Al artikli bilan boshlangan so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish uchun misollar yozish; - Amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish;	O'quv faoliyati natijalari: - Al artiklidagi lomning inlo qoidalari haqida umumiy tasavvur doirasini ko'rsatish; - Al artiklidagi mzaning inlo qoidalari haqida umumiy tasavvur doirasini ko'rsatish; - Al artikli bilan boshlangan so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish uchun misollar yozish; - Amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish;
Ta'lim usullari:	Amaliy, Klaster, Aqliy hujum, CHarxpalak usuli
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob YOzma so'rov: test, so'z tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
7- bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: Arab tilida "AL" artikli. Maqsad: Arab tilidagi "AL" aniqlik artikli bilan boshlangan so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish.	Tinglaydilar. Mashqlar bo'yicha javob beradilar.
8- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi (4-5ta savol). 2.2. "AL" artiklidagi lomning imlo qoidalari. 2.3. "AL" artiklidagi hamzaning imlo	Savollarga javob beradilar.

	qoidalar. 2.4. “AL” artiklidagi lom va hamzaning imlo qoidalarida asosida misollar bilan tushuntiradi. 2.5. 15 – mashqdagi soʻzlardan qisqa va choʻziq unlilar ishtirok etgan soʻzlarni alohida – alohida qilib koʻchirib yozish.	Mashqlar bajaradilar. Tarjima qiladilar.
3- bosqich YAkuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu boʻyicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. Oʻzaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

17-MAVZU: ARAB TILIDA JINS KATEGORIYASI MAVZUSI

Yigirma oltinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>Oʻquv mashgʻulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashgʻulot
<i>Maʼruza rejasi / oʻquv mashgʻulotining tuzilishi</i>	1. Arab tilida jins kategoriyasi. 2. Muzakkar va muannas jins. 3. Ta-marbutaga tugagan muannas jinsdagi ismlar.
<i>Oʻquv mashgʻuloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi jins kategoriyasi, muzakkar va muannas jins va ta-marbutaga tugagan muannas jinsdagi ismlarni qoʻllanilishi haqida tushuncha xosil qilish hamda ularni oʻz oʻrnida qoʻllashga oʻrgatish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; Arab tilidagi jins kategoriyasi, muzakkar va muannas jins va ta-marbutaga tugagan muannas jinsdagi ismlarni ochib berish, hamda ularni oʻz oʻrnida qoʻllash malakasini tekshirish.	<i>Oʻquv faoliyati natijalari:</i> Arab tilidagi jins kategoriyasi, muzakkar va muannas jins va ta-marbutaga tugagan muannas jinsdagi ismlarni qoʻllanilish haqida maʼlumotga ega boʻlish va ularni amaliy mashqlarda qoʻllash koʻnikmalarini koʻrsatish.
<i>Taʼlim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, aqliy hujum.
<i>Taʼlim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,
<i>Taʼlim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, maʼruza matni
<i>Taʼlim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan guruhli shakllarda ishlashga moʻljallangan xonalar va doska.

Monitoring va baholash:	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish
--------------------------------	--

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab tilida jins kategoriyasi. Maqsad: Arab tilida jins kategoriyasi mavzusini o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar.  Tinglaydilar.  Fikr bildiradilar.  Mavzu bo`yicha javob beradilar.
2- bosqish Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi jins kategoriyasi haqida ma`lumot beradi. 2.3. Matnni o`qib, unda uchragan muzakkar va muannas jinsdagi ismlarni to`g`ri topishlarini nazorat qiladi.	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Tarjima qiladilar va topadilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

18-MAVZU: ARAB TILIDA OLMOSHLAR MAVZUSI

Yigirma yettinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O`quv mashg`ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg`ulot
Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi	1. Arab tilidagi olmoshlar . 2.Kishilik olmoshlarning gapdagi vazifasi. 3.Kishilik olmoshlarning ega va kesbm bilan moslashuvi.

O`quv mashg`uloti maqsadi:	Arab tilidagi olmoshlar haqida tushuncha xosil qilish hamda ularni o`z o`rnida qo`llashga orgatish.
Pedagogik vazifalar: - Talabalaridagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi olmoshlar haqida tushuncha xosil qilish hamda ularni o`z o`rnida qo`llash malakasini tekshirish.	O`quv faoliyati natijalari:</b>  Arab tilidagi siniq ko`plik , siniq ko`plik turlari va siniq ko`plikdagi ismlarning turlanishi haqida ma`lumotga ega bo`lish va amaliy mashqlarda qo`llash ko`nikmarini ko`rsatish.
Ta`lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum.
Ta`lim shakli:	Jamoaviy, individual,
Ta`lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni
Ta`lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar. va doska.
Monitoring va baholash:	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab olmoshlar. Maqsad: Arab tilidagi olmoshlarni o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar.  Tinglaydilar.  Fikr bildiradilar.  Mavzu bo`yicha javob beradilar.
2- bosqish Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi olmoshlar haqida ma`lumot beradi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o`qib, unda uchragan	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi.

	kishlik olmoshlarni topishlarini nazorat qiladi.	Tarjima qiladilar va topadilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

19-MAVZU: ARAB TILIDA KO'RSATISH OLMOSHLAR MAVZUSI

Yigirma sakkizinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg'ulot
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. Arab tilidagi ko'rsatish olmoshlar . 2. ko'rsatish olmoshlarning gapdagi vazifasi. 3. ko'rsatish olmoshlarning ega va kesbm bilan moslashuvi.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Arab tilidagi ko'rsatish olmoshlar haqida tushuncha xosil qilish hamda ularni o'z o'rnida qo'llashga orgatish.
Pedagogik vazifalar: - Talabalaridagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi ko'rsatish olmoshlar haqida tushuncha xosil qilish hamda ularni o'z o'rnida qo'llash malakasini tekshirish.	O'quv faoliyati natijalari: Arab tilidagi mn siniq ko'plik , siniq ko'plik turlari va siniq ko'plikdagi ismlarning turlanishi haqida ma'lumotga ega bo'lish va amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmarini ko'rsatish.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual,
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar. va doska.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
3- bosqich O'quv mashg'ulotiga	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar.

<i>kirish</i> <i>15-20 daqiqa</i>	1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: Arab tilida ko'rsatish olmoshlar. Maqsad: Arab tilidagi ko'rsatish olmoshlarni o'zlashtirish.	Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar.
<i>4- bosqish</i> <i>Asosiy</i> <i>50-55 daqiqa</i>	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi ko'rsatish olmoshlar haqida ma'lumot beradi. 2.3. Mavzu bo'yicha mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o'qib, unda uchragan ko'rsatish olmoshlarni topishlarini nazorat qiladi.	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi. Tarjima qiladilar va topadilar.
<i>3-bosqish</i> <i>Yakuniy</i> <i>10 daqiqa</i>	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

20-MAVZU: ARAB TILIDA SON KATEGORIYASI MAVZUSI

Yigirma to'qqizinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O'quv mashg'ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg'ulot
<i>Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi</i>	1. Arab tilidagi otlarda son kategoriyasi. 2. birlik soni 3. Ikkilik soni 4. Ko'plik soni 5. otlarda ikkilik soni
<i>O'quv mashg'uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi Arab tilidagi otlarda son kategoriyasi, ulardagi birlik soni ,ikkilik soni, ko'plik sonini, aniqlash hamda.otlardagi ikkilik sonini xosil qilish usullarini o'zlashtirish ularni amalda qo'llashga o'rgatish.

Pedagogik vazifalar: - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi otlarda son kategoriyasi, ulardagi birlik soni ,ikkilik soni, ko'plik sonini ochib berish hamda otlardagi ikkilik sonini xosil qilish usullarini o'zlashtirish ularni amalda qo'llashga o'rgatish malakasini xosil qilish.	O'quv faoliyati natijalari: Arab tilidagi otlarda son kategoriyasi, ulardagi birlik soni ,ikkilik soni, ko'plik soni haqida umumiy tasavvur doirasini ko'rsatish, hamda otlardagi ikkilik sonini xosil qilish usullari haqida ma'lumotga ega bo'lish. Amaliy mashg'ulotlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum. Zinama-zina.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual,
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni va doska.
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1- bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: Arab tilidagi otlarda son kategoriyasi. Maqsad: Arab tilidagi otlarda son kategoriyasini o'zlashtirish. Reja: 1. Arab tilidagi otlarda son kategoriyasi. 2. birlik soni 3. Ikkilik soni 4. Ko'plik soni 5. otlarda ikkilik sonining yasaliş usullari. 6. Xulosa. Adabiyotlar ro'yxati: 1.Xolidov B.Z Uchebnik arabskogo yazıka, 2. Ibrohimov N. YUsupov M. Arab tili grammatikasi. 3. Ma'ruzalar matni.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar. Misollar keltiradilar. Aniqlaydilar. Fikr bildiradilar.

2- bosqish Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi otlarda son kategoriyasi haqida ma'lumot beradi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o'qib, unda uchragan birlik Ikkilik sonidagi otlarni topishlarini nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi. Tarjima qiladilar va topadilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi .	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

21-MAVZU: ARAB TILIDA TO'G'RI KO'PLIK MAVZUSI

O'ttizinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O'quv mashg'ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg'ulot
<i>Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi</i>	1. Otlarda ko'plik soni. 2. To'g'ri ko'plik. 3. To'g'ri ko'plik xosil qilish yo'llari. 4. Muzakkar jinsdagi so'zlardan to'g'ri ko'plik xosil qilish.
<i>O'quv mashg'uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi otlarda ko'plik soni, to'g'ri ko'plik, to'g'ri ko'plikni xosil qilish yo'llari va muzakkar jinsdagi so'zlardan to'g'ri ko'plik xosil qilish yo'llari haqida tushincha xosil qilish hamda ularni amalda qollashga o'rgatish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Talabalardagi mavzu bo'yicha mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi otlarda ko'plik soni, to'g'ri ko'plik , to'g'ri ko'plik xosil qilish yo'llari, muzakkar jinsdagi so'zlardan to'g'ri ko'plik xosil qilish yo'llari haqida tushincha xosil qilish hamda ularni amalda qollashga o'rgatishni ochib berish .	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> Arab tilidagi otlarda ko'plik soni, to'g'ri ko'plik, to'g'ri ko'plikni xosil qilish yo'llari va muzakkar jinsdagi so'zlardan to'g'ri ko'plik xosil qilish yo'llari haqida ma'lumotga ega bo'lish . Amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmarini ko'rsatish.

Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual,
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni va doska.
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1- bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: Otlarda ko'plik soni. Maqsad: Arab tilidagi otlarda ko'plik sonini o'zlashtirish.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar.
2- bosqish Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi Otlarda ko'plik soni haqida ma'lumot beradi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o'qib, unda uchragan ko'plik sonidagi ismlarni topishlarini nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi. Tarjima qiladilar va topadilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi .	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

22-MAVZU: ARAB TILIDA SINIQ KO'PLIK MAVZUSI

O'ttiz birinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg'ulot

Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi	1. Arab tilidagi siniq ko`plik . 2. Siniq ko`plik turlari. 3. Siniq ko`plikdagi ismlarning turlanishi.
O`quv mashg`uloti maqsadi:	Arab tilidagi siniq ko`plik , siniq ko`plik turlari va siniq ko`plikdagi ismlarning turlanishi haqida tushuncha xosil qilish hamda ularni o`z o`rnida qo`llashga orgatish.
Pedagogik vazifalar: - Talabalaridagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi siniq ko`plik , siniq ko`plik turlari va siniq ko`plikdagi ismlarning turlanishi haqida tushuncha xosil qilish hamda ularni o`z o`rnida qo`llash malakasini tekshirish.	O`quv faoliyati natijalari:</b>  Arab tilidagi siniq ko`plik , siniq ko`plik turlari va siniq ko`plikdagi ismlarning turlanishi haqida ma`lumotga ega bo`lish va amaliy mashqlarda qo`llash ko`nikmarini ko`rsatish.
Ta`lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum.
Ta`lim shakli:	Jamoaviy, individual,
Ta`lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni
Ta`lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar. va doska.
Monitoring va baholash:	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab tilida siniq ko`plik . Maqsad: Arab tilidagi siniq ko`plikni o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar.  Tinglaydilar.  Fikr bildiradilar.  Mavzu bo`yicha javob beradilar.
2- bosqish Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi siniq ko`plik haqida ma`lumot beradi.	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi.

	2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatad. 2.4. Matnni o`qib, unda uchragan siniq ko`plikdagi ismlarni topishlarini nazorat qiladi.	Topshiradi. Tarjima qiladilar va topadilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

24-MAVZU: ARAB TILIDA NISBIY SIFAT MAVZUSI

O`ttiz ikkinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O`quv mashg`ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg`ulot
<i>Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi</i>	1. Arab tilidagi nisbiy sifatlar. 2. Nisbiy sifatni xosil qilish usullari. 3. Nisbiy sifatning gapdagi vazifasi.
<i>O`quv mashg`uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi nisbiy sifatlar, nisbiy sifatni xosil qilish usullari, nisbiy sifatning gapdagi vazifasini o`zlashtirish va ularni amalda qo`llashga o`rgatish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi nisbiy sifatlar, nisbiy sifatni xosil qilish usullari, nisbiy sifatning gapdagi vazifasini o`rgatish malakasini xosil qilish.	<i>O`quv faoliyati natijalari:</i></b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Arab tilidagi nisbiy sifatlar, nisbiy sifatni xosil qilish usullari, nisbiy sifatning gapdagi vazifasini o`zlashtirish va ularni amaliy mashg`ulotlarda qo`llash ko`nikmalarini ko`rsatish.
<i>Ta`lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
<i>Ta`lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual.
<i>Ta`lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni va doska.
<i>Ta`lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1- bosqich o'quv mash- g'ulotiga ki-rish 15-20 daqiqqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: . Arab tilidagi nisbiy sifatlar. Maqsad: Arab tilidagi nisbiy sifatlar. mavzusini o'zlashtirish.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar.
2- bosqich asosiy 50-55 daqiqqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi nisbiy sifatlar haqida ma'lumot beradi ularning fikrlarini o'rganadi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o'qib, unda uchragan nisbiy sifatlar topishlarini nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi va misollar keltiradi hamda fikr bildiradi. Topshiradi. Tarjima qiladilar va topadilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi .	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar .

25-MAVZU: ARAB TILIDA MOSLASHGAN ANIQLOVCHI MAVZUSI

O'ttiz uchunchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg'ulot
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. Arab tilidagi aniqlovchi. 2. Aniqlovchi va uning turlari. 3. Aniqlovchi vazifasida kela oladigan so'z turkumlari. 4. Moslashgan aniqlovchi.

<i>O`quv mashg`uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi aniqlovchi. Aniqlovchi va uning turlari. Aniqlovchi vazifasida kela oladigan so`z turkumlari. Moslashgan aniqlovchini o`zlashtirish ularni amalda qo`llashga o`rgatish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> • Talabalaridagi mavjud bazani tekshirish; • Arab tilidagi aniqlovchi va uning turlarini berish hamda aniqlovchi vazifasida kela oladigan so`z turkumlarini aniqlash va ularni amalda qo`llashga o`rgatish malakasini xosil qilish.	<i>O`quv faoliyati natijalari:</i></b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Arab tilidagi aniqlovchi va uning turlari haqida umumiy tasavvur doirasini ko`rsatish. Aniqlovchi vazifasida kela oladigan so`z turkumlari haqida ma`lumotga ega bo`lish. Amaliy mashg`ulotlarda qo`llash ko`nikmalarini ko`rsatish.
<i>Ta`lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, aqliy hujum. Zinama-zina.
<i>Ta`lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,
<i>Ta`lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni va doska.
<i>Ta`lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

<i>Ish bosqich-lari va vaqti</i>	<i>FAOLIYATI</i>	
	<i>Ta`lim beruvchi</i>	<i>Ta`lim oluvchilar</i>

1- bosqich O`quv</b> <b>mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: . Arab tilidagi aniqlovchi. Maqsad: Arab tilidagi aniqlovchi mavzusini o`zlashtirish. Reja: 1. Arab tilidagi aniqlovchi. 2. Aniqlovchi va uning turlari. 3. Aniqlovchi vazifasida kela oladigan so`z turkumlari. 4. Moslashgan aniqlovchi.. 5. Xulosa. Adabiyotlar ro`yxati: 1.Xolidov B.Z Uchebnik arabskogo yazyka, 2. Ibrohimov N. YUsupov M. Arab tili grammatikasi. 3. Ma`ruzalar matni.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar.  Tinglaydilar.  Fikr bildiradilar.  Mavzu bo`yicha javob beradilar. Misollar keltiradilar. Aniqlaydilar. Fikr bildiradilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi aniqlovchi, moslashgan aniqlovchi haqida ma`lumot beradi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o`qib, unda uchragan aniqlovchilarni topishlarini nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi. Tarjima qiladilar va topadilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi .	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

26-MAVZU: ARAB TILIDA KELISHIKLAR MAVZUSI

O`ttiz to`rtinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O`quv mashg`ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg`ulot

Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi	1. Ikki va uch kelishikli ismlar. 2. Ikki va uch kelishikli ismlarning turlanishi 3. Ikki kelishikli ismlar.
O`quv mashg`uloti maqsadi:	Arab tilidagi ikki va uch kelishikli ismlari, ikki kelishikli ismlarning turlanishini o`zlashtirish va ularni amalda qo`llashga o`rgatish.
Pedagogik vazifalar: - Talabalaridagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi ikki va uch kelishikli ismlarning turlanishi, ikki kelishikli ismlarning turlanishini o`zlashtirish va ularni amalda qo`llashga o`rgatish malakasini xosil qilish.	O`quv faoliyati natijalari:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Arab tilidagi ikki va uch kelishikli ismlarning turlanishi, ikki kelishikli ismlarning turlanishini o`zlashtirish va ularni amaliy mashg`ulotlarda qo`llash ko`nikmalarini ko`rsatish.
Ta`lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta`lim shakli:	Jamoaviy, individual.
Ta`lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni .
Ta`lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
1- bosqich o`quv mash- g`ulotiga ki-rish 15-20 daqqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: . Arab tilidagi ikki va uch kelishikli ismlarning turlanishi. Maqsad: Arab ikki va uch kelishikli ismlarning turlanishi mavzusini o`zlashtirish...	Uy vazifalarini ko`rsatadilar.  Tinglaydilar.  Fikr bildiradilar.  Mavzu bo`yicha javob beradilar.

2- bosqich asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi ikki va uch kelishikli ismlarning turlanishi haqida ma'lumot beradi ularning fikrlarini o'rganadi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o'qib, unda uchragan ikki va uch kelishikli ismlarni topishlarini nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi va misollar keltiradi hamda fikr bildiradi. Topshiradi. Tarjima qiladilar va topadilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi .	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar .

27-MAVZU: ARAB TILIDA IKKI KELISHIKLI OTLAR MAVZUSI

O'ttiz beshinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O'quv mashg'ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg'ulot
<i>Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi</i>	1. Ikkilikdagi ismlarning kelishiklarda turlanishi. 2. Ikki kelishikli turlahish 3. Ko'rsatish olmoshlarini kelishiklarda turlanishi.
<i>O'quv mashg'uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi ikkilikdagi ismlarning kelishiklarda turlanishi, ikki kelishikli turlahish va ko'rsatish olmoshlarini kelishiklarda turlanishini o'zlashtirish va ularni amalda qo'llashga o'rgatish

Pedagogik vazifalar: - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi ikkilikdagi ismlarning kelishiklarda turlanishi, ikki kelishikli turlahish va ko'rsatish olmoshlarini kelishiklarda turlanishini o'rgatish malakasini xosil qilish.	O'quv faoliyati natijalari: Arab tilidagi ikkilikdagi ismlarning kelishiklarda turlanishi, ikki kelishikli turlahish va ko'rsatish olmoshlarini kelishiklarda turlanishini o'zlashtirish va ularni amaliy mashg'ulotlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual.
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni .
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1- bosqich o'quv mash- g'ulotiga ki-rish 15-20 daqqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: . Arab tilidagi Ikkilikdagi ismlarning kelishiklarda turlanishi. Maqsad: Arab tilidagi Ikkilikdagi ismlarning kelishiklarda turlanishi mavzusini o'zlashtirish.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar.
2- bosqich asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi Ikkilikdagi ismlarning kelishiklarda turlanishi haqida ma'lumot beradi ularning fikrlarini o'rganadi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o'qib, unda uchragan Ikkilikdagi kelishiklarda turlangan ismlarni topishlarini nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi va misollar keltiradi hamda fikr bildiradi. Topshiradi. Tarjima qiladilar va topadilar.

3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi .	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar .

28-MAVZU: ARAB TILIDA PREDLOGLAR MAVZUSI

O`ttiz oltinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O`quv mashg`ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg`ulot
<i>Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi</i>	1. Arab tilida predloglar. 2. Asl predloglar 3. Ot predloglar. 4. Murakkab predloglar.
<i>O`quv mashg`uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi predloglar, asl predloglar, ot pred-loglar, murakkab predloglar va ular jumla tarkibida ishtirok etganda bo`ladigan o`zgarishlarni o`zlashtirish va ularni amalda qo`llashga o`rgatish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi predliglar, asl predloglar, ot predloglar, murakkab predloglar va ular jumla tarkibida ishtirok etganda bo`ladigan o`zgarishlarni o`rgatish malakasini xosil qilish.	<i>O`quv faoliyati natijalari:</i></b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Arab tilidagi predliglar, asl predloglar, ot predloglar, murakkab predloglar va ular jumla tarkibida ishtirok etganda bo`ladigan o`zgarishlarni o`zlashtirish va ularni amaliy mashg`ulotlarda qo`llash ko`nikmalarini ko`rsatish.
<i>Ta`lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.

Ta`lim shakli:	Jamoaviy, individual.
Ta`lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni .
Ta`lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
1- bosqich o`quv mash- g`ulotiga ki-rish 15-20 daqiqqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: . Arab tilida predloglar. Maqsad: Arab tilidagi predloglar mavzusini o`zlashtirish...	Uy vazifalarini ko`rsatadilar.  Tinglaydilar.  Fikr bildiradilar.  Mavzu bo`yicha javob beradilar.
2- bosqich asosiy 50-55 daqiqqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi predloglar haqida ma`lumot beradi ularning fikrlarini o`rganadi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o`qib, unda uchragan predloglarni topishlarini nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi va misollar keltiradi hamda fikr bildiradi. Topshiradi. Tarjima qiladilar va topadilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi .	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar .

29-MAVZU: ARAB TILIDA BIRIKMA OLMOSHLARI MAVZUSI

O`ttiz yettinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqqa	Talabalar soni: 21 kishi
--------------------	--------------------------

<i>O`quv mashg`ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg`ulot
<i>Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi</i>	1. Birikma olmoshlari. 2. Birikma olmoshlarining otlarga qo`shilib kelishi. 3. Ularning gapdagi vazifasi. 4. Ta marbutaga tugagan otlarga birikma olmoshlarining qo`shilib kelishi.
<i>O`quv mashg`uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi birikma olmoshlari, birikma olmoshlarining otlarga qo`shilib kelishi, ularning gapdagi vazifasi hamda “ta marbuta”ga tugagan otlarga birikma olmoshlarining qo`shilib kelish holatlarini ochib berish va ularni amalda qo`llashga o`rgatish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> Talabalardagi mavzu yuzasidan mavjud bilimni tekshirish; Arab tilidagi birikma olmoshlari, birikma olmoshlarining otlarga qo`shilib kelishi, ularning gapdagi vazifasi hamda “ta marbuta”ga tugagan otlarga birikma olmoshlarining qo`shilib kelish holatlarini amalda qo`llashga o`rgatish malakasini xosil qilish.	<i>O`quv faoliyati natijalari:</i></b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Arab tilidagi birikma olmoshlari, birikma olmoshlarining otlarga qo`shilib kelishi, ularning gapdagi vazifasi hamda “ta marbuta”ga tugagan otlarga birikma olmoshlarining qo`shilib kelish holatlari haqida ma`lumotga ega bo`lish va ularni amaliy mashg`ulotlarda qo`llash ko`nikmalarini ko`rsatish.
<i>Ta`lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, aqliy hujum. Zinama-zina.
<i>Ta`lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,
<i>Ta`lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni
<i>Ta`lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar va doska.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

<i>Ish bosqich-lari va vaqti</i>	<i>FAOLIYATI</i>	
	<i>Ta`lim beruvchi</i>	<i>Ta`lim oluvchilar</i>

1- bosqich o`quv</b> <b>mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: . Birikma olmoshlari. .. Maqsad: Birikma olmoshlari va uning qo`llanilishi mavzusini o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar.  Tinglaydilar.  Fikr bildiradilar.  Mavzu bo`yicha javob beradilar. Tinglaydilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi birikma olmoshlari va uning qo`llanilishi haqida ma`lumot beradi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. (Ilova	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Talabalar ishi baholanadi. (Ilova 4) 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar .

30-MAVZU: BIRIKMA OLMOSHLARINING PREDLOGLARGA BIRIKISHI MAVZUSI

O`ttiz sakkizinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O`quv mashg`ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg`ulot
Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi	1. III-shaxsdagi birkma olmoshlarini otlarga birikib kelishi. 2. III-shaxsdagi birkma olmoshlarini birlikdagi otlarga birikib kelishi. 3. III-shaxsdagi birkma olmoshlarini ikkilikdagi otlarga birikib kelishi. 4. III-shaxsdagi birkma olmoshlarini ko`plikdagi otlarga birikib kelishi.
O`quv mashg`uloti maqsadi:	Arab tilidagi III-shaxs birikma olmoshlarini birlikdagi , ikkilikdagi, ko`plikdagi otlarga birikib kelishi holatlarini ochib berish va ularni amalda qo`llashga o`rgatish.

Pedagogik vazifalar: Talabalardagi mavzu yuzasidan mavjud bilimni tekshirish; Arab tilidagi III-shaxs birkma olmoshlarini birlik , ikkilik va ko'plikdagi otlarga birikib kelish holatlarini amalda qo'llashga o'rgatish malakasini xosil qilish.	O'quv faoliyati natijalari: Arab tilidagi III-shaxs birkma olmoshlarini birlik , ikkilik va ko'plikdagi otlarga birikib kelish holatlari haqida ma'lumotga ega bo'lish va ularni amaliy mashg'ulotlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum. Zinama-zina.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual,
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1- bosqich o'quv mashg'ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: III-shaxs birkma olmoshlarini birlikdagi , ikkilikdagi, ko'plikdagi otlarga birikib kelishi.(ilova 1). Maqsad: III-shaxs birkma olmoshlarini birlikdagi , ikkilikdagi va ko'plikdagi otlarga birikib kelishi mavzusini o'zlashtirish.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar. Tinglaydilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Arab tilidagi III-shaxs birkma olmoshlarini birlikdagi , ikkilikdagi va ko'plikdagi otlarga birikib kelishi va uning qo'llanilishi haqida ma'lumot beradi. 2.2. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. (Ilova 2)	Tinglaydi. Topshiradi.

3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Talabalar ishi baholanadi. (Ilova 3) 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi. (Ilova 4)	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar .
--	--	---

31-MAVZU: ARAB TILIDA GAP VA UNING TURLARI MAVZUSI

O'ttiz to'qqizinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O'quv mashg'ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg'ulot
<i>Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi</i>	1. Sodda gap va uning turlari. 2. Sodda yig'iq gap. 3. . Sodda yoyiq gap.
<i>O'quv mashg'uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi sodda gap va uning turlari, sodda yig'iq gap va sodda yoyiq gap haqida tushuncha xosil qilish hamda ularni o'z o'rnida qo'llashga o'rgatish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; Arab tilidagi sodda gap va uning turlari, sodda yig'iq gap va sodda yoyiq gap haqida tushuncha xosil qilish hamda ularni o'z o'rnida qo'llash malakasini tekshirish.	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> Arab tilidagi sodda gap va uning turlari, sodda yig'iq gap va sodda yoyiq gap haqida ma'lumotga ega bo'lish va amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmarini ko'rsatish.
<i>Ta'lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, aqliy hujum.
<i>Ta'lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,
<i>Ta'lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni
<i>Ta'lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar. va doska.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

<i>Ish bosqich-lari va vaqti</i>	<i>FAOLIYATI</i>	
	<i>Ta'lim beruvchi</i>	<i>Ta'lim oluvchilar</i>

1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Sodda gap va uning turlari... Maqsad: Sodda gap va uning turlarini o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar.  Tinglaydilar.  Fikr bildiradilar.  Mavzu bo`yicha javob beradilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi sodda gap va uning turlari haqida ma`lumot beradi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o`qib, unda uchragan sodda gap va uning turlarini topishlarini nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi. Tarjima qiladilar va topadilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

32-MAVZU: ARAB TILIDA MOSLASHMAGAN ANIQLOVCHI (IZOFA) MAVZUSI

Qirqinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O`quv mashg`ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg`ulot
Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi	1. Arab tilidagi izofiy birikma. 2. Izofiy birikma tarkibi. 3. Izofiy birikmada so`zlar tartibi. 4. مضاف و اليه tushunchalari.
O`quv mashg`uloti maqsadi:	Arab tilidagi izofiy birikma, izofiy birikma tarkibi, izofiy birikmada so`zlar tartibi, مضاف و اليه tushunchalarini ochib berish va ularni amalda qo`llashga o`rgatish.

Pedagogik vazifalar: - Talabalardagi mavzu yuzasidan mavjud bilimni tekshirish; - Arab tilidagi izofiy birikma, izofiy birikma tarkibi, izofiy birikmada so'zlar tartibi, مضاف و اليه tushunchalarini amalda qo'llashga o'rgatish malakasini ochib berish.	O'quv faoliyati natijalari: - Arab tilidagi izofiy birikma, izofiy birikma tarkibi, izofiy birikmada so'zlar tartibi, مضاف و اليه tushunchalari haqida ma'lumotga ega bo'lish. - Amaliy mashg'ulotlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum. Zinama-zina.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual,
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1- bosqich o'quv mashg'ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: . Arab tilidagi izofiy birikma. Maqsad: Arab tilidagi izofiy birikma .mavzusini o'zlashtirish.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar. Tinglaydilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi izofiy birikma haqida ma'lumot beradi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi.
3-bosqich Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Talabalar ishi baholanadi. (Ilova 4) 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar.

34-MAVZU: لَيْسَ وَ كَانَ FE'LI HAQIDA UMUMIY MA'LUMOT MAVZUSI

Qirq birinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg'ulot
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. كان fe'li haqida. 2. كان fe'lining anglatgan ma'nosi. 3. كان fe'li mustaqil fe'l vazifasida. 4. كان fe'li qo'shma fe'lning yordamchi fe'li vazifasida.
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Arab tilidagi كان fe'li, كان fe'lining anglatgan ma'nosi, كان fe'lini mustaqil va qo'shma fe'lning yordamchi fe'lini vazifasida kelishi holatlarini ochib berish va ularni amalda qo'llashga o'rgatish.
Pedagogik vazifalar: Talabalardagi mavzu yuzasidan mavjud bilimni tekshirish; Arab tilidagi كان fe'li, كان fe'lining anglatgan ma'nosi, كان fe'lini mustaqil va qo'shma fe'lning yordamchi fe'li vazifasida kelish holatlarini amalda qo'llashga o'rgatish malakasini xosil qilish.	O'quv faoliyati natijalari: Arab tilidagi كان fe'li, كان fe'lining anglatgan ma'nosi, كان fe'lini mustaqil va qo'shma fe'lning yordamchi fe'li vazifasida kelishi va ularni amaliy mashg'ulotlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum. Zinama-zina.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual,
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar

1- bosqich o`quv</b> <b>mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: كان fe'li , كان fe'lining anglatgan ma'nosi, كان fe'lini mustaqil va qo'shma fe'lining yordamchi fe'li vazifasida kelishi Maqsad: كان fe'li , كان fe'lining anglatgan ma'nosi, كان fe'lini mustaqil va qo'shma fe'lining yordamchi fe'li vazifasida kelishi mavzusini o'zlashtirish.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar. Tinglaydilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi كان fe'li , كان fe'lining anglatgan ma'nosi, كان fe'lini mustaqil va qo'shma fe'lining yordamchi fe'li vazifasida kelishi haqida ma'lumot beradi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi.	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar .

35-MAVZU: ARAB TILIDA FE'L MAVZUSI

Qirq ikkinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O`quv mashg`ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg`ulot
Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi	1. Arab tilida fe'lining o'tgan zamonda ifodalanishi. 2. Fe'lni o'tgan zamonda tuslanishi
O`quv mashg`uloti maqsadi:	Arab tilidagi fe'lining o'tgan zamonda tuslanishini o'rgatish.

Pedagogik vazifalar: - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi fe'lining o'tgan zamonda tuslanishidagi o'zgarishlarni o'rgatish malakasini xosil qilish.	O'quv faoliyati natijalari: Arab tilidagi fe'lining o'tgan zamonda tuslanishidagi o'zgarishlarni o'zlashtirish va ularni amaliy mashg'ulotlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum, klaster.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual.
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni .
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqich-lari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1- bosqich o'quv mash- g'ulotiga ki- rish 15-20 daqqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: . Arab tilida fe'lining o'tgan zamonda tuslanishi. Maqsad: Arab tilidagi fe'lining o'tgan zamonda tuslanish mavzusini o'zlashtirish...	Uy vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar.
2- bosqich asosiy 50-55 daqqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi fe'lining o'tgan zamonda tuslanishi haqida ma'lumot beradi ularning fikrlarini o'rganadi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o'qib, unda uchragan o'tgan zamondagi fe'llarni topishlarini nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi va misollar keltiradi hamda fikr bildiradi. Topshiradi. Tarjima qiladilar va topadilar.

3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi .	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Topshiriqni yozadilar .
--	--	---

37-MAVZU: ARAB TILIDA FE'LNING HOZIRGI-KELASI ZAMONI MAVZUSI

Qirq uchunchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O`quv mashg`ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg`ulot
<i>Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi</i>	1. Fe'llning hozirgi zamon. 2. Hozirgi zamonning yasaliishi xususiyatlari. 3. Hozirgi zamondagi fe'llarning inkor shakli.
<i>O`quv mashg`uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi fe'llarda hozirgi zamonning yasaliishi va hozirgi zamondagi fellarning qo'llanilish holatlarini ochib berish va ularni amalda o'rgatish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Talabalaridagi mavzu yuzasidan mavjud bilimni tekshirish; - Arab tilidagi fe'llarning hozirgi zamonni yasash va amalda qo'llashga o'rgatishda malakasini xosil qilish.	<i>O`quv faoliyati natijalari:</i></b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Arab tilidagi fe'llarda hozirgi zamonni yasash xususiyatlarini, va hozirgi zamondagi fellarning amaliy mashg`ulotlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish.
<i>Ta`lim usullari:</i>	Amaliy, aqliy hujum, zinama-zina.
<i>Ta`lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,
<i>Ta`lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni
<i>Ta`lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar va doska.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

<i>Ish bosqichlari va vaqti</i>	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar

1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Fe`llarda hozirgi zamon . <b>Maqsad:</b> Fe`llarning hozirgi zamon kategoriyasini o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar. Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo`yicha javob beradilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi fe`llarda hozirgi zamon kategoriyasi haqida ma`lumot beradi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydilar. Topshiradilar.
3-bosqich Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

39-MAVZU: GAPNING UYUSHIQ BO`LAKLARI MAVZUSI

Qirq to`rtinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O`quv mashg`ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg`ulot
Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi	1. Gapning uyushiq bo`laklari. 2. Gapning bosh va ikkinchi darajali bo`laklarning uyushib kelishi. 3. Gapning uyushiq bo`laklarining bog`lovchilar yordamida bog`lanishi xususiyatlari.
O`quv mashg`uloti maqsadi:	Arab tilidagi uyushib kelayotgan gap bo`laklarining kelishi va bog`lovchilar orqali qo`llaniladigan xolatlarni o`zlashtirish.
Pedagogik vazifalar: - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi uyushiq gap bo`laklari haqida ma`lumot berish; - Bog`lanuvchi, zidlovchi ajratuvchi	O`quv faoliyati natijalari:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Arab tilidagi gaplarning uyushiq bo`laklari haqida umumiy tasavvur doirasini ko`rsatish;</li> <li>Arab tilidagi gaplarning uyushiq bo`laklari haqidagi tushunchalarini

bog'lovchilarni gaplarda qo'llash malakasini tekshirish;	ko'rsatish; - Arab tilidagi uyushiq bo'laklarni bog'layotgan bog'lovchilarni bir-biridan farqlay olish; - Amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish;
Ta'lim usullari:	Amaliy, Venna diagrammasi, Klaster, BBXB, Aqliy hujum
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual, kichik guruhlarda ishlash
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni, texnika vositalari va boshqalar
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1- bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: Arab tilidagi gapning uyushiq bo'laklari. Maqsad: Arab tilida uyushib kelayotgan gap bo'laklarining qo'llaniladigan xolatlarni o'zlashtirish. Reja: 1 Arab tilidagi gapning uyushiq bo'laklarining kelishi. 2. Arab tilida uyushib kelayotgan bo'laklarni bog'lab kelayotgan bog'lovchilarni qo'llanilish xolatlari. 4. Xulosa. Adabiyotlar ro'yxati: 1.Xolidov B.Z Uchebnik arabskogo yazika, 2. Ibrohimov N. Yusupov M. Arab tili grammatikasi. 3. Ma'ruzalar matni.	Vazifalarini ko'rsatadilar. Tinglaydilar. Fikrlarini bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar.

2- bosqish Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo' naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi gapning uyushiq bo'laklari haqida ma'lumot beradi. 2.3. Mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o'qib, unda uchragan arab tilidagi uyushib kelayotgan gap bo'laklarini aniqlashni nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Mashqlar bajaradilar. Tarjima qiladilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi. (Ilova 4)	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

46-MAVZU: ARAB TILIDA II BOB FE'LI MAVZUSI

Qirg beshinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O'quv mashg'ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg'ulot
<i>Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi</i>	1. II bob feli. 2. II bob felining yasalishi. 3. II bob felining o'tgan zamonda tuslanishi 4. II bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi 5. II bob feli anglatgan ma'nolar
<i>O'quv mashg'uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi II bob fe'lining yasalishi . II bob fe'lining o'tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma'nolarni o'zlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi II bob felining yasalishi , II bob felining o'tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma'nolarni o'zlashtirish va ularni amaliy mashqlarda qo'llash malakasini tekshirish;	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> Arab tilidagi II bob felining yasalishi , II bob felining o'tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma'nolarni o'zlashtirish va ularni amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmalariga ega bo'lish.
<i>Ta'lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, Aqliy hujum. tanlov metodi.
<i>Ta'lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,

Ta`lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni
Ta`lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab tilidagi II-bob fe`li .(ilova 1) Maqsad: Arab tilidagi II-bob fe`li qo`llaniladigan xolatlarni o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar/  Tinglaydilar.  Fikr bildiradilar.  Mavzu bo`yicha javob beradilar.
2- bosqish Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi II-bob fe`llari haqida ma`lumot beradi. 2.3. Mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi.	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. (Ilova 4) 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

47-MAVZU: ARAB TILIDA III BOB FE`LI MAVZUSI

Qirq oltinci dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O`quv mashg`ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg`ulot

<i>Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi</i>	1 III bob feli 2. III bob felining yasalishi. 3. III bob felining o`tgan zamonda tuslanishi 4. . III bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi 5.. III bob feli anglatgan ma`nolar
<i>O`quv mashg`uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi III bob feli yasalishi . III bob felining o`tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma`nolarni o`zlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> • Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; III bob felining yasalishi. III bob felining o`tgan zamonda tuslanishi III bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi</li> <li>• haqida ma`lumot berish; • III bob feli anglatgan ma`nolarni ochib berish;</li> <li>• III bob felini qo`llash malakasini tekshirish;	<i>O`quv faoliyati natijalari:</i> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Arab tilidagi III bob feli haqida umumiy tasavvur doirasini ko`rsatish; • Arab tilidagi III`bob feli r haqidagi tushunchalarini ko`rsatish; Amaliy mashqlarda qo`llash ko`nikmalarini ko`rsatish;
<i>Ta`lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, Aqliy hujum. tanlov metodi.
<i>Ta`lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,
<i>Ta`lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni va doska.
<i>Ta`lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar

1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish.</p> <p>1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab tilidagi III-bob fe`li .(ilova 1)</p> <p>Maqsad: Arab tilidagi III-bob fe`li qo`llaniladigan xolatlarni o`zlashtirish. Reja: 1 Arab tilidagi III-bob fe`llarining yasaliish usullari.</p> <p>2. Arab tilidagi III-bob fe`llarining qo`llanilish xolatlari.</p> <p>4. Xulosa.</p> <p>Adabiyotlar ro`yxati: 1.Xolidov B.Z Uchebnik arabskogo yazыka, 2. Ibrohimov N. YUusupov M. Arab tili grammatikasi. 3. Ma`ruzalar matni.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar/ Tinglaydilar.</p> <p>Fikr bildiradilar.</p> <p>Mavzu bo`yicha javob beradilar. Misollar keltiradilar. Aniqlaydilar. Fikr bildiradilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi.</p> <p>2.2. Arab tilidagi III-bob fe`llari haqida ma`lumot beradi.</p> <p>2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi.</p> <p>2.4. Matnni o`qib, unda uchragan Arab tilidagi III-bob fe`llarini aniqlashni nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi. Tarjima qiladilar.
3-bosqich Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

48-MAVZU: ARAB TILIDA IV BOB FE`LI MAVZUSI

Qirq yettinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O`quv mashg`ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg`ulot

Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi	1. IV-bob fe`li. 2. IV-bob fe`lining yasalishi. 3. IV-bob fe`lining o`tgan zamonda tuslanishi 4. IV-bob fe`lining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi 5. IV-bob fe`li anglatgan ma`nolar.
O`quv mashg`uloti maqsadi:	Arab tilidagi IV-bob felining yasalishi. IV-bob fe`lining o`tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma`nolarni o`zlashtirish.
Pedagogik vazifalar: - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi IV-bob fe`lining yasalishi , IV-bob fe`lining o`tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma`nolarni o`zlashtirish va ularni amaliy mashqlarda qo`llash malakasini tekshirish;	O`quv faoliyati natijalari:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Arab tilidagi IV-bob fe`lining yasalishi , IX bob fe`lining o`tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma`nolarni o`zlashtirish va ularni amaliy mashqlarda qo`llash ko`nikmalariga ega bo`lish.
Ta`lim usullari:	Amaliy, BBXB, Aqliy hujum. tanlov metodi.
Ta`lim shakli:	Jamoaviy, individual,
Ta`lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni
Ta`lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab tilidagi IV - bob fe`li . <b>Maqsad:</b> Arab tilidagi IV -bob fe`li qo`llaniladigan holatlarni o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar/ Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo`yicha javob beradilar.

2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo' naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi IV-bob fe'llari haqida ma'lumot beradi. 2.3. Mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi.	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi.
3-bosqich Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

49-MAVZU: ARAB TILIDA V BOB FE'LI MAVZUSI

Qirq sakkizinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O'quv mashg'ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg'ulot
Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi	1. V bob feli. 2. V bob felining yasalishi. 3. V bob felining o'tgan zamonda tuslanishi 4. V bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi 5. V bob feli anglatgan ma'nolar
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Arab tilidagi V bob felining yasalishi. V bob felining o'tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma'nolarni o'zlashtirish.
Pedagogik vazifalar: Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; Arab tilidagi V bob felining yasalishi, V bob felining o'tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma'nolarni o'zlashtirish va ularni amaliy mashqlarda qo'llash malakasini tekshirish;	O'quv faoliyati natijalari: Arab tilidagi V bob felining yasalishi, V bob felining o'tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma'nolarni o'zlashtirish va ularni amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmalariga ega bo'lish.
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, aqliy hujum. Zinama-zina.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual,
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan

	xonalar va doska.
Monitoring va baholash:	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab tilidagi V-bob fe`li .(ilova 1) Maqsad: Arab tilidagi V-bob fe`li qo`llaniladigan xolatlarni o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar/ Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo`yicha javob beradilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi V-bob fe`llari haqida ma`lumot beradi. 2.2. Mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi.	Tinglaydi. Tarjima qiladilar.
3-bosqich Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

50-MAVZU: ARAB TILIDA VI BOB FE`LI MAVZUSI

Qirq to`qqizinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O`quv mashg`ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg`ulot
Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi	1 VI bob feli 2. VI bob felining yasalishi. 3. VI bob felining o`tgan zamonda tuslanishi 4. . VI bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi 5.. VI bob feli anglatgan ma`nolar

<i>O`quv mashg`uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi VI bob feli yasalishi . VI bob felining o`tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma`nolarni o`zlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> • Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; VI bob felining yasalishi. VI bob felining o`tgan zamonda tuslanishi VI bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi</li> <li>• haqida ma`lumot berish; • VI bob feli anglatgan ma`nolarni ochib berish;</li> <li>• VI bob felini qo`llash malakasini tekshirish;	<i>O`quv faoliyati natijalari:</i> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Arab tilidagi VI bob feli haqida umumiy tasavvur doirasini ko`rsatish; • Arab tilidagi VI`bob feli r haqidagi tushunchalarini ko`rsatish; Amaliy mashqlarda qo`llash ko`nikmalarini ko`rsatish;
<i>Ta`lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, Aqliy hujum. tanlov metodi.
<i>Ta`lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,
<i>Ta`lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni va doska.
<i>Ta`lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar

1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish.</p> <p>1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab tilidagi VI-bob fe`li .(ilova 1)</p> <p>Maqsad: Arab tilidagi VI-bob fe`li qo`llaniladigan xolatlarni o`zlashtirish. Reja: 1 Arab tilidagi VI-bob fe`llarining yasaliish usullari.</p> <p>2. Arab tilidagi VI-bob fe`llarining qo`llanilish xolatlari.</p> <p>4. Xulosa.</p> <p>Adabiyotlar ro`yxati: 1.Xolidov B.Z Uchebnik arabskogo yazыka, 2. Ibrohimov N. YUusupov M. Arab tili grammatikasi. 3. Ma`ruzalar matni.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar/ Tinglaydilar.</p> <p>Fikr bildiradilar.</p> <p>Mavzu bo`yicha javob beradilar. Misollar keltiradilar. Aniqlaydilar. Fikr bildiradilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi.</p> <p>2.2. Arab tilidagi VI-bob fe`llari haqida ma`lumot beradi.</p> <p>2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi.</p> <p>2.4. Matnni o`qib, unda uchragan Arab tilidagi VI-bob fe`llarini aniqlashni nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi. Tarjima qiladilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

51-MAVZU: ARAB TILIDA VII BOB FE`LI MAVZUSI

Ellikkinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O`quv mashg`ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg`ulot

<i>Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi</i>	1 VII bob feli 2. VII bob felining yasalishi. 3. VII bob felining o`tgan zamonda tuslanishi 4. . VII bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi 5.. VII bob feli anglatgan ma`nolar
<i>O`quv mashg`uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi VII bob feli yasalishi . VII bob felining o`tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma`nolarni o`zlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> • Talabalaridagi mavjud bazani tekshirish; VII bob felining yasalishi. VII bob felining o`tgan zamonda tuslanishi VII bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi</li> <li>• haqida ma`lumot berish; • VII bob feli anglatgan ma`nolarni ochib berish;</li> <li>• VII bob felini qo`llash malakasini tekshirish;	<i>O`quv faoliyati natijalari:</i> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Arab tilidagi VII bob feli haqida umumiy tasavvur doirasini ko`rsatish; • Arab tilidagi VII`bob feli r haqidagi tushunchalarini ko`rsatish; Amaliy mashqlarda qo`llash ko`nikmalarini ko`rsatish;
<i>Ta`lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, Aqliy hujum. tanlov metodi.
<i>Ta`lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,
<i>Ta`lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni va doska.
<i>Ta`lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar

1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish.</p> <p>1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab tilidagi VII-bob fe`li .(ilova 1)</p> <p>Maqsad: Arab tilidagi VII-bob fe`li qo`llaniladigan xolatlarni o`zlashtirish. Reja: 1 Arab tilidagi VII-bob fe`llarining yasallish usullari.</p> <p>2. Arab tilidagi VII-bob fe`llarining qo`llanilish xolatlari.</p> <p>4. Xulosa.</p> <p>Adabiyotlar ro`yxati: 1.Xolidov B.Z Uchebnik arabskogo yazыka, 2. Ibrohimov N. YUusupov M. Arab tili grammatikasi. 3. Ma`ruzalar matni.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar/ Tinglaydilar.</p> <p>Fikr bildiradilar.</p> <p>Mavzu bo`yicha javob beradilar. Misollar keltiradilar. Aniqlaydilar. Fikr bildiradilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi.</p> <p>2.2. Arab tilidagi VII-bob fe`llari haqida ma`lumot beradi.</p> <p>2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi.</p> <p>2.4. Matnni o`qib, unda uchragan Arab tilidagi VII-bob fe`llarini aniqlashni nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi. Tarjima qiladilar.
3-bosqich Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

52-MAVZU: ARAB TILIDA VIII BOB FE`LI MAVZUSI

Ellik birinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
O`quv mashg`ulotning shakli va turi:	Nazariy/amaliy mashg`ulot

<i>Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi</i>	1. VIII bob feli. 2. VIII bob felining yasalishi. 3. VIII bob felining o`tgani zamonda tuslanishi 4. . VIII bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi 5.. VIII bob feli anglatgan ma`nolar 6. VIII bob fe`llarida uchraydigan assimilyaciya hodisasi.
<i>O`quv mashg`uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi VIII bob felining yasalishi . VIII bob felining o`tgani zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma`nolarni o`zlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> • Talabalaridagi mavjud bazani tekshirish; • Arab tilidagi VIII bob felining yasalishi , VIII bob felining o`tgani zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma`nolarni o`zlashtirish va ularni amaliy mashqlarda qo`llash malakasini tekshirish;	<i>O`quv faoliyati natijalari:</i> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Arab tilidagi VIII bob felining yasalishi , VIII bob felining o`tgani zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma`nolarni o`zlashtirish va ularni amaliy mashqlarda qo`llash ko`nikmalariga ega bo`lish.
<i>Ta`lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, Aqliy hujum. tanlov metodi.
<i>Ta`lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,
<i>Ta`lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni
<i>Ta`lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar va doska.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar

1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab tilidagi VIII-bob fe`li .(ilova 1) Maqsad: Arab tilidagi VIII-bob fe`li qo`llaniladigan xolatlarni o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar/ Tinglaydilar.  Fikr bildiradilar.  Mavzu bo`yicha javob beradilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi VIII-bob fe`llari haqida ma`lumot beradi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi.	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi.
3-bosqich Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. (Ilova 4) 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

53-MAVZU: ARAB TILIDA IX BOB FE`LI MAVZUSI

Ellik ikkinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O`quv mashg`ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg`ulot
<i>Ma`ruza rejasi / o`quv mashg`ulotining tuzilishi</i>	1 IX bob feli 2. IX bob felining yasalishi. 3. IX bob felining o`tgan zamonda tuslanishi 4. . IX bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi 5.. IX bob feli anglatgan ma`nolar
<i>O`quv mashg`uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi IX bob feli yasalishi . IX bob felining o`tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma`nolarni o`zlashtirish.

Pedagogik vazifalar: - Talabalaridagi mavjud bazani tekshirish; - IX bob felining yasalishi. - IX bob felining o'tgan zamonda tuslanishi IX bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi - haqida ma'lumot berish; - IX bob feli anglatgan ma'nolarni ochib berish; - IX bob felini qo'llash malakasini tekshirish;	O'quv faoliyati natijalari: - Arab tilidagi IX bob feli haqida umumiy tasavvur doirasini ko'rsatish; - Arab tilidagi IX bob feli r haqidagi tushunchalarini ko'rsatish; Amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish;
Ta'lim usullari:	Amaliy, BBXB, Aqliy hujum. tanlov metodi.
Ta'lim shakli:	Jamoaviy, individual,
Ta'lim vositalari:	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni va doska.
Ta'lim berish sharoiti:	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar.
Monitoring va baholash:	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchilar
1- bosqich O'quv mashg'ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O'tilgan mavzu bo'yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e'lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e'lon qilish. Mavzu: Arab tilidagi IX-bob fe'li .(ilova 1) Maqsad: Arab tilidagi IX-bob fe'li qo'llaniladigan xolatlarni o'zlashtirish. Reja: 1 Arab tilidagi IX-bob fe'llarining yasalish usullari. 2. Arab tilidagi IX-bob fe'llarining qo'llanilish xolatlari. 4. Xulosa. Adabiyotlar ro'yxati: 1.Xolidov B.Z Uchebnik arabskogo yazыka, 2. Ibrohimov N. YUsupov M. Arab tili grammatikasi. 3. Ma'ruzalar matni.	Uy vazifalarini ko'rsatadilar/ Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo'yicha javob beradilar. Misollar keltiradilar. Aniqlaydilar. Fikr bildiradilar.

2- bosqish Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo'naltirilgan savollar orqali talabalarining bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi IX-bob fe'llari haqida ma'lumot beradi. 2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi. 2.4. Matnni o'qib, unda uchragan Arab tilidagi IX-bob fe'llarini aniqlashni nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi. Tarjima qiladilar.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

54-MAVZU: ARAB TILIDA X BOB FE'LI MAVZUSI

Ellik uchunchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O'quv mashg'ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg'ulot
<i>Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi</i>	1 X bob feli 2. X bob felining yasalihi. 3. X bob felining o'tgan zamonda tuslanishi 4. . X bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi 5.. X bob feli anglatgan ma'nolar
<i>O'quv mashg'uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi X bob feli yasalihi . X bob felining o'tgan zamonda va hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi hamda u anglatgan ma'nolarni o'zlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; X bob felining yasalihi. X bob felining o'tgan zamonda tuslanishi X bob felining hozirgi-kelasi zamonda tuslanishi - haqida ma'lumot berish; - X bob feli anglatgan ma'nolarni ochib berish; - X bob felini qo'llash malakasini tekshirish;	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> - Arab tilidagi X bob feli haqida umumiy tasavvur doirasini ko'rsatish; - Arab tilidagi X bob feli r haqidagi tushunchalarini ko'rsatish; Amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmalarini ko'rsatish;
<i>Ta'lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, Aqliy hujum. tanlov metodi.

<i>Ta`lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,
<i>Ta`lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, ma`ruza matni va doska.
<i>Ta`lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo`ljallangan xonalar.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og`zaki so`rov: savol-javob Yozma so`rov: test, tarjima, gap tuzish

O`quv mashg`ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish.</p> <p>1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab tilidagi X-bob fe`li .(ilova 1)</p> <p>Maqsad: Arab tilidagi X-bob fe`li qo`llaniladigan xolatlarni o`zlashtirish. Reja: 1 Arab tilidagi X-bob fe`llarining yasallish usullari.</p> <p>2. Arab tilidagi X-bob fe`llarining qo`llanilish xolatlari.</p> <p>4. Xulosa.</p> <p>Adabiyotlar ro`yxati: 1.Xolidov B.Z Uchebnik arabskogo yazыka, 2. Ibrohimov N. YUsupov M. Arab tili grammatikasi. 3. Ma`ruzalar matni.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar/ Tinglaydilar.</p> <p>Fikr bildiradilar.</p> <p>Mavzu bo`yicha javob beradilar. Misollar keltiradilar. Aniqlaydilar. Fikr bildiradilar.
2- bosqich Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi.</p> <p>2.2. Arab tilidagi X-bob fe`llari haqida ma`lumot beradi.</p> <p>2.3. mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi.</p> <p>2.4. Matnni o`qib, unda uchragan Arab tilidagi X-bob fe`llarini aniqlashni nazorat qiladi .	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi. Tarjima qiladilar.

3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo'yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi.	Javob beradilar. O'zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.
-----------------------------------	---	--

55-MAVZU: ARAB TILIDA HOL MAVZUSI

Ellik to'rtinchi dars

Vaqt: 1.20 daqiqa	Talabalar soni: 21 kishi
<i>O'quv mashg'ulotning shakli va turi:</i>	Nazariy/amaliy mashg'ulot
<i>Ma'ruza rejasi / o'quv mashg'ulotining tuzilishi</i>	1. Arab tilida hol va uning turlari. 2. Ravish, ot, sifat va sifatdash hol vazifasida kelishi. 3. Payt, o'rin, miqdor va daraja hollari. 4. Ularni jumla tarkibida qo'llanilish darajasi.
<i>O'quv mashg'uloti maqsadi:</i>	Arab tilidagi hol, ravish, ot, sifat va sifatdash hol vazifasida kelishi hamda payt, o'rin, miqdor va daraja hollari ma'nosini anglatuvchi otlar va ularni jumla tarkibida qo'llanilish darajasi hamda ular anglatgan ma'nolarni o'zlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Talabalardagi mavjud bazani tekshirish; - Arab tilidagi hol va uning turlarini anglatuvchi otlarni va ularni jumla tarkibida qo'llanilish darajasi hamda ular anglatgan ma'nolarni o'zlashtirish va ularni amaliy mashqlarda qo'llash malakasini tekshirish;	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i> Arab tilidagi holni ifodalovchi turli otlar va ularni jumla tarkibida qo'llanilish darajasi hamda ular anglatgan ma'nolarni o'zlashtirish va ularni amaliy mashqlarda qo'llash ko'nikmalariga ega bo'lish.
<i>Ta'lim usullari:</i>	Amaliy, BBXB, Aqliy hujum. tanlov metodi.
<i>Ta'lim shakli:</i>	Jamoaviy, individual,
<i>Ta'lim vositalari:</i>	Tarqatma materiallar, ma'ruza matni
<i>Ta'lim berish sharoiti:</i>	Maxsus texnika vositalari bilan jihozlangan, Guruhli shakllarda ishlashga mo'ljallangan xonalar va doska.
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og'zaki so'rov: savol-javob Yozma so'rov: test, tarjima, gap tuzish

O'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	FAOLIYATI	
	Ta`lim beruvchi	Ta`lim oluvchilar
1- bosqich O`quv mashg`ulotiga kirish 15-20 daqiqa	1.1. Tashkiliy qism. 1.2. O`tilgan mavzu bo`yicha uy vazifalarini tekshirish. 1.3. Yangi mavzuni e`lon qilish, dars rejasi bilan tanishtirish. 1.4. Kutilayotgan natijalarni e`lon qilish. Mavzu: Arab tilida hol va uning turlari. (ilova 1) Maqsad: Hol va uning turlarini o`zlashtirish.	Uy vazifalarini ko`rsatadilar/ Tinglaydilar. Fikr bildiradilar. Mavzu bo`yicha javob beradilar.
2- bosqish Asosiy 50-55 daqiqa	2.1. Aniq yo`naltirilgan savollar orqali talabalarning bilim bazasini tekshiradi. 2.2. Arab tilidagi hol va uning turlari haqida ma`lumot beradi. 2.3. Mashqlarni bajarishni nazorat qiladi va xatolarini tuzatadi.	Savollarga javob beradilar. Tinglaydi. Topshiradi.
3-bosqish Yakuniy 10 daqiqa	3.1. Erishilgan natijalar tekshiriladi. Mavzu bo`yicha yakun qilinadi. 3.2. Kichik guruh va talabalar ishi baholanadi. (Ilova 4) 3.3. Mustaqil ish uchun topshiriq beriladi. (Ilova 5)	Javob beradilar. O`zaro baholaydilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

“ASOSIY O‘RGANILAYOTGAN TIL(ARAB TILI)” FANIDAN TALABALAR BILIMINI BAHOLASH MEZONI

Asosiy o‘rganilayotgan til (arab tili) fanlari bo‘yicha reyting jadvallari, nazorat turi, shakli, soni hamda har bir nazoratga ajratilgan maksimal ball, shuningdek joriy va oraliq nazoratlarining saralash ballari haqidagi ma'lumotlar fan bo‘yicha birinchi mashg‘ulotda talabalarga e‘lon qilinadi.

Fan bo‘yicha talabalarining bilim saviyasi va o‘zlashtirish darajasining Davlat ta‘lim standartlariga muvofiqligini ta‘minlash uchun quyidagi nazorat turlari o‘tkaziladi:

- **Joriy nazorat (JN)** - talabani fan mavzulari bo‘yicha bilim va amaliy ko‘nikma darajasini aniqlash va baholash usuli. Joriy nazorat fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda amaliy mashg‘ulotlarda og‘zaki so‘rov, test o‘tkazish, suhbat, nazorat ishi, kollektivum, uy vazifalarini tekshirish va shu kabi boshqa shakllarda o‘tkazilishi mumkin;

- **Oraliq nazorat (ON)** - semestr davomida o‘quv dasturining tegishli (fanlarning bir necha mavzularini o‘z ichiga olgan) bo‘limi tugallangandan keyin talabani nazariy bilim va amaliy ko‘nikma darajasini aniqlash va baholash usuli. Oraliq nazorat bir semestrda bir marta o‘tkaziladi va shakli yozma o‘quv faniga ajratilgan umumiy soatlar hajmidan kelib chiqqan holda belgilanadi;

- **Yakuniy nazorat (YaN)** - semestr yakunida muayyan fan bo‘yicha nazariy bilim va amaliy ko‘nikmalarni talabalar tomonidan o‘zlashtirish darajasini baholash usuli. Yakuniy nazorat asosan tayanch tushuncha va iboralariga asoslangan “Yozma ish” shaklida o‘tkaziladi.

ON o‘tkazish jarayoni kafedra mudiri tomonidan tuzilgan komissiya ishtirokida muntazam ravishda o‘rganib boriladi va uni o‘tkazish tartiblari buzilgan hollarda, ON natijalari bekor qilinishi mumkin. Bunday hollarda ON qayta o‘tkaziladi.

Oliy ta‘lim muassasasi rahbarining buyrug‘i bilan ichki nazorat va monitoring bo‘limi rahbarligida tuzilgan komissiya ishtirokida YaN ni o‘tkazish jarayoni muntazam ravishda o‘rganib boriladi va uni o‘tkazish tartiblari buzilgan hollarda, YaN natijalari bekor qilinishi mumkin. Bunday hollarda YaN qayta o‘tkaziladi.

Talabani bilim saviyasi, ko‘nikma va malakalarini nazorat qilishning reyting tizimi asosida talabani fan bo‘yicha o‘zlashtirish darajasi ballar orqali ifodalanadi.

Asosiy o‘rganilayotgan til (arab tili) fanlari bo‘yicha talabalarining semestr davomidagi o‘zlashtirish ko‘rsatkichi 100 ballik tizimda baholanadi.

Ushbu 100 ball baholash turlari bo‘yicha quyidagicha taqsimlanadi:

Ya.N.-30 ball, qolgan 70 ball esa J.N.-40 ball va O.N.-30 ball qilib taqsimlanadi.

Ball	Baho	Talabalarining bilim darajasi
86-100	A‘lo	“Asosiy o‘rganilayotgan til (arab tili)” fani mavzulari bo‘yicha asosli va dalilli xulosa va qaror qabul qilish. Ismlar, fe‘l va uning boblari, hol va uning turlari, qo‘shma gap va uning turlari haqida keng bilimga ega bo‘lish, soha bo‘yicha ijodiy fikrlay olish. Mustaqil mushohada yurita olish. “Asosiy o‘rganilayotgan til (arab tili)” fanini o‘qish jarayonida olgan bilimlarini amalda qo‘llay olish. Fanga doir barcha atamalarining mohiyatini batafsil tushuntirish.
71-85	Yaxshi	“Asosiy o‘rganilayotgan til (arab tili)” fani mavzulari bo‘yicha xulosa va qaror qabul qilish. Ismlar, fe‘l va uning boblari, hol va uning turlari, qo‘shma gap va uning turlari haqida umumiy bilimga ega bo‘lish. Ma‘lum bir kamchiliklarga yo‘l qo‘ysa-da mustaqil mushohada yurita olish. “Asosiy o‘rganilayotgan til (arab tili)” fanini o‘qish jarayonida olgan bilimlarini amalda qisman qo‘llay olish. Fanga doir asosiy atamalarining mohiyatini umumiy planda tushuntirish.
55-70	Qoniqarli	“Asosiy o‘rganilayotgan til (arab tili)” fani mavzulari bo‘yicha yuzaki

		ma'lumotga ega bo'lish. Ismlar, fe'l va uning boblari, hol va uning turlari, qo'shma gap va uning turlari haqida ayrim tushunchalarni bilish. Fanga doir ayrim atamalarning mohiyatini qiyinchilik bilan tushuntirish.
0-54	Qoniqarsiz	"Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili)" fani bo'yicha aniq tasavvurga ega bo'lmalik. Fanga doir atamalarni bilmaslik.

Fan bo'yicha saralash bali 55 ballni tashkil etadi. Talabani saralash balidan past bo'lgan o'zlashtirishi reyting daftarchasida qayd etilmaydi.

- Talabalarning o'quv fani bo'yicha mustaqil ta'lim joriy, oraliq va yakuniy nazoratlar jarayonida tegishli topshiriqlarni bajarishi va unga ajratilgan ballardan kelib chiqqan holda baholanadi.

- Talabani fan bo'yicha reytingi quyidagicha aniqlanadi: $RqV \cdot O / 100$
buerda: **V**- semestrda fanga ajratilgan umumiy o'quv yuklamasi (soatlarda); **O**- fan bo'yicha o'zlashtirish darajasi (ballarda).

- Fan bo'yicha joriy va oraliq nazoratlarga ajratilgan umumiy ballning 55 foizi saralash ball hisoblanib, ushbu foizdan kam ball to'plagan talaba yakuniy nazoratga kiritilmaydi.

- Joriy **JN** va oraliq **ON** turlari bo'yicha 55 ball va undan yuqori bali to'plagan talaba fanni o'zlashtirgan deb hisoblanadi va ushbu fan bo'yicha yakuniy nazoratga kirmasligiga yo'l qo'yiladi.

- Talabani semestr davomida fan bo'yicha to'plagan umumiy bali har bir nazorat turidan belgilangan qoidalarga muvofiq to'plagan ballari yig'indisiga teng.

- **ON** va **YaN** turlari kalendar tematik rejaga muvofiq dekanat tomonidan tuzilgan reyting nazorat jadvallari asosida o'tkaziladi. **YaN** semestrning oxirgi 2 haftasi mobaynida o'tkaziladi.

- **JN** va **ON** nazoratlarda saralash balidan kam ball to'plagan va uzrli sabablarga ko'ra nazoratlarda qatnasha olmagan talabaga qayta topshirish uchun, navbatdagi shu nazorat turigacha, so'nggi joriy va oraliq nazoratlar uchun esa yakuniy nazoratgacha bo'lgan muddat beriladi.

- Talabani semestrda **JN** va **ON** turlari bo'yicha to'plagan ballari ushbu nazorat turlari umumiy balining 55 foizidan kam bo'lsa yoki semester yakuniy joriy, oraliq va yakuniy nazorat turlari bo'yicha to'plagan ballari yig'indisi 55 balidan kam bo'lsa, u akademik qarzdor deb hisoblanadi.

- Talaba nazorat natijalaridan norozi bo'lsa, fan bo'yicha nazorat turi natijalari e'lon qilingan vaqtdan boshlab bir kun mobaynida fakultet dekaniga ariza bilan murojaat etishi mumkin. Bunday holda fakultet dekanining taqdimnomasiga ko'ra rektor buyrug'i bilan 3 (uch) a'zodan kam bo'lmagan tarkibda apellyatsiya komissiyasi tashkil etiladi.

- Apellyatsiya komissiyasi talabalarning arizalarini ko'rib chiqib, shu kunning o'zida xulosasini bildiradi.

- Baholashning o'rnatilgan talablar asosida belgilangan muddatlarda o'tkazilishi hamda rasmiylashtirilishi fakultet dekani, kafedra mudiri, o'quv-uslubiy boshqarma hamda ichki nazorat va monitoring bo'limi tomonidan nazorat qilinadi.

Joriy baholash uchun quyidagi so'rov turlarini belgilash mumkin (so'rov uchun materiallar kafedrada ko'rib chiqilgan va tasdiqlangan):

1. Matn bilan ishlash

- tez va ifodali o'qish;
- to'g'ri talaffuz qilish;
- leksika va iboralarni o'zlashtirish;
- eshitib tushunish;
- to'g'ri tarjima qilish.

2. Grammatik mavzuni o'zlashtirish

- mavzuni konspekt qilish;
- mavzu yuzasidan savollarga javob berish;
- auditoriyaga tushuntirib berish.

3. Savol-javob va interfaol o'yinlar

- aqliy hujum
- klaster
- keys-stadi
- ZXU
- blis-so'rov
- charxpalak va b.

4. Bayon

- og'zaki bayon qilish;
- yozma bayon qilish.

Izoh: Joriy nazoratni baholash uchun belgilangan 40 ballning hamda oraliq nazoratni baholash uchun ajratilgan 30 ballning yarmisi (taxminan 50 foizi) mustaqil ta'limni baholashga ajratiladi. Jadvallarning birinchi ustunida faqat auditoriyadagi joriy nazoratni baholash uchun har haftalik ballar ko'rsatilgan. Ballarning qolgan qismi ($\approx 50\%$) mustaqil ta'limni baholash uchun reyting ishlanmasida aks ettirilgan.

Talabalar JN dan to'playdigan ballarning namunaviy mezonlari

N	Ko'rsatgichlar	JN ballari		
		maks	1-JN	2-JN
1.	Darslarga qatnashganlik va o'zlashtirishi darajasi.	20	0-10	0-10
2.	Amaliy mashg'ulotlardagi faolligi, amaliy mashg'ulot daftarlarining yuritilishi va holati			
	Mustaqil ta'lim topshiriqlarining o'z vaqtida va sifatli bajarilishi. Mavzular bo'yicha uy vazifalarini bajarilish va o'zlashtirishi darajasi.	10	0-10	0-10
JAMI JN BALLARI		40	20	20

Asosiy o'rganilayotgan til fanidan kunlik baholash mezonlari

Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili) 1-kurs	ajratilgan amaliy soat	O'tiladigan dars soni	Ajratilgan ball	0-54 ball uchun		55-70 ball uchun		71-85 ball uchun		86-100 ball uchun	
Joriy nazorat 1	46	23	10	0,11	0,24	0,24	0,3	0,31	0,37	0,37	0,44
Joriy nazorat 2	46	23	10	0,11	0,24	0,24	0,3	0,31	0,37	0,37	0,44
Mustaqil ta'lim 1 JN uchun	60	30	10	0,08	0,18	0,18	0,23	0,24	0,28	0,29	0,33
Mustaqil ta'lim 2 JN uchun	58	29	10	0,09	0,19	0,19	0,24	0,24	0,29	0,29	0,34
Joriy nazorat 1	48	24	10	0,1	0,23	0,23	0,29	0,3	0,35	0,36	0,42
Joriy nazorat 2	46	23	10	0,11	0,24	0,24	0,3	0,31	0,37	0,37	0,44

Mustaqil ta'lim 1 JN uchun	60	30	10	0,08	0,18	0,18	0,23	0,24	0,28	0,29	0,33
Mustaqil ta'lim 2 JN uchun	58	29	10	0,09	0,19	0,19	0,24	0,25	0,29	0,29	0,35

Oraliq nazoratini baholash mezonlari (30 ball*)

Bir semestr davomida bir marta rejada tasdiqlangan haftalarda o'tkazilib, yozma, og'zaki va test asosida bo'lib o'tadi. Bu oraliq nazorat uchun quyidagi so'rov turlarini qo'llash mumkin:

1. Yozma ish

- grammatik mavzuni yoritish;
- Arab tilidagi 5-10 ta jumlani o'zbek tiliga va o'zbek tilidagi 5-10 ta jumlani arab tiliga tarjima qilish.

2. Og'zaki so'rov

- grammatik mavzuni topshirish;
- leksika va iboralarni topshirish hamda ma'lum matnni tarjima qilish.

3. Test

- 10-20 savollardan iborat test yechish.

Oraliq nazorat turi uchun ajratilgan maksimal ball – 30 ball.

ORALIQ BAHOLASH

T/r	Baholash mezonlari	Ajratilgan ball	OB	Jami
1.	Fanning ON uchun belgilangan bo'limlari bo'yicha nazariy bilimlarning talabalar tomonidan to'liq o'zlashtirilganligi	10	10	10
2.	Qo'yilgan savollarga berilgan javoblarning ilmiy asoslanganligi hamda olingan nazariy bilimlarni misollar orqali isbotlash ko'nikmasining shakllanganligi	10	10	10
3.	Talabaning o'tilgan fan bo'yicha mustaqil fikrlash qobiliyatini namoyon etishi	10	10	10
	Jami:	30	30	30

Yakuniy nazoratni baholash mezonlari (30 ball)

Yakuniy baholash semestr oxirida bir marta o'tkazilib, yozma yoki og'zaki ko'rinishida bo'ladi hamda quyidagi so'rov turlarini o'z ichiga oladi:

5. Ikki tomonlama tarjima.

- O'zbek /arab tilidan arab /o'zbek tiliga tarjima
- grammatik mavzuga oid
- leksikaga oid

6. Tanish leksikaga oid notanish matn bilan ishlash.

- yozma tarjima qilish
- mavzuga oid savollar (yoki dialog) tuzish
- grammatik tahlil qilish va sharhlash

Matnning taxminiy hajmi quyidagicha bo'lishi mumkin:

- 500 – 600 belgi

7. Diktant. (orfografik, grammatik, stilistik qoidalar hamda frazeologik yoki leksik birliklari yuzasidan)

8. **Test.** (test savollari talabaning nazariy va amaliy bilimlarini tekshirishda qo'llaniladi va mavzularning hajmidan kelib chiqqan holda 15 yoki 30 savollardan iborat bo'ladi.)

Izoh: Har bir o'qituvchi o'tilayotgan mavzular xususiyatlaridan hamda guruhdagi o'zlashtirish ko'rsatkichlaridan kelib chiqqan holda, yakuniy nazorat uchun belgilangan 30 ball doirasida mazkur so'rovlarga turlicha yondoshishi va ballarni taqsimlashiga ruxsat etiladi.

YAKUNIY BAHOLASH

1.	Talabaning olingan nazariy bilimlarni to'la o'zlashtirganligi	10	10	10
2.	Talaba tomonidan berilgan javoblarning aniq va lo'nda holda ilmiy jihatdan asoslanganligi	10	10	10
3.	Asosiy va qo'shimcha adabiyotlarda berilgan fikrlarni mustaqil yorita olish darajasining yuqoriligi	10	10	10
	Jami:	30	30	30
	Hammasi: 40+30+30 q	100	100	100

Yakuniy nazoratda "Yozma ish"larni baholash mezonlari

Yakuniy nazorat "Yozma ish" shaklida amalga oshirilganda, sinov ko'p variantli usulda o'tkaziladi. har bir variant 3 ta nazariy savol iborat. Nazariy savollar fan bo'yicha tayanch so'z va iboralar asosida tuzilgan bo'lib, fanning barcha mavzularini o'z ichiga qamrab olgan.

Har bir nazariy savolga yozilgan javoblar bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichi 0-10 ball oralig'ida baholanadi.. Talaba maksimal 30 ball to'plashi mumkin.

Yakuniy va oraliq nazoratlarda baholash mezonlari

Ball	Talabaning bilim, ko'nikma, fikrlash darajasi
YaN/ON 30-29	Talaba fanning mohiyati va filologiyadagi o'rmini, o'tilgan materialni chuqur tushunadi, savolga aniq va to'liq javob beradi, faktlarga to'g'ri baxo beradi, mustaqil fikrlay oladi, xulosalarni asoslay olish qobiliyatiga ega, javobda mantiqiy ketma-ketlikka amal qiladi, masalani hal qilishga ijodiy yondasha oladi, amaliy topshiriqlarni to'g'ri va o'ziga xos usullarda hal qila oladi, to'g'ri xulosa chiqaradi.
28	Talaba o'tilgan materialni chuqur tushunadi, savolga to'liq javob beradi, lekin ayrim noaniqliklarga yo'l qo'yadi, faktlarga to'g'ri baho bera oladi, mustaqil fikrlash va xulosalarni asoslay olish qobiliyatiga ega, javobda mantiqiy ketma-ketlikka amal qiladi, masalani hal qilishga umuman ijodiy yondasha oladi, amaliy topshiriqlarni to'g'ri hal qiladi, lekin xulosalarda ba'zi noaniqliklarga yo'l qo'yadi.
27-26	Talaba o'tilgan materialni va uning mohiyatini ancha chuqur tushunadi, savolga to'liq javob beradi. Lekin umumiy xarakterdagi ayrim noaniqliklarga yo'l qo'yadi, faktlarga to'g'ri baho bera oladi, mustaqil fikrlash va xulosalarni asoslash qobiliyati bor, javobda mantiqiy ketma-ketlikka amal qiladi, masalani hal qilishga umuman ijodiy yondasha oladi, amaliy topshiriqlarni umuman to'g'ri hal qila oladi, lekin xulosalarda noaniqliklar uchraydi.
25-24	Talaba o'tilgan materialni va uning mohiyatini juda yaxshi tushunadi, savolga

	umuman to'liq javob beradi, lekin ayrim noaniqliklarga yo'l qo'yadi, faktlarga to'g'ri baho bera oladi, mustaqil fikrlay oladi, lekin bazi xulosalarni to'liq asoslab bera olmaydi, masalani hal qilishga umuman ijodiy yondasha oladi, amaliy topshiriqlarni biroz qiyinchilik bilan, lekin umuman to'g'ri xal qiladi, xulosalarda noaniqliklar uchraydi.
23-21	Talaba o'tilgan materialni va uning filologiyadagi ahamiyatini yaxshi tushunadi, savollarga to'liq javob beradi, lekin bazi umumiy xarakterdagi xatoliklarga yo'l ko'yadi, faktlarga baho berishda biroz qiynaladi, umuman mustaqil fikrlay oladi, lekin ayrim xulosalarni asoslab bera olmaydi, masalani xal qilishga ancha ijodiy yondashadi, amaliy topshiriqlarni xal qilishda ayrim umumiy xarakterdagi xatoliklarga yo'l qo'yadi, xulosalarida noaniqliklar uchraydi.
20-17	Talaba o'tilgan materialni va uning ahamiyatini tushunadi, savollarga ancha aniq va to'liq javob beradi, lekin ayrim xatoliklarga yo'l ko'yadi, ayrim faktlarni shunchaki yodlab olganligi sezilib turadi, ayrim xulosalarni to'g'ri asoslab bera olmaydi, masalani xal qilishga ijodiy yondashish sezilmaydi, amaliy topshiriqlarni xal qilishda ayrim xatoliklarga yo'l ko'yadi, xulosalarida noaniqliklar uchraydi.
16-13	Talaba o'tilgan materialni umuman biladi. Savollarga aniq va to'liq javob berishga xarakat qiladi, lekin ayrim jiddiy xatoliklarga yo'l ko'yadi, qator faktlarni shunchaki yodlab olganligi seziladi, xulosalarni asoslashda qiynaladi, ijodiy yondashish sezilmaydi, amaliy topshiriqlarni umuman xal qiladi, ba'zi jiddiy xatoliklarga yo'l qo'yadi.
12-11	Talaba o'tilgan materialni umuman biladi, aniq javob berishga harakat qiladi, lekin javobda jiddiy kamchiliklar bor, mulohaza yuritishda xatoliklarga yo'l qo'yadi, faktlarni asosan shunchaki yodlaganligi seziladi, ayrim xulosalarni asoslab bera olmaydi va masalani xal qilishga ijodiy yondasha olmaydi, amaliy topshiriqlarni qiynalib bo'lsada hal qiladi, lekin jiddiy xatoliklarga yo'l qo'yadi.
10-7	Talaba o'tilgan materialni qisman biladi. Javobda jiddiy kamchiliklarga yo'l qo'yadi, faktlarni baholab bera olmaydi, xulosalarni asoslashda qiynaladi, ijodiy yondasha olmaydi, amaliy topshiriqlarni xal qilishda qiynaladi yoki xal qila olmaydi.
6-5	Talaba o'tilgan material haqida qisman tasavvurga ega, material yaxshi o'zlashtirilmagan, bilgan narsasini ham faqat yodlaganligi sezilib turadi, faktlarga baho bera olmaydi, amaliy topshiriqlarni deyarli hal qila olmaydi.
4-2	Talaba o'tilgan material xaqida juda kam tasavvurga ega, ayrim faktlarni uzuk-yuluq bilishi mumkin, amaliy topshiriqlarni xal qila olmaydi, jiddiy qo'pol xatoliklarga yo'l qo'yadi.
1	Talaba material bo'yicha deyarli hech narsa bilmaydi, juda kam tasavvurga ega yoki umuman tasavvurga ega emas.

Asosiy o'rganilayotgan til (Arab tili) bo'yicha bilim va ko'nikmalar baholananganda, talaba quyidagi talablarga javob berishi kerak:

86-100 ball "a'lo"	
O'qish:	ifodali va ravon o'qiydi
Tarjima qilish:	to'g'ri tarjima qiladi
Tushunish:	eshitganini to'liq tushunadi
Gapirish:	lug'at boyligi mavjud, ravon va grammatikaning qoidalariga rioya qilib gapiradi
Qo'llash:	leksik va grammatik bilimlarni to'la va to'g'ri qo'llaydi, ijodiy yondashadi va mantiqan mushohada qiladi
Ishlash:	o'z bilim va ko'nikmalarini mustahkamlashda mustaqil ishlaydi
71-85 ball "yaxshi"	

O‘qish:	o‘qiydi, biroq talaffuzida xato qiladi
Tarjima qilish:	juz’iy xato bilan tarjima qiladi
Tushunish:	eshitganini tushunadi
Gapirish:	lug‘ati o‘tilgan mavzular doirasida, juz’iy xatolar bilan gapiradi, ayrim stilistik xatolarga qilishi mumkin
Qo‘llash:	leksik va grammatik bilimlarini qo‘llaydi, lekin to‘lalgicha ijodiy yondashmaydi va mushohada qilmaydi
Ishlash:	mustaqil fikrlaydi, lekin ba’zi talablarga javob bera olmaydi
55-70 ball “qoniqarli”	
O‘qish:	o‘rta tezlikda o‘qiydi, talaffuzda bir qator xatolar qiladi
Tarjima qilish:	matnning umumiy ma’nosini chiqarib berishi mumkin
Tushunish:	eshitganini qisman tushunadi
Gapirish:	xatolar bilan gapiradi, fikrini mantiqan bir-biriga ulolmay, ifodalashda qiynaladi
Qo‘llash:	leksik va grammatik bilimlarni yetarlicha qo‘llay olmaydi
Ishlash:	mustaqil ishlay olmaydi
0-54 ball “qoniqarsiz”	
O‘qish:	har bir so‘z talaffuzida xato qiladi yoki umuman o‘qiy olmaydi
Tarjima qilish:	tarjimasi xato yoki tarjima qila olmaydi
Tushunish:	eshitganini tushunmaydi
Gapirish:	gapira olmaydi
Qo‘llash:	dars jarayonida faoliyat va tashabbus ko‘rsatmaydi, fanga qiziqishi yo‘q

“ASOSIY O‘RGANILAYOTGAN TIL(ARAB TILI)” FANIDAN REFERATLAR VA KURS ISHI MAVZULARI

“Asosiy o‘rganilayotgan til(Arab tili)” fanidan referat mavzulari o‘quv rejada ko‘zda tutilmagan

“Asosiy o‘rganilayotgan til(Arab tili)” fanidan kurs ishi mavzulari o‘quv rejada ko‘zda tutilmagan

“ASOSIY O‘RGANILAYOTGAN TIL(ARAB TILI)” FANNING NAZORAT TURLARI UCHUN TAYORLANGAN TOPSHIRIQLAR VARIANTLARI

I JORIY NAZORAT

1. Arab tili haqida umumiy ma'lumot.
2. Arab alifbosi va yozuvi.
3. “Alif”, “Ba”, “Ta” undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
4. “S.a”, “X.a”, “Jim” undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.
5. “Xa”, “Dol”, “Zol” undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.
6. “Ra”, “Za”, “Sin” undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.
7. “Shin”, “Sod”, “Dod” undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
8. “To”, “Zo”, “Ayn” undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
9. “G`ayn”, “Fa”, “Qof” undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
10. “Kof”, “Lom”, “Mim” undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
11. “Nun”, “Vov”, “Hoyo havvas”, “Yoy” undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
12. Arab tilida unlilar to`g`risida qisqacha va cho`ziq unlilar.
13. Arab tilida urg`u va bo`g`inning ifodalanishi.
14. Tanvinlar.
15. Arab tilida shamsiy va qamariy harflar, ularning ifodalanishi.
16. Tashdid
17. Arab tilida hamza undoshi to`g`risida ma'lumot.
18. Qat`iy va vaslali hamzaning ifodalanishi.

II JORIY NAZORAT

1. Arab tilida “Al” aniqlik artikli.
2. Arab tilida so`z turkumlari.
3. Vazn qoliplari.
4. O`zak va noo`zak harflar.
5. Otlarda jins kategoriyasi.
6. Arab tilida kishilik olmoshlari va ajratish olmoshlari
7. Arab tilida ko`rsatish olmoshlari.
8. Arab tilida son kategoriyasi.
9. Ikkilik son
10. ot kesimli gaplar.
11. Arab tilida ko`plik son.
12. To`g`ri ko`plik va uning ifodalanishi.
13. Otlarda siniq ko`plik.
14. Siniq ko`plik vazn qoliplari.
15. Arab tilida sifat to`g`risida umumiy ma'lumot.
16. Asliy sifat.
17. Arab tilida nisbiy sifat.
18. Arab tilida moslashgan aniqlovchi.
19. Arab tilida kelishiklar.
20. Arab tilida ikki kelishikli otlar.

ORALIQ NAZORAT

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
1-Variant**

1. Arab tilida unli tovushlar va ularning yozilishi?

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

2. Ismiy jumla tarkibi va yasalishi?

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrasi mudiri:**

A.Turobov

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
2-Variant**

1. Arab tilida qat'iy hamza va uning so`z boshida ifodalanishi?

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

2. Arab tilida aniqlik va noaniqlik kategoriyasi?

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrasi mudiri:**

A.Turobov

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
3-Variant**

- 1. Arab tilida qat'iy hamza va uning soʻz oʻrtasida ifodalanishi?**
Ilovada berilgan arabcha soʻzlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling.
- 2. Arab tilida jins kategoriyasi?**
Ilovada berilgan oʻzbekcha soʻzlarni arab tiliga tarjima qiling.
- 3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni oʻzbek tiliga tarjima qiling.**
Ilovada berilgan oʻzbekcha gaplar va soʻz birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrasi mudiri:**

A.Turobov

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yoʻnalishi talabalari uchun
Asosiy oʻrganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
4-Variant**

- 1. Arab tilida qat'iy hamza va uning soʻz oxirida ifodalanishi?**
Ilovada berilgan arabcha soʻzlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling.
- 2. Arab tilida ikkilik son kategoriyasi?**
Ilovada berilgan oʻzbekcha soʻzlarni arab tiliga tarjima qiling.
- 3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni oʻzbek tiliga tarjima qiling.**
Ilovada berilgan oʻzbekcha gaplar va soʻz birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrasi mudiri:**

A.Turobov

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yoʻnalishi talabalari uchun
Asosiy oʻrganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
5-Variant**

- 1. Arab tilida vaslali hamza va uning ifodalanishi?**
Ilovada berilgan arabcha soʻzlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling.
- 2. Otlarda toʻgʻri koʻplik va ularning yasalishi?**
Ilovada berilgan oʻzbekcha soʻzlarni arab tiliga tarjima qiling.
- 3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni oʻzbek tiliga tarjima qiling.**
Ilovada berilgan oʻzbekcha gaplar va soʻz birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrasi mudiri:**

A.Turobov

Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
6-Variant

1. “AL” artiklidagi vaslali hamzaning to`g`ri talaffuzi qoidalarini ?
Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

2. Otlarda siniq ko`plik va ularning vaznlari?
Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.
Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrasini mudiri:

A.Turobov

Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
7-Variant

1. “AL” artiklidagi lomning to`g`ri talaffuzi qoidalarini ?
Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

2. Arab tilida sifat va uning vaznlari?
Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.
Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrasini mudiri:

A.Turobov

Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
8-Variant

1. Arab tilida shamsiy va qamariy harflar va ularning to`g`ri talaffuzi?
Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

2. Arab tilida moslashgan aniqlovchi?

Ilovada berilgan o'zbekcha so'zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o'zbekcha gaplar va so'z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:**

A.Turobov

Samarqand davlat chet tillar instituti

Tarjimonlik fakulteti

1-kurs arab tili yo'nalishi talabalari uchun

Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili) fanidan

Oraliq nazorat ishi savollari

9-Variant

1. Arab tilida kishilik olmoshlari va ularning ifodalanishi?

Ilovada berilgan arabcha so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

2. Nisbiy sifat va uning yasalishi?

Ilovada berilgan o'zbekcha so'zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o'zbekcha gaplar va so'z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:**

A.Turobov

Samarqand davlat chet tillar instituti

Tarjimonlik fakulteti

1-kurs arab tili yo'nalishi talabalari uchun

Asosiy o'rganilayotgan til (arab tili) fanidan

Oraliq nazorat ishi savollari

10-Variant

1. Arab tilida ko'rsatish olmoshlari va ularning ifodalanishi?

Ilovada berilgan arabcha so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

2. Arab tilida kelishiklar va ularning ifodalaishi?

Ilovada berilgan o'zbekcha so'zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o'zbekcha gaplar va so'z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:**

A.Turobov

Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari

11-Variant

1. Arab tilida o`zak va uning turlari?

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

2. Arab tilida ikki kelishikli otlar?

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:

A.Turobov

Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari

12-Variant

1. Arab tilida noo`zak harflar?

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

2. Otlarda muannas jins kategoriyasi?

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:

A.Turobov

Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari

13-Variant

1. Arab tilida so`z vaznlari?

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

2. Arab tilida asl predloglar?

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:**

A.Turobov

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
14-Variant**

- 1. Arab tilida qat'iy hamza va uning so`z o`rtasida ifodalanishi?**
Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.
- 2. Arab tilida ismiy jumla va tarkibi?**
Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.
- 3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.**
Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:**

A.Turobov

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
15-Variant**

- 1. Arab tilida vaslali hamza va uning to`gri talaffuz qoidalari?**
Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.
- 2. Otlarda aniqlik va noaniqlik kategoriyasi?**
Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.
- 3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.**
Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:**

A.Turobov

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun**

**Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari**

16-Variant

1. Arab tilida unlilar va ularning ifodalanishi?

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

2. Arab tilida murakkab predloglar?

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:**

A.Turobov

Samarqand davlat chet tillar instituti

Tarjimonlik fakulteti

1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun

Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan

Oraliq nazorat ishi savollari

17-Variant

4. Arab tilida qat'iy hamza va uning so`z o`rtasida ifodalanishi?

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

5. Arab tilida murakkab predloglar va ularning ifodalanishi?

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

6. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:**

A.Turobov

Samarqand davlat chet tillar instituti

Tarjimonlik fakulteti

1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun

Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan

Oraliq nazorat ishi savollari

18-Variant

4. Arab tilida vaslali hamza va uning to`gri talaffuz qoidalari?

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

5. Otlarda ikkilik son kategoriyasi?

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

6. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:**

A.Turobov

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
19-Variant**

1. Arab tilida so`z vaznlari?

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

2. Arab tilida to`g`ri ko`plik yasalishi va uning ifodalanishi?

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:**

A.Turobov

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari
20-Variant**

1. Arab tilida hamza va uning to`g`ri ifodalanish qoidalari?

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

2. Arab tilida moslashgan aniqllovchi?

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrası mudiri:**

A.Turobov

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun**

**Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari**

21-Variant

- 1. “AL” artiklidagi “lom” va “vaslali hamza”ning to`g`ri talaffuz qilish qoidalarini ?**

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

- 2. Arab tilida son kategoriyasi?**

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

- 3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.**

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrasini mudiri:**

A.Turobov

**Samarqand davlat chet tillar instituti
Tarjimonlik fakulteti
1-kurs arab tili yo`nalishi talabalari uchun
Asosiy o`rganilayotgan til (arab tili) fanidan
Oraliq nazorat ishi savollari**

22-Variant

- 1. Arab tilida o`zak va uning turlari?**

Ilovada berilgan arabcha so`zlarni o`zbek tiliga tarjima qiling.

- 2. Arab tilida jins kategoriyasi?**

Ilovada berilgan o`zbekcha so`zlarni arab tiliga tarjima qiling.

- 3. Ilovada berilgan arabcha gaplarni o`zbek tiliga tarjima qiling.**

Ilovada berilgan o`zbekcha gaplar va so`z birikmalarini arab tiliga tarjima qiling.

**Nazariy tilshunoslik va sharq tillari
kafedrasini mudiri:**

A.Turobov

TEST SAVOLLARI

Soʻzning oʻzagini aniqlang: معلوم (maʼlum)	ع، ل، م*	م، ع، ل	م، ل، م	م، ل، و
Soʻzning oʻzagini aniqlang: تطوير (rivojlantirish)	ط، و، ر*	و، ط، ر	ط، ي، ر	ر، ي، ط
Hamzaning transkipsiya boʻyicha toʻgʻri yozilishini aniqlang: ja:ʼa (kelmoq)	جاء *	جاء	جاع	جأ
Quyidagi soʻzlardan jinsi boshqalari bilan zid boʻlganini toping:	امّ *	حائط	قلم	دفتر
Quyidagi soʻzlardan jinsi boshqalari bilan mos boʻlmaganini toping:	شمس *	كرسى	بدن	بيت
Nuqtalar oʻrniga toʻgʻri keladigan soʻzni qoʻying: هؤلاء الطلاب ...	نشطاء *	النشيطات	النشي	نشطون
Nuqtalar oʻrniga toʻgʻri keladigan soʻzni qoʻying: كريم ونبيل طالبان....	ضعيفان *	الضعيفتان	ضعيفون	الضعيفان
Moslashuvdagi xatoni toping	هذه الطالب من القسم عربي *	هذه طالبة جميلة	هذا الطالب من طشقند	هذه الطالبة من القسم العربي
Moslashgan aniqlovchini toping.	مهندس * عاقل	الخياط ماهر	المصور مشهور	المعلمة عاقلة
Kerakli predlogni qoʻying ذهب العامل ... المصنع.	إلى *	مع	حول	في
Gapning toʻgʻri tarjimasini koʻrsating: Fotima Tibbiyot instituti talabasidir	فاطمة * طالبة معهد الطب	فاطمة طالبة المعهد الطب	فاطمة طالبة المعهد الطب	فاطمة الطالبة معهد الطب
Soʻzning oʻzagini aniqlang: طائرة (samolyot)	ط، ي، ر *	ط، ء، ر	ط، ا، ر، ة	ط، ا، ر
Hamzaning transkipsiya boʻyicha toʻgʻri yozilgan shaklini aniqlang: muʼarrix (tarixchi)	مؤرخ *	مأرخ	موأرخ	موعرخ
Quyidagi soʻzlardan jinsi boshqalari bilan mos boʻlmaganini toping:	قطار *	مجلة	حرب	صحراء
Nuqtalar oʻrniga toʻgʻri variantni qoʻying: العمال ... في المصنع	الأقوياء *	القويتان	القوى	قويتان
Nuqtalar oʻrniga toʻgʻri variantni qoʻying:	جدا * صعبة	الصعبة جدا	صعب جدا	الصعبان جدا

اللغة العربية ...				
Moslashuvdagi xatoni toping:	هاتان * الفلاحان من القرية	هذان الفلاحان من القرية	هذا الفلاح من القرية	هذه الفلاحة من القرية
Moslashuvdagi xatoni toping:	تلك دفتر.*	ذلك قلم.	ذلك شاب	تلك مجلة
Kerakli predlogni qo'ying: هذا الكتاب ... الحرب.	عن *	مع	حول	بعد
Gapning to'g'ri tarjimasini ko'rsating: Kechqurun kuchuklar akilladi	نبحت *. الكلاب في المساء	الكلاب نبحن. في المساء	الكلاب نبحتم . في المساء	في المساء نبحتنا . الكلاب
Gapning to'g'ri tarjimasini ko'rsating: Toshkent shahrining ko'chalari kengdir	شوارع * مدينة طشقند واسعة	شوارع المدينة طشقند واسعة	شوارع طشقند . واسعة جيدا	الشوارع المدينة . طشقند واسعة
So'zning o'zagini aniqlang: (savol) مسألة	س، أ، ل . *	م، س، ل	س، ل، ة	م، س، ة
So'zning o'zagini aniqlang: (vyshity) مزركش	ز، ر، . * ك، ش	م، ك، ش	ز، ر، ش	ز، ك، ش
Quyidagi so'zlardan jinsi boshqalari bilan mos bo'lmaganini toping:	أرض. *	جبل.	مصباح	سقف
Nuqtalar o'rniga mos keladigan so'zni qo'ying: الفلاحات ... في القرية	العائلات. *	عقلاء	عاقل	عائلات
Nuqtalar o'rniga to'g'ri variantni qo'ying: على الحائط صور	جميلة. *	الجميل	جماليات	الجماليات
Moslashuvda xato bor so'zni toping: في المصنع الجديد كثير من مهندسين المشهورين.	مهندسين. *	الجديد	المشهورين	المصنع
Moslashgan aniqlovchini toping:	غرفة *. نظيفة	الخيطات ماهرات	الفلاحون العاقل	الممثل المشغولون
Kerakli predlogni qo'ying: وصل سليم ... مصر.	إلى. *	مع	حول	على
Kerakli predlogni qo'ying: عاش محمد ... القرية.	في. *	عند	مع	حول
Kerakli fe'l-kesimni tanlang:	جلست. *	جلس	جلسن	جلسنا.

... الطالبات في المكتبة.				
Gapning to'g'ri tarjimasini ko'rsating: Men arab bo'limi talabasiman.	*. إنا طالب القسم العربي	أنا طالب قسم العربي	أنا الطالب قسم العربي	أنا طلاب قسم العربي
Gapning to'g'ri tarjimasini ko'rsating: Tolibalar auditoriyaga kirdilar va o'tirdilar	*. دخلت الطالبات غرفة الدرس و جلسن	دخلت الطالبات غرفة الدرس و جلسنا	دخلت الطالبات غرفة الدرس و جلسن	دخل الطالبات غرفة الدرس و جلسن
So'zning o'zagini aniqlang: So'zning o'zagini aniqlang: (chiroq) (e'tibor)	*. ص، ب، ح ع، ب، ر	م، ص، ب إ، ع، ب	م، ص، ح ع، ت، ب	م، ب، ح ع، ت، ب، ر
Hamzaning transkipsiya bilan to'g'ri yozilgan variantini aniqlang: mu'tamarun (konferensiya)	*. مؤتمر	مؤتمر	مؤتمر	مؤتمر
Quyidagi so'zlardan jinsi boshqalari bilan mos bo'lmaganini toping:	*. رَجُلٌ	أذن	عين	يد
Quyidagi so'zlardan jinsi boshqalari bilan mos bo'lmaganini toping:	*. ثَلَجٌ	نار	شمس	عين
Nuqtalar o'rniga to'g'ri variantni qo'ying: الفتيات ... في المسرح.	*. العاقلات	عاقلات	عاقل	العاقل
Gapda noto'g'ri ishlatilgan so'zni toping: هذا الزهور جميلة جدًا	*. هذا	جدًا	الزهور	جميلة
Gapda noto'g'ri ishlatilgan so'zni toping: هم جالسات في هذه الغرفة.	*. هم	جالسات	في	هذه
Kerakli predlogni qo'ying: ذهب الطالب ... الجامعة.	*. إلى	ل	مع	ب
Kerakli predlogni qo'ying: هذا الكتاب ... المعلم.	*. ل	في	وراء	إلى
Gapning to'g'ri tarjimasini ko'rsating: Maktab oqituvchisining opasini ko'rdim.	*. رأيت أخت المعلمة	رأيت الأخت المعلمة مدرسة	رأيت الأخت معلم المدرسة	رأيت أخت المعلمة المدرسة

Gapning tarjimasiga qarab noto'g'ri ishlatilgan so'zni toping: ماذا يوجد في الشقة المهندس Muhandisning kvartirasida nima bor ?	*. الشقة	المهندس	ماذا	يوجد
Gapning to'g'ri tarjimasini ko'rsating: Toshkent ko'p millatli shahardir.	*. طشقند مدينة متعددة الجنسيات	طشقند مدينة متعددة الجنسيات	طشقند مدينة المتعددة الجنسيات	طشقند المدينة المتعددة الجنسيات
So'zning o'zagini aniqlang: (ko'rsatish) مظهرة	*. ظ، ه، ر.	م، ظ، ه	ظ، ا، ه، ر	ظ، ر، ه
Hamzaning transkripsiya bilan to'g'ri yozilgan variantini aniqlang: shay'un (narsa)	*. شيء	شايئا	شييع	شائ
Hamzaning transkripsiya bilan to'g'ri yozilgan variantini aniqlang: juz'un (bo'lim)	*. جزء	جزوء	جزع	جزىء
Quyidagi so'zlardan jinsi boshqalari bilan mos bo'lmaganini toping:	*. مصر	إنسان	عمل	لوح
Nuqtalar o'rniga to'g'ri variantni qo'ying: هذه النوافذ ...	*. مفتوحة	مفتوح	المفتوحون	المفتوحان
Nuqtalar o'rniga to'g'ri variantni qo'ying: الطالبان ... في غرفة الدرس.	*. المجتهدان	المجتهدون	مجتهدة	مجتهد
Moslashuvida xato bor so'zni toping: هذه المصباح المنير على الطاولة البيضاء.	*. هذه	الطاولة	المصباح	البيضاء
Moslashgan aniqlovchini toping:	*. العاملتان القويتان	الطالب ظريف	الفلاحات حاضرات	المصورون مشغلون
Xatoni toping: هل هؤلاء المهندسون حاضران في الغرفة.	*. حاضران	هل	هؤلاء	حاضران
Kerakli predlogni qo'ying: ذهبت إلى البيت ... سليم.	*. مع	حول	عن	إلى
Kerakli predlogni qo'ying: سكن المدرسون ... هذا البيت.	*. في	إلى	مع	ل
Gapning to'g'ri tarjimasini ko'rsating: Salimning xonasi keng va	*. غرفة سليم واسعة ونظيفة	الغرفة سليم واسعة ونظيفة	غرفة السليم واسعة ونظيفة	غرفة سليم واسع ونظيفة

tozadir.				
Gapning tarjimasidagi xatoni toping: Do'stim yangi aviatsiya zavodning ishchisidir صديقي عامل المصنع الطائرات الجدي	المصنع.*	الجديد	صديقي	الطائرات
Bog'langan qo'shma gapni tashkil etuvchi sodda gaplar o'zaro qanday bog'lovchilar yordamida birikadi?	ولكن، بل، ثم، فـ.*	ولكن، لكن، بل، ثم، فـ	إذا، لكن، أن، لكن، بل،	ف، أن، إن، بل، ثم،
يدرس الطلاب الذين دخلوا هذا ا لغرفة في معهد الاستشراق ushbu jumla qo'shma gapning qaysi turiga kiradi	*.Aniqlovchi ergash gapli qo'shma gap	Kesim ergash gapli qo'shma gap	Ega ergash gapli qo'shma gap	To'ldiruvchi ergash gapli qo'shma gap
Ushbu fe'liy jumlar orasida bosh gap bo'laklari to'g'ri moslashgan jumlani belgilang:	*. ذهب ا. إلى لطلاب في المكتبة في مركز المدينة و أخذوا المجلات و الجرائد باللغة الفرنسية	ذهب ا لطلاب إلى المكتبة في مركز المدينة و أخذ المجلات و الجرائد باللغة الفرنسية	ذهبوا الطلاب إلى المكتبة في مركز المدينة و أخذوا المجلات و الجرائد باللغة الفرنسية	ذهبوا الطلاب إلى المكتبة في مركز المدينة و أخذ المجلات و الجرائد باللغة الفرنسية
أخبر ضابط الشرطة أن أحداً من الإرهابيين قد لقي مصرعة jumlasi qo'shma gapning qaysi turiga kiradi?	*To'ldiruvchi ergash gapli	Ega ergash gapli	Kesim ergash gapli	Hol ergash gapli
في هذا البيت غرفتان jumlasining to'g'ri tarjimasini toping	*. Bu uyda 2ta xona bor	Bu uyda xonalar bor	Bu uylarda 2 ta xona bor	Bu uyda xona bor
أريدك أن تجيد اللغة العربية jumlasi qo'shma gapning qaysi turiga kiradi?	*To'ldiruvchi ergash gapli	Hol ergash gapli	Ega ergash gapli	Kesim ergash gapli
Hol ergash gapli qo'shma gapda ergash gap bosh gapga qanday birikadi?	*YOrdamchi so'z yordami	Bevosita	Faqat bog'lovchisi yordamida	Faqat bog'lovchisi va yuklamasi

	da yoki bevosita			bilan keluvchi o'tgan zamondagi fe'ldan iborat bo'lgan konstruksiya tarkib shakllangan holda
Moslashgan aniqllovchi ko'rsatish olmoshidan iborat bo'lsa, u qaerda yoziladi?	*Aniqlanishdan oldin	Aniqllovchidan oldin	Aniqlanmishdan keyin	Aniqllovchidan keyin
Bu mohir va tirishqoq o'qituvchilar mashhurdirlar" jumlasining to'g'ri tarjimasini yozilgan qatorni toping	*هؤلاء المعلمات والمهارات والمجتهدات مشهورات	هذه المعلمات والمهارات والمجتهدات مشهورة	هؤلاء المعلمات والمهارات والمجتهدات مشهورة	هؤلاء المعلمات والمهارات والمجتهدات مشهورات
Quyidagi jummalarning qaysi bandida o'rin ergash gapli qo'shma gap to'g'ri ifoda etilgan?	*توجد ا لحارس الى حيث دخل ا لسارق	قرأت في ا لصباح مرة أخرى ا لرسالة ا لتي وردت ا لى أمسى	كان نبيل ذاهباً الى ا لمدسة حين رأى صديقه	لَمْ ا وصل ا لقطار الى ا لمحطة نزل منه ا لركاب
Quyidagi jummalarning qaysi bandida o'rin ergash gapli qo'shma gap to'g'ri ifoda etilgan?	*فكر عن . موطئك حيثما تكون	القطار ا . لذي ركبه وصل الى ا لمحطة بعد ساعة	ان عمى تسكن في ا لبيت الذي يقع على ضفة نهر جميل	قالت الأم لا بنتها: لا تخرجى من ا لبيت ا ليوم إنك مريضة
Qaysi bandda ega ergash gapli qo'shma gap ifoda etilgan?	*و الذى . يتكلم باللغة العربية هو مترجم	اليوم قابلت المهندسة التى تعمل فى المعمل	هذا كل ما قرأته من دفتر صديقى	صادفت الرجل الذى يعرف اللغة العربية
Qaysi bandda kesim ergash gapli qo'shma gap ifoda etilgan?	*هذا ما . قرأته خلال اليومين	رأيت الشباب و الفتيات يدخلون المعهد	يقرأ اصدقائه الرسالة ا لتي وردت منذ يومين	ظننت أنه رجل طيب
Muannas jinsdagi qatorni toping	*رجل . شمس نار حرب ريح	بدلة نكحة خليفة علامة امرأة	قريبة أم أخت بنت أساتذة	تلامذة حبلى كسلى بشرى جامعة
Qaysi bandda sabab ergash	*عاد سليم .	قد استقطت	من قام	إن تسأل كثير

gapli qo'shma gap ifoda etilgan?	الى بيته متأخراً لأنه قضى وقتاً طويلاً في المكتبة بقاء الكتب	مبكراً لتأخر عن الميعاد	بالرياضة البدنية يتقوى	تعلم كثيراً
Sabab ergash gapli qo'shma gapda bosh gap ergash gap bilan quyidagi yordamchi so'zlar vositasida birikadi:	* وإذ، بما، لما، لـ ، لأن، بفضل أن، نظراً ان، بسبب أن	وإذ، بما، لأن، لكى، حتى	كى، ألا، كيلا، حتى، لـ ، بما	بسبب أن، نظراً أن، لما، ألا
Real shartni anglatuvchi shart ergash gap oldidan qanday yuklamalar kelishi mumkin?	* من، متى، لو	من، متى، لو اذا	إذا، إن، من، متى	لو، اذا، متى
“Men kutubxonadan gazetalar, jurnallar, kitoblar oldim “ jumlasini to'g'ri tarjimasini toping:	* أَخَذْتُ من المكتبة جرائد مجلات وكتباً	أَخَذْتُ من المكتبة جرائد و مجلات و كتباً	أخذت من المكتبة جرائد و مجلاتاً وكتباً	أَخَذْتُ من المكتبة جرائد مجلات وكتباً
Hol ergash gapli qo'shma gapda hol ergash gap bilan bosh gapga quyidagicha birikadi:	* Biror ko'makchi so'z orqali yoki bevosita	Old ko'makchi va yuklamalar yordamida	Bog'lovchi yordamida	Bevosita
Payt ergash gapli qo'shma gapda payt ergash gap bosh gap bilan quyidagicha birikadi:	* YOrdamchi so'zlar va vaqtni anglatuvchi so'zlar yordamida	YOrdamchi so'zlar yordamida	Bevosita	Old ko'makchi va yuklamalar yordamida
SHart ergash gapli qo'shma gapda shart ergash gap bosh gapga quyidagicha birikadi:	* YUklamalar yordamida	YOrdamchi so'zlar yordamida	Old ko'makchilar yordamida	Bog'lovchi yordamida
To'ldiruvchi ergash gapli qo'shma gapda qo'llanilmaydigan yuklama qatorini ko'rsating:	* كيلا، لكى، حتى، كى،	أن، إن، أن الذى va nisbiy olmosh	إن yuklamasi yordamida	أن YUklamasi yordamida

		yordamida		
Aniqlovchi ergash gapli qo'shma gapda ergash gap bosh gapga quyidagicha bog'lanadi:	*. الذى nisbiy olmosh variantlari, yoki bevosita	Bevosita	va الذى ضمير عائد yordamida	nisbiy olmosh yordamida
Qaysi predloglar so'zga bevosita qo'shilib yoziladi?	*. لَ، بِ، كَ، * بِ	بَ، لَ، مِن	كَ، لَ، حَتَّى	لَ، بِ، فِى
SHart ergash gapli qo'shma gapda لُ yuklamasi qanday holatda ishlatiladi?	* Noreal shartni bildiruvchi shart ergash gap oldidan	Qanday shart bo'lishida n qat'iy nazar	Real shartni bildiruvchi shart ergash gap oldidan	Real va noreal shartni bildiruvchi shart ergash gap oldidan
Aniqlovchi va aniqlanmish - arabchasi qanday nomlanadi?	*.Aniqlovchi مُضَافٌ إِلَيْهِ ، aniqlanmish مُضَافٌ إِلَيْهَا	Aniqlovchi مُضَافٌ ، aniqlanmish مُضَافٌ إِلَيْهَا	Aniqlovchi مُضَافٌ ، aniqlanmish مُضَافٌ إِلَيْهِ	A,S to'g'ri
Qaysi so'zdagi 5 ta so'z birlik sonida kelib, izofaning muzofi vazifasini bajarganda, uning kelishigi harakatlar bilan emas, balki harflar yordamida, shakllanadi.	*. أَحْ، حَمٌّ، أَبٌ، ذُو، هَنْ	أَحْ، حَمٌّ، ابْ، ذُو، ابْنٌ	ذُو، ابْ، اخْ، ابْنٌ، هَنْ	ذُو، ابْ، اخْ، اخت، ابن
Nuqtalar o'rniga mos keladigan so'zni toping. بدأ العمال ... فى المصنع ا لكبير من الصباح	*. يعملون	يعمل	تعمل	يعملان
Quyidagi jumlaning to'g'ri tarjimasini toping. قبل سنتين كنا ندرس فى المدرسة	*. Ikki yil avval maktabda o'qir edik.	Ikki yil avval maktabda o'qigan edik.	Ikki yil avval maktabda o'qir edim.	Ikki yil avval maktabda o'qib bo'lgan edik
"Jurnal stolning ustida emas" jumlasining to'g'ri tarjimasini toping:	*. ليست ا لمجلة على ا لطاولة	ليسوا ا لمجلة على ا لطاولة	لسن ا لمجلة على ا لطاولة	ليس ا لمجلة على ا الطالب
Nuqtalar o'rniga mos keladigan so'zni toping: ...	*. عسى	عسينا	عسوا	عسين

المعلمون أن يكتبوا				
Tagiga chizilgan soʻzning gapdagi vazifasini aniqlang. و لم يكن له علم بالزراعة و لا يكاد يعرف الفرق بين القمح و الشعير	*Toʻldiruvchi	Hol	Aniqlovchi	Ega
“ لا حبذ زينب ” jumlasining tarkibidagi feʼl turini aniqlang.	*. Maqtov feʼl	Tahkir feʼl	Hamzali feʼl	Solim feʼl
Tagiga chizilgan soʻzning gapdagi vazifasini aniqlang. فى تلك الليلة أهلك جبران كثيرا من القهوة.	*. Payt hol	Oʻrin xoli	Hol	Ega
Quyidagi jumlaning toʻgʻri tarjimasini toping. ضربت ابنها تأديبا له كل يوم.	*. Ayol oʻz oʻgʻlini har kuni tarbiyalash maqsadida urdi.	U kishi oʻgʻlini azoblash maqsadida urdi.	Ayol oʻz oʻgʻlini tarbiyalash maqsadida urdi.	Men oʻgʻlimni har kuni tarbiyalash maqsadida urdim
Nuqtalar oʻrniga mos soʻzni qoʻying. دخلت المعلمة ... اوراق العلامات.	*. حامله.	حاملات	حاملا	حامل
Tagiga chizilgan soʻzning gapdagi oʻrnini aniqlang. إن حياة الانسان مرتبطة با لفضاء ارتباطا وثيقا .	*.Toʻldiruvchi	Kesim	Aniqlovchi	Ega
Qaysi qatorda ajratuvchi olmosh ishlatilgan?	*. B,C,D toʻgʻri	هؤلاء هم الطلاب	هَذَا الرَّجُلُ هُوَ الْكَاتِبُ	هَذِهِ هِيَ الْكَلِيَّةُ
Nuqtalar oʻrniga mos keladigan soʻzni toping. و هو يمشى كل يوم من القرية حتى المدينة ...	*. كيلومترا	لكيلومترا	كيلومترا	كيلومتر
Nuqtalar oʻrniga mos keladigan soʻzni toping. ركبنا ... ا لتى تبلغ سرعتها مئة خمسين كلومترا	*. ا لسيارة	مركب	قطار	حواد
Nuqtalar oʻrniga mos keladigan soʻzni toping. أخذت ... الينا من هذا الوقت	*. تنظر.	ينظرون	ينظر.	انظر
Quyidagi jumlaning toʻgʻri tarjimasini toping. منذ سنتين كنت ادرس فى المدرسة	*. Ikki yil avval maktabd	Ikki yil avval maktabda	Ikki yil avval maktabda	Ikki yil avval maktabda

	a o‘qir edim.	o‘qidim. .	o‘qib bo‘lgan edim.	o‘qir edi
“Student kasal emas” jumlasining to‘g‘ri tarjimasini toping.	ليس الطالب لب مريضا	ليس الطالب مريضة	لسن ا لطالب مريض	ليست الطالب مريض
Nuqtalar o‘rniga mos keladigan so‘zni toping. ... زيد أن يكتب	*. عسى .	عست	يعسى	تعسى
Qaysi qatorda — qo‘shimchasi noto‘g‘ri ishlatilgan?	*. بالرَّفِيقِ، بالأبى، بالأُمى، لأخى	بِالدَّرَاجَةِ، بِالتَّيرَامِ بِالْقَطَارِ، بِالْبَاصِ	بِالْقَلَمِ، بِالمُسْكَةِ ، بِالْيَدِ، بِالشُّوْكَةِ	بِالمِلْعَقَةِ، با لرَّيْشَةِ، با لْمِطْرَقَةِ، بِالسِّكِّينِ
Predloglarga birikuvchi olmoshlar qo‘shilsa, o‘zbek tilidagi qaysi kelishiklarning ma’nolarini anglatadi?	*. V, D to‘g‘ri	Qaratqich, chiqish, o‘rin-payt	Jo‘nalish, chiqish, tushum kelishigi	Jo‘nalish, chiqish, o‘rin-payt
Tagiga chizilgan so‘zning gapdagi vazifasini aniqlang. القاهرة مركز صناعي وتجاري و مالى هام و هنا كثير من الآثار القديمة	*.Hol	To‘ldiruvchi	Ega	Aniqllovchi
Quyidagi gapning to‘g‘ri tarjimasini toping. هو كان يرتجف غضبا طول ا لنهار	*. U kun bo‘yi g‘azabda n titrardi.	Ukun bo‘yi og‘riqdan titrardi.	Ular kun oxirida g‘azabdan titrardilar.	U kun bo‘yi alamdan baqirardi
Nuqtalar o‘rniga mos so‘zni qo‘ying. ... دخل السفراء اوراق الاعتماد	*. حاملين.	حاملة	حامات	حاملا
Tagiga chizilgan so‘zning gapdagi o‘rnini toping. اشهر المتاحف الواقعة في ا لقاهرة هي المتحف المصرى	*. Hol	Aniqllovchi	Kesim	Ega
“U mendan yoshroq” jumlasini to‘g‘ri tarjimasini toping.	*. هو أصغر منى سنا	هو أصغر منك سنا	هو أصغر منى سن	هى اصغر منه سنا
Nuqtalar o‘rniga mos keladigan so‘zni toping. من اول ايلول ... ا لتلامذة يذهبون الى المدرس	*. صار.	تصير	اصير	يصيرون .
Quyidagi jumlaning to‘g‘ri tarjimasini toping. بعد عدة سنوات تكونون قد تخرجتم من الجامعة .	*Bir necha yildan keyin	Bir necha yildan keyin universitet	Bir necha yildan keyin universitetn	Bir necha yildan keyin universitetni tugatib

	universitetni tugatib bo'lgan bo'lasizlar.	ni tugatib bo'lgan bo'ladilar.	i tugatib bo'ladilar.	bo'lmoqchi
“Menda kitob yo‘q” jumlasini to‘g‘ri tarjima qiling	* ليس لي كتاب	ليست لي كتاب	ليس لي كتب	لسن لي كتاب
Nuqtalar o‘rniga mos keladigan so‘zni toping: ... فاطمة أن تكتب	*. عست.	عسوا	عسى	عسيت
Tagiga chizilgan so‘zning gapdagi vazifasini aniqlang: و لم يكن له علم بالزراعة و لا يكاد يعرف الفرق بين القمح و الشعير.	*. Ega	Aniqlovchi	To‘ldiruvchi	Hol
“بئس الكلام كلامه” jumlasining tarkibidagi fe‘l turini aniqlang:	*. Hamzali fe‘l	Noqis fe‘l	Maqtov fe‘l	Tuslanmaydigan fe‘l
Tagiga chizilgan so‘zning gapdagi vazifasini aniqlang: القاهرة هي عاصمة الجمهورية و اعظم مدينة في القارة الافريقية	*. O‘rinholi	Hol	Kesim	Ega
Umumiy so‘roq gap yozilgan qatorni toping	*. V, D to‘g‘ri	أأنت طاب؟ لب؟	مِنْ أَيْنَ هَذِهِ لِنَقَاحَةٍ؟	هَلْ هُوَ مَدْرَسٌ؟
Nuqtalar o‘rniga mos so‘zni qo‘ying. ... دخلت الفلاحات ... أثمار التفاح	*. حاملات.	حاملات	حاملة	حامل
Al’ternativ so‘roq gap yozilgan qatorni toping	*. أهي في المدرسة أو في المكتبة؟	مِنْ أَيَّةِ مَدِينَةٍ أَنْتُمْ؟	كَمْ مَجَلَّةً عَلَى الطَّالِبَةِ؟	A, D to‘g‘ri
Predlogli ot kesimli gapda moslashuv bo‘ladimi?	*. Umumian moslashuv bo‘lmaydi.	Bunda ega bilan kesim faqat kelishikda, holatda moslashadi.	Bunda ega bilan kesim faqat jinsda moslashadi	Bunda ega bilan kesim jinsda va sonda moslashmaydi
Nuqtalar o‘rniga mos keladigan so‘zni toping قرأ محمد هذا الكتاب العربي ... في المساء	*. مرتين.	مرتان	واحد	المرتان
Quyidagi fe‘llardan I-bob fe‘lining aniq darajadagi sifatdoshini toping:	*. قارئ، داخل، عامل	طالب، شاعر، خامض	ساختن، صاعد، رافع	ناعم، خاهم، راجع

Quyidagi fe'llardan I-bob fe'llarining majhul darajadagi sifatdoshtlarini toping	مَنْشُورٌ، *، مَطِيرٌ، مَكُونٌ	مَصِيصٌ، مَذْنُوءٌ، مَقُولٌ	لَيْلٌ، مَنْسِيٌّ، مَضْهُومٌ	مَتِينٌ، مَصِيرٌ، مَكْتُوبٌ
izofasidagi muzof va muzof ilayhining holatini aniqlang	*.Muzof aniq holatda, muzof ilayhi ham aniq holatda	A.Ikkalasi ham noaniq holatda	V. Muzof-noaniq, muzof ilayhi aniq holatda	S.Ikkalasinin g ham holatini aniqlab bo'lmaydi
Agar izofaning muzofi an va - qo'shimchalarini olib kelsa, qanday o'zgarish ro'y beradi?	*. V, S, to'g'ri	an ning nuni tushib qoladi	- ning nuni tushib qoladi	Hech qanday o'zgarish ro'y bermaydi
Kasb-hunar nomlari qanday vaznda yasaladi?	*. Ular "فَعَالٌ" vaznida yasaladi	Ular "فَعَالَةٌ" vaznida yasalad	Ular "مَفْعَلَةٌ" vaznida yasaladi	Ular "مَفْعَلَةٌ" vaznida yasaladi
Quyidagi so'zlardan qaysi biri kasb-hunarni bildiradi, ularni toping:	*. جَرَّاحٌ، دَلَّالٌ نَجَّارٌ	تَّاحٌ، كَتَّابٌ، رَصَّادٌ	ثَلَّاجٌ، دَبَّابَةٌ، رَحَّالٌ	دَرَّاجَةٌ، خَرَّاطٌ، بَقَّالٌ
Quyidagi so'zlardan o'rinpayt joylarini aniqlab belgilang	*. مَجْلِسٌ، مَلْعَبٌ، مَعْرَضٌ	مَكْتَبٌ، مِصْنَاةٌ، مِشْوَاهٌ	مَحْكَمَةٌ، مَكْرٌ، مَطْعٌ	مَكْتُوبٌ، مَطْبَعٌ، مَسْجِدٌ
Quyidagi jumlaning to'g'ri tarjimasini toping أَلِلْإِنْسَانُ الْكَامِلُ يَسِرُّ كُلَّ إِنْسَانٍ بِغَلَامِهِ	*. Komil inson har bir kishini o'z so'zi bilan xursand qiladi	Hamma kishi komil insonni so'zlari bilan xursand qiladi	Komil inson hammaning so'zidan xursand bo'ladi	Komil inson hammani o'z so'zi bilan xursand qiladi
Nuqtalar o'rniga munosib bog'lovchilarni qo'ying مَا شَاهَدْنَا هَذِهِ الْمَدِينَةَ سَمِعْنَا عَنْهَا كَثِيرًا	*. لَكِنْ.	وَ	لَا	بَلْ
Quyidagi so'zlardan III-bob fe'llining masdarlarini toping:	*. دِفَاعٌ، مُنَاضَلَةٌ، مُعَامَلَةٌ	قِصَارٌ، مَحَاكِمَةٌ، عِلَاجٌ	ذَهَابٌ، كِبَارٌ، سِبَاقٌ	مَنَاسِبَةٌ، صِغَارٌ، مُحَاوَلَةٌ
Quyidagi so'zlardan VII-bob masdarlarini toping:	*. انْكِشَافٌ، انْقِسَامٌ، انْطِلَاقٌ	انْفِرَادٌ، انْكِسَافٌ، اِمْتِنَانٌ	انْقِطَاعٌ، انْتِجَاءٌ، انْتِحَاقٌ	انْحِطَافٌ، انْحِلَالٌ، انْهَزَامٌ
Quyidagi so'zlardan VIII-	*. انْحَادٌ،	انْجِلَالٌ،	انْغِلَابٌ،	انْهَزَامٌ، اِعْتِبَارٌ،

bob masdarlarini toping:	إِرْتِدَاءٌ، أَنْتِمَارٌ	إِتِّخَاذٌ، إِتِّصَالٌ	إِخْتِيَارٌ، إِرْتِيَاخٌ	إِعْتِرَاضٌ
Quyidagi soʻzlardan VIII-bob aniq darajadagi sifatdoshlarni toping:	*. مَنْتَصِرٌ، مُنْتَشِرٌ، مُعْتَرِضٌ	مُحْتَفِلٌ، مُرْتَبِطٌ، مُخَضَّرٌ	مُقْتَطِعٌ، مُسْتَمِعٌ، مُخْتَسِبٌ	مُخْتَلِفٌ، مُحْمَرٌ، مُشْتَرِكٌ
Quyidagi soʻzlardan qaysi biri IX-bob masdarlari :	*. إِخْرَاسٌ، إِعْرَاجٌ، إِسْهَالٌ	إِصْفِرَارٌ، إِسْتِفْرَارٌ، إِحْتِلَالٌ	إِبْكِمَامٌ، إِسْتِخْدَامٌ، لَهٌ	إِسْتِنَاعٌ، إِرْدِهَارٌ، إِنْقَاقٌ
Quyidagi soʻzlardan “ikkilangan” feʼllarning aniq darajadagi sifatdoshlarini toping:	*. مَاسٌ، مَارٌ، رَادٌّ	أَمٌّ، بَاقٍ، أَمِرٌ	لِفٌ، رَاقٍ، يَاقِظٌ	وَاصِلٌ، مَارٌ، نَاسٌ
Qanday feʼllarga “ikkilangan” feʼllar deb ataladi?	*. 2 va 3nchi oʻzak undoshla ri bir xil boʻlgan feʼllarga	1nchi va 2nchi oʻzak undoshlari ikkilangan feʼllarga	2 nchi oʻzak undoshlari illatli harflardan tuzilgan feʼllarga	1nchi undoshi “و” (v) yoki “ى” (y) harfidan iborat boʻlgan feʼllarga
Noqis feʼllar deb qanday feʼllarga aytiladi?	*3 nchi oʻzak undoshi “و” (v) yoki “ى” (y)undos hlaridan tarkib topgan boʻlsa	1nchi oʻzak undoshi illatli harflardan “و” (v) yoki “ى”(y)har flardan iborat boʻlgan feʼllarga	2 nchi oʻzak undoshlari illatli harflardan iborat boʻlsa	1 nchi va 2nchi oʻzak undoshlari illatli harflardan tarkib topgan boʻlsa
Quyidagi soʻzlardan “noqis” feʼllarning majhul darajali sifatdoshlarini toping:	*. مَدْنُوٌّ، مَبْكِيٌّ، مَرْمِيٌّ	مَسْرُورٌ، مَسِيرٌ، مَأمُورٌ	مَجْرِيٌّ، مَتِينٌ، مَدْعُوٌّ	مَوْعُودٌ، مَنْسِيٌّ، مَقُولٌ
“Noqis” feʼllarning hozirgi-kelasi zamonda tuslanayotganda 2nchi oʻzak undoshining harakati “i” (ي-) va “u” (و-) boʻlsa, qanday fonetik oʻzgarish sodir boʻladi?	*- “iyu” – “i” ga va “uvu” – “u” ga	“uvu” – “u” ga va “uvu” – “u” ga	- “iyu” – “a” ga va “uvu” – “u” ga	“uvu” – “a” ga va “iyu” – “i” ga
“وَطِي” (a) feʼli hozirgi-kelasi zamonning I-shaxs	*. أَطَا.	أَوَطَا	أَطَى	أَوِطَى

birligida qanday tuslanadi?				
Qaysi qatorda faqat sanoq son berilgan	*. خمس، اَحَدٌ تِسْعٌ، اَحَدٌ عَشْرٌ	وَاحِدٌ، اِحْدَى، ثَانٍ، خَمْسٌ عَشْرٌ	اَحَدٌ، اِثْنَانٍ، ثَا لَيْتٌ، رَابِعٌ	رَابِعٌ، عَشْرٌ، خَمْسُونَ، ثَلَاثٌ
Quyidagi "soʻzning oʻzagini toping:	*. خَيْرِ.	خَيْرٌ	خَوَرٌ	خَرَى
“Mening (m.z) oʻqituvchilarim” qaysi qatorda toʻgʻri berilgan?	* معلّمِيّ معلّمِيّ	معلّمِيّ	مُعَلِّمِيّ	معلّمِيّ
Quyidagi soʻzlardan III bob feʻlining masdarini toping:	*. مُلَاقَاةٌ، مُسَابَقَةٌ، مُعَالَجَةٌ	صِغَارٌ، خِلَافٌ، مُنَاقَشَةٌ	مُنَاسَبَةٌ، لِبَازٌ، مُحَافَظَةٌ	جِصَانٌ، مُلَاكِمَةٌ، مُدَالَرَةٌ
Quyidagi feʻllarning qaysi birlari VIII bobga mansub?	*. اِمْتَصَّ، اِرْتَدَّ، اِصْطَفَى	اِتْبَعَ، اِطْهَرَ، اِبْكَمَ	اِزْرَقَ، اِزْكَرَ، اِزْدَادَ	اِمْتَدَّ، اِنْرَعَجَ، اِزْدَرَدَ
Quyidagi jumlaning toʻgʻri tarjimasini toping كان المهندِسُ سُلَيْمَانُ مِنْذُ سَنَتَيْنِ فِي ذَلِكَ الْمَصْنَعِ	*. Injener Sulaymon 2 yil avval oʻsha zavodda ishlagan	Injener Sulaymon bir yil oldin bu zavodda ishlagan edi	Sulaymon 2 yil oldin bu zavodda injener boʻlib ishlagan	Injener Sulaymon bir necha yil oldin shu zavodda ishlagan
“Sen otangga va akangga xat yozdingmi?” jumlasini toʻgʻri tarjima qiling	*. هَلْ كَتَبْتَ الرِّسَالَةَ إِلَى أَبِيكَ؟ وَ أَخِيكَ؟	هَلْ كَتَبْتَ الرِّسَالَةَ إِلَى أَبِيكَ وَ أَخِيكَ؟	هَلْ كَتَبْتَ الرِّسَالَةَ إِلَى أُبُوكَ وَ أَخُوكَ؟	هَلْ كَتَبْتَ الرِّسَالَةَ إِلَى أَبِيكَ وَ أَخِيكَ؟
Quyidagi feʻllardan “boʻsh” feʻllarning buyruq maylini toping:	*. حَفَّ، نَلَّ، بَغَّ	كُنَّ، صِيحَّ، مَسَّ	قَعَّ، صِرَّ، غُدَّ	دَعَّ، زَدَّ، صِفَّ
Arab tilida feʻllarning nechta mayli bor?	*. 2 ta	5 ta	3 ta	1 ta
Faqat oʻtimsiz feʻllar bor guruhni belgilang:	*. حزن، كبر، جمل، صغر، حسن	أخذ، أمر، قال، شرب، أكمل، بعث	قرأ، كتب، جعل، اجاب، أقفل	إشترى، حبز، باع، رأى، نسي، أكل
خرج feʻli qaysi koʻmakchi bilan birga qoʻllanilganda “qarshi chiqmoq” maʼnosini anglatadi:	*. على.	مِنْ	إِلَى	فَوْقَ
Keltirilgan jumlar orasida bosh gap boʻlaklari toʻgʻri moslashgan jumlani koʻrsating:	*. ذهبت الفلاحات إلى الحقل صباحا باكرا و رجعت بعد الظهر	ذهبت الفلاحات إلى الحقل صباحا باكرا و رجعت بعد الظهر	ذهبن الفلاحات إلى الحقل صباحا باكرا و رجعن بعد الظهر	ذهبن الفلاحات إلى الحقل صباحا باكرا و رجعت بعد الظهر

Ushbu fe'liy jumlar orasida bosh gap bo'laklari to'g'ri moslashgan jumlani belgilang:	الظهر ذهب ا. * لطلاب إلى المكتبة في مركز المدينة و أخذوا المجلات و الجرائد باللغة الفرنسية	ذهبوا ا لطلاب إلى المكتبة في مركز المدينة و أخذ المجلات و الجرائد باللغة الفرنسية	ذهب ا لطلاب إلى المكتبة في مركز المدينة و أخذ المجلات و الجرائد باللغة الفرنسية	ذهبوا الطلاب إلى المكتبة في مركز المدينة و أخذوا المجلات و الجرائد باللغة الفرنسية
“Men yangi va chiroyli xonamizdan chiqdim” jumlasini to'g'ri tarjimasini toping	خرجت *. من غرفتنا ا لجديدة و ا لجميلة	خرجت من الغرفتنا الجديدة و ا الجميلة	خرجت من غرفتنا جديد و جميل	خرجت من غرفتنا الجديدة و الجميل
Berilgan arabcha jumlaning to'g'ri tarjimasini belgilang: مَنَعَ أَبْنَاءَهُ مِنْ زِيَارَتِهِ أَحَدًا	*. “U o'z o'g'illari ga uni biror kishi ziyorat qilishni man etdi.”	“Uning o'g'illari uni ziyorat qilishni barchalarga man etishdi.”	“Uning o'g'illariga uni ziyorat qilishlari man etildi.”	“U o'z o'g'illariga boshqalarni ziyorat qilishni man etdi.”
Berilgan arabcha jumlada VIII-bob fe'lining masdarlari qaysi gap bo'laklari vazifasini o'tayaptilar: و يتزامن الافتتاح مع الإحتفال بذكرى المولد النبوى و ستحضر شخصيات بارزة من مختلف انحاء العالم	*. Ega va vositali to'ldiruvchi vazifasini;	Vositasiz va vositali to'ldiruvchilar vazifasini;	Ega va kesim vazifasini;	Payt holi va vositali to'ldiruvchi vazifasini;
“Poytaxtimiz aholisining soni bu yil o'tgan yillardan ko'proqdir” jumlasining to'g'ri tarjimasini belgilang:	*. عدد السكان في عاصمتنا في هذه السنة اكثر مما كانت في السنوات الماضية	عدد السكان في عاصمتنا في هذه السنة اكثر مما كانت في السنوات الماضية	عدد السكان في عاصمتنا في هذه السنة اكثر منها كان في السنوات الماضية	عدد السكان في عاصمتنا في هذه السنة كثير مما كان في السنوات الاخيرة
Qaysi qatorda — predlogi aniq holatdagi so'zga to'g'ri qo'shilgan?	*. للرُّجُل، للبيت، للسلام، للمسرح	لللاعب، للآلَمَانِي، للآلَمَانِي، للآلَمَانِي، للآلَمَانِي	للآلَمَانِي، للآلَمَانِي، للآلَمَانِي، للآلَمَانِي	لللُّحُوم، لللُّبْن، لللُّوْح، للشارع

“Siz uni kecha teatrdagi ko‘rdingizmi?” jumlasining to‘g‘ri tarjimasini aniqlang.	هل رأيتوه في المسرح امس؟	هل رأيتهُ في المسرح امس؟	هل رأيتُمهُ في المسرح امس؟	هل رأيتُمواهُ في المسرح امس؟
Qaysi qatordagi fe‘llar o‘timsiz bo‘lsada, o‘timli fe‘llar singari o‘zi bilan bog‘langan otni T.kelishigida turishini talab qiladi	سأل، ركب، دخل	ركب، سأل، عمل	ذهب، فهم، ركب	دخل، خرج، سأل
Tarkibida cheklovchi (تمييز) yo‘q jumlaning belgilang:	ما كان كريم مريضاً	قد تم في معهدنا تدريب 99 طالباً من البلدان العربية.	إمتاز هذا الرجل عقلاً و خلقاً	امس اشترينا رطلاً لحماً و متريين حريراً
Predlog لـ aniq holatdagi so‘zlarga qaysi qatorda to‘g‘ri qo‘shilgan?	V, S, D to‘g‘ri	للوح، للبن، للأعب، للریشه	للألماني، للألواح، للألوان	للطالب، للمعلم، للشجرة، لليد
“Bu erda mening yangi uyim bor, u erda esa sening eski uying bor.” Jumlasining to‘g‘ri tarjimasini toping.	هنا بيتي الجديد و هناك بيتك القديم	هنا بيتي ا لجديد و هناك بيتك القديمة	هنا بيتي جديد و هناك بيتك قديم	هنا بيتي جديدة و هناك بيتك قديمة
Nuqtalar o‘rniga mos keladigan so‘zni toping فهمنا ان الاستاذ هذه القصة بالعربية	سيحدثنا	سنحدثنا	ستحدثنا	سيحدثنا
Tagiga chizilgan so‘zning gapdagi vazifasini aniqlang و هو أول دستور شعبي حقا في تاريخ الشعب الصيني الممتد الى الاف السنين	To‘ldiruvchi	Kesim.	Hol	Aniqlovchi
“Bu shaharda iyul oyida necha daraja issiq bo‘ladi?” jumlasining tarjimasini toping	كم درجة تبلغ الحرارة في شهر تموز في هذه المدينة؟	كم درجتا تبلغ الحرارة شهر تموز في هذه المدينة؟	كم الدرجات تبلغ الحرارة في شهر تموز في هذه المدينة؟	كم درجات تبلغ الحرارة في شهر تموز في هذه المدينة؟
ism-larga birikkanda qanday vazifada keladi?	To‘ldiruvchi	Kesim	Hol	Aniqlovchi
Kiyinmoq, taramoq, artinmoq, tozalamoq (tishni) fe‘llari qaysi	لبس، لبساً، مشط، الشعر،	لبس لباس، مشط الشعر، نشف، نظف	لبس الملابس، مشط الشعر، نشف نظف	لبس الملابس، مشط الشعر، نشف، نظف

qatorda to‘g‘ri berilgan?	نُظِّفَ، نَظَّفَ الْأَسْنَانَ	الأسنان	لأسنان	لأسنان
“Mustafo bir o‘smir yigit bilan Makkadan qaytdi” jumlasining to‘g‘ri tarjimasini toping	*. رجع مصطفى مع فتى من مكة	رجع مصطفى مع الفتى من مكة	رجع مصطفى مع الفت من مكة	رجع مصطفى مع فتا من مك
“Sen hozir qaerga ketayapsan?” jumlasini qaysi qatorda to‘g‘ri berilgan?	*. Barcha javob to‘g‘ri	إلى أين؟ ذاهب الآن؟	إلى أين تذهبين؟ الآن؟	إلى أين تذهب؟ الآن
Tagiga chizilgan so‘zning gapdagi o‘rnini aniqlang و في أنقرة، صرح رئيس الوزراء التركي سليمان ديميريل امس بأن تركيا لا تتهم إيران مباشرة بهذه الاغتيالات	*. Kesim	Aniqlovchi	Hol	Ega
Ushbu jumlada qaysi bo‘lak uyushib kelgan? سيرجع ابي من جمهورية مصر العربية بعد أسبوع أو أسبوعين	*. . Hol	Ega	Kesim	Aniqlovchi
Tagiga chizilgan so‘z qaysi fe‘l maylida o‘qiladi? اتهم وزير خارجية اوزبكستان تنظيمات دينية باكستان بتدريب اصوليين بهدف اسقاط حكومة بلاده و لكنه لم يوجه اية اتهامات الى الحكومة الباكستانية	*. SHart maylida	Istak maylida	Aniqlik maylida	Kuchaytirma maylida
إلى، على، فى، لدى. predloglarga I-shaxs birlik birikuvchi olmosh qo‘shilsa:	*. فى، على، لدى	إلى، فى، على، لدى	إلى، فى، على، لدى	على، إلى، فى، لدى
“Dars vaqtida o‘qituvchi doskaga arabcha jumlar yozdi va studentlardan so‘radi: u(larni) tushundingizmi?”	*. وقتاً ا لدرس كتب المعلم جُملاً عَرَبِيَّةً على اللوح و سأل ا لطلاب: أ فهمتموها؟	وقتاً ا لدرس كتب ا لمعلم جُملاً عَرَبِيَّةً على ا للوح و سأل ا لطلاب: أ فهمتموها؟	وقتاً ا لدرس . كتب ا المعلم جُملاً عَرَبِيَّةً على اللوح و سأل ا الطلاب: أ فهمتموها؟	وقتاً ا لدرس كتب ا المعلم جُملاً عَرَبِيَّةً على اللوح و سأل ا لطلاب: أ فهمتموها؟
so‘zi qanday tarjima qilinadi ?	*. 2 akamning	2 akam	2 akamga	A,V, to‘g‘ri
so‘zi qanday tarjima qilinadi?	*. Barcha javob	Otamni	Otamning	Otam

	to'g'ri			
"Bu darsliklar menda va o'rtoqlarimda ham bo'lgan" jumlasining to'g'ri tarjimasini toping	كانت هذه *. الكتب ا لمدرسية لى و لرفقائى ايضاً	كان هذا V. لكتاب ا لمدرسى لى و لرفقائى ايضاً	كانت هذه S. الكتب ا لمدرسية لى و لرفقائى ايضاً	كانت هذه D. لكتب ا لمدرسية لى و لرفقائى ايضاً
"Bo'lmoq", "bo'lib qolmoq" ma'nosini anglatuvchi fe'llar bor guruhni belgilang:	كان، * اصبح، امسى، اضحى، صار، بات	ما زال، ما . دام، ما أنفك، ما فتي، ما برح	أوشك، كاد، حرى، كرب، عسى	أخذ، شرع، جعل، نشأ، أ قبل، بدأ
Faqat o'timsiz fe'llar bor guruhni belgilang:	جمل، *. كبر، عوج، كمل، حسن، إعتل	حجز، سطح، باع، إشتري، أكل، شرب	أخذ، أعطى، أمر، أشرف، عرف، كرر	عقد، بعث، تلقى، قرر، أصدر، أورد
fe'li qaysi ko'makchi bilan qo'llanilganda "qarshi chiqmoq" ma'nosini anglatadi:	على.*	بـ	من.	بين .
Boshlanish ma'nosini anglatadigan fe'llar bor guruhni belgilang:	أخذ، *. شرع، بدأ، نشأ، جعل	ما زال، ما دام، ليس، كان، ما أ نفك.	بات، صار، أصبح، كان، ما زال، ما دام	أوشك، عسى، جاوز، تجاوز، ظل
Ushbu fe'liy jumlar ichida bosh gap bo'laklari to'g'ri moslashgan jumlani belgilang:	دخل *. العمال مبنى المطار و بعد مدة قصيرة خرجوا من	دخلوا العمال مبنى المطار و بعد مدة قصيرة خرج منه	دخل العمال مبنى المطار و بعد مدة قصيرة خرج منه	دخلوا العمال مبنى المطار و بعد مدة قصيرة خرجوا منه
Fe'liy gapdagi ega kishilik olmoshlari bilan ifodalangan bo'lsa kesim u bilan quyidagicha moslashadi:	Jinsda, *. sonda va shaxsda;	Jinsda va sonda;	Jinsda va shaxsda;	Faqat jinsda
Ushbu jumladagi III-bob masdari qaysi gap bo'lagi vazifasini o'tayapti? "و كان نزاع حاد قد ثار بين البلدين الأسبوع الماضى أثر رفض كوبا قبول اوراق إعتماد السفير الاسبا نى"	Ega; *	To'ldiruvchi;	Fe'liy kesimning ismiy qismi;	Hol
Tarkibida II-bob masdari bor jumlani aniqlang:	و تم . * خلال الاجتماع بحث امكانية	رجعت إلى البيت بعد حضورنا الحفلة في الجامعة	ما عرفت عن عزمه على القيام برحلة إلى دمشق	قررت كل من غانا و الليرو اقامة علاقات دبلوماسية بينهما على مستوى

السفراء			تنشيط العلاقات بين دولة الامارات و تاتارستان	
أخذ رشيد و أحمد الجريدة و المجلة من ا لمكتبة و قراها	أخذ رشيد و أحمد الجريد و المجلة من ا لمكتبة و قراه	أخذ رشيد و أحمد الجريدة و المجلة من ا لمكتبة و قراها	أخذ رشيد و أحمد الجريدة و المجلة من ا لمكتبة و قراها	“Rashid va Ahmad kutubxonadan gazeta va jurnal oldilar va uni (ikkalasini) o‘qidilar” jumlasining to‘g‘ri tarjimasini toping:
Xasan Zeydning o‘g‘lini urayapti;	Zeydning o‘g‘li Xasan uni urayapti;	Zeydning o‘g‘li Xasanni urayapti;	*. Zayd o‘g‘li Xasanni urayapti;	Berilgan arab jumlasining to‘g‘ri tarjimasini belgilang: زَيْدٌ ضَارِبٌ ابْنُهُ حَسَنًا
عن، من، قرب	وراء، أمام، تحت	مع، عند، دون	على، الى، لدى	Birikma olmoshlar orttirilganda oxiri sukun oladigan va “diftonglashtiriladigan” old ko‘makchilar bor guruhni belgilang:
هل لفيتمه في المكتبة في مركز المدينة امس؟	هل لفيتمه في المكتبة في مركز المدينة امس؟	هل لفيتماه في المكتبة في مركز المدينة امس؟	هل لفيتموه في المكتبة في مركز المدينة امس؟	“Siz (m.z.) kecha shahar markazidagi kutubxonada uni (m.z.) uchratdingizmi?”
إذن، إذا، و، ف، لـ، قد	إمّا، ام، بل، إنّما، لكن، أو	لم، لن، لمّا، مهما، لا، لكي	إنّ، أن، كأنّ، لكنّ، ليت، لعلّ	O‘zidan keyin kelayotgan egani tushum kelishigida turishga majbur qiladigan yuklamalarni belgilang:
هَلْ كَتَبْتَ الرِّسَا لَةَ إِلَى أَبِيكَ وَ أَخِيكَ؟	هَلْ كَتَبْتَ الرِّسَا لَةَ إِلَى أَبِيكَ وَ أَخِيكَ؟	هَلْ كَتَبْتَ الرِّسَا لَةَ إِلَى أَبِيكَ وَ أَخِيكَ؟	هَلْ كَتَبْتَ الرِّسَا لَةَ إِلَى أَبِيكَ وَ أَخِيكَ؟	“Sen otangga va akangga xat yozdingmi?” jumlasini to‘g‘ri tarjima qiling
لا، مع الأسف، لم قرأت هذه المقالة	لا، مع الأسف، لم نقرأ هذه المقالة	لا، مع الأسف، لا يقرأ هذه المقالة	لا، مع الأسف، لم أقرأ هذه المقالة	Quyidagi savolning to‘g‘ri javobini toping: هل قرأت في جريدة الاخبار مقالة كبيرة عن غزو الفضاء ؟
الرئيس	الممثل	الطالب	الرفيق	Nuqtalar o‘rniga mos keladigan so‘zni toping أطلب قبل الطريق و الجار قبل الدار

Tagiga chizilgan soʻzning gapdagi vazifasini aniqlang تلقى السيد عبد الكريم الكباريتي رئيس الوزراء الاردني اتصالا هاتفيا يوم امس من نظيره <u>المصري</u> الدكتور كمال الجنزوري	*.Aniqlovchi	Ega	Kesim	Toʻldiruvchi
“Joriy yilda fevral oyi necha kundan iborat?” jumlasining toʻgʻri tarjimasini toping	*كم يوما في شهر في شباط في السنة الجارية؟	كم يوما في شهر تموز في السنة الجارية؟	كم يوم في شهر شباط في السنة الجارية	كم ايام في شهر شباط في السنة الجارية
feʼlga birikkanda qanday vazifada keladi?	*Toʻldiruvchi	Hol	Kesim	Ega
“Sevgi qanday goʻzal! Agar u pokiza boʻlsa!” jumlasining toʻgʻri tarjimasini toping	*ما اجمل الحب اذا كان نظيفا	ما أكرم الحب اذا كانت نظيفا	ما احسن حب اذا كان نظيف	ما جميل الحب اذا كان نظيفا

UMUMIY SAVOLLAR

1. Arab tili haqida umumiy ma'lumot.
2. Arab alifbosi va yozuvi.
3. "Alif", "Ba", "Ta" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
4. "S.a", "X.a", "Jim" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.
5. "Xa", "Dol", "Zol" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.
6. "Ra", "Za", "Sin" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi.
7. "Shin", "Sod", "Dod" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
8. "To", "Zo", "Ayn" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
9. "G'ayn", "Fa", "Qof" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
10. "Kof", "Lom", "Mim" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
11. "Nun", "Vov", "Hoyo havvas", "Yoy" undosh harflarining ifodalanishi va yozilishi
12. Arab tilida unlilar to'g'risida qisqacha va cho'ziq unlilar.
13. Arab tilida urg'u va bo'g'inining ifodalanishi.
14. Tanvinlar.
15. Arab tilida shamsiy va qamariy harflar, ularning ifodalanishi.
16. Tashdid
17. Arab tilida hamza undoshi to'g'risida ma'lumot.
18. Qat'iy va vaslali hamzaning ifodalanishi.
19. Arab tilida "Al" aniqlik artikli.
20. Arab tilida so'z turkumlari.
21. Vazn qoliplari.
22. O'zak va noo'zak harflar.
23. Otlarda jins kategoriyasi.
24. Arab tilida kishilik olmoshlari va ajratish olmoshlari
25. Arab tilida ko'rsatish olmoshlari.
26. Arab tilida son kategoriyasi.
27. Ikkilik son
28. ot kesimli gaplar.
29. Arab tilida ko'plik son.
30. To'g'ri ko'plik va uning ifodalanishi.
31. Otlarda sinq ko'plik.
32. Sinq ko'plik vazn qoliplari.
33. Arab tilida sifat to'g'risida umumiy ma'lumot.
34. Asliy sifat.
35. Arab tilida nisbiy sifat.
36. Arab tilida moslashgan aniqlovchi.
37. Arab tilida kelishiklar.
38. Arab tilida ikki kelishikli otlar.
39. Arab tili qaysi tillar oilasiga kiradi?
40. Bu tarmoqning umumiy xususiyatlari nimada?
41. Arab tili qanday shakllandi?
42. Arab tili tarixini qanday bosqichlarga ajratish mumkin?
43. Arab tili rivojiga mintaqamizning olimlaridan qaysilari katta hissa qo'shgan?
44. Bizning madaniy merosimizda arab tilining ahamiyati qanday?
45. Zamonaviy arab tili qachon rivojlangan?
46. Adabiy arab tili va arab shevalarining o'rtasida qanday farq bor?
47. Predlog nima?
48. Tub predloglar qanday yasaladi?
49. Yasama predloglar qanday yasaladi?
50. Predloglardan keyin kelgan ismlar qaysi kelishikda qo'yiladi?
51. Qanday gaplar so'roq gaplar deyiladi?
52. So'roq gaplar ma'nosiga ko'ra necha turga bo'linadi?

53. Qanday so'roq so'zlarni bilasiz?
54. ك olmoshi o'zidan keyingi ism bilan qanday holatda turadi?
55. Inkori yuklamalari haqida nimalarni bilasiz?
56. Moziy fe'llarga qanday inkori yuklamalari ishlatiladi?
57. Muzore' fe'llari bilan qanday inkori yuklamalari keladi.
58. Ta'kid yuklamalari haqida nimalarni bilasiz?
59. Bu yuklamalar qanday qismlarga bo'linadi?
60. Bu yuklamalarning vazifalari nimalardan iborat?

**“ASOSIY O‘RGANILAYOTGAN TIL (ARAB TILI)” FANIDAN TARQATMA
VA TAQDIMOT MATERIALLARI**

(diskda ilova qilindi)

“ASOSIY O‘RGANILAYOTGAN TIL(ARAB TILI)” FANIDAN MUSTAQIL ISH TURLARI VA MAVZULARI

Talaba mustaqil ishi (TMI) - muayyan fandan o‘quv dasturida belgilangan bilim, ko‘nikma va malakaning ma‘lum bir qismini talaba tomonidan fan o‘qituvchisi maslahati va tavsiyalari asosida auditoriya va auditoriyadan tashkarida o‘zlashtirishga yo‘naltirilgan tizimli faoliyatdir.

O‘qishning boshlang‘ich bosqichlarida TMIning tashkil etish bir qator vazifalar bilan bog‘liq. Ayniqsa, birinchi kurs talabalarining ta‘limning navbatdagi turi - oliy ta‘lim talablarga ko‘nikishi qiyin kechadi. Chunki ular ta‘lim olish jarayonida o‘z mustaqil faoliyatlarini tashkil qilishni deyarli bilishmaydi. Ma‘lumotlarni qaysi manbadan, kanday qilib topish, ularni tahlil qilish va zarurlarini ajratib olib tartibga solish, konspektlashtirish, o‘z fikrini aniq va yorqin ifodalash, o‘z vaqtlarini tug‘ri taqsimlash, shuningdek, aqliy va jismoniy imkoniyatlarini to‘g‘ri baholash ular uchun katta muammo bo‘ladi. Eng asosiysi, ular mustaqil ta‘lim olishga ruhan tayyor bo‘lishmaydi.

Shuning uchun xar bir professor-o‘qituvchi dastlab talabada o‘z qobiliyati va aqliy imkoniyatlariga ishonch uyg‘otishi, ularni sabr-toqat bilan, bosqichma-bosqich mustaqil bilim olishni to‘g‘ri tashkil qilishga o‘rgatib borishi lozim bo‘ladi. Talabalar tomonidan mustaqil ravishda o‘zlashtiriladigan bilim va ko‘nikmalarning kursdan-kursga murakkablashib, kengayib borishini hisobga olgan holda ularning tashabbuskorligi va rolini oshirib borish zarur. Shunda mustaqil ta‘limga ko‘nika boshlagan talaba faqat o‘qituvchi tomonidan belgilab berilgan ishlarni bajaribgina qolmay, o‘zining ehtiyoji, qiziqishi va qobiliyatiga karab, o‘zi zarur deb hisoblagan qo‘shimcha bilimlarni ham mustaqil ravishda tanlab o‘zlashtirishga o‘rganib boradi.

Talabalar mustaqil ishlarining shakli va hajmini belgilashda quyidagi jihatlar e‘tiborga olinishi lozim:

- o‘qish bosqichi;
- muayyan fanning o‘ziga xos xususiyati va o‘zlashtirishdagi qiyinchilik darajasi;
- talabaning qobiliyati hamda nazariy va amaliy tayyorgarlik darajasi (tayanch bilimi);
- fanning axborot manbalari bilan ta‘minlanganlik darajasi;
- talabaning axborot manbalari bilan ishlay olish darajasi.

Mustaqil ish uchun beriladigan topshiriqlarning shakli va hajmi, qiyinchilik darajasi semestr-dan-semestrga ko‘nikmalar hosil bo‘lishiga muvofiq ravishda o‘zgarib, oshib borishi lozim. Ya‘ni, talabalarining topshiriqlarni bajarishdagi mustaqilligi darajasini asta-sekin oshirib, ularni topshiriqlarni bajarishga tizimli va ijodiy yondashishga o‘rgatib borish kerak bo‘ladi.

TMIning tashkil etishda talabaning akademik o‘zlashtirish darajasi va qobiliyatini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish mumkin:

- fanning ayrim mavzularini o‘quv adabiyotlari yordamida mustaqil o‘zlashtirish, o‘quv manbalari bilan ishlash;
- amaliy, seminar va laboratoriya mashg‘ulotlariga tayyorgarlik ko‘rib kelish;
- ma‘lum mavzu bo‘yicha referat tayyorlash;
- kurs ishi (loyihalari)ni bajarish;
- bitiruv malakaviy ishi va magistrlik dissertatsiyasi uchun materiallar to‘plash;
- hisob-kitob va grafik ishlarini bajarish;
- maket, model va badiiy asarlar ustida ishlash;
- amaliyotdagi mavjud muammoning yechimini topish, test, munozarali savollar va topshiriqlar tayyorlash;
- ilmiy maqola, tezislar va ma‘ruza tayyorlash;
- amaliy mazmundagi nostandart masalalarni yechish va ijodiy ishlash;
- uy vazifalarini bajarish va boshqalar.

Fan hususiyatidan kelib chiqqan holda talabalarga mustaqil ish uchun boshqa shakllardagi vazifalar ham topshirilishi mumkin. Talabalarga qaysi turdagi topshiriqlarni berish lozimligi kafedra tomonidan belgilanadi. Topshiriqlar puxta o‘ylab ishlab chiqilgan va ma‘lum maqsadga

yo'naltirilgan bo'lib, talabalarning auditoriya mashg'ulotlarida olgan bilimlarini mustahkamlash, chuqurlashtirish, kengaytirish va to'ldirishga xizmat qilishi kerak.

Mavzuni mustaqil o'zlashtirish. Fanning xususiyati, talabalarning bilim darajasi va qobiliyatiga qarab ishchi o'quv dasturiga kiritilgan alohida mavzular talabalarga mustaqil ravishda o'zlashtirish uchun topshiriladi. Bunda mavzuning asosiy mazmunini ifodalash va ochib berishga xizmat qiladigan tayanch iboralar, mavzuni tizimli bayon qilishga xizmat qiladigan savollarga e'tibor qaratish, asosiy adabiyotlar va axborot manbalarini ko'rsatish lozim.

Topshiriqni bajarish jarayonida talabalar mustaqil ravishda o'quv adabiyotlaridan foydalanib ushbu mavzuni konspektlashtiradilar, tayanch iboralarning mohiyatini anglagan holda mavzuga taalluqli savollarga javob tayyorlaydilar. Zarur hollarda (o'zlashtirish qiyin bo'lsa, savollar paydo bo'lsa, adabiyotlar yetishmasa, mavzuni tizimli bayon eta olmasa va h.k.) o'qituvchidan maslahatlar oladilar.

Mustaqil o'zlashtirilgan mavzu bo'yicha tayyorlangan matn kafedrada himoya qilinadi.

Referat tayyorlash. Talabaga qiyinchilik darajasi uning shaxsiy imkoniyatlari, qobiliyati va bilim darajasiga muvofiq bo'lgan biror mavzu bo'yicha referat tayyorlash topshiriladi. Bunda talaba asosiy adabiyotlardan tashqari qo'shimcha adabiyotlardan(monografiyalar, ilmiy, uslubiy maqolalar, Internetdan olingan ma'lumotlar, elektron kutubxona materiallari va h.k.) foydalanib materiallar yig'adi, tahlil qiladi, tizimga soladi va mavzu bo'yicha imkon darajasida to'liq, keng ma'lumot berishga harakat qiladi. Zarur hollarda o'qituvchidan maslahat va ko'rsatmalar oladi.

Yakunlangan referat kafedrada ekspertlar ishtirokida himoya qilinadi.

Ko'rgazmali vositalar tayyorlash. Talabaga muayyan mavzuni bayon qilish va yaxshiroq o'zlashtirish uchun yordam beradigan ko'rgazmali materiallar (jadvallar, chizmalar, rasmlar, xaritalar, maketlar, modellar, grafiklar, namunalar, musiqiy asar, kichik badiiy asar va h.k.) tayyorlash topshiriladi. Mavzu o'qituvchi tomonidan aniqlanib, talabaga ma'lum ko'rsatmalar, yo'l-yo'riqlar beriladi. Ko'rgazmali vositalarning miqdori, shakli va mazmuni talaba tomonidan mustaqil tanlanadi. Bunday vazifani bir mavzu bo'yicha bir necha talabaga topshirish ham mumkin.

Talaba ko'rgazmali materiallardan foydalanish bo'yicha yozma ravishda tavsiyalar tayyorlaydi va kafedrada himoya qiladi.

Mavzu buyicha testlar, munozarali savollar va topshiriqlar tayyorlash. Talabaga muayyan mavzu bo'yicha testlar, qiyinchilik darajasi harxil bo'lgan masalalar va topshiriqlar, munozaraga asos bo'ladigan savollar tuzish topshiriladi.

Bunda o'qituvchi tomonidan talabaga testga qo'yiladigan talablar va uni tuzish qonun-qoidalari, qanday maqsad ko'zda tutilayotganligi, muammoli savollar tuzishda mavzuning munozarali momentlarini qanday ajratish lozimligi, topshiriqlarni tuzish usullari bo'yicha yo'l-yo'riq beriladi. Konsultatsiya paytlarida bajarilgan ishlarning qo'yilgan vazifa va talablarga javob berish darajasi nazorat qilinadi (qayta ishlab kelish, aniqlashtirish yoki to'ldirish taklif etilishi mumkin).

Test, savol va topshiriqlar majmuasi kafedrada ekspertlar ishtirokida himoya qilinadi.

Ilmiy maqola, tezislar va ma'ruzalar tayyorlash. Talabaga biron bir mavzu bo'yicha (mavzuni talabaning o'zi tanlashi ham mumkin) ilmiy (referativ) karakterda maqola, tezis yoki ma'ruza tayyorlash topshirilishi mumkin. Bunda talaba o'quvadabiyotlari, ilmiy-tadqiqot ishlari, dissertatsiyalar, maqola va monografiyalar hamda boshqa axborot manbalaridan mavzuga tegishli materiallar to'playdi, tahlil qiladi, zarurlarini ajratib olib, tartibga soladi, shaxsiy tajribasi va bilimi, ilmiy natijalariga asoslangan holda qo'shimchalar, izohlar kiritadi, o'z nuqtai-nazarini bayon etadi va asoslaydi. Bunda talaba o'qituvchi bilan hamkorlikda ishlaydi.

Tayyorlangan maqola, tezis yoki ma'ruza kafedrada himoya qilinadi.

Amaliy mazmundagi nostandart masalalarni yechish va ijodiyishlash. Bir mavzu yoki bo'lim bo'yicha nostandart, alohida yondashish talab qilinadigan, nazariy axamiyatga ega bo'lgan amaliy topshiriqlar, ijodiy yondashish talab qilinadigan ilmiy-ijodiy vazifalar, modellar, maketlar, namunalar yaratish vazifasi topshirilishi mumkin. Amaliy topshiriqlar masalani hal qilishning optimal variantlarini izlashga va topishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Talabaning qiziqish va qobiliyatiga qarab, unga ilmiy xarakterdagi topshiriqlar berish, o'qituvchi bilan xamkorlikda ilmiy maqolalar tayyorlash va chop ettirish mumkin.

Talabalar mustaqil ishini samarali tashkil etishda:

tizimli yondoshish;

barcha bosqichlarini muvofiqlashtirish va uzviylashtirish;

bajarilishi ustidan qat'iy nazorat o'rnatish;

tashkil etish va nazorat qilish mexanizmlarini takomillashtirib borish zarur.

Mustaqil ish topshiriqlari muvaffaqiyatli yakunlanishi uchun quyidagi talablar bajarilishi lozim:

maqsad (bilimni mustahkamlash, yangi bilimlarni o'zlashtirish, ijodiy faollikni oshirish, amaliy ko'nikma va malakalarni shakllantirish va x.k.) aniq asoslanishi;

vazifa va topshiriqlarning aniq-ravshan belgilanishi;

topshiriqlarni bajarish algoritmi va metodlaridan talabalarning yetarli darajada xabardor bo'lishi;

maslahat va boshqa yordam turlarining to'g'ri belgilanishi (yo'llanma va ko'rsatma berish, mavzuning mazmuni va mohiyatini tushuntirish, muammoli topshiriqlarni bajarish usullari buyicha tushuncha berish, ayrim muammoli momentlarni birgalikda hal qilish va h.k.);

hisobot shakli va baholash mezonini aniq belgilash;

nazorat vaqti, shakli va turlarini aniq belgilab olish (amaliy seminar, laboratoriya mashg'ulotlari, konsultatsiya uchun yoki nazorat uchun maxsus ajratilgan vaqt; ma'ruza yo referat matni, bajarilgan topshiriqlar daftari, nazorat ishlari, uy vazifasi daftari, kurs ishlari, test, maqola, nostandart topshiriqlar, savollar, maqola, ko'rgazmali jihozlar va ijodiy ishlar; savol-javob, bajarilgan ish mazmuni va mohiyatini tushuntirib berish, yozma shaklda bayon qilish va h.k.).

Talabalar mustaqil ishini shartli ravishda ikkiga ajratish mumkin:

auditoriyada amalga oshiriladigan TMlari: o'tilgan mavzuni qayta ishlash, kengaytirish va mustahkamlashga oid topshiriqlar bajariladi;

auditoriyadan tashqarida amalga oshiriladigan TMlari: o'quvdasturidagi ayrim mavzularni mustaqil holda o'zlashtirish, uyga berilgan vazifalarni bajarish, amaliy va laboratoriya ishlariga tayyorgarlik ko'rib kelish, ijodiy va ilmiy-tadqiqot xarakteridagi ishlar va h.k.

Birinchi tur ishlari talabalarning nazariy va amaliy bilimlarini o'zlashtirib borish darajasi, amaliy mashg'ulotlarga (amaliyot, laboratoriya, seminar darslari) tayyorgarlik saviyasi va uy vazifalarining bajarilish sifatini tekshirish maqsadida, odatda, nazorat ishlari olish, savol-javob, suxbat, munozara, amaliy topshiriqlarni bajartirib ko'rish va h.k. usullarda asosan amaliyot darslarida nazorat (joriy nazorat) qilinadi.

Joriy nazoratda talabaning dars paytida o'tilgan materiallarni o'zlashtirish va uyga berilgan topshiriqlarni bajarishdagi faolligi, bajarish saviyasi va o'zlashtirish darajasi e'tiborga olinadi.

Ikkinchi tur ishlar fanning ishchi o'quv dasturida auditoriyadan tashqarida o'zlashtirilishi belgilangan mavzu bo'yicha ma'lumot va axborotlarni mustaqil ravishda izlab topish, tahlil qilish, konspektlashtirish (yoki referat tarzida rasmiylashtirish) va o'zlashtirish, ijodiy yondashishni talab qiladigan amaliy topshiriqlarni bajarish ko'rinishida amalga oshiriladi. Bu turdagi ishlarni bajarish jarayoni va o'zlashtirish sifatining nazorati darsdan tashqari paytlarda, maxsus belgalangan konsultatsiya soatlarida amalga oshiriladi.

Talabalar mustaqil ishi bo'yicha konsultatsiyalar tashkil etish tartibi

1. Talabalar mustaqil ishi (TMI) bo'yicha konsultatsiyalar darsi auditoriyadan tashqarida amalga oshirishga mo'ljallangan mustaqil ishlarni bajarish yuzasidan tegishli yo'llanmalar berish va uni bajarilishini nazorat qildib borish maqsadida tashkil qilinadi.

2. TMI bo'yicha konsultatsiya darsi fanning kalendar tematik rejasiga muvofiq o'tkaziladi.

3. Konsultatsiya darsi tegishli fan o'qituvchisi tomonidan o'tkaziladi.

4. Fan o'qituvchisi konsultatsiya darsida quyidagi ishlarni amalga oshiradi:

- TMI topshiriqlarini bajarish yuzasidan tegishli yo'llanma beradi;
- topshiriq bajarish rejasini tuzishga yordamlashadi;
- tegishli adabiyotlar va axborot manbalarini tavsiya etadi;

- TMI yuzasidan tayyorlangan ishlanma, hisobot, referat, hisob-kitob va topshiriq natijalarini qabul qiladi hamda baholaydi.

5. TMI bo'yicha konsultatsiyalar o'quv jarayonining 1 yoki 2 smenada tashkil etilishiga qarab talabalarning darsdan bo'sh vaqtlarida dars jadvaliga kiritiladi.

6. TMI bo'yicha konsultatsiya darslari o'qituvchi jurnalida qayd etib boriladi.

MUSTAQIL TA'LIM MAVZULARI

Talabalar quyida berilgan mavzular yuzasidan grammatikaga oid bilimlar, og'zaki va yozma nutq malakasiga ega bo'lishlari kerak. Buning uchun quyidagi mavzularni tavsiya etish mumkin.

1	ا،ب،ت undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to'g'ri talaffuz qilish va harflarning to'g'ri yozilishini o'rganish.	Sentabr
2	ث،ح،ج undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to'g'ri talaffuz qilish va harflarning to'g'ri yozilishini o'rganish.	Sentabr
3	خ،د،ذ undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to'g'ri talaffuz qilish va harflarning to'g'ri yozilishini o'rganish.	Sentabr
4	ر،ز،س undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to'g'ri talaffuz qilish va harflarning to'g'ri yozilishini o'rganish.	Sentabr
5	ش،ص،ض undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to'g'ri talaffuz qilish va harflarning to'g'ri yozilishini o'rganish.	Sentabr
6	ط،ظ،ع undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to'g'ri talaffuz qilish va harflarning to'g'ri yozilishini o'rganish.	Noyabr
7	غ،ف،ق undosh harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh	Qoidalar asosida harflarni to'g'ri talaffuz qilish va harflarning to'g'ri	Noyabr

	harflarini yod olish.	yozilishini o`rganish.	
8	undosh ك، ل، م harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to`g`ri talaffuz qilish va harflarning to`g`ri yozilishini o`rganish.	Noyabr
9	undosh ن، و، ه، ي harflarining ifodalanishi ,yozilishi va undosh harflarini yod olish.	Qoidalar asosida harflarni to`g`ri talaffuz qilish va harflarning to`g`ri yozilishini o`rganish.	Noyabr
10	Arab tilida unlilar to`g`risida ma`lumot. Cho`ziq unlilar , qisqa unlilar va harakatlar.	Berilgan mavzuni chuqur o`rganishi uchun misollar va mashqlar ustida ishlash.	Noyabr
11	Arab tilida urg`u va uning ifodalanishi, bo`gin va uning turlari, tanvinlar va ularning ifodalanishi.	Urg`u va bo`g`inning to`laqonli tushunilishi uchun mustaqil tarzda misollar ustida ishlashni ta`minlash.	Noyabr
12	Arab tilida shamsiy va qamariy harflar.Ikkilangan undoshlar va tashdid.	Berilgan mavzuni chuqur o`rganishi uchun misollar va mashqlar ustida ishlash.	Dekabr
13	Arab tilida hamzaning ifodalanishi,qat`iy hamza undoshi va uning ifodalanishi, vaslali hamza undoshi va uning ifodalanishi va hamza undoshining imlosi.	Berilgan mavzuni chuqur o`rganishi uchun misollar va mashqlar ustida ishlash.	Dekabr
14	Arab tilida “AL” aniqlik artikli, “Al” aniqlik artikli. "ال التَّعْرِيفِ", “Al” artiklidagi hamzaning	Berilgan mavzuni chuqur o`rganishi uchun misollar va mashqlar ustida ishlash.	Dekabr

	ifodalanishi.		
15	Arab tilida soʻz turkumlari, oʻzak va nooʻzak harflar va vazn qoliplari.	Berilgan mavzuni chuqur oʻrganishi uchun misollar va mashqlar ustida ishlash.	Dekabr
16	Otlarda jins kategoriyasi "مَذَكَّرٌ وَ مُؤَنَّثٌ", otlarda jins kategoriyasining yasalihi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qoʻshimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Dekabr
17	Arab tilida olmoshlar toʻgʻrisida umumiy maʼlumot, arab tilida kishilik olmoshlari, arab tilida ajratuvchi olmoshlari.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qoʻshimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Dekabr
18	Arab tilida koʻrsatish olmoshlari. "اسْمُ الْإِشَارَةِ"	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qoʻshimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Yanvar
19	Arab tilida son kategoriyasi. Arab tilida ikkilik son. Ot kesimli gap va uning tuzilishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qoʻshimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Yanvar
20	Arab tilida koʻplik son. Arab tilida toʻgʻri koʻplik va	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qoʻshimcha kitoblardan notanish mashqlar va	Yanvar

	to`g`ri ko`plikning yasalishi,	matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	
21	Otlarda siniq ko`plik to`g`risida ma'lumot va otlarda siniq ko`plik, siniq ko`plik qoliplari .	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Yanvar
22	Arab tilida sifat to`g`risida umumiy ma'lumot. Arab tilida asliy sifat.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Yanvar
23	Arab tilida nisbiy sifat va nisbiy sifat yasalishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Yanvar
24	Arab tilida aniqllovchi. Arab tilida moslashgan aniqllovch.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral
25	Arab tilida kelishiklar va so`zlarning kelishikda turlanishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish,	Fevral

		tahlil qilish.	
26	Arab tilida ko`makchilar. Arab tilida predloglar va ularning turlari. "حَرْفُ الْجَرِّ" Arab tilida predloglar va ularning ishlatilishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral
27	Arab tilida birikma olmoshi. Birikma olmoshining otga qo`shilib kelishi.</p> <p>"غَيْرَ" so`zning ishlatilishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral
28	Birikma olmoshining ko`makchilarga birikib kelishi, birikma olmoshlarining predloglarga birikib kelishi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral
29	Arab tilida gap va uning turlari, so`roq gap,</p> <p>Arab tilida ismiy gap.</p> <p>Arab tilida f`el kesimli gap.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral
30	Arab tilida moslashmagan aniqlovchi, arab tilida "Izofa" va uning ifodalanishi. Izofa zanjiri.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Fevral

31	Izofaning gapdagi vazifasi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Mart
32	“كَانَ” fe’li to’g’risida va “لَيْسَ” fe’li to’g’risida umumiy ma’lumot.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Mart
33	Fe’l haqida umumiy ma’lumot va uch o`zak undoshli fe’llar.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Mart
34	Arab tilida fe’l boblari. Fe’lning o`tgan zamoni. O`timli va o`timsiz fe’llar.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Mart
35	Arab tilida hozirgi-kelasi zamon.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Mart
36	Fe’llarga qo`shiluvchi birikma olmoshlari	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun	Mart

		qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	
37	Gapning uyushiq bo`laklari.  Arab tilida bog`lovchilar.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Aprel
38	Arab tilida to`ldiruvchi.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Aprel
39	Arab tilida son. "أَسْمُ الْغُدَرِ" Arab tilida sanoq son.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Aprel
40	Arab tilida fe`l mayllari.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Aprel
41	Fe`l kesimli gaplar va ularning tez aniqlanish ko`nikmasini hosil qilish va to`ldiruvchi va uning	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va	Aprel

	gaplarda kelish xususiyatlarini o`rgatish.	matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	
42	Uyushiq gap bo`laklari va fe'liy jumalarda bosh bo`laklarning uyushib kelishini o`rgatish.	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	Aprel
43	Fe'lning arab tilidagi o`rnini va ahamiyati uqtirish, uning zamonlarda tushlash xususiyatlarini o`rgatish	Mavzuni chuqurroq tushunish uchun qo`shimcha kitoblardan notanish mashqlar va matnlar ustida mustaqil ishlash va tarjima qilish, tahlil qilish.	May
44	Talabalarda harflarni to`g`ri talaffuz qilish ko`nikmalarini tarbiyalash, harflarni talaffuz qilganda muayyan qoidalarga amal qilishga o`rgatish, harflar ishtirokida berilgan so`zlarni tez va to`g`ri talaffuz qilishlariga erishish.	Harflarni talaffuz qilganda qoidaga asosan talaffuz qilishini o`rgatish, talaffuz jihatidan bir-biriga yaqin harflar o`rtasidagi farqni farqlashga, ko`proq eshitish ko`nikmasini hosil qilishlarni o`rgatish.	May
45	Hamza tovushi, aniqlik belgisi “-al”, shamsiy va qamariy harflarining yozuvdagi o`rinlarini belgilashga o`rgatish	Berilgan hamzalik so`zlardan qat'iy va vaslali so`zlarni ajratib yozish; shamsiy va qamariy harflari bilan boshlangan so`zlarga “-al” qo`shish	May
46	Arabcha matnlarni to`g`ri o`qish va tarjima qilishda predloglarning	"حَاسَّةُ السَّمْعِ" matnidagi predloglarning tarjimasida uning o`rniga to`g`ri	May

	ahamiyatini uqtirish; pauzal o`qish qoidalarini o`rgatish	e'tibor qilib, matndagi so`zlarning pauzali o`qilishini ham o`rganish.	
47	Arab tilidagi so`zlarni lug`atdan topishda malaka va ko`nikmalarni shakllantirish, so`z turkumlarini amalda qo`llay bilish malakasini hosil qilish	Matndagi so`zlarning asl o`zagini topish va noo`zak harflarni aniqlash; berilgan tarqatma materialdagi so`zlarni 3 turkumga bo`lib chiqish	May
48	Arab tilidagi kishilik va ko`rsatish olmoshlarining gaplardagi o`rni, tarjimasini to`g`ri qilish va ularning matnlarda kelish qoidalariga o`rgatish va ularni qo`llashni o`rgatish.	"في غُرْفَةٍ دَرَسَ" matning tarjimasi ustida ishlash va matndagi olmoshlarning tarjimasi va o`qilishiga ahamiyat berish.	May
49	Arab tilida ko`plik, to`g`ri ko`plik va sinig ko`pliklarning bir-biridan farqi va sinig ko`plikning qoliplari ustida ikop`proq ishlash va takrorlashni o`rgatish.	Matnlarda kelgan so`zlarning to`g`ri va sinig ko`pligini tezroq toppish uchun ular ustida ko`proq ishlash.	Iyun
50	Fe'l kesimli gaplar va ularning tez aniqlanish ko`nikmasini hosil qilish va to`ldiruvchi va uning gaplarda kelish xususiyatlarini o`rgatish.	امس matnidagi fe'l kesimli gaplarni aniqlash va to`ldiruvchilarni toppish shu qoliplardagi gaplar tuzish tuzilgan gap tarkibida f`el kesimli gap va to`ldiruvchilar ishtirok etishi.	Iyun
51	Uyushiq gap bo`laklari va fe'liy jumalalarda bosh bo`laklarning uyushib kelishini o`rgatish.	يوم العمل matnidagi uyushiq bo`laklarni toppish va ular ustida talaba mustaqil ishlashini	Iyun

		tashkil etish.	
52	Fe'lning arab tilidagi o`rnini va ahamiyati uqtirish, uning zamonlarda tushlash xususiyatlarini o`rgatish	“رحلة الى القرية” matnidagi fe'llarning zamonlarini aniqlash va ular yordamida fe'liy jummlalar tuzish	Iyun

FANNI O'ZLASHTIRISH BO'YICHA USLUBIY KO'RSATMA

Kadrlar tayyorlash milliy dasturida chuqur nazariy va amaliy bilimlar bilan bir qatorda tanlagan sohasi bo'yicha mustaqil faoliyat ko'rsata oladigan, o'z bilimi va malakasini mustaqil ravishda oshirib boradigan, masalaga ijodiy yondashgan holda muammoli vaziyatlarni tug'ri aniqlab, tahlil qilib, sharoitga tez moslasha oladigan mutaxassislarni tayyorlash asosiy vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Ma'lumki, axborot va bilimlar doirasi tez sur'atlar bilan kengayib borayotgan hozirgi sharoitda barcha ma'lumotlarni faqat dars mashg'ulotlari paytida talabalarga yetkazish kiyin.

Tajribalar shuni ko'rsatadiki, talaba mustaqil ravishda shug'ullansa va o'z ustida tinimsiz ishlagina bilimlarni chuqur o'zlashtirishi mumkin. Talabalarning asosiy bilim, ko'nikma va malakalari mustaqil ta'lim jarayonidagina shakllanadi, mustaqil faoliyat ko'rsatish qobiliyati rivojlanadi va ularda ijodiy ishlashga qiziqish paydo bo'ladi.

Talabalar mustaqil ishini baholash. TMI natijalari amaldagi "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimini nazorat qilish va baholashning reyting tizimi tug'risidagi Nizom"ga asosan baholab boriladi.

Ta'lim jarayonida qo'llanadigan ayrim interfaol usullar

"Aqliy hujum" usuli-g'oyalarni ishlab chiqish usuli. Qatnashchilar birlashgan holda qiyin muammoni echishga harakat qiladilar:uni echish uchun shaxsiy g'oyalarni ilgari suradilar. "Aqliy hujum" quyidagi qoidalar bo'yicha o'tkaziladi: -fikir hech qanday cheklanmagan holda, iloji boricha balandroq ovozda aytilishi lozim;-har qanday fikrni aytish mumkin, u qabul qilinadi; -g'oyalarga tushuntirish berilmaydi, ular vazifalarga bevosita bog'liq holda aytiladi; -takliflar berish to'xtatilmaguncha, aytilgan g'oyalarni tanqid yoki muhokama qilishga yo'l qo'yilmaydi.

Samarali aqliy hujum uchun bosqichlar: **1.**Ishtirokchilarni majburiy bo'lmagan holda o'tkazing. **2.**Fikrlarni bayon qilish uchun qog'oz va doskani tayyorlang. **3.**Aqliy hujum ishtirokchilariga muammoni etkazish kerak. **4.** Ish tartibini aniqlang: **a)** fikrlar tashlanganda ularni baholamang **b)** doimiy fikrlash ozodligi **v)** qancha aqli fikr ko'p bo'lsa, shuncha yaxshi **g)** "ushlang", "tuting" boshqalarning fikrlarini rivojlantiring **5.**Fikrlar to'g'risida surishtiring va tezda ularni yozing. **6.**Qog'oz varag'i to'ldirilganda, uni muhokama uchun qo'ying. **7.**O'z g'oyalarigizni qo'shib yangi g'oyani rag'batlantiring. **8.**Boshqalar fikrini tanqid qilish yoki ustidan kulish kerak emas, kulgiga yo'l qo'ymang.

Aqliy hujumning asosiy ko'rinishlaridan biri juftlikdagi aqliy hujumdur. Agar ish daliliy axborotga bog'liq bo'lsa, unda ta'lim oluvchilarga dalillar ro'yxatini tuzish taklifi beriladi. Ikki daqiqadan so'ng individual ishdan keyin ular bir-birlari bilan muloqotda bo'lib muhokama qiladilar va o'zlarining ro'yxatlarini birlashtiradilar.

"Charxpalak" texnologiyasi-ushbu texnologiya ta'lim oluvchilarni o'tilgan barcha mavzularni yod olishga, mantiqan fikrlab, berilgan savollarga mustaqil ravishda to'g'ri javob berishga va o'z-o'zini baholashga o'rgatishga hamda qisqa vaqt ichida ularni baholay olishga qaratilgan. O'quv mashg'ulotlarining barcha turlarida dars boshlanishi yoki dars oxirida, yoki o'quv predmetining biror-bir bo'limi tugallanganda o'tilgan mavzuni o'zlashtirilganlik darajasini baholash, takrorlash, mustahkamlash, yoki oraliq va yakuniy nazorat o'tkazish uchun mo'ljallangan.

O'tkazish texnologiyasi: **1.**Ishtirokchilar kichik guruhlariga bo'lib olinadi (sharoitga qarab). **2.**Mashg'ulotni o'tkazishga qo'yilgan talablar, qoidalar bilan tanishtirish. **3.**Guruh ishtirokchilari mustaqil ravishda tarqatma materiallardagi vazifani bajaradilar. **4.**Har bir guruh ishtirokchisi o'zi ishlab chiqqan tarqatma materialning o'ng burchagiga guruh raqamini, chap burchagiga esa o'zining biror bir belgisini chizib qo'yishi kerak. **5.**Vazifa bajarilgan tarqatma materiallar boshqa guruhlariga tarqatiladi. **6.**YAngi guruh a'zolari berilgan materiallarni o'rganib, unga o'z o'zgartirishlarini kiritadilar. **7.**Tuzatish, o'zgartirish kiritilgan materiallar yana bir marta boshqa guruhlariga uzatiladi (guruhlar soniga qarab). **8.**Guruhlar materiallarni bir-birlari bilan oxirgi almashganlaridan so'ng har bir guruh ishtirokchisi o'zining birinchi to'ldirgan materialini (guruh raqami va o'zi qo'ygan belgi asosida) tanlab oladilar. **9.**Har bir

guruh ishtirokchisi tarqatma materialdagi o'zi belgilagan javoblarini boshqa guruh ishtirokchilari kiritgan tuzatishlari bilan taqqoslaydilar va tahlil qiladilar. **10.** Ta'lim beruvchi tarqatma materialda berilgan vazifani o'qib, guruhlar bilan to'g'ri javobni belgilaydilar. **11.** Har bir ishtirokchi to'g'ri javob bilan belgilangan javoblar o'rtasidagi farqni aniqlab, shunga mos ballni to'playdi va o'z-o'zini baholaydi.

Bilaman/bilishni xohlayman/bilib oldim (B/Bh/B) - biror matn yoki mavzuni interfaol o'qish-o'zlashtirish usullaridan biri bo'lib, jadval ko'rinishida bajariladi va quyidagicha qo'llaniladi: ta'lim oluvchilarga biror mavzu e'lon qilinadi. Bu to'g'rida ularga ma'lum bo'lgan axborotlarni jadvalning "Bilaman" qismiga, mavzu bo'yicha yana qanday ma'lumotlarni bilishni xohlashsa, ularni jadvalning "Bilishni xohlayman" qismiga yozadilar. So'ngra, ularga mavzuga oid matn tarqatiladi. Ular mikroguruhlar tarkibida matnni mustaqil o'zlashtirib, jadvalning "Bildim" qismini to'ldiradilar. Har bir guruh sardori tuzilgan jadvallarni taqdim qiladi. Jadvalning barcha qismlari taqqoslanadi.

"FSMU" texnologiyasi –ushbu texnologiya munozarali masalalarni hal etishda, bahs-munozarlar o'tkazishda yoki o'quv seminari yakunida, biror bir bo'lim o'rganilgandan so'ng qo'llanilishi mumkin, chunki bu texnologiya tinglovchilarni o'z fikrini himoya qilishga, erkin fikrlash va o'z fikrini boshqalarga o'tkazishga, ochiq holda bahslashishga, shu bilan bir qatorda ta'lim oluvchilarni o'quv jarayonida egallagan bilimlarini tahlil etishga, qay darajada egallaganliklarini baholashga ham tinglovchilarni bahslashish madaniyatiga o'rgatadi. **F**-fikringizni bayon eting, **S**-fikringiz bayoniga biror bir sabab ko'rsating, **M**-ko'rsatilgan sababni isbotlovchi misol keltiring, **U**-fikringizni umumlashtiring

"Davra suhbat" -aniq ish tajribasini o'rganish, axborot almashish kabi faoliyatlarni o'tkazishda ko'maklashadi. Davra suhbatini ikki xil shaklda o'tkazish mumkin: **1) YOzma davra suhbat**-o'zaro hamkorlikda muammo yoki g'oya-fikrlarni samarali usulini topishning usuli. A'zolar ko'rilayotgan u yoki bu masala yuzasidan o'z g'oyasi yoki taklifini yozadi, so'ng yozilgan qog'ozni yonidagi a'zoga uzatadi. Navbatdagi a'zo berilgan g'oya yoki taklif yuzasidan mustaqil bilimi va qarashlariga asoslangan holda tushuncha va izohlarini qo'shimcha qiladi va navbatdagi a'zoga uzatadi. Har bir ishtirokchi fikrlarini o'zi tanlagan rangli qalam bilan yozadi. Bu har bir ishtirokchining suhbatda qatnashganlik darajasini yaqqol ko'rsatadi. Jarayon to barcha a'zolar o'rganilayotgan masala yuzasidan o'z bilim va munosabatlari asosida mustaqil fikr yoki savollari bilan ishtirok etib bo'lishlariga qadar davom ettiriladi. **2) Og'zaki davra suhbat**-bu yuqorida ko'rsatilgan usulga o'xshash bo'lib, faqatgina og'zaki shaklda o'tkaziladi. Har bir ishtirokchi navbat bilan, undan oldin taklif etilgan fikrlarni qabul qilib olib, uni rivojlantiradi.

"Taqdimot". Taqdimotni muvaffaqiyatli amalga oshirishda e'tibor qaratiladigan jihatlar: **1.** Qaysi masala yuzasidan fikr yuritmoqchi bo'lsangiz, uni har jihatdan mukammal o'rganing. Uch aniq vazifani amalga oshirish asosida masala har jihatdan samarali yoritilishiga erishish mumkin. A) YOritib beriladigan masalaning asosiy mazmun-mohiyati nimada? degan savolga javob topish. B) YOritib beriladigan masala yuzasidan shaxsiy nuqtai-nazardan kelib chiqqan holda kalit so'zlari, tezislar, dalillarni kema-ket tartibda belgilash. V) Taqdimot o'tkazilgandan so'ng, sizga nisbatan auditoriyaning munosabati qanday bo'lishi to'g'risida o'ziga xayolan savol bilan murojaat etish. **2.** Masala yuzasidan yoritadigan materiallarni tizimlashtirish: kalit so'zlar, tezislar, dalillar uchun qisqa, aniq va lo'nda jumlar tuzish. Har bir jumlaning qo'llab quvvatlovchi uchta asosni tanlab, belgilab oling. Masalani har tomonlama yoritib berishga qalban ishonch uyg'otish; -nutq so'zini juda ham ma'nodor epigraf bilan boshlash; masalani mazmun-mohiyatini ochib beruvchi, asoslangan ochiq so'zlarga ega bo'lish. **3.** Tajribadan o'tkazish asosida puxta tayorgarlik ko'rish. Taqdimot materiallarini tizimlashtirib bo'lgandan so'ng, quyidagi jadvalni tayorgarlik ko'rish uchun ishlatish: Masala nomi. Ustuvor tamoyillar. Nuqtai-nazardan kelib chiqqan holda kalit so'zlar. Qo'llab-quvvatlovchi asoslar. Tarixiy manbalar.

“Bumerang”. Mazkur texnologiya bir mashg’ulot davomida o’quv materialini chuqur va yaxlit holatda o’rganish, ijodiy tushunib etish, erkin egallashga yo’naltirilgan. U turli mazmun va xarakterga (muammoli, munozarali, turli mazmunli) ega bo’lgan mavzularni o’rganishga yaroqli bo’lib, o’z ichiga og’zaki va yozma ish shakllarini qamrab oladi hamda bir mashg’ulot davomida har bir ishtirokchining turli topshiriqlarni bajarishi, navbat bilan ta’lim oluvchi yoki ta’lim beruvchi rolda bo’lishi, kerakli ballni to’plashiga imkoniyat beradi. Asosiy tushunchalar quyidagilar: Ochiq savollar-bu savollar muomala, so’zlashuvni davom ettirishga imkon beradi. Ularga qisqa, bir xil javob berish mumkin emas. YOpiq savollar-bu savollar oldindan “ha” yoki “yo’q” tipidagi to’g’ri, ochiq javoblarni berishni ko’zda tutadi. Ko’ndalang so’roq-bir-biriga guruhlab beriluvchi qisqa savollar qatori bo’lib, bu o’ziga xos axborotlar izlash hamda dalillarni, opponentlar pozitsiyasini aniqlash va muayyan qarorlar qabul qilish uchun ajoyib imkoniyatdir. Ko’ndalang so’roq paytida munozaraga kirishish mumkin emas. Bu vaqtda faqat savollar beriladi, munozaraga kirishilmaydi.

“Sinkveyn” usuli-o’rganilayotgan materialni to’laqonli anglash uchun qo’llaniladi. Sinkveyn-fransuzcha besh qatorli o’ziga xos, qofiyasiz she’r bo’lib, unda o’rganilayotgan tushuncha (hodisa, voqea, mavzu) to’g’risidagi axborot yozilgan holda o’quv so’zi turli varintlarda va turli nuqtai nazar orqali ifodalanadi. Sinkveyn tuzish qoidasi quyidagicha:-birinchi qatorda mavzu (topshiriq) bir so’z, odatda ot so’z turkumi bilan ifodalanadi.(kim? nima?). –ikkinchi qatorga mavzuga oid ikkita sifat yoziladi.(qanday? qanaqa).-uchinchi qatorga mavzu doirasidagi hatti-harakat uchta so’z (fe’l) bilan ifodalanadi.-to’rtinchi qatorga mavzuga nisbatan tasavvur anglatuvchi va to’rtta so’zdan iborat bo’lgan fikr yoziladi.-oxirgi qatorga mavzu mohiyatini takrorlaydigan, ma’nosi unga o’xshash bo’lgan bitta so’z (sinonim) yoziladi.

“Klaster” (g’uncha, bog’lam) usuli ta’lim oluvchilarga ixtiyoriy muammolar xususida erkin, ochiq o’ylash va shaxsiy fikrlarni bemaolol bayon etish uchun sharoit yaratishga yordam beradi. Bu turli xil g’oyalar o’rtasidagi aloqalar to’g’risida fikrlash imkoniyatini beruvchi tuzilmani aniqlashni talab etadi. Klaster usuli aniq ob’ektga yo’naltirilmagan fikrlash shakli sanaladi. Muayyan mavzuning ta’lim oluvchilar tomonidan puxta o’zlashtirilguniga qadar fikrlash faoliyatini bir maromda bo’lishini ta’minlashga xizmat qiladi. Usuldan ta’lim oluvchilar bilan yakka tartibda yoki guruh asosida tashkil etiladigan mashg’ulotlar jarayonida foydalanish mumkin. Bunda ilgari surilgan g’oyalarni umumlashtirish va ular o’rtasidagi aloqalarni topish imkoniyati yaratiladi. Klaster usulidan foydalanishda quyidagi shartlarga rioya qilish talab etiladi:

-nimaniki o’ylagan bo’lsangiz shuni qog’ozga yozish; -fikringizning sifati to’g’risida o’ylab o’tirmay, ularni shunchaki yozib borish;-so’zlardagi imlo xatolar va boshqa jihatlariga e’tibor bermaslik; -belgilangan vaqt nihoyasiga etmaguncha, yozishdan to’xtamaslik;-agar ma’lum bir muddat biror bir g’oyani o’ylay olmasangiz, u holda qog’ozga biror narsani rasmini chiza boshlash, bu harakatni yangi g’oya tug’ulguniga qadar davom ettirish;-muayyan tushuncha doirasida imkon qadar ko’proq yangi g’oyalarni ilgari surish hamda g’oyalar o’rtasidagi o’zaro bog’liqlikni ko’rsatishga harakat qilish; -g’oyalar yig’indisining sifati va ular o’rtasidagi aloqalarni ko’rsatishni cheklamaslik.

O’quv o’yinlari – ta’limning yangi metodi

Bolalar yoshligidan turli o’yinlar bilan shug’ullanib keladilar. O’yin – bolalarning hayotiy ehtiyojiga aylangan soha desak xato qilmagan bo’lamiz, chunki o’yinning bola tarbiyasidagi o’rni, uning tarbiyaviy ahamiyati katta. O’yin yosh tanlamaydi, deyiladi. Haqiqatan ham, qaysi yoshdagi kishiga biror o’yin taklif etilsa, imkon boricha unga qatnashish xohishini bildiradi. O’yin – faqat o’yinning o’zginasi emas. O’yin ta’lim – tarbiyada juda boy imkoniyatlarga ega vosita hamdir.

O’yinni yangi pedagogik texnologiyaning eng samarali usullaridan biri sifatida tan olinishi ham uning muhim usul ekanligidan dalolat beradi. Hozirda o’yinli texnologiyalar

haqida ko'p ma'lumotlar bor. Ko'plab olimlarning bu sohadagi asarlari chop etilgan. Bu kitoblarda o'yinli texnologiya imkoniyatlaridan ta'lim–tarbiya sohasida keng foydalanishning metodikasi ishlab chiqilgan. Ayniqsa, fanlarni maktabda va oliy o'quv yurtlarida o'quvchi – talabalarga tushuntirishda uning cheksiz imkoniyatlari borligi ta'kidlanayapti.

O'yinli texnologiyadan foydalanishning asosini talabalarni faollashtiruvchi va jadallashtiruvchi faoliyat tashkil etadi.

O'yin olimlar tadqiqotlariga ko'ra, mehnat va o'qish bilan birgalikda faoliyatning asosiy turlaridan biri hisoblanadi.

Psixologlarning ta'kidlashlaricha, o'yinli faoliyatning psixologik mexanizmlari shaxsning o'zini namoyon qilish, hayotda o'z o'rnini barqaror qilish, o'zini o'zi boshqarish, o'z imkoniyatlarini amalga oshirishning fundamental ehtiyojlariga tayanadi.

O'yin ijtimoiy tajribalarni o'zlashtirish va qayta yaratishga yo'nalgan vaziyatlarda faoliyat turi sifatida belgilanadi va unda shaxs o'z xulqini boshqarishi shakllanadi va takomillashadi.

D.N. Uznadzening ta'rificha, o'yin shaxsga xos bo'lgan ichki immanent psixik (ruhiy) xulqi shaklidir.

L.S. Vigodskiy o'yinni bolaning ichki ijtimoiy dunyosi, ijtimoiy buyurtmalarni o'zlashtirish vositasi sifatida ta'riflaydi.

A.N. Leont'ev o'yinga shaxsning hayotidagi amalga oshirib bo'lmaydigan qiziqishlari (manfaatlari)ni xayolan amalga oshirishdagi erkinligi sifatida qaraydi.

Psixologlar ta'kidlaydilarki, o'yinga kirishib ketish qobiliyati kishi yoshiga bog'liq emas, lekin har bir yoshdagi shaxs uchun o'yin o'ziga xos bo'ladi.

O'yinli faoliyat muayyan funksiyalarni bajarishga bag'ishlangan bo'ladi. Ular quyidagilar:

- maftunkorlik;
- kommunikativlik;
- o'z imkoniyatlarini amalga oshirish;
- davolovchilik;
- tashxis;
- millatlararo muloqot;
- ijtimoiylashuv;

Tadqiqotchilar nazariy aspektda o'yinga faoliyat, jarayon va o'qitish metodi sifatida qaraydilar.

O'yin faoliyat sifatida maqsadni belgilab olish, rejalashtirish va amalga oshirish, natijalarni taxlil qilishni qamrab oladi va bunda shaxs sub'kt sifatida o'z imkoniyatlarini to'la amalga oshiradi.

O'yinli faoliyatni motivatsiyalash o'yin xarakterining musobaqalashish shartlari, shaxsning o'zini namoyon qila olishi, o'z imkoniyatlarini amalga oshirish ehtiyojlarini qondirishdan kelib chiqadi.

Jarayon sifatida o'yin tuzilmasi (G.K. Selevko ta'biricha) quyidagilarni qamrab oladi.

- o'ynash uchun olingan rollar;
- bu rollarni ijro etish vositasi bo'lgan o'yin harakatlari;
- predmetlarni, ya'ni haqiqiy narsalarni shartli, o'yin narsalari o'rnida qo'llash;
- o'yin bilish va uning bir qismi (kirish, mustahkamlash, mashq, nazorat) tarzida tashkil etiladi. O'yinlar turli maqsadlarga yo'naltirilgan bo'ladi. Ular didaktik, tarbiyaviy, faoliyatni rivojlantiruvchi va ijtimoiylashuv maqsadlarda qo'llanadi.
- o'yinning didaktik maqsadi bilimlar doirasi, bilish faoliyati, amaliy faoliyatida bilim, malaka va ko'nikmalarni qo'llash, umumta'lim malaka va ko'nikmalarni rivojlantirish, mehnat ko'nikmalarini rivojlantirish va kengaytirishga qaratilgan bo'ladi.

A.Tyukov fikricha, har qanday o'yin qay tarzda loyihalashtirilishidan qat'iy nazar, ularning har biri quyidagi talablarni bajarishi lozim:

- kasbiy doira imitatsiyasi yaxlitligi, o'yin imitatsiyasiga taalluqli bo'lgan tuzilma va jarayonlar asosiy voqelikni aks ettiruvchi umumiy syujet yoki asosiy mavzuga ega bo'lishi lozim;
- mustaqil tashkil etishga yo'nalganligi;
- o'qitishning muammoligi.

A.A. Tyukov o'yin davriyligining quyidagi bosqichlarini qayd qiladi:

- vaziyatni va muammolashtirishni tahlil qilish asnosida o'yinning asosiy syujet mavzusi bo'yicha o'yin ishtirokchisining sermahsul mustaqil ijodiy ishi;
- amaliy guruhlarining ish natijalarini umumiy tanqidiy muhokama qilish;
- o'yin jarayoni va ishtirokchilar hatti-harakatlarini reflektiv tahlil qilish;
- echimni tashkil qilish bosqichi.

Y.A.S. Ginzburg va N.M Koryak o'yinning quyidagi sotsial-psixologik xususiyatlarini farqlaydi:

- guruh xarakteri;
- yaratuvchilik, shartlilik;
- ramziylik, utilitar bo'lmaslik xarakteri.

Har qanday o'yin zamirida umumiy qabul qilingan ta'lim prinsiplari, taktikasi yotishi kerak. O'quv o'yinlarini yaratish murakkabligini hisobga olgan holda har bir yaratilgan o'quv o'yini barcha arab tili o'qitiladigan maktab, litsey, institutda qo'llash uchun mos bo'lishi kerak. O'quv o'yinlaridagi materiallar mazkur kurs rejasiga to'g'ri kelishi kerak hamda o'sha kurs darsligi mazmuniga mos tushishi kerak. O'quv o'yinlariga o'quv predmetlari asos qilib olinishi kerak.

O'quv o'yinlarini tayyorlashda darslikdagi ma'lumotlar o'yin shakliga keltiriladi. O'quv o'yinlari talabalarning darsda olgan nazariy bilimlarini amaliy ko'rinishdagi varianti deb aytsa bo'ladi. Bu "sinov maydoni"da sinash va sinalishga tayyor bo'lish uchun talaba o'tilgan barcha o'quv mavzularini mukammal o'zlashtirgan bo'lishi lozim. O'quv o'yinlari jarayonida talaba oddiy darsga qaraganda bu o'yinga qiziqibroq yondoshadi va bimalol faoliyat ko'rsatadi.

Har bir oliy o'quv yurtida talabalarga qo'yiladigan asosiy talab – mutaxassisligidan ularda malaka va ko'nikma hosil qilishdir. Ayni o'quv o'yinlari ana shunday malaka va ko'nikma hosil qilish vositasi, payti hisoblanadi.

Qidiruv ekspeditsiyasida shunday naql bor: "Ryukzakka ishlatiladigan – asqotib qoladigan narsani emas, balki usiz biror ish bitmaydigan narsalarni ol!" (Beri v ryukzak ne to, chto mojet prigoditsya, a to, bez chego sovershenno nevozmojno oboytis!). Tibbiyot institutida o'quv o'yinlari jarayonida talabalar mulyaj shaklidagi "kasal"ni xohlaganlaricha "operatsiya" qilib, uning ustida turli tajribalar – eksperimentlar o'tkazishlari mumkin.¹ Lekin tilni o'rgatishda talaba eksperiment qiladigan mulyaj yo'q. O'yinga yaxshi tayyorgarlik ko'rmagan talaba o'yin talabalariga javob bera olmaydi va u bu o'yinni ijobiy yakunlanishiga putur etkazishi mumkin. Pedagogik tajribalar har qanday ta'lim usulini ilmiy asosga ko'taradi. Unga fikrlashning ob'ektiv baholash usuli deb qarash mumkin. SHuning uchun pedagog eksperiment qilish yo'llarini egallashi muhim vazifadir. Alohida ta'kidlash lozimki, o'yin avvalo o'qitishning bir usulidir. U talabalarni nazorat qilish quroli, imtihon yoki talabalar uchun jazo emas.

Xuddi shu ma'noda o'yinni yaratuvchi va olib boruvchi o'qituvchini shogirdlarini murakkab musobaqalarga tayyorlovchi murabbiy-trenerga qiyos qilsa bo'ladi. U o'z shogirdlarini kelajakdagi musobaqalarda uchrashi mumkin bo'lgan maksimal qiyinchiliklarni engishga o'rgatadi. Ustoz talabalarda shunday ko'nikmalarni tarbiyalagandagina ular har qanday sinovlarda yaxshi natijalarga erishishlari mumkin. O'qituvchining talabalarda keyinchalik har qanday kasbiy qiyinchiliklarni engib o'tishdek malakalarni tarbiyalashi kelgusida yaxshi mutaxassis bo'lib etishishlari uchun asos bo'lib xizmat qiladi ("Mashqda qiyin bo'lsa, jangda engil bo'ladi" maqoliga asosan).

¹ Наумов Л.Б. Учебные игры в медицине Т. 1986

O'yinda ishtirok etmoqchi bo'lgan talaba albatta unga tayyorgarlik ko'rish etapini o'tishi lozim. O'yinga eksrompt usulida birdaniga kirishib bo'lmaydi.

Tajriba shundan dalolat beradiki, har qanday tayyorgarlik ko'rilmay o'tkazilgan o'yinda uning ishtirokchilarining malakasi va yoshidan qat'iy nazar ular o'ng'aysiz holatga tushib qoladilar. SHuning uchun o'yinni o'quv amaliyotiga tadbqiq qilishdan avval quyidagi pedagogik-psixologik masalalar hal etilishi zarur. Har bir talaba o'yinga tayyorgarlik ko'rayotganda quyidagilarni bilishi lozim:

- o'yinning maqsadini;
- o'yinning vazifasini;
- o'yinning rejadagi qaysi mavzuga taalluqliligini;
- avvalgi o'yinlarda shakllangan malaka va ko'nikmalarni keyingi o'yinlarda ham qo'llay olishi.

O'quvchi va talabalar uchun shunday texnologik o'yinlar yaratish kerakki, ular shogirdlarda qiziqish uyg'otsin, ularning ehtiyojlarini qondirsin, ularga tezda singadigan bo'lishi lozim. Har qanday o'yinni o'quvchilar ko'rigidan muvofaqiyatli chiqishi maqsad qilinadigan bo'lsa, albatta eksperiment-tajriba, kuzatish olib borilishi zarur. Bunday jarayonda qaysi o'yin o'quvchilar talablariga mos kelgan, kelmaganligi aniqlanadi. O'quvchilar e'tiborini qozonaolmaydigan "sun'iy o'yinlar" shogirdlar vaqtini behudaga olmasligi kerak. SHuning uchun muayyan talabalar guruhi yoqtiradigan o'yinlarni, ularning yuraklarini haqiqiy jizzillatadigan o'yinlar topmoq lozim. Bu mezonga to'g'ri keladigan o'yinlar darajasini o'qituvchi tomonidan o'tkaziladigan tajribalar aniqlab beradi. Sinab ko'rilmaguncha o'yinning talabalarga mos yoki mos emasligini aniqlab bo'lmaydi. Har bir o'qituvchi muayyan o'yinlardan foydalanayotganida tanlash erkinligiga ega ya'ni, shu o'yinga o'xshatish yoki butunlay boshqa variantini izlab topish huquqiga ega. Bu esa o'qituvchining harakatiga bog'liq.

"Harflar olami" o'yini

Bu o'yin asosan arab tilidagi 28 ta harf o'tib bo'lingandan keyin o'tkaziladi. O'yinni o'tkazish tartibi quyidagicha: stol ustiga qo'yilgan 3ta qutining birinchisida cho'ziq unlilar, ikkinchisida oy harflari va uchinchisida quyosh harflari joylashgan bo'ladi. Talabalar navbat bilan chiqib tartib bilan xohlagan qutilaridan harflarni olib ulardan so'z tuzadilar. Bunda talabaga ana o'sha 3ta harflarning o'rinlarini almashtirib turli so'zlar tuzishlariga ijozat beriladi. M: talaba اكل harflarini oldi, deyaylik. Bu 3ta harfdan talaba كل كل مأكل kabi so'zlarni tuzishi mumkin. Bunda talabaning erkin fikrlashiga imkoniyat beriladi. Qolgan talabalar ham shunday yo'l bilan so'zlar tuzib daftarlariga yozadilar.

Izoh: Agar chiqqan harflardan so'z yasash iloji bo'lmasa, o'qituvchi yordam berishi kerak.

Bu o'yin talaba va o'quvchilarning harflarni tezda tanib olishlariga, harflardan tez so'z tuzishlariga va shu asosda ularning so'z boyliklarining boyib borishiga yordam beradi.

To'pni oling, so'zni ayting

Bu o'yin qiz bolalarning yoshligida to'pni bir-biriga otib o'ynaydigan o'yinga o'xshaydi. Mazkur o'yin o'qituvchi tomonidan sinfda o'tkaziladi. O'qituvchi qo'lidagi to'pni o'quvchilarga tezda otib, o'zbekcha so'zni aytadi, o'quvchi to'pni olishi bilanoq o'sha so'zning arabchasini aytib, to'pni yana o'qituvchisiga qaytaradi. Bu o'yinni o'quvchi-talabalar olib borishiga ham ruxsat berish mumkin. Bunda o'qituvchi o'yinni kuzatib turadi.

Bu o‘yinning ham o‘ziga xos qoidalar mavjud – bir so‘z ikki marta takrorlanmasligi lozim, javob berayotgan o‘quvchilarga yordam berish ta‘qiqlanadi, javob to‘pni qo‘lga olishi bilan berilishi lozim. Agar javob belgilangan muddatda o‘quvchi tomonidan aytilmasa, u o‘yindan chiqadi. Qaysi o‘quvchi o‘yinning boshidan oxirigacha xatosiz va tezda so‘zni ayta olsa, o‘sha o‘quvchi g‘olib deb topiladi.

Bu o‘yin o‘quvchilarni faollikka va hozirjavoblikka o‘rgatadi. Bunday xislatlarni o‘quvchilarda shakllantirish dolzarb masala hisoblanadi.

“Kim tez so‘z tuza oladi?” o‘yini

Talabalar maxsus qutidan biror harfni oladilar va shu zahoti mana shu harf ishtirok etadigan so‘zlarni og‘zaki aytib berishlari zarur. Bu usul ikki guruhga bo‘lingan talabalarga qo‘llansa samaraliroq chiqadi. Har bir talaba aytayotgan so‘zlarining sonini o‘qituvchi doskadagi o‘sha guruh nomi yozilgan joyga bir 111 raqamlarini ketma-ket yozish bilan belgilab boradi. Bu darsning oxirida o‘qituvchi biror talabani chiqarib doskadagi har bir guruh nomi ostidagi belgilangan raqamlarning sonini hisoblab umumiy natijani e‘lon qilishni taklif etadi. Qaysi guruh a‘zolari aytgan so‘zlarning soni ko‘p bo‘lsa, o‘sha guruh g‘olib deb topiladi.

Bu usul talabalarni o‘tilgan harflar ishtirok etgan so‘zlarni tez aytish va uni to‘g‘ri yozib berishlariga yordam beradi.

“Tez so‘z aytish” o‘quv o‘yini

O‘quvchilarni arab tiliga bo‘lgan qiziqish va intilishlarini oshirish maqsadida “So‘z aytish” usulidan foydalanish yaxshi natija beradi. Bunda o‘quvchilar 2 yoki 3 guruhga bo‘linadilar¹. Birinchi guruh a‘zolari so‘z aytishni boshlashadi - بدأ Ikkinchi guruh a‘zosi so‘zning oxirgi harfi ا ga أخذ so‘zini aytadi, uchunchi guruh a‘zosi esa, aytilgan so‘zning oxirgi ذ harfiga ذهب so‘zini keltiradi va hakoza shunday davom etadi. Bunday usul talaba va o‘quvchilarni topqirlikka, arab tili grammatikasidagi muammolarni tez hal etishga o‘rgatadi. Quyida bu usulning borish jarayonini namuna sifatida beramiz. Guruh a‘zolarining aytgan so‘zlari shunday tizimni tashkil etishi mumkin:

عَيْن – نادر	بدأ – أخذ
رمان – نسيج	ذهب – باب
جمع – عامل	ببر – رجل
لاعب – بصر	لبن – نور
رفيق – قاعة	ريف – فائدة
تمر – رشيد	تعب – بدي

Bu o‘yinda raqib guruhni mag‘lubiyatga uchratish uchun qarshi o‘ynayotgan guruhni iloji boricha kam uchraydigan so‘zlarni aytishlariga majbur qilishlari lozim. Bu o‘yinnig siri mana shu. Mazkur o‘yinning o‘ziga xos qoidalar mavjud.

- 1) arab tilida “ta marbuta” qo‘shimchasi bilan tugagan muannas jinsdagi so‘zlar ko‘p bo‘lganligi sababli, javob berganda bunday so‘zlarni ko‘p ishlatish mumkin emas;
- 2) fe‘llarni uch zamonda keltirish mumkin, lekin ularni ketma-ket takrorlash ta‘qiqlanadi;

¹ Талабаларни гурухларга бўлиш ҳам муҳимдир. Уларни ҳар бир ўйин олдида янги таркибда бўлишига ҳаракат қилиш керак. Мақсад-ҳар бир гуруҳда фаол ва пасив талабаларнинг сони бир хил бўлишига эришишдир. Гурухларга бўлиниш вақтида ҳар бир гуруҳ сардори чиқиб, стол устидаги номлари яширинган гуруҳдошлари фамилияларини танлаб гуруҳ ҳосил қилади. Бу усул фаолларнинг битта гуруҳда тўпланиб қолишларининг олдини олади.

3) arab tilida uchta “s” س ص ث, ikkita “a” أ, uchta “h” ه ح خ, uchta “z” ز, د, ذ, ض, ikkita “t” ط ت, ikkita “d” د, م mavjud bo‘lganligi uchun so‘z qaysi harf bilan tugagan bo‘lsa, ana o‘sha harfning o‘zi bilan boshlangan so‘zni aytish kerak bo‘ladi. Masalan:

ناس – سلاح	حمار – رصاص
حب – بط	صباح – حرص
ط – بطيخ	صنع – عين

va hokazo

Bunday shartlarga rioya qilmagan guruhlariga o‘yinni kuzatayotgan o‘qituvchi yoki hay’at a’zolari tanbeh berishlari mumkin. Agar biror guruhning a’zosi o‘zining navbatida biror so‘zni ayta olmasa, unga minus ball beriladi va o‘yinni keyingi guruh davom ettiraveradi. Mazkur o‘yinda qatnashayotgan har bir guruh a’zolari o‘zlarining so‘z boyliklaridagi so‘zlarni ishlatishga harakat qiladilar. Ushbu bahsning finaliga ikki talaba etib keladi va bunda qaysi qatnashchi so‘z keltira olmasa, o‘sha talaba mag‘lub hisoblanadi. Bunday o‘yinning uzoq davom etishi har bir guruh a’zolarining so‘z boyligining naqadar ko‘p yoki ozligiga bog‘liq. Bu singari o‘yinga hamma talaba ham qatnasha olmaydi, lekin o‘yinga qatnashmayotgan-kuzatuvchi talabalarda ham keyingi shunday so‘z bahsida qatnashish rag‘bati uyg‘onadi, yangi so‘zlarni ko‘proq yod olishga harakat qiladilar. Bu o‘yinning o‘ziga xos ahamiyati shundaki, u passiv talabalarni ham faollar qatoriga qo‘shilishlariga undaydi. O‘yinda tomoshabin bo‘lib ishtirok etgan talabalarda ijobiy o‘zgarish ro‘y beradi. Ular o‘qituvchi tomonidan beriladigan savollarga zudlik bilan javob berishga harakat qiladilar. Bu tajribalarda o‘zini oqlagan usullardan biridir.

Har bir o‘yinning afzal tomonlari, samaradorligi uning natijalarini tahlil qilgandan keyin ayon bo‘ladi. SHuning uchun o‘qituvchi o‘yinda qatnashgan har bir talabaning ishtiroki, o‘yinning qiziqarli o‘tishiga qo‘shgan ulushini alohida e’tiborga olishi kerak va o‘yinning natijalari yangi va eski usullarning farqini aniqlash ko‘rsatkichi bo‘lib xizmat qiladi. O‘yin nihoyasida o‘qituvchi talabalar bilan o‘yin davomida yo‘l qo‘yilgan kamchiliklarni tahlil qiladilar va keyingi o‘yinlarda shunday kamchiliklar takrorlanmasligiga harakat qiladilar. Arab tilini o‘qitish jarayonida o‘rgatilayotgan mavzular mutaxassislik nuqtai nazaridan qaraganda yo‘l qo‘yilgan xatolarga qarab ta’limning mezonini aniqlab olish mumkin. Bunda xato qancha kam bo‘lsa, kasbiy tayyorgarlik darajasi va sifati shuncha yuqori bo‘ladi. Lekin ba’zi o‘qituvchilar xatolarga uncha e’tibor bermaydilar. SHuning uchun avvallari qo‘llanilgan “Xatolar ustida ishlash” usuliga qaytish – talabalar bilimining puxta chiqishida ahamiyati kattadir.

“Sirli rishta” o‘yini

O‘yinning boshida o‘qituvchi bu o‘yinnig vazifasini tushuntiradi. O‘yinga avvaldan tayyorgarlik ko‘riladi. O‘yinga kerak bo‘lgan 4-5 xil rangdagi iplar hozirlanadi. Masalan, 10ta qizil rangdagi ipning har biriga bittadan jami 10ta arabcha maqollar yozilgan karton yoki qalin qog‘oz ulab qo‘yiladi. 4 xil ipga 10tadan maqol yozilgan qog‘oz bilan birlashtirilsa, jami 40ta maqollar to‘planadi. Iplarning ikkinchi uchi tortish uchun tayyorlab qo‘yiladi. Maqollar yozilgan qog‘ozlar did bilan yasalgan bir qutining ichiga joylashtiriladi. O‘yin boshlanadi. O‘quvchilar stol ustidagi qutidan chiqib turgan 4xil rangdagi iplarning to‘rtala xilidan bittadan tortadilar va ana shu 4ta arabcha maqolni olib joylariga o‘tiradilar va ular o‘z guruh a’zolari bilan har bir maqolni o‘zbek tiliga tarjima qilish va uni sharhlab berish uchun tayyorgarlik ko‘radilar. Agar tortilgan ipning o‘rtasida tugun bo‘lsa, o‘sha guruh 5 ball yo‘qotgan bo‘ladi. Agar javob berish jarayonida har bir arabcha maqolning o‘zbekcha o‘xshashini ham keltirsalar, bu ish maqtovg’a sazovor bo‘ladi.

Mazkur o‘yin – darsning maqsadi – o‘quvchi talabalarning avvaldan yodlagan arabcha maqollarini qanday o‘zlashtirganliklarini sinashga qaratilgan. Bu usuldagi sinovni har bir o‘quvchi uchun yoki guruhlariga bo‘lib ham o‘tkazsa bo‘ladi. O‘yinning oxirida o‘qituvchi unga yakun yasaydi va guruhlarini baholaydi.

"ب bilan boshlanuvchi so‘zlarni kim ko‘p yoza oladi?" o‘yin darsi

O'qituvchi bu o'yin – darsning maqsadi, ya'ni arab tilidagi harf bilan boshlanuvchi so'zlarni tez va to'g'ri yozishni mashq qilish qoidalarini tushuntirib bergandan so'ng ikki talaba doskada, qolgan talabalar esa o'z daftarlariga aytilgan harf bilan boshlanadigan so'zlarni iloji boricha ko'proq yozishga harakat qiladilar. Darsning yakuniy qismida eng ko'p so'z yozgan talaba doskaga chiqab o'zining yozgan so'zlarini o'qiydi. Qolganlar esa, o'zlaridagi o'xshash so'zlarni belgilab boradilar. Darsning oxirida boshqa talabalarda yo'q so'zlarni doskadagi talaba doskaga yozadi. Talabalar uchun yangi hisoblangan bu so'zlarni o'tirganlar ko'chirib oladilar va yodlaydilar. Kim mazkur harf bilan boshlanadigan so'zlarni ko'p va bexato yozgan bo'lsa, o'sha talaba g'olib deb topiladi. M:

بترول، بارز، برتقال، بداية، بديهة، ببر، باخرة، باب، بدأ، برق، بنس، بشر، برد، بدء، بصل، برق، بغداد، بدلة، بدن، بطيخ، باهر، بكر، بسيط، برج، بطل، بضعة، بحث، بدوي، بربر، بصر، بقرة

O'yin paytida o'qituvchi qanday ish bilan shug'ullanishi kerak degan tabiiy savol tug'iladi. U o'yin paytida doska oldida yoki o'yin qatnashchilari oralarida yurib, ularning ko'ngillarini ko'taradigan gaplar bilan ularni g'alabaga chorlashi kerak. Albatta, talabalarga o'yin paytda bunday emotsional muhit yaratish ularning ijobiy natijalarga erishishlariga yaxshi ta'sir etadi. O'qituvchi o'yin jarayonini boshidan oxirigacha magnit lentasiga yozib olishi mumkin. Bu yozuv o'yinning oxirida tahlil etishda zarur bo'ladi. *“Faqat suvgina oqqushni oqqush qiladi, suvsiz oqqush g'ozning o'zidir”*. Jilber Sesbron. Mutafakkirning bu so'zida katta ma'no bor. Bu so'zni o'qituvchi va uning faoliyatiga yo'ysak, shunday xulosa qilish mumkin – o'qituvchi o'z nomi bilan o'qitib, uqib turishi lozim, o'qimagan ustoz suvdan qolgan daraxtga o'xshaydi. O'qituvchini o'qituvchi qilib turgan narsa – uning bilimi, harakati, yangilikka intilishi va tajribasidir. Bu xislatlarsiz o'qituvchi bo'ladimi? *“O'qituvchi - bu shunday insonki, u avval bitta fikr o'sgan joyda ikkita fikrni o'stiradi”*, degan edi Elbert Xabbard.

“Antonim so'zlar” o'yini

Bu o'yin qiziqarli va ehtirosli o'tadi. O'yinda talabalar jiddiy holatda o'ynay olmaydilar, chunki o'yin kulgi va xazil mutoyiba asosida o'tadi. Bunda xar bir guruhdan bittadan talaba o'yinga qatnashish uchun doskaga chiqadi. Qur'aga ko'ra birinchi talaba biror so'zni aytadi, uning raqibi esa o'sha so'zning teskari ma'nosidagi so'zni keltiradi. Bu o'yinda barcha talabalarining ishtirok etishlarini ta'minlash uchun o'yinda qatnashayotgan ikki talaba faqat belgilangan 4-5 tadan so'zlarni aytadi holos. Keyingi ikki talaba ham shu tartibda bir – birlarini sinaydilar. So'z bahsida qaysi guruh talabasi yutsa unga “to'liq oy” shaklidagi yashil qog'oz, yutqizsa, “yarim oy” shaklidagi yashil qog'oz beriladi.

O'yin oxirida tarqatilgan yashil qog'ozlar hisoblanganda qaysi guruhning g'alaba qozonganligi aniq bo'ladi. Mazkur o'yinga avvaldan tayyorgarlik ko'rish lozim. Talabalarga antonim so'zlar beriladi va uni yodlaydilar.

كبير	-	صغير	جميل	-	قبيح
قريب	-	بعيد	لذيذ	-	مر
ثقیل	-	خفيف	أبيض	-	أسود
بصير	-	أعمى	مجتهد	-	كسلان

Sinonim so'zlar o'yini ham shu tartibda o'tadi.

Bu o'yinlarning yana bir ijobiy jihati shundan iboratki, talaba keyinchalik arab tilida so'zlashayotgan paytda o'yindan olgan malakalari unga asqotadi, ya'ni, antonim va sinonim

soʻzlarni bemalol qoʻllash koʻnikmasiga ega boʻladi. Bunday xususiyat har qanday mashgʻulotda ham shakllanavermaydi. Oʻyin – darsining ahamiyati ham shunda.

“Raqamni tez toping” oʻyini.

ثلاثة / ثمان / ثلاث عشرة / أربعون / سبع وعشرون / ثمانية وتسعون / خمسة / تسعة عشر / أربعة وسبعون / أحد وخمسون / ستون / ثمان وأربعون / سبعة / ستة عشر / اثنا عشر / تسع وخمسون /	أحد عشر / ستة عشر / خمس / واحد / تسع عشرة / إثنان / سبعون / ثمان عشرة / تسع وعشرون / سبع عشرة / عشر / أربعة عشر / ثمان وعشرون / إحدى عشرة / تسعون / إحدى وعشرون / اثنتا عشرة / ثمانون
---	---

Bu oʻyin arab tilidagi sanoq sonlar mavzusi oʻtilgandan keyin oʻtkaziladi. Doska ikkiga boʻlinadi va oʻqituvchi uning har ikki tomoniga 1dan 100gacha boʻlgan sanoq sonlarni aralashtirib yozadi (jadvalga qarang). YOki avvaldan tayyorlangan koʻrgazmali vosita-katta oq qogʻozga yozilgan raqamlarni doskaga ilib qoʻyishi mumkin. Oʻqituvchi har bir guruh aʼzosiga bittadan raqamni arabcha talaffuz qiladi, talaba esa tezda raqamni doskadan koʻrsatishi lozim, koʻrsata olmasa unga minus ball yoziladi. Bunda har bir raqamni topish uchun maʼlum bir vaqt belgilab olinadi. Qaysi guruh raqamlarni tez va minus ballsiz topa olsa, gʻolib chiqadi.

Oʻquvchi yoki talabalarda arabcha nutqni shakllantirishda quyidagi usul ham qoʻl keladi. Dars jarayonida doskaga maktab, shahar, qishloq, oshxona, aeroport, mehmonxonani aks ettiruvchi rasmlardan biri qoʻyiladi. Bunda har bir oʻquvchi shu rasm asosida bittadan gap tuzishi kerak. Keyingi oʻquvchi avvalgi oʻquvchi aytgan gapni takrorlaydi va unga yana bitta jumla qoʻshadi. Uchinchi oʻquvchi ham oʻrtogʻi keltirgan va oʻzi qoʻshgan gapni qaytaradi. Keyingi oʻquvchilar ham shu zaylda davom etadilar. SHu bilan mazkur jarayon katta bir matn tuzilgunga qadar davom etadi. Bir oʻquvchi sinfdoshlari aytgan gaplarni doskaga yoki bir qogʻozga yozib borishi yoki har bir oʻquvchi shu jummalarni oʻz daftarlariga yozib borishlari mumkin. Bu oʻyin nihoyasida gaplar muhokama qilinadi, yoʻl qoʻyilgan xatolar tuzatiladi, faol oʻquvchilar ragʻbatlantiriladi.

Muomala madaniyatini, nutqni shakllantirish, erkin fikrlashga daʼvat etuvchi oʻyinlar ham bor. Bunda oʻquvchilar oʻqituvchi aytgan “SHifokor huzurida”, “Bozorda”, “Bekatda”, “Kutubxonada”, “Mehmonda” kabi mavzular yuzasidan ssenariy tuzib, uni rollarga boʻlinib bajaradilar. Kimning sahna koʻrinishi ishonchli, qahramonlarning soʻzlari toʻgʻri tanlangan boʻlsa, oʻsha guruh gʻolib boʻladi. Bunday oʻyinlarning qanchalik jonli chiqishi va qiziqarli tarzda tashkil etilishi bevosita oʻqituvchining pedagogik mahoratiga bogʻliqdir. Oʻqituvchi oʻyinni qanchalik ehtirosli (qiziqarli) olib borishi, har bir oʻquvchini eʼtibordan chetda qoldirmay kuzatib borishi ham ijobiy natijalar beradi.

“Mezon” oʻyini

Bu oʻyin, asosan, talabalar faoliyatini oshirishga hamda sust talabalarni faollashtirishga qaratilgan. Oʻyin texnologiyasi quyidagicha: bu oʻyinda asosan tarozi kerak boʻladi. Tarozi (arabcha “ميزان”) stolning ustiga balandroq joyga oʻrnatiladi. Talabalarga avvaldan tayyorlangan savollar yozilgan karton qogʻozlar tarqatiladi. Qogʻozlarning ogʻirligi savollarning oson-qiyinligiga bogʻliq boʻladi. Savol engil boʻlsa, qogʻoz ham oʻshanga bogʻliq holda engil boʻladi. Agar savol qiyin boʻlsa, qogʻozning vazni ham ogʻir boʻladi. Oʻyin boshlanadi. Ikkiga boʻlingan guruh aʼzolari navbat bilan bitta oson, bitta qiyin savol olib, belgilangan muddatda savollarga javob yozib, tarozining oʻzlari tanlagan pallasiga

qo'yadilar. Savolga javob berib bo'lgan guruh navbatdagi savolni olaveradi, toki tarozining mili (strelkasi) aytilgan gramm yoki kilogrammga etguncha. Kim tezroq o'sha og'irlik nuqtasiga birinchi bo'lib etib borsa, o'sha g'olib bo'ladi. Lekin ba'zan durang hisob chiqishi mumkin. Unda o'qituvchi har bir guruhga bittadan murakkab savol beradi. Kim agar birinchi bo'lib o'yinni tugatsa va tekshirilganda javoblar bexato chiqsa, o'sha guruh tolibi g'olib deb topiladi.

“Ranglar o'yini”

O'qituvchining qo'lida oq, qora, qizil, yashil, sariq qog'ozlar bo'ladi. Navbat bilan ranglarni ko'rsatib, **أي لون هذا؟ أي الأشياء بهذا اللون؟** deb masalan oq rangni ko'rsatadi. Talabalar bu oq rang deb, javob beradilar va oq rangdagi predmetlarni sanaydilar: oq rangda qog'oz, gul, uzum, o'rik, qovun, uy, kiyim, sochiq, bino, shaftoli, qor, ayiq, mashina, laylak, kabutar, oqko'ngil, oq fotiha va kelinning oq libosi...

Bu o'yin talabalarga rang nomlarini o'z o'rnida to'g'ri qo'llashga o'rgatadi.

“Sirli varaq” o'yini

Bunday o'yinlar turli yo'nalishlar bo'yicha yaratilgan bo'lishi mumkin. Biz quyida uy va yovvoyi hayvonlar haqidagi o'yinni e'tiboringizga havola etamiz. Bu o'yinda alohida qog'ozlarga muayyan hayvonlarning rasmlari chizilgan bo'ladi. Navbat bilan bittadan rasmlar doskaga teskari tomoni bilan qo'yiladi va o'quvchilarga “Qog'ozda qaysi hayvon tasvirlangan va u qanday ovoz chiqaradi?” deb savol beriladi. O'quvchilarga yordam sifatida doskaning bir qismiga it-vovullaydi, mushuk-miyovlaydi, ot-kishnaydi, bo'ri-uvillaydi, eshshak-hangraydi, ohu-ingraydi, tulki-ulyidi, mol mu'laydi, qo'y ba'laydi, echki ma'raydi deb arab tilida yozib qo'yiladi. O'quvchining vazifasi – qog'ozdagi hayvonning rasmini ko'rmay turib, avvalo uning qanday ovoz chiqarishini aytib topishi kerak. Belgilangan vaqt ichida o'quvchi mazkur hayvonni topaolsa, unga keyingi savollar beriladi. O'qituvchi **وكيف يرتفع صوته. ما هو هذا الحيوان؟** Bu qaysi hayvon? U qanday ovoz chiqaradi? deb so'raydi.

O'quvchilar navbat bilan qo'l ko'tarib o'zlari o'ylagan hayvonning nomini aytadilar. O'qituvchi har bir javobga “to'g'ri” yoki “noto'g'ri” deb baho berib turadi. Bir o'quvchi qog'ozdagi “sir”ni ochdi, ya'ni tulkining rasmini topdi deb, faraz qilaylik. Bunda unga keyingi savol beriladi: “U nima deb ovoz chiqaradi?”. O'quvchi arabcha tulki uliydi deydi. Keyingi savol “U qaerda yashaydi?”. U o'rmonda yashaydi. “U nima bilan ovqatlanadi?” degan savolga o'quvchi “U go'sht eydi” deb javob beradi. “U ayyormi?” savoliga “Ha, tulki ayyor hayvon” degan javobni beradi.

Keyingi o'quvchi itning rasmini topsa, birinchi: “It qanday ovoz chiqaradi?” savoliga it vovillaydi, “It qaerda yashaydi?” savoliga it odamlarning uylarida yashaydi degan javob bo'ladi. “It nima eydi?” so'rog'iga “Odamlar nima esa, it ham o'sha ovqatni eydi” degan javob bo'ladi. O'quvchi davom etadi – it odamlarning do'sti, u odamlarning uylarini qo'riqlaydi. Agar o'quvchi doskadagi so'zlardan boshqa yangi so'zni ishlatasa, o'sha so'z doskaga yozib qo'yiladi. O'yindan ko'rinayaptiki, o'quvchilar asta-sekin varaqdagi hayvonning “sir”ini ocha boshlaydilar va shu bilan birga o'quvchilar hayvonlarning qanday ovoz chiqarishini o'rganib oladilar. Agar bunday o'yin usulidan foydalanilmasa, o'quvchilar hayvonlar qanday ovoz chiqarishlari to'g'risidagi arabcha ma'lumotga ega bo'lmasliklari mumkin. Mazkur o'yin usulidan “Mevalar” mavzusini o'tganda ham foydalansa bo'ladi. Unda quyidagi savollar bo'lishi mumkin: “Bu qanday meva?”, “Uning rangi qanday?”, “Bu meva O'zbekistonda o'sadimi?”, “U qanday hid taratadi?”.

“O'yla! Izla! Top!” o'yini

Bu o'yin shu nom bilan televidenie orqali namoyish etiladigan zukkolar-topqirlar o'yiniga o'xshatib yaratilgan bo'lib, u iloji boricha 2-kurs talabalari bilan bahor oylarida o'tkazilgani ma'qul. Chunki 2-kurs talabalari bu muddatgacha arab tili grammatikasidan

asosiy mavzularni o'zlashtirib bo'lgan bo'ladilar. O'yin tashabbuskori - o'qituvchi o'yinning imkoniyatlaridan kelib chiqib mavzuni tanlab oladi. Mavzu o'tilgan bo'lishi kerak. Mavzu tanlayotganda, o'qituvchi guruh a'zolariga beriladigan savollarga qiziqarli javob chiqishini, shuningdek, talabalarni fikrlashga, mushohada qilishga va tortishuvlarga sabab bo'la olishini avvaldan ko'ra olishi lozim.

Bu o'yin natijasida talabalar oddiy "gapirishga" gina o'rganmay, balki o'ylab, mushohada qilib, fikr yuritib, "ijodiy gapirish" ga o'rganadilar. Zamonaviy texnologiya nuqtai nazaridan qaraganda, mazkur o'yinning "ijod qilishga undash" xususiyati ahamiyatlidir.

Guruh a'zolarini o'qituvchi talabalar xohishiga qarab ham tayinlashi mumkin. Qatnashchilar doira shaklida o'tiradilar, ularga boshqa shunday kurs talabalari o'zlarining savollari bilan murojaat qilishlari mumkin. SHuningdek, o'yinda tomoshabin yoki kuzatuvchi sifatida ishtirok etuvchi o'qituvchilar ham savol berishlari mumkin.

Boshlovchi mazkur o'yinning maqsadi va vazifalari, uning yo'nalishi, mavzusini va uning ishtirokchilari bilan tanishtiradi. O'yin boshlanadi. Aylanuvchi asbobning strelkasi qaysi savol to'g'risida to'xtasa, guruh sardori o'sha savolni o'qiydi, ishtirokchilar uning javobini izlashga kirishadilar. SHunda o'yin qatnashchilarining hushyorligini va mas'uliyatini oshirish maqsadida boshlovchi baland ovoz bilan "Savolni qattiqroq o'qing!", "Faolroq muhokama qiling!" deb aytadi.

Garchi, o'yinning televizion variantida savolga javob berish uchun 1 daqiqa belgilangan bo'lsa-da, ammo mazkur o'yinda boshlovchi katta qilib javob uchun yozilgan "1,2,3,4,5" raqamlarini ishlatadi. O'qituvchi berilgan savolga 1 daqiqa o'tgan bo'lsa, 1 raqamini ko'rsatib "Bir daqiqa o'tdi" deydi, 2 daqiqa o'tgan bo'lsa, 2 raqamini ko'rsatib, "2 daqiqa o'tdi" deya ogohlantirib boradi toki 5 minutgacha. Bunda guruh a'zolari savolga 1 daqiqa mobaynida javob bersalar, o'sha 1 raqami guruh sardoriga beriladi. Agar ular 2 daqiqa davomida javob bergan bo'lsalar, 2 raqami ham beriladi. Guruh a'zolarining javoblariga beriladigan ball shunday tartibda hisoblanadi. Javob berishga ketgan vaqt qancha oz bo'lsa, beriladigan ball shuncha ko'p bo'ladi. YA'ni 1 minutga – 5 ball, 2 minutga – 4 ball, 3 minutga – 3 ball, 4 minutga – 2 ball, 5 minutga – 1 ball beriladi. Bunday baholash tizimi talabalarining tezroq javob qaytarishlariga undaydi.

O'yinning boshidanoq guruh orasidan o'yin lideri ajralib chiqishi mumkin. U tashabbusni qo'lga olib, boshqalarga "so'z" bermasligi mumkin. SHuningdek, birinchi daqiqalardan o'tsayerlar – passiv talabalar ham ko'rinib qoladi. Ular lider va faollarning "orqasida" o'tirishga harakat qiladilar. Ana shunday paytda guruhning passiv a'zolarini faollashtirish uchun javob berish navbati ataylab shularga beriladi. Agar o'tsayerlar yaxshi javob qaytarsalar, ular o'z navbatida rag'batlantiriladi. CHunki bu o'yinni o'tkazishdan maqsad ham talabalarni faollashtirishdan iborat.

"O'yla! Izla! Top!" o'quv o'yinini uyushtirgan o'qituvchi o'yin oxirida guruhning qo'lga kiritgan g'alabasi bilan tabriklaydi, agar mag'lub bo'lsalar, uning sabablari atroflicha muhokama qilinishi zarur. O'yinning nihoyasida o'yin ishtirokchilari qabul qilgan raqamlarga asosan hisob-kitob qilinadi.

Bunday o'yinning ijobiy tomonlari:

- mazkur o'yin talabalar o'rtasidagi muammoli masalalarni jamoa bo'lib hal etishga undaydi;
- bu o'yin guruh a'zolari o'rtasidan liderlarning paydo bo'lishiga imkoniyat yaratadi;
- bu o'yin davomida o'tsayerlar (ortda qoluvchi) ham aniqlanadi;
- bu o'yin talabalarda savolga tez javob berish kabi topqirlik ko'nikmalarini shakllantirishda xizmat qiladi.

Bu o'yinning salbiy tomonlari:

- bu o'yinda hammaning bir xil javob bera olmasligi tabiiy hol. SHuning uchun faoliyatsiz passiv talabalar ham o'zini namoyon etishi mumkin.
- Bu o'yinda flegmatik xususiyatga (uzoq o'ylab javob beradigan) ega talabalar o'ng'aysizlanib qoladilar.

SHuning uchun bunday o‘yin muallifi – o‘qituvchi guruh a‘zolarini shakllantirayotgan paytda yuqoridagi kamchiliklar ro‘y bermasligini oldindan ko‘ra bilishi darkor.

“Quyinni qutqaring” o‘yini

Bu o‘yinga tayyorgarlik ko‘rish paytida katta oq qog‘ozga quyidagi mazmundagi rasm solinadi: o‘rtaga quyon, atrofiga esa bo‘ri, tulki, sher va yo‘lbarzlarning rasmlari chiziladi. Lekin faqat yirtqich hayvonlarning rasmlarigina ana shu qog‘ozga ilib qo‘yiladi. O‘yin boshlanadi. Ko‘zi bog‘langan o‘quvchi vahshiy hayvonlarning birortasini qo‘li bilan olib tashlashi kerak va bajargan ishini arab tilida so‘zlab berishi kerak. M: “Men quyinni bo‘ridan ozod etdim” kabi. Bunday o‘yinning tarbiyaviy ahamiyati ham katta, u talaba-o‘quvchilarda jonivor va hayvonlarga nisbatan mehribonlik hissini tarbiyalashda katta o‘rin tutadi.

“Mehmon qaysi eshikdan keladi?” o‘yini

Bunda guruhlarining soniga qarab bir qatarga 2-3ta eshiklarning rasmi chiziladi. Orqa tomondan har bir eshikni ochish uchun unga ip bog‘lab qo‘yiladi. Masalan, arab mehmonining rasmi eshikka mos qilib tayyorlanadi. Qaysi guruh g‘alabaga erishsa, o‘qituvchi yoki uning yordamchisi ipni tortib o‘sha eshikni ochadi va undan sim yoki ingichka yog‘ochga mahkamlangan mehmonni ko‘rsatadi. Endi o‘yinning borishi haqida. Guruhlarga bo‘lingan talabalar navbat bilan mehmonni o‘zlariga chorlovchi xushmuomalikka doir so‘zlar va iboralar ishlatib unga murojaat qiladilar. Har bir guruh a‘zolarining gaplari jyuri hay‘ati tomonidan baholab boriladi, lekin e‘lon qilinmaydi. Bunda tomoshabin-talabalar va o‘qituvchilarning qarsaklari ham e‘tiborga olinadi. Baholashning ikkinchi variantidan ham foydalanish mumkin. Bunda mehmonni eng yaxshi chorlagan guruh eshigining tepasidagi maxsus teshikka yashil bayroqchalar o‘rnatib boriladi. Qaysi eshikning tepasida shunday bayroqchalar ko‘paysa, o‘sha guruh g‘olib deb topiladi. Mazkur o‘yin o‘quvchi-talabalarni arab tilida qoidali salom-alik qilishga, kishilarni mehmonga, to‘yga va turli tadbirlarga da‘vat qilishlarida malaka hosil bo‘lishiga yordam beradi.

Mazkur o‘yin-darsni o‘tkazishdan avval xushmuomalalikka doir quyidagi ibora va so‘zlar talabalarga yodlatiladi.

مرحباً- Xush kelibsiz

الحمد لله على السلامة- Tashrifingiz bilan

(Siz eson - omon kelganingiz uchun Alloxga shukur)

إن شاء الله- Agar xudo xohlasa

Lekin arablar bu iborani aytilish intonatsiyasiga qarab turli ma‘nolarda ham ishlatadilar. M: “Bo‘lishi mumkin”, “Ishonaman” ma‘nosida. Ko‘pincha “Agar Allox xohlasa qilaman (bajaraman) ma‘nosida ham ishlatiladi.

Notanish kishiga murojaat qilinganda: حضرتك agar u ziyoli kishi bo‘lsa unga arabcha shunday murojaat qilinadi- يا أستاذ O‘zimni tanishtirishga ruxsat bersangiz - إسمح لي أن أقدم نفسي -

أنا تحت أمرك - Men sizning xizimatingizdaman

Xizmat ko‘rsatishga tayyor ekanligini izhor etishi quyidagicha bildiriladi: أي خدمة انا في خدمتك -

“Baxtli fursat” فرصة سعيدة ma‘nosidagi ibora tanishgandan keyin aytiladi va “Men siz bilan tanishganimdan xursandman” ma‘nosini anglatadi.

عظيم! هائل! Zo‘r

يا سلام juda ham

Xonadoning qanday yaxshi! على شقتك

يا خبر أبيض! Qanday yaxshi xabar!

مباروك! Tabriklayman

الله يبارك فيك (tabrikka javob) Alloh seni muborak qilsin!

طبيب. تمام YAxshi

طبعا Albatta

صحيح To'g'ri

سهلا

Assalomu alaykum, va alaykum assalom, xush kelibsiz! اهلا و

Misrga xush kelibsiz! أهلاً وسهلاً بكم في مصر!

Siz bilan tanishganimdan xursandman يسرني أن أتعرف بكم

Marhamat qilib menga aytingchi- حدثني من فضلك

كم؟

Marhamat qilib (malol kelmasa), soat necha bo'ldi? إعمل معروفاً قل لي من فضلك والله الساعة

Otangga xat yuborishingni so'rayman والدك- أرجوك أرسل الجواب إلى

Ikkiti so'z aytsam mumkinmi? ... كلمتين؟ ممكن

Bitta savol bor edi- ممكن أسأل سؤالاً؟

Bir kichik iltimos bor- أنا عندي طلب بسيط

Jonim bilan- بعيني ورأسي

Xursandchilik bilan- بكل سرور

Sizga sog'liq va eson-omonlik tilayman- أتمنى لك دوام الصحة والسلامة

Sening javobingni kutib qolaman- أنا بانتظار جوابك

Nihoyasida- ختاماً

Azizim- عزيزي

Sevgilim- حبيبي

Hurmatli janob – يا سيد المحترم

Salom... keyin...- تحية طيبة وبعد...

Hurmat bilan...va keyin...- إحتراماً... وبعد...

Dunyoning etti mo'jizasi- عجائب الدنيا السبع

Janob direktor. Hurmatli janoblar- سيدي المدير. السيد المبجل

Janob, Alloh Sizni o'z panohida saqlasin- حفظكم الله في حفظه

Maxsus xatlarni yakunlashda quyidagi hushmuomalalikka doir iboralar ishlatiladi:

Janob, bu, bizning yaxshi va o'zaro samarali aloqalarimiz boshlanish nuqtasi bo'lib qolishi mumkin –

ستكون هذه سيدي نقطة البداية لعلاقات طيبة مثمرة بيننا إن شاء الله

Sizga chuqur ehtirom ila tijorat shirkati direktori –

مع فائق المحترم... مدير الشركة تجارية

Mening eng yuksak va samimiy salomlarimni qabul qilgaysiz –

وتفضلوا بقبول فائق وخالص تحياتي

Sizga alohida hurmatimni qabul qilishga marhamat qiling –

وتفضلوا حضرتكم بقبول فائق الإحترام

Sizga samimiy va chuqur hurmat, uzoq umr tilab... –

مع فائق إحتراماتي الأكيدة ودمتم

Alloh taollo sizga uzoq umr ato etsin –

وأطال الله تعالى بقانكم

Tijorat hujjatlari boshida ishlatiladigan hushmuomala iboralar

Salomlar... keyin, so'ngra (odatda xat yozganda) –

بعد التحية ... بعد تحية وسلام. التحية الطيبة وبعد. وبعد.

Kuningiz xayrli bo'lsin hurmatli ... –

السيد (فلان) المحترم السلام عليكم ورحمة الله

Hurmatli janob, ko'p hurmatli aziz... –

السيد المحترم. السيدة الموقر. سيدي الكريم. حضرات السادة المحترمين.

Janob. Janoblar. Xonim. Qiz. Onisa. –

سيدة. حضرة السيد. حضرات السادة. سيدة. آنسة.

Janob Iordaniya bosh konsuli – جناب قنصل الأردن العام

Xazrati oliylari, janobi oliylari – جنابكم

Firma, tashkilot nomiga murojaat qilganda: –

السيدة deb yoziladi. حضرات المحترمون. حضرات السادة، السيدة

جناب...janob so‘zi asosan chet elliklarga ishlatiladi.

Hurmatli janob (qarzdorlarga murojat qilishda) السيد (فلان) المحترم

(hurmatli, mavqe, daraja – موقر , ulug‘lik, savlat - وقار)

“Mo‘jiza maydoni” - o‘yin darsi

“Mo‘jiza maydoni” o‘yinida qismlarga bo‘lingan “Mo‘jiza maydoni” ga so‘zlar yozilgan bo‘ladi. Unda ham talabalar ikki-uch guruhga bo‘linib, har bir guruhdan navbat bilan talabalar doirani aylantiradilar, strelka qaysi so‘zga kelib to‘xtasa, talaba o‘sha so‘zni tezda aytishi kerak. To‘g‘ri javob bergan talabaga bitta doira shaklidagi yashil qog‘oz beriladi. “Mo‘jiza maydoni”dagi so‘zlarni yo‘nalishlar bo‘yicha yozish mumkin. Masalan, “Mutaxassislik”, “Mevalar”, “Sabzavotlar”, “Hayvonlar”, “Uy jihozlari” va b.

O‘yin oxirida uning tahlili albatta o‘tkazilishi kerak. O‘yinni kuzatib borgan o‘qituvchi talabalarga “Kim tez va yaxshi javob berdi?” deb murojaat etadi. Talabalar bergan baholarni hisobga olgan holda o‘qituvchi to‘g‘ri xulosa chiqaradi va o‘yinni yakunlaydi.

“Bu kishi qaysi millat vakili ?” o‘yini

O‘qituvchi navbat bilan turli millat vakillarining rasmlarini talabalarga ko‘rsatadi. Talabalar ko‘rsatilgan rasmlar bo‘yicha javob beraboshlaydilar. YOki 2-3 ga bo‘lingan guruh a‘zolari javob berishlari mumkin. Bunda ko‘rsatilgan millat vakili to‘liq sharhlanib berilishi lozim. Uning millati, mamlakati, joylashgan geografik o‘rni, davlatining poytaxti, qaysi qit‘adanligi, davlat rahbari, uning taqriban necha yoshdaligi aytilishi kerak. M: Misrlik arab to‘g‘risida gap ketsa - *u misrlik, Misr Arab Respublikasidan va u Afrika qit‘asining shimolida joylashgan, poytaxti Qohira shahri, prezidenti Husni Muborak, yoshi 21 da,*– deb javob berishi mumkin. Bundan tashqari o‘qituvchi o‘zbek, rus, qozoq, turk, afg‘on, hitoy, hind va boshqa millat vakillarining rasmlaridan ham foydalanishi mumkin.

Bu o‘yin talabalarda turli millat vakillari o‘rtasida o‘zaro do‘stlik, hamkorlik, hamjihatlik va o‘zaro hurmat hissini tarbiyalashga yordam beradi.

YAngi texnologik usullar

“Gap tuzish” usuli

Bu usuldan “Ismiy va fe‘liy jumlarlar” mavzularini mustahkamlash chog‘ida foydalaniladi. Mazkur usulning qo‘llanish tartibi quyidagicha:

Stolning ustidagi maxsus uchta qutining birinchisida gapning egasi, ikkinchisida gapning kesimi, uchinchisida esa ikkinchi darajali bo‘lakdan ko‘rsatish olmoshi joylashgan bo‘ladi. Talabalar navbat bilan avval birinchi, keyin ikkinchi va uchinchi qutildan gapning bosh va ikkinchi darajali bo‘laklarni oladilar (*rasmga qarang*). Birinchi qutidagi ega birlikda, ikkilikda va ko‘plikda bo‘ladi. Talaba kesimni va ko‘rsatish olmoshini o‘zi tanlagan eganing soniga moslashtirib ismiy jumla tuzadi va uni doskaga yozadi.

O'tirgan talabalar ham mustaqil ravishda gap tuzadilar. Masalan, talaba “مترجم” (tarjimon) so'zini tanladi, deylik. Keyin kesim qutisidan “ماهر” (mohir) so'zini, uchinchi qutidan esa “هذان” (bu) so'zlarini tanladi. Talaba tuzgan jumla quyidagicha bo'ladi:

هذان المترجمان ماهران.

Keyin o'qituvchi jumlagi “أجنبي” (ajnabiy) so'zini ham qo'shishni aytadi. Talaba quyidagi gapni tuzishi kerak bo'ladi:

هذان المترجمان الماهران أجنبيان.

Jumlani murakkablashtirish uchun o'qituvchi boshqa so'zlarni ham ko'shishni taklif etishi mumkin. Agar talaba tanlagan kesim ma'no jihatidan to'g'ri kelmasa, masalan, so'ziga “مُعَلِّم” yoki “تلك” so'zlari to'g'ri kelmaydi. Bunday holatda, talabaning o'zi egaga mos kesim va ko'rsatish olmoshi topishi kerak bo'ladi.

Dars o'tishning bu usuli nima beradi? Avvalambor bu jummalarni talaba o'qituvchining yordamisiz o'zi tuzadi. Qolaversa, talaba uchta tanlab olingan so'zlardan – ega, kesim va ikkinchi darajali bo'laklardan o'zi anglagan holda jumla tuzadi. Demak, mazkur usul talabani mustaqil ishlashga, o'z kuchiga ishonch hosil qilishga o'rgatadi.

“Arab tilida kelishiklar” mavzusini o'tishda

qo'llaniladigan jadval

Ma'lumki, o'zbek tilida oltita, arab tilida esa uchta kelishik bor xolos. O'quvchi-talabalarga yaxshi tushunarli bo'lishi uchun quyidagi ko'rgazmali vositadan foydalanishni tavsiya etamiz.

B.k. (الرفع)da gapning egasi, ismiy jumlaning kesimi, izofa mudofi turadi.

Q.k. (الجر)da so'z predloglardan keyin, izofaning mudof ilayhisi turadi.

T.k. (النصب)da so'z o'timli fe'l bilan bog'lansa, *إن وأخواتها* dan keyin turadi.

Arab tilidagi aksariyat predloglar avvalo o'zbek tilidagi *o'rin-payt* kelishigi, qolaversa *jo'nalish* va *chiqish* kelishiklari ma'nolarini anglatadi.

O'rin p.k. في، على، قرب، فوق، تحت، تجاه، أمام، وراء، بين، بالقرب، نحو، لدى، عند، جنب،

Jo'n.k. إلى، لى، نحو،

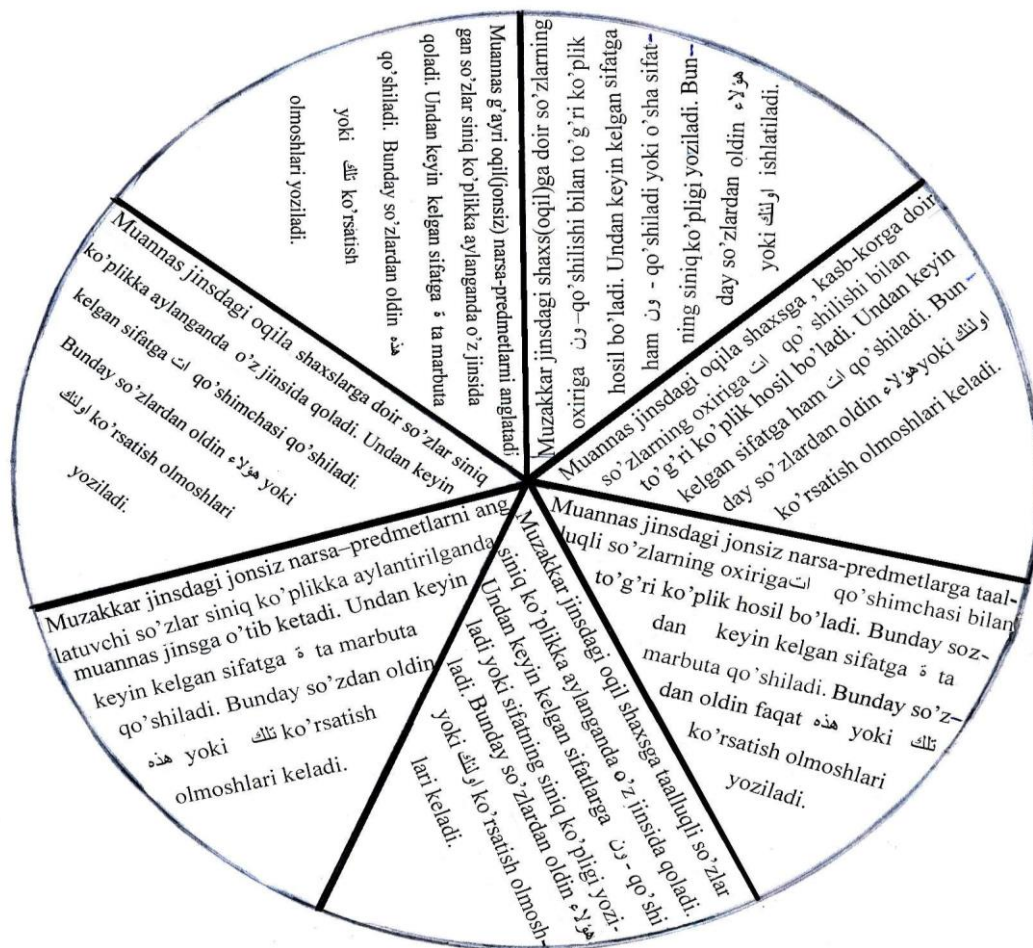
CHiqish kel. عن، من،

Ushbu jadvalni katta harflar bilan tayyorlab, dars jarayonida ishlatilsa, mavzuni o'quvchi-talabalarga etkazish oson bo'ladi.

Birlikdagi so'zlarni “to'g'ri” (to'liq) va “noto'g'ri” (siniq) ko'pliklarga aylantirish” mavzusini o'tishda qo'llash uchun zarur chizma

Arab tilida birlikdagi so'zlarni ko'plikka aylantirishning o'ziga xos qoidalari va xususiyatlari mavjud. Bunda ko'plikka aylantirilayotgan so'zning oqil (shaxs) yoki g'ayri oqil (narsa, predmet) bo'lishi alohida e'tiborga olinadi. Muzakkardagi g'ayri oqil so'zlarning siniq ko'plikka aylanganda, muannas jinsga o'tib ketishi holati boshqa tillarda kuzatilmaydi. Agar so'zning oxiriga *ات ون* qo'shimchasi qo'shish yo'li bilan ko'plik hosil qilinsa, to'g'ri ko'plik deb atalishi, so'zning oxiriga qo'shimcha qo'shmay so'zning ichki tarkibini o'zgartirish – sindirish yo'li bilan ko'plikka aylantirilsa, noto'g'ri-siniq ko'plik deb atalishi kabi qoidalar faqat arab tiliga xos xususiyatdir. Mazkur chizmada so'zlarni to'g'ri ko'plikka aylantirishning uchta, siniq ko'plikka aylantirishning esa, to'rtta qoidalari berilgan. Darsliklarda bu qoidalar alohida-alohida berilmagan, chizmaning afzallik tomonlari shundaki, barcha ko'plikka aylantirish qoidalari bir joyga to'plangan va ular tushunarli usulda joylashtirilgan.

Bu ko'rgazmali vositani o'qituvchi katta qog'ozda va hajmda tayyorlab darsda foydalansa, mavzu o'quvchilarga yanada tushunarliroq bo'ladi, chunki ular ko'plik qoidalarini boshqa kitoblardan izlab yurmaydilar va hamma qoidalar ularning ko'z oldida turadi, yana talabalarga bu chizma so'zlarni ko'plikka aylantirish turlarini o'rnida farqlash imkoniyatini ham beradi.

“YArim, o’rta, me’yor, markaz, o’xshash ma’nolarini anglatuvchi so’zlar” mavzusini bayon etish usuli

Barcha tillarda bo'lgani kabi arab tilida ham “yarim, o’rta, me’yor, markaz” ma’nolarida ishlatiladigan so’zlar mavjud. Bu so’zlar o’zidan keyingi kelgan so’z bilan izofa hosil qiladi.

yarim, o’rtasi	مُنْصِفٌ	yarim, o’rtasi	نِصْفٌ
yarim, o’xshash	شِبْهٌ	o’rtasi, markazi, me’yori	وَسْطٌ (أَوْسَاطٌ)

Misol:

shahar markazida	في وسط المدينة
sho’lning o’rtasi (yarmi)	وسط الطريق

“وسطى” bo‘ladi. (so‘zining muannasi “أوساط” (ko‘p: o‘rta – وسط

M:

O‘rta Osiyo	آسيا الوسطى
o‘rta asrlar	القرون الوسطى
o‘rta tabaqa	الطبقة الوسطى
oyning o‘rtalari	أوساط الشهر
Afrikaning markaziy viloyatlari	أوساط إفريقيا
o‘rta yo‘l	السبيل الوسطى
tijorat doiralari	الأوساط التجارية
diplomatik doiralar	الأوساط الدبلوماسية
Men yo‘lning yarmida charchadim va biroz daraxt soyasi ostida dam oldim.	تعبت في وسط الطريق واسترحت قليلا في ظل الشجرة
Narsalarning eng yaxshisi o‘rtachasidir (me‘yoridir)	خير الأشياء أوسطها

“وسطى - o‘rta” so‘zi (vositachi - وسطاء ko‘pligi: yoshni belgilashda ham ishlatiladi. Masalan:

o‘rta yosh	العمر الوسيط
------------	--------------

“وسطى” fe‘lining oxiriga “ن” qo‘shilishi bilan “وسطن” fe‘li hosil bo‘ladi va u “o‘rta o‘ringa o‘tkazmoq, markaziy o‘ringa o‘tkazmoq” ma’nosini anglatadi. 5-bobda “توسطن” - markazga, o‘rtaga o‘tirmoq ma’nosini anglatadi.

“yarim” so‘zi – “نصف”

olmaning yarmi	-	نصف التفاح	-	yarim shar	-	نصف الكرة
yoshimning yarmi	-	نصف عمري	-	yarim yil (olti oy)	-	نصف سنوي
darsning yarmi	-	نصف الدرس	-	yarim oylik	-	نصف شهري
tarvuzning yarmi	-	نصف البطيخ	-	fikrning yarmi	-	نصف الفكرة
yarim doira	-	نصف الدائرة	-	yarim fransuz	-	نصف فرنسي
yarim soat	-	نصف الساعة	-	obinonning yarmi	-	نصف الرغيف

soat besh yarim	-	الساعة الخامسة والنصف
-----------------	---	-----------------------

لها طفل عمره نصف سنوي	-	Uning yarim yillik (olti oylik) bolasi bor
تجلس بين هؤلاء النساء الطبيبة عمرها نصف	-	Bu ayollar orasida o'rta yasharli vrach o'tiribdi
يابس نصف الشجرة	-	Daraxtning yarmi qurigan

“نصف” so‘ziga “ي-” nisbiy sifat qo‘shimchasi qo‘shilsa, “yarimta” ma’nosini anglatadi:

تمثال نصفي	-	odamning beligacha, yarimta haykal, byusti
بقدر النصف	-	yarim razmerda(hajmda)
قدح مملوء حتى نصفه بالماء	-	yarmigacha suv bilan to‘lgan stakan (qadah)
أنصاف الحلول	-	qarorning yarim echimi

“منتصف” – yarim, o‘rta

منتصف الحياة	hHayotning yarmi	في منتصف أيلول	sentyabrning o‘rtasi
منتصف النهار	kunning yarmi	منتصف الليل	tunning yarmi

“شبه”-yarim, o‘xshash

so‘zi yarim, o‘xshash ma’nolarida qo‘llaniladi. Masalan:

شبه الجزيرة	yarim orol
أشبه من الماء بالماء	Suvning ikki tomchisi kabi o‘xshash
تقع اليمن وسلطنة عمان وقطر والإمارات العربية المتحدة في شبه جزيرة العرب	Yaman, Ummon Sultonligi va BAA Arabiston yarim orolida joylashgan
تقع قطر أيضا في شبه الجزيرة	Qatar ham yarim orolda joylashgan

o‘zagidan “شبهة” so‘zi yasalgan. Masalan:

تحت الشبهة	shubha ostida
------------	---------------

“Bu qaysi fasl?” usuli

Talabalar navbat bilan stol ustidagi yozuvi teskari qo‘yilgan qog‘ozlarni oladilar. Unda “ ... fasli qaysi oydan boshlanadi?” degan to‘rt fasl haqidagi savollar yozilgan. Masalan:

Savol: Bahor fasli qaysi oydan boshlanadi?	من أي شهر يبتدئ فصل الربيع؟
Javob: Bahor fasli mart oyidan boshlanadi.	يبتدئ فصل الربيع في شهر آذار

deb javob beradi va stolning ustidagi yozuvlar orasidan “آذار” soʻzini olib koʻrsatadi. Keyingi savollarga ham shu yoʻsinda javob beriladi.

يبتدئ فصل الصيف في شهر حزيران
يبتدئ فصل الخريف في شهر أيلول
يبتدئ فصل الشتاء في شهر تشرين الثاني

Keyingi savollar fasllarning nechtaligi va qaysi oylardan iboratligi haqida boʻladi:

من أية أشهر يتكون فصل الربيع؟
يتكون فصل الربيع من ثلاثة أشهر وهي آذار ونيسان وأيار
يتكون فصل الصيف من ثلاثة أشهر أيضا وهي حزيران وتموز وآب
يتكون فصل الخريف من ثلاثة أشهر وهي أيلول وتشرين الأول وتشرين الثاني
يتكون فصل الشتاء من ثلاثة أشهر وهي كانون الأول وكانون الثاني وشباط

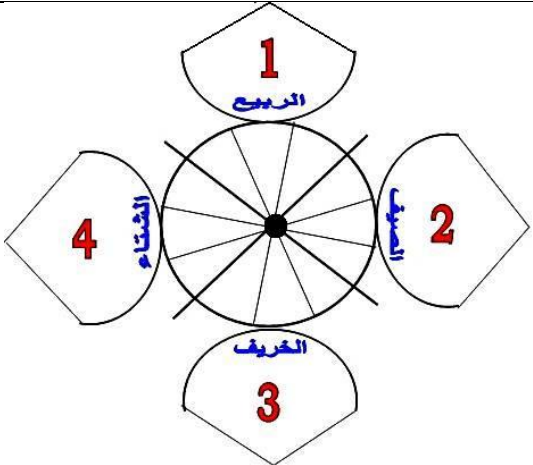
Javobning qoʻyidagi 2-variantidan ham foydalanish mumkin:

يتكون فصل الربيع من ثلاثة أشهر وهو يستمر طول أشهر آذار ونيسان وأيار	Bahor fasli uch oydan iborat va u mart, aprel, may oylarida davom etadi.
---	--

Qolgan uch fasl ham shunday usulda bayon etiladi. Bu usul talabalarga 4 fasl haqida soʻzlab berish koʻnikmalarini shakllanishiga yordam beradi.

“Yil fasllari” mavzusini oʻtish usuli

Quyida tavsiya etiladigan usul mazkur mavzuni oʻtishda samarali boʻladi:

	Oʻqituvchi rasmda koʻrsatilgan shakldagi doirani chizib, uni toʻrt qismga boʻladi va har bir raqamlangan boʻlaklarga fasllarning nomlarini yozadi. Choʻntak daftarchasiga oʻxshatib tayyorlanadigan ushbu koʻrgazmali qurolning ustidan yopiladigan karton qogʻozdan “qopqogʻ” qilinadi. Kerakli faslning “qopqogʻi” ochilganda, uning ortida shu faslning xususiyatlari arab tilida bayon etilgan boʻladi
---	---

Fasllarning xususiyatlari quyidagicha:

1- الربيع هو أجمل فصول السنة تذوب فيه الثلوج والجليد والأنهر والبحار. وتنهض فيه الطبيعة من نومها الشتوي وتلبس الجبال والسهول ملابسها الخضراء والنهر في شهر أيار أطول منه في نيسان.
--

2- الصيف على وجه العموم الطقس جميل والسماء صافية. وشهرا تموز وحزيران أكثر أشهر السنة حرارة. الصيف هو زمن العطلة السنوية لكثير الناس في بلادنا.
3- الخريف مشهور بمطاره ورياحه وبروقه وعوده فيه تصفر أوراق الأشجار. في الخريف تهاجر الطيور إلى بلاد جنوبية. وهو موسم الفواكه والجو فيه معتدل. في الخريف تبتدى الدراسة في المدارس والجامعات.
4- اما الشتاء فهو مشهور ببرده وثلوجه وفي شمال أذربيجان يبلغ الصقيع في عشرين درجة تحت الصفر. وأكثر أشهر السنة بردا هي كانون الثاني.

Mazkur usul ixchamligi, unda hamma fasllar to'g'risidagi ma'lumotlarning jamlanganligi bilan ajralib turadi.

“Izofa birikmasi” mavzusini o'tishda foydalaniladigan

tarqatma materiallar

Arab tiliga o'rgatishda izofa birikmasi mavzusi alohida o'rin tutadi. Bu mavzuni yaxshi o'zlashtirish keyingi mavzularni tushunib olishga imkon beradi. SHuning uchun o'qituvchi mazkur mavzuni tushuntirishda turli zamonaviy usul va uslublardan foydalansa, talaba uchun foydalidir.

Biz quyida izofa birikmasi mavzusini o'tgandan keyin uni mustahkamlash paytida yoki sinov maqsadida foydalansa bo'ladigan tarqatma materiallarni e'tiboringizga havola etayapmiz. Har qanday mavzuni turli chizmalardan foydalangan holda bayon etishni odat qilib olish zarur. Chunki, mavzuga doir so'z iboralari yoki jummalardan oldin uni chizma shaklida berish talabaga soddaroq va oddiyroq tuyuladi. SHuni amalda ko'rsatish uchun quyidagi uslubdan foydalanishni tavsiya etamiz. Bu uslubda har bir kartochkaga avval mudof, undan keyin mudof ilayhining o'rni chizma shaklida qizil rangda belgilanadi va ularning ustiga birlik, ikkilik, ko'plik deb yoziladi. Uning ostiga esa topshiriqlar yoziladi. Masalan:

1. birlik

	مضاف	(1) تا	مضاف إليه
--	------	--------	-----------

1) bir kishining ikki kishisi	ولدا الرجل
2) bir kishining ikki narsasi	كتابا المعلم
3) bir narsaning ikki kishisi	تلميذتا المدرسة
4) bir narsaning ikki narsasi	ميدانا المدينة

O'qituvchi avval tarqatma kartochkalardagi topshiriqlarni misollar bilan tushuntirib bergandan keyin uni o'quvchi-talabalarga tarqatadi va belgilangan vaqtdan keyin bajarilgan ish yig'ib olinadi.

2. ko'plik birlik

مضاف	مضاف إليه	ين -
------	-----------	------

- 1) ko'p kishilarning bir kishisi
- 2) ko'p kishilarning bir kishisi

- 3) ko‘p kishilarning bir narsasi
- 4) ko‘p kishilarning ikki narsasi

3. **to‘g‘ri ko‘plik** **siniq ko‘plik**

مضاف إليه	مضاف
-----------	------

- 1) to‘g‘ri ko‘plikdagi kishilarning sinig ko‘plikdagi kishilari
- 2) to‘g‘ri ko‘plikdagi kishilarning sinig ko‘plikdagi narsalari

4. **ikkilik** **to‘g‘ri ko‘plik**

مضاف إليه	مضاف
-----------	------

- 1) ikki kishining ko‘p kishilari
- 2) ikki narsaning ko‘p kishilari

5.

Siniq ko‘plik

Ikkilik

مضاف إليه	مضاف
-----------	------

- 1) sinig ko‘plikdagi kishilarning kishilari
- 2) sinig ko‘plikdagi kishilarning ikki narsasi
- 3) sinig ko‘plikdagi narsalarning ikki kishisi
- 4) sinig ko‘plikdagi narsalarning ikki narsasi

6. **ikkilik** **ikkilik**

مضاف إليه	مضاف
-----------	------

- 1) ikki kishining ikki kishisi
- 2) ikki kishining ikki narsasi
- 3) ikki narsaning ikki kishisi
- 4) ikki narsaning ikki narsasi

7. **Birlik**

Ikkilik

من، عن	مضاف
--------	------

مضاف إليه	مضاف
1) bir kishining ikki narsasi haqida	
2) bir kishining ikki narsasidan	
3) bir narsaning ikki kishisi haqida	
4) bir narsaning ikki narsasidan	

8. Birlik

To'g'ri ko'plik

	يَ -		من، عن
مضاف إليه		مضاف	

- 1) bir kishining ko'p kishilari haqida
- 2) bir narsaning ko'p kishilaridan
bir narsaning m.z.dagi ko'p kishilaridan
- 3) bir kishining ko'p kishilaridan

9.	ikkilik		birlik
يَ -		يَ -	
	مضاف إليه		مضاف

- 1) ikki kishining bir kishisi
- 2) ikki kishining bir narsasi
- 3) ikki narsaning bir kishisi
- 4) ikki narsaning bir narsasi

10.	siniq ko'plik		birlik
		يَ -	
	مضاف إليه		مضاف

- 1) siniq ko'plikdagi kishilarning bir kishisi
- 2) siniq ko'plikdagi kishilarning bir narsasi
- 3) siniq ko'plikdagi narsalarning bir kishisi
- 4) siniq ko'plikdagi narsalarning bir narsasi

11.	Ikkilik		Ikkilik
يَ -، يَ -		يَ - (تا)	
	مضاف إليه		مضاف

- 1) ikki kishining ikki kishisi
- 2) ikki kishining ikki narsasi
- 3) ikki narsaning ikki kishisi
- 4) ikki narsaning ikki narsasi

12. Siniq ko'plik

Siniq ko'plik

مضاف إليه		مضاف

- 1) siniq ko'plikdagi kishilarning siniq ko'plikdagi kishilari
- 2) siniq ko'plikdagi kishilarning siniq ko'plikdagi narsalari
- 3) siniq ko'plikdagi narsalarning siniq ko'plikdagi kishilari
- 4) siniq ko'plikdagi narsalarning siniq ko'plikdagi narsalari

13.

Ikkilik

Siniq ko'plik

- يَنْ، - تَيْنِ			
مضاف إليه			مضاف

- 1) ikki kishining siniq ko'plikdagi kishilari
- 2) ikki kishining siniq ko'plikdagi narsalari
- 3) ikki narsaning siniq ko'plikdagi kishilari
- 4) ikki narsaning siniq ko'plikdagi narsalari

14.

Ikkilik

To'g'ri ko'plik

- يَنْ، - تَيْنِ		- تَاتْ		رَأَيْتُ
مضاف إليه			مضاف	

- 1) men ikki kishining m.s.dagi narsalarini ko'rdim
- 2) men ikki kishining m.s.dagi kishilarini ko'rdim
- 3) men ikki narsaning m.s.dagi narsalarini ko'rdim
- 4) men ikki narsaning m.s.dagi kishilarini ko'rdim

15. Birlik

To'g'ri ko'plik (m.z.)

	وْ	
مضاف إليه		مضاف

- 1) bir kishining akasi

- 2) bir qizning akasi
- 3) bir bolaning og'zi
- 4) bir kishining qaynotasi

16. Birlik

To'g'ri ko'plik (m.z.)

			مَنْ
مضاف إليه		مضاف	

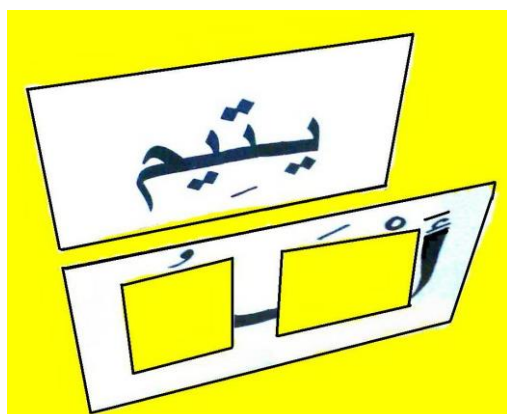
- 1) bir narsaning egasidan
- 2) bir kishining narsasidan هُنَّ
- 3) bir kishining og'zidan
- 4) bir kishining qaynotasidan

Misollardan ko'rinayaptiki, berilgan topshiriqlar izofaning barcha turlarini qamrab olgan. Agar o'quvchi-talaba ushbu tarqatma materiallaridan ikki-uch marta foydalansa, kelajakda bu mavzudan qiynalmasdan bexato izofa birikmalari tuzishi aniq.

“Sifatlarning orttirma va qiyosiy darajalari”

mavzusini o'tish usuli

Bu usulni darsda qo'llashdan oldin unga tayyorgarlik ko'rish lozim. Buning uchun asliy sifatlarning **فَعِيلٌ**, **فَعْلٌ**, **فَاعِلٌ**, **فُعْلٌ**, **فُعْلٌ**, **فُعْلٌ** kabi qoliplariga mos keladigan sifatlarni kompyuterda katta harflar bilan yozdirib tayyorlab qo'yiladi. Keyin shu sifat harflar shakliga mos orttirma va qiyosiy darajalar yasash vaznlari **أَفْعُلٌ** va **أَفْعُلٌ مِنْ** tayyorlanadi. Bunda orttirma va qiyosiy daraja sifatlari yasash qoliplari karton qog'ozdan yasaladi va undan sifatlarni harflarining o'rnini o'yib olib tashlanadi. U teshik holatda qoladi, chunki uni yuqoridagi asliy sifatlarni ustiga qo'yilganda, uning ochiq teshigidan sifatlarni ko'rinib turishi kerak. Hamma narsa tayyor bo'lgandan so'ng o'qituvchi **فَعِيلٌ** qolipiga tushadigan **جَمِيلٌ** so'zi ustiga **أَفْعُلٌ** vaznini qo'yadi. Bunda **أَفْعُلٌ** vazni shunday tayyorlanganki, **جَمِيلٌ** sifati ustiga qo'yilganda, sifadagi **ي** harfi vaznning tagida qoladi va **أَفْعُلٌ** orttirma darajadagi sifatning o'zi ko'rinadi. Yoki **فَاعِلٌ** qolipiga tushadigan **بَارِدٌ** sifatining ustiga **أَفْعُلٌ** qolipi qo'yilganda, qolip ostida sifatning alifi berkinib qolib, faqat **أَبْرِدٌ** so'zining o'zi ko'rinadi. Shu zaylda asliy sifatlardan orttirma va qiyosiy darajalar yasaladi. Lekin **جَيِّدٌ** sifatidan **أَجْوَدٌ** ko'rinishidagi orttirma sifat darajasi hosil bo'ladi. Sifatlarning ustiga qo'yiladigan qog'oz qoliplari har bir sifat qolipiga moslab yasaladi. Bunda asliy sifatlardagi o'zak tarkibiga kirmaydigan **و**, **ا** harflarini yashirib turadigan “to'siq” qilinadi. Lekin tarkibida 1 va 2 undosh harfli sifatlarni **أَفْعُلٌ** qolipiga tushmaydi. Masalan: **قَوِيٌّ** dan **أَقْوَى**, **عَلِيٌّ** dan **أَعْلَى**, **شَدِيدٌ** dan **أَشَدُّ**, **قَلِيلٌ** dan **أَقَلُّ** kabi orttirma sifat darajalari yasaladi.

Rasmdagi اَيْتَمَ sifatining ustiga maxsus tayyorlangan أَفْعَلَ vazni yozilgan qolip qo'yilsa, اَيْتَمَ orttirma sifat darajasi hosil bo'ladi. أَفْعَلَ orttirma sifat darajasi hosil qiluvchi vaznda اَيْتَمَ sifatidagi cho'ziq yoy ي unlisini berkitib turuvchi to'siq ko'rinib turibdi. Boshqa sifatning orttirma darajalari hosil qilish ham shu qoidaga binoan amalga oshiriladi.

Sifatning orttirma va qiyosiy darajalari biz taklif etayotgan usul bilan bayon etilsa, talabalar bu mavzuni osonlik bilan tushunib oladilar. Uning qulay tomoni shundaki, o'qituvchi ham, talaba ham vazniga to'g'ri keladigan sifatning ustiga orttirma va qiyosiy darajalar yasashga moslashtirilgan qolipni qo'ysa, yo orttirma yoki qiyosiy daraja hosil bo'laveradi. Bu ham oson, ham qulay usuldir.

فَعْلٌ					
Tarjimasi	Qiyosiy dar.	Tarjimasi	Orttirma dar	Tarjima	Oddiy daraja
yaxshiroq	أَحْسَنُ مِنْ	eng yaxshi	أَحْسَنُ	yaxshi	حَسَنٌ
فَعِلٌ					
Tarjimasi	Qiyosiy dar.	Tarjimasi	Orttirma dar	Tarjima	Oddiy daraja
yaxshiroq	أَجْوَدُ مِنْ	eng yaxshi	أَجْوَدُ	yaxshi	جَيِّدٌ
yaxshiroq	أَطْيَبُ مِنْ	eng yaxshi	أَطْيَبُ	yaxshi	طَيِّبٌ
yumshoqroq	أَلْيَنُ مِنْ	eng yumshoq	أَلْيَنُ	yumshoq	لَيِّنٌ
yorug'roq	أَثَرُ مِنْ	eng yorug'	أَثَرُ	yorug'	ثَوِيْرٌ
torroq, ziqroq	أَضْيَقُ مِنْ	eng tor	أَضْيَقُ	tor, ziq	ضَيِّقٌ
فَعْلٌ					
Tarjimasi	Qiyosiy dar.	Tarjimasi	Orttirma dar	Tarjima	Oddiy daraja
mustahkamroq	أَصْلَبُ مِنْ	eng mustahkam	أَصْلَبُ	mustahkam	صَلْبٌ
shirinroq	أَحْلَى مِنْ	eng shirin	أَحْلَى	shirin	حَلْوٌ
فَعِيلٌ					
Tarjimasi	Qiyosiy dar.	Tarjimasi	Orttirma dar	Tarjima	Oddiy daraja
ko'zi o'tkirroq	أَبْصَرُ مِنْ	eng basir	أَبْصَرُ	ko'zi o'tkir	بَصِيْرٌ
				go'zal	جَمِيْلٌ
				baxtli	سَعِيْدٌ
				baxil	بَخِيْلٌ
				sodda	بَسِيْطٌ

				etim	يَتِيمٌ
				qambag'al	حَقِيرٌ
				saxiy	كَرِيمٌ
				arzon	رَخِيصٌ
				aziz	عَزِيزٌ
				ajoyib	عَجِيبٌ
فَعْلٌ					
Tarjimasi	Qiyosiy dar.	Tarjimasi	Orttirma dar	Tarjima	Oddiy daraja
ho'loq	أَرْطَبُ مِنْ	eng ho'l	أَرْطَبُ	ho'l, yangi uzilgan	رَطْبٌ
				qiyin	صَعْبٌ
				oson	سَهْلٌ
فَاعِلٌ					
Tarjimasi	Qiyosiy dar.	Tarjimasi	Orttirma dar	Tarjima	Oddiy daraja
moyilroq	أَمِيلُ مِنْ	eng moyil	أَمِيلُ	moyil	مَائِلٌ
				pokiza	بَاكِزٌ
				taniqli	بَارِزٌ
				sho'r	مَالِحٌ
				abadiy	خَالِدٌ
				mustahkam	ثَابِتٌ
				nordon	خَامِضٌ
				bo'shashgan	فَاتِرٌ
فَعِلٌ					
Tarjimasi	Qiyosiy dar.	Tarjimasi	Orttirma dar	Tarjima	Oddiy daraja
kuchliroq	أَقْوَى مِنْ	eng kuchli	أَقْوَى	kuchli	قَوِيٌّ
oydinroq	أَجْلَى مِنْ	eng oydin	أَجْلَى	ochiq-oydin	جَلِيٌّ
boyroq	أَغْنَى مِنْ	eng boy	أَغْنَى	boy	غَنِيٌّ
			أَوْفَى	vafodor	وَفِيٌّ
			أَغْنَى	ahmoq	غَبِيٌّ

			أَعْلَى	yuqori	عَلِيٌّ
فَعِلٌ					
Tarjimasi	Qiyosiy dar.	Tarjimasi	Orttirma dar	Tarjima	Oddiy daraja
baxtsizroq	أَتَعَسُ مِنْ	eng baxtsiz	أَتَعَسُ	baxtsiz	تَعَسُ
				iflos	دَنَسُ
				og‘ir,qiyyin	خَرَجُ
				quvnoq	جَزَلُ
				iflos	وَسِخُ
				charchagan	تَعِبُ
فَاعِلٌ					
Tarjimasi	Qiyosiy dar.	Tarjimasi	Orttirma dar	Tarjima	Oddiy daraja
ahamiyatliroq	أَهَمُّ مِنْ	eng ahamiyatli	أَهَمُّ	muhim	هَامُّ
			أَجَدُّ	jiddiy	جَادُّ
			أَضَرُّ	zararli	ضَارُّ
			أَحَرُّ	issiq	حَارُّ
			أَشَقُّ	mashaqqatli	شَاقُّ
			أَمْرُ	achchiq	مُرُّ
			أَحْيُ	tirik	حَيُّ

“Davom eting” usuli

Bunda o‘qituvchi biror so‘zni uch kelishikda turlashni boshlaydi:

سَفِيرٌ، سَفِيرٌ، سَفِيرًا، السَّفِيرُ، السَّفِيرِ، السَّفِيرَ

So‘ngra birdan to‘xtab biror talabani turlashni davom ettirishga undaydi. Talaba ham biroz turlab so‘ngra o‘zi xohlagan talaba-o‘rtog‘idan davom etishini so‘raydi. Bu usulni “Ismiy jumla” mavzusini o‘tgandan keyin mavzuni mustahkamlash paytida ishlatga bo‘ladi.

Keyingi uslubda o‘qituvchi ismiy jumlaning egasini aytadi, talabalar esa kesimini aytishadi. Bu usul ham tez bajarilishi kerak. So‘zlarni uch kelishikda turlashni takrorlashda, mashq qilishda ham bu usulni qo‘llash mumkin. Keyinroq, fe‘lning inkorini, uning majhul darajasini yoki fe‘l mayllarini takrorlashda yoki mashq qilishda yuqoridagi yo‘lni qo‘llash mumkin. M. **لَمْ** va **لَنْ** yuklamalarining ishlatilish yo‘li va o‘rnini talabalar yaxshi eslab qolishlari va uni so‘zlashuvda qo‘llay olishlari maqsadida mazkur usuldan foydalaniladi.

يفهم

يكتب

Ushbu usullarning pirovard maqsadi keyinchalik talabalar fe'llarning tuslanish zanjirini tez va bexato bajarishlaridan iborat.

ذهب يذهب ذاهب مذهب إذهب لا تذهب لم يذهب لن يذهب ذهب يذهب

Bunday usulni tez bajarish talabalarning arab tilida fikr yuritishi, ularning mustaqil mushohada yuritishiga va nihoyat, qoidalardan o'zlarining shaxsiy xulosalarini chiqarishlariga o'rgatadi.

Arabcha fikrni tezda ilg'ab olish va unga tezda javob qaytarish borasida malaka va ko'nikma hosil qilish maqsadida **"Fikrni davom et"** usuli qo'l keladi. Bunda o'qituvchi avval biror hikoyani boshlab beradi va o'quvchini unga jalb qiladi. (الذئب والخروف الصغير)

O'qituvchi: كان في قديم الزمان خروف عطشان. وهو كان صغيرا جدا.

Salim: فذهب إلى نهر ليشرب منه الماء. وكان هذا النهر قريبا من غابة على جبل مرتفع.

Muhammad: فخرج من الغابة ذئب ونزل حتى جاء إلى الخروف وقال له:

Nargiza: أأنت عكرت الماء الذي أشرب منه؟ va hakoza...

Keyinchalik bu masalni rollarga bo'lib, talabalar tomonidan sahnalashtirilishi ham mumkin.

A.A.Kovalyov, G.SH.SHarbatovlarning "Arab tili darsligi" da shu usulni qo'llasa bo'ladigan kichik-kichik hikoyalar bor. M.: "نحوي وملاح".

Muallif o'rnida o'qituvchi:

ركب نحوي سفينة وقال لملاح:

Nosir(grammatik):

هل تعرف النحو؟

Karim(dengizchi):

قال: لا

Nosir:

قال: ذهب نصف عمرك

O'qituvchi:

فهاجت الريح فاضطربت السفينة

Karim:

وقال الملاح: أتعرف السباحة؟

Nosir:

قال: لا

Karim:

قال: ذهب كل عمرك.

Yana bir hikoya: "من حفر حفرة وقع فيها" Bu hikoyada muallif, bir erkak kishi va eri vafot etgan ayol kishi ishtirok etadi.

Muallif: Bir kishi qabr yonida yig'lab o'tirgan ayol yonidan o'ta turib, undan so'radi: Bu mayyit senga kim bo'ladi (ما هذا الميت منك) ?

Ayol dedi: Erim. (قالت: زوجي)

Ayolga dedi: Uning ishi nima edi? (قال للمرأة: وما كان عمله؟)

Ayol dedi: U qabr qazir edi. (قالت: يحفر القبور)

Kishi dedi: Alloh uni rahmatiga olsin. U "Kimki birovga chuqur qazisa, unga o'zi tushadi" deyilganini bilmaganmidi? (أبعده الله رحمته أما علم أنه من حفر حفرة وقع فيها؟)

B.Z.Xolidovning "Arab tili darsligi"dagi "Har vaqtning o'z ishi bor" (لكل وقت عمل), "Ovchi va ayiq" (الصيد والدب) kabi hikoyalardan ham shu usulni qo'llab foydalansa bo'ladi. SHuningdek, o'qituvchi aytgan arabcha jumlalarining teskari ma'nolarini anglatuvchi (antonim) fe'llar ishtirokida gap tuzish usulini ham darsda qo'llashi mumkin. M:

chaqaloq kuldi ضحك الطفل bola kostyumini kiydi لبس الولد بدلتة
chaqaloq yig'ladi بكيت الطفلة bola kostyumini echdi نزع الولد بدلتة

"Arab tilida yosh munosabatini anglatuvchi atamalar"

mavzusini o'tish usuli

Ushbu mavzuni yoritishga arab tili o'qituvchilari hamda arab tilini o'rganayotgan talabalarning arab tilida qo'llanib kelinayotgan – جَنِينٌ – رَضِيعٌ – طِفْلٌ – وَلِيدٌ – صَبِيٌّ – غُلَامٌ – فَتَى –

soʻzlarning yosh munosabatlarini aniqlashdagi ketma-ketligi va ularning farqlarini bilishga boʻlgan intilishlari sabab boʻldi. Darhaqiqat, kundalik til oʻrganish jarayonida ana shu soʻzlarning yosh munosabatlari haqidagi maʼlumotlar kamligi oqibatida ularni ishlatishda chalkashlikka yoʻl qoʻyiladi yoki birining oʻrniga ikkinchisini qoʻllash holatlari boʻlayapti. Ammo bu soʻzlarning yosh jihatidan ketma-ketligi va ularning farqlari toʻgʻrisida adabiyotlarda maʼlumot berilmagan. SHundan kelib chiqib, biz ana shu atamalarni anglatgan maʼnolariga koʻra tizimlashtirishga harakat qildik. Bunda biz 2003 yilda Misrda chop etilgan “المعجم الوجيز مجمع اللغة العربية بالقاهرة” nomli izohli lugʻatidan foydalandik. SHu harakat tufayli arab tilidagi yosh munosabatini anglatuvchi atamalar toʻgʻrisida talabalarga aniq maʼlumot berishda oʻqituvchilarga biroz boʻlsa-da koʻmak bermoqchi boʻldik.

Oʻzbek tilida ona qornidagi bolani “homila”, tugʻilgandan keyin “goʻdaklik”, “chaqaloqlik” undan keyin “emizaklik” (murgʻak), “bolalik”, soʻngra “oʻspirinlik”, “yoshlik” (boligʻlik), “qizlik”, “juvonlik”, “ayollik”, “qarilik” – keksalik davrlari borligi aniq. Lekin oʻzbek tilida ham insonning qaysi davri necha yildan iboratligi haqida aniq maʼlumot yoʻq. Arab tilida insonning tugʻilib oʻsib, voyaga etishi, qarib keksalik tomon borishi masalalariga ayonlik kiritish uchun Arab filologiyasi kafedrasida arab tilidan dars berayotgan misrlik oʻqituvchi Badriddin al-Husayn Ato yordamida yuqoridagi masalalarga aniqlik kiritish maqsadida biroz izlanish olib bordik. Ana shu izlanishlar natijasi quyidagi jadvalda berilgan:

	Inson hayoti davri nomlari ning ketma-ketligi	Tarjimasi		YOsh kechadigan davr	Tarjimasi		Davri ning oʻtish muddati	Izoh
		oʻzbekcha	ruscha		oʻzbekcha	ruscha		
1.	جنين	Homila	Embrion, zarodısh	Homi-lalik			9 oy	
2.	رضيع	Goʻdak, murgʻak,	Grudnoy rebyonok, sosunok	ولادة	Bolalik	Detsv o	1yosh	
	رضيعة	chaqaloq emizakli	Grudnaya devochka					
3.	طفل	YOsh bola	Grudnoy rebyonok, ditya	طفولة	Bolalik	Mlade nchest vo, detstv o	3yosh gacha	
	طفلة	YOsh qizaloq	Devochka					
4.	وليد	Bola	Rebyonok , ditya	ولودية	Bolalik	Rebya chestv o	14yos hgach a	
	وليدة	YOsh qizcha	Devochka, detime					
5.	صبي	Oʻspirin	Malchik, yunosha	صبوة	oʻsmirlik	YUno shestv o	14-17 gacha	
	صبية	YOsh qiz	Devochka, molodaya					

			devushka					
6.	غلام	YOsh yigit	Malchik, yunosha, paren	غلامة	Yigitlik	YUnost otrochestvo	17-20	صبي غلام dan katta-roq va u bolig‘ yoshigacha davom etadi
7.	فتى	Bolig‘	YUnosha, molodoy chelovek	فتوة	Bolig‘lik	YUnost molo-dost	18-25	
	فتاة	Balog‘atga etgan qiz, bokira	Devushka					
8.	شاب	Yigit	Molodoy chelovek, yunosha	شبيبة	Yigitlik (navqiron) davri	Molodost, yunoshestvo	30yosh gacha	
	شابة	Juvon (turmushdagi ayol)	Devushka		Qizlik davri			
9.	إمرأة، امرأة	Ayol	Jenmina, jena	مرحلة نسائية	Ayollik davri	Jenskiy period	30-50	
10.	رجل	Erkak kishi	Mujchina, muj	رجولة	O‘rta yoshlik	Vozmujalost, mujestvennost	30-50	
	كهل	O‘rta yosh	Vzroslyy, vozmujalby	كهولة	O‘rta yoshlik	Vozmujalost	30-50	
11.	شيخ	Qari chol	Starik, starets	شيوخة	Qarilik	Starost, prestarlost	70dan yuqori	
	شيخة	Qari kampir	Staruxa		Qarilik			
12.	عجوز	Qari	Starby, staraya		Qarilik		80dan keyin	
13.	الهرم	Keksa	Dryaxlost, starcheska ya slabost		Keksalik davri	Starcheskiy period	90dan yuqori	شيخ الهرم dan katta bo‘lib, hassada

								yuradi
--	--	--	--	--	--	--	--	--------

“Tanlov” usuli

“Tanlov” usuli o‘quvchi-talabalar oldiga qo‘yilgan muammoli masalalarga eng optimal yo‘l bilan javob topishga, to‘g‘ri qaror chiqarishga o‘rgatadi. Hanuzgacha talabalar orasida berilgan javoblardan eng mosini, to‘g‘risini tanlashga ikkilanadiganlari topilib turadi. Mazkur usul muntazam qo‘llanib borilsa, talabalarda bu sohada mummolar kamayadi va natijada ularda masalalarni xal etishda to‘g‘ri yo‘lni tanlashlarida malaka shakllanadi. Masalan, uy, yovvoyi, suv hayvonlari, qush va xashoratlarning nomlari aralash berilgan jadvaldan ularning turlarini alohida-alohida ajratib yozish ancha murakkab ish hisoblanadi, lekin talabaga bunday tanlashdagi qiyinchiliklarni bartaraf etish malakalarini o‘qituvchilar shakllantirishi lozim. Mazkur usullarga doir berilgan keyingi mashqlar ham ana shunday murakkabdir. Ularga to‘g‘ri javob berish uchun talabalar u erdagi so‘zlarni yod olgan bo‘lishlari kerak. SHuning uchun ham arab tili o‘qituvchilari mazkur sinalgan usuldan unumli foydalanib borishlari tavsiya qilinadi. Bunda o‘quvchi aralash berilgan so‘zlarning orasidan aniq yo‘nalish bo‘yicha so‘zlarni tanlab yozadi. Mazkur usul o‘quvchilarning so‘z boyliklarini ko‘payishiga yordam beradi.

“Tanlash” usulini qo‘llash natijasida olingan malakalar talabalarning kelajakdagi real hayotlarida ham asqotishi mumkin.

“Ish-harakat”, “vaqtinchalik holatni” va “doimiy sifatini” (xususiyatini) anglatadigan fe’llarni ma’nolari bo‘yicha terib yozing

دخل	عمل	ذهب	جمل	فهم	كتب	ضحك	وعد
جلس	سأل	جهل	ركب	درس	نظر	سمع	حضر
سمح	رجع	ذكر	فتح	فصح	قرأ	شرب	علم
صغر	لعب	مرض	كبر	لبس	حسن	فرح	قرب
Ish-harakatni bildiruvchi		Vaqtinchalik holatni anglatuvchi		Doimiy sifat (xususiyat)ni bildiruvchi			

Uy, yovvoyi, suv hayvonlari, qushlar va hasharotlarning turlari bo‘yicha nomlarini yozing.

أسد	سمك	كلب	عنكبوت	دب	حوت	طاوس	ذئب
سبع	إبل	ثور	نحلة	ديك	جرادة	حمار	غراب
ثعلب	دجاجة	كركدان	ذباب	سرطان	دودة	قرش	نسر
عندليب	طوطي	بطة	برغوث	نمر	شلفافة	حمامة	بقر

خفاش	فيل	شاة	غنم	دلفين	كراكي	معز	قرد
فراشة	جعل	صرصور	نحلة	دفع	قطه	هرة	قنفذ
Suv hayvonlari	Hasharotlar	Qushlar	YOvvoyi hayvonlar	Uy hayvonlari			

Mutaxassisliklar yo‘nalishlari bo‘yicha so‘zlarni ajratib yozing

حارس	مهندس	فنان	مدرس	مخرج	نقاش
جراح	مصور	حمل	ممسد	ممثل	استاذ
لحام	كهربائي	مصمم	دهان	طبيب	مفتش
مرب	حجار	سائق	حداد	نجار	إطفائي
اقتصادي	عميد الكلية	مدير المدرسة	معماري	رسام	بقال
Bozor	Teatr	Institut	Maktab	Zavod-fabrika	SHifoxona

“Uy jihozlari”ga doir so‘zlarni xonalar bo‘yicha bo‘lib yozing

صحن	ساعة منبه	حمام	غرفة استقبال	كوب	قدح	مرآة
كأس	أريكة	شماعة	مشجب	معجون الاسنان	ستارة	سطل
صابون	صورة	شوكة	سرير	منشفة	مقعد	مكنسة
قدر	لحاق	مشط	سكينة	دلو	سجادة	بساط
شامبو	كرسي	ملعقة	طنجرة	غرفة النوم	مغسلة	مفتاح
فرن	مملحة	حنيفية	وسادة	طاس	منضدة	ابريق

Oshxona	Uyqu xonasi	YUvinish xonasi	Mehmonxona

Mashina, asbob, texnika, elektr uskunalarini anglatgan soʻzlarni maʼnolari boʻyicha ajratib yozing

سيارة	مسمار	هوائي	جهاز فيديو	كابينة	مثقاب	جهاز تسجيل
عجلة	مفتاح ربط	خراط	شريط	جناح	عتلة	مسجل
مجرفة	مذياع	كمبيوتر	مقود	مطرقة	غسالة	حاسب
مبرد	تلفزة	بريزة كهرباء	فرملة	منشار	سماعة	محرك
هاتف	مقص	شاشة	مفك	هاتف محمول	برينتر	مقبض
آلة التصوير	زرادية	فأس	مسحاج	فرامة لحم	تلفاز	مكواة

Mashina	Uy asboblari	Texnika	Elektr uskunalari

Oziq-ovqat, goʻsht, sut, un mahsulotlari, ichimliklar hamda shirinliklarga doir soʻzlarni ajratib yozing.

حليب - لبن	بسكوييت	مقرونة	كعكة	زبدة طازة	عرق
ملح	فطيرة	لحم بقري	سجوق	زيت	عسل
بيض	كعكة	بوظة	خشاف	زبد	سمك
بيض مقلي	جب	مرابي	معلبات	طعام اكلي	رقاق
شاي	سلاطة	خبز	ملبسة	كاكاو	نبيذ
حلاوة	حليب مكثف	رعيف	قهوة	عصيدة	مرابي

سَكَّرَ	نَقَّاقُ	أَرَزَ بِحَمٍ	لَحْمُ ضَانٍ	كُفَّاسٌ	أَلْيَةِ غَنَمٍ
---------	----------	---------------	--------------	----------	-----------------

Go'sht mahsulotlari	Sut mahsulotlari	Un mahsulotlari	Ichimlik	YOg'	SHirinliklar	Ovqatlar

O'simlik, meva, sabzavotlar va don mahsulotlariga oid so'zlarni yo'nalishlar bo'yicha ajratib yozing:

عَنْبٌ	نَخْلَةٌ	لَيْمُونٌ	فُلْفُلٌ	خِيَارٌ	أَنَانَسٌ
مِشْمِشٌ	بَصَلٌ	ذَرَّةٌ	كُرْنَبٌ	فَمَحٌ - حِنْطَةٌ	تَيْنٌ
فَاصُولٌ	طَمَاطُمٌ	كُمَثْرَى	بَطَاطِسٌ	بَرْفُوقٌ	رُمَانٌ
رُطْبٌ - تَمَرٌ -	فِجْلٌ	جِمَصٌ	كَرَاوِيَّةٌ	كَرَزٌ	بُرْتُقَالٌ
خَوْخٌ	ثَوَمٌ	تَفَاحٌ	شَمَامٌ	أَرَزٌ	شَعِيرٌ
كَبُشٌ	عَنْبُ الثَّعْلَبِ	كَرَزٌ	تَوْتُ الْأَرْضِ	جَوْزٌ	مَوْزٌ
بَلَحٌ	بَطِيخٌ	قَرَعٌ	خَضِرَةٌ	زَيْتُونٌ	سَفَرَجَلٌ

O'simlik	Meva	Sabzavot	Don mahsulotlari	Sitrus

Bunday didaktik tarqatma kartochkalar tayyor bo'lgandan keyin uni sellofan material bilan o'ralsa, unga o'quvchi javobni ruchka bilan belgilasa ham, uni nam latta bilan o'chirib, undan bir necha marta foydalansa bo'ladi.

“CHarxpalak” usuli

Quyidagi arabcha so'zlarga chap tomondan mos so'zlarni topnig so'ngra ro'parasiga plyus (+) belgisini qo'ying:

		ناصح	التقى	تربط	مرافق له	بؤره	رجب	دعم	منتجع	جولة	متوفر	استقبل	أخيراً	اضراب
1.	Sayohat, turne													
2.	So‘rashmoq													
3.	Kutib olmoq													
4.	Bog‘laydi													
5.	O‘z paytida													
6.	Qo‘llash, tayanch													
7.	Dam olish joyi													
8.	Bor, serob, ko‘p													
9.	Unga hamroh													
10.	Kutib olmoq,													
11.	YAqinda													
12.	Ish tashlash													
13.	maslahatchi													

Berilgan fe‘l boblarining ma’nolariga mos boblarini toping

№	Boblarning ma’nolari	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1.	Harakat nomlari	+		+					+		
2.	Vaqtinchalik holatni bildiradi	+			+			+	+		
3.	O‘timlilikni bildiradi	+	+								
4.	Miqdor yoki sifatni bildiradi	+									
5.	Kuchaytirishni bildiradi		+								
6.	I bob o‘timsiz fe’lini o‘timliga aylantiradi		+		+						
7.	Orttirma nisbatga aylanadi		+		+						

8.	I bob ish-harakat mavjud hisoblanadi		+	+	+	+	+	+	+		+
9.	Predmet shakliga kirishini bildiradi		+		+						
10.	II bobning o'zlik majhullik nisbatini bildiradi					+					
11.	Biron iborani talaffuz qilishni bildiradi		+			+					
12.	SHu bobning ma'nolariga to'g'ri emas (faqat lug'atga qaraladi)		+	+	+	+					
13.	Geografik nom anglatgan tomonga yo'l olishni			+	+	+					
14.	Ikki shaxs orasidagi munosabatni bildiradi			+			+		+		
15.	Biror harakatni bajarishga intilishni			+							
16.	I bob bildirgan ma'no biror kishiga nisbatan amalga oshirish ma'nosini			+							
17.	Ish harakat ko'pchilik tomonidan bajariladi					+					
18.	Ish-harakatni bajarishda tadrijiylilikni						+				
19.	I bob ma'nosini o'zi amalga oshirgan deb ko'rsatadi					+	+				
20.	I bob fe'lining o'timsiz yoki o'zlik-majhullik nisbatini bildiradi							+	+		
21.	I bob fe'li ma'nosini gapiruvchi o'zini ko'zlab bajarganligini bildiradi								+		+
22.	I bob fe'li ifodalagan ish-harakatni bajarishda iltimos qilish, qidirish, etishish ma'nolarini										+
23.	IV bobning o'zlik-majhullik nisbatini bildiradi										+
24.	Ot bildirgan mansabga tayinlashni bildiradi										+
25.	فعل vaznidagi rangni yoki jismoniy kamchiliklarni bildiradigan ismlardan fe'l yasaladi									+	
26.	Predmet anglatgan shaklga kirish yoki unga o'xshashlikni										+
27.	Ish-harakatni bajarishda sa'y-harakat qilish, musobaqalashish, raqobatni			+							
28.	Talab qilish, fe'l o'zagi anglatgan										+

	ma'noga erishish										
29.	Biror kishini fe'l o'zagi anglatgan ma'noga ega deb, hisoblashni										+
30.	O'zini ayyorlikka solishni					+					
31.	Otdan fe'l yasaydi		+			+		+			+
32.	ا، ل، ن، ي harflari bilan boshlangan fe'llardan qaysi bob fe'li yasalmaydi?						+				
33.	Takroriylikni bildiradi		+			+					
34.	Ish-harakatni ko'p ob'ektlarga qaratilganligini		+								
35.	Ish-harakatni o'zi uchun bajarishni							+			
36.	Biror shaxs tomonga yoki maqsadga qaratilgan ish-harakatni			+							
37.	Majburlash ma'nosini		+		+						
38.	Ish-harakatning uzoq davom etishini va majburlashni		+								
39.	Ish-harakatni qisqa vaqt ichida sodir etilishini va majburlashni				+						
40.	O'timli fe'lni ikki marta o'timli fe'lga aylantiradi		+		+						
41.	II bob o'timlilik va majburlash ma'nosi bo'yicha qaysi fe'l bobi ma'nosiga o'xshaydi?				+						
42.	ي bilan boshlangan fe'ldan qaysi fe'l bobi yasalmaydi?							+			
43.	Ismdan yasalgan fe'l shu ism o'zagi anglatgan ma'noga loyiq ish-harakatni bajarilishini		+								
44.	Ismdan yasalgan fe'l ba'zan mazkur ism o'zagi anglatgan xususiyatdan xolos bo'lish ma'nosini anglatadi.					+					

CHizmadagi xonalarning arabcha nomlarini to'g'ri joylashtiring

غرفة الجلوس	مكتب	غرفة النوم	غرفة الاطفال
	مطبخ	حمام	دورة مياه

Bu usuldan talabalarning esda olib qolish qobiliyatlarini sinashda foydalaniladi. Bir marta ushbu chizma talabalar e'tiboriga havola etilgandan so'ng, ulardan xonalarning joylashgan o'rinlarini mazkur chizmadagidek doskaga yoki daftarlariga chizib va arabcha so'zlarni yozib berishlari so'raladi.

YAngi mavzuni o'tish va uni mustahkamlashda qo'llash uchun mashqlar

Quyidagi so'zlar qaysi jins kategoriyasiga taalluqli?

So'zlar		Muz.	Muan.	So'zlar		Muz.	Muan.
ام	Ona			إذا	agar		
خليفة	xalif			استاذة	ustozlar		
حامل	xomilador			ياء	yoy		
مريم	Maryam			مدينة	shahar		
الف	alif			ذكرى	yodga olish		
نكحة	xotinboz			تلامذة	o'quvchilar		
يد	qo'l			دنيا	dunyo		
مصر	Misr			صحراء	sahro		
ولد	bola			كبرياء	iftixor		
بغداد	Bog'dod			كلاب	itlar		
قریش	Quraysh			مدن	shaharlar		
علامة	alloma			اكواب	stakanlar		
اذن	quloq			بئر	quduq		
ذراع	bilak			ارض	er		
قدم	oyoq			شمس	quyosh		
معاوية	Muoviya			حرب	urush		
ريح	shamol			نفس	o'z		
فردوس	jannat			كسلى	yalqov		
جحيم	do'zax			عطشى	chanqoq		
كان	bo'lmoq			أعمى	ko'r		
ان	xaqiqatan			صغرى	eng kichik		
ما	nima			رجل	erkak kishi		

فرق أسماء المذكر والمؤنث

أرض – بيت – بئر – قوس – شمس – رأس – فأس – عمر – عصاً – عقرب – كرش – منزل – يمين – نار – اليمن – سوريا – الكويت –

السودان - نفس - سماء - سن - خمر - أرنب - ابن - أخت - قمر - سقر - سوق - نعل - ورك - عروس - طريق - منهب - ربح -
كتاب - دار - حزب - حرب - جحيم - جبل - حارس - صحراء - ذكرى - رجل - عين - العرب - خليفة - يد-معاوية -حامل-علامة-
نكحة

مؤنث	مذكر

Quyidagi soʻzlar qaysi soʻz turkumiga xosligini toping

	Soʻzlar	الإسم	الفعل	الحرف
1	سمع			
2	في			
3	خمس			
4	اقترب			
5	أل			
6	أمام			
7	إن			
8	مترجم			

Sinonim soʻzlarni toping

دری	ذهب	عاد	حضر	نال	
					أعطى
					وصل
					توجه
					عرف
					رجع
					...

Antonim soʻzlarni toping

	Bedor bo'lmoq	Olmoq	Qaytmoq	Himoya qilmoq	Sevmoq
Bermoq					
Bostirib kirmoq					
YOmon ko'rmoq					
Uxlamoq					
Bormoq					

Bunday usuldan foydalanish qoidalari o'qituvchi tomonidan o'quvchilarga tushuntiriladi. O'quvchi yuqorida berilgan so'zlarga zid ma'no anglatgan chap tomondagi so'zlar ro'parasiga plyus belgisini qo'yishi kerak. Keyingi chizma va jadvallardan foydalanish qoidasi ham shunday bo'ladi.

الاسماء الستة - 6 ta o'ziga xos so'zlarni to'g'ri turlang

النصب	الجر	الرفع		
			اب	ota
			اخ	aka/uka
			ذو	sohibi, egasi
			فم	og'iz
			حم	qaynota
			هن	narsa

Mos so'zlarni belgilang

اسم المهن	اسم الآلة	اسم الزمان	اسم المكان	So'zlar
				مدخل
				ممسحة
				مكنسة
				ثلاجة
				مهندس
				لحام
				طيار
				فلاح

موعد				
مسجد				
مغرب				

Birlikdagi soʻzlarga mos siniq koʻpligini toping

Soʻzlar	نوافذ	شبابيك	أبواب	أقلام	مفاتيح
شباك					
نافذة					
باب					
مفتاح					
قلم					

Namunaga qarab fe'llarning tuslanish zanjirini yozing

HKZ majhul	Oʻtgan zamon majhul	بىلەن bilan	لم bilan	Amrning inkori	am r	Sifatdoshning darajasi		masda r	HK Z	Fe'l
						majhul	aniq			
يقال	قيل	لن تقول	لم يقل	لا تقل	قل	مقول	قائل	قول	يقول	قال
										نام
										سار
										نال

Fe'l boblarining “toʻgʻri” va “majhul” (oʻzlik) maʼnolarini anglatuvchi qoliplari oʻrtasiga chiziqlar torting

Qanday fe'llar toʻgʻri fe'llar deyiladi? Agar fe'l boblari tarkibida “إست/إن/ت” prefikslari boʻlmasa, ular majhullikni anglatmaydi va toʻgʻri fe'llar deyiladi. Agar fe'l boblari yuqoridagi prefikslar yordamida yasalgan boʻlsa, bunday fe'llar majhul (oʻzlik) fe'llar deyiladi.

Toʻgʻri	فَعَلَ
	فَعَّلَ
	فَاعَلَ

Majhul (o‘zlik)	أَفْعَلْ
	تَفَعَّلْ
	تَفَاعَلَ
	اِنْفَعَلَ
	اِفْتَعَلَ
	اِفْعَلَ
	اِسْتَفْعَلَ

Fe'llarning qaysi bobga tegishligini aniqlang

	Fe'llar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	انفعل										
2	تفعّل										
3	استفعل										
4	افتعل										
5	فاعل										
6	فعل										
7	تفاعل										
8	فعل										
9	أفعل										
10	أفعل										

Quyidagi _____ fe'lini boblarga qo'yib chiqing

	o'tgan zamon		Hozirgi-kelasi zamon		Buyruq mayli	Fe'ning ma'nosi	Fe'ning masdari	Sifatdosh	
	aniq	majhul	aniq	majhul				aniq	majhul
I									
II									
III									
IV									
V									
VI									
VII									
VIII									
IX									
X									

الجملة الفعلية

	إذا الفاعل...	موقف الفاعل والفعل	تبعية في:
1	اسم عاقل اسم غير عاقل (1,2)	فعل + الفاعل	جنس
2	اسم عاقل اسم غير عاقل (1,2)	الفاعل + فعل	جنس وعدد
3	اسم غير عاقل (1,2)	فعل + الفاعل / الفاعل + فعل	غائبة
4	ضمير	(الفاعل) فعل	جنس وعدد

Quyidagi jadvalni hozirgi-kelasi zamon fe'li bilan to'ldiring

O'tgan zamon fe'li	هو	أنا	هم	هي	نحن
حمل					
ضحك					
شرب					
دخل					

Fe'l mayllarini aniqlang

Fe'llar	Aniqlik mayli	Istak mayli	SHart mayli	Buyruq mayli	Kuchaytirma mayl
أَنْ يَفْعَلَ					
إِنْ تَفْعَلَ					
لَنْ يَفْعَلَ					
يَفْعَلَنَّ					
كَيْ يَفْعَلَ					
لَوْ يَفْعَلُ					
لِكَيْلَا يَفْعَلَ					
لَنْذَهَبَ					
لَا تَفْهَمْ					
لَمْ يَقُلْ					
يَفْعَلْ					

Quyidagi jadvalni to'ldiring (buyruq mayli)

انتن	انتم	انتما	انتِ	انتَ	O'tgan zamon fe'li
					ذهب
					تحدث
					علم
					استعمل
					كان
					سابق
					تبادل

O'quvchi-talabalarni o'ylashga-mulohaza

qilishga chorlovchi mashqlar

Quyidagi namunalarga qarab so'z birikmalarini davom ettirib yozing.

Namuna:

جريدة جديدة من الجرائد الجديدة

رجل مفيد من الرجال المفيدين
طالب عربي من الطلاب العرب
شاب روسي من الشباب الروس

مدرس جديد من ..
سبورة دراسية من ...
حفلة كبيرة من ...
صحة قوية من ...
كلية أدبية من ...
جامعة اسلامية من ...
ساحة واسعة من ...
يوم جديد من ...
اسم حسن من ...
صورة ملونة من ...
حي قريب من ...

مدرسة عربية من ...
مسرح مشهور من ...
مكان مريح من ...
مصنع كبير من ...
كرسي صغير من ...
مفتاح جديد من ...
مطعم مريح من ...
دفتر نظيف من ...
طالب ذكي من ...
نائب مهم من ...
مترجم ماهر من ...
موظف كبير من ...

Quyidagi "...lardan biri" ma'nosini anglatuvchi iboralarga mos keladigan tarjimasini chiziqlar bilan birlashtiring

Katta zavodlardan biri	أحد الطلاب العرب
YAngi do'stlardan biri	إحدى الطالبات السودانيات
O'rta maktablardan biri	إحدى المصانع الكبيرة
Eski darslardan biri	إحدى المدن الشرقية
Uzun qalamlardan biri	أحد الأصدقاء الجدد
CHet el shaharlaridan biri	إحدى الطالبات الماهرات
YAngi daftarlardan biri	إحدى اللغات الأجنبية
Tirishqoq qizlardan biri	إحدى المدارس الثانوية
Arab talabalaridan biri	إحدى الأقلام الطويلة
Sudan tolibalaridan biri	إحدى المدن الأجنبية
SHarq shaharlaridan biri	أحد الدفاتر الجديدة
Faol o'qituvchilaridan biri	إحدى البنات المجتهدات
CHiroyli tillardan biri	أحد المعلمين النشطاء
Zo'r poytaxtlardan biri	إحدى اللغات الجميلة
Kambag'al dehqonlardan biri	إحدى الدروس القديمة
Mohir tolibalardan biri	إحدى العواصم الرائعة
CHet tillaridan biri	أحد التلامذة الصغار
Kichik o'quvchilardan biri	أحد الفلاحين الفقراء
O'zbek qizlaridan biri	إحدى الفتيات الأوزبكيات
CHet ellik kishilardan biri	أحد الرجال الأجانب
Mohir ustoz (ayol)lardan biri	إحدى الأستاذات الماهرات
Kutubxona kitoblaridan biri	إحدى كتب المدرسة

Quyidagi "...lardan biri" ma'nosiga to'g'ri keladigan "ulardan biri" iborasini chiziq bilan birlashtiring

Qalamlardan biri-ulardan biri	واحد من الأقلام – واحد منها
Qizlardan biri- ulardan biri	واحدة من الفتيات – واحدة منهن
SHaharlardan biri- ulardan biri	واحدة من المدن – واحدة منها
Qalamlardan biri- ulardan biri	قلم من الأقلام – واحد منها
Dehqonlardan biri- ulardan biri	فتاة من الفتيات – واحدة منهن
Do'stlardan biri- ulardan biri	مدينة من المدن – واحدة منها
Qizlardan biri- ulardan biri	واحد من الفلاحين – واحد منهم
SHaharlardan biri- ulardan biri	صديق من الأصدقاء – واحد منهم

Quyidagi izofa shaklidagi iboralarning to'g'ri tarjimasini chiziqlar bilan birlashtiring

Do'stlardan biri
O'rtoqlardan biri
Parklardan biri
Onalardan biri
Vrachlardan biri
Darslardan biri
Mehmonxonalardan biri
Tillardan biri
Tolibalardan biri
Zavodlardan biri

إحدى الفناديق
إحدى الطالبات
إحدى الدروس
إحدى المصانع
إحدى اللغات
أحد الأصدقاء
أحد الرفاق
أحد الأطباء
إحدى الحدائق
إحدى الأمهات

Quyidagi iboralar o'rtasida farq bormi?

أحد التلامذة الكبار
واحد من التلامذة الكبار
أحد من التلامذة الكبار
إحدى الكلمات الصعبة
واحدة من الكلمات الصعبة
إحدى من الكلمات الصعبة
كلمة صعبة من الكلمات الصعبة

Quyidagi berilgan so'z birikmalarini unga mos kelishiklar bilan chiziqlar orqali birlashtiring

Bosh kelishigi

إن أطباء نشطاء
عند أطباء نشطاء
أطباء نشطاء

Qaratqich kelishigi

عند رؤساء أجناب
الطالبات الماهرات
إن طالبات ماهرات
عند أولاد جدد

Tushum kelishigi

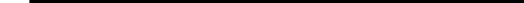
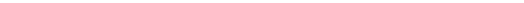
فلاحون عرب
إن أولاداً جدداً
إن فلاحين عرباً
أولاد جدد
رؤساء أجناب

Arab tilida jummalarni tahlil qilish

Ma'lumki, barcha tillarda bo'lganidek, arab tilida ham jummalarni sintaktik tahlil qilish katta ahamiyatga ega. Jummalarni to'liq tahlil qila olish arab tili mutaxassislarining birinchi va asosiy ishi bo'lmog'i kerak. Buning uchun arab tili grammatikasidan etarli darajada bilim va malakaga ega bo'lish talab etiladi. Chunki, arab tili grammatikasini bilgan kishigina jumalarni to'g'ri tahlil qila oladi.

Sintaktik tahlil shunday boshlanadi: gapning sodda (yig'iq, yoyiqligi), darak, so'roq, undov, qo'shma gapligi aytiladi. Murakkab gap bu sodda yoyiq gapdir. Qo'shma gap bir necha sodda gaplardan tuzilgan bo'ladi, qo'shma gap esa bosh va ergash gapdan iborat bo'ladi. Masalan, ergash gapli qo'shma gap ikkita gapdan tuzilgan bo'lib, ular o'rtasida mantiqiy aloqadorlik mavjud.

SHundan keyin har bir gap bo'lagi bosh bo'lak va ikkinchi darajali bo'lak, bosh gap va ergash gaplar tarkibidagi so'zlarning tahlili boshlanadi. Bunda gaplardagi har bir so'z so'roq berish yo'li bilan qaysi so'z turkumiga taalluqli ekanligi aniqlab olinadi va ularning ostiga tegishli tinish belgilari chiziladi.

Ega	
Kesim	
To'ldiruvchi	
Aniqlovchi	
Hol	
Bosh soʻz	
Ergash soʻz	
Bosh gap	
Ergash gap	

Ismiy jumlani tahlil qilishda ega va kesimning arabcha nomini bilish zarur. Ismiy jumlaning egasi **المبتدأ**, kesimi esa, **الخبر** deb nomlanadi. Quyidagi misollarni yodda saqlang:

المبتدأ	الخبر
الجو	بارد
أنا	معلم
الطير	فوق الشجرة
السلام	عليكم
الإنسان	يموت
هي	سعيدة
الحمد	لله
العلم	نور
الجو	معتدل
الطعام	لذيذ

Fe'liy jumlag a kelsak, uning egasi الفاعل, kesimi الفعل, to'ldiruvchi المفعول به deb ataladi. Quyidagi fe'liy jumalarning tahliliga e'tibor bering va yodlab oling.

المفعول به	الفاعل	الفعل
وجهي	نَتَّ	غسل
الرسالة	نَتَّ	كتب
الدرس	نَتَّ	فهم
الفنجان	نَا	كسر
الرفاق	نَا	ساعد

المفعول به	الفاعل	الفعل
------------	--------	-------

الملابس	الأم	غسلت
الإنسان	الله	خلق
المال	اللص	سرق
القلم	محمد	يشاهد

Demak, fe'liy jumlaning tahliliy chizmasi quyidagicha bo'ladi:

To'ldiruvchi مفعول	+	Ega فاعل	+	Fe'l فعل
------------------------------	---	--------------------	---	--------------------

Endi ismiy jumlaning arab tilida tahlil qilishga o'tsak bo'ladi.

“Talaba auditoriyada o'tiripti” jumlasining tahlili quyidagicha bo'ladi:

التدريس	غرفة	في	جالس	الطالب
مضاف إليه مجرور وعلامة جره الكسرة	اسم مجرور ومضاف وعلامة جره الكسرة	حرف جر	خبر مرفوع وعلامة رفعه الضمة	مبتدأ مرفوع وعلامة رفعه الضمة

Tirishqoq studentlar yorug' auditoriyada o'tirishibdi. – الطلاب المجتهدون جالسون في غرفة التدريس المنيرة

المنيرة	التدريس	غرفة	في	جالسون	المجتهدون	الطلاب
نعت مجرور وعلامة جره الكسرة	مضاف إليه مجرور وعلامة جره الكسرة	اسم مجرور ومضاف وعلامة جره الكسرة	حرف جر	خبر مرفوع وعلامة رفعه الواو	نعت مرفوع وعلامة رفعه الواو	مبتدأ مرفوع وعلامة رفعه الضمة لأنه جمع مذكر تكسير

YUqoridagi jumalarning tahlili va qoidalaridan shunday xulosaga kelish mumkinki, ismiy jumla bilan fe'liy jumla ega va kesimlarining nomlari o'rtasida farq bor ekan. Ismiy jumlaning egasi **المبتدأ**, kesimi **الخبر** deb nomlansa, fe'liy jumla fe'l bilan bog'liq bo'lganligi uchun kesim ham, ega ham, to'ldiruvchi ham **فعل** o'zagidan yasalgan: kesim **الفعل**, ega **الفاعل**, to'ldiruvchi esa, **المفعول به** deb nomlanadi.

Sodda yoyiq jumla ikkita B.k. dagi ismdan iborat bo'ladi. Bunday gap egasi o'rnida ism ma'nosida keladigan hamma so'z turkumi turishi mumkin.

Arab tilida intonatsiya muhim o'rin tutadi- ovoz egada ko'tarilib, kesimda pasayadi.

Ismiy jumla kesimining qoidasi

Ismiy jumla kesimi quyidagilardan ifodalangan bo'lishi mumkin:

1. Otdan **طشقتد عاصمة، الصبر مفتاح الفرج** - Sabr osoyishtalikning kalitidir, Toshkent poytaxtdir.
2. Olmoshdan **أنت المترجم** - Tarjimon sen.
3. Sifatdan **الشارع عريض** - Ko'cha kengdir.
4. Sondan **البروج اثنا عشر** - Burjlar 12 tadir.
5. Sifatdoshdan **الكتاب مفتوح** - Kitob ochiqdir.
6. Predlogli ot orqali ifodalangan kesim (bunda o'rin va payt ma'nolarini anglatadi) **في** **البيت غرقتان، هو في المدرسة** - Uyda ikkita xona bor, u maktabda.
7. Ravishdan **الخروج غداً، كيف حالك** - CHiqish ertaga, ahvolding qalay.
8. Aniq holatdagi otdan **هذا الرجل هو الكاتب** - Bu kishi yozuvchidir.

9. Ba'zan ismiy jumla kesimini birikuvchi olmosh yoki moslashmagan aniqlovchi aniqlab kelishi mumkin. **هذا كتاب سليم وهذا دفتره** - Bu Salimning kitobi, bu esa uning daftaridir. Bunday jumlalarda kesim ish-harakatning o'rnini yoki predmetning joyini anglatadi. Kitob u erda **الكتاب هناك** -

10. Agar kesimdan oldin **ل** predlogi kelsa, aloqadorlik, tegishlilik ma'nolarini bildiradi. **المصانع للعمال** - Ishchilarning zavodlari bor.

Agar bu jumladagi ega va kesim o'rinlari almashtirilsa, shunday bo'ladi: **المصانع للعمال** - Zavodlar ishchilarga tegishli.

11. **ترايبها كمسك** predlogi yordamida taqqoslash, o'xshatish ma'nosini tushunish mumkin. **المياه كالفضة** - Uning tuprog'i muskusdek, uning suvlari esa kumushga o'xshaydi.

12. Boshqa turli ma'nolarda. **بلاء الإنسان من اللسان** - Insonga keladigan balo tilidandir. **لكل داء** - Har bir kasalning davosi bor.

Ismiy jumlar darak va so'roq gaplarga bo'linadi.

أين، من، ما so'roq gaplarda ega o'rnida so'roq so'zlar ma'nosini kelayapti. Kesim esa ko'rsatish va kishilik olmoshlari orqali ifodalanayapti. So'roq gapning javobida esa, ega kishilik yoki ko'rsatish olmoshi bo'lib keladi. Bunday jumlalarda bosh bo'lak o'zi bilan moslashgan aniqlovchi olib kelishi mumkin.

هذه المدينة جميلة. - Bu shahar chiroylidir.

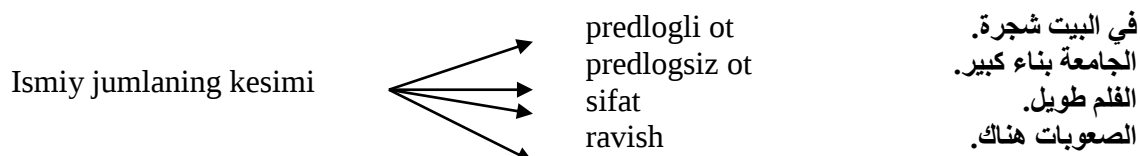
ما هذا؟ هذا دفتر. - Bu nima? Bu daftar.

ما هذه؟ هذه شجرة. - Bu nima? Bu daraxt.

من هي؟ هي عاملة. - U kim? U ishchi ayol.

من هم؟ هم ضباط. - Ular kim? Ular zobitlar.

Ismiy jumlaning kesimi o'rnida predlogli yoki predlogsiz ot yoki ravish kelishi mumkin

Ismiy jumla egasining qoidasi

Quyidagi holatlarda ega doim birinchi o'rinda turadi.

1. Agar bosh bo'lakning ikkalasi ham aniq holatda bo'lsa:

المعلم صديقي - O'qituvchi mening do'stimdir.

أخوك معلم المدرسة - Sening akang maktab o'qituvchisi.

2. Agar ega so'roq olmoshi bilan ifodalangan bo'lsa;

من عندك؟ - Sening xuzuringda kim bor?

3. Agar kesim **إنما** yoki **إلا** bilan cheklangan bo'lsa: **إنما زيد شاعر** - Darhaqiqat, Zayd shoirdir.

4. Agar ega kelishiklarda o'zgarmasa: **موسى** - Mustafoni Musoni ko'rdi.

Quyidagi misollarda yuqoridagi holatning teskarisi bo'ladi, ya'ni ega ikkinchi o'ringa o'tib qoladi.

1. Agar kesim o'rnida predlogli ot kelsa: **في الدار رجل** - Uyda kishi bor.

لكل جميل ثواب - Barcha xayrli ishlarning mukofoti bor.

2. Agar gap so'roq yoki inkor so'z bilan boshlansa:

أقيام رجال؟ - Kishilar tik turibtilarmi?

ما كبيرة القرية - Qishloq katta emas.

هناك ميدان - U erda maydon bor.

Misollardan ko'rinayaptiki, agar ega kesimdan keyin kelsa "bor" ma'nosida tarjima qilinadi.

Arab tilidagi ismiy jumlalarda boshqa tillarga o'xshagan fe'l-bog'lovchi yo'q.

Bunday jumalalarda predikativ bog‘lanish – moslashmaslik ko‘rinishiga ega, ya’ni ega al bilan, kesim esa, ال siz turadi. Rus tilidagi arab tili darsliklarida ega-tema, kesim-rema deb yuritiladi. Ismiy jumlada egadan keyin moslashgan aniqlovchi kelsa, u ega bilan jinsda, sonda va ikkalasi ham B.k. da turadi. Ega doim 1chi o‘rinda al bilan turadi va u ot, otlashgan sifat, sifatdosh va shuningdek, fe‘l shaklidagi أحمد يزيد تغلب يحيى kabi atoqli otlar bilan ifodalanadi. M: الطالب مجتهد، هو طالب، أحمد حي، يزيد غائب، - Zayd yo‘q, Ahmad hayot, u talaba, talaba qiz tirishqoqdir.

Quyidagi ikkita jumlani so‘z birikmasiga aylantirish uchun kesimiga ال qo‘shilsa, moslashgan aniqlovchiga-ya’ni so‘z birikmasiga aylanadi.

tirishqoq talaba qiz الطالبة مجتهدة-الطالبة المجتهدة talaba qiz tirishqoqdir.

tirishqoq o‘rtoq الرفيق مجتهد-الرفيق المجتهد o‘rtoq tirishqoqdir.

باب kesimiga ko‘rinishidagi jummalarni ham so‘z birikmasiga aylantirish uchun kesimiga aniqlik belgisi ال qo‘shilsa, moslashgan aniqlovchi hosil bo‘ladi, ya’ni kesim باب predikativlik xususiyatini yo‘qotib, egaga aylanadi.

Bu eshik - الباب هذا

Bunda ham الباب هذا ham aniq holatda turibdi va ikkalasi 4 ko‘rinishda- jinsda, sonda, kelishikda va holatda moslashayapti, shuning uchun uni jumla emas, so‘z birikmasi deb ataymiz.

Qachon ega bilan kesimning o‘rnini almashtirish mumkin? Agar kesim o‘rnida ravish (هنا، هناك) egalik iborolari va predlogli ot orqali ifodalangan kesim kelsa, ularning o‘rinlarini almashtirish mumkin bo‘ladi.

Menda gazeta bor - الصحيفة لي - لي صحيفة - Gazeta menda.

Bu erda daraxt bor هنا شجرة

Daraxt bu erdadir هنا الشجرة

Uyda ravishlari o‘zgarmas shaklga ega. Ularning aniq va noaniq holati bo‘lmaydi. Uyda velosiped bor - في البيت دراجة هناك

aniq holatda turipti, chunki kesimdan oldin kelgan ega doim aniq holatda turadi. Agar bu jumladagi ega bilan kesimning o‘rinlarini almashtiradigan bo‘lsak, bu jumla tekstdagi avvalgi jumalarda o‘rnida biror ega eslatilgan bo‘lsa, ana shunday shakldagi jumla ishlatilishi mumkin. jumlasini hosil bo‘ladi va undagi ega noaniq holatda turibdi. Bunga asos-kesimdan keyin keladigan ega noaniq xolatda turadi, degan qoida.

Misollardan ko‘rinayaptiki, ega birinchi va ikkinchi o‘rinda ham kelar ekan, lekin bunday jummalarni moslashgan aniqlovchiga aylantirib bo‘lmaydi, ya’ni ga ال qo‘shib bo‘lmaydi. Demak, jumla faqat bosh bo‘lakdangina tuzilgan bo‘lsa, sodda yig‘iq ismiy jumla deyiladi. Agar bosh bo‘lakka ikkinchi darajali bo‘lakning (aniqlovchi, to‘ldiruvchi, hol) biror turi qo‘shilsa, sodda yoyiq ismiy jumla hosil bo‘ladi. Mazkur jumla egasiga هذه moslashgan aniqlovchisi qo‘shilganda quyidagicha jumla hosil bo‘ladi.

هذه الدراجة في البيت uydadir velosiped Bu

sodda yoyiq ismiy jumlaning egasi الدراجة ni هذه ko‘rsatish olmoshi aniqlab kelayapti va bu ikkalasi moslashgan aniqlovchi hosil qilayapti, في البيت esa kesimdir.

Keyingi “Katta bino yangi maktabdir”- البناء الكبير مدرسة جديدة uning egasi محمد Keyingi محمد . Keyingi الجديدة مدرسة uning moslashgan aniqlovchisi الكبير, kesimi esa, مدرسة uning moslashgan aniqlovchisi محمد o‘zi bilan mashhur Muhammad boy savdogardir) (Mashhur Muhammad boy savdogardir) jumlasining egasi محمد o‘zi bilan mashhur moslashgan aniqlovchisini olib kelayapti. Kesim تاجر غني ham moslashgan aniqlovchini olib kelayapti. Eganing ال olmasligining sababi atoqli ot bo‘lganligidir.

Demak, bu jumladagi ega o‘rnida ham, kesim o‘rnida ham moslashgan aniqlovchi kelayapti.

YUqoridagi jumladagi ega va kesimning o‘rinlarini almashtirish mumkinmi? Mumkin, unda bu jumlaning tarjimasini “yangi maktab-katta binodir” - المدرسة الجديدة بناء كبير bo‘lib o‘zgaradi.

Bu jumladagi so‘z tartibi quyidagicha bo‘ladi:

YUqorida eslatganimizdek, arab tilida kesim oʻrnida predlogli ot (في البيت، على الطاولة) kelishi mumkin va u koʻrinishiga koʻra huddi vositali toʻldiruvchi yoki oʻrin holiga oʻxshab ketadi, uni bir-biridan toʻgʻri farqlash muhimdir. Bunda ularga savol berish usulidan foydalanish lozim.

Ismiy jumlada soʻz tartibi eganing aniq yoki noaniqligiga bogʻliq: agar ega aniq (malum) predmetni anglatlsa, u birinchi oʻringa, agar noaniq (nomalum) predmetni anglatlsa, ikkinchi oʻringa qoʻyiladi. Masalan, portfel stolning ustida - على الطاولة محفظة - المحفظة على الطاولة - Stolning ustida portfel bor.

Bazi ismiy jumalarning ega va kesimi bir emas, balki 2-3 tadan moslashgan aniqlovchi olib kelishi mumkin. في هذا الشارع الطويل العريض مدرسة جديدة Bu keng uzun koʻchada yangi maktab bor.

Bu ismiy jumlaning kesimi oʻzi bilan ikkita moslashgan aniqlovchi الطويل العريض olib kelayapti - ikkitasi oʻzidan keyin, bittasi هذا oʻzidan oldin turibdi. الأريكة الجديدة المريحة في "qulay yangi divan keng xonada" jumlasidagi birinchi kelgan ot ikkita, kesim esa bitta moslashgan aniqlovchi olib kelayapti.

Bazan ismiy jumlaning egasi va kesimi ham ikkita va undan ortiq boʻlishi mumkin. Bu stolning ustida gazeta, jurnal va kitoblar bor - على هذا الكرسي جريدة ومجلة وكتب Bu jumla ega va kesimlarining oʻrinlari almashtirilsa, quyidagichi boʻladi: الجريدة والمجلة والكتب على هذا الكرسي - gazeta, jurnal va kitoblar bu stolning ustidadir.

Baʼzan ismiy jumlaning egasi ham, kesimi ham al bilan kelishi mumkin. Bunda aniq holatdagi ega va kesimlar oʻrtasiga 3-shaxsdagi ajratuvchi olmoshi qoʻyiladi.

Bu oʻsha oʻqituvchim - هذا هو معلمي

Bu oʻsha talabalar - هؤلاء هم الطلاب

Bu xona auditoriyadir - هذه الغرفة هي غرفة التدريس

YUqorida taʼkidlaganimizdek, agar ega ham, kesim ham al bilan kelsa, ularning oʻrtasiga ajratuvchi olmoshi qoʻyiladi, lekin bazan 3-shaxs kishilik olmoshi bogʻlovchi sifatida noaniq holatdagi kesim oldida ham kelishi mumkin.

Rus mualliflarining arab tili darsliklarida الأسد قوي jumlasini predikativ - kesimlik xususiyati bor. (yani holatning turlicha boʻlishi) deb, الأسد القوي ni esa, atributiv (yani holatda moslashuv) deb atashadi.

Zayd gʻolib. أبي هو شيخ Otam qari. أبي هو شيخ

Bu ikkala misoldagi "u gʻolib" va "u qari" ismiy jumla shaklidagi kesimdir. Bunda زيد va va زيد ega, غالب va شيخ esa kesimdir, هو esa bogʻlovchi sifatida kelayapti. Arab nahvchilari bu olmoshni mano kuchaytiruvchi - takidlovchi (ضمير التأكيد) sifatida tariflaydilar.

Ega va kesimning ismiy jumladagi oʻrni quyidagicha boʻladi:

	Ega	Kesim	Misollar
1.	Ot	Ot	زيد معلم. Zayd muallim.
2.	Ot	Sifat	النهر واسع. Daryo kengdir.
3.	Kishilik olmoshi	Ot	هو مصور. U rassom.
4.	Kishilik olmoshi	Sifat	هي جميلة. U chiroyli.
5.	Koʻrsatish olmoshi	Ot	هذه طالبة. U toliba.
6.	Kishilik olmoshi	Ravish	هو هنا. U shu erda.
7.	Koʻrsatish olmoshi	Predlogli ot bilan ifodalangan kesim	اولئك في الغرفة. Oʻshalar xonada.
8.	Ega aniq holatda	Kesim aniq	صديقي معلم. Doʻstim oʻqituvchim.

		holatda	
9.	Ega- izofa	Kesim-izofa	معهدنا معهد الاستشراق. Institutimiz-sharqshunoslik institutidir.
10	Ega-otlashgan sifat	Kesim-otlashgan sifat	جميلة مترجمة. Jamila-tarjimon.
11	Ega- fe'l shaklidagi ism	Ot	احمد حداد. Ahmad-temirchi.
12	Ega- fe'l shaklidagi ism	Sifat	يحيى نشيط. YAh'yo faoldir.
13	Ega-otlashgan sifat	Sifat	المستخدمة ماهرة. Xizmatchi ayol mohirdir.
14	Ot	Egalik iborolari	لنا وطن عظيم. Bizda buyuk vatan bor.

Ismiy jumlada moslashuv

1) Agar ega siniq ko'plikda bo'lib, shaxs nomini anglatrsa, kesimi to'g'ri ko'plikda turadi. Masalan, الجوارى سالمة yoki الجوارى سالمات – joriyalar sog'lar.

2) Agar shaxsni anglatadigan yoki anglatmaydigan ega siniq ko'plikda tursa, ko'pincha kesim ham siniq ko'plikda turishi mumkin. Uning asosi mustahkamdir. الرجال – قواعد رواس. Kishilar karomatlidir.

3) كل va جميع dan keyin jamlovchi ot kelib, q.k. da tursa, kesim oxirgi so'z bilan moslashadi. كل نفس تلقى عقبه أعمالها – har bir kishi o'z qilmishining oqibatini uchratadi.

4) Agar ko'rsatish olmoshi ega o'rnida kelsa, moslashuv “teskari” bo'ladi, yani, ega kesim bilan jinsda moslashadi. هذه كتيبى Bu jumladagi ega, هذه esa kesim o'rnida kelayapti. Ikkalasi jinsda va sonda moslashayapti. Bu qoidaning isboti shunday bo'ladi: bu erda eganing muannas jinsda turishi kesimining muannas jinsda turganligidandir. Uning aksi emas.

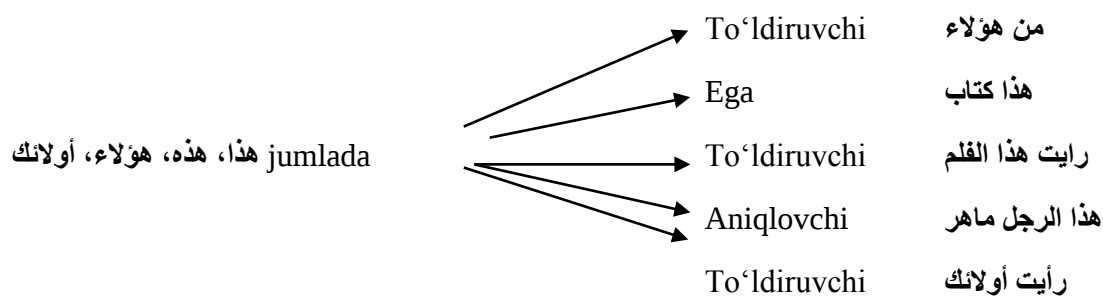
هؤلاء أصدقائي - Bu mening do'stlarim jumlasidagi هؤلاء ega, أصدقائي kesimi bilan moslashayapti. Demak, bu ikkala misollarda ega kesim bilan moslashayapti (qoidaga ko'ra kesim bilan ega emas) yani, moslashuv “teskari” bo'layapti. M: quyidagi misol ham bu qoidani tasdiqlayapti.

هذه مدرسة وهذا بيت - Bu maktab, bu esa uy.

Izoh: Bu erda yuqoridagi qoidaning tasdig'i bo'layapti, yani, ko'rsatish olmoshi هذا ega, بيت kesimi bilan moslashayapti. Haqiqatdan ham, ko'rsatish olmoshi-ega, kesimning jinsiga qarab muzakkar jinsda turibdi.

هو جميل. ko'rinishidagi ismiy jumlarlar predmet, shaxs, voqea xususiyatini anglatishda ishlatiladi. Mazkur konstruksiyadagi ega kishilik olmoshi orqali, kesim esa sifat orqali ifodalanayapti. Bunday turdagi jumalarda kesim doim b.k.da va noaniq holatda turadi.

هذا shaklidagi so'z birikmalari konkret-aniiq, malum predmet yoki shaxsni atash uchun ishlatiladi. Ko'rsatish olmoshi هذا otdan oldin kelib, u bilan jinsda, sonda va kelishikda moslashib, moslashgan aniqllovchi hosil qilayapti. Ko'rsatish olmoshining kelishikda turlanishiga kelsak, birlik va ko'plikdagi أولئك، هؤلاء، kelishiklarda o'zgarmaydi, yani, turlanmaydi, ular “qotib qolgan” shaklga ega. Jumlada o'sha ko'rsatish olmoshlari ega, to'ldiruvchi, aniqllovchi bo'lib keladi.

Izofada ko'rsatish olmoshi (agar moslashgan aniqlovchi bo'lmasa) izofadan keyin yoziladi. Ko'rsatish olmoshlari bir xil ko'rinishga ega bo'lsada, ular predloglar va o'timli fellar tasirida Q.k. va T.k. da turishi mumkin.

B.k. Ular bu erdalar – أولئك هنا

Q.k. Bu uydin – من هذا البيت

T.k. Men bu xonani ko'rdim – رأيت هذه الغرفة

Ko'rsatish olmoshlarining ikkilik sondagisi ikki kelishikda turlanadi.

B.k. هاذان، هاتان، ذانك، تانك

Q.k. هذين، هاتين، ذينك، تينك

T.k.

Kishilik olmoshlari B.k.da tursa, gapning egasi bo'lib keladi, q.k.da tursa, birikuvchi olmoshga aylanadi. Masalan:

B.k.	أنا طالب	Q.k.	طالبي
B.k.	هو طالب	Q.k.	طالبه
B.k.	نحن مواطنون	Q.k.	مواطنونا

Agar birikma olmoshlari لكن، كان، أن، إن yuklamariga qo'shilsa, gapning egasi bo'lib keladi.

U biladiki, men ...يعرف أنني

Men o'yladimki, u ...ظننت أنه

B.M.Grandening "Kurs arabskoy grammatiki v sravnitelno-istoricheskoy osvещenii" kitobida ismiy jumlarlar mavzusiga زيد حداد، الأسد قوي، هذا ابنه kabi misollar berilgan. Bunda jumladagi ikkita so'z qiyoslanib, ularning biri ega, ikkinchisi (ot yoki sifat bo'lishi mumkin) kesimligi takidlanadi. زيد أبو مريض jumlasidagi زيد ning egaligi malum, chunki u birinchi o'rinda va aniq holatda turibdi, lekin kesim زيد أبو yani bir butun jumladir. Lekin nega "temirchi, unda it bor edi" كلب حداد له jumlasidagi حداد ال siz turibdi, degan tabiiy savol tug'iladi. Huddi shunga o'xshash كلب حي خير من أسد ميت yoki كلب بلا مطر yoki كلب بلا مطر عالم بلا عمل كسحاب بلا مطر yoki كلب حي خير من أسد ميت jumlalarini misol qilib, bundagi كلب va عالم larning alsiz turganligini muallif shunday izohlaydi: agar ismiy jumlaning boshida turgan eganing moslashgan yoki moslashmagan aniqlovchisi bo'lsa, ega alsiz keladi. Bu holat ko'pincha arab maqollarida uchraydi. Quyidagi

عابد (SHaytonga qarshi turishda bitta olim mingta ibodat qiluvchidan kuchliroqdir.) maqolidagi عالم egasi, واحد soni tomonidan aniqlanayotganligi uchun ال siz kelyapti. Demak, eganing moslashgan aniqlovchisi aniqlik belgisi ال ning o'rnini bosadi degan, xulosaga kelish mumkin bo'ladi.

Бла so'zini عالم sifatini aniqlab kelayapti, ikkinchi jumlada soni tomonidan aniqlanayotganligi uchun ikkala ega ham al olmagan.

Mazkur kitobda ismiy jumlagi misol sifatida Abu Nuvasning sheridan bir parcha berilgan:

أربعة مذهب • لكل غم وحزن
لذيذة تحيى بها • روعي وطرفي والبدن
الماء، الخمرة والبستان والوجه الحسن

To'rtta (narsa) har qanday g'am, tashvish, qayg'uni tarqatadi(ketkazadi), (ular – 4-narsa) lazzatli, ular mening ruhimni, qarashimni (ko'zimni) va badanimni jonlantiradi, u – suv, vino, bog' va chiroyli yuz(chehra)dir.

Bu jumlaning grammatik tarkibini soddalashtirish uchun sher satrlari biroz o'zgartirilsa, quyidagicha bo'ladi:

أربعة مذهب لكل غم وحزن
أربعة لذیذة
أربعة تحيى بها روعي وطرفي والبدن
الماء، الخمرة والبستان والوجه الحسن

Gramatik nuqtai nazardan bu jumlagi ikki tomonlama qarash mumkin:

a) bu ismiy jumlaning to'rtta egasi bor – suv, vino, bog', chiroyli yuz, chunki u B.K.da turipti.

Undagi أربعة so'zi ismiy kesimdir. Qolgan so'zlar kesimni aniqlab kelayotgan aniqlovchilardir. Bu sherni so'zma – so'z tarjima qilganda, shunday mano anglatadi: to'rtta (narsa) har qanday g'am-tashvishni va qayg'uni tarqatadi. (Ular) lazzatli bo'lib, mening ruhimni, qarashimni (ko'zimni) va badanimni jonlantirayotgan (jon bag'ishlaydigan) suv, vino, bog' va chiroyli yuzdir.

b) bu ismiy jumladagi أربعة ning uchta uyushib kelayotgan روعي وطرفي والبدن kabi kesimlari bor. SHerning oxirgi satri egaga aniqlik kiritayapti. Endigi tarjima shunday bo'ladi: Har qanday g'am-tashvishni, qayg'uni (haydaydigan) ketkazadigan narsa to'rttadir, (4-narsa) lazzatli hisoblanadi.(to'rtta narsa) mening ruhimni, qarashimni(ko'zimni) va badanimni jonlantiradi. (Bu, o'sha) suv, vino, bog' va chiroyli yuzdir.

Birinchii kesim مذهب لكل غم وحزن feldan yasalgan sifatdosh (مذهب)ni ل predlogidan keyin kelayotgan غم وحزن aniqlovchilari aniqlab kelayapti, shuning uchun u ال siz turipti, ikkinchi kesim لذیذة dir. Uchinchi kesim – bir butun jumlani tashkil etadi: أربعة تحيى بها روعي وطرفي والبدن

To'rtalasi (بها ular bilan) mening ruhim, qarashim (ko'zim), badanimni jonlantiradi (tiriltiradi).

YOki zikr etilgan B.M.Grandening kitobidan olingan quyidagi sherni (jumlani) misol kilib keltirish mumkin.

ليل وبدر وغصن • شعر ووجه وقدّ

خمر ودرّ وورد • ريق وثغر وخذّ

Tun, oy, daraxt novdasi, sochlar, yuz, qomat.

Vino, dur(tishlar), gullar (lablar) va so‘lak, og‘iz, yuz. Bu so‘zlarning oddiygina ketma-ket kelishi emas, balki u his-tuyg‘uni anglatayotgan gapdir. Bu erda ishtirok etayotgan har bir so‘z kishining his-hayajonini bildirayotgan gap o‘rnida kelayapti.

Feliy jumlani tahlil qilish

Arab tilidagi fellar harakat va holatni anglatadi. Arab tilidagi har bir felning o‘zi bir feliy jumladir. فهم “u tushundi” jumlasining egasi va kesimi bor.

دخل الرجل البيت ثم خرج منه.

دخل الرجلان البيت ثم خرجا منه.

دخل الرجال البيت ثم خرجوا منه.

Misollardan ko‘rinayaptiki, birlikda, ikkilikda va ko‘plikda turgan feliy jumlaning egasidan oldin kelgan kesim, faqat birlikda turadi va ega bilan jinsda moslashadi. Egadan keyin kelgan kesim esa, ega bilan sonda va jinsda moslashadi.

Agar ega shaxsni anglatmaydigan so‘z bo‘lsa, egadan oldin kelgan fe‘l-kesim yuqoridagi qoidaga binoan yoziladi, lekin ko‘plikdagi shunday egadan keyin kelgan kesim birlikda va muannas jinsda turadi. Masalan,

أكل الكلب اللحم ثم هرب.

أكل الكلبان اللحم ثم هربا.

أكلت الكلاب اللحم ثم هربت.

Feliy jumladagi gap bo‘laklarining tartibi quyidagicha bo‘ladi.

Feliy jumlaning kesimi birinchi o‘rinda egadan oldin turadi va eganing qanday sonda turganligidan qat’iy nazar, birlik sonda keladi va ega bilan jinsda moslashadi. Feliy jumlada bir fel ishtirok etgan sodda hamda ikki va undan ortiq fel ishtirok etgan murakkab qo‘shma gaplar – ergashgan qo‘shma gaplar turlari mavjud. Biz quyida mazkur qo‘llanmaning hajmidan kelib chiqib, faqat bazi feliy jumalarning tahlilini berish bilan chegaralandik.

قرأ الطالب النشيط الدرس في الصف يوم الخميس امام رفاقه اطاعة لامر معلمه.

Holat holi	O‘rin holi	Payt holi	Vositati to‘ldiruvchi	Vositasiz to‘ldiruvchi	Eganing moslash. an-chisi	Ega ال bilan	Fe‘l-kesim
لأمر معلمه	أمام رفاقه	يوم الخميس	في الصف	الدرس	النشيط	الطالب	قرأ

Faol talaba darsni (tekstni) sinfdan payshanba kuni o'rtoqlari oldida o'qituvchisining buyrug'iga itoat qilgan holda o'qidi.

يدرس الطلاب الاوزبك اللغة العربية ، و الطلاب العرب يدرسون اللغة الاوزبكية.

O'zbek talabalari arab tilini, arab talabalar esa o'zbek tilini o'rganayaptilar.

خطف الهر ذات يوم جبنة من المطعم و هرب بها خوفا من الناس فتسلى شجرة قريبة من الدار.

YUqoridagi feliy jumlaning tahlili quyidagicha bo'ladi:

Birinchi gapning kesimi **خطف**, egasi **هر**, payt **يوم** **ذات**, vositasiz to'ldiruvchi - **جبنة**, vositali to'ldiruvchi - **من المطعم** **و** teng bog'lovchisi, ikkinchi gapning kesimi - **هرب**, vositali to'ldiruvchi - **بها**, **holat holi** - **خوفا**, vositali to'ldiruvchi - **من الناس**, uchinchi gapning kesimi esa, **فتسلى** (5- bob feli), fa **ف** teng bog'lovchi, vositasiz to'ldiruvchi - **شجرة قريبة**. Bunda **قريبة** so'zi **شجرة** so'zining moslashgan aniqlovchisi bo'lib kelyapdi.

“Mening do'stim menga shu universitetga kirish haqida bu ustozdan maslahat olmoqchi ekanligini aytdi”. Jumlaning tahlili: gapning kesimi (bo'sh fel), **egasi** **صديقي**, **vositali to'ldiruvchi**, **انه** “harf” turkumiga birikuvchi olmosh qo'shilgan, **keyingi gapning egasi**, **modal fel**, **felni istak maylida turishga majbur etadigan yuklama**, **istak maylidagi fel**, **ko'rsatish olmoshi** - **bu erda u vositasiz to'ldiruvchi bo'lib kelayapti**, **predlog**, **دخول هذه الجامعة**, “bu universitetga kirish” to'ldiruvchidir.

وأما اليتيم فلا تقهر، وأما السائل فلا تنهر.

Etimga kelsak, uni yakkalama, gadoyga kelsak esa, uni haydama.

Agar ega va kesim kelishikda o'zgarmasa (turlanmasa), ega kesimdan oldin turadi. Muso **زار موسى الفتى** – bolani ziyorat qildi

Agar inversiya holati ro'y bersa, ya'ni ega **موسى** bilan to'ldiruvchi - **الفتى** ning o'rinlari almashtirilsa, ega **موسى** to'ldiruvchiga aylanadi.

Bola Musoni ziyorat qildi **زار الفتى موسى**

So'z to'ldiruvchi o'rnida kelsa, ega undan keyin keladi. Kimni ko'rding?

من رأيت؟ – “kimni” **so'zi to'ldiruvchidir**.

U nechta kitob sotib oldi? **كم كتاباً اشترى؟**

Bu misolda **كتاباً** vositasiz to'ldiruvchidan keyin ega (kesimning ichida yashiringan) kelayapti, **كم** vositasiz to'ldiruvchi vazifasida kelyapdi, chunki gapning oxirida o'timli fe'l gapning boshidagi “nechta” so'ziga ham ta'sir etyapdi.

أية لغة kesimi “sen bilasan” **تعرف** jumlasida ham oxirgi **أية لغة تعرف؟** Sen qaysi tilni bilasan?

قلت gapning kesimi **vositali to'ldiruvchi**, **لن** jumlasidagi **لن قلت هذا؟** Sen buni kimga aytding? va egasi, **هذا** esa vositasiz to'ldiruvchi hisoblanadi.

إلى أي منكم أرسل الكتاب؟ - “U sizlarning qaysilaringizga kitobni yubordi?”

الكتاب kesim va ega, **“u yubordi”** **vositali to'ldiruvchi**, **إلى أي منكم** Bu erdagi

vositasiz to‘ldiruvchidir.

Agar ega turli shaxsda bo‘lsa , odatda avval I – shaxs, keyin II – shaxs keladi,

fe‘l esa birlikda yoki ko‘plikda turadi.

“Men va sen keldik” – جئت أنا وأنت

“Men va bola keldim”- مضيت أنا والولد

كنت أنا ورفيقي عند معلمي - “Men va ikki o‘rtog‘im o‘qituvchilarim huzurida bo‘ldim”- (B.Z.Xolidov 132 bet, 52 – mashq)

Arab tilidagi quyidagi hozirgi kelasi zamondagi 5ta fe‘lning oxirgi qo‘shimchalari tubandagi holatlarda o‘zgarishi mumkin:

Agar jumladagi HKZ fe‘li oldida لم va لن yuklamalari kelsa, uning tahlili quyidagicha bo‘ladi:

هو يذهب: فعل مضارع، مرفوع وعلامة رفعه الضمة
هو لن يذهب: فعل مضارع منصوب وعلامة نصبه الفتحة
هو لم يذهب: فعل مضارع مجزوم وعلامة جزمه السكون
الضمة – في حالة الرفع
الفتحة – في حالة النصب
السكون – في حالة الجزم

Quyidagi 5 ta HKZ fe‘lini eslab qoling:

1. أنت	تفعلين	تفعلي
2. أنتما	تفعلان	تفعلا
3. هما	يفعلان	يفعلا
4. أنتم	تفعلون	تفعلوا
5. هم	يفعلون	يفعلوا

Birinchi ustun ن lik fe‘llar, ikkinchi ustundagi ن siz fe‘llar qachon ishlatiladi, degan savolga javob berish uchun quyidagi misollarni eslab qoling.

Sen hech o‘rganmading	أنت لم تدرسي	Sen umuman o‘rganmaysan	أنت لن تدرسي	Sen o‘rganayapsan	أنت تدرسين	II sh. m.s. birlik
Sen ikkalang hech o‘rganmading	أنتما لم تدرسا	Sen ikkalang umuman o‘rganmaysan	أنتما لن تدرسا	Sen ikkalang o‘rganayapsan	أنتما تدرسان	II sh. ikkilik
U ikkalasi hech	هما لم يدرسا	U ikkalasi umuman	هما لن	U ikkalasi	هما يدرسان	II sh. ikkilik

o'rganmadi		o'rganmaydi	يدرسا	o'rganayapti		
Siz hech o'rganmadingiz	أنتم لم تدرسوا	Siz umuman o'rganmaysiz	أنتم لن تدرسوا	Siz o'rganayapsiz	أنتم تدرسون	II sh. ko'plik. m.z.
Ular hech o'rganmadilar	هم لم يدرسوا	Ular umuman o'rganmaydilar	هم لن يدرسوا	Ular o'rganayaptilar	هم يدرسون	III sh. ko'plik m.z.

YUqoridagi misollardan shu narsa ma'lum bo'ldiki, HKZ fe'lidan oldin kelib, ish-harakatning o'tgan zamonda bajarib tugatilganligini bildiradigan لم yuklamasidan keyin va ish-harakatning kelasi zamonda butkul, umuman, hech bajarilmasligini anglatuvchi لن yuklamalaridan keyin keladigan 5 ta fe'llarning oxirgi harakatlari bir xil bo'lar ekan.

YUqoridagi misollarning birinchi ustunidagi fe'l مرفوع, ikkinchisidagi منصوب va oxirgisidagi مجزوم da turipti.

Birinchi ustundagi fe'llarni shunday sharhlash mumkin:

فعل مضارع مرفوع وعلامة رفعه ثبوت النون (nunning sobitligi)

Ikkinchi ustundagi so'zlar لن yuklamasidan keyin kelib, منصوب dir. Uning sharhi quyidagicha:

فعل مضارع منصوب وعلامة نصبه جزم النون (nunning tushib qolishi)

Uchinchi ustundagi fe'llar لم yuklamasidan keyin kelib, مجزوم bo'layapti. Uning sharhi quyidagicha:

فعل مضارع مجزوم وعلامة جزمه حذف النون (nunning tushib qolishi)

Demak, yuqoridagi 5 ta HKZ dagi fe'llardagi o'zgarishlar quyidagicha: a) ن nunning borligi رفع holatining alomati (bosh kelishikning); b) ن nunning yo'qligi منصوب (istak mayli) va مجزوم (shart mayli) alomati ekanligini anglatayapti.

Fe'liy jumlaning arab tilida tahlil qilish sohasida ham talabalar ko'nikmaga ega bo'lishlari uchun quyidagi usullardan foydalanib turishlari zarur. Quyidagi fe'liy jumlaning arab tilidagi tahliliga alohida e'tibor bering va uni eslab qoling: أعطى الأستاذ جوائز للطلاب الممتازين - Ustoz a'lochi talabalarga sovg'alar berdi.

أعطى	الأستاذ	جواز	ل	الطلاب	الممتازين
فعل ماض	فاعل مرفوع وعلامة رفعه الضمة	مفعول به منصوب وعلامة نصبه الفتحة	حرف الجر	اسم مجرور وعلامة جره الكسرة	نعت مجرور وعلامة جره الياء، لأنه جمع مذكر سالم

Ustoz talabalardan so'radi: darsni tushundilaringizmi? - سأل الأستاذ الطلاب: هل تفهمون الدرس؟

أعطى	الأستاذ	الطلاب	هل	تفهمون	الدرس
فعل ماض	فاعل مرفوع	مفعول به	علامة الاستفهام	فعل مضارع جمع	مفعول به

منصوب وعلامة نصبه الفتحة	مرفوع مذكر وعلامة جمعه الواو		منصوب وعلامة نصبه الفتحة	وعلامة رفعه الضمة	
-----------------------------	------------------------------------	--	-----------------------------	----------------------	--

Ustoz ayol talaba qizga dedi: darsga kech qolma. – قالت الأستاذة للطالبة: لا تتأخري عن الدرس

الدرس	عن	تأخري	لا	الطالبة	ل	الأستاذة	قالت
اسم مجرور وعلامة جره الكسرة	حرف الجر	فعل الأمر مخاطب مؤنث	علامة النفي	اسم مجرور وعلامة جره الكسرة	حرف الجر	فاعل مرفوع وعلامة رفع الضمة	فعل ماض

Fe'l – kesimning egadan keyin kelishi

Agar ikki va undan ortiq egadan keyin kesim kelsa, u ikkilikda yoki ko'plikda turishi mumkin. Masalan: Bir kun toshbaqa va quyon musobaqalashdilar - سلحفاة وأرنب مرة تسابقا

SHer, tulki va bo'ri do'stlashdilar - أسد وثعلب وذئب اصطحبوا

Men va yigit u erga boramiz - أنا و غلام نمضي إلى ثم -

Birinchi jumlada uyushib kelayotgan ikkita egadan keyingi kelgan kesim ikkilik **تسابقا** sonda turibdi. Ikkinchi jumlada uchta uyushib kelayotgan egadan keyingi kesim **اصطحبوا** ko'plikda kelayapti. Uchinchi jumlada ikkita uyushib kelayotgan egadan (ikkita bo'lishiga qaramay) keyingi kesim **نمضي** ko'plikda turibdi.

Aksariyat arab tili darsliklarida ikkilik sonida tuslanayotgan fe'ning ikkilik, birinchi shaxsi o'rniga – (tire) qo'yiladi, ya'ni fe'ning ikkilik sonining birinchi shaxsi yo'q degan ma'noda. Lekin mantiqan olib qaraganda, ish-harakatni ikki kishi hozirgi kelasi zamonda bajarsa, fe'ning ko'plik soni ishlatilsa, to'g'ri bo'ladi. YUqoridagi misollarda bu fikr tasdiqlanayapti. **نكتب الرسالة** – أنا وصديقي نكتب الرسالة. "Men va do'stim xat yozayapmiz". Bu misolda **نكتب** fe'li ishlatilmasdan qaysi fe'l ishlatilishi mumkin?

SHaxsi noma'lum gaplar

Tabiat voqealarini bayon etishda, bizni o'rab turgan borliqning turli nomlari ega o'rnida keladi.

YOmg'ir yog'di (osmon yomg'irlashdi). امطرت السماء.

Er qorong'ilashdi (zulmatga cho'kdi). اظلمت الارض.

Qor yog'di (dunyo qorlashdi). ثلجت الدنيا. (ثلج الثلج).

Tong otdi. اصبح الصباح.

Unga yaxshi bo'ldi (qalbi orom oldi) طابت نفسه. (طاب نفسا).

Unda xohish tug'ildi. منتته نفسه.

Kishining ichki holati va tana a'zolarining nomlari ega sifatida keladi.

Uning yuragi siqildi. ضاق صدره -
Uning ko'ngli xursand bo'ldi. انشرح صدره -

Egasi noaniq gaplar

أذكروا أن العرب tilidagi egasi noma'lum gaplar أعملوا أن ta'kidlaydilarki, قالوا aytdilar, أن esladilarki fe'llari yordamida, noaniqlik esa, مرء، رجل (har bir kishi, har kishi, qandaydir kishi) so'zlari orqali ham ifodalanadi.

يريد كل المرء أن تعطي مناه - Har bir kishi o'zining xohlaganini berishini istaydi.

أن تعطي, المرء egasi, يريد Bu, istak mayli ma'nosini anglatuvchi jumlaning kesimi istak maylidagi fe'l-kesim, مناه vositasiz to'ldiruvchidir.

Ba'zan "faraz" qilinayotgan ega shu gapda ishtirok etayotgan fe'ldan yasalgan sifatdoshning aniq darajasining o'zi kelishi mumkin.

قال قائل منهم - Ularning biri aytdi.

قال القائلون - Ular aytdilar.

ما سمع السامعون مثله - Hech kim unga o'xshaganligini eshitmadi.

Agar ega shaxsni anglatmasa, undan oldin kelayotgan fe'l-kesim ikkala jinsda ham turishi mumkin.

طلع الشمس = طلعت الشمس - Quyosh chiqdi.

Agar birlikdagi ega muannas jinsda bo'lsa va u egadan keyinoq kelmasa, unda fe'l ikkala jinsda turishi mumkin.

جاء اليوم امرأة = جاءت اليوم امرأة - Bugun ayol keldi.

Lekin ko'p hollarda muannas jinsda keladi.

Agar ega muzakkar va muannas jinsda siniq ko'plikda bo'lsa, uning shaxsni bildirishi yoki bildirmasligidan qat'iy nazar fe'l birlikda va turli jinsda turishi mumkin.

Fe'l-kesimning muzakkar jinsda turishiga misol.

وقال نسوة في المدينة - Va ayollar shaharda dedilar.

Fe'l-kesimning muannas jinsda turishiga misol.

قالت بنو تميم - Banu tamimlar aytdilar.

يشربوها رجال - Erkaklar uni ichayaptilar.

Agar bajarib bo'lmaydigan ish harakatni hamda ularni hisoblashni iloji bo'lmasa, (ular aniq bo'lmasa) fe'lining quyidagi majhul darajasi ishlatiladi.

يقال له... aytdilarki... hikoya qilinadi. -حكي -uni ataladi

Ba'zan aniq darajadagi fe'l biror predlog bilan bog'lanishi mumkin. Masalan: Ularni jo'natdilar - وجه بهم

سير به - Uni olib ketishdi, u bilan ketishdi

يذهب إليه بطعام. Uning xuzuriga ovqat bilan borishyapti.

سير شهر و يوم. Ular bir oy va bir kun yurishdi.

جيء به - Uni olib kelishdi.

Ba'zan to'liq bir jumla kesim o'rnida kelishi mumkin. Masalan:

الكلام إذا صدر عن القلب وقع في القلب. Agar so'z yurakdan chiqsa, yurakka kiradi.

U (suv m.s.) Furotdan oqib, Dajlaga quyiladigan joygacha boradi.

تجري من الفرات ألى أن تقع في الدجلة

Bu jumlada تجري kesimining muannas jinsda kelishining sababi jumlada ko'rinmayotgan miyah (suvlar) so'zining "faraz" qilinayotganligidandir.

SHart gaplar

Qoida bo'yicha shart yuklamalaridan keyin kelgan fe'l HKZda turishi lozim. Lekin quyidagi misollarda yuklamalar o'tgan zamon fe'llarining oldida kelyapti.

SHart ergash gaplar quyidagi yuklamalar orqali rasmiylashtiriladi.

إن agar, إذا agar, qachonki.

إن لقيته فقل له - Agar sen uni uchratsang, unga ayt!

Agar men millatim yurtida o'lsam, men : o'lim haq, umrbod hayot yo'q, degan bo'lardim.

ولو أني هلكت بأرض قومي لقلت: الموت حق لا خلود -

Agar (qachonki) odamlar shon-shuhratga qo'llarini cho'zsalar, (uzatsalar) u ham qo'lini uzatadi. - إذا القوم مدوا أيديهم إلى المجد مد إليه يدا -

لو لم. Agar biz sening otangga va'da bermaganimizda edi, biz ularni o'ldirgan bo'lar edik. نعد والدك لئنا أهلكناهم -

Agar u o'zi tomonidan to'lanishi kerak bo'lgan (pulni) to'lasa (yaxshi) agar bo'lmasa, sen uning barcha narsalarini "sotasan" - إن دفع ما جهته إلا تبيع جميع أسبابه -

Oxirgi jumlaning tahlili: shart ergash gapli qo'shma gap, "agar" shart ma'nosini bildiruvchi yuklama, u ko'pincha HKZ fe'lining oldida turadi, lekin bu jumlada o'tgan zamon fe'lining oldida turibdi, "nimaiki" ma'nosidagi olmosh, uning tomoni-to'ldiruvchi, cheklov ma'nosida, "agar bo'lmasa", "sotasan" gapning kesimi, "uning barcha narsalarini" - (izofa) to'ldiruvchi, "izohlovchi", bu so'z gapda vositasiz to'ldiruvchi bo'lib kelayapti.

Qo'llanmaning hajm imkoniyati cheklanganligi sababli ba'zi qo'shma gaplarning tahlilini berdik xolos.

Quyidagi harflardan so'zlar yasang so'ngra shu so'zlardan arabcha maqollar tuzing

كون الكلمات من الحروف التالية ثم كون بها أمثالا عربية

Bu usulda o'quvchi-talaba alohida-alohida berilgan harflardan avval so'zlar yasab, keyin esa ulardan arabcha maqollar tuzadi. Bu usulni qo'llashdan oldin o'qituvchi mazkur chizmada beriladigan arabcha maqollarni o'quvchilarga yod oldirgan bo'lishi kerak. Arabcha maqollarni yodlamagan o'quvchilarga bu usulni berishdan hech qanday foyda yo'q - bu samarasiz ish bo'ladi. Kitobdagi bu chizma ko'chirma nusxa usulida kattalashtirib olinadi, keyin uni avval sinfda bajarish o'rgatiladi so'ngra o'quvchilarga uy vazifasi sifatida berilishi mumkin. Agar harflardan maqollar tuzishda qiyinchilik sezilsa, o'quvchilar chizma ostidagi arabcha maqollardan foydalanadilar.

د	ص	ا	ل	ن	ا	ك	م	د	ا	ل	ب	ل	ا	ر	ش
ك	ا	ا	ء	ى	ش	ب	ح	ا	ن	م	1	ه	ب	ق	ى
ت	ع	ى	ل	ق	ا	ع	ل	ا	2	ه	ر	ك	ذ	ر	ث
ل	ه	ا	ج	ل	ا	و	ه	ل	م	ع	ى	ل	ع	د	م
ى	ا	ل	3	ه	ل	م	ا	ى	ل	ع	د	م	ت	ع	ى
م	ل	ا	ى	ل	ا	ح	ا	ب	ص	ل	ا	ج	ا	ت	ح
س	ا	و	ل	ا	م	ب	د	ا	ل	ا	4	ح	ا	ب	ص
ع	ر	ز	ن	م	5	ل	ا	م	ك	ه	ل	ا	م	ع	ت
6	ر	ك	ش	ل	ا	د	ص	ح	ف	و	ر	ع	م	ل	ا
و	ا	ه	د	ى	د	ج	ء	ا	ى	ش	ا	ل	ا	ى	خ
ا	ه	م	ى	د	ق	ن	ا	و	خ	ا	ل	ا	ر	ى	ح
ل	ا	ر	ط	م	ك	ق	ا	ش	ع	ل	ا	ب	ض	غ	7
م	ه	ت	ج	ح	ب	ى	ا	غ	ل	ا	8	ع	ى	ب	ر
ف	ل	ا	ب	ل	غ	ى	س	ر	ا	د	ل	ا	9	ه	ع
ط	س	و	ا	و	ا	م	ل	ا	ر	ى	خ	10	س	ر	ا
ا	و	ج	ل	ا	د	ر	ت	و	ك	س	ل	ا	11	ا	ه
ة	د	ح	ا	و	ة	ر	م	ل	ل	ك	ا	ل	12	ا	ب
م	ل	ك	ا	ل	ا	ق	ى	د	ص	ل	م	ع	ا	ذ	ه
ن	م	و	م	ل	ا	ل	م	ع	ا	ذ	ه	ن	ى	ت	ر
ذ	ه	ت	ا	ر	م	ة	ث	ا	ل	ث	ل	ك	ا	ل	ا
ر	ش	ل	ا	13	ن	ا	و	ى	ح	ل	ا	ل	م	ع	ا
						14	ر	ى	ث	ك	ه	ل	ى	ل	ق

Yuqoridagi usul o'quvchi-talabalarni birinchidan, avval yod olgan arabcha maqollarni eslab yozishlariga, ikkinchidan, ularning topqirlik faoliyatini rivojlantirishlariga yordam beradi.

- (1) شر البلاد مكان لا صديق به.
- (2) من أحب شيئا أكثر ذكره.
- (3) العاقل يعتمد على عمله و الجاهل يعتمد على امه.
- (4) لا يحتاج الصباح الى المصباح.

- (5) الادب مال و استعماله كمال.
 (6) من زرع المعروف حصد الشكر.
 (7) خير الاشياء جديدها و خير الاخوان قديمها.
 (8) غضب العشاق كمطر الربيع.
 (9) الغائب حجتة معه.
 (10) الدارس يغلب الفارس.
 (11) خير الامور اوسطها.
 (12) السكوت رد الجواب.
 (13) اكل لمرة واحدة هذا عمل صديق. الاكل مرتين هذا عمل المؤمن.
 (14) الاكل ثلاثة مرات هذا عمل الحيوان. الشر قليله كثير.

ا	ط	ل	ب	ا	ل	ع	ل	م	و	ل	و	ب	ا	ل	ص
ى	ن	1	م	ن	ج	د	و	ج	د	2	ك	ل	ب	ح	ى
خ	ى	ر	م	ن	ا	س	د	م	ى	ت	3	خ	ى	ر	ا
ل	ا	ش	ى	ا	ء	ا	و	س	ط	ه	ا	4	ع	د	و
ع	ا	ق	ل	خ	ى	ر	م	ن	ص	د	ى	ق	ج	ا	ه
ل	5	ا	ل	ح	ر	ك	ة	ب	ر	ل	ة	6	ا	ل	ع
ى	ن	ل	ص	ى	ر	ة	و	ا	ل	ى	د	ق	ص	ى	ر
ة	7	ف	ى	ا	ل	ا	ع	ا	د	ة	ا	ف	ا	د	ة
8	ل	ك	ل	د	ا	ء	د	و	ا	ء	9	ا	ط	ر	ق
ا	ل	ح	د	ى	د	م	ا	د	ا	م	ح	ا	م	ى	ا
10	ا	ط	ل	ب	ا	ل	ر	ف	ى	ق	ق	ب	ل	ا	ل
ط	ر	ى	ق	و	ا	ل	ج	ا	ر	ق	ب	ل	ا	ل	د
ا	ر	11	ا	ن	ل	ل	ح	ى	ط	ا	ن	آ	ذ	ا	ن
ا	12	ل	ا	ت	و	خ	ر	ع	م	ل	ا	ل	ى	و	م
ل	غ	د	13	ا	ن	ا	ل	ج	و	ا	د	ق	د	ى	ع
ث	ر	14	م	ن	ا	ك	ل	ب	ى	ض	ة	ف	ق	د	ا
ك	ل	د	ج	ا	ج	ة	15	ا	ل	و	ق	ا	ى	ة	خ
ى	ر	م	ن	ا	ل	ع	ل	ا	ج	16	ا	ل	ا	د	ب
م	ا	ل	و	ا	س	ت	ع	م	ا	ل	ه	ك	م	ا	ل
17	ك	ل	ط	ى	ر	ى	س	ت	ل	ذ	ص	و	ت	ه	18
م	ن	ك	ث	ر	ة	ا	ل	م	ل	ا	ح	ى	ن	غ	ر
ق	ت	ا	ل	س	ف	ى	ن	ة	19	ا	ل	ع	ا	م	ف
ى	ا	ل	ص	غ	ر	ك	ا	ل	ن	ق	ش	ف	ى	ا	ل
ح	ج	ر	20												

- (1) أطلب العلم ولو بالصين.
 (2) من جد وجد.
 (3) كلب حى خير من أسد ميت.
 (4) خير الاشياء اوسطها.
 (5) عدو عاقل خير من صديق جاهل.
 (6) الحركة بركة.
 (7) العين بصيرة و اليد قصيرة.
 (8) في الإعادة اقادة.
 (9) لكل داء دواء.
 (10) أطرق الحديد ما دام حاميا!
 (11) اطلب الرفيق قبل الطريق و الجار قبل الدار.
 (12) ان للحيطان أذاناً.
 (13) لا تؤخر عمل اليوم لغد.
 (14) ان الجواد قد يعثر.

- (15) من اكل البيضة فقد اكل دجاجة.
 (16) الوقاية خير من العلاج.
 (17) الادب مال و استعماله كمال.
 (18) كل طير يستلذ صوته.
 (19) من كثرة الملاحين غرقت السفينة.
 (20) العلم في الصغر كالنقش في الحجر.

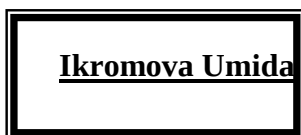
Noan'anaviy darslar

“Noan'anaviy” so‘zi avvaldan ishlatilib kelinayotgan “an'anaviy” – “eski uslub”dagi so‘zga nisbatan olingan. “An'anaviy” dars – eski usulga asoslangan ta‘lim yo‘nalishi bo‘lib, unda asosan eskicha uslubdan foydalanib dars o‘tilgan. Noan'anaviy dars deganda, hozirgi zamon dars berish talablariga javob beradigan, an'anaviy dars berish usullaridan holi hisoblangan, faqat zamonaviy noan'anaviy usul va uslublardan foydalangan holda o‘tilayotgan dars tushuniladi. Noan'anaviy darsda asosan yangi texnologik usullar qo‘llaniladi.

“Press – konferensiya” darsi

“Press – konferensiya” darsi – bu zamonaviy dars berish usullaridan biri bo‘lib, u ommaviy axborot vositalarining roli, mavqeyi o‘sishi bilan bog‘liq bo‘lgan usuldir.

“Press – konferensiya” darsi biror mashhur inson bilan uchrashuv yoki biror muhim voqeaga bag‘ishlab o‘tkaziladi. Bunda jurnalistlar bilan bo‘ladigan “Press – konferensiya”ni olib boruvchi rolini talaba o‘ynaydi. Qolgan talabalar esa, jurnalistlar rolini o‘ynaydilar. Biz quyida Misr Arab Respublikasining O‘zbekiston Respublikasidagi favqulodda va muxtor elchisi Nadiya Kaffafiy xonim “ishtirok etgan” “Press – konferensiya” ssenariysini e‘tiboringizga havola etamiz. Elchi xonim rolini 3-kurs talabasi Dilafruz Abdullaeva o‘ynadi. “Press – konferensiya” darsi o‘tkaziladigan xona Misr Arab Respublikasi va O‘zbekiston Respublikalarining davlat bayroqlari, ikki do‘st davlatning xaritalari, rasm, plakatlar bilan bezatiladi. Mazkur darsni arab tili o‘qituvchisi ochib beradi. U O‘zbekiston va Misr o‘rtasidagi do‘stlik aloqalarining uzoq tarixga borib taqalishi, bu do‘stona munosabatlarning boshlanishiga yurtdoshimiz Al-Farg‘oniy asos solganligi haqida so‘zlab beradi. SHundan so‘ng toliba Umida Ikromova Misrlik elchi janobi oliyalariga qarata tabrik so‘zlarini aytadi. SHundan so‘ng “Press – konferensiya” darsining asosiy qismi boshlanadi. Elchi xonim “Press – konferensiya” darsiga taklif etilganligi uchun darsni uyushtirgan arab tili o‘qituvchisiga va kafedra a‘zolariga o‘zining minnatdorchiligini bildiradi. Auditoriyada o‘tirgan barcha talabalar muayyan gazeta, radio, televidenie eshittirishlari yoki ko‘rsatuvlari muxbirlari rolini o‘ynaydilar. Buni ularning kostyumlaridagi yozuvlardan aniqlash mumkin: Ularning ko‘kraklarida “Xalq so‘zi gazetasi” muxbiri, “O‘zbekiston” telekanali muxbiri, “Poytaxt” radiosi muxbiri, “Jannatmakon” jurnali muxbiri kabi yozuvlar yozilgan (birka) tanituvlar taqilgan. Tanituvdagi yozuvlardan namunalar:

“Xalq so‘zi”
“Turkiston”

“O‘zbekiston”

GAZETASI

MUXBIRI

TELEKANALI
MUXBIRI

O‘zbekiston va Misr davlatlari o‘rtasidagi siyosiy – iqtisodiy aloqalarga doir savollarni muxbirlar elchiga bera boshlaydilar. Arab tilida berilgan savollarga elchi xonim rolini bajaruvchi toliba ham arab tilida javob qaytaradi. OAV muxbirlari tomonidan 2-3 martadan berilgan savollarga javob olingandan keyin bir toliba Misr Arab Respublikasining O‘zbekiston Respublikasidagi elchisi sifatida faoliyat ko‘rsatayotgan elchi xonim janobi oliyalariga talaba va o‘qituvchilar nomidan minnatdorchilik bildiradi. Bunday darsdan keyin uning tahlili o‘tkaziladi. O‘qituvchi bu darsda faol ishtirok etgan talabalarga minnatdorchilik bildiradi va ularni rag‘batlantiradi.

Bunday tadbirga tayyorgarlik ko‘rish va o‘tkazish murakkab ish. Lekin bunday darslar talabalarga arab tilida fikr yuritishga, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy mavzularda mushohada yuritishga o‘rgatadi. Talabalarda arab tilida so‘zlashishda mavjud psixologik barer – to‘siqni bartaraf etishga va arab tilida erkin so‘zlashuv borasida malaka va ko‘nikma hosil bo‘lishiga yordam beradi. Talabalarning an‘anaviy darsga qaraganda bunday noan‘anaviy darslarga munosabati ijobiy bo‘ladi va bu darsni uzoq eslaydigan bo‘ladilar.

“Salomning fayzi” darsi

Avvalambor arab tili o‘qituvchisi qolaversa, undan ta’lim olayotgan o‘quvchi-talabalar salom berish qoidalarini yaxshi bilishlari va boshqalarga ham uni to‘g‘ri tushuntira bilishlari zarur. SHu maqsadda arab tili darslarining birini «Salomning fayzi»deb nomlab, unda o‘quvchi-talabalarga Qur’oni Karim va Hadisi SHarifdagi salom berish va salomga alik olish xususida aytilgan hikmatli so‘zlarni izohlab va tarjima qilib, tushuntirib berish foydadan holi emas, chunki arab tili mutaxassisi bo‘lib etishgandan keyin, undan shu sohadagi ko‘p narsalarni biladi degan fikr bilan kishilar savollar bilan unga murojaat qilishlari mumkin. Bunday paytda so‘raganlar oldida mulzam bo‘lib qolmaslik uchun quyidagi hadislarni bilib olish ham farz, ham qarz hisoblanadi. Birinchi darsda o‘qituvchi tomonidan yuqorida bayon etilgan ma’lumotlar o‘quvchi-talabalar e’tiboriga etkaziladi. Darsning oxirida o‘quvchilarga hayotimizda qo‘llanib kelinayotgan salomlarning turlari (kundalik ishlatiladigan salomlar, kelin salom, xat yozgandagi duoi salom) haqida mustaqil fikrlarini bayon etib yozib kelishlari vazifa qilib beriladi. Quyida hadisdan olingan salom haqidagi hikmatli so‘zlar beriladi:

قال النبي (ص): لا تبدئوا بالكلام قبل السلام!	-Salomsiz so‘z boshlamang!
قال النبي (ص): السلام اسم من أسماء الله تعالى فاقشوه بينكم!	-Salom Allohning go‘zal ismlaridan biridir, uni bir-birlaringizga aytib yuring!
قال النبي(ص): إذا التقى المحبان اقر بهما إلى الله من ابتداء بالسلام!	-Birinchi bo‘lib salom bergan kishi Alloh va uning Rasuliga yaqinroqdir.
قال النبي (ص) من بدئكم بالكلام قبل السلام فلا يجيبوا!	-Salom bermagan kimsaga javob ham berilmaydi.
قال النبي (ص): إذا دخلتم في المسجد فسلموا وإذا خرجتم فسلموا!	-Masjidga kirayotganda ham, chiqayotganda ham, salom bering!
قال النبي(ص): رأس التواضع من بدء بالسلام!	-Salom-kamtarlikning boshidir.

“Avval o‘yla, keyin so‘yla” o‘yin darsi**(Mushohada qilish uchun topishmoqlar)**

Bunda o‘qituvchi tomonidan tarqatilgan kartochkalardagi topishmoqlarga javoblarni o‘quvchilar 2-3 guruhga bo‘linib topadilar. Bu o‘yin o‘quvchilarni guruh bo‘lib birlashib ishlashga, muammolarni birga hal etishga o‘rgatadi. Biz quyida talabalarning idrok etish – mulohaza yuritish ko‘nikmalari shakllanganligini tekshirish maqsadida o‘zbek tilida topishmoqlar berayapmiz. Arab tili o‘qituvchisi ularni arab tiliga tarjima qilib talabalarga tarqatadi.

1. Stol ustida 6 ta limon, 7 ta apelsin va 8 ta mandarin bor. Bu erda nechta nordon meva bor;
2. Stolning ustida 7 ta kivi, 5 ta ananas, 6 ta olma bor. Stolda nechta hidli meva bor;
3. Daraxtda 4 ta bulbul, 3ta chumchuq va 7ta qarg‘a bor. Sayraydigan qush nechta;
4. Gullar ustida 7 ta ari, 5ta kapalak va 6ta qo‘ng‘iz bor. Nechta chaquvchi hasharot bor;
5. Dasturxonda 2kg banan, 1,5kg ananas va 1kg kivi bor. Dasturxondagi qaysi mevalar O‘zbekistonda o‘smaydi.
6. Stol ustida 3ta arra, 2ta parma, 5ta miq bor. Nechta teshuvchi asbob bor;
7. Papkada 4ta qalamdon, 5ta daftar, 3ta chizg‘ich bor. Papkada nechta qog‘ozdan qilingan o‘quv quroli bor;
8. Stolda 2ta olma, 3ta shaftoli, 3ta limon bor. Stolda nechta sariq meva bor;
9. Sinfda Muhammad, Rashid, Mahmud o‘tiripti. Rashid o‘rnidan turdi, nechta o‘quvchi qoldi;
10. Xonada 5ta stol bor. Ularning oyog‘i nechta;
11. Gul vazasida 3ta qizil, 4ta sariq, 2ta oq gul bor. SHamol vazani ag‘darib yubordi. Vazada nechta gul qoldi;
12. Savatda 6ta kivi, 5ta banan va 4ta ananas bor. Bu erda nechta yashil meva bor;
13. Tarelkada 3ta apelsin, 4ta ananas, 5ta banan bor. Tarelkada nechta uzun meva bor;
14. Sinfda 13 nafar student bor. Ikki nafari ketdi, nechta student qoldi;
15. Auditoriyada 9 nafar o‘quvchi bor. YAna 6 nafar kelib qo‘shildi. Nechta o‘quvchi bo‘ldi;
16. Idishda 5ta makkajo‘xori, 4ta piyoz, 6ta kartoshka bor. Idishda nechta donli sabzavot bor;
17. Auditoriyada 5 nafar 4-kurs, 2 nafar 3-kurs talabasi va 5 nafar magistr bor. Auditoriyada nechta bakalavr bor;
18. Hayvonot bog‘ida 6ta sher, 3ta tustovuq, 8ta maymun va 9ta tuyaqush bor. Hayvonot bog‘ida nechta vahshiy hayvon bor.

SHuningdek, o‘tilgan mavzu kulgili holatni keltirib chiqaradigan ma’noga yaqin bo‘lsa, unda hazil-mutoyiba shaklidagi muhovara (suhbat-dialog) tayyorlab kelish o‘quvchilarga vazifa sifatida uyga beriladi.

Talabalarning arab mamlakatlari to‘g‘risidagi**bilimlarini sinash usullari****Arab davlatlarining o‘ziga mos poytaxti va pul birligini aniqlang**

	<i>Davlatlar</i>	<i>Raqam o'rne</i>	<i>Poytaxti</i>	<i>Raqam o'rne</i>	<i>Pul birligi</i>
1.	BAA		Ar-Riyod		dinor
2.	Iordaniya		Damashq		riyol
3.	Bahrayn		Mogadisho		frank
4.	Tunis		Bag'dod		dirham
5.	Jazoir		Moroni		riyol
6.	Jibuti		Doha		dinor
7.	Sudan		Al-Kuvayt		riyol
8.	Suriya		Tunis		Iordaniya dinori
9.	Saudiya Arabistoni		Bayrut		dinor
10.	Somali		Tripoli		shilling
11.	Iroq		Sana		lira
12.	Ummon Sultonligi		Abu-Dabi		dinor
13.	Falastin		Al-Qohira		lira
14.	Qamar orollari		Nuakshot		junayh
15.	Qatar		Rabot		dinor
16.	Kuvayt		Jazoir		frank
17.	Livan		Jibuti		uqiya
18.	Liviya		Ummon		dirham
19.	Misr		Masqat		dinor
20.	Marokash		Xartum		riyol
21.	Mavritaniya		Manama		dinor
22.	Yaman		Al-Quddus		dinor

من المعلوم أن الإمارات العربية المتحدة تتكون من سبع إمارات،

وماذا هي تعني بالأوزبكية؟

	Katta buloq	CHodirning joyi, boshi	SHu qabilaning nomi	Ikki cho'lining onasi	SHarq, G'arbda SHarja	G'ubbadan yangi chiqqan chigirtka	Kiyik otasi

أبو ظبي							
دبي							
الشارقة							
أم القيوين							
أجمن							
رأس الخيمة							
الفجيرة							

Arab mamlakatlariga mos poytaxtlarini toping

	مسقط	الرياض	صنعاء	نواكشوط	تونس	الجزائر	طرابلس	القاهرة	أبو ظبي	الدوحة	المنامة	الكويت	بغداد	عمان	دمشق	القدس	بيروت	الخرطوم	موروني	جيبوتي	مقدشيو	الرباط
موريتانيا																						
المغرب																						
تونس																						
الجزائر																						
ليبيا																						
مصر																						
السودان																						
جيبوتي																						
الصومال																						
السعودية																						
اليمن																						
سلطنة عمان																						
الإمارات																						
قطر																						
البحرين																						
الكويت																						
العراق																						

فلسطين																				
السورية																				
لبنان																				
جزر القمر																				
الأردن																				

“Buni bilib qo‘ygan yaxshi”

Ma‘lumki, اثنان واثنتان sonlari “ikkita” ma‘nosida ishlatiladi. Lekin undan tashqari yana كلتا sonlari ham “ikkalasi” ma‘nosida ishlatiladi. Ular quyidagi ma‘nolarga va xususiyatlarga ega:

Kitobning mazkur bobida biz arab tili darsliklarida ba‘zi dolzarb hisoblangan mavzular to‘g‘risida kam va qisqa ma‘lumot berilganligi sababli ularni yangi ma‘lumotlar bilan to‘ldirishga harakat qildik.

1. Ular birikuvchi olmoshlar bilan yoki izofaning muzofi bo‘lib kelishi mumkin.
 كالا student – كالا الطالبين, “uning ikkalasi sog‘” – كلاهما سالمان

2. Bu sonlar o‘zidan keyin keladigan so‘z bilan jinsda va sonda moslashadi.

كالا artist – كالا الفنانيين

كالا artistka – كالا الفناتيين

3. Ikkalasi ham ikki kelishikda turlanadi.

كالا, كلتا B.K.

كلي, كلتا Q.K., T.K.

ikkalasidan – من كليته, من كليته

ikkita qo‘shiqchilardan – من كلتا المغنيين

4. اثنان واثنتان sonlaridan farqli o‘laroq كلتا sonlari ma‘lum – aniq kishilar yoki narsalar haqida gap ketganda ishlatiladi.

رأيت أمس كلي الزائرين – Men kecha ikkita (aniq) ziyoratchilarni ko‘rdim

Men kecha (qandaydir) ziyoratchilarning ikkitasini ko‘rdim

رأيت أمس اثنين من الزوار –

Bizning fikrimizcha, bir vaqtlar bu so‘zlar كلان و كلتان ko‘rinishida turgan bo‘lishi mumkin. Fikrimizcha, yillar o‘tib “nun” harfi tushib qolgan bo‘lishi ham mumkin.

Ba‘zan o‘quvchi-talabalar oxiri ات bilan tugagan muannas jinsdagi to‘g‘ri ko‘plikdagi so‘zlar bilan oxiri ات bilan tugagan siniq ko‘plikdagi so‘zlarning e‘robini aniqlashda qiyinaladilar. Ular masalan, وقت va صوت so‘zlarining siniq ko‘plikdagi أوقات va بقرة va بقرات, أصوات va بقرات bo‘lishini biladilar. Lekin bunga o‘xshagan so‘zlar jumalalarda kelganda yoki ularga birikma olmoshlari qo‘shilganda chalkashliklarga yo‘l qo‘yadilar. Buning sababi yuqoridagi siniq va to‘g‘ri ko‘pliklarni bir-birlaridan ajrata olmasliklaridir. Masalan,” Ular (m.s.) ular (m.s.)ning ovozlari eshitdilar” اصواتهن jumlasidagi سمعن أصواتهن izofasidagi ت (ta mamduda)ni to‘liq ko‘plikning ات qo‘shimchasi deb o‘ylab, tga kasra harakatini qo‘yadilar. Aslida أصواتهن bo‘lishi kerak, chunki bu iboradagi ت harfi صوت so‘zining o‘zak harfidir. Buni isbotlash uchun quyidagini eslab olish kerak.

B.K.	صوت	أصوات	وقت	أوقات	بقرة	بقرات
Q.K.	صوت	أصوات	وقت	أوقات	بقرة	بقرات
T.K.	صوتا	أصواتا	وقتا	أوقاتا	بقرة	بقرات

SHuning uchun رأى بقراته, سمعن أصواتهن bo‘ladi.

Ish-harakat bevosita oʻtadigan obʻekt tushum kelishigida turadi va u vositasiz toʻldiruvchi deyiladi. Oʻzi bilan vositasiz toʻldiruvchi olib kelgan feʼllar oʻtimli feʼllar deyiladi. Baʼzi feʼllar oʻzi bilan bir emas, balki ikkita vositasiz toʻldiruvchi olib kelishi mumkin. Bunday holatda ikkita toʻldiruvchining biri shaxsni, ikkinchisi esa narsa-predmetni anglatadi. Bunda feʼlga qoʻshilgan birikuvchi olmoshning shaxsi **أَيَّ** ga qoʻshilgan birikuvchi olmosh shaxsidan kichik boʻlishi kerak. M: **أَعْطَى الطَّالِبُ الْكِتَابَ** – u talabaga kitobni berdi. **حَرَّمَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ أَكْلَ اللَّحْمِ** – vrach kasalga goʻsht eyishni taqiqladi.

Maʼlumki, II va IV boblar I-bobdagi oʻtimsiz feʼlni oʻtimli feʼlga, oʻtimli feʼlni esa ikki marta oʻtimli feʼlga aylantiradi.

bermoq أعطى IV - أعطى I	oʻrgatmoq علم II - علم I	bildirmoq أعلم IV - علم I
--------------------------------	---------------------------------	----------------------------------

Baʼzan shunday boʻladiki, oʻtimli feʼl qoshidagi obʻektni kishilik olmoshlari anglatishi mumkin, bunda feʼlga qoʻshiladigan ikkita birikuvchi olmoshning bittasini ajratish uchun **إِي** olmosh-yuklamasidan foydalaniladi. Masalan: **أَعْطَانِي إِيَاهُ** - u menga uni berdi

Bob	Ikkita vositasiz toʻldiruvchining birga kelishiga misollar		Ikkinchi vositasiz toʻldiruvchining alohida kelishiga misollar	
I	منحة جائزة	U uni sovgʻa bilan taqdirladi	منحة إِيَاهَا	U uni u bilan taqdirladi.
II	سَلَمَةُ صحيفَة	U unga gazetani topshirdi	سَلَمَةُ إِيَاهَا	U unga uni topshirdi.
II	عَلَمُهُ درسا	U unga darsni oʻrgatdi	عَلَمُهُ إِيَاهُ	U unga uni oʻrgatdi.
IV	أَدْخَلَهُ البيت	U uni uyga kirgizdi	أَدْخَلَهُ إِيَاهُ	U uni unga kirgizdi.
IV	أَعْلَمَهُ خبراً	U unga xabarni etkazdi	أَعْلَمَهُ إِيَاهُ	U unga uni etkazdi.
IV	أَشْرَبَهُ الماء	U uni suv bilan sugʻordi (ichirdi).	أَشْرَبَهُ إِيَاهُ	U unga uni ichirdi.

إِي yuklamasiga birikuvchi olmoshlarning qoʻshilish jadvali

Koʻplik	Ikkilik	Birlik	SHaxslar
إِيَانَا bizni	إِيَانَا	إِيَايَ meni	I shaxs m.z, m.s.
إِيَاكُم sizni	إِيَاكُم sen ikkalangni	إِيَاكَ seni	II shaxs m.z, m.s.
إِيَاكُن sizni	-	إِيَاكَ seni	
إِيَاهُم ularni	إِيَاهُم u ikkalasini	إِيَاهُ uni	III shaxs m.z, m.s.
إِيَاهُن ularni	-	إِيَاهَا uni	

إيا olmoshi harakat ob'ekti ma'nosida alohida so'z shaklida keladi va unga birikuvchi olmosh qo'shiladi.

Bu olmoshlar quyidagi holatlarda qo'llaniladi:

1) agar u fe'ldan oldin kelib olmoshni ta'kidlasa,

إياك نعبد وإياك نستعين – Sengagina ibodat qilamiz, Sendangina yordam (najot) so'raymiz.

2) agar bir xil shakldagi ikkita olmosh ketma-ket kelib qolsa,

أعطيتك إياه – men uni senga berdim. أعطوني إياه – uni menga bering.

3) إلا cheklov yuklamasidan keyin kelsa,

ما ضرب إلا إياكم – u faqat sizni urdi.

4) o'zi alohida so'z bo'lib ishlatilganda ehtiyotkorlik ma'nosini anglatadi.

A) alohida m: إياك – ehtiyot bo'l.

B) yuklamasi fe'l bilan kelganda M: إياك أن تفعل ذلك – bu (ish)ni qilishdan ehtiyot bo'l.

V) bog'lovchisi (واو المعية) bilan birgalik ma'nosida. Bunda و dan keyingi so'z tushum kelishigida turadi. إياك وهذا الرجل – bu kishidan ehtiyot bo'l.

Ba'zan bog'lovchisi tushib qolishi mumkin yoki من predlogi bilan ham kelishi mumkin. إياك من الشر yoki إياك الشر – yomonlikdan saqlan.

5) fe'ldan keyin ikkita birikuvchi olmosh ketma-ket kelganda, ularning bittasi إيا ga qo'shilib keladi. تعطيتني إياه o'rniga تعطيتني “sen (m.s.) menga uni berasan” bo'ladi. Sifatdosh va masdarlarga ham birikuvchi olmoshlar shu tartibda qo'shiladi. إكرامي – mening sizga hurmatim.

SHu bilan birga arab tilida o'rin va payt holini va vositali to'ldiruvchini anglatadigan so'zlar yozilishiga ko'ra bir-biriga o'xshab ketadi. Ularni farqlash uchun quyidagilarni bilib olish zarur. Ob'ekt kattaroq alohida joy (bozor, maydon, bog', magazin va b.) va paytni, holatni bildirib, qaerda, qaerga, qaerdan, qachonga, qachon, qachondan? so'roqlariga javob bo'lsa, va predlogli kelsa, gapda hol vazifasini bajaradi.

To'ldiruvchi kimni, nimani? so'rog'iga javob bo'lmay, balki j.k., o'r.p.k. va ch.kelishiklarining kimga, nimaga, kimda, nimada, kimdan, nimadan? kabi so'roqlariga javob bo'lsa va predlogli kelsa, gapda vositali to'ldiruvchi vazifasini bajaradi. Hol va vositali to'ldiruvchini farqlashda ularning so'roqlariga alohida e'tibor berish kerak.

* * *

Savol: Ismiy jumla tarkibida vositasiz to'ldiruvchi bo'lishi mumkinmi?

Javob: Ma'lumki, o'timli fe'l bilan bog'langan ism (ot) tushum kelishigida turadi va u jumlada vositasiz to'ldiruvchi bo'lib keladi. Bu holat fe'liy jumlada kuzatiladi. Lekin ismiy jumlaning kesimi o'timli fe'ldan yasalgan sifatdosh (aniq darajasi) orqali ifodalangan bo'lsa, u ham o'zi yasalgan o'timli fe'l kabi o'zi bilan bog'langan ismni tushum kelishigida turishini talab etishi mumkin. Masalan:

محمد داخل الغرفة – Muhammad xonaga kirayapti,

رشيد أكل الطعام واقفاً – Rashid ovqatni tik turib eyapti,

سليمان قارئ الكتاب جالساً – Sulaymon kitobni o'tirgancha o'qiyapti,

المعلمة داخلة حاملة أوراق العلامات – O'qituvchi baholar tabelini ko'targancha kirayapti.

Misollardan ko'rinayaptiki, ismiy jumlaning kesimi o'rnida فاعل qolipidan yasalgan sifatdoshning aniq darajasi kelsa, birinchidan, u o'zi bilan bog'langan so'zni tushum kelishigida turishini talab qilsa, ikkinchidan, mazkur kesim o'zbek tiliga hozirgi zamon ma'nosida tarjima qilinadi.

SHuningdek, ismiy jumla kesimi o'rnida sifatdosh va masdar ham kelishi mumkin.

1. Agar sifatdosh o'timsiz fe'ldan yasalgan bo'lsa, predlog bilan keladi, o'timli fe'ldan yasalgan bo'lsa, predlogsiz (ba'zan predlogli) keladi va o'zi bilan bog'langan (ish-harakat yo'naltirilgan so'z)ni tushum kelishigida turishini talab etadi va shu so'z gapda vositasiz to'ldiruvchi vazifasini bajaradi. Masalan:

أحمد حامل الطفل – Ahmad bolani ko'tarayapti

يحمل أحمد الطفل – Qiyoslang, Ahmad bolani ko'tarayapti

فاطمة ناظرة إلى المنظر الجميلة – Fotima chiroyli manzaraga qarayapti

Men institutga ketayapman-أنا ذاهب إلى المعهد

2. Gapda masdar asosan “boshlamoq” fe’lidan keyin keladigan asosiy fe’l o’rnida ishlatiladi va bu masdar في predlogidan keyin keladi.

Men yozishni boshladim-شرعت في الكتابة

Biz filmni tomosha qila boshladik-(أخذنا نشاهد الفيلم)

3. SHuningdek, masdar أحسن (biror ishni yaxshi, zo’r bajarmoq, qilmoq) fe’lidan keyin ham ishlatiladi. Bunda predlog ishlatilmaydi.

U yaxshi o’qidi-أحسن القراءة

U suvda yaxshi suzadi-يحسن السباحة في الماء

Maryam arabcha yaxshi o’qiydi-مريم تحسن القراءة العربية

Sen tekstni juda yaxshi gapirib (ko’chirib olding) berding-أحسنت نقل النص

4. Masdar أراد modal fe’lidan keyin ham keladi va u doim tushum kelishigida turadi. Masdar istak maylidagi fe’lning o’rniga yoziladi.

Men sayr qilmoqchiman - أريد النزهة

Men otamga xat yozishni xohlayman-أريد الكتابة إلى أبي

Biz arab tilini o’rganishni xohlaymiz - نريد تدريس اللغة العربية

U sovuq suvni ichishni xohlamaydi - هو لا يريد (أن يشرب الماء البارد) شرب الماء البارد

“kirmoq” fe’li harakat yo’naltirilgan ob’ektning qandayligiga qarab predlogsiz yoki predlogli ishlatiladi. Agar harakat ob’ekti sifatida shaxsni anglatmaydigan joy (xona, tashkilot va boshq.) ishlatilsa, bu fe’l predlogsiz o’zi qo’llaniladi va tushum kelishigini talab etadi. Lekin ba’zan u إلى yoki في yordamida ham kelishi mumkin. دخل إلى الغرفة دخل الغرفة

Agar harakat ob’ekti sifatida shaxs kelsa, unda fe’l على predlogi yordamida ishlatiladi. دخل على المدير – u direktor huzuriga (oldiga) kirdi.

Ba’zan داخل shaklida tursa, “bostirib kirmoq, ustiga kirib qolmoq” ma’nosida ham keladi.

Talaba-o’quvchilarga arab tilini o’rganish jarayonida birikuvchi olmoshlarning ismga qo’shish oson tuyuladi. Ismga va fe’lga birikuvchi olmoshlar qo’shish o’rtasida katta farq bor. qo’shimchalari bilan tugagan ikkilikdagi va ko’plikdagi ismlarga birikuvchi olmoshlar qo’shilganda ن ning tushib qolishini ba’zi talablar يدخلون hozirgi kelasi zamon fe’lining oxiridagi ون qo’shimchasi bilan o’xshash deb o’ylaydilar. Hozirgi-kelasi zamonning birlik 2-sh m.s. va ikkilik (2-3-sh) تدخلان يدخلان hamda ko’plikdagi تدخلون، تدخلن، تدخلن fe’llariga birikuvchi olmosh qo’shilganda ن tushib qolmaydi. SHunday anglashmovchilik bo’lmazligi uchun quyidagi mashqni bajarishni tavsiya etamiz:

O’tgan zamon fe’li	Ikkilik va ko’plik	Birlikdagi fe’llar
Siz bizni tushundingizmi? Ha, biz sizni tushundik.	أ تفهمونه؟ لا، لا نفهمه Sizlar uni tushunayapsizlarmi? Yo’q, biz uni tushunmayapmiz.	Sen uni tushunayapsanmi? Ha, men uni tushunayapman.
Ular uni tushundilarmi? Yo’q, ular uni tushunmadilar.	Siz bizni tushunayapsizmi? Yo’q, biz sizni tushunmayapmiz.	أ تفهمينهما؟ لا، لا أفهمهما Sen (m.s.) u ikkalasini tushunayapsanmi? Yo’q, men u ikkalasini tushunmayapman.
Ular meni tushundilarmi? Ha, ular seni tushundilar.	Siz meni tushunayapsizmi? Ha, biz seni tushunayapmiz.	Sen ularni tushunayapsanmi? Yo’q, men ularni tushunmayapman.
Siz u ikkalasini tushundingizmi? Ha, biz u ikkalasini	Ular uni tushunayapsizmi? Ha, ular uni tushunayaptlarmi? Ha, ular uni tushunayaptlarmi.	U meni tushunayaptimi? Ha, u seni tushunayapti.

tushundik		
Biz - أ فهمناهم؟ نعم، فهمناهم ularni tushundikmi? Ha, biz ularni tushundik.	U ikkalasi - أيفهمانه؟ نعم، يفهمانه uni tushunayaptimi? Ha, u ikkalasi uni tushunayapti.	Sen - أ تفهمينهم؟ نعم، أفهمهم ularni tushunayapsanmi? Ha, men ularni tushunayapman.

Arab tili darsliklarida oxiri ۋ ta marbuta bilan tugamagan ayollarning ismlarining ko‘pligi haqida ma’lumot berilmagan. Biz ana shu kemtiklikni to‘ldirish maqsadida quyida ularning ko‘pliklarini berayapmiz.

مريم + ات = مريمت	هند + ات = هندات
سعاد + ات = سعادات	زينب + ات = زينبات
فاطمة + ات = فاطمات	سريّا + ات = سريّات
عائشة + ات = عائشات	خديجة + ات = خديجات
هذه مريم جميلة.	هؤلاء مريمت جميلات.
هذه زينب مجتهدة.	أولئك زينبات مجتهدات.
هذه هند مترجمة.	هؤلاء هندات مترجمات.

SHuningdek, muzakkar jinsdagi أَكْرَمُ رشيد، محمد kabi ismlarga وَن qo‘shish bilan ularning ko‘pligi hosil bo‘ladi. Bunda ismlar ت، ي bilan boshlangan bo‘lsa, ular fe’l shaklidagi ismlar hisoblanadi. Masalan:

يزيد + وَن = يزيدون	YAqidlar	تغلب + وَن = تغلبون	Tag‘liblar
أحمد + وَن = أحمدون	Ahmadlar	يحيي + وَن = يحييون	YAhylar

Lekin ikkita so‘zdan tuzilgan Abdulloh, Xayrulloh, SHamsuddin kabi ismlarning ko‘pligi (ular izofa bo‘lganligi uchun) birinchi so‘z مضاف ni ko‘plikka aylantirish bilan hosil qilinadi. Masalan:

عبدالله - عبيدالله	Abdullohlar	خيرالله - أخيارالله	Xayrullohlar
خيرالدين - أخيارالدين	Xayriddinlar	شمس الدين - شمس الدين	SHamsiddinlar

Bunday murakkab ismlarning ikkilik soni izofa مضاف ga ان qo‘shimchasi qo‘shish bilan hosil bo‘ladi. Masalan:

عبدالله -	Ikkita Abdulloh	خيرالله -	Ikkita Xayrulloh
-----------	-----------------	-----------	------------------

II va V bob fe’llarini amalda ishlatishda ba’zi qiyinchiliklar paydo bo‘ladi. Bu qiyinchiliklar asosan ushbu boblarning asl ma’nolarini bilmaslikdan kelib chiqadi. YOzuvida va nutqda ikkala boblarni to‘g‘ri qo‘llash uchun quyidagi mashqlarni bajarishni tavsiya etamiz

V bobda ish-harakatni eganing o‘zi bajaradi. (o‘zlik majhullik ma’nosi).	II bob fe’li o‘timli fe’l bo‘lganligi uchun ish-harakatni biror obektga qaratilganligini anglatadi.
تَغَيَّرَ - o‘zgarmoq	غَيَّرَ - o‘zgartirmoq
تَغَيَّرْتُ - Men o‘zgardim	غَيَّرْتُ - Men o‘zgartirdim
اتَغَيَّرَ - Men o‘zgaraman	أَغَيَّرَ - Men o‘zgartiraman
تَغَيَّرْتُ مِنْذُ سَنَتَيْنِ. - Men ikki yil avval o‘zgardim.	غَيَّرْتُهُ - Men uni o‘zgartirdim
تَغَيَّرْتُ مَعَهُ. - Men u bilan birga o‘zgardim.	غَيَّرَ الْجَدُولُ - Jadval o‘zgartirildi
تَغَيَّرَ الْجَدُولُ - Jadval o‘zgardi	مَتَى تَغَيَّرَ؟ - Sen uni qachon o‘zgartirasan?

متى تتغير - Sen qachon o'zgarasan	من نغير - Biz kimni o'zgartiramiz
تغيروا - O'zgaranglar	غيروا - O'zgartiringlar
هل تتغير بعد الشهر - Sen bir oydan keyin o'zgarasanmi?	غير الهواء في الغرفة كل يوم - Har kuni xonadagi havoni o'zgartir.
تميز - farqlanmoq	ميز - farqlamoq
يتميز الانسان من الانسان - Kishi kishidan farqlanadi.	ميز الحق من الباطل - U haqiqatni yolg'ondan farqladi.
تعلموا العربية و علموها الناس - Arab tilini o'rganinglar va uni boshqalarga ham o'rgatinglar!	أقدر أن أميز الانسان من الانسان - Men kishilarni kishilardan farqlay olaman.

22 ta arab davlatlari rahbarlarining suratlari ostiga o'ziga mos keladigan mamlakat raqamini qo'ying:

1. BAA
2. Iordaniya
3. Bahrayn
4. Tunis
5. Jazoir
6. Jibuti
7. Saudiya Arabistoni
8. Suriya
9. Sudan
10. Somali
11. Iroq
12. Ummon
13. Falastin
14. Qamar
15. Qatar
16. Kuvayt
17. Livan
18. Liviya
19. Misr
20. Mavritaniya
21. Marokash
22. Yaman

Boshqotirmalar

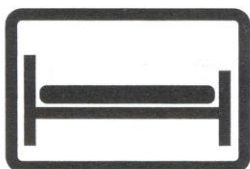
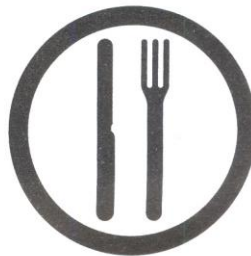
كلمات متقاطعة

(لعب العقل)

Rebus va skanvordlar

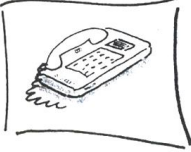
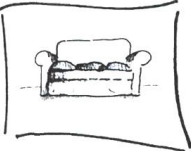
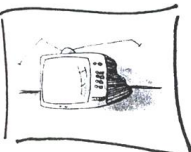
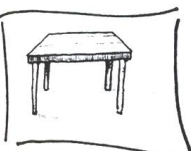
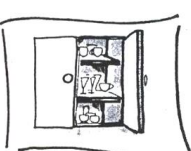
Odatda dars jarayonida rebus va skanvordlardan kam foydalaniladi. Lekin bunday boshqotirmalardan foydalanish talabalar uchun foydadan holi emas, chunki ular o'quvchi-talabalarni o'z nomi bilan bosh qotirishga – muammoli masalalarni hal etishga o'rgatadi. SHuningdek, boshqotirmalar ularning mushohada qilish, fikrlash hamda zahira imkoniyatlarini ishga solishga undaydi. Bu o'yin o'quvchi-talabalarning so'z boyliklarini ko'payishiga ham ijobiy ta'sir qiladi.

1. Quyidagi yo'l belgilariga mos bo'lgan so'zlarni aniqlang:

أوتوبس تاكسي	مستشفى مطعم	سيارة قطار	مدرسة دراجة
-----------------	----------------	---------------	----------------

2. Quyidagi suratlarning arabcha nomini aniqlang va uning yonidagi harf yordamida kalit soʻzni toping:

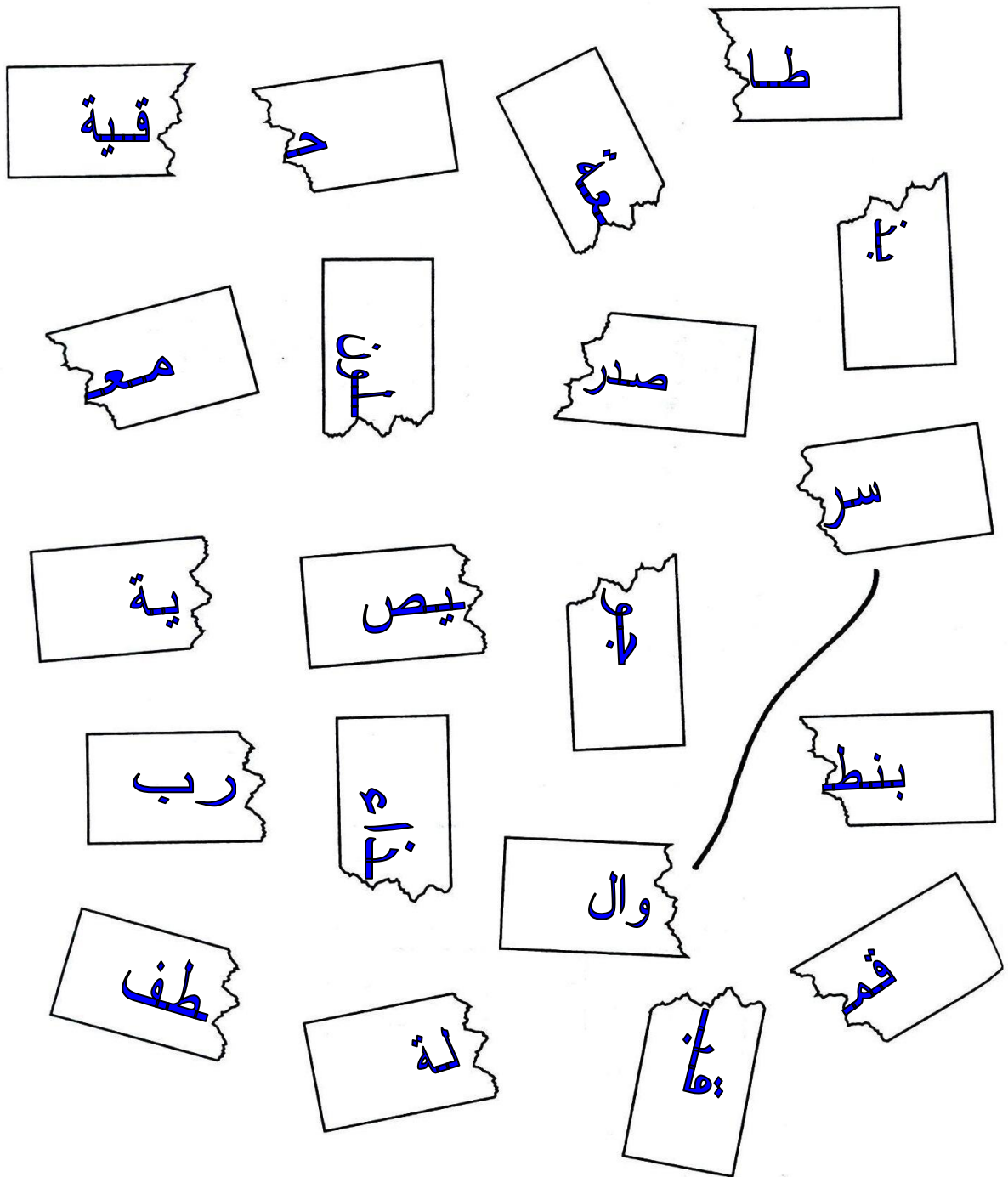
	كرسي (И)	محفظة (Б)	تلفون (Д)
	ديوان (Е)	باب (Ш)	خزانة (Я)
	تليفون (О)	راديو (М)	تلفزيون (Р)
	طاولة (А)	كرسي (Г)	مقعد (У)
	حائط (Е)	نافذة (З)	باب (Н)
	باب (П)	نافذة (К)	خزانة (А)

Kalit soʻz:

Д ○ ○ ○ ○ ○

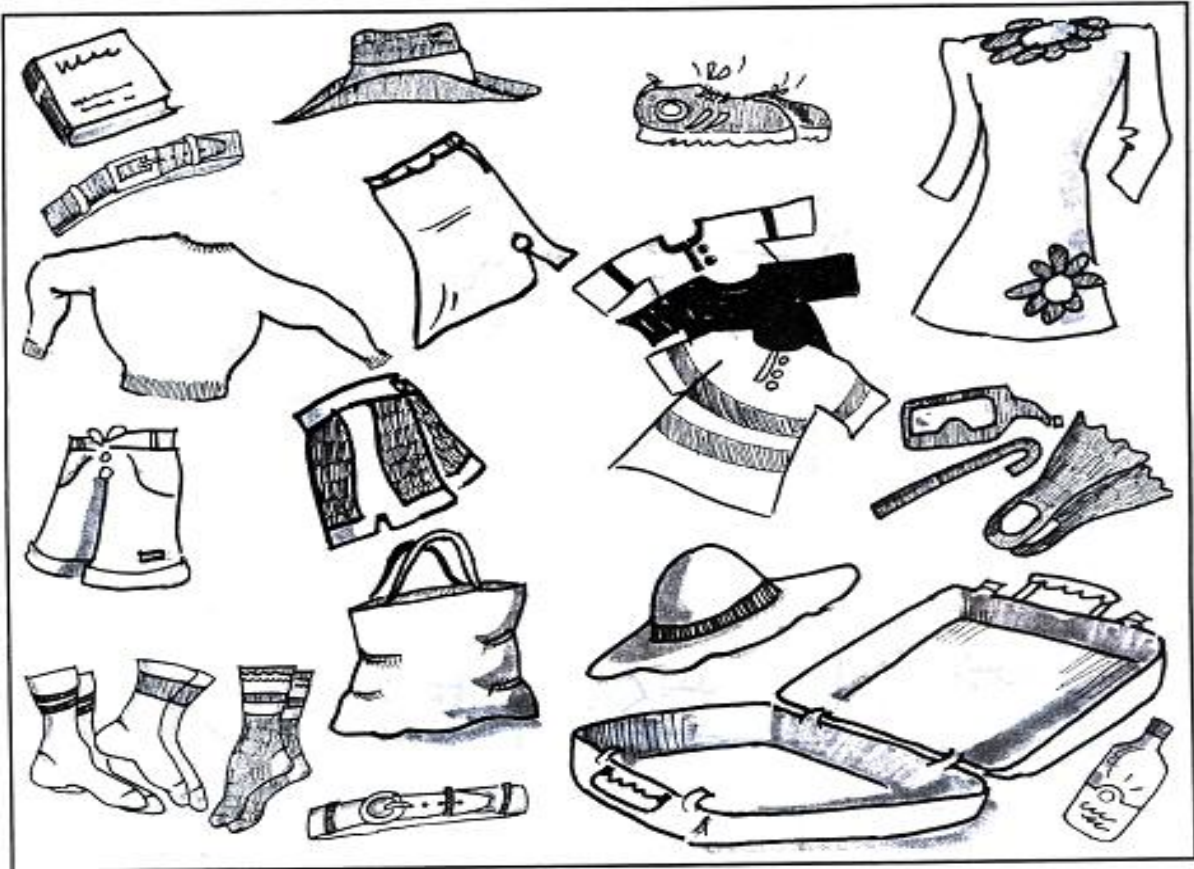
Agar oʻquvchi-talabalar berilgan oltita variantdagi soʻzlarning rasmga mosini toʻgʻri topsalar, kalit soʻz hosil boʻladi.

3. Kiyimlarning arabcha nomlari yozilgan kartochkalarni kimdir ikkiga bo'lib yuboribti. Marhamat qilib ularni birlashtiring-chi:

Izoh. Ushbu yirtilgan varaqlar shundayligicha katta hajmda kserokopiya qilinadi va har biri alohida-alohida qiyib, o'quvchilarga tarqatiladi va ular mos bo'laklarni bir-biriga birlashtiradilar.

4. Nargiza ta'tilga chiqish arafasida. U chemodaniga nechta va qaysi kiyimlarini solishini aniqlang:

شَال	2	بَنْطَلُون		سَيْر		جَوْرَب	
بَلُوزَة		تَنْوَرَة		مِعْطَف		قَبْعَة	
صَدْرِيَّة		فَسْتَان		حِذَاء		شَنْطَة	

Izoh: Kiyimlarning arabcha nomlari berilgan so'zning yonidagi kichik katakcha ichiga va o'sha kiyim rasmi yoniga ham bir xil raqam yozing. Agar arabcha so'z yuqoridagi kiyim orasida bo'lmasa, katakcha ichiga minus (-) belgisini qo'ying.

Krossvordlar

gorizontal	أَفْقِيّ	vertikal	رَاسِيّ
------------	----------	----------	---------

Vertikal

1. po'pishak
2. shubha

نا	هـ	ر				
	د	ذ	و	ا	ن	
	هـ	ز				
ب	د					

Gorizontal

- 1- daryo
2-divan
3- shamol
4 - sovuq

أ	د	ب			
ر	س				
ت		ر	ب	ا	ة
ك	ن	ا	ب		
		ن	ك	ي	

- 1- adabiyot
2 –bosh
3 – tarbiya
4 – kitob
5 – ziyrak

		2					
		أ				1	
ة	ك	م	س	1	ز		
	ل		د	و	ر	ق	2
	ب				ا		
			ل	ي	ف	3	
					ة		

أفوقي	
تعيش في الماء	1.
الحيوان يحب التقليب	2.
له خرطوم طويل	3.

راسي	
لها رقبة طويلة	1.
ملك الغابة	2.
حيوان أمين	3.

Skanvord

م	ص	ر	1	ا	ل	ن	ي	ل	2	ا	ل	م	غ	ر	ب	3	خ	ر
ط	و	م	4	ج	ز	ر	ا	ل	ق	م	ر	5	ب	ح	ر	ا	ل	ا
ح	م	ر	6	أ	ل	ع	ر	ا	ق	7	ف	ل	س	ط	ي	ن	8	د
ج	ل	ة	9	ا	ل	ص	و	م	ا	ل	10	ت	و	ن	س	11	د	م
ش	ق	12	س	ع	و	د	ي	ة	13	ب	غ	د	ا	د	14	ا	ل	ق
د	س	15	ب	ح	ر	ا	ل	ع	ر	ب	16	ح	س	ن	ي	م	ب	ا
ر	ك	17	ا	ل	ق	ا	ه	ر	ة	18	ا	ل	ا	و	ز	ب	ك	ي
ة	19	م	ك	ة	ا	ل	م	ك	ر	م	ة	20	م	و	ر	و	ن	ي
ا	ل	ف	ر	ا	ت	21	د	و	ح	ة	22	ا	ل	م	ن	ا	م	ة
23	ج	ي	ب	و	ن	ي	24	د	ب	ي	25	ع	ر	ف	ا	ت	26	غ
ز	ة	27	ج	ة	ة	28	أ	س	د	29	ب	ح	ر	ي	ن	30	ل	ي
ب	ي	ا	31	م	ض	ي	ق	32	ي	م	ن	33	ا	ل	ج	ز	ا	ئ
ر	34	ا	ل	س	و	د	ا	ن	35	ش	ط	ي	ا	ل	ع	ر	ب	36

- Aholisi eng ko‘p arab davlati.
- Eng uzun daryo.
- Marokashning nomi.
- Sudanning poytaxti.
- Orol davlat.
- Saudiya bilan Misr orasidagi dengiz.
- YAqin SHarqdagi arab davlati.
- Bir qism eri bosib olingan arab davlati.
- Iroqdagi daryoning biri.
- Afrika “shohi”dagi arab davlati.
- Poytaxti ham, davlatning nomi ham bir xil.
- Poytaxti Damashq.
- Poytaxti Ar-Riyod.
- Iroqning poytaxti.
- Falastinning poytaxti.
- Dengiz so‘zining arabchasi.
- Misrning prezidenti.
- Misrning poytaxti.
- Misrdagi “o‘zbekcha” bog‘.
- Musulmonlarning muqaddas shahri.
- Juzrul-Qamarning poytaxti.
- Qatarning poytaxti.
- Bahraynning poytaxti.
- Davlatning ham, poytaxtining ham nomi bir xil.
- BAA dagi shahar.
- Saudiyadagi tog‘.
- Falastindagi sektorning biri.
- Hajga boruvchilar tushadigan birinchi shahar.
- Suriyaning prezidenti.
- Orol davlatning nomi.
- Misrning qo‘shnisi (arab davlati).
- “Bo‘g‘oz” so‘zining arabchasi.
- Davlat nomining ma’nosi “o‘ng”.
- Davlat nomining tarjimasi “orollar”.
- Davlat nomining ma’nosi “qora”.
- Iroqdagi ikki daryo birlashgan joyning nomi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Baronov X.K. Arabsko-russkiy slovar. M., 1985.
2. Barisov V.M. Russko-arabskiy slovar. M., 1972.
3. Ibrohimov N.I., YUsupov M. Arab tili grammatikasi. T., 1997.I-jild.
2. Ibrohimov N.I., YUsupov M. «Arab tili grammatikasi». T., 2004.II-jild.
3. Kovalyov A.A., SHarbatov G.SH. Uchebnik arabского yazyka. M., 2000.
4. Kuzmin S.A Uchebnik arabского yazyka. M.,2001.
5. Kovtonyuk V.V. Arabskiy yazyk. Posobie po rechevoy praktike. M.,2002.
6. Lebedev V.G. CHureva L.S. Prakticheskiy kurs arabского literaturnogo yazyka. I-II chasti. M., 2005.
7. Talabov E.T. Arab tili darsligi. T., 1994.
8. Xalidov B.Z. Uchebnik arabского yazyka. T., 1997.
9. SHagal V.E. Uchebnik arabского yazyka. M., 1983.
10. Abdujabborov A. Arab tili darsligi. T.: 2006
11. Boxodirov R. Arab tili. T.: 2002

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Ashixmina N.P., Fateeva I.G., Djamalova S.V. Sbornik kontrol'nykh rabot i testovykh zadaniy po arabскому yazyku dlya studentov I-II kursov TashGIV. T., 2002.
2. Ashixmina N.P., Alimdjanova Z.N. Al Biruni –prosvetitel Vostoka TashGIV. T., 2003.
3. Gabuchan G.M., Suxina T.I., Fomichyov V.D. Leksicheskiy minimum dlya nachalnogo etapa izucheniya arabского yazyka. Pod redaksiyey A.V. Germanovicha. 1997.
4. Grande B.M. Kurs arabской grammatiki v sravnitel'no-istoricheskom osvechenii. M., 2001.
5. Ibrohimov B. O'zbekcha-arabcha so'zlashgich.T., 1994.
6. Ibrohimov N., Xasanov B., Musaev O., Ibrohimov B. O'zbekcha –arabcha lug'at عربى-قاموس اوزبىكى. T., 2000.
7. Lebedev V.V., Bochkarev G.I. CHitaem arabskie teksty. Uchebnoe posobie v pyati chastyax. M., 2002.
8. Musaev.O. Arab tili asosiy qoidalari tizimi. ToshDSHI. T., 2000.
9. Nosirova M.A. O'rta asr arab nahvidan namunalar ToshDSHI. T., 2004.
10. Nosirova M.A. Mahmud Zamaxshariyning Al-Unmuzaj fi-n-nahv risolasi ToshDSHI. T., 2005.
11. Orifxo'jaev N.M. Arab tili darslarida o'quv o'yinlarini tatbiq etish bo'yicha tavsiya va namunalar. ToshDSHI. T., 2004.
12. Solih Ahmad Baxshi تصوف مختارة ToshDSHI.T., 2002.
13. Talabov E. Arabcha-o'zbekcha-ruscha so'zlashgich. T., 1994.
14. Usmonova N.X. Arab tilidan o'quv qo'llanma (3-kurslar uchun) ToshDSHI. T., 2002.
15. Frolova O.B. Мы говорим по-arabski. M., 1972.
16. YUshmanov N.V. Grammatika literaturnogo arabского yazyka. M., 1985.
17. Akbarova M.X., Ashixmina N.P., Toshmuxamedova G.M. Obrazsy novoarabskoy literatury. TashGU. 1988.
18. Ibragimov N.I. Xrestomatiya arabских klassicheskikh tekstov. TashGU. 1985.
19. Ibragimov N.I. Ibn Batuta i ego putesthestviya po sredney Azii. 1988.
20. Tashkuzieva M.K. Xrestomatiya arabской klassicheskoy poezii. 1985.
21. Fateeva I.G. , SHokirova Z. Arab matbuot tili ustida ishlash. T., 2004.
22. SHokirov R.A. Muxtarov T.A. Polit perevod. 1982.

XORIJIY ADABIYOTLAR

1. مصر. "ملخص قواعد اللغة العربية" فؤاد نعمة
2. عباس حسن - النحو الوافي
3. محمد فاخر - توضيح النحو
4. 1964. النحو الواضح في قواعد اللغة العربية لدارس المرحلة الاولى، دار المعارف بمصر

LUG'AT

(حروف) harf (harflar), yuklama (yuklamalar)

illat harflar - حروف اللين

cho'ziq harflar - حروف المد

e'rob, turlanish, tuslanish - إعراب

sukun - سكون

fatha - فتحة

kasra - كسرة

damma - ضمة

kalom, gap - كلام

ism - اسم

ismning alomatlari (belgilari) - علامة الاسم

so'zlarning qaratqich kelishigida kelishi - جرّ

tanvin, "nun"lashgan holat - تنوين

murojaat (yuklamalari) - نداء

aniqlik, aniqlik artikli - تعريف

fe'l - فعل

o'tgan zamon fe'li - الفعل الماضي

hozirgi-kelasi zamon fe'li - الفعل المضارع

fe'lning buyruq mayli - الفعل الأمر

o'zgarmas shakl (forma) o'zgarmas so'zlar - البناء

6ta ism - الأسماء الستة

aniq holatdagi ism - معرفة

olmosh - ضمير

atoqli ot - اسم العلم

ko'rsatish olmoshi - اسم الإشارة

nisbiy olmosh - اسم الموصول

bilan aniq holatda hisoblanadigan ismlar - ال - المعروف بـ "أل"

murojaat yordamida aniq holatda hisoblanadigan ismlar - المعروف بالنداء

qaratqichli aniqlovchining aniqlanishi - المضاف إلى المعرفة

noaniq holatdagi ismlar - النكرة

ismiy jumla - الجملة الإسمية

ega (ismiy jumladagi) - المبتدأ

kesim (ismiy jumladagi) - الخبر

ismiy jumladagi o'zgartishlar - نسخ

ismiy jumlaning o'zgartishlarga olib keladigan omillar - نواسخ

yetishmovchi fe'llar - yetishmovchi va uning sheriklari

egaga ta'sir etuvchi yuklamalar - egaga ta'sir etuvchi yuklamalar

egaga ta'sir etuvchi yuklamalar - الحروف المشبهة بالفعل (إن و أخواتها)

jinsda o'zgarmaydigan - لا - النافية للجنس

ish-harakatni bajarilish arafasida ekanini anglatuvchi fe'llar - أفعال المقاربة

orzu, umid, natija, kutish ma'nolarini anglatuvchi fe'llar - أفعال الرجاء

o'ylamoq, tahmin qilmoq ma'nosini anglatuvchi fe'llar va uning sheriklari - ظن و أخواتها

o'ylamoq, qalban his etmoq ma'nolarini anglatuvchi yordamchi fe'llar - أفعال القلوب

fe'liy jumla - الجملة الفعلية

fe'l, fe'l kesim - فعل

fe'lning o'tgan zamoni - الفعل الماضي

fe'lning hozirgi-kelasi zamoni - الفعل المضارع

fe'lning buyruq mayli - فعل الأمر

fe'liy jumlaning egasi - الفاعل

majhul nisbatdagi fe'l kesimning egasi - نائب الفاعل

to'ldiruvchi - اسم المفعول

to'ldiruvchi - المفعول به
 o'timli fe'l - الفعل المتعدى
 birgalik to'ldiruvchisi - المفعول معه
 mutloq masdar - المفعول المطلق
 sabab va maqsad holi - المفعول لأجله
 o'rin va payt holi - المفعول فيه أو ظرف
 maqsad fe'lni yoki oldingi ismga qaytuvchi olmoshni nasb holatiga qo'yish - الإشتغال
 hol - الحال
 hol egasi - صاحب الحال
 istisno - إستثناء
 istisno yuklamalari - أدوات الإستثناء
 cheklov - التمييز
 nido, murojaat - نداء
 murojaat yuklamalari - حرف النداء
 "hayratlanish"ni ifodalovchi fe'llar - أفعال التعجب
 maqtov va tahqirni ifodalovchi fe'llar - أفعال المدح و الذم
 son - العدد
 sanoq son - عدد أصلى
 tartib son - عدد ترتبى
 darak gap - جملة خبرية
 so'roq gap - جملة إستفهامية
 ismlarning qaratqich kelishigida kelish holatlari - مجرورات الأسماء
 old ko'makchi va undan keyin keladigan ism - الجار و المجرور
 predlog - حرف الجر
 izofadagi qaratqich kelishigi - المجرور بالإضافة
 izofa (aniqlanmish va moslashmagan aniqlovchi birikmasi) - إضافة
 ma'naviy izofa - إضافة معنوية
 lafziy izofa - إضافة لفظية
 abstrakt ismlar - الإسم المعنوية
 tobe'lik, izohlovchi - تابع – توابع
 sifat, aniqlovchi (moslashgan) - نَعَتْ
 asliy sifat - النعت الحقيقى
 sababiy sifat - النعت السببى
 ta'kid, izohlovchi - التأكيد (التوكيد)
 izohlovchi - عَطْفُ البيان
 bog'lovchi - حرف (أداة) العطف
 izohlovchi - إسم البديل
 kesim (fe'liy jumladagi) - مسند
 ega (fe'liy jumladagi) - مسند إليه
 boshlang'ich ko'rinishdagi ismlar - الأسماء المجردة
 uch o'zak undoshli - ثلاثيا
 to'rt o'zak undoshli - رباعيا
 besh o'zak undoshli - خماسيا
 hosil qilingan (ismlar yoki fe'llar) - مزيد
 fe'lning hosila boblari - فعل مزيد فيه
 turlanish, tuslanish - الصرف
 tuslanmaydigan (fe'l) - ممنوع من الصرف
 "morfologiya" so'zlarning o'zgarishini o'rganuvchi fan - علم الصرف
 tuslanish, turlanish - تصريف
 so'z yasalishini, o'zgarishini o'rganuvchi fan - علم التصريف
 morfologik qoliplar - الميزان الصرفى
 birlik (ismlarda) - المفرد
 ikkilik (ismlarda) - المثنى

الجمع – ko'plik
 جمع مذكر سالم – to'g'ri ko'plik muzakkar jins
 جمع مؤنث الجمع سالم – to'g'ri ko'plik muannas jins
 جمع التكسير – siniq ko'plik
 جمع كثرة – ko'plik
 جمع القلة – ko'plik
 أوزان الأفعال الجردة – fe'llarning dastlabki vaznlari
 أوزان المزيد من الأفعال – fe'lning hosila boblarining vaznlari
 فعل صحيح – to'g'ri fe'l
 فعل غير صحيح – noto'g'ri fe'l
 فعل معتل – kasal fe'l
 المثال – to'g'riga o'xshash fe'l
 الأجوف – ajvaf fe'l
 الناقص – noqis fe'l
 اللفيف – lafif, ikki marotaba noto'g'ri fe'l
 لفيف مفروق – lafif mafruf
 لفيف مقرون – lafif maqrun
 فعل مفروق – mafruf fe'li
 فعل مقرون – maqrun fe'li
 إسنادها إلى الضمائر (fe'llarni) ularni olmosh bilan birga birikib kelishi
 إعلال – kasal undosh mavjud bo'lgan fe'llardagi o'zgarish haqida ma'lumot berish
 إبدال – so'zlardagi illat harflarni almashtirish
 المشتقات – hosil qilingan ismlar
 إسم الفاعل – aniq daraja sifatdoshi
 المصدر – masdar, harakat nomi
 إسم المفعول – majhul daraja sifatdoshi
 to'ldiruvchi – إسم المفعول - مفعول معه
 مفعول به
 مفعول فيه
 إسم التفضيل – sifat, sifatning orttirma va qiyosiy darajalari
 إسم الزمان – zamon otlari
 إسم المكان – makon otlari
 إسم الآلة – qurol – aslaha otlari
 إسم التصغير – kichraytma otlar
 إسم النسبة – nisbiy otlar